CONCURSUS DEI
PRÆVIUS ET EFFICAX

Necessariò cohærens cum libero arbitrio humano à necessitate libero, ex Sacra Scriptura, Conciliis, & SS.Patribus depromptus.

VERA ETIAM CHRISTI GRATIA

Illuminans, vocans, & efficaciter adjuvans Infideles, Excœcatos, & Obduratos, juxta mirabilem SS.AUGUSTINI, & THOMÆ doctrinam propriis momentis stabilita, atque à Jansenii, & Quesnellii erroribus vindicata.

DISPUTATIONES THEOLOGICÆ

Infallibilem Summi Pontificis in rebus Fidei definiendis auctoritatem; nullitatem appellationis ad futurum Generale Concilium; vera Thomistarum principia, germana aliorum Theologorum placita, fideliter, & dilucidè exhibentes.

OLIM

Separatim editæ, & respectivè SS.D.N.CLEMENTI XII. feliciter regnanti, ac BENEDICTO XIII. Ord. Præd. ejusdem Decessori dicatæ.

NUNC

In unum opus adunatæ, novo ordine dispositæ, auctæ, perpolitæ: atque à Caducæi Theologici Martini Ortiz S. Theol. Licentiati, aliorumque novissimis objectionibus expeditæ.

AUCTORE

R.P. FR. CAJETANO BENITEZ DE LUGO

Provinciæ Hispaniæ S. T. M. Rmi P. Fr. THOMÆ RIPOLL Ordinis Prædicatorum Generalis Magistri Hispaniæ Socio, Sacræ Rituum Congregationis Consultore; Sanctæ Romanæ supremæ & universalis Inquisitionis Qualificatore.

TOMUS IV.

* *
*

ROMÆ, ex Typographia Rochi Bernabò, MDCCXXXVII.

SUPERIORUM PERMISSU.

INDEX DISPUTATIONUM, ET DUBIORUM,

Quæ in hoc Quarto Tomo continentur.

DISPUTATIO XI.

De efficacia intrinseca Gratiæ. Pag. 1

DUBIUM I. *An gratia efficax infallibilis sit ex vi suæ entitatis, vel ex auxilii Divini attemperatione, quæ subsit Scientiæ Mediæ?* 5

§. I. *Exponuntur sententiæ, nostraque promovetur assertio.* ibid.

§. II. *Alterum ex natura efficacis gratiæ expenditur fundamentum.* 9

§. III. *Solvuntur argumenta ab auctoritate petita.* 17

§. IV. *Solvuntur argumenta à ratione.* 32

§. V. *Examinatur quædam* Ortizii *cogitatio, quâ ad concordiam revocare intendit Thomistarum, & Jesuitarum sententiam.* 52

DUBIUM II. *An repugnet creatura inconvertibilis à Deo?* 60

§. I. *Relatis sententiis, statuitur conclusio.* ibid.

§. II. *Secunda conclusio. Evidentia illationis à negatione gratiæ ex se efficacis, ad creaturam à Deo inconvertibilem ostenditur.* 77

§. III. *Quædam* Caduciferi *solutio expenditur.* 82

§. IV. *Solvuntur argumenta.* 88

DI-

DISPUTATIO XII.

De concursu Dei ad actum peccati. 94

DUBIUM I. *An Deus concurrat ad formale, & materiale peccati?* 97
§. I. *Vindicantur Thomistæ ab erroribus hæreticorum, & mens* Tridentini *exponitur.* ibid.
§. II. *Vindicantur Thomistæ ab alia impostura facta, & referuntur sententiæ.* 107
§. III. *Deus nullatenus concurrit ad formale peccati, nec est causa per accidens malitiæ, & deformitatis.* 112
§. IV. *Prima ratio conclusionis probativa proponitur.* 114
§. V. *Secunda ratio probativa conclusionis proponitur.* 122
§. VI. *Concursus purè permissivus datur in Deo ad formale peccati.* 127
§. VII. *Solvuntur argumenta.* 133
DUBIUM II. *An Deus immediatè concurrat ad actum peccati, & suo concursu verè sit causa illius?* 149
§. I. *Deus immediatè concurrit ad entitatem peccati.* 150
§. II. *Deus suo concursu verè est causa entitatis peccati.* 153
§. III. *Sanctitas, & puritas concursûs Divini ostenditur.* 160
§. IV. *Solvuntur argumenta.* 163
DUBIUM III. *An Deus sic causet entitatem peccati, quòd prædeterminet voluntatem ad illam?* 170
§. I. *Affirmativa sententia defenditur.* ibid.
§. II. *Solvuntur argumenta ab auctoritate.* 177
§. III. *Solvuntur argumenta à ratione.* 183

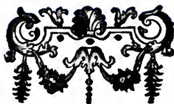
DISPUTATIO XIII.

De concordia libertatis cum gratia ab intrinseco efficaci. 201

Difficultas quæstionis proponitur, & explicatur. ibid.
DUBIUM I. *Quæ, & qualis sit vera sensûs compositi, & divisi*

visi intelligentia? qualisque sit potestas antecedens, & consequens liberi arbitrii? 205
§. I. *Rejicitur quorumdam falsa sensûs compositi, & divisi intelligentia.* ibid.
§. II. *Vera sensûs compositi, & divisi intelligentia.* 210
§. III. *Quædam* Caducæi *annotatio refellitur.* 221
§. IV. *Qualis sit potestas antecedens, & consequens liberi arbitrii?* 228
DUBIUM II. *Utrum auxilium ab intrinseco efficax componatur cum libertate creata?* 239
§. I. *Pars affirmativa probatur ex eo, quòd gratia ab intrinseco efficax est maxima liberi arbitrii perfectio.* ibid.
§. II. *Aliud argumentum, & quidem irrefragabile, petitur ex S.* Augustino. 245
§. III. *Aliud efficax ex doctrina* D. Thomæ *depromitur argumentum.* 253
§. IV. *Idipsum probatur ex modo mirabili, quo Deus voluntatem ad actus liberos movet.* 259
§. V. *Idem assertum probatur ex conceptu essentiali libertatis creatæ.* 263
DUBIUM III. *Utrum gratia physicæ prædeterminationis sit à nostra voluntate resistibilis? & resistendi pugnet cum libertate?* 271
§. I. *In quo sensu gratia se ipsâ efficax propugnatur à Theologis irresistibilis.* ibid.
§. II. *Gratia ab intrinseco efficax non est resistibilis à voluntate creata.* 274
§. III. *Idipsum Theologorum primi nominis auctoritate promovetur.* 284
§. IV. *Vindicatur doctrina Thomistarum ab hæresi secundæ* Jansenii *propositionis:* Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquam resistitur. 292
§. V. *Prædeterminatio ad consensum non pugnat cum libertate liberi arbitrii, ex quo irresistibilis sit.* 303
§. VI. *Solvuntur argumenta.* 309
DUBIUM IV. *An argumenta contra physicam prædetermina-*

nationem sint lumine naturali solubilia? 330
§. I. *Utrum à voluntate prædeterminata ad actum excludatur contrariis argumentis potestas ad omissionem?* 332
§. II. *An prædeterminatio excludenda sit ex eo, quòd potestas ad omissionem non sit potestas ad non esse prædeterminationis?* 343
§. III. *An removenda sit præmotio physica ex eo, quòd voluntas libera non possit impedire complexum ex prædeterminatione, & actu?* 346
§. IV. *Utrum excludatur libertas, aut præmotio, ex eo quòd voluntas non possit tollere sensum compositum prædeterminationis, & actûs?* 354
§. V. *An ad libertatem requiratur, quòd voluntas tollere possit dependentiam actus à prædeterminatione?* 360
§. VI. *Utrum libertas creata requirat potestatem verificandi, & falsificandi præmissas, ex quibus infertur necessariò actus, vel omissionis existentia?* 364
§. VII. *Reliqua solvuntur argumenta.* 383
§. Unicus. *Appendix ad Quæstionem præcedentem observatione digna.* 391

DI-

DISPUTATIO XI.

De efficacia intrinseca gratiæ.

1 OMMENDABILEM ostendere volens *Propheta Regius* divinæ gratiæ efficaciam, hanc maximè prædicat Psal.70. dicente D. *Augustino*: *In omnibus Scripturis sanctis gratia Dei, quæ liberat nos, commendat se nobis, ut commendatos habeat nos. Hoc in isto Psalmo canitur, de quo cum vestra charitate loqui suscepimus. Aderit Dominus, ut sic eam corde concipiam, quomodò dignum est: & sic eam promam, quomodò expedit vobis*. Et infrà. *Quid ergo commendat iste Psalmus? Quod sequitur ibi Apostolus: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.* Intueamur ergo Psalmum istum cum *Augustino*, & videamus, an ultra gratiam constitutivam libertatis, ut voluntas salutariter operetur, necessaria sit ulterior efficax gratia? Quod ita certum visum est D. *Augustino*, ut dixerit: *Etenim arbitror hunc habere effectum, & hoc omnibus prope suis syllabis resonare: id est hoc nobis commendare gratiam Dei gratuitam .... ut etiam si hoc non dicerem, neque hoc prolocutus essem, quilibet mediocris homo attentè audiens verba ejusdem Psalmi, saperet hoc; & forte ipsis verbis, si aliud habebat in corde, mutaretur, & fieret, quod hic sonat.*

2. Hanc efficaciam gratiæ omnibus suis syllabis sonat. V. 1. auxilium Dei adversus inimicos suos implorat, dicens: *In te Domine speravi, non confundar in æternum. Quid est hoc?* inquit *Augustinus* in fine num. 1. *Ut tota spes nostra in Deo sit, nihilque de nobis tanquam de nostris viribus præsumamus, ne nostrum facientes quod ab illo est, & quod accepimus, amittamus*. Spes gratiæ Dei eum invictum, immotumque adversus hostium conatus reddit. *Vana quippe salus hominis*, ut dicitur Psal.59. *Nulla spes*, teste *Apostolo* ad *Rom.* 5. v.5. *nisi in Domino, spes autem non confundit*. Quare iterum exclamat: *Domine non*

confundar in æternum. Hoc idem est, judice *Augustino*, num.3. ac si diceret: *Si in me confundor, in te non confundar in æternum.* Et num.4. *Hæc confessio est humilitatis. Confitetur, quia jacet tanquam æger medico stanti*. At quomodò ita nimis perturbatus, cùm, hâc stante sufficiente gratiâ, in manu sua sit, ut non confundatur, ut victor recedat ab *Adam*, & accedat ad *Christum*? Jam fortè gratiæ possibilitatis, quâ sanatus est, obliviscitur? Valebitne plus tentationis vis, quàm gratia? Utrumque absit. Cùm ergo auxilium quærit, cur gemit, & de infirmitate conqueritur, cùm mediis auxiliis sufficientibus perfectam acceperit sanitatem, & factus jam sit æqualis tentationi? Ergo clamat, ut Deus in justitia sua liberet, & eripiat eum, ut inclinet aurem suam, & salvet illum: *In justitia tua libera me, & eripe me. Inclina ad me aurem tuam, & salva me*; nempe, ut salvum illum faciat uberiori, & potentiori gratiâ, quâ ab ægritudine interiore, quâ captivus est, & ab illa, quâ pertinet ad primum hominem, liberetur infirmitate.

3. Versus sequens perficit, confirmatque sententiam. *In tua justitia libera me. Augustinus*; *Non in mea*; *sed in tua*: *si enim in mea, ero ex illis, de quibus ille ait ad Rom.* 10. *v.*3. *Ignorantes Dei justitiam, & suam justitiam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti. Ergo in tua justitia, non in mea*. Et infrà: *Erit ergo, & sic justitia mea; non tanquam propria mea, non tanquam à me ipso mihi data, sicut putabant illi, qui per litteram gloriabantur, & gratiam respuebant*. Verùm quænam est justitia illa Dei, quam rogat Propheta, si ipsi, in æquilibrio virium posito, jam omnis Dei justitia data est? Vel quomodò, ut æger loquitur, *Salva me*, dum nihil est, quod amplius à Deo expectet?

4. Rem confirmat versus 3. *Esto mihi in Deum protectorem, & in locum munitum, ut salvum me facias, quoniam firmamentum meum & refugium meum es tu. Augustinus* ibi; *Non ad me jacula inimici perveniant*: *ego enim me protegere non possum. Et parùm est, in protectorem*: *addidit, & in locum munitum, ut salvum facias me. In locum munitum mihi esto; tu esto locus munitus meus... Non ero salvus nisi in te, nisi tu fueris requies mea, sanari non poterit ægritudo mea*. Ad quid muniri orat? Aut cur vult ille, quòd Deus ei majorem securitatem præstet? An non gratiâ illâ est satis viribus valens, ut adversarium vincat, ac debellet? Si ergo gratiâ sufficienti est ita potens, ut hostem superet; cur timore perculsus, ac si esset victus, & superatus adversarios formidat? Cur modò in locum refugii currit, ut salvus fiat, & infirmitatem confitens, medicum rogat? Quis insidians perveniet ad illum? Si vult, evadet iratum; si vult, hâc gratiâ æquilibrii protectus, in cunctis tentationibus victor erit: ergo si cum illa fugit ad Deum; *Quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu*, gratiam aliam requirit, quæ ipsum adhuc infirmatum firmum faciat, & immobilem adversus omnes tentationes Diaboli reddat.

5. Hanc iterum rogat vers.4. *Deus meus erue me de manu peccatoris. Augustinus* num.6. *Generaliter peccatores, inter quos laborat iste,* qui

qui de captivitate jam liberandus est: iste qui jam clamat, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, intus est hostis, lex illa in membris: sunt & foris hostes: quo clamas? Ad illum, cui clamatum est, ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo. Ergo, salvum me fac, cum dicitur; ab ægritudine tuâ dicitur interiore; id est, ab iniquitate tua, ab ea, quâ captivus es, ab ea, quâ ad primum hominem pertines, ut inter primos captivos clames. Et parum ante finem. *Sed ego, qui de captivitate volo liberari per gratiam tuam, clamo ad te, libera me de manu peccatoris. Quid est, de manu ejus? De potestate ejus; ne cum sævit, adducar ad consensionem, ne cum insidiatur, persuadeat iniquitatem... Quare ergo dico, libera me de manu legem prætereuntis, & inqui? Quia non est in me, ut patiens sim, sed in te, qui donas patientiam.* Inutilis sanè in principiis istis esset oratio, nec minus falsa *Augustini* responsio. Inutilis, nam si insidiatur inimicus, si sævit, ut ad consensionem inducat, si de captivitate vult liberari per gratiam, in manu ejus est, ut salvus fiat. Falsa similiter responsio; cùm in homine sit, ut patiens sit, & non sit Deus, qui patientiam donat, sed potestatem, ut patiens sit; cùm Deus det solùm possibilitatem, & voluntas sibi det actum, non Deus donet actum supernaturalem.

6. Rursus, tanquam extra aleam quasi periculi positus, divinique certus auxilii, exclamat v. 7. *In te cantatio mea semper, tanquam prodigium factus sum multis: & tu adjutor fortis. Augustinus; Adesto Domine Jesu, qui mihi dicas, noli deficere in via angusta ego prior transii, ego sum ipsa via, ego duco, in me duco, ad me perduco. Ergo quamvis prodigium factus sum multis: tamen non timebo. Quia tu adjutor fortis.* At quid in hoc mirum aderat, si contrariis credimus? In quo factus fuit ille tanquam prodigium gratiæ multis, dum Deum solùm auxiliatorem habuit, mediâ gratiâ omnibus communi, & versatili ad utrumque libertatis extremum? In quo Deus auxiliator fortis dicitur; dum non prior ad se voluntatem deducit, & perducit; sed ipsa est, quæ gratiam efficacem reddit? Ergo prodigium alterius gratiæ visum est, illius nempe, quâ Deus operatur in nobis bonum, quâ operamur, sed ipso in nobis operante.

7. Cognoscens Propheta, sapientiâ Dei eruditus, infirmitatem naturæ, etiam auxiliis sufficientibus exornatæ, oppugnantium sævitiam, diuturnum conflictum, militantibus *Christo* aliam necessariam esse efficacem gratiam docet, orans v. 12. *Deus ne elongeris à me: Deus meus in auxilium meum respice.* Et v. 13. *Confundantur, & deficiant detrahentes animæ meæ, seu committentes animam meam... Augustinus. Quid est committentes animam meam? Committentes quasi in rixam aliquam: Committi enim dicuntur, qui rixari provocantur. Si ego ita est, caveamus committentes animam nostram. Quid est committentes animam nostram? Primò, provocantes nos, ut Deo resistamus.* Hæc *Augustinus*. Hebræa vox propriè adversam in lite partem significat. *Sathanes mei.* At cur Deum ne elongetur, orat, vel quid pati formi-

dat, cùm jam spiritualibus sit dotatus auxiliis? Degeneris animi est adjutorem quærere, cùm jam sufficiens est virtus certamini, & dum solùm ex nutu pendet victoria: ergo dum Deum rogat, viribus confectus, & confusus, ne elongetur ab ipso, aliud requirit auxilium adversus committentes animam ejus. Ita est; ex quo clamat *Augustinus*: *Redi ergo, redi prævaricator ad cor, non committatur anima tua. Potentior est multùm, cui bellum indixisti.* At quomodò potentior inimicus? Si potentior, destruitur æquilibrium: si non potentior, æqualis est viribus suis voluntas, cui bellum indixit. Cur ergo auxilium quærit? Cur redire tenetur ad confessionem infirmitatis suæ, & implorare medici manum, ne elongetur ab ipso? Ergo aliam necessariam ad victoriam gratiam agnoscit *Augustinus*, quæ nulli displicere potest, & ad quam agnoscendam refragantes sibi invitabat: *Redi ergo*, inquit, *agnosce te: Deus est qui tibi displicet: crubesce, tu tibi displice.*

8. Hæc sanè est ratio, cur v. 16. dicit *Propheta*, *Introibo in potentias Domini: Domine memorabor justitiæ tuæ solius*, ut sententiam hanc figat in cordibus hominum, nec aliam permittat omninò irrepere ulla ex parte intelligentiam. *Augustinus*: *Intrabo in potentiam Domini, non meam, sed Domini. Domine memorabor justitiæ tuæ solius. O solius! Quid addidit, solius, rogo vos? Sufficeret, memorabor justitiæ tuæ. Solius, inquit, prorsus; ibi meam non cogito. Quid enim habes, quod non accepisti? Si autem & accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Justitia tua me liberat; mea sola, non sunt, nisi peccata. Non glorior ergo de viribus meis: non in littera remaneam: reprobem litteratum, id est, homines de littera gloriantes, & de suis viribus perversè, tanquàm phreneticos præsumentes: reprobem tales, intrem in potentiam Domini, ut quando infirmus sum, tunc potens sim, ut tu in me sis potens, quoniam memorabor justitiæ tuæ solius.* En qualitèr Propheta, cùm tentaretur, etsi auxiliis sufficientibus instructus, intrare in potentiam, non suam, sed Dei, rogat. Non propria æstimatio, sed diffidentia sui, *Christi* militem commendabilem reddit. Gratiam, quâ Deus sit potens in ipso exposcit, quæ salvum ipsum faciat à pusillanimitate spiritûs, & tempestate. Cum vitiis, & spiritualibus nequitiis pavet habere congressum. Tantò est de victoria securus, quantò & hâc efficaci gratiâ fuerit ipse protectus; cùm in hoc spirituali conflictu nihil de propriis viribus præsumens, totum adscribat Deo, totum se illi committat, memoratur justitiæ Dei solius, quæ sola liberat, & victoriam subministrat. Quare quicumque aliter sentiat, aut Deo non se ita committat, *Augustini* repelletur judicio. De hac ergo intrinseca efficacia gratiæ sequentibus Dubiis accuratiùs dissèremus; qualis nempe illa sit, quantæque virtutis.

DU-

DUBIUM I.

An gratia efficax Infallibilis sit ex vi suæ entitatis, vel ex auxilii Divini attemperatione, quæ subsit Scientiæ Mediæ?

§. I.

Exponuntur sententiæ, nostraque promovetur assertio.

9 QUÆSTIO ista attingit gravissimam illam difficultatem, à quo habeat gratia efficax, quòd sit potens & efficax? Circa principium ex quo oritur efficacia, Theologi diversas in partes jam pridem abiere, non levi rationum, ac momentorum, hinc inde pondere fulti. Theologi Societatis ex determinatione liberi arbitrii esse sumendam ejus efficaciam constanter propugnant; quia nempe voluntas in tali tempore, & in talibus circumstantiis se determinat ad velle, si ei gratia à Deo conferatur. Sic Pater *Suarez* de *grat.* p.2. lib.5.cap.25. ubi inquirit. *Quid addat auxilium efficax auxilio prævenienti sufficienti, seu vocatio efficax, generali, ac sufficienti vocationi; & an per congruitatem vocationis hoc sufficienter explicetur?* Cui respondet: *Primùm ergo asserimus vocationem efficacem non addere sufficienti novum auxilium præveniens, nec aliquam entitatem, vel proprietatem realem absolutam, quæ ad constituendum auxilium efficax, & distinguendum illud à sufficiente necessaria sit.* Quarè juxta ipsum ibi: *Nullum auxilium excitans de se, ex vi suæ entitatis est efficax ad determinandam voluntatem ad unum, & quocumque auxilio excitante dato, oportebit inquirere per quid fiat efficax:* Ex quibus perspicuè colligitur, quòd gratia illa non est efficax ex se, ut infallibiliter voluntatem determinet; idque magis expressè pronuntiat ibi, dicens: *Non habent hanc infallibilitatem ex vi suæ entitatis, vel alicujus absolutæ proprietatis suæ.* Quod iterum firmat cap.53. dicens: *Ostensum est, efficacem gratiam prævenientem positam esse in vocatione congrua; sed hæc congruitas vocationis non consistit in aliqua majori ejus intensione, vel claritate, aut distinctione, aut alia simili proprietate absoluta, nec in carentia alicujus impedimenti; sed solùm in habitudine ad effectum infallibiliter futurum in divina præscientia, si quæ dari potest sine ulla prævia inæqualitate.* Immò, *non ablatis etiam impedimentis*, affirmat, *posse consentire, qui majora habet impedimenta, aut est dispositus, & alius non consentire. Sicuti, & è converso; licèt quis habeat æqualia positivè auxilia cum minoribus impedimentis, poterit minus operari, quia*, ut inquit ille, *per auxilium præveniens non aufertur libertas; & ideò ex hoc capite semper potest esse diversitas in consensu, licèt in prævenienti auxi-*

auxilio sit æqualitas. En quàm apertè fateatur, congruitatem gratiæ non esse ex ipsa gratia. Etenim quôcumque auxiliô datô, quâlibet gratiæ supperadditâ intensione, & entitate, nusquam ex illa est infallibilis determinatio; ex quô integra semper manet difficultas; & *oportebit*, ut ait ille, *inquirere, per quid sit efficax?* Notandum *Suarezium* hic subdubitasse, an consensus posset in divina præscientia (scilicet media) infallibiliter prævideri futurus, absque ulla differentia ex parte entitatis gratiæ sufficientis & efficacis? Ait enim: *Hæc congruitas .... consistit .... solùm in habitudine ad effectum infallibiliter futurum in divina præscientia: si qua dari potest* (nota) *sine ulla prævia inæqualitate*.

10. Pergit ulteriùs præfatus Author Conclus. 2. ad explicandam magis gratiæ efficaciam, quam sequentibus verbis proponit: *Dico secundò: Vocatio efficax est illa, quæ de facto habitura est infallibiliter effectum à vocante intentum; & ideò licèt in se sit gratia præveniens à solo Deo facta; nihilominùs includit habitudinem ad cooperationem futuram liberi arbitrii cum auxilio gratiæ simultaneo; & consequenter includit quandam congruitatem respectu personæ, cui datur, ut sit illi ita proportionata, & accomodata, sicut oportet, ut in tali Persona, in tali tempore, & occasione infallibiliter effectum habeat, & per hoc habet illa vocatio, quòd congrua, & efficax sit*. Hic non utcumque gratiam congruam subinfert esse talem, quia accommodata utcumque sit voluntati; cùm & gratia ab intrinseco efficax etiam accommodata sit dispositioni voluntatis; sed quia accommodata est determinationi, & operationi voluntatis, quæ suum habitura est infallibiliter effectum; quippe data est voluntati, quam se ad consensum determinaturam agnovit Deus. Hoc apertiùs affirmat conclus. 3. *Dico tertio: Infallibilis connexio, quæ in vocatione congrua, seu efficaci cum libero consensu invenitur, non est merè causalitatis, sed præscientiæ; non per absolutam scientiam, sed per conditionatam; quâ Deus de omni voluntate creata, & creabili præscit, quid sit actura in omni tempore, & occasione, si hoc, vel illo modo excitetur, & vocetur*. Unde juxta ipsum, nec gratia, quia gratia; nec gratia, quia congrua, infallibiliter voluntatem decernit, cùm nec infallibilis illa connexio, quæ datur cum consensu, sit causalitatis, seu ex gratia, sed præscientiæ: quia nempe prævidet Deus, voluntatem seipsam ad hanc partem esse inclinaturam.

11. Hoc non incidenter, & quasi aliud agens, sed datâ operâ, atque ex instituto defendit lib. 5. citato cap. 28. dicens: *Aliud est, vocationem, quæ homini de facto datur, esse congruam, vel incongruam; aliud verò est, quod Deus præcognoscendo unam vocationem futuram congruam, aliam verò non talem futuram, elegit unam, vel alteram tribuere. Nam manifestè constat, posse hoc secundum pendere ex sola voluntate Dei, quamvis primum etiam ex voluntate humana pendeat*. Et infrà: *Non obstante hac dependentia congruitatis, vel incongruitatis vocationis à nostro libero arbitrio, nihilominus manere in æterna Dei providentia, & sola libera electione, quod decreverit dare huic homini* in

in tempore vocationem, quàm prævidit ei futuram congruam, vel etiam non talem futuram.

12. Rursus, ut rem magis explicet, hoc inter gratiam efficacem, & gratiam congruam discrimen constituit; quod *illa nullo modo pendet ex libera potestate voluntatis; posterior verò infallibilitas absolutè pendet ex libero usu voluntatis, cujus prævisio supponitur in mente Dei per scientiam conditionatam. Et inde est infallibilis connexio talis vocationis cum consensu libero voluntatis. Undè ulteriùs in hoc modo efficacitatis vocationis congruæ, non antecedit, vel tempore, vel naturâ determinatio voluntatis humanæ ad unum in actu primo, sed semper intelligitur de se indifferens, etiam posita illa vocatione, ita ut præcisè spectando talem vocationem, possit voluntas humana pro sua libertate illam facere non congruam, seu reddere inefficacem; atque ita prima determinatio est illa, quæ fit in actu secundo, concurrente simul ipsa libera voluntate.*

13. Tandem hoc distinctiùs effert cap. seq. 29. ut illius sequentia verba significant: *In tertio autem sensu fatemur, vocationem illam non esse per se, & ex vi suæ entitatis efficacem; quia licèt congruitas illa ad effectum infallibiliter futurum sit valdè consentanea naturæ, & inclinationi talis vocationis, pendet nihilominus à futura liberi arbitrii determinatione, tanquàm à termino, quem illa congruitas respicit; & ideò vocatio illa non potest habere illam congruitatem ex necessitate absoluta, & simpliciter. Non potest ergo ab intrinseco, & per se illi convenire, nisi ex suppositione talis termini; & quia suppositio illa est simpliciter libera, & contingens; ideo congruitas etiam convenit contingenter illi vocationi secùndùm se spectatæ:* Quod iterum scribit cap. 53. sequentibus verbis: *Dicimus vocationem congruam per se spectatam, & secundùm suam absolutam entitatem, non habere intrinsecè, ac determinatè actualem efficaciam; sed potius de se esse indifferentem, ut congrua, vel incongrua sit; in præscientia autem esse congruam, & efficacem, quia cooperatio liberi arbitrii illi conjungenda supponitur.* En hujus Authoris sententia, ejus propriis verbis exposita, cui consentiunt omnes Scholæ Societatis discipuli?

14. At Thomistæ, qui semper laudabili studio, utriusque Sancti Doctoris *Augustini*, & *Thomæ* doctrinam servare conati sunt, & porrò servârunt, congruitatem gratiæ ex ipsa gratiæ efficacia sumendam docent; cùm congruitas vocationis sit ejus efficacia, quâ verè agitur, & peragitur, ut homo credat in *Christum*. Quæ enim magis congrua, & jucunda gratia, quàm illa, quæ ægrotis morbum sanat, quæ segnes, & pigros excitat, quæ excitatos efficaciter adjuvat ad operandum: prout loquitur S. *Augustinus* Epist. 186. aliàs 160. num. 12. *Quid enim debet esse jucundius, vel infirmis gratiâ, quâ sanantur; vel pigris gratiâ, quâ excitantur; vel volentibus gratiâ. quâ juvantur?* Id etiam docet Sanctus Doctor Epist. modò 217. ad *Vitalem*, dum de vocatione efficaci loquens, veram esse Dei gratiam pronuntiat num. 5. his verbis: *Prævenit hominis voluntatem bonam, nec eam cujusquàm invenit in* cor-

corde, sed facit. Si ergo ita præparavit, atque ita operaretur Deus hominis voluntatem, ut tantummodò legem suam, atque doctrinam, libero ejus adhiberet arbitrio; nec vocatione illá altá, atque secretá sic ejus ageret sensum, ut eidem legi, atque doctrinæ accommodaret assensum, proculdubiò eam legere, vel intelligere legendo, vel etiam exponere, ac prædicare sufficeret, nec opus esset orare, ut Deus ad fidem suam infidelium corda converteret, & conversis proficientem perseverantiam ejusdem gratiæ suæ largitate donaret. Hæc Sanctus Doctor: quibus vocationem Dei congruam prævenire hominis voluntatem per modum causæ operantis, affirmat. Ex quo consequens est vocationem congruam includere gratiam ab intrinseco efficacem. A quo namque oritur, quòd vocatio congrua præveniens bonam voluntatem, hanc operetur? Non à vocatione secundùm suam essentiam; cùm vocatio congrua, prout talis, relinquat voluntatem in actu primo indifferentem ad utrumque libertatis extremum. Non à determinatione ipsa voluntatis; aliàs gratia Dei non esset præveniens in esse actu operantis bonam voluntatem, sed solùm in esse excitantis. Enim verò, cùm determinatio voluntatis sit indistincta ab ipsa bona voluntate, quid aliud esset provenire ex tali determinatione vocationem Dei congruam, esse prævenientem faciendo bonam voluntatem, nisi dicere: per bonam voluntatem gratiam facere in nobis bonam voluntatem, quod absurdum esse, quis non videat? Ergo congruitas vocationis est efficacia gratiæ, quâ verè agitur, & peragitur, ut homo credat in *Christum*.

15. Præclarissimè rursus Sanctus Doctor id ipsum statuit de gratia *Christi* cap. 13. ubi loquens de vocatione congrua, asserit, hominem per gratiam facere, quidquid agendum didicit, his verbis: *Sic enim docet Deus eos, qui secundùm propositum vocati sunt, simul donans, & quid agant scire, & quod sciunt, agere.* Quod iterum firmat cap. seq. explicans modum, quò Deus docet per *Christum*. *At per hoc*, inquit, *quando Deus docet, non per legis litteram, sed per spiritûs gratiam, ita docet, ut quod quisque didicerit, non tantùm cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat: & isto divinó docendi modó etiam ipsa voluntas, & ipsa operatio, non sola volendi, & operandi naturalis possibilitas adjuvatur. Si enim solùm posse nostrum hác gratiá juvaretur, ita diceret Dominus: Omnis qui audivit à Patre, & didicit, potest venire ad me. Non autem ita dixit: Sed omnis qui audivit*, inquit, *à Patre, & didicit, venit ad me. Venire posse in natura ponit Pelagius, vel etiam, ut modò dicere cœpit, in gratia; qualemlibet eam sentiat, quá ipsa, ut dicit, possibilitas adjuvatur: venire autem jam in voluntate, & opere est. Non est autem consequens, ut qui potest venire etiam veniat, nisi id voluerit, atque fecerit. Sed omnis, qui didicit à Patre, non solùm potest venire, sed venit: ubi jam & possibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est.* Sed adjutorium contradistinctum à gratia possibilitatis est gratia efficax donans nobis liberè velle bonum, & illud liberè operari: ergo vocatio illa congrua est gratia, quâ homo habet à Deo bonam voluntatem,

& simul

& simul bonam operationem. Utrumque enim dicit complexum hoc, & gratiam excitantem, quæ se tenet ex parte actûs primi, ut possimus liberè, & physicè operari, & gratiam efficaciter applicantem, quæ facit, ut velimus, & agamus; quod agere, & velle non est à gratia excitante sine gratia efficaciter applicante.

16. Huic S. *Augustini* doctrinæ subscribit D. *Thomas* super illud *Apostoli* ad *Hebræos* 13. vers. 21. *Deus autem pacis, aptet vos in omni bono; ut faciatis ejus voluntatem, faciens in vobis, quod placeat coram se*: quibus verbis docet *Apostolus*, Deum nos facere idoneos, aptos, & congruos ad receptionem voluntariam gratiæ, quæ nos prævenit, quæ nos illuminat, quæ efficit, ut bonum operemur per Dominum nostrum *Jesum Christum*, omnis boni, omnisque perfecti doni Auctorem, & qui in nobis, & velle, & facere secundùm voluntatem suam operatur, ut rectè super prædicta verba tradit Sanct. Doctor ibi lect. 3. dicens: *Voluntas humana, cùm sit quædam inclinatio rationis, & principium actuum humanorum, sicut gravitas est principium motuum gravium deorsum: Undè se habet ad actus rationis, sicut inclinatio naturalis ad actus naturales. Res autem naturalis dicitur apta ad id, ad quod habet inclinationem. Sic etiam homo, quando habet voluntatem benè faciendi, dicitur aptus esse ad illud. Deus etiam, quando immittit homini bonam voluntatem, aptat eum, id est, facit ipsum aptum; & ideò dicit: Aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem, id est, faciat vos velle omne bonum &c. 1. ad Thess. &c. Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra &c. Dupliciter autem aptatur homo ad benè faciendum; uno modo exteriùs operando, & sic unus homo aptat alium persuadendo, vel comminando; alio modo aliquid interiùs exhibendo, & sic solus Deus aptat voluntatem, qui solus potest illam immutare. Proverb. 21. Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud. Undè dicitur, faciens in vobis. Ad Philipp. 2. Deus est, qui operatur in vobis velle, & perficere. Quid autem faciet? Quod placitum est coram se, id est, faciet nos velle, quod placet ei*. Hæc D. *Thomas*: quibus clarissimè docet, congruitatem, idoneitatem, aptitudinem, ut positâ gratiâ infallibiliter sequatur actus, fieri in nobis à Deo per gratiam, quæ est congrua ex se, secumque realiter defert aptitudinem, & congruitatem, ut existat actus.

§. II.

Alterum ex natura efficacis gratiæ expenditur fundamentum.

17. PRiori *Augustini* principio proximum est alterum, quô disertè convincitur, efficaciam gratiæ, ac per consequens ejus congruitatem, ex sola vi, & efficacia omnipotentiæ Dei esse repetendam. Audiendus S. Doctor in lib. de corrept. & gratia cap. 8. n. 17. *Quando rogavit ergo nè fides ejus deficeret; quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam*

voluntatem? Eccè quemadmodum secundùm gratiam Dei, non contra eam, libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippè humana non libertate consequitur gratiam, sed gratiâ potiùs libertatem, & ut perseveret delectabilem perpetuitatem, & insuperabilem fortitudinem. Et cap. 12. num. 38. *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur; & ideò, quamvis infirma, non tamen deficeret, neque adversitate aliquâ vinceretur. Ita factum est, ut voluntas hominis invalida, & imbecilla in bono adhuc parvo perseveraret per virtutem Dei: cùm voluntas primi hominis fortis, & sana in bono ampliore non perseveraverit, habens virtutem liberi arbitrii; quamvis non de futuro adjutorio Dei, sine quo non posset perseverare, si vellet, non tamen tali, quo in illo Deus operaretur ut vellet. Fortissimo quippè dimisit, atque permisit facere quod vellet: infirmis servavit, ut ipso donante invictissimè quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissimè nolent.* Et cap. 14. num. 45. *Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, qui in Cœlo, & in terra omnia quæcumque voluit fecit, & qui etiam illa, quæ futura sunt fecit, humanas voluntates non posse resistere, quo minùs faciat ipse quod vult: quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cum vult, facit. Nisi fortè (ut ex multis aliqua commemorem) quando Deus voluit Sauli Regnum dare, sic erat in potestate Israëlitarum subdere se memorato viro, sive non subdere, quod utique in eorum erat positum voluntate, ut etiam Deo valerent resistere. Qui tamen hoc non fecit, nisi per ipsorum hominum voluntates, sine dubio habens humanorum cordium quo placeret inclinandorum omnipotentissimam potestatem; sic enim scriptum est* &c.

18. Audiendus rursum lib. de dono perseverantiæ cap. 6. num. 11. *Dicat mihi quisquis audet, utrùm Deus dare non possit, quod à se posci imperavit? Hoc certè qui sapit, non dico desipit, sed insanit. Imperavit autem Deus, ut ei Sancti ejus dicant orantes, Ne inferas nos in tentationem. Quisquis igitur exauditur hoc poscens, non infertur in contumaciæ tentationem, quâ possit, vel dignus sit perseverantiam sanctitatis amittere.* Et lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 8. *Multos venire videmus ad Filium, quia multos credere videmus in Christum: sed ubi, & quomodò à Patre audierint hoc, & didicerint, non videmus. Nimium gratia ista secreta est: gratiam verò esse quis ambigat? Hæc itaque gratia, quæ occultè humanis cordibus divinâ largitate tribuitur à nullo duro corde respuitur. Ideò quippè tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.*

19. Hæc legens quis apertè non videat, quàm magnificè prædicet S. *Augustinus* gratiam ex se, & non ex circumstantiis congruam? Annè ut D. *Petro* daret liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimamque voluntatem, debuit Deus lustrare priùs, quid voluntas *Petri* posita in illis circumstantiis pro innata libertate, & innato jure eligere vellet? Minimè, respondet *Augustinus*: *Voluntas humana non libertate consequitur gratiam, sed gratiâ libertatem.* Annè etiam ut Deus

Deus infirmis donet, ut ipsi invictissimè velint quod bonum est, & hoc deserere invictissimè nolint, per gratiam, quæ voluntatem moveat ad agendum, & quæ suo nusquam frustretur effectu, dependet à genio, à dispositione temperamenti, ab amicis temporum circumstantiis? Absit hoc, cùm genium, & circumstantiarum dispositio secundùm se nihil activè influant in opus supernaturale, nec se habeant ut conditiones, sine quibus voluntas gratiæ non consentiret; quin potiùs sub Dei providentia cadunt etiam bonæ circumstantiæ; quas Deus facit futuras in decreto præfiniente, quod est ratio à priori effectûs futuri: ergo agnoscenda est gratia efficax, quæ ex se sit congrua, & quæ efficaciter moveat hominem conformiter suæ naturæ, id est, liberè, & faciat omnia sibi servire; ut de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cùm vult, faciat: habens humanorum cordium, quò placeat, inclinandorum omnipotentissimam potestatem, quæ non mutuatur efficaciam à scientia, quæ priùs lustret causam creatam, & quid illa, dum adhuc in statu possibilitatis est, sub illis circumstantiis in tempore operatura sit. Quia, juxta Sanctum Doctorem, gratia hæc occultè humanis cordibus divinà largitate tribuitur, ut cordis duritia primitùs auferatur: ergo necessaria est gratia fortior, quæ duritiam cordis emolliat; quæ vincat intempestivas circumstantias, ut gratiæ consentiat voluntas; quæ solvat vinculum impediens hominem ab operibus bonis, sanet corruptionem, & adjuvet infirmitatem, ut dicit *Propheta Regius* Psal. 115. *Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo Hostiam laudis.* Non ergo efficax est à circumstantiis; nec à consensu prævisto; si namque consensus est ipsius gratiæ effectus, cùm ad hoc detur gratia, ut operetur homo, quomodò erit efficax à consensu voluntatis? Si liberum arbitrium est determinabile à gratia, quomodò gratia erit versatilis à libero arbitrio?

20. Tandem loco citato ex cap. 14. S. Doctor nobis Deum, gratiæ suæ beneficio, humanæ naturæ vitiatæ, & infirmæ reparatorem, & medicum ostendit; quò nempè voluntas indeclinabiliter, & insuperabiliter agatur, nè imbecillis deficiat, & adversitate aliquâ vincatur; tantoque ardore diligat, ut carnis voluptatem contraria concupiscentem voluptate spiritûs vincat. *Adæ* data erat gratia sufficiens, teste eodem Sancto Doctore, ibi: *Adamo datum est adjutorium perseverantiæ, non quo fieret ut perseveraret, sed sine quo per liberum arbitrium perseverare non posset: eique fortissimo dimisit, atque permisit facere quod vellet*, ut iterùm hic repetit. Sed parùm hoc, ut hominem reintegraret post casum: *Majoribus donis*, inquit S. Doctor, *adjuvanda remansit infirmitas, ut infirmi ipsô donante, invictissimè quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissimè nollent.* Ut quid ita? Omnibus data est, juxta Adversarios, gratia sufficiens, libero arbitrio subdita, & quæ consensu voluntatis redditur efficax: cur ergo majoribus donis, potentioreque gratiâ indiget homo infirmus, & quæ, ut infallibiliter velit, majoris sit efficaciæ? Præstò est ex *Augustino* responsio cap. 12. antecedenti: *Quia faciliùs homo per gratiæ donum perseverare poterat in statu innocentiæ, in quo nulla erat rebellio carnis ad spiritum, quam*

nunc possumus, quandò reparatio gratiæ Christi, etsi sit inchoata quantùm ad mentem, nondum est consummata quantùm ad carnem : ergo non sufficit gratia ex liberi arbitrii assensu pendula, & quæ ex circumstantiis reddatur efficax; cùm naturæ languor, infirmitas, virium attenuatio, roborisque defectus, novis viribus gratiæ curari debeat; & nec ex circumstantiis, nec ex attemperatione voluntatis medicam vim habeat, ut voluntas infirma ad bonum opus applicetur, determinetur, ac efficaciter moveatur, in quo consistit perfectissima congruitas gratiæ.

21. Secundò, refellitur modus iste dicendi, argumento ex tot miraculosis, & extraordinariis conversionibus petito, quæ gratiam miraculosam exigunt; cujus efficacia non sit ex congruitate, quæ sit à genio, aliisvè circumstantiis loci, vel temporis, quæ gratiam adjuvent. Quot enim sunt homines in criminum fæcibus, sine sensu charitatis, & absque boni operis motu, qui tamen ad aspectum cœlestis efficaciæ gratiæ mutantur in melius? An non *Paulus* ille sævissimus Christianæ Religionis persecutor, & Fidelium rabidus oppressor, ubi Divinâ manu fuit tactus, repentè in virum mutatus est alterum? dicente *Augustino* de Prædest. Sanctorum cap. 2. *Aversus quippè à Fide quam vastabat, eique vehementer adversus, repentè est ad illam gratiâ potentiori conversus: convertente illo, cui hoc ipsum facturo per Prophetam Psal. 84. vers. 7. dictum est*, TU CONVERTENS VIVIFICABIS NOS: *Ut non solùm ex nolente fieret volens credere, verùm etiam ex persecutore, persecutionem in ejus fidei, quam persequebatur, defensione pateretur*. Quænam erat in *Paulo* dispositio, qui aversus à fide mellifluum *Christi* nomen audire non poterat? Annè erat congruum tempus, dum ille furens, ligans, trahens, percutiens, pergebat intrepidus, ut vinctos in *Hierusalem* perduceret, quotquot hujus nominis nosceret insignitos? *Quid volebat Saulus*, inquit S. *Augustinus* lib. 1. ad *Simplic.* quæst. 2., *nisi ut invaderet, & traheret, vinciret, & necaret Christianos? Quam rabida voluntas? Quam furiosa? Quam cæca? Qui tamen unâ voce desuper prostratus, occurrente utique tali visô, quô mens illa, & voluntas, refractâ sævitiâ, retorqueretur, & corrigeretur, ad Fidem......* Annè ergo prævidit Deus ipsum in his circumstantiis consensurum gratiæ vocanti, cùm audivit vocem de Cœlo tonantem, dicentem sibi, *Saule, Saule, quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare?* Qua ex congruitate, & conspiratione circumstantiarum fieri potuit, Deo interiùs non efficaciter operante, ut idem *Paulus informetur*, ut dicit S. *Augustinus* serm. 279. *ex persecutore prædicator, ex lupo ovis, ex hoste miles*: cùm circumstantiæ conversioni operandæ essent plurimùm adversæ? Quarè 1. ad *Corinth.* cap. 15. se abortivum gratiæ nominat; quia extra ordinem, extra tempus ad *Apostolos* eligendos constitutum, extraordinariò modô vocatus, factus est Prædicator Evangelii, quod ignorabat, quod persequebatur. Ergo, ut dicit *Augustinus*, potentiore gratiâ in virum mutatus est alterum; potentiore quidem; quæ ex se efficaciam habeat, & propriâ operetur ener-

energiâ, non quæ potentior reddatur ex circumstantiis prævisis.

22. Mirabilis etiam fuit conversio *Publicani*. An non ille in Telonio turpis lucri causâ sedens, ubi vocem Domini audivit dicentem sibi: *Sequere me*, factus est repentè Salvatoris individuus comes, & annuntiator? Flevit amarè *Petrus*, ex quo, tentatus à fœmina, *Christum* negaverat; scilicet aspectu ejus, quem negaverat, repentè compunctus est. Uno etiam temporis puncto data fuit *Magdalenæ* à *Christo* ea gratiæ abundantia, ut indè illa cœperit, ubi vix alii desinunt; undè, & primo suæ conversionis instanti, ad summum provecta fuit perfectionis apicem. Quæ ergo in istis erat ex parte voluntatis eorum dispositio? Ubi congruum tempus, & propitiæ illæ circumstantiæ, in quibus prævidit Deus, quòd homines isti per semitas delictorum errantes, gratiâ solùm indifferenti, & versatili adjuti, in sortem transirent Angelorum? Non dubium sanè, quin prompta fuit omnium eorum voluntas; quòd respectu Dei congruum erat tempus illud, propitiæ & circumstantiæ, in quibus vocati fuerunt: at hæc omnia dona sunt, & fuerunt Divinæ Misericordiæ, quæ ineffabili, altâ, & repentinâ mutatione corda hominum convertit, & peccatores, etsi delictorum mole sepultos, evigilat ad lucem, illos ad se trahit, statim, ut lux Divina cœlestis gratiæ efficacis irradiat, & in eorum corda potens illabitur.

23. Tertiò, ex omnipotenti Dei in cordibus hominum operatione rejicitur, & non parum urgenter, modus iste dicendi. Conversio peccatoris est grande omnipotentiæ Dei miraculum; cujus namque opus est illud, nisi *dexteræ excelsi*, ut dicit *Propheta Regius Psal.* 76.? Sic *Job.* 12. legitur, *Dominus Exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? manus ejus extenta, & quis avertet eam?* Hac manu Deus *immutat cor Principum terræ*. Et *Ezechielis* 36. *Hæc manus operatur in nobis velle, & perficere*: quod, & prædicat *Apostolus* ad *Philipp.* 2. *Operatur omnia in omnibus secundùm consilium voluntatis suæ*; sed si gratia dependenter à circumstantiis loci, temporis, vel etiam genii suum sortitur effectum, quid omnipotenti Dei manui, & efficaci gratiæ tribuendum erit? Primò, non esset in manu Dei determinare, quòd hâc gratiâ, & non illâ fiat conversio, cùm solùm sit voluntatis creaturæ à Deo prævisæ, velle consentire in talibus circumstantiis illi, & non alteri etiam æquali. Secundò, Deus absolutè utens suâ omnipotentiâ hominem non converteret, sed ut ita dicam, artificiosè solùm, explorans tempus, & circumstantias, quibus creatura volet, ut gratiam conferat: quòd non est Deum ex nolentibus volentes, ex repugnantibus consentientes facere, nec aversas, & adversas hominum ad se convertere voluntates. Ergo alia requiritur gratia, quæ sit operativa conversionis, ut conversio non sit solùm ex prævisione, sed ex omnipotente voluntate Dei, faciente nos facere in eisdem circumstantiis, in quibus per scientiam necessariam prævidit id nos facturos, præbendo nempè vires efficacissimas, prout declarat *Augustinus* de gratia, & libero arbitrio cap. 16. Aliàs, in hoc modo dicendi, possibilitatem dabit Deus, ut possit homo esse justus, non tamen voluntatem, quâ vult; nec actionem, quâ justus est.

est. In omnibus quippè prӕterquàm in prӕscientia, par est consentiens dissentienti: utrique Deus confert auxilium; eadem erga utrumque est voluntas collativa auxilii, & inefficax consensus; si ergo omnia respectu utriusque paria sunt, & ӕquè indifferentia ad consensum, & dissensum, discriminantur solùm in prӕscientia, seu scientia media consensûs, quӕ nihil ponit in gratia illa: ergo non ad voluntatem, & Dei ordinationem referendus est consensus salutaris, sed ad Dei prӕscientiam, quod penitùs est falsum. Explorare in antecessum rei eventum opus habet homo, qui nec scientiam, nec potestatem habet plenissimam omnium mediorum. At Deus hôc ipsô, quòd cognoscit comprehensivè se esse omnipotentissimum, divinam suam voluntatem esse summè efficacem, scit pro omnibus circumstantiis se habere gratiam, quâ efficaciter, & infallibilibiliter, aptè, & congruè movebitur homo ad conversionem, & se liberè determinabit ad omne opus bonum, quod ipse voluerit definire hominem facturum: teste *Apostolo* ad *Rom.* 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis qui secundùm propositum vocati sunt sancti*. Sapientia ejus attingit omnia à fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter: sic mediâ gratiâ, quӕ cuncta propellat impedimenta, quӕ obduratum convertat cor, & illud virtute sibi intrinsecâ, quòcumque voluerit, convertendi vim habet, ab occultissima, & fortissima omnipotenti virtute, cui cuncta subduntur in esse, & operari; necnon ab efficacia providentiӕ Dei, cuncta sic disponentis, ut electis omnia cooperentur in bonum.

24. Quartò exploditur modus iste dicendi. Nam distinctè assignent nobis hujus sententiӕ patroni, in quo consistat efficacia hujus auxilii, quo voluntatem motam & excitatam, Deus per scientiam mediam, novit consensuram? An eam habeat à scientia media consensûs? An à circumstantiis, in quibus prӕvidet Deus nos esse consensuros, & gratiӕ cooperaturos hanc obtineat? An à concursu simultaneo? An ab istâ gratia indifferenti? Non certè ab ista; quӕ in utroque supponi potest ӕqualis. Non à concursu simultaneo, quia, ut suprà diximus, quid extrinsecum est respectu agentis, & se tenet ex parte effectûs. Non ex circumstantiis, quӕ extrinsecӕ quoque sunt. Non à scientiâ mediâ, quӕ merè speculativâ est: & ista, in eorum principiis, non est in potestate Dei: ergo nec in potestate Dei esset, quòd auxilium sit efficax.

25. Sed attentiùs circumstantias inspiciamus, an ex illis repeti possit efficacia gratiӕ; quod profectò difficillimum videtur, vel quia in utroque esse possunt pares, vel quia sequeretur, quòd ex Deo non esset conversio. Primò: Qui constituit hominem in circumstantiis, in quibus prӕvidetur esse consensurus, nihil ex eo prӕcisè amplius facit, quàm efficiunt circumstantiӕ; sed, ipsis fatentibus, circumstantiӕ non faciunt, ut faciamus: ergo nec Deus id efficeret ex eo, quòd hominem constituat in talibus circumstantiis. Secundò: Conferre auxilium cum hac prӕvisione consensûs, in Adversariorum principiis, non est necessarium, ut Petrus consentiat; aliàs Joanni, qui providetur non consensurus cum eodem auxilio, deficeret aliquod principium necessarium ad consensum, nempè

pè prævisio consensûs; & per consequens inculpabilitèr dissentiret: ergo non arguitur Petri consensum esse à Deo, ex quo confertur à Deo auxilium ex directione scientiæ mediæ consensûs. Præthereà: Dare auxilium indifferens in circunstantiis, in quibus nos consensuros prævidit, non est operari consensum; sed solùm illius operandi occasiones nobis procurare. Si namque Deus esset causa conversionis sola gratiæ indifferentis largitione, in circumstantiis in quibus voluntas per scientiam mediam prævidetur suum præbitura consensum: sic & Deus paritèr esset causa, cur gratiæ vocanti, & excitanti dissentiret voluntas; quia, & itidem ipse sæpè nos constituit in iis circumstantiis, in quibus dissensuros prævidit: certè confert, etsi dissensuros prævideat.

26. Et tandem: quia totum hoc est petitio principii. Rogo enim, quomodò novit Deus, creaturam in his circumstantiis esse consensuram? An novit hoc in voluntate creata? Hæc cùm sit omninò indifferens, antequam agat, nihil in ea videri potest, quòd exigat potiùs consensum, quàm dissensum. An cognoscit hoc in ipsa determinatione Creaturæ? Minimè; cùm creatura per se primò se determinet per suum actum: ergo requiritur, quòd Deus priùs videat actum Creaturæ futurum, quàm velit ad eum in talibus circumstantiis concurrere; cùm actus ita pendeat à Deo, ut nec esse, nec prævideri possit, priùs quàm Deus ad eum concurrat, vel concurrere decreverit. Quid igitur magis repugnans, quàm quòd Deus videat se concursurum, antequam velit concurrere; quòd Deus sic videat actum pendentem à suo determinato concursu, priusquàm ipse talem concursum præstiterit? Enimverò Divinus concursus priùs est, quàm actus per eum productus, cùm sit ejus causa; aut certè, si actus est identificatus cum divino concursu, impossibile est, ut videatur actus, & non videat Deus se ad eum determinatè concurrere: ergo non videt in ipsa determinatione Creaturæ ipsam esse in his circumstantiis consensuram. A quo ergo erit efficax Dei concursus? Ergo cùm aliunde genium, & natura bonæ indolis vim, & robur præbere non possint gratiæ; hoc enim *Semipelagianismum* sapit, dicendum, quòd efficacia intrinseca gratiæ ex supremo dominio Dei descendat, potentis, quòcumque voluerit, inclinare hominem: cùm cor hominis sit in manu ejus, quasi possessum, & subditum, & non purè præscitum, seu comprehensum scientiâ Dei exploratas habentis circumstantias, in quibus se inclinabit.

27. Totum hoc illustrari, & confirmari potest duplici celeberrimo S. *Augustini* testimonio. Primum sit ex *Homil.* 23. inter quinquaginta, ubi introducit Deum peccatorem conversum sic alloquentem: *Adulter non fuisti in illa vita tua præterita, plena ignorantiæ, nondum illuminatus, nondum bonum, malumque discernens, nondum credens in eum, qui te nescientem regebat. Hoc tibi dicit Deus: tunc regebam te mihi, servabam te mihi. Ut autem adulterium committeres, suasor defuit, ut suasor deesset, ego feci. Adfuit suasor, non defuit locus, non defuit tempus: Ut non consentires ego feci. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, & quod non admisisti. Mihi debet iste quod factum est, & dimis-*

dimissum vidisti: mihi debes, & tu quod non admisisti. Nullum est enim peccatum, quod fecit homo, quod non posset facere alter homo, si desit rector, à quo factus est homo. En efficacia gratiæ ex circumstantiis minimè dependens. Annè ut adulter non esset, defuit suasor, defuit locus, defuit tempus? Minimè, inquit S. *Doctor*. Cur ergo obscæna desideria, & voluptuosæ carnis perhorruit incendia; atque mulierum illecebrosa phantasmata, quæ ex corruptæ sensualitatis emergunt petulantia, victor repulit? Agnoscenda est gratia Dei, dicit S. *Doctor*, quæ fecit, ut dum aderat suasor, nec deerat tempus, & locus, homo non consentiret. Nec enim efficax gratia Dei, tempus, locum, & dispositionem subjecti expectat, ut operetur, ut cecinit S. *Prosper* Carmine de Ingratis:

Ipsa suum consummat opus, cui tempus agendi
Semper adest, quæ gesta velit. Non moribus illi
Fit mora, nec causis anceps suspenditur ullis.

28. Ultimum sit ex necessitate orationis argumentum. Est *oratio clarissima gratiæ testificatio*, ut dicit S. *Augustinus* Epist. 177. num. 4. quæ nos facit quærere ut inveniamus, petere ut accipiamus, pulsare ut aperiatur nobis. At ubi gratia congrua? Ut enim ait *Caducifer* pag. 378. num. 222. gratia congrua non est alia distincta, quæ superveniat gratiæ indifferenti; sed eadem omninò entitas, dicens, tam ex se, quàm ex circumstantiis congruentiam ejus cum libero arbitrio, & liberi arbitrii cum ipsa in ordine ad cooperandum. Quid ergo quærit homo, ut inveniat, quid petit, ut accipiat, cur pulsat, ut aperiatur ei? Si in talibus circumstantiis dispositio, in qua versatur, attemperata est gratiæ; & gratia ex eisdem circumstantiis congruentiam dicit cum libero arbitrio; perfunctoria, & non vera esset oratio, quâ gratiam congruam peteret; cùm nullus oret, ut habeat quod jam accepit. Quis namque non videat à Domino inaniter peti, & fallaciter orari, cùm orando poscitur, quod in potestate voluntatis est constitutum? Non insuper orare potest, ut gratia ex non congrua, fiat congrua: talis namque reddi non potest, nisi oret, ut transvertatur, & varietur peristasis illa præsens circumstantiarum; sed ut fatetur idem *Caducifer* pag. 382. num. 227. oratio non postulat aliam peristasim circumstantiarum, præter eam individuam: ergo nec orat; ut gratia ex non congrua, reddatur congrua. Quod maximè urget, dum homo in ultimo vitæ periodo gravi tentatione vexatur. Tunc enim ei magis necessaria est oratio, & gratia Dei, quæ est invictissimum scutum, quò repellitur inimicus suggerens desperationem salutis, ut dicit S. *Augustinus enarrat.* in *Psal.* 5. num. 17. & quâ spiritus Dei adjuvat infirmitatem nostram. Non utique rogat ille pro nova submissione occasionum, cùm se in ultimo vitæ termino constitutum agnoscat: ergo solùm orat, sub quibuslibet circunstantiis ille sit, pro consensu salutari, & ut invictissimâ gratiæ efficaciâ perficiatur conversio, & perseverantia secundùm Dei propositum.

29. Hoc nos orare docet Ecclesia Dominic. XIII. post Pentecost.: *Omnipotens sempiterne Deus da nobis, Fidei, Spei, & Charitatis augmentum; & ut mereamur assequi quod promittis, fac nos amare quod*

quod præcipis: Sed non oramus Deum dare nobis Fidei, Spei, & Charitatis augmentum, mediâ gratiâ, quæ solùm sit efficax ex circumstantiis, & attemperata voluntati; sed gratiâ, quæ nos faciat amare quod præcipit: ergo cùm hæc sit gratia ex se efficax, hanc nobis dari exposcit Ecclesia. Rursus Dominicâ xv. sic orat Ecclesia: *Mentes nostras, & corpora possideat, quæsumus Domine, doni cœlestis operatio: ut non noster sensus in nobis, sed jugiter ejus præveniat effectus*: sed doni cœlestis operatio, quæ mentes nostras, & corpora possideat, est gratia efficax, & quæ non est efficax à consensu Creaturæ; aliàs noster sensus in nobis ejus præveniret effectum, non tamen ejus effectus nostrum præveniret sensum: ergo gratiam orat, quam manus Dei omnipotens imprimit intimis visceribus Creaturæ, quæ cùm mentes nostras, & corpora possideat, ex se, & non à consensu Creaturæ redditur efficax. Præterea; Dominicâ infra Octavam Ascensionis orat Ecclesia: *Omnipotens sempiterne Deus, fac nos tibi semper & devotam gerere voluntatem, & majestati tuæ devoto corde servire*; & in Secreta; *Sacrificia nos Domine immaculata purificent, & mentibus nostris supernæ gratiæ dent vigorem*: Rogo modo: si Deum oramus, ut faciat nos semper ei devotam gerere voluntatem: ergo non gratiâ sufficiente, quæ semper adest, adjutus homo, hanc ei devotam Deus dat voluntatem? Si supernæ gratiæ vigorem in mentibus nostris à Deo poscimus: ergo non gratiæ supernæ vigor, seu efficacia ex consensu voluntatis, & circumstantiis in nobis est. Tandem orat Ecclesia fer. 4. post 11. Dominicam Quadragesimæ super Populum: *Deus innocentiæ restitutor, & amator, dirige ad te tuorum corda servorum, ut spiritus tui fervore concepto, & in Fide inveniantur stabiles, & in opere efficaces*: Non hic Deum deprecatur, ut in propitiis circumstantiis constitutus possit homo ad Deum cor suum dirigere, cùm jam adsit potestas; sed ut ipse Deus dirigat corda. Efficaciam exposcit in opere, & ut inveniamur in Fide stabiles; at non efficaciam, quæ talis sit ex circumstantiis, sed spiritûs Dei fervore concepto: quô nihil efficacius, nihil congruentius, tum dispositioni hominum, tum circumstantiis extrinsecis, nihilque magis aptum ad pertinaciam hominis domandam, quàm invictissimus iste Dei fervor. Quarè meritò exclamat S. *Augustinus*: *Ut quid ista orando tanto gemitu petimus, si volentis hominis, & currentis* (nempe gratiâ solùm sufficienti) *non miserentis est Dei?*

§. III.

Solvuntur Argumenta ab auctoritate petita.

30. Objiciunt nobis primò patroni sententiæ oppositæ illud *Augustini* ex lib. 1. ad *Simplicianum* quæst. 2. num. 13. *An fortè illi, qui hoc modo vocati non consentiunt, possent, alio modo vocati, accommodare fidei voluntatem; ut & illud verum sit, multi vocati, pauci electi; ut quamvis multi uno modo vocati sint; tamen, quia non omnes uno mo-*

do affecti sunt, illi soli sequantur vocationem, qui ei capiendæ reperiantur idonei; illud non minus verum sit, igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, qui hoc modo vocavit, quomodo aptum erat eis, qui secuti sunt vocationem? Ex quibus sequens ab illis elicitur argumentum. Primò: juxta S. *Doctorem, quamvis multi uno modo vocati sint, non tamen omnes uno modo affecti sunt;* sed si vocatio illa non esset indifferens, & dependens in esse congruæ à dispositione subjecti, non modus vocationis esset diversus, sed uno, eodemque modo, efficaci nempè vocatione, vocarentur omnes: ergo vocatio congrua solùm est talis ex dispositione subjecti. Id magis comprobant sequentia verba: *Illi soli vocationem sequuntur, qui huic capiendæ sunt idonei;* sed si vocatio congrua esset ex se ipsa efficax, sequerentur omnes vocationem illam; cùm in omnibus esset infallibiliter connexa cum actu: ergo. Et tandem, quia si verba *Augustini* rectè perpendantur, idoneitas capiendæ vocationis supponitur ex parte voluntatis ad ipsam: quod exprimunt verba ista, *qui ei capiendæ reperiuntur idonei;* sed si vocatio congrua esset se ipsâ efficax, idoneitas non se teneret ex parte subjecti, sed Deus hanc causaret in illo; quia sic vocat, ut per illam mentem, & voluntatem applicet ad fidem: ergo vocatio congrua dici non potest ex se ipsa, sed ex determinatione, & dispositione subjecti; ut verum sit dicere, quòd Deus ita vocat, quomodò eis, vocari aptum est, ut sequantur.

31. Confirmatur primò ex his, quæ S. *Doctor* num. sequenti 11. statuit. *Cum ergo,* inquit ille, *alius sic, alius autem sic moveatur ad fidem, eademque res sæpè alio modo dicta moveat, alio modo dicta non moveat; quis audeat dicere defuisse Deo modum vocandi, quó etiam Esau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque conjungeret, in qua Jacob justificatus est;* ex quibus sequens elicitur argumentum. Hic S. *Doctor* non recurrit ad Omnipotentem Dei operationem, quæ in omnibus circumstantiis operetur in nobis velle; sed ad Omnipotentiam fœcundam mediorum, quibus bonum suaderi potest; sed si gratia esset ab intrinseco efficax, inutilis esset præparatio illa mediorum, & præscientia futuri consensûs sub illis circumstantiis: ergo solùm est efficax ex nutu voluntatis in illis circumstantiis, quibus scit ei congruere, ut vocantem non respuat.

32. Confirmatur secundò ex eodem S. *Doctore* hìc num. 6. dicente: *Unde quod dictum est, quia elegit nos Deus ante mundi constitutionem, non video quomodò dictum sit nisi præscientiâ:* quibus verbis satis apertè declarat *Augustinus* certitudinem prædestinationis, & infallibilem electionis effectum solùm cognoscere Deum in præscientia: sed si id in præscientia cognoscit Deus, infallibilis connexio electionis cum consensu, non est ex gratia, sed præscientia; quâ nempè videt Deus, quòd gratia Dei in tali persona, in tali tempore, & occasione infallibiliter habitura est effectum, quæ tamen voluntate humanâ in alia non redditur congrua, sed inefficax; quarè Epist. 102. ad *Deo gratias* dicit S. *Doctor*: *Tunc voluisse hominibus apparere Christum, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri:* ergo gratia est efficax, quia præ-

prævidet Deus voluntatem se ipsam in tali tempore, & occasione esse ad hanc partem inclinaturam.

33. Ad primùm, quod elicitur ex lib. 1. ad *Simplic. quæst.* 2. facilis est solutio, dicendo, statuisse ibi num. 12. S. *Doctorem* vocationem congruam, non ex dispositione liberi arbitrii, sed effectricem in nobis bonæ voluntatis ex illo *Apostoli* ad *Philipp.* 13. *Deus est, qui operatur in vobis, & velle, & operari pro bona voluntate: Ubi*, inquit S. *Doctor*, *ostendit etiam ipsam bonam voluntatem in nobis operante Deo fieri. Nam si propterea solùm dictum est, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei; quia voluntas hominis sola non sufficit, ut justè, rectèque vivamus, nisi adjuvemur misericordiâ Dei: potest & hoc modo dici, igitur non miserentis est Dei, sed volentis est hominis; quia misericordia Dei sola non sufficit, nisi consensus nostræ voluntatis addatur. At illud manifestum est, frustrà nos velle, nisi Deus misereatur: illud autem nescio, quomodo dicatur, frustra Deum misereri, nisi nos velimus. Si enim Deus miseretur, etiam volumus: ad eamdem quippe misericordiam pertinet, ut velimus. Deus enim est qui operatur in nobis & velle, & operari pro bona voluntate. Nam si quæramus, utrum Dei donum sit voluntas bona, mirum si negare quisquam audeat. At enim quia non præcedit voluntas bona vocationem, sed vocatio bonam voluntatem, propterea vocanti Deo rectè tribuitur, quòd benè volumus, nobis verò tribui non potest, quòd vocamur. Non igitur ideo dictum putandum est, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei; quia nisi ejus adjutorio non possumus adipisci quod volumus: sed ideò potius, quia nisi ejus vocatione non volumus.* Quid clariùs, & expressiùs, ut ostendat bonam voluntatem esse in nobis operante Deo; quòd illa voluntas bona vocationem non præcedit, sed potiùs vocatio bonam voluntatem; nec nobis tribui, quòd congruè vocemur, quod verum esset, si congruitas vocationis penderet ex dispositione liberi arbitrii.

34. Pergit jam S. *Doctor* num. 13. ad explicandam hanc gratiæ congruitatem, varios vocandi modos agnoscens; at ibi etiam ostendit efficaciam, seu congruitatem vocationis non esse desumendam ex determinatione, seù dispositione liberi arbitrii, dicens: *Sed si vocatio ista est effectrix bonæ voluntatis, ut omnis eam vocatus sequatur, quomodò verum erit; multi vocati, pauci verò electi? Quod si verum est, & non consequenter vocationi vocatus obtemperat, atque ut non obtemperet in ejus est positum voluntate; rectè etiam dici potest, igitur, non miserentis Dei, sed volentis, atque currentis est hominis: quia misericordia vocantis non sufficit, nisi vocati obedientia consequatur.* Hæc S. Doctor. Modos varios, de quibus sermo erat citato num. 13. proponit S. Doctor num. seq. 24. asserens, aliquos esse purè moventes ex parte objecti, ut exprimunt sequentia verba: *Videmus enim alios aliter iisdem rebus demonstratis, vel significatis ad credendum moveri*: variaque adducit exempla. *Sicut exempli gratia, Simeon in Dominum nostrum Jesum Christum adhuc infantem parvulum credidit Spiritu ei revelante cognoscens. Nathanael ad unam sententiam, quam ab illo audi-*

C 2 *vit*,

vit, priusquam te Philippus vocaret, cùm esses sub arbore fici vidi te; respondit, Rabbi, tu es Filius Dei, tu es Rex Israel. Quod tantò post quia confessus est Petrus, meruit audire, quod Beatus sit, & quod ei darentur claves Regni Cœlorum. Miraculo facto in Cana Galilææ, quod initium signorum Jesu Joannes Evangelista commemorat, aquâ in vinum conversâ, crediderunt in eum Discipuli ejus. Multos loquendo incitavit ad fidem: multi nec suscitatis mortuis crediderunt, de Cruce, atque morte ejus conterriti etiam Discipuli titubarunt? Et tamen Latro tunc credidit, cùm eum non præstantiorem videret in operibus, sed consortio Crucis æqualem. Unus etiam de numero Discipulorum post ejus Resurrectionem, non tam viventibus membris, quam recentibus cicatricibus credidit: multi ex eorum numero, à quibus crucifixus est, qui videntes eum miracula facientem contempserant, Discipulis etiam eum prædicantibus, & in Nomine ejus talia facientibus crediderunt. Ex quibus omnibus vocandi modis concludit S. Doctor: *Cum ergo alius sic, alius autem sic moveatur ad fidem, eademque res sæpè alio modo dicta moveat, alio modo dicta non moveat, aliumque moveat, alium non moveat, quis audeat dicere defuisse Deo modum vocandi, quo etiam Esau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque conjungeret. Quis enim dicat modum, quo ei persuaderetur, ut crederet, etiam omnipotenti defuisse?* Quem modum esse ex se ipso efficacem, & contra quem obdurescere nequit mentis aversio, clarissimis Sacræ Scripturæ testimoniis probat num. 15. ibi videndis. Ex quibus omnibus mens *Augustini* desumenda scilicèt est, congruitatem vocationis non ex dispositione liberi arbitrii, sed ex efficacia gratiæ esse desumendam.

35. Quibus positis, respondetur ad primum suprà num. 30. nobis objectum, dist. majorem. Quamvis multi, unô modô vocati sunt, quantùm ad motiva objectivè allicientia, seù moraliter moventia, atque sufficientem illuminationem internam, seù excitationem; non tamen omnes eôdem modô affecti sunt, concedo majorem. Eôdem modô, quantùm ad efficaciam motionis, quâ vocatio perficitur, nego maj. Et sub eadem distinctione min. neganda est consequentia. Memini jam me aliàs vocationem à motione distinxisse; quia vocatio præcedit, motio sequitur. Unde *Augustinus* ibi citatus num. 54. ait; quòd voluntas bona non præcedit vocationem, sed è contrà vocatio ad audientem, sivè intelligentem refertur; motio ad volentem, & operantem. Quamobrèm Deo vocanti consensum, aut dissensum apponere possumus; operanti autem operationem subjicimus. Vocatio ergo est quædam Dei motio, sed quæ effectum, ad quem à Deo ordinatur, non habet; nisi accedente motione efficaci. (Nam & inefficax quædam motio est, quæ ad perfectionem vocationis non pertingit.) Sic ergo cum æqualitate vocationis tùm objectivè, tùm etiam subjectivè sufficientis, stat diversitas affectionis, non verò cùm æqualitate motionis vocationem perficientis. S. *Augustinus* de vocatione primô modô intellecta loquitur, ut legenti patet; prout scilicèt diversa habetur in hominibus

cor-

cordis dispositio, sub iisdem motivis objectivis, & iisdem interioris gratiæ allicientis auxiliis; nempè verbis auditis, miraculis visis, stupendâ mortuorum suscitatione, prædicatione Evangelii, cicatricibus, aliisque signis, & externis credibilitatis motivis; & cùm æquali interna inspiratione luminis, & amoris, quæ efficax non sit, sed purè alliciens.

36. Eadem sit responsio ad 2. disting. maj. idoneitate habitâ ex efficaci adjutorio Dei concedo maj. idoneitate, quam aliundè habeat subjectum, neg. maj. Deus enim per gratiam suam causat in nobis idoneitatem ad opera sua; & quod idonei sint homines, donum Dei est; quoniam ille facit dona sua merita nostra, non quia non cooperemur, sed quia dat, ut cooperemur. Hanc solutionem continent verba citata S. *Augustini* num. 12. Ait enim quia non præcedit voluntas bona vocationem, sed vocatio bonam voluntatem, propterea vocanti Deo rectè tribuitur, quòd benè volumus, nobis verò tribui non potest, quòd vocamur.

37. Et tandem ad tertiam dicimus distinguendo majorem. Supponitur idoneitas ex dono Dei per gratiam suam conc. ex nobis citrà Dei gratiam, neg. maj. Et sub eadem minoris distinctione negetur consequentia. Ità sanè est, quod asserit S. Doctor, quòd soli sequuntur, sivè obediunt vocationi, qui ad ejus obedientiam sunt idonei; at quòd idoneitas, vel aptitudo ad vocationem, ut congruam, recipiendam, non sit ex efficacia gratiæ, minimè elicitur ex verbis S. Doctoris; quin potiùs oppositum tradit S. Doctor lib. de *prædest, Sanctor.* cap. 10. asserens, se aliquandò dixisse, salutem Religionis digno non defuisse.... Quòd *si discutiatur, & quæratur, unde quisque sit dignus; non desunt, qui dicunt voluntate humana; nos autem dicimus gratiâ, vel prædestinatione Divina*. Cui concinit *D. Thomas* 1. 2. q. 114. art. 5., ubi explicans illud *Augustini*: *Deus non dat gratiam nisi dignis, asserit, non quia prius digni sunt, sed quia gratia sua dignos facit*; ita & nos dicimus, quòd unusquisque est affectus ad sequendam vocationem Dei, ut congruam, at idoneitate, & aptitudine, quæ sit ex ipsa gratiæ efficacia.

38. Ad cujus confirmationem opportunè adducendum est hic illud *Actorum* 17. Ubi legitur, quòd multi audientes *Paulum* prædicantem irridebant, quòd alii crediderunt, alii verò nondùm credentes dixerint, audiemus te de hoc iterum: *Cùm audissent autem Resurrectionem mortuorum, quidam quidèm irridebant, quidam verò dixerunt, audiemus te de hoc iterum. Sic Paulus exivit de medio eorum. Quidam verò viri adhærentes ei crediderunt: in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alii cum eis*. An credentium fides à circumstantiis congruis processit, ita ut propter gratiam congruam adhæserint *Paulo*? Minimè: nam cùm eadem esset, & prædicatio, & locus, & tempus, adeòque opportunitas, & congruitas, de facto credidissent omnes: ergo alia potens, efficax, & victrix in cordibus eorum agnoscenda est gratia, quæ dedit unis Spiritum fidei, fecitque eos aptos, & idoneos, ut crederent *Paulo*. Id quod habetur clarissimè

ex

ex eodem Actorum libro cap. præcedenti scilicèt 16. ; ubi *Lucas* cùm retulisset *Lydiam* purpurariam *audivisse*, aure scilicèt cordis, Evangelium, ne quis fortè crederet, hoc factum, quòd illa, quæ dicta erant à *Paulo*, fuissent congrua isti, & non alii, protinus adjecit: *Cujus Dominus aperuit cor, intendere his, quæ à Paulo dicebantur*: quò tenore voluit quoque Evangelista intelligi ea, quæ capite subsequente refert de quibusdam Atheniensibus conversis, cæteris in Infidelitate remanentibus.

39. Sed ut promptior sit solutionis datæ intellectus, mens S. Doctoris ex tota textûs, quem tractamus, contextione desumenda est. Tractat *Augustinus* in 1. lib. ad *Simplicianum* quæstiones duas, quas ex Epistola ad *Rom.* solvendas proposuit *Simplicianus* Episcopus, ut & exordio præfati libri convincitur: *Gratissimam planè, atque suavissimam interrogationum tuarum dignationem mihi, Pater Simpliciane, misisti: quibus nisi respondere conarer, non solùm contumax, verùm etiam ingratus existerem. Et illa quidem, quæ de Paulo Apostolo dissolvenda proposuisti, jam à nobis erant utcumque discussa, litterisque mandata. Sed tamen eadem ipsa verba Apostolica, tenoremque sententiarum, non contentus inquisitione, atque explicatione præteritâ, nè quid in ea diligenter præterissem cautius adtentiusque rimatus sum. Non enim tu ea percontanda censeres, si eorum intellectus facilis, atque expeditus foret.* Intentionem ergo, & mentem *Apostoli* examinat S. Doctor, & statutâ veritate istâ, quòd gratia fidei præcedit bona opera; quia consequenter sunt bona opera, non quæ gratiam pariant, sed quæ pariantur à gratia; hinc pergit ad quæstionem aliam solvendam: Quomodò nempè justa sit electio *Jacob*, qui nondum natus, nihil boni egerat, & meritò reprobatus *Esau*, qui nondum etiam natus, nihil mali operatus est? Quâ discretione, quò æquitatis examine dilectus ille, nullo actionis bonæ merito; odiosus iste, nullo malæ actionis demerito, nullâque existente differentiâ, quâ eligeretur unus, & reprobaretur alter, ut dicit Apostolus? An nempè fuerit electio *Jacob* ex præscientia bonorum operum, quia nempè fidem futuram præscius vidit Deus in *Jacob*, quam non vidit in *Esau*? An quia congruenter vocatus *Jacob* fuit, quomodò ei aptum erat, ut vocationem sequeretur; non tamen sic congruenter vocatus fuit *Esau*, ut vellet obedire? Fuerit nè ex gratia Dei, quòd vocationi vocatus obtemperaret, an potiùs quia ipse voluit? Quæstionem hanc difficilem, & admirabilem, & præ omnibus aliis stupendam profundissimè tractat *Augustinus*, utriusque partis momenta in trutina ponderans, ut his maturè expensis, liquidiore consideratione quæstionem solveret. At cùm multum in utramque partem disputet; opus est diligenti attentione, ut objecta à responsis discerni valeant.

40. Statim à num. 10. partes liberi arbitrii tuetur omnibus illis momentis, quæ objiciuntur nobis; & quæ non decretoriè, sed per modum dubii, discussionis, & examinis proponit S. Doctor, ut probat modus iste loquendi, num. 10. *Benè quidem; sed cur hæc misericordia subtracta*

ctá est ab Esau, ut non sic vocaretur, ut & vocato inspiraretur fides, & credens misericors fieret, ut benè operaretur? Num. 3. *Sed si vocatio ista est effectus bonæ voluntatis, ut omnis eam vocatus sequatur, quomodo verum erit, multi vocati, pauci verò electi? An fortè illi, qui hoc modo vocati non consentiunt, possent alio modo vocati, accommodare fidei voluntatem?* Num. 4. *Hic dicet aliquis, cur ergo Esau non sic est vocatus, ut vellet obedire*. Planissimum ergo debet esse si diligenter observetur modus iste loquendi, hæc dixisse *Augustinum* dubitanter, & sine ulla affirmatione, per modum discussionis, & examinis, ut omnibus momentis maturiùs expensis, faciliùsque intellectis, & quæstionem exponeret, & judicium institueret. Nihil ergo sententialiter, & diffinitivè in gratiam liberi arbitrii pronunciavit. Pro isto laboravit solùm, rationes afferens, quibus, ex ejus dispositione, & circumstantiis, congruitatem gratiæ esse sumendam probaret. At ubi quæstionem decidit, & solvit, victricem de resistentia voluntatis gratiam Dei commendat, momentaque posita immediatè rejicit dicens: num. 14; *Sed quid hæc quærimus?* Sit *Augustinus* ipse sui interpres lib. 2. *Retract.* cap. 1. sic loquens: *In cujus quæstionis solutione laboratum est quidem pro libero arbitrio voluntatis humanæ, sed vicit Dei gratia, nec nisi ad illud potuit pervenire, ut liquidissimâ veritate dixisse intelligatur Apostolus: Quis enim te discernit?* En quomodò laboravit pro libero arbitrio voluntatis humanæ: en & victrix Dei gratia, semper enim eò recidit S. Doctor, quòd motio, cujus nomine gratiam operationis intelligit, est effectrix bonæ voluntatis; sic enim loquitur: *Sed si vocatio ista est effectrix bonæ voluntatis*: quam in nobis fieri operante Deo probat num. 12. ex illo *Apostoli* ad *Rom.* 9. v. 16. *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*, dicens: *Ubi satis ostendit etiam ipsam bonam voluntatem in nobis operante Deo fieri*. *Hoc nempè invicto argumento: Nam si propterea solùm dictum est, non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei; quia voluntas hominis sola non sufficit, ut justè rectèque vivamus, nisi adjuvemur misericordiâ Dei: potest, & hoc modò dici: igitur non miserentis est Dei, sed volentis est hominis; quia misericordia sola non sufficit, nisi consensus nostræ voluntatis addatur*. En aptitudo petita ex gratia efficiente bonam voluntatem, quia nusquam caret suo effectu, quia cujus Deus miseretur, non frustra miseretur, ut firmat S. *Doctor* num. 13. in fine: *Falsum est autem si quis dicit, igitur non miserentis Dei, sed volentis, atque currentis est hominis, quia nullius Deus frustrà miseretur, cujus autem miseretur, sic eum vocat* (vocatione effectrice) *quomodò scit ei congruere, ut vocantem non respuat*: nempè dispensans gratiam, quæ concupiscentiam vincat, & suo nusquam careat effectu. Quod & rursùs constat ex his, quæ ex eodem num. 13. habet. *En non jam*, inquit, *similiter verum est, igitur non miserentis Dei, sed volentis, atque currentis est hominis: quoniam non potest effectus misericordiæ Dei esse in hominis potestate, ut frustrà ille misereatur, si homo nolit, quia si vellet etiam ipsorum misereri, posset ita vocare, quomodò illis aptum esset, ut & moverentur*,

tur, & intelligerent, & sequerentur. Quibus clarissimè constat S. Doctorem Divinæ gratiæ adscribere aptitudinem eorum, qui efficaciter vocati sunt.

41. Id ipsum disertè num. 14. exponit, dicens: *Quòd si tanta quoque potest esse obstinatio voluntatis, ut contra omnes modos vocationis obdurescat mentis aversio; quæritur, utrum de Divina pœna sit ipsa duritia; cùm Deus deserit non sic vocando, quomodò ad fidem moveri potest; quis enim dicat modum, quó ei persuaderetur, ut crederet etiam Omnipotenti defuisse?* Modum quidèm, non indifferentem, & versatilem, sed effectricem bonæ voluntatis, ut crederet; quem congruum dicit, quia aptus est ex se superare humanæ voluntatis resistentiam. Non absimiliter idem significat num. 21. dicens: *Præcipitur, ut credamus, ut donó acceptó Spiritus Sancti per dilectionem benè operari possimus: sed quis potest credere nisi aliquá vocatione, hoc est aliquá rerum testificatione tangatur? Quis habet in potestate tali viso adtingi mentem suam, quó ejus voluntas moveatur ad fidem? Quis autem animo amplectitur aliquid, quod eum non delectat? Aut quis habet in potestate, ut vel occurrat quod eum delectari possit, vel delectet, cùm occurrerit? Cum ergo nos ea delectant, quibus proficiamus ad Deum, inspiratur hoc, & præbetur gratiá Dei; non nutu nostró, & industriá, aut operum meritis comparatur: quia ut sit nutus voluntatis, ut sit industria studii, ut sint opera charitate ferventia, ille tribuit, ille largitur.* En clarissimè quòd nullus, in quibuscumque circumstantiis sit positus, habet in potestate *tali viso adtingi mentem suam, quó ejus voluntas moveatur ad fidem*; nec quòd *occurrat, quòd eum delectari possit, vel delectet, cùm occurrerit, ut sint opera charitate ferventia*: quod non esse voluntatis humanæ, nec nutu suô, aut industriâ comparari posse, sed totum esse ex gratia Dei docet *Augustinus*, dicens: *Inspiratur, & tribuitur gràtia Dei*: hæc namque inspirat suavitatem, & delectationem, quæ concupiscentiam superat, ac vincit, & per quam reportant omnes gloriosum de tentationibus omnibus triumphum. Est namque gratia ista per se bonæ voluntatis operativa, ut hic num. 21. concludit S. *Doctor*, dicens: *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei, quandoquidem, nec velle, nec currere nisi eó movente, atque excitante poterimus*. Quæ cùm ita sint; itanè æquum, ac prudentem Augustinianæ doctrinæ æstimatorem movere possunt ea, quæ in unam partem hìc scripsit *Augustinus*, ut tanquam sacram *Augustini* decisionem contra gratiam venditet? Æquanè est argumentatio, quæ momentis solùm disputativè propositis innititur, relictis illis, quæ ad definiendam quæstionem tanquàm certa, immò indubitata posuit *Augustinus*, & quæ laudat ipse S. *Doctor* lib. de *prædest* SS. cap. 4., & in lib. de *Dono perseverantiæ* cap. 21., & quam firmissimis argumentis firmat S. *Doctor* in Epistolis ad *Sixtum*, *Paulinum*, *Vitalem*: necnon in libris de *Gratia*, *& libero arbitrio de corrept.*, *& grat. de prædest. SS. & Dono perseverantiæ*; in quibus omnibus dissertissimè, planissimèque causam agit gratiæ; ejusque effectricem operandi modum profundè expli-

plicat, germanamque suam exponit de gratia efficaci sententiam. Vana prorsùs, & futilis est vis argumenti, quod brevi solùm textûs observatione prosternitur.

42. Ad secundam Confirmationem responderi potest, quòd S. Doctor dicto num. 6. intendebat explanare textum *Apostoli* ad *Rom*. 9. v. 11. 12. 13. quarè post verba nobis objecta ibidem ait. *Hic autem quod ait, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia major serviet minori; non electione meritorum, quæ post justificationem gratiæ proveniunt, sed liberalitate donorum Dei vult intelligi, ne quis de operibus extollatur. Gratia enim Dei salvi facti sumus & hoc non ex nobis, sed Dei donum est; non ex operibus, nè fortè quis extollatur*. Undè perspicuè videtur S. Doctorem duplicem ponere electionem, unam executivam, seu per modum coronæ, hoc modo antea explicatam: *Non tamen electio præcedit justificationem, sed electionem justificatio; nemo enim eligitur, nisi jam distans ab alio, qui rejicitur*; aliam verò intentivam, & purè gratuitam *liberalitate donorum Dei, ne quis de operibus extollatur, constitutam*, quæ propriè prædestinatio est beneficiorum Dei, ac proinde prædestinatio gratuita. De hac electione locutus est *Augustinus* in textu nobis objecto: *Unde quod dictum est, quia elegit nos Dei ante mundi constitutionem, non video quomodo dictum sit, nisi præscientia*. Verùm quâ præscientiâ? Eritnè speculativa, seu exploratrix consensûs liberi circumstantiatè futuri, ex quo infallibilis Dei cognitio existat? Neutiquam. Quia non constaret, quod ipsemet eodem loco firmiter asserit: *Gratia Dei salvi facti sumus, & hoc non ex nobis, sed Dei donum est: non ex operibus, ne forte quis extollatur*. Loquitur igitur de præscientiâ Dei practica, seu donorum collatrice, ideoque gratuita, quæ certitudinem prædestinationis, & infallibilem electionis effectum in Divino decreto, & in gratia seipsâ efficaci, non tamen in assensu prævisо, & in operibus agnoscit: quò circa eam, utpote faventem utique, ac non adversantem nostræ doctrinæ, corde, ore, & opere amplectimur, recipimus, & profitemur, ac minimè aversamur.

43. Et præterquamquòd inconcussa *Augustini* mens præfata in solutione satis apparet, nihilominùs satiùs inspicitur de correp. & grat. cap. 12. num. 36. de prædest. SS. cap. 10. num. 19. & cap. 19. num. 38. de dono persever. cap. 17. num. 47. & præcipuè de prædest. SS. cap. 17. num. 34. ubi S. Doctor ait: *Nam quid est, quod ait Apostolus; Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem? Quod profectò, si propterea dictum est, quia præscivit Deus credituros, non quia facturus fuerat ipse credentes: contra istam præscientiam loquitur filius, dicens: Non vos me elegistis, sed ego vos elegi: cùm hoc potius præscierit Deus, quod ipsi eum fuerant electuri, ut ab illo mererentur eligi. Electi sunt itaque ante mundi constitutionem eâ prædestinatione, in qua Deus sua futura facta præscivit: electi sunt autem de mundo eâ vocatione, quâ Deus id, quod prædestinavit, implevit*. Satis igitur superque constat *Augustinum* præscientiam conditionatam, & speculativam explodere, absolutam verò, & practicam admittere, quin suspicio ulla contrarium suadens existat.

44. Hoc confirmatur magis ex Angelico Magistro. Nam postquam sibi cap.9. ad *Rom.* lect.2. D. *Thomas* hæc objecerat: *Dicit autem hic quædam Glossa quod id, quod supra dictum est, major serviet minori, dictum est secundum præscientiam*; & convenientiam, ac differentiam prædestinationem inter, & reprobationem mirè explicaverat, sic respondet: *Et ideo præscientia meritorum non potest esse aliqua ratio prædestinationis, quia merita præscita cadunt sub prædestinatione: sed præscientia peccatorum potest esse aliqua ratio reprobationis ex parte pœnæ, quæ præparatur reprobatis: in quantum scilicet Deus proponit se puniturum malos propter peccata, quæ à seipsis habent, non à Deo. Justos autem proponit se præmiaturum propter merita, quæ à seipsis non habent Oseæ 13. Perditio tua ex te Israel, tantum in me auxilium tuum.* Ex quibus luce clarius constat, Angelicum Magistrum, S. *Augustini* discipulum, præscientiam speculativam *Mediam*, seu meritorum à motivo prædestinationis constanter arcere, cùm circa futura, ad prædestinationis spheram spectantia, non aliam, nisi practicam, visionis, & gratuitam admittat.

45. Nec reponas Angelicum Magistrum lect.3. ejusdem capitis asserere: *Alio modo potest intelligi, ut aliquis dicatur dignus misericordia; non propter aliqua merita præcedentia gratiam, sed propter merita subsequentia. Puta ut dicamus, quod Deus dat alicui gratiam, & proposuit eam ab æterno illi se daturum, quem præscivit eâ fore usurum*: ergo Angelici Magistri confessione præscientia speculativa, seu prævisio boni usûs liberi arbitrii, seclusis aliis, ratio, & motivum est prædestinationis, ac proinde in suo robore argumentum persistit. Sed respondetur Doctorem Angelicum id ex aliorum mente dixisse, nam deinde inquit: *Sed videtur, quod nec hoc convenienter dici possit. Manifestum est enim, quod nihil potest poni, ut ratio prædestinationis, quod est prædestinationis effectus, etiamsi accipiatur, prout est in Dei præscientia: quia ratio prædestinationis præintelligitur prædestinationi, effectus autem in ipsa includitur. Manifestum est autem, quòd omne Dei beneficium, quod homini confert ad salutem, est Divinæ prædestinationis effectus. Divinum autem beneficium non solùm extendit se ad infusionem gratiæ, quâ homo justificatur, sed etiam ad gratiæ usum. Sic igitur ipse usus gratiæ est à Deo.... sic igitur non potest esse, quòd merita consequentia gratiam sunt ratio miserendi, aut prædestinandi, sed sola Dei voluntas, secundum quam misericorditer aliquos liberat.* Quibus penitus exclusa manet præscientia conditionata, & his solis verbis argumentum à primo ad ultimum solutum: quæ solutio, utpote expeditior, mihi magis placet.

46. Non momenti alicujus, aut majoris roboris est tertia Confirmatio. Pro quò supponendum, quòd in littera S. *Augustini præscire, & prædestinare, sivè præscientia, & prædestinatio* idem omnino significant, ut constat ex lib. *de dono perseverant.* cap.17. ubi legitur: *Eaque esse ab illo præcognita, ac per hoc prædestinata*, & infrà: *Dei dona, eaque præcognita, id est, ad donandum prædestinata*. Et cap.18. *Hæc inquam*

quam Dei dona, si nulla est prædestinatio, quam defendimus, non præsciuntur à Deo; præsciuntur autem: hæc est igitur prædestinatio, quàm defendimus. Vndè aliquando eadem prædestinatio significatur etiam nomine præscientiæ; sicut ait *Apostolus* ad *Rom.* 11. 2. *Non repulit Deus plebem suam, quàm præscivit. Hìc quod ait præscivit, non rectè intelligitur nisi prædestinavit; quòd circumstantia ipsius locutionis ostendit; & postquam hoc probavit, subdit. Præscivit enim reliquias, quas secundum electionem gratiæ fuerat ipse facturus: hoc est ergo prædestinavit, sine dubio enim præscivit, si prædestinavit; sed prædestinasse, est hoc præscisse, quod fuerat ipse facturus.* Quod iterum repetit cap. 19. asserens, eandem esse sententiam SS. *Cypriani*, *Ambrosii*, & *Gregorii Nazianzeni*. Constat ergo ex D. *Augustino*, præscientiam, de qua ille, & alii SS. Patres agebant, non esse aliam, quàm præscientiam absolutam decretò prædestinativò innixam, vel potiùs ipsam prædestinationem: *Quid nos probibet*, inquit S. Doctor citat. cap. 19. *quando apud aliquos verbi Dei tractatores legimus præscientiam Dei, & agitur de vocatione electorum, eandem intelligere prædestinationem?* At, licèt omnis prædestinatio sit præscientia; non tamen omnis præscientia est prædestinatio; quia præscientia ad amplius se extendit, nempè ad peccata, ad quæ non se extendit prædestinatio: Est ergo præscire latius quiddam, & prædestinare contractius, ad sola bona se extendens. Rursus, licèt præscientia innixa decreto, idem ex parte rei significatæ significet, ac prædestinatio; differunt tamen ex parte modi significandi; quia prædestinatio explicitè importat efficaciam, quam non importat explicitè præscientia.

47. Hoc supposito, dicimus ad argumentum, præscientiam, de qua S. Doctor, non esse conditionatam, seu mediam, sed liberam, & absolutam, innixam decreto prædestinativo, vel fidei, vel hominum, qui erant credituri *Christo* apparente; ut præter modò dicta, probat eximie illud S. Doctoris oraculum *de prædest. Sanct.* cap. 9. ubi responsionem istam expressè tradit, dicens: *Perinde quod dixi: Tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri; posset etiam sic dici: Tunc voluisse hominibus apparere Christum, & apud eos prædicari doctrinam suam quando sciebat, & ubi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem.* Hæc S. Doctor, explicans objectum sibi à Massiliensibus testimonium, quod, ut protestatur ipse paulò ante verba relata, sine præjudicio latentis consilii Dei, aliarumque causarum, de præscientia Dei dicere voluit. Ex quibus apertissimè constat, præscientiam, quæ in negotio prædestinationis intervenit, esse juxta S. Doctorem præscientiam liberam innixam decreto prædestinativo: quod infrà, Deo dante, accuratè expendemus.

48. Secundò oppones S. Doctorem pluribus aliis in locis docentem gratiam esse congruam; quia Deus eam in his circumstantiis concedit, in quibus, habito respectu ad præsentem voluntatis affectum, prævidet, quòd voluntas eam acceptura sit. Audiendus S. Doctor *Epist.* 164.,

 aliàs

aliàs 99. cap.6. dicens: *Ubi alii ad salutem suam crederent, alii ad naturam suam non crederent, ipse utique non in carne, sed in spiritu veniebat. Visis congruis alloquens quos volebat, sicut volebat.* In lib.1. de Trinitate cap.2. sic in eundem scopum loquitur. *Missa sunt nobis divinitus visa congrua peregrinationi nostræ, quibus admoneremur non hìc esse quod quærimus; sed illùc ad ipsa esse redeundum.* Quam congruitatem gratiæ etiam ostendit S. Doctor lib.2. ad *Simplicianum* quæst.19. dicens: *Ista demonstratio potentiæ Dei, & annuntiatio nominis ejus in universa terra prodest eis, ut timeant, ut vias suas corrigant, quibus vocatio talis congruit.* En quàm aperte significat gratiam esse congruam; quia dispositione voluntatis est attemperata.

49. At quis non videat, minùs opportuna esse hæc S. Doctoris testimonia; in quibus omnibus vocationem congruam in visis, & exterioribus signis reponit, quibus Spiritus Sanctus utitur, ut aliquibus Fidei viam aperiat? Etenim divinæ est providentiæ, ita causas omnes ordinare, & disponere, ut ad id conferant, quòd ęterno suo decreto sibi Deus ipse proposuit. Multi sunt congruè vocati, & deversimodè Deus illos excitat; quosdam metu, nonnullos flagellis, alios visis miraculis, & exterioribus signis, necnon per cœlestium præmiorum sapidum gustum, prout idem Spiritus unicuique cognoverit expedire. Sic congruè vocantur, ut convertantur de malo ad bonum, ut gratiæ interiori consentiant, & orent, ut cum effectu trahantur. Porrò parum est sic invitari, nisi ulteriùs gratiâ Dei efficaciter adjuventur, atque trahantur. Quot enim sic excitat Deus, qui minimè tracti fuère? Ergo alia potentior requiritur gratia, quâ veritatis suæ lumen ita efficaciter infundit, ut non contradicat vocanti, nec resistat gratiæ; quæ non est volentis, neque currentis, sed solùm Dei miserentis, prout egregiè eam delineat *Augustinus* tract.26. *super Joannem* cap.6. ab illa verba: *Nolite murmurare ad invicem: nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit eum*, dicens: *Magna gratiæ commendatio. Nemo venit nisi tractus. Quem trahat, & quem non trahat, quare illum trahat, & illum non trahat, noli velle judicare, si non vis errare. Semel accipe, & intellige: Nondum traheris? Ora ut traharis.* Meminit ergo S. *Augustinus* in adductis testimoniis signorum externorum, ad quorum conspectum plures fuerunt invitati, & plures fidem amplexi sunt. At nullibi gratiam, quâ efficaciter trahitur voluntas, ut veniat, congruam vocavit, vel agnovit dependentem à circumstantiis; quæ tantò magis congrua est, quantò est efficacior. Unde falluntur adversarii, dum S. *Augustinum*, ex eo quòd alibi admittat gratias quasdam exteriores, aut etiam internas, quas Deus aptat pro captu hominum, quos convertere vult, & quibus hi aliquando resistunt, inde inferunt, omnem gratiam *Augustino* esse talem. Falluntur, inquam, nam S. *Augustinus* præter gratiam efficacem effectricem bonę voluntatis, admittit gratias sufficientes tam intrinsecas, quàm extrinsecas, sicut & ejus genuini Discipuli. Unde ex assertione sufficientium auxiliorum non sunt removendæ gratiæ efficaces, aut contra; sed ex utraque gratia unum systema fabrican-

candum, prout Thomistæ post SS. *Augustinum*, & *Thomam* DD. & PP. Ecclesiæ faciunt. Fallitur quoque *Caducifer*, dum ait collectionem illam operum D. *Augustini* de gratia; quam, nullo licèt fundamento nixus, putat factam à Thomista, mancam esse, & defectuosam, eoquòd iis non sint inserti libri ad *Simplicianum*. Ut enim hic ostensum est, in iisdem ad *Simplicianum* libris constanter idem docet S. *Augustinus* circa necessitatem gratiæ efficacis, quod in aliis operibus docuerat.

50. Objiciunt tertiò D. *Augustinum* lib. 12. de Civit. Dei cap. 6. dicentem: *Si enim aliqui duo æqualiter affecti animo, & corpore videant unius corporis pulchritudinem, quâ visa unus eorum ad illicitè perfruendum moveatur, alter in voluntate pudica stabilis perseveret, quid putamus esse causæ, ut in illo fiat, in illo non fiat voluntas mala? Quæ illam res fecit, in quo facta est? Neque enim pulchritudo illa corporis; nam eam non fecit in ambobus: quandoquidem amborum non dispariliter occurrit aspectibus. An caro intuentis in causa est? Cur non & illius? An verò animus? Cur non utriusque? Ambos enim & animo, & corpore æqualiter affectos fuisse prædiximus. An dicendum est, alterum eorum occultâ maligni spiritus suggestione tantum, quasi non eidem suggestioni, & qualicumque suasioni propria voluntate consenserit? Hanc igitur consensionem, hanc malam, quàm malè suadenti adhibuit voluntatem, quæ in eo res fecerit, quærimus. Nam ut hoc quoque impedimentum ab ista quæstione tollatur, si eâdem tentatione ambo tenentur, & unus ei cedat, atque consentiat, alter idem, qui fuerat perseveret, quid aliud apparet, nisi unum voluisse, alterum noluisse à castitate deficere? Unde nisi propria voluntate, ubi eadem fuerat in utroque corporis, & animi affectio? Amborum oculis pariter visa est eadem pulchritudo, ambobus pariter institit occulta tentatio: propriam igitur in uno eorum voluntatem malam, quæ res fecerit scire volentibus, si benè intueantur, nihil occurrit. Si enim dixerimus, quod ipse eam fecerit, quid erat ipse ante voluntatem malam, nisi natura bona, cujus auctor Deus, qui est immutabile bonum? Qui ergo dicit eum, qui consentit tentanti, atque suadenti, cui non consensit alius, ad illicitè utendum pulchro corpore, quod videndum ambobus pariter adfuit, cùm ante illam visionem ac tentationem similes ambo animo, & corpore fuerint, ipsum sibi fecisse voluntatem malam, quia utique bonus ante voluntatem malam fuerit; quærat cur eam fecerit, utrum quia natura est, an quia ex nihilo facta est.* En qualiter versat S. Doctor difficultatem illam, cur ex duobus, æqualiter circa pulchritudinem mulieris tentatis, unus tentationi consentit, alter verò minimè? Non difficultatem solvit recurrens ad genium; quia, ut inquit, sunt æqualiter affecti: non ad loci, temporisvè circumstantias; quippe simul & eodem tempore tentantur: non ad objectum, seu pulchritudinem mulieris; cùm ista sub utriusque aspectibus cadat; non ad diversitatem gratiæ, cùm æqualis sit in illis: non ad congruitatem gratiæ: (si namque efficacia repetenda foret à congruitate aliqua, quæstionem solvisset facilè *Augustinus*, allegando congruitatem in uno, quæ defuit alteri:) sed omnem excludit S. Doctor congrui-

gruitatem; cùm ambos pari tentatione stimulatos circa mulierem, pares in aspectu, & animo, pares in objecto, quod eodem modo afficit utriusque sensus, supponat. Nihil aliud ei occurrit, nisi unum noluisse cedere tentationi, alterum verò, resistendo gratiæ, voluisse obedire; ergo congruitas gratiæ non ex ejusdem vi, & efficacia, sed ex voluntate creata est.

51. Sed facilis est argumenti solutio, si rectè perpendatur S. Doctorem solùm agere de causa miseriæ malorum Angelorum, quam asserit esse malam voluntatem, cujus radicem non è natura, sed ex nihilo deducit his verbis: *Et inveniet voluntatem malam non ex eo esse incipere, quòd natura est, sed ex eo, quod de nihilo natura facta est.* Unde consectariè propriè ipsorum voluntati, velle, aut nolle tentationi cedere S. Doctor tunc adscribit. Verùm cap.9. ejusdem libri idem S. Doctor tractans ex proposito de causa effectrice bonæ voluntatis bonorum Angelorum, postquam præmiserat eam coæternam non esse Deo, sed factam, non utique à seipsis, nisi ab illo, *qui eos cum bona voluntate, id est, cum amore casto, quo illi adhærerent, creavit, simul in eis & condens naturam, & largiens gratiam*, discretionem malorum Angelorum à bonis propriæ voluntati, bonorum tamen à malis gratiæ asseveranter attribuit, ita dicens: *Isti autem, qui cum boni creati essent, tamen mali sunt mala propria voluntate, quam bona natura non fecit, nisi cum à bono sponte defecit, ut mali causa non sit bonum, sed defectus à bono, aut minorem acceperunt amoris Divini gratiam, quam illi, qui in eadem perstiterunt, aut si utrique boni æqualiter creati sunt, istis mala voluntate cadentibus illi amplius adjuti, ad eam Beatitudinis plenitudinem, undè se numquam casuros certissimi fierent, pervenerunt*: quod ita perspectum, & patens est ad solutionem argumenti, ut nihil utique nobis hic adjungere libeat, cùm tam clarè, disertè, & solidè se ipsum S. Doctor explicet, ut nihil melius pro gratia ab intrinseco efficaci, victrice, discretiva, & effectiva bonæ, ac perseverantis voluntatis amplius excogitari possit.

52. Quartò objiciunt auctoritatem S. *Joannis Chrysostomi*, qui de *Matthæi* vocatione sermonem habens, sequentia *Homil.* 31. profert: *Sed cujus rei gratiâ non cum Petro simul, ac Joanne, & aliis discipulis Matthæum vocavit? Certè quemadmodum tunc ad illos accessit, vocavitque, quando obtemperaturos sciebat, sic Matthæum quoque nunc vocavit, quando miraculorum fama perdomitum minimè reluctaturum videbat. Quâ de causa etiam Paulum post Resurrectionem piscatus est; nam qui corda scrutatur, & occulta mentium perspicit, is etiam quando unusquisque ad obedientiam paratus erat, non ignoravit. Proptereà non continuò incipiens, quando durior fuit, sed post mille miracula, & insignem, atque pervulgatam de se famam, aptiorem jam ad obtemperandum vocavit.* En Adversariorum doctrina in tota sua vi proposita. En gratia congrua, & scientia propitiarum circumstantiarum exploratrix.

53. Ad hoc argumentum respondetur, quòd si S. Doctor in loco cita-

citato, & aliis Adversariorum sententiæ favere videatur, eò quod pro libero arbitrio adversus Hæreticos soli gratiæ operâ salutariâ tribuentes, aliquandò contendebat, ut apparet lib. 1. de compunct. cordis edit. Basiliensis ann. 1530. pag. 214. *Num possumus etiam*, inquit, *ex his Hæreticis occasionem dare, si dicamus, quia Apostoli, & omnes Sancti non ex proposito suo, & labore mirabiles facti sunt, sed ex Dei gratia sola*; attamen multis in locis nostræ sententiæ adhæret, siquidem de constantia Martyrum, & aliorum Dei Servorum *Homil.* 75. ex cap. *Joann.* 14. sermonem instituens, ait: *Talis illa gratia, quæ mærorem solvit, malas cupiditates consumit, nec finit ampliùs hominem esse, quem afflat .... imploremus ergo insuperabile spiritûs auxilium &c.* Et *Homil.* 45. de invidia, & livore: *Maximum namque munimen, & inexpugnabilis murus est Divinus favor*. Ac deniquè specificè ad nostrum propositum *Homil.* 12. de muliere Cananæa: *Quid enim est aliud telonium, nisi legitima rapacitas, violenta fiducia, justitiæ legem habens patrocinaute rapina? Latro deprehensus confunditur, iste rapiens fiducialiter agit, sed hic talis, & tantus Publicanus subitò Evangelista apparuit. Sed forsitan addiscere cupis quemadmodum, & quâ arte. Transiens*, inquit, *Jesus vidit Matthæum sedentem in telonio, & dixit ei, Sequere me. O virtus sermonis! Quasi quiddam intrò ut hamus, & captivum militem fecit, & ex luto aurum operatus est. Venit uncinus, & statim exurgens secutus est eum. In profundo malignitatis erat, & usque ad verticem virtutis conscendit.* En *Matthæi* conversionem, non ex ejus libero assensu explorato, nec ex præscientia idoneitatis ejus, sed ex Divina gratia insuperabiliter operante in ipso causata, quam hami, & uncini metaphorâ, ob ejus efficaciam idem S. Doctor explicat.

54. Audiendus Eminentissimus Cardinalis *Toletus*, textum hunc *Chrysostomi*, quem sibi objicit, exponens in suis ad Evangelium *Lucæ* Commentariis cap. 5. hisce eximiis verbis: *Huic doctrinæ adversari videtur*, inquit ille, *quod ipsemet Paulus de sua vocatione ad Galat.* 1. *scripsit: Cùm autem placuit ei, qui me segregavit ab utero matris meæ, & vocavit per gratiam suam, ut revelaret filium suum in me, & evangelizarem illum in gentibus, continuò non acquievi carni, & sangnini: Non dicit Apostolus, quando novit me obediturum, sed quando illi placuit, qui per gratiam me vocavit. Non expectat Deus semper arbitrium nostrum; quia suâ gratiâ ipsum excitat, ipsique dat velle, & perficere, qui etiam rebelles convertit, & compellit voluntates. Tunc ergo vocavit quando illi placuit: & , si ante vocasset, utique respondisset, & obtemperasset: Non ergo ratio, aut tempus vocationis hujus, & similium referri debet in hominis arbitrium, sed in Dei beneplacitum, cui sic visum est, sicque disposuit. Potest autem intelligi Chrysostomus sic; tunc vocasse Discipulos, quando sciebat illos obtemperaturos, nimirum per gratiam suam. Sciebat enim, quando ipse operaturus erat in eis, ut obtemperarent vocanti; & tunc vocavit. Nisi sic intelligas, doctrinam non probo; non solùm doctrinæ Chrysostomi in hac parte non consentio*,

tio, sed contrariam omninò veram existimo; nimirùm tunc vocasse Discipulos multos, & præsertim Matthæum, quando plus erant impediti, magisque detinebantur, ut venirent. Sic Petrum, & Andream vocavit, quando retia mittebant in mare; nec expectavit, ut jam essent missa; nec prævenit antequam mitterentur; sed dum mittebant: hoc enim majus adferebat impedimentum. Sic Paulum vocavit, quando in via erat, nec prævenit profectionem ejus, priusquam acciperet litteras à Summo Sacerdote, & vocavit, dum opus fervebat, minùsque ad obsequendum paratus erat. Sic nunc Matthæum vocat, non antequàm sederet; sed dum ad ipsum telonium sedebat, & ipsi operi incumbebat. In hoc enim virtus vocantis magis clarescit, & magnitudo gratiæ revelatur; minùsque homo de sua virtute, meritisve potest præsumere. Totus est Augustinus in hac doctrina, quam in hac parte probo. Sic Emus iste, & nos cum illo asserimus, nec dari gratiam illam congruam, ut ab eis exponitur, nec scientiam favorabilium circumstantiarum exploratricem, ut gratia illa congrua sit. Quod & repetit in Commentar. super Epist. ad *Roman.* cap. 14. annotat. 4. his verbis: *Augustinus existimat totum esse gratiæ, quâ Deus facit hominem cooperari, & determinat liberum arbitrium hominis, quia dat ut velle possit, & facit velle.* Quo vel uno dicto mentem Emi ita in aperto positam puto, ut nullâ tergiversatione valeat obscurari.

§. IV.

Solvuntur argumenta à ratione.

55. ARgues primò: Si ultra gratiam sufficientem, ut infidelis convertatur ad fidem, requiritur alia, quæ sit ab intrinseco efficax infallibiliter connexa cum conversione, injustè conquereretur Deus, quòd ille, cui non datum est auxilium efficaciter adjuvans, non sit conversus ad fidem; ut enim æqua, & justa sit increpatio, quâ increpatur non credens respectivè ad credentem, eadem debet esse in omnibus ratio conversionis ad fidem; nè qui increpatur, justam habeat non credendi excusationem: reprehendi namque debet ille, quòd non crediderit, sicut credidit ille, respectu cujus fit increpatio; hæc enim hunc implicitè involvit discursum: *Si ille conversus est ad fidem, cur & tu ad eamdem non es conversus?* Sed si Deus dedit uni auxilium efficax connexum cum conversione, quod negavit alteri, non esset in omnibus eadem conversionis ratio, justaque posset adhiberi excusatio ex carentia auxilii efficacis, quod Deus alteri contulit: ergo ex æquitate reprehensionis infertur carentia auxilii ab intrinseco efficacis, & quod sit tale ex consensu liberi arbitrii.

56. Nec quis reponat, auxilium efficax non constituere potestatem proximam ad conversionem; quarè licèt sint dispares in hoc auxilio, sunt tamen æquales in potestate proxima, & obligatione credendi. Nam

Nam contra est primò: Licèt auxilium ab intrinseco efficax non constituat potestatem ad conversionem, negari nequit, quòd maximè juvet ad illam: ergo infidelis illò carens, caret aliquô maximè juvante ad conversionem; sed cum carentia alicujus maximè juvantis ad conversionem, justa nequit esse increpatio comparativa unius respectivè ad alterum: ergo justè non potest Deus conqueri de illo, cui non datum est auxilium intrinsecè efficax.

57. Secundò: Si homini expeditè potenti se convertere per gratiam, advenit applicatio moralis inconjungibilis moraliter cum non conversione, justè increpari nequit, qui non convertitur ex alterius conversione: ergo si homini expeditè potenti se convertere per gratiam advenit auxilium efficax, vi cujus, qui convertitur, applicatur ad conversionem, applicatione metaphysicè inconjungibili cum non conversione; quòd convertatur iste, argumentum non est, ut justè increpetur, qui non convertitur; cùm in illo sit potestas à Deo applicata applicatione metaphysicè inconjungibili cum omissione conversionis; & illi deficiat talis applicatio.

58. Tertiò: Increpare nequit Deus justè infidelem, quòd non convertatur, dum ab ipso Deo impeditur hujus conversio; sed Deus denegans auxilium ab intrinseco efficax, impedit, quominùs infidelis convertatur; cùm ex Deo sit auxilii denegatio, quæ est inconjungibilis cum conversione: ergo sicut Deus largiens auxilium efficax est causa conversionis, ita denegans hoc auxilium, impedit conversionem; non ergo justa potest esse increpatio. Vel aliter: Si Deus daret auxilium efficax ad conversionem, converteretur: ergo ideò non convertitur, quia Deus non dat auxilium efficax: ac per consequens Deus per denegationem auxilii est causa non conversionis; injusta ergo esset increpatio.

59. Tandem: Si daretur inæqualitas in miraculis, si v.g. unus ex illis videret unum, & alter centum, non esset justa increpatio comparativa; nec enim ad increpationem justam comparativam sufficit posse ad conversionem; & constat ex illo *Christi Matth.* 11. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere, & cilicio pœnitentiam egissent*. Aliàs si nullum vidisset miraculum, reprehendi posset comparativè ad illum, qui centum miracula vidit, quod est apertè falsum; sed inæqualitas, quæ oritur ex auxilio ab intrinseco efficaci, est major, quàm quæ nascitur ex miraculis; cùm auxilium moveat, & determinet physicè; miracula verò moraliter; fortiorque sit motio, & determinatio physica, quàm moralis: ergo potiori titulô, datâ inæqualitate istâ ex parte auxilii efficacis, non stat justa increpatio comparativa.

60. Ad argumentum respondetur dicendo primò, quòd nimis probat; probat enim, consensum salutarem non esse donum Dei, specialeque ejus beneficium, quod prædicat Fides. Etiam illud à *Pelagianis* objectum D. *Augustino* legimus de correptione, & gratia cap. 3. Arguebant illi, teste D. *Augustino* num. 6. *Quomodò*, inquit, *meô vitiô non*

non habetur, quòd non accepi ab illo, à quo nisi detur, non est omninò alius, undè tale, ac tantum munus habeatur? Et infrà: *Hoc enim dicunt, qui in suis malignis operibus ab hujus gratiæ prædicatoribus corripi nolunt: Præcipe mihi, quid faciam: & si fecero, age pro me gratias Deo, qui mihi, ut facerem, dedit: si autem non fecero, non ego corripiendus sum, sed ille orandus est, ut det, quod non dedit, id est, ipsam, quâ præcepta ejus fiunt, fidelem Dei, & proximi charitatem. Ora ergo pro me, ut hanc accipiam, & per hanc ex animo cum bona voluntate, quæ præcipit, faciam. Rectè autem corriperer, si eam meâ culpâ non haberem, hoc est, si eam possem mihi dare, vel sumere ipse, nec facerem; vel si, dante illo, ego accipere noluissem. Cùm verò & ipsa voluntas à Domino præparetur, cur me corripis, quia vides, me ejus præcepta facere nolle; & non potiùs ipsum rogas, ut in me operetur & velle?*

61. At quid ad hæc *Augustinus* acerbis criminationibus illorum incitatus, cùm cerneret, eos ex ejus doctrina perturbandæ Reipublicæ Christianæ causam accipere? *Ad hæc respondemus*, inquit S. Doctor num. 7. Sed siste Sancte Doctor, lis finita est. Fatentur illi, quòd rectè corriperetur quis, si gratiam suâ culpâ non haberet; si donum illud posset sumere, & non faceret; vel si, Deo dante, illud non acciperet. Hæc cùm fateantur, ad quid ulterior responsio? At non hâc ratione contentus S. *Augustinus*, cum illis agere iterùm decrevit, rectè agnoscens S. Doctor, quem ad scopum sua verterent desideria; quid his argumentis ambirent; quid intenderent; injustèque perturbari, convellique illorum animos. Quarè exclamat S. Doctor: *Patimini me paululum, fratres mei, non adversus vos, quorum rectum est cor cum Deo, sed adversus eos, qui terrena sapiunt, vel adversus ipsas humanas cogitationes, pro cœlestis, & divinæ gratiæ veritate certare.* Justam increpationem affirmat, licèt correptus careat donô Dei efficaci, animadvertens, velle ipsos quæstionem hanc solvere per velle, & nolle liberi arbitrii. Enimverò dum inquiritur, cur auxilium efficax existit? Omnes Catholici conveniunt, quia Deus vult: in qua responsione non ponitur ratio efficaciæ, sed ratio existendi auxilium, undecumque sit ejus efficacia; solùmque inter eos est diversitas in assignanda ratione, cur auxilium efficax sit. Etiam conveniunt omnes, quòd si efficax est auxilium, voluntas illô instructa consentiet: at non plenè ex hoc fit interrogationi satis; quia licèt verum sit, & à posteriori cognoscatur, quòd gratia est efficax, si voluntas consentiet sub illa; at non per hoc assignatur ratio efficaciæ, sed solùm dignoscitur efficax, quia voluntas consentit sub illa: quarè ulterior ratio assignanda est; nam si ejus efficacia dependeret à voluntate creaturæ, atque ex sua ipsa voluntate non consentiens careret efficaci; quæstio ista solveretur per velle, & nolle voluntatis creatæ; cùm tamen resolvendam esse per velle, & nolle voluntatis divinæ cum *Apostolo* intendebat *Augustinus*.

62. Nam cùm *Apostolus* ad *Roman.* 9. dixisset: *Cùm enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, ut secundùm electionem*

uem

nem propositum Dei maneret, non ex operibus (futuris, aut prævisis, ut textum exponit *Augustinus* in Enchirid. cap. 98. his verbis: *Quâ in re si futura opera vel bona hujus, vel mala illius, quæ Deus utique præsciebat, vellet intelligi, nequaquam diceret, non ex operibus: sed diceret, ex futuris operibus; eoque modo istam solveret quæstionem; immò nullam, quam solvi opus esset, faceret quæstionem) sed ex vocante dictum est* (nempè secundùm electionem Dei) *quia major serviet minori, sicut scriptum: Jacob dilexi, Esau autem odio habui. Sentiens autem*, ait *Augustinus* laudato cap. 98., *quemadmodùm posset hoc, quod dictum est, permovere eos, qui penetrare intelligendo non possunt hanc altitudinem gratiæ*, statim opponit sibi *Apostolus*: *Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas apud Deum? Absit: Moysi enim dicit: Miserebor cujus misereor: & misericordiam præstabo, cujus miserebor. Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam, & ut annuntietur nomen meum in universa terra. Ergo cujus vult, miseretur, & quem vult, indurat*; quibus firmat *Apostolus*, Deum absque injustitia unum diligere, non ex illius operibus, ut *Jacob*; & non diligere alterum, ut *Esau*; quia quòd unus habeat gratiam Dei, non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis; qui, cujus vult, miseretur, & cujus non vult, non miseretur. Quarè altitudinem hujus mysterii excellentissimam agnoscens, exclamat ad *Rom.* 11. *O altitudo divitiarum scientiæ, & sapientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus?* Ad quid enim ad solam Dei voluntatem, ad judiciorum illius profundissimum secretum, adeòque ad humanæ scientiæ caliginem confugeret *Apostolus*, si sufficeret concessum auxilium libero arbitrio subjectum? Undè tanta & tam admirabilis virtus gratiæ, quæ humanâ ratione, & intelligentiâ comprehendi non potest, quemadmodùm *Pauli* sententiâ celebratum est? Non arcanorum Dei judiciorum altitudo adhibenda, quâ solutione usus est *Apostolus*; sed facilis esset illa responsio, ac communibus omnium sensibus aptior; hominem non salvari, quia non vult: cùm sufficiens sit ei auxilium, ut velle ex ipso sit, Deo ulteriùs non adjuvante. Sed absit, ut pudeat nos respondere, quod respondisse videmus *Apostolum*, qui nec in responsione defecit, nec inopiâ reddendæ rationis Contradictoris repressit audaciam. *Sed in talibus quæstionibus ad suæ capacitatis considerationem revocat hominem*, prosequitur ibi *Augustinus*, *verbô quidem brevi, se re ipsâ magna est redditio rationis. Si enim hæc non capit, quis est qui respondeat Deo? si autem capit, magis non invenit quid respondeat.*

63. Non aliam solutionem invenit *Apostolus*, nec aliam tradit cum illo *Augustinus* lib. de correptione, & gratia cap. 8. dicens: *Quantùm itaque nobis judicia sua manifestare dignatur, gratias agamus: quantùm verò abscondere, non adversus ejus consilium murmuremus, sed hoc quoque nobis saluberrimum esse credamus. Tu autem quisquis inimicus ejus gratiæ sic interrogas, ipse quid dicis? Benè, quòd te non ne-*

 gas

gas esse Christianum, & Catholicum jactas. Si ergo confiteris, donum Dei esse perseverare in bono usque in finem; cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, puto quòd mecum pariter nescis; & ambo hic inscrutibilia Dei judicia penetrare non possumus. Aut si ad liberum arbitrium hominis, quod non secundùm Dei gratiam, sed contra eam defendis, pertinere dicis, ut perseveret in bono quisque, vel non perseveret, non Deo donante, si perseveret, sed humanâ voluntate faciente; quid moliturus es contra verba dicentis Lucæ 22. vers. 32. Rogavi pro te, Petre, ne deficiat fides tua. An audebis dicere, etiam rogante Christo, ne deficeret fides Petri, defecturam fuisse, si Petrus eam deficere voluisset, hoc est, si eam usque in finem perseverare noluisset? Quasi aliud Petrus ullo modo vellet, quàm pro illo Christus rogasset, ut vellet. Quid manifestiùs, quid liquidiùs? Consonat sibi lib. de spiritu, & litt. num. 60. *Si ad illam profunditatem scrutandam nos coarctet, cur illi suadeatur, ut persuadeatur, illi autem non ita: duo sola occurrunt, quæ mihi interim respondere placeat: O altitudo divitiarum! Numquid iniquitas apud Deum? Cui ista responsio displicet, quærat doctiores, sed caveat ne inveniat præsumptiores.*

64. Hanc gratuitam gratiæ concessionem, quâ Deus misericordiam suam ostendit in eos, quibus eam largitur, & justitiam in eos, quibus eam denegat, semper inculcat *Augustinus* lib. 1. de peccat. merit. cap. 21. *Hæc gratia cur ad illum veniat, ad illum non veniat, occulta esse causa potest, injusta non potest. Numquid enim iniquitas apud Deum? Absit. Sed priùs Sanctarum Scripturarum auctoritatibus colla subdenda sunt; ut ad intellectum per Fidem quisque perveniat. Neque enim frustrà dictum est, Psal. 35. Judicia tua abyssus multa. Cujus abyssi altitudinem veluti expavescens, exclamat Apostolus, O altitudo divitiarum scientiæ, & sapientiæ Dei.* Et lib. de dono persever. hanc doctrinam egregiè explicat cap. 8. his verbis: *Recolamus igitur illos operarios in vinea, qui totâ die laboraverunt, & eos, qui horâ unâ: nempè causa diversa est impensi laboris: & tamen idem judicium in redditione mercedis. Numquid & hic audierunt murmurantes à Patrefamilias, nisi hoc volo? Ita quippè ejus erga alios fuit largitas, ut erga alios nulla esset iniquitas. Et isti quidem, utrique in bonis sunt: verumtamen quantùm ad justitiam spectat, & gratiam, potest & de reo qui liberatur, rectè dici, reo, qui damnatur, tolle quod tuum est, & vade: huic autem volo, quod non debetur, donare. An non licet mihi facere quod volo? .... Hic ille si dicat, cur non & mihi? Meritò audiet: O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Quem certè in uno vestrum benignissimum largitorem, in te verò exactorem justissimum, in nullo tamen cernis injustum. Cùm enim justus esset, etiamsi utrumque puniret, qui liberatur, habet undè gratias agat: qui damnatur, non habet, quod reprehendat.* Et lib. ad *Simplicianum* quæst. 2. num. 17. *Illud tantummodò inconcussa Fide teneatur, quod non sit iniquitas apud Deum: qui sive donet, sive exigat debitum, nec ille à quo exigit, rectè potest de iniquitate conqueri, nec ille cui donat, debet de suis meritis gloriari. Et ille enim, nisi quod debetur,*

tur, non reddit: & ille non habet, nisi quod accepit. Et num. 22. nihil veriùs inveniens, his verbis: *Sed excusabunt se*, inquit, *homines, qui nolunt rectè, & fideliter vivere, dicentes: Quid nos fecimus qui malè vivimus, quandoquidem gratiam undè benè viveremus, non accepimus?* Rursus num. sequenti: *Postremò quonam se isti excusabunt modò? Nempè illo, quem breviter tanquàm ex eorum voce sibi objecit Apostolus, ut dicant, Quid adhuc conqueritur? nam voluntati ejus quis resistit? Hoc est enim dicere, Quid de nobis sit querela, quod Deum offendamus malè vivendo, cùm illius voluntati nemo possit resistere, qui nos obduravit misericordiam non præstando? Si ergo illos non pudet hâc excusatione, non nobis, sed Apostolo contradicere, cur non pigeat eis, quod dixit Apostolus, hoc idem, atque identidem dicere, O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, Quare sic me fecisti? An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa, utique meritò rectèque damnata, facere aliud vas in honorem, indebitum propter misericordiæ gratiam, aliud in contumeliam debitam propter iræ justitiam, & ut nos faciat divitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, sic ostendens quid eis largiatur, cùm id supplicium recipient vasa iræ, quod pariter omnibus debebatur. Satis sit interim Christiano ex fide adhuc viventi, & nondum cernenti, quod perfectum est, sed ex parte scienti; nosse vel credere, quod neminem Deus liberet nisi gratuita misericordia per Dominum nostrum Jesum Christum, & neminem damnet, nisi æquissima veritate per eumdem Dominum nostrum Jesum Christum. Cur autem illum potiùs, quàm illum liberet, aut non liberet, scrutetur qui potest judiciorum ejus tam magnum profundum, verumtamen caveat præcipitium. Numquid enim est iniquitas apud Deum? Absit. Sed inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus.*

65. In eadem Epistola simili responsione alteri occurrit argumento, ut à Deo removeat vitium acceptionis personarum; eò nempè quia penes ipsum est æquitatis tam secreta ratio: num. 31. dicens: *Verùm isti, qui personarum acceptorem fieri existimant Deum, si in una, eademque causa super alios veniat misericordia ejus, super alios verò maneat ira ejus nempe totas vires argumentationis humanæ in parvulis perdunt.... Quam, quæso, allaturi sunt causam, quòd alius sic gubernatur, ut baptizatus hinc exeat, alius infidelium manibus traditus, vel etiam fidelium, priusquam ab eis baptizandus offeratur, exspirat? An hoc fato, vel fortunæ daturi sunt?.... Cur ergo in regnum cœlorum non accepto regenerationis lavacro parvulus nullus intrabit? Numquidnam ipse sibi Parentes infideles, vel negligentes, de quibus nasceretur, elegit? Quid dicam de inopinatis, & repentibus innumerabilibus mortibus, quibus sæpè etiam religiosorum Christianorum præveniuntur, & Baptismo præripiuntur infantes: cum è contrario sacrilegorum, & inimicorum Christi aliquò modò in Christianorum manus venientes, ex hac vita non sine Sacramento regenerationis emigrent? Quid hìc dicturi sunt, qui, ut gratia dari possit, nonnulla præcedere merita*

merita humana contendunt, ne sit personarum acceptor Deus? Quæ tandem hic merita præcesserunt? Si eorumdem cogitaveris parvulorum, nulla sunt propria, utriusque est illa massa communis. Si parentum attenderis, bona sunt illa; quorum filii repentinis mortibus sine Christi Baptismate perierunt: mala verò illa, quorum filii per Christianorum aliquam potestatem ad Sacramenta Ecclesiæ pervenerunt. Et cur providentia Dei, quæ nec fato premitur, nec fortuitis casibus impeditur, nec ulla iniquitate corrumpitur, ut renascantur ad hæreditatem cælestem, non consulit omnibus parvulis filiorum suorum, & nonnullis etiam consulit parvulis impiorum? Iste infans de fidelibus conjugatis ortus, lætitia parentum susceptus, matris, vel nutricis somnolentiâ suffocatus, fit exsors, & expers fidei suorum. Ille infans de sacrilego stupro nascitur, crudeli timore matris exponitur, alienorum misericordi pietate tollitur, eorum Christiana sollicitudine baptizatur, fit æterni consors, & particeps regni. Ista cogitent, ista considerent, hic audeant dicere Deum vel acceptorem in sua gratia personarum, vel remuneratorem præcedentium meritorum.... Nimiæ vanitatis, & cæcitatis sunt, si etiam his consideratis, nondum dignantur exclamare nobiscum: O altitudo divitiarum, sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Sed nec omittendum est nobis aliud S. *Doctoris* testimonium ex *Serm.* 165. cap. 5. profundum crucis agnoscens, quòd gratia alii detur, alii non detur: *Quarè ergo illi datum est, & illi non est datum? Non me piget dicere, hoc est profundum crucis. De profundo nescio quo judiciorum Dei, quæ perscrutari, contemplarique non possumus, procedit omne quod possumus. De profunditate, inquam, nescio qua judiciorum Dei, quæ inscrutabilia contemplari non possumus, perscrutari non valemus, procedit omne quod possumus. Quod possum, video: unde possim, non video; nisi quia, & hoc hactenus video, quod novi esse à Deo. Quarè autem illum, & non illum: multum est ad me, abyssus est, profundum crucis est, admiratione exclamare possum, disputatione demonstrare, non possum. Quid possum exclamare de ista profunditate Psal.91.6.? Quàm magnificata sunt opera tua, Domine! Gentes illuminantur, Judæi excæcantur. Quidam parvuli Sacramento Baptismatis abluuntur, quidam verò parvuli in morte primi hominis relinquuntur. Quam magnificata sunt opera tua, Domine! Nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ. Et sequitur: Vir imprudens non cognoscit, & stultus non intelligit hæc. Quid non intelligit stultus, & imprudens? Quia vel profundum est. Nam si stultus non intelligit, & sapiens intelligit, non est nimis profundum. Sed si sapiens intelligit quia profundum est, stultus non intelligit quia vel profundum est.*

66. Hæc manifestissimè ostendunt, D. *Augustinum*, cùm quæstiones istæ in medium veniunt, cur alius sic, alius non sic adjuvatur à Deo, per velle, & nolle voluntatis divinæ eas dirimere; nec aliam invenisse rationem extricandæ hujus difficultatis: quare eamdem rationem tradit lib.2.de *peccat. & remissione*, dicens cap.5.n.6. *Cur illum adjuvet, illum*

non

non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum; istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis. Et cap. 18. n. 32. *Quarè autem illos velit convertere, illos pro aversione punire: quamquam & in beneficio tribuendo nemo justè reprehendat misericordem, & in vindicta exercenda, nemo justè reprehendat veracem .... Consilium tamen occultioris justitiæ penes ipsum est.* Quæ responsio, si aliis, qui pro creatæ libertatis viribus pugnant, difficillima, & obscurissima videtur, cùm intellectûs nostri capacitatem excedat; grata debet esse nobis, qui adversus ipsas humanas cogitationes, cum *Augustino* post *Apostolum* pro cœlestis, & divinæ gratiæ veritate certamus. Enimverò minùs gloriosè sentire de Deo videntur, qui non ampliora de Deo cogitant, quàm quæ ingenio suo possunt dimetiri. Quis namque neget, Deum in cordibus nostris posse operari plura, quæ nos mortali judicio assequi non valemus? Et licèt modus eadem operandi ignoretur à nobis; potestati tamen Dei negare ea non audemus. Hoc namque solùm in vita æterna pleniùs cognoscemus, ut docet *Augustinus* in *Enchirid.* cap. 95. *Tunc non latebit, quod nunc latet, cum de duobus parvulis unus esset adsumendus per misericordiam, alius per judicium relinquendus, in quo is qui assumeretur, agnosceret quid sibi per judicium deberetur, nisi misericordia subveniret; cur ille potius, quàm iste fuerit assumptus, cum causa una esset ambobus: cur apud quosdam non factæ sunt virtutes, quasi si factæ fuissent, egissent illi homines pœnitentiam, & factæ sint apud eos qui non fuerant credituri. Apertissimè namque Dominus dicit Matthæi 11. v. 21. Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida; quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent. Nec utique Deus injustè noluit salvos fieri, cum possent salvi esse, si vellet. Tunc in clarissima sapientiæ luce videbitur, quod nunc piorum fides habet, antequàm manifestâ cognitione videatur, quàm certa, immutabilis, efficacissima sit voluntas Dei; quàm multa possit & non velit, nihil autem velit quod non possit; quàmque sit verum, quod in Psalmo 113. canitur: Deus autem in cælo sursum, in cælo & in terra omnia quæcumque voluit fecit. Quod utique non est verum, si aliqua voluit, & non fecit, & quod est indignius, ideò non fecit, quoniam nè fieret quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impedivit.* Sed quid ultrà hic quærimus? Quid ad hoc responderi potest, nisi pertinacia pugnantes nervos adversùs constantiam perpetuæ veritatis intendat, ut alibi scripsit *Augustinus*?

67. Est etiam secundò maximè ad argumenti solutionem observandum, sufficere infidelibus gratiam possibilitatis, ut eis possibilis sit conversio ad fidem; quin necessaria sit gratia efficax, quâ Deus operetur eam in cordibus eorum. Siquidem gratia, quam possibilitatis dicimus, intrinsecam, & veram sufficientiam potestatis constituit, ab actus operatione, atque à gratia donationis ejusdem, distinctam. Quod satis apertè habetur ex Constitutione *Unigenitus*, in qua habemus Deum justè, prudenterque, ac non in vanum præcipientem, etiam quando non dat

dat id, quod præcipit; cùm tamen indubitatum sit, & quòd impotenti in vanum præciperetur; & quòd habere non possumus id, quòd Deus præcipit, nisi ipse det. Itaque ille, cui Deus dedit, & ille, cui non dedit, rectè ad increpationem comparantur; etsi iste non faciat, & ille faciat; quia uterque facere potest.

68. Ex his ritè intellectis solvenda est difficultas, cujus totum robur nemo non videt inniti humanæ rationis conceptionibus, quibus plerumque volumus ea, quæ Dei sunt, & supra nostrum captum sunt, nostris sensibus accomodare. Cùm tamen Deus ea esse quidem revelaverit: quomodò autem, aut cur ita sint, infinitæ suæ sapientiæ reservaverit. Pro modulo autem nostro rèspondemus ad argumentum, scientes, nos non posse evacuare mysterium. Negantes ergo maj. ad probat. dist. maj. Eadem debet esse ratio specialis beneficentiæ divinæ, neg. maj. Eadem debet esse ratio potestatis in creaturis, omittimus maj. (nam & potest esse diversa potestatis ratio, secundùm majus, aut minus dominium per gratiam Dei acquisitum supra vires rebelles naturæ sensitivæ) & sub eadem distinct. min. negatur consequentia. Datur quippe justa increpatio non credentis, licèt careat auxilio ab intrinseco efficaci ad credendum; est namque in illo independenter à tali auxilio potestas, & obligatio benè operandi; cùm carentia auxilii ab intrinseco efficacis non tollat potestatem credendi. Hæc namque potestas coexistit cum auxilio sufficienti constituente potestatem proximam credendi: & cùm hæc auxilia non deficiant infidelibus, quibus prædicatum est Evangelium, quamvis careant auxilio ab intrinseco efficaci dante conversionem; hinc fit, quòd justè increpantur, quia qui potest, tenetur; & si non facit, peccat. Rem explico in negatione D. *Petri*. Possibilis utique fuit S. *Petro* victoria tentationis, quam in domo *Caiphæ* ad *Christum* negandum patiebatur; & tamen Deus ad victoriam tentationis obtinendam, non dedit illi gratiam efficacem: ergo ut vitio ei verteretur negatio, satis fuit gratia sufficiens, etsi defuerit illi gratia efficax: aliàs immeritò damnata fuisset *Antonii Arnaldi* assertio, quòd *Petrus* defectu gratiæ efficacis non potuerit *Christum* confiteri.

69. Ad cætera, quæ in medium afferuntur momenta, dicimus; & quidem ad primum, quòd licèt gratia ab intrinseco efficax juvet ad positionem actûs, non tamen constituit potestatem ad actum; & non quælibet disparitas ad actum reddit injustam increpationem, sed debet esse disparitas in principiis, in quibus fundatur obligatio ad benè operandum. Cùm ergo uterque si potens ad actum, mediis auxiliis sufficientibus, in quibus fundatur obligatio benè operandi, quòd detur inæqualitas, seu disparitas in auxilio adjuvante ad actum, non reddit injustam increpationem. Unum tamen fatendum semper est; scilicet, quòd licèt speciale beneficium Dei collatum consentienti, præ non consentiente, non tollat justitiam increpationis; tamen ei, cui ejusmodi beneficium negat, justè negat, & alteri misericorditer concedit: causam autem horum solus Deus scit; nostrum autem est dicere: *Justus es Domine, & rectum judicium tuum*, eò quòd Deus arcanum illud nostæ cognitioni subdu-

ſubduxerit: quare ſatis nobis ſit judiciorum ipſius altitudinem ſubmiſsè venerari, quæ ita ignota ſunt hominibus, & inſcrutabilia, ut iniqua eſſe non poſſint.

70. Ad ſecundum reſpondetur, conceſ. antec. negando conſeq. Maximum quidem datur diſcrimen inter applicationem phyſicam, & applicationem moralem; nam iſta ſe tenet ex parte actûs primi: quarè ſi in uno poteſtas moraliter eſſet applicata ad benè operandum, ſecus in altero, hæc inæqualitas injuſtam increpationem redderet; cùm inſpirationes ſpectent ad gratiam excitantem actûs primi conſtitutivam. At applicatio phyſica determinat potentiam, quam ſupponit in eſſe potentiæ conſtitutam. Quarè diverſitas applicationis non arguit inæqualem poteſtatem; quæ inæqualitas neceſſaria eſſet, ut injuſta eſſet increpatio: obligatio enim præcepti, & materia reprehenſionis fundatur, non ſupra inæquales determinationes, ſed ſupra æqualem poteſtatem: *Potenti enim facere, & non facienti, peccatum eſt illi*, ut ſuprà diximus. Increpatio namque reſpicit actum primum: & hominis eſt culpa ſi non fiat bonum, quod poteſt facere. Unde S. *Proſper*, ut probet, quòd in die judicii reprobi increpabuntur in comparatione omnium prædeſtinatorum lib. 3. *de vita contempl.* cap. 12. ait: *An forte aliquos ibi fragilitas corporis excuſabit? Sed excuſationi eorum reclamabunt omnium Sanctorum exempla, qui fragilitatem carnis in carne vincentes, quod fecerunt, utique fieri poſſe docuerunt*. Et ibidem ſubdit: *Quid ergo reſponſuri ſunt, ſi eis Dominus dicat, ſi potuiſtis, quare non reſiſtitis deſideriis peccatorum?*

71. Ad tertium reſpondetur, conceſsâ majori, nego min. Impedimenta enim actum primum ligant, & prohibent, ne exeat in ſecundum. Negatio autem gratiæ efficacis actum primum in ſua actûs primi ratione expeditum ſupponit; nec ullum expeditioni illius impedimentum affert; ſed tantùm importat, non dari à Deo ad actum ſecundum id, quod juſtè non dat; quamvis cur juſtè non det, ignoremus. Injuſta ſanè eſſet correptio, ſi Deus præcipèret poſitionem actûs, impediendo poteſtatem ad ſalutem: cùm actus eſſet impoſſibilis. At ex negatione prædeterminationis, non aufert capacitatem obligationis; nam obligatio, ut diximus, ſupra poteſtatem fundatur; ipſaque denegatio auxilii efficacis ſupponitur, dum fit reſpectiva increpatio; ſi namque Deus omnibus daret gratiam efficacem, cùm gratia efficax effectum, ad quem ordinatur à Deo, infallibiliter ſemper obtineat, ab omnibus impleretur præceptum, ac per conſequens non eſſet locus increpationi. Et quidem in omnium Catholicorum ſententia tranſgredienti præceptum deficit gratia ſpecialis, ſine qua nuſquam exiſtit adimpletio. Et tamen juſtè increpatur, quamvis Deus alteri largiatur gratiam ſpecialem, undecumque illa habeat, quòd ſpecialis ſit: ergo quamvis deficiat uni gratia efficax ad converſionem ad Fidem, defectus converſionis erit ipſi imputabilis ad culpam.

72. Nec magis urget, quod ibi ſuperadditur. Inſtatur quippe evidenter in ſententia contrariorum. Si Deus donaret *Petro* decretum ef-

ficax in aliquo instanti, *Petrus* in tali instanti non peccaret: ergo negatio decreti prævisi efficacis in tali instanti, est causa existentiæ peccati in tali instanti: quæ sanè est mala consequentia. Sicut & apud omnes Theologos ista: Si Deus voluntati habitu vitioso corruptæ, & depravatæ infunderet habitum virtutis, illam reddens bonam & perfectam, deficeret habitus vitii: ergo negatio habitûs virtutis est causa existentiæ, & perseverantiæ in voluntate habitûs vitiosi. Vitiosa ergo similiter est prima consequentia, quia nempe arguitur a conditionali ad causalem. Licèt enim verum sit dicere: Deus non concurrit prævie ad conversionem: ergo infidelis non convertitur: falsa tamen est causalis: ideo non convertitur ad Fidem, dum urget præceptum conversionis, quia Deus prævie non concurrit: etenim defectûs gratiæ necessariæ ad conversionem prima causa est ex nobis: quia non se subtrahit gratia voluntati, sed voluntas subtrahit se rectitudini gratiæ. Si illi renitatur, dissensus est à defectibilitate voluntatis, non à gratia: at ubi illa consentit, & obtemperat, tum velle, tum ipse consensus gratiæ Dei est. Hæc est ergo disciplina Christiana, inquit S. *Augustinus Ennarrat. in Psalmum* 93. *Nemo facit aliquid benè, nisi gratiâ ipsius. Quod facit homo malè, ipsius est hominis: quod facit benè, de beneficio Dei facit*.

73. Ad quartum eodem modo dicimus, quòd inæqualitas miraculorum esset inæqualitas in potestate, immo & in obligatione credendi; quia dum plura, & fortiora sunt motiva credibilitatis, est major obligatio credendi; at inæqualitas in carentia auxilii ab intrinseco efficacis, non est inæqualitas in potestate, & obligatione credendi, quæ necessaria est ad increpationem. Totumque argumentum instatur in sententia contraria. Etenim negari nequit, quòd omninò faciat ad conversionem, quòd Deus conferat auxilium congruum prævisum efficax; cujus denegatio est inconjungibilis cum conversione; & tamen in sententia contraria rectè increpatur malè operans, carens vocatione congruâ, comparativè ad rectè operantem, cui data est hæc congrua vocatio: ergo stat justa correptio, licèt correptus, Deo sic volente, careat gratiâ prævisâ efficaci, necessariò conducente ad operandum; nam sine illa non est operatio; & id est necessarium, aliàs scientia non esset infallibilis.

74. Nec reponat quis, nullam esse hanc instantiam in eorum principiis; quia licèt malè operans careat vocatione congruâ, quâ gaudet benè operans, rectè increpatur non conversus de defectu conversionis; cùm ex illo sit, quòd auxilium non sit efficax; efficacia namque auxilii extrinseca est, & à nostro consensu desumitur. Nam contra est; quia si omnibus incumbit hâc in parte difficultas, maximè augetur illis responsione datâ. Primò, quia quæstioni, cur unus habet auxilium efficax, & non alter, responderetur, si vera est solutio, per velle, & nolle nostri liberi arbitrii; cùm hic haberet auxilium efficax, quia consentit, & alter non haberet, quia non consentit: sed hoc est falsum, & apertè contra *Apostolum*, & D. *Augustinum*: quinimmo destruit specialia beneficia gratiæ Dei, quam docet Fides: ergo unicè est ex Deo, quòd unus ha-

habeat auxilium efficax, & non alter; cumqua tamen inæqualitate justa est increpatio.

75. Secundò: quia valdè difficilis videtur solutio; illâ namque verificatur, quòd non credens justè corripitur, etsi careat auxilio efficaci, quia culpâ suâ illud est inefficax; in quo solutio coincidere videtur cum doctrina ab *Augustino* impugnata. Non negabant *Monachi Adrumetini*, quòd justè corriperentur, si suô vitiô non acciperent gratiam ad operandum requisitam: constat ex verbis *Augustini* loco citato de *corrept. & grat.* cap. 4. *Rectè corriperer, si eam gratiam meâ culpâ non haberem, hoc est, si eam possem mihi dare, vel sumere ipse, nec facerem; vel, si dante illo, accipere noluissem. Cum ergo, & ipsa voluntas à Domino præparetur, cur me corripis, quia vides, me ejus præcepta facere nolle, & non potiùs ipsum rogas, ut in me operetur & velle?* Et cap. seq. *Charitatem, inquiunt, non accepimus; quid ita corripimur quasi nos eam nobis dare possimus, & nostro arbitrio?* At *Augustinus*, non ut querelas ex doctrina sua de vocatione secundùm propositum ortas è medio tolleret, hanc illorum excusationem ut justam admisit, quòd vitio suo non haberent, quòd auxilium sit efficax; sed contra objicientium mentem justam propugnat increpationem, licèt quis careat inacquisibiliter gratiâ ab intrinseco efficaci dante consensum salutarem. Nec enim hinc consequitur Deum in quemquam esse injurium, sed in multos misericordem. Nemo damnatur nisi suâ culpâ; nemo servatur nisi Dei beneficio: eo dignatur quos vult, sed ita, ut sit de quo gratias agat, misericorditer attractus; non sit quòd quæratur suæ malitiæ derelictus, & dum peccator suâ malitiâ pœnas justas luit; justus alacriùs gratias agit Deo agnoscens ex ejus excidio, quantùm debeat Divinæ beneficentiæ.

76. Hoc sanè probat sequens discursus. *Augustinus* non credentem, quem habere supponit donum constitutivum libertatis, justè corripi affirmat, licèt careat inacquisibiliter dono Dei; sed hoc donum, quod non consentiens nequit acquirere, & exigitur ad consensum, quin destruat justitiam increpationis, non est donum extrinsecè efficax, indistinctum à sufficienti: quia sine sufficienti non est justa increpatio, & positò auxiliò sufficienti, non consentiens culpabiliter careret efficaci: ergo est aliud Dei auxilium distinctum à sufficiente, nempè auxilium ab intrinseco efficax; ac per consequens justa est juxta S. *Augustinum* increpatio, licèt careat auxilio Dei, quod acquirere minimè potest. Omnium ergo una debet esse argumenti solutio, nempè quòd modulum nostrum superat quæstio ista, quæ solùm confessione infirmitatis proprii luminis terminari potest, non valentis scrutari profunda Dei. Quare non pudeat nos exclamare cum *Apostolo* ad *Rom.* 11. *O altitudo scientiæ, & sapientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! O homo tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic?* Quam *Apostoli* responsionem verissimam, & adæquatam credidit D. *Prosper ad object. Vincentian.* resp. 4. dicens: *Deus recessurum non deserit,* an-

antequam deserat, & facit plerumque ne deserat, aut etiam, si discesserit, ut redeat. Cur autem illum retineat, illum non retineat, nec possibile est comprehendere, nec licitum investigare: cum scire sufficiat, ab illo esse, quòd statur, & non ab illo esse, quòd ruitur. Quid enim arrogantius, quàm hominem, quo nihil est abjectius, cum Deo disceptare, velut ex æquo contendentem? Quis enim ferret, si luteum vas cum figulo suo expostulet, dicatque, cur me fecisti sic? Quocumque judicio id facit figulus, suo jure facit, nec convenit lutum consilii rationem ab eo exigere. Ergo si prodigiosæ esset arrogantiæ lutum argutari cum figulo; quanto majoris arrogantiæ est, hominem de consiliis Dei disceptare? Si deserit hominem, nulla ei fit injuria; si vocat ad justitiam, gratuita misericordia est: hoc credamus & citiùs intelligemus.

77. Secundò objicies: Si requiritur gratia ab intrinseco efficax ad operandum, sequeretur, quòd imprudenter reprehenderet *Christus* Dominus *Judæos* præ *Tyriis*, illis verbis *Matth.* 11. *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida: quia, si in Tyro, & Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent*: Hoc est falsum: ergo & quòd requiratur auxilium efficax. Major probatur: Reprehensio illa est imprudens, quæ esset pro non positione rei impossibilis; sed ita se haberet talis increpatio, si requiritur auxilium efficax: ergo. Minor probatur: quia talis increpatio erat, quia *Judæi* non ponebant pœnitentiam; sed positio pœnitentiæ sine gratia ab intrinseco efficaci est impossibilis in nostra sententia: ergo reprehenderentur de non positione alicujus impossibilis.

78. Nec valet dicere, *Christum* Dominum increpasse *Judæos*, non quia non ponebant pœnitentiam sine auxilio; hoc enim est impossibile, & chimæra; sed quia, cùm illis datum esset posse ad pœnitendum, de facto non egerunt pœnitentiam. Sed contrà, quia omne operari sine gratia efficaci est chimæra, & impossibile; sed Judæi increpabantur, eò quòd non ponebant actum pœnitentiæ, non quia habebant posse: ergo increparentur de non positione impossibilis: quare imprudens fuisset increpatio, si ad salutariter operandum requiritur gratia ab intrinseco efficax.

79. Argumentum hoc difficultatem non auget; sed eam solâ terminorum diversitate reproducit: eritque etiam, ni fallor, iterum solvendum in sententia contraria. Nam ponere pœnitentiam in iis circumstantiis, in quibus auxilium non prævidetur congruum, est impossibile, & chimæra; sed Judæi increpabantur ex eo, quòd non ponebant pœnitentiam in iis circumstantiis, in quibus auxilium non prævidebatur congruum: ergo reprehensio esset de non positione impossibilis, ac per consequens injusta, & imprudens. Reproducantur modò, si libet, quæ circa retortionem istam suprà dicta sunt. Respondetur ergo distinguendò minorem ultimæ probationis: sed Deus præcipit positionem actùs cùm carentia prædeterminationis, nego min. prout est dependens à Creatura, concedo min. & neg. conseq. Objectum quippè illius præcepti non est conversio, & pœnitentia sub conditione, quòd adsit præde-

ter-

terminatio; nam inde sequeretur, quòd, deficiente istâ, cessaret pœnitentiæ obligatio: immò nullus daretur casus, in quo omissio pœnitentiæ esset imputabilis ad culpam; cùm omissio pœnitentiæ solùm in re ponibilis sit cum carentia prædeterminationis. Non enim præcipit Deus, ut cum carentia prædeterminationis agant pœnitentiam; nam cùm hoc sit impossibile, obligarentur ad aliquid impossibile. Non etiam præcipit Deus, quòd deficiente prædeterminatione, prædeterminationis carentiam auferat quis; cùm hæc solùm auferibilis sit à Deo per positionem prædeterminationis. Non rursùs objectum hujus obligationis est pœnitentia secundùm se, & præcisivè à conjunctione cum prædeterminatione, & ejus carentia; nam præcipitur pœnitentia, ut in re ponibilis est, & in re non est ponibilis, nisi sub prædeterminatione, vel ejus carentiâ. Præcipit ergo Deus, ut pœnitentiam quis ponat secundùm quòd actus iste à Creatura est ponibilis, ut à causa secunda Deo subordinata; nempè secundùm sua prædicata essentialia, & cum eo identificata, & cum omnibus circumstantiis, quibus est practicè possibilis. Cùm ergo actus liber debeat non solùm à voluntate creata, sed à Deo procedere mediâ gratiâ efficaci, quâ exercetur Divinum dominium subordinans sibi dominium creatum: quamvis creatura non possit ad actum istum, prout existentia illius à Deo dependet, est tamen absolutè potens ad actum illum secundùm ejus prædicata essentialia intrinseca, nempè prout existentia ejus dependet à Creatura, & secundùm modum, quò practicè possibilis est creaturæ; nempè sub actione Dei.

80. Hoc quippe habet actus, quando à duplici causa essentialiter dependet; tunc enim datur prædicatum essentiale, sub quo ab una causa dependet, & non ab alia. Quis namque neget, hominem posse producere hominem? Et tamen in ejus potestate non est, quòd Deus animam rationalem creet, cum qua existit homo. Etiam actus noster, quà formaliter est vitalis, petit vitaliter procedere; & tamen Deus est potens producere actum vitalem, quin possit illum vitaliter producere: quia vitalitas non est prædicatum adæquatè intrinsecum, sed connotativum modi procedendi ex nobis. Sic & in præsenti discurrimus, quòd actus liber debet non solùm à Creatura, sed etiam à Deo mediâ prædeterminatione procedere; & licèt non possit ad illum, ut prædeterminatum, est tamen potens ad illum, secundùm ejus prædicata essentialia intrinseca exercitè dependentia à prædeterminatione, ac per consequens est absolutè potens ad actum illum, super quo fundatur obligatio operandi; & quamvis in re non possit existere nisi conjunctus cum prædeterminatione; quia tamen à Creatura ponitur, ut à causa secunda, non spectat ad eam ponere prædeterminationem, per quam Deo subordinatur; sed tantùm ad ipsam pertinet ponere actionem subordinatam. Instaturque argumentum in salute prædestinati, qui potens est ad salutem, etsi in re non sit, nec esse possit, sine prædestinatione, quæ non est sub dominio ejus. Similiterque in actu peccati, qui in re non est sine permissione Dei, & tamen potens quis est ad peccatum, quin sit potens ad permissionem peccati. Quibus animadversis, reducitur denuo

nuo tota difficultas ad illud insolubile dubium, scilicèt; cur huic det Deus, ut subordinatam ponat actionem; illi verò non det? Unica autem, perpetua, & ineluctabilis est responsio. *Penes ipsum est*.

81. Tertiò arguitur. Si gratia ab intrinseco efficax esset de mente Sacræ Scripturæ, Conciliorum, & PP. maximè SS. *Augustini*, & *Thomæ*, deberet esse de mente eorum cum omnibus prædicatis, quibus constituitur à Thomistis; atqui non est de mente eorum cum omnibus prædicatis, quibus constituitur ab ipsis; cùm Thomistæ sint diversa docentes circa ejus constitutionem; aliis asserentibus, esse resistibilem, impedibilem, & qualitatem; aliis verò id negantibus: ergo si apud ipsos non est certum constitutivum esse de mente Sacræ Scripturæ, SS. PP. & *Augustini*, & *Thomæ*, nec certum debet esse, constitutum est de mente eorum.

82. Argumentum hoc mirari satis non possum, ita fuisse excogitatum ad oppugnandam Thomistici sensûs veritatem; acsi sufficiens posset esse sophisticum figmentum, quô nedum arguens ingenii sui imbecillitatem prodit, sed & audientes eum sic arguentem in minoris sapientiæ suspicionem revocat; dum eorum intelligendi facultatem infra suum sophisma jacere credit; cùm sublimiores Theologorum animi, non argutiis, sed solâ argumenti veritate occupentur; firmisque rationum momentis, vel auctoritatibus per incorrupta sæcula probatissimis. Et quidem si istâ arguendi vi aliquid confici arbitratur, evocabo & ego eum, ut neget, esse de fide Trinitatem personarum, dari relationes divinas, dari veram Dei gratiam, & sexcenta alia, super quorum constitutiones non est concors Theologorum sententia, eâdem arguendi formâ: *Mysterium Trinitatis, si est de fide, debet esse cum omnibus prædicatis, quibus constitutio Personarum ponitur à Doctoribus Catholicis Scholasticis; atqui non est de fide, esse Personas Divinas constitutas prædicatis, quibus à Theologis Catholicis Scholasticis constituuntur; cum ipsi diversimodè circa constitutionem Personarum opinentur: ergo mysterium Sanctissimæ Trinitatis non est de fide*. Sicut ergo fallaciam argumenti objiciet; quòd nempè arguitur à *confusa, ad determinatam*, sicut in consequentia ista: *Si oculus requiritur ad videndum, debet esse vel dexter, vel sinister, cum tantùm sint duo oculi, dexter, vel sinister; sed nec oculus dexter, nec sinister requiritur ad videndum: ergo oculus non requiritur ad videndum*; eôdem & nos vitiô laborare argumentum propositum dicimus, gratiamque efficacem esse de mente Scripturæ, & SS. PP. licèt variæ sint circa ejus constitutionem Thomistarum sententiæ; cùm diversitas opinionum non destruat intrinsecam efficaciam gratiæ, quam dari omnes unanimi consensu fatentur. Solis multi radii sunt, sed lumen unum. Arboris rami multi, sed robur unum tenaci radice fundatum. De fonte uno rivi plurimi defluunt; at numerositas eorum non impedit, quòd unitas servetur in origine. Sunt duæ tibiæ quasi diversa sonantes, sed unus Spiritus ambas inflat, ut dixit *Augustinus* tract. 9. in Epist. 1. *Joannis*. Sic in Schola D. *Thomæ* gratiæ ab intrinseco efficacis unum lumen est, licèt in ea constituenda non

sit

fit omnium consensio, atque amica conspiratio. Vides, candide Lector, hujus argumentationis fallaciam, & vanam tam impotenter ingesti argumenti illusionem; sed non est, quòd in his sophisticis argutiis immoremur. Hæc pari facilitate ab aliis rejiciuntur, quàm ab aliis opponuntur.

83. Liceat hìc monere Lectorem, Thomistas diversimodè se exprimentes, unum, idemque omnes uno ore dicere, quantùm ad doctrinæ substantiam; terminisque tantùm, ac aliquâ accidentali ratione discrepare inter se. Nam qui præmotionem Dei dicunt resistibilem, actum resistentiæ possibilem intelligunt divisum à præmotione: quorum propterea improprietas loquendi à nobis rejicitur, non doctrinæ veritas. Neque enim putamus resistere præmotioni eum, qui dissentit divisivè à præmotione: ac proindè nec propriè dicitur *resistentia in sensu diviso*; benè tamen dicitur, *non consensus*, seu *dissensus* Deo vocanti *in sensu diviso à præmotione*. Itaque idem dicimus, sed non eôdem modò. Rursùs, qui negant qualitatem intrinsecam in voluntate, & moventem (quam & qualitatem nos dicimus, non proprietate prædicamentali, sed similitudine, & necessitate explicandi Theologicas res per Philosophicas notiones) illi, inquam, præmotionis rationem ponunt in actione Dei prævia, & actionem creaturæ causante. Itaque quantùm ad Theologicum sensum idem ac nos docent, & solùm differunt à nobis ratione Philosophicâ, & ad Theologicam doctrinam accidentali, putantes, potentialitatem virtutis operativæ creatæ posse reduci ad actum, seu compleri per solum motum intrinsecè causatum ab actione Dei. Hæc in exemplum cæterarum omnium discrepantiarum inter nostros dicta sint, & liceat nullo metu asserere, quod de gravissima *Subtilis Doctoris* Schola notat *Joann. Bernique* in suo Tractat. *de Divina Scientia* edito *Compluti* an. 1705. lib. 3. disp. 2. q. 3. per totam: sicut enim ille egregiè ostendit, neminem Scotistarum scientiam mediam admisisse, nec è germana Scholæ suæ mente ullum quoad rerum substantiam recessisse; ita & nos dicimus, neminem ex Schola Thomistica majorum suorum deseruisse castra, aut contra illos in re substantiali aliquid docuisse: nam licèt in re ista exponenda per diversos videantur progredi calles, ad unitatis tamen centrum innixè pervenire omnes alacri animo student, & studuerunt semper, ut dilucidè eximiis, ac præstantissimis testimoniis probat Magister *Fr. Marcus del Pozo* Ordinis Prædicatorum, vir maximâ eruditione, ac sapientiâ instructus, in sua Anatome Critico-Chronologica Typis edita *Matriti* anno 1731. & cùm res ista ita robustè, ac validè firmata sit, non est, quòd ulteriùs immoremur.

84. Objicies quartò: Si gratia esset ex sui natura efficax, & non indifferens, non verificarentur verba illa Sap. 4. v. 11. *Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius.* Hìc namque commendat Sapiens misericordiam Dei, properantis justum de medio iniquitatis educere, nè mutetur, & decipiatur, si non antè rapiatur inter homines relictus; sed inutilis, & frustranea esset hæc bonitatis, & mi-

misericordiæ Dei providentia, si datur gratia ex sua natura efficax, & non indifferens: ergo. Prob. min. Si gratia est ab intrinseco efficax, non est cur justis de victoria timeatur. Sit enim vita hæc præsens longè pluribus, quàm de facto est, concupiscentiarum spinis obsita: sit inimicorum circumsepta fallaciis, & deceptionum anfractibus dubia; sæviat, persecutiones excitet, & insidietur Dœmon, in vanum laborabit; hâc quippe efficaci, ex sui natura, gratiâ concessâ, servabit illum Deus in Justitia, securusque erit Deus de victoria: Ergo si raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus, gratia omnis est indifferens, non est naturâ suâ efficax. Idem confirmat testimonium, quod suggerit nobis S. *Augustinus* lib. de corrept. & grat. cap.7. num.13. dicens: *Nonnulli acceptâ gratiâ in qualibet ætate periculis hujus vitæ mortis celeritate subtrahuntur*; quibus verbis firmat S. Doctor, quòd in qualibet ætate, gratia, quæ datur, indifferens est; & quòd solùm conjunctio gratiæ sanctificantis cum morte est illud magnum perseverantiæ donum, quo fit, ut eos in fine vitæ perseverantes in bono Deus inveniat. Quare pergit ibi S. Doctor num.38. *Inter tot, & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet; quia deficientes infirmitate, nec vellent, aut ita non vellent infirmitate voluntatis, ut possent*. Diceret suppliciter, si auxilium *quo* est ex sui natura efficax, perseverabit usque infinem, licèt tot diversarum tentationum sævientium discurrant agmina, omnesque conatus suos Dæmon exerat.

85. Difficultatem argumenti depellit, verus, & germanus prælaudati sapientiæ oraculi sensus; quô sapiens celerioris mortis beneficium commendat, ex quo à peccatorum vinculis eripiuntur illi, qui hanc vitam finierunt, in qua peccari potest, cùm tot malis repleta sit, ut comparatione ejus, mors immatura beneficium putetur esse, non pœna. Præclara est S. *Augustini* sententia lib. de *Prædest. Sanct.* cap.14. num.26. in quo probat, non solùm non esse Fidelibus inutilem mortem, verùm etiam utilem reperiri: *Quis enim*, ait S. Doctor, *audeat negare Christianus, justum, si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio futurum? Quilibet hoc dixerit, quis homo sanæ fidei resistendum putabit? Item si dixerit justum, si à sua Justitia recesserit, in qua diu vixit, & in ea fuerit impietate defunctus, in qua, non dico unum annum, sed unum diem vixerit, in pœnas iniquis debitas hinc iturum, nihil sibi sua præterita Justitia profutura: huic perspicuæ veritati, quis fidelium contradicat? Porrò si quæratur à nobis utrum si tunc esset mortuus, quando erat justus, pœnas esset inventurus, an requiem? Numquid requiem respondere dubitabimus?* Et num.28. post relatas ad hujus veritatis confirmationem varias S. *Cypriani* lib. *de mortalitate* sententias, rem explicat, dicens: *His atque hujusmodi Doctor ille Sententiis in Catholicæ fidei luce clarissima, satis apertèque testatur, usque ad hujus corporis depositionem, peccandi pericula, tentationesque metuendas, deinceps nulla talia quemquam passurum. Quod etsi non testaretur, quando de hac re Christianus qualiscumque dubitaret? Quomodò igitur lapso homini, & in eodem lapsu vitam istam miserè finient, atque in pœnas eunti-*

tu-

ti talibus debitas; quomodo, inquam, huic non plurimum summèque prodesset, si ex hoc tentationum loco, priusquam laberetur, morte raperetur?

86. En magnum immaturæ mortis, Dei beneficium; quoniam, peccandi periculis hominem subtrahilt, & in non peccandi securitate constituit. En & verus testimonii Sapientię sensus, quod locutus sit Sapiens, secundùm hujus vitæ tentationes, non tamen secundùm infallibilem Dei præscientiam, & prædestinationem, nec secundùm efficacem Dei gratiam; quâ voluntas, quamvis infirma, & imbecillis, sic per ejus virtutem in bono perseverat, ut non deficiat, nec in sensu composito illius, adversitate aliquâ vincatur; cùm Deus præbeat homini liberrimam, fortissimam, & invictissimam voluntatem.

87. Loquitur ergo Sapiens secundùm pericula hujus vitę; quorum cognitionem habet Deus per scientiam naturalem comprehendentem, tum pericula, & tentationes, tum mutabilitatem liberi arbitrii; ne fortè quis extollatur, sed insit omnibus saluberrimus timor; ut omnes etiam, qui benè currunt, timeant, dum occultum est, qui per veniant, nullique in hoc loco miseriarum, ubi tentatio est vita humana, superbiam possit generare securitas. Præstat ad indubium hujus veritatis argumentum audire S. *Augustinum* lib. de *Prædest. SS.* cap. 14. *Hæc est tota causa cur dictum est, à quocumque sit dictum, Raptus est ne malitia mutaret intellectum ejus. Dictum est enim secundùm pericula hujus vitæ, non secundùm Dei præscientiam, qui hoc præscivit, quod futurum erat, non quod futurum non erat: idest, quod ei mortem immaturam fuerat largiturus, ut tentationum subtraheretur incerto; non quod peccaturus esset, qui mansurus in tentatione non esset.* Quis hæc legens mente non comprehendat verissimam Sapientis Oraculi intelligentiam? Immaturam mortem ob oculos ponit Sapiens; quia magna est hujus vitæ tribulatio, & licèt non neget S. *Doctor* secundùm scientiam aliquam Sapientem illud dixisse, negat tamen secundùm Dei præscientiam, & prædestinationem locutum fuisse; quos enim ante mundi constitutionem elegit Deus, & prædestinavit in *Christo*, hos & futuros Sanctos præscivit, & quidem per ipsam electionem gratiæ suæ, quâ gratificat nos in dilecto filio suo; & quâ positâ, neutiquam malitia corrumpet intellectum electorum; sed ex hac vita perducentur ad illam, ubi sine fine beatissimi servabuntur, & in Domino in æternum gloriabuntur. *Quis namque tam impiè desipiat*, inquit *Augustinus in Enchir.* cap. 98., *ut dicat Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, non posse convertere? Potens est*, inquit idem S. *Doctor* de dono persev. cap. 6. num. 12., *à malo in bonum flectere voluntates, & in lapsum pronas convertere, ac dirigere in sibi placitum gressum.* Ex quibus certâ illatione deducitur, atque probatur, non esse testimonium Sapientiæ intelligendum secundùm Dei prædestinationem; cùm secundùm istam, non esset metuendum Deo, ne accedente ætate homo ille libero peccaret arbitrio. Quod totum apertè præ se ferunt sequentia *Augustini* verba loco citato *Prædest. SS. Qui vitæ brevitate rapuit justum*,

stum, nè malitia mutaret intellectum ejus; ipse in quantacumque vitæ longitudine custodit justum, ne malitia mutet intellectum ejus. Quòd si contendant, verba sapientis dicta esse secundùm præscientiam eventûs futuri, casu quô juvenis ille diutius viveret: Dicimus præscientiam illam non esse mediam, sed perfectè liberam, & innixam determinationi Divinæ, quâ Deus statuerat justo illi permittere lapsum, & negare gratiam efficacem, quâ tentationem vinceret, si diutiùs illius vita protraheretur.

88. Aberrat insuper arguens quàm longissimè à mente D. *Augustini*, dum asserit conjunctionem gratiæ sanctificantis cum morte, esse unicum medium, quò Deus potest facere, ne malitia corrumpat intellectum hominis; propthereaque priùs rapiatur. Hoc energiæ, & virtuti gratiæ Dei non parvam injuriam facit, quæ diffusa in cordibus hominum nedùm bonum volentes, ex nolentibus, facit, ut toties clamat *Augustinus*: sed etiam stabilire potest, licèt exteriùs à suasore, & interiùs à propria concupiscentia, stimulentur ad malum, ne cadant. Quis negare audeat, Deum gratiâ suâ posse totô vitæ tempore hominem confirmare in bono, ne cadat, pereat, & delitescendo in via deficiat? Quòd gratia Prædestinatos, & secundùm propositum vocatos ad summam perfectionem, glorificationemque perducit? Quòd Deus totô vitæ tempore dare nobis possit victoriam, quâ peccatum vincitur per Dominum nostrum *Jesum Christum*, quæ victoria donum Dei est, in isto hujus vitæ certamine divinitus excitantis, & efficaciter adjuvantis liberum arbitrium: quô concessó Dei donô, non inferatur in tentationem? Nemo sanè Sanctorum est, qui non teneat usque in finem perseverantiam Sanctitatis, ut docet S. *Augustinus de dono perseverantiæ* cap. 5. num. 9. Sed aliquibus etiam confertur stabilitas singularis in gratia, ut de se ipso testatur *Apostolus* ad *Rom.* 8. *Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à Charitate Dei, quæ est in Christo Domino nostro.* Scimus etiam, certissimumque debet esse omnibus, *Apostolos*, qui erant quasi fundamentum, & basis totius Ecclesiastici ædificii gratiâ Dei fuisse in bono confirmatos. Hæc mirabilis perseverantia non est effectus gratiæ sufficientis in his vel illis circunstantiis collatæ, sed altioris Dei gratiæ, quæ stabilit voluntatem in bono.

89. Non defuit Sacratissimæ Virgini Æternæ Sapientiæ Matri, in qua nihil inquinatum incurrit, ut dicitur Sapientiæ 7. hoc consummatæ gratiæ Dei donum, ut docet D. *Thomas* q. 24. de verit. art. 9. Definitum insuper est à *Tridentino* sess. 6. can. 23. & speciali privilegio posse hominem in tota vita sua peccata omnia, etiam venialia vitare, & oppositum anathema dicit. Quidni ergo & nos hoc efficaciæ privilegium gratiæ Dei adscribamus; cùm ex modò dictis invictum ad efficaciam gratiæ comprobandam eliciatur argumentum? Perseverantia quippe incipit à prima gratia, quæ incipit in nobis sine nobis; continuatur per eamdem

effica-

efficacem gratiam, quæ mortem cum charitate conjungit. Procul ergo sit, quòd contra Dei gratiam id dixerit Sapiens, si quis illud, sicut oportet, cogitet.

90. Cur autem facit Deus justum unum evitare periculum tentationis felici morte, quòd priusquàm labatur, morte rapiatur, & permittatur alter justus tentationibus objici, & labi, in eodemque lapsu vitam istam miserè finire? Hoc si à me petas: hìc adoranda sunt Dei judicia, nè adversus ejus justum, & inscrutabile consilium murmuremus: ut saluberrimè admonet S. *Augustinus* de corrept. & grat. c.8.n.19. His verbis: *Respondeant, si possunt, cur illos Deus, cum fideliter, & pie viverent, non tunc de vitæ hujus periculis rapuit, nè malitia mutaret intellectum eorum, & nè fictio deciperet animas eorum. Vtrum hoc in potestate non habuit, an eorum mala futura nescivit? Nempe nihil horum nisi perversissimè, atque insanissimè dicitur. Cur ergo non fecit? Respondeant, qui nos irrident, quando in rebus talibus exclamamus, Rom. 11.33. Quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus.*

91. *Neque enim hoc non donat Deus quibus voluerit; aut verò Scriptura illa mentitur, quæ de morte velut immatura hominis justi ait, Sapient. 4.11. Raptus est, nè malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam ejus. Cur igitur hoc tam magnum beneficium aliis dat, aliis non dat Deus, apud quem non est iniquitas, nec acceptio personarum, & in cujus potestate est quamdiù quisque in hac vita maneat, quæ tentatio dicta est super terram? Sicut ergo coguntur fateri donum Dei esse ut finiat homo vitam istam, antequam ex bono mutetur in malum; Cur autem aliis donetur, aliis non donetur, ignorant: ita donum Dei esse in bono perseverantiam secundum Scripturas, de quibus testimonia multa jam posui, fateantur nobiscum, & cur aliis detur, aliis non detur sine murmure adversus Deum dignentur ignorare nobiscum.* Quod & repetit de *Prædest.* SS. cap.14. num.26. *Sed quare aliis concedatur, ut ex hujus vitæ periculis, dum justi sunt, auferantur; alii verò justi donec à Justitia cadunt in eisdem periculis vita productiore teneantur; quis cognovit sensum Domini? Et tamen hinc intelligi datur, etiam illis justis, qui bonos, piosque mores usque ad senectutis maturitatem, & diem vitæ hujus ultimum servant, non in suis meritis, sed in Domino esse gloriandum; quoniam qui vitæ brevitate rapuit justum, ne malitia mutaret intellectum ejus, ipse in quantacumque vitæ longitudine custodit justum, ne malitia mutet intellectum ejus. Cur autem hic tenuerit casurum justum, quem priusquàm caderet hinc posset auferre? justissima omnino, sed inscrutabilia sunt judicia ejus.* Hæc S. Doctor, & cum eo nos confiteri tenemur, judicia Dei, quoniam alta, & justa sunt, à nobis, nec vituperari posse, nec penetrari. *Occultum esse voluit*, inquit idem S. *Doctor* de *Prædest. SS.* cap.8. num.16. *qui tamen aliquid injustum velle non potest.*

§. V.

Examinatur quædam Ortizii cogitatio, quâ ad concordiam revocare intendit Thomistarum & Jesuitarum sententiam.

92 NIHIL magis, inquit ille, ad utilitatem fidelium, & ad Decus utriusque Scholæ, quàm si ambo in statuendis Dogmatibus de gratia convenire possent; sed appensis in statera assertionibus utriusque Scholæ, quæ de eis colliguntur, in idem quoad rem omnes omninò recidisse videntur, & de solo nomine contentiones, & jurgia tantùm sunt relicta: ergo gratiæ congruæ systemate benè intellecto, nulla jam inter *Thomistarum*, & *Jesuitarum* opiniones dissensio, tolliquè debet Scholarum nostrarum divortium; dum concordi consilio, conjunctisque viribus pro eodem in re statuendo dogmate decertant. Ad probationem maj. sequentia adducit. *Caducifer* iste scriptor pag.136. num.310. dicens: *Secundum est, quòd cum ex dictis quodlibet systema Theologicum sit quædam collectio propositionum explicantium de Deo eas veritates, quas sibi videtur eruere de propositionibus revelatis;atque plerumque circa eundem Deum simplicissimum, & verissimum alteru m systema magis inclinet in salvandas aliquas veritates; & alterum in alias, quæ omnes in Deo cohærent mirificè, sed in omnibus propter humanam caliginem necdùm penitùs conciliantur; opportunum est, & frugiferum, quando utrumque systema collisione ingeniorum, & impetratione lucis de excelsò, jam omnes illas veritates sub his, vel illis vocibus habet bene cribratas; tunc ambo in unum coire, ut quantùm frugifera fuerint utrarumque partium opera dilucescat, & Deus ipse remoto jam certaminis pulvere plus hominibus reveletur. Non secùs, ac si hominum turmæ è regione positæ suscipiunt agrum aliquem excolendum, dum jam sibi propinquant citatius operas jungunt, & omnium manibus statim agro redditur cultura perfecta*. Pari omnimodò constantiâ contendit veritatem minoris hisce verbis pag.435. num.308. *Quod si uspiam in Scholis actum est; maximè ut reor, in controversia præsenti, quam plura sæcula perdomuerunt, illustriora Ecclesiæ ingenia dolavêre, penè infinita volumina discusserunt, jugis Palæstra, disputatioque lævigavit, atque Ecclesiæ oracula veritatem digito commonstrarunt: unde effectum est, quòd, si ea, quæ veluti opposita, & inimicissima depromuntur; ad fundum suorum Authorum hauriri velint; non ægrè admodum nosceretur multa eorum prælia non nisi in quadam tenacitate vocum, & nominum consoveri, &, vel tenui filo disrupto; eamdem telam utrasque partes ordiri, vel Dei ope vetustæ præoccupationis temperatura cadente, velut ruina maceriæ, facilè posse fieri utraque unum.*

93. Hoc nedum confirmat, sed & planè persuadere nititur præfatus Scriptor, suffragium adnectens Patris *Danielis* Theologi gravissimi S.J. qui

qui in suis Epistolis ad *Natalem Alexandrum* hæc habet epistolâ 5. *Constat mutationem istam parvi admodum in Theologicis, aut nullius esse momenti. In eo consentiunt hodiè omnes, cognosci à Deo res tùm futuras, tùm possibiles, & earum etiam propositionum veritatem, quæ obstrictæ aliquâ conditione sunt: Hoc, inquam, inter omnes Theologos convenit. Jam sive revocetur scientia conditionalium ad scientiam visionis, aut intelligentiæ, aut ad utramque: sive tertium quoddam partitionis membrum dicatur conficere, & propriam, ac peculiarem in Deo scientiam distinguamus, quæ scientia media nominetur; nihil indè in Theologicam rem detrimenti, periculive redundabit. Mera de nomine, vocibusque est quæstio, quam decidere perfacilè sit pro varia notione, ac definitione, quam utrimque vocibus quisque subjiciet, ad ipsius dumtaxat quæstionis, & materiæ intelligentiam; ac pro certo habeo futurum, ut hæc inter te, meque lis, R. Pater, esset minimè diuturna. At enim, quia hæc multiplex divinæ scientiæ partitio usui Theologis est ad explicandam prædestinationem, & concordiam divinorum decretorum, cum humana libertate; alii alio modo istam scientiæ Dei divisionem, ejusmodi rebus explicandis, & conciliandis adhibuerunt: hinc exarsêre animi, & lites momenti majoris exortæ sunt. Antequàm ulteriùs progrediamur, quædam hic iterum præstruenda sunt ad evolvendam rem opportuna, quorum de veritate pariter apud omnes Theologos æquè constat. Decretum Dei est divinæ voluntatis actus aliquid fieri decernentis. Tale, verbi gratia, decretum est, quo prædestinatorum salutem æternam vult. Quod multiplex in Deo statuatur decretum, id pari explicandum est modo, quo multiplex in eodem scientia ponitur. Nihil in illo simplex non est. Uno voluntatis actu vult, semperque voluit ea omnia, quæ molietur extra se se, quàm longa deinceps æternitas duravit: isque voluntatis actus ab ejus essentia simplicissima nullo pacto distinctus est. Itaque cùm decreta in Deo multa, itidem, ut scientias cogitamus, eam efficit multiplicitatem diversitas rerum, quas ejusmodi decreta respicient: Eodem actu voluntatis Deus, & mundum condere, & servare prædestinatos voluit: sed quia illi duo termini, sive objecta diversa sunt, ac dissimilia; dissimile quoque, ac diversum decretum est, quo Deus conditum orbem, illi decreto, quo servatos prædestinatos, voluit.*

94. *Porrò, quemadmodum scientiarum illa, decretorumque multitudo nulla in Deo est; sequitur neque in Deo existere ordinem, seriemque positam à Theologis inter scientias diversæ speciei, & inter decreta pro terminorum, sive objectorum varietate dissimilia, ac diversa: aut ordinem ab iisdem assignatum inter scientias, & decreta inter se comparata. Ordo quippè, & series rerum, quæ ordinantur multitudinem innuit; atque adeò, ubi multitudo illa non est; tolli quoque ordinem necesse est. Merum itaque mentis humanæ inventum est, non temerè tamen, ac sine aliqua utilitate excogitatum, & in Scholas inductum. Stet igitur hoc, & maneat, ordinem reverà inter Dei cognitionem, ac decreta nullum esse, neque aliud alio re ipsâ priùs existere: Deum ex omni æterni-*

æternitate omnia & cognovisse, & decrevisse: nec ante cognovisse, quàm decerneret, aut decrevisse priùs, quàm cognosceret. Nihilominus Theologi, quò faciliorem sternerent viam ad intelligenda quodammodo, & investiganda permulta, quæ difficiles habent explicatus; nec levioris sunt propter hæreses indè natas, momenti: ut filo quodam regerentur, dùm illos inextricabiles prædestinationis, & reprobationis labyrinthos, quantùm fas homini est, rimantur; dum conciliare liberum arbitrium student, cum certa, & immutabili, quæ Deo inest, futurorum cognitione, nec non efficacia ipsius decretorum, & immutabilitate. In his, inquam, extricandis, ut minùs laborent Theologi, præsidium sibi aliquod ab hoc ordine, & serie petendum esse judicarunt. Ponunt igitur, ac fingunt certam quandam scientiam priorem esse decretis, seu actibus voluntatis divinæ: aliam quandam posteriorem: Fingunt, inquam, cogitando, & animo designant, cùm habeant persuasum, ordinem hunc, non in ipso Deo, sed in mortali mente tantùm existere, ab ipsa repertum, ut jam dixi, ad enodandam multis in locis veritatem. Ad hunc modum posito copernici, terram circa suum centrum; & circa Solem movere perhibentis systemate; aut systemate Tichonis motum Soli circa terram immobilem tribuentis, omnia pariter naturæ phænomena, eclypses, vices tempestatum, explicantur; licèt alterum omninò systema falsum esse necesse sit. Ex his liquet, scientiæ mediæ doctrinam, alteramque ipsi oppositam, prout illas tum scientiarum, tum decretorum complexiones, distinctionesque complectuntur, aliud esse nihil posse, quàm mera systemata, quæ fabricantur à Theologis, & ponuntur tanquàm vera, quo lux ad explicandas difficultates gravissimas afferatur. Hactenus ille. In cujus verbis pereleganter explicatum est quidquid pro legitima notione, & æstimatione systematum Theologicorum dici potest, ac debet. Sed observa qualiter ille, in meliorem, ut fucum faceret, apertioremque lucem, systema de gratia congrua conatus sit ponere, magnoque verborum apparatu in Cœlum evehere.

95. At profectò jocari nos putat eximius iste Scriptor, ludit lepidè, ac astutè satis agit vulpeculæ partes; dum horrendum hoc paradoxum, fictitiamque hanc utriusque Scholæ in re conjunctionem, à Sapientibus meritò derisam, & in æternum deridendam jucundis facetiis illis, in quibus longè Thomistas excedit, persuadere Lectori voluit, ut per ludum, & jocum Thomistarum systema de gratia Deî evertat. Sed quis vel in Scholis leviter versatus, ità hebes est, ut ignoret, tantam esse inter utramque opinionem distantiam, quanta Solem inter & terram? Ubinam obsecro ista, auxesi illâ ornata atque amplificata, consonantia doctrinæ? Ubi illa eadem principiorum, quibus utraque Schola nititur, ita eloquenter exaggerata colligatio, & consensio? Tollenda est igitur hujus eximii Theologi hallucinatio, ludusque verborum.

96. Verum imò verissimum est, Deum hanc sibi vindicare miram, singularemque suæ essentiæ simplicitatem, ut nulla sit in eo realis perfectionum multiplicitas, summæ ejus simplicitati repugnans; quòd & omnem bonitatis plenitudinem in se veluti vastissimo sinu congregat; cùm sit pela-

pelagus essendi, omnem omninò perfectionem includens, & implicitè importans. At, cùm adeò absit à cognitione Dei, prout est in se, humana mediocritas, ut nec Deum, prout est in se, scire ei datum sit, nec scrutari permissum; nihilominùs tamen inquirunt Theologi, quodnam ex tot, & tantis, quæ in Deo cumulatissimè sunt prædicatis, nostro modo intelligendi distinctis, habeat rationem naturæ, & veluti fontis, & radicis omnes alias perfectiones virtualiter profundentis? Prædicata, nempè, quæ verè, & objectivè reperiuntur in Deo, à nobis distinguuntur distinctione ratiocinatâ, quæ petit, ut ratio significata per nomen verè, & realiter reperiatur in objecto, cui nomen attribuitur: ad differentiam distinctionis ratiocinantis, quæ fit absque ullo in re fundamento. Quod totum expressè docet D. *Thomas* in 1. sent. dist. 2. quæst. 1. art. 2. in corpore, & art. 3. etiam dist. 22. quæst. 1. art. 3. ad 4. *Dicendum, quòd differunt nomina attributorum secundùm rationem, non tamen quæ sit solùm in ratiocinante; sed quæ salvatur in ipsa re secundùm veritatem, & proprietatem rei: quod sic patet; omnia enim hujusmodi dicuntur de Deo, & Creaturis, non æquivocè, sed secundùm unam rationem analogam. Undè cùm in creaturis ratio sapientiæ non sit ratio bonitatis, oportet quod hoc etiam in Deo verùm sit; sed tamen in hoc differt, quòd in Deo sunt idem in re, in creaturis autem differunt re, & non solùm ratione.* Sic verissimè reperitur in Deo ratio intellectionis, volitionis, bonitatis, sapientiæ, justitiæ, & misericordiæ; licèt distinctio inter ea non reperiatur, sed fingatur cum fundamento in re. Cùm ergo in Deo verè repeti riantur, ratio entis à se, ratio substantiæ immaterialis, intellectio, &c. cùm sit cumulus omnium perfectionum; quodnam sit ex illis verum, & formale constitutivum, utiliter disputant Theologi, quin inde aliquod in rem Theologicam detrimenti, periculive redundet; cùm Deum verum agnoscant, nedum prout in uno systemate declaratur, sed prout in omnibus.

97. Verissimum insuper est dari in Deo rerum omnium scientiam, ut legitur *Esther* 14. *Deus, qui habes omnium scientiam*; tam futurorum, quàm possibilium. Cognitio rerum, quæ nullo tempore habitura sunt esse, scientia dicitur simplicis intelligentiæ. Cognitio futurorum scientia visionis dicitur: quæ distinctio non accipitur ex parte Divinæ scientiæ, cùm indivisibilis sit ejus cognitio; sed ex parte objectorum, quæ per ipsam cognoscuntur. Nullum ergo est inconveniens, quòd respectu diversorum objectorum distincta virtualiter sit scientia. Quòd si quis tertiam distinctam scientiam statuere velit; quæ inutilis sit ad cognitionem talis objecti, minùs conformis Scripturæ Sacræ, minùsque Deo digna, & è diametro opposita SS. *Augustino*, & *Thomæ*, nullus inficiari potest, quòd in ea rejicienda non erit inanis, & ludrica disputatio, sed potiùs ardentissimò studiò, summâque contentione dignissima. Cùm ergo Thomistæ hanc scientiam, quæ dicitur *media*, inutilem in Deo judicent; quæ minimè in Deo requiritur, ut non sit incertus de futuro eventu, antequàm gratiam de facto conferat; nam eo ipso, quòd Deus cognoscit comprehensivè se esse omnipotentissimum, Divinam

nam suam voluntatem esse efficacissimam, seu habere summum dominium in quaslibet voluntates creatas, se posse illas inclinare, salvô etiam liberô earum consensu,in quamcumque partem voluerit,suavitate objecti propositi, & gratiâ victrice cujuscumque objecti impedimenti, inutilis prorsus est ista *scientia media*; & maximè dum Deus futura conditionata in suo decreto efficaci cognoscit, ut infrà dicemus. Hæc etiam minùs conformis eis videtur, quæ de voluntate Dei tradit Scriptura: *Deus operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ*, ut dicit *Apostolus* ad *Ephes.* 1. quòd vix intelligi potest hâc scientiâ positâ; cùm solùm operaretur secundùm consilium voluntatis humanæ; nihil statuens, nisi priùs nutibus, affectibus, & ejus inclinationibus exploratis, studens, & attendens quid ei placebit in his circumstantiis; quâ meliori arte eam in aliis flectere poterit, quasvè circumstantias expectare deberet, ut eam vinceret. Ex quo, & eam Deo minùs dignam sibi persuadent. Non enim decet supremum Dei dominium, ejusque divinam omnipotentiam, explorare per hujusmodi scientiam consensum futurum, genium, temperamentum causarum liberarum, & ad quid se ipsas determinaturæ sint in talibus circumstantiis, ut iis prævisis, statuat collocare hominem in illa circumstantiarum serie, in qua videt eum benè usurum gratiâ indifferenti oblatâ. Hæc sanè sunt maximi, & non levioris momenti, ut ipse judicat.

98. Verissimum est insuper, quod hìc legitur, Decretum prædestinativum ex parte Dei se tenens unicum, & simplicissimum esse, quô unô, & eôdem actu Deus simul ad gloriam, & ad merita quosdam prædestinavit; & quòd licèt ex parte volentis sit unicus actus; ex parte tamen volitorum unum priùs altero volitum fuit: qui ordo prioris, & posterioris rerum volitarum in ratione terminandi divinam voluntatem, non est, ut inquit ille, *merum mentis humanæ inventum in Scholas introductum*; sed maximè in Scriptura fundatus. Dicitur enim *Judith*.9. *Tu, Domine, fecisti priora; & illa post illa cogitasti; & hoc factum est, quod ipse voluisti?* Et ad *Ephes.* 1. *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*. Quarè *Apostolus* ad *Hebræos* 10. de Prædestinatione *Christi* exponit illud Psalmi: *In capite libri scriptum est de me*: Ergo hic ordo prioris, & posterioris inter objecta, qui ab omnibus Theologis admittitur, non est merum mentis humanæ inventum, quoad munus terminandi voluntatem Divinam. Hoc ergo supposito ordine prioris, & posterioris inter objecta, systema hoc concordiæ quod proponitur à Patre *Daniele* Epist. 6. pag. mihi 109. futilitatis, falsitatisque patentissimè plenum est. Verba ejus ex idiomate Gallico transcribo: *In oppositis circa hanc materiam opinionibus ad hoc commune systema, in quo, datâ operâ, à scientia media, & decretis prædeterminantibus abstraho, ea reduci posse credo.*

99. *Supposito in Deo decreto creandi certum hominum numerum, eisque conferendi, quibus ad finem suum pertingant media; quorum aliqua, sive per scientiam mediam, sive ex natura mediorum ipsorum, scit futura efficacia, si ea det; alia; culpâ eorum, qui eis uti non volent, nonnisi*

nonnisi merè sufficientia, & absque efficacia futura: Suppositis, inquam, his omnibus, quæ à Jesuitis, eorumque Adversariis Catholicis admittuntur, Theologi distinguunt ulteriùs tria instantia. In primo Deus format decretum dandi aliquibus gratias, quas scit efficaces futuras; aliis tales, quas prævidet non futuras; largiendi his seriem quamdam gratiarum ita concatenatam, ut terminetur in gratia efficaci finalis perseverantiæ; aliis seriem gratiarum alio concatenatam modo, in cujus fine, ut ita loquar, gratia illa efficax perseverantiæ non reperitur.

100. *Post primum hoc decretum secundum instans sequitur præscientia Dei, seu scientia visionis, quâ videt effectum decreti formati in favorem ipsorum, quibus efficaces illas gratias conferre statuit; ita ut in secundo hoc instanti notitiam hanc absolutam habeat: tales, & tales obedient gratiis meis, simul quoque cognoscit hos, & illos, qui non utentur mediis, quæ conferre illis statuit ad se salvandum. Tandem instanti tertio Deus, consequenter ad notitiam fidelitatis illius, quàm primi præstiterunt gratiis suis, tertium format decretum dandi eis suum paradisum, qui sub qualitate mercedis, & coronæ justitiæ, ut vocatur à D. Paulo, & laborem, & pugnam supponit. Ad hoc systema omnium Catholicorum systemata reduci queunt; & Theologi absque difficultate possunt illud admittere, cùm nihil aut Thomistarum, aliarumve Scholarum principiis contrarium contineat. Ecce nunc differentiam aliorum ab aliis in puncto prædestinationis ad gloriam.*

101. *Qui sustinent prædestinationem ad gloriam independentem à meritis absolutè prævisis, asserunt, decretum illud, quó Deus primo instanti destinat his, & illis gratias efficaces, quæ operabuntur salutem, esse inseparabile ab eo, quó statuit illis gloriam conferre; quia inquiunt, impossibile est dari media efficacia, cognita ut talia, nisi simul habeatur intentio dandi finem, sive effectum quem debent producere: sed Deus in illo instanti primo, vult gratias efficaces dare huic infideli: ergo in eodem instanti vult effectum gratiarum suarum, qui est gloria: ergo in eodem instanti eos ad gloriam prædestinat: atqui in primo illo instanti nondum prævidit merita, v.g. futuram conversionem hujus infidelis, eam non videt nisi instanti sequenti; cùm prævisio illa innitatur decreto jamjam facto, de danda eidem gratia efficaci, quá converti debet: ergo, concludunt, prædestinatio ad gloriam præcedit prævisionem absolutam meritorum, sive est ante prævisa merita. Alii ex opposito prætendunt, primum hoc decretum non habens præter mino, & objecto nisi gratias efficaces, appellari non debere decretum prædestinationis ad gloriam: quodque decretum aliud, consequens meritorum prævisionem, ac fidelitatis ejus, cui dabit Deus gratias efficaces, unicè mereatur nomen prædestinationis ad gloriam, quia terminus ejus, & effectus est gloria.*

102. Quis hæc legat diligenter, & intelligenter, & credat, quòd in hoc systemate datâ operâ à scientia media, & decretis prædeterminantibus abstrahit Auctor, ut in præcipuo Doctrinæ capite statuendo, Scholæ, quas secum invicem pugnare affirmat, viâ istâ seriò conciliari possint?

possint? Primò totô ostiô à Thomistarum mente, atque sententia aberrat Auctor iste; nec enim Thomistæ agnoscunt gratias ejusdem naturæ, quæ ex assensu, & dissensu liberi arbitrii efficaces, vel inefficaces reddantur; cùm ex Deo sit bonus usus gratiæ sufficientis, mediâ gratiâ efficaci, quæ, quibus datur, misericordiâ Dei gratuitâ datur, ut scripsit Sanctus *Augustinus* Epist. 217. aliàs 107. ad *Vitalem*. Procul insuper discedit ab *Augustino*, & *Thoma*, dum secundum instans statuit præscientiæ, seu scientiæ visionis, quâ Deus absolutè videt tales, & tales consensuros esse gratiis sufficientibus, minimè tamen hos, & illos; ut Deus in tertio instanti consequenter ad notitiam fidelitatis illius, quam primi præstiterunt gratiis suis, tertium formet decretum dandi eis gloriam per modum coronæ, quæ laborem, & pugnam supponit: quod quidem decretum consequens prævisionem meritorum, unicè meretur nomen prædestinationis ad gloriam; non tamen primum illud habens pro termino, & objecto gratias efficaces. Quid magis è fronte adversum doctrinæ Thomistarum, qui prædestinationem ad gloriam per modum coronæ independentem à meritis, & ex mera Dei liberalitate procedentem auctoritate Sacræ Scripturæ, Traditionis, tot Sanctorum Patrum testimoniis, præsertim *Augustini*, & *Thomæ*, & tot rationum momentis suô locô demonstraut? Cùm *Apostolus* de Prædestinatione secundùm propositum ad *Romanos* cap. 11. dicat: *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus!* Quæ sanè admiratio, quod absit, impertinens esset, si prædestinatio ad prævisa hominum merita, & liberam oblatæ gratiæ acceptationem, vel refutationem referenda esset, & non gratuitæ liberalitati Dei, *Qui*, ut inquit *Psalmista Regius, coronat te in misericordia, & miserationibus*.

103. Falsò etiam præsupponit Scriptor iste, quòd decretum, quô Deus decrevit dare gratias efficaces, non sit prædestinativum; cùm juxta *Apostolum* ad *Rom.* cap. 8. gratia efficax, & donum perseverantiæ non præcedant, sed subsequantur intentionem dandi gloriam, ait enim: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his, qui secundùm propositum vocati sunt sancti: nam quos præscivit, & prædestinavit ... hos & vocavit, & quos vocavit; hos & justificavit, & quos justificavit, illos, & glorificavit*: quibus verbis totam prædestinationis seriem ita ordinat *Apostolus*: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*: non quidem omnibus diligentibus, *sed his, tantùm qui vocati sunt secundùm propositum*: hoc est, *qui ex vi propositi, seu decreti Divini eligentis ipsos ad gloriam, ita vocati sunt; nam quos ex vi hujus propositi præscivit*, suos videlicet, *hos prædestinavit, & quos sic prædestinavit, hos vocavit, & quos sic item vocavit, illos, & glorificavit*. Ne ergo ad voluntatem nostram *Apostolum* trahamus repugnantem; hic erit decretorum statuendus ordo. Primò, est electio ad gloriam, & dilectio, quâ Deus vult prædestinatorum salutem. Secundò, ex ista oritur formalis prædestinatio, quâ nempè præparantur media, nempè efficacia, quæ per se ex vi innata, & prout à Deo descendunt infallibi-

liter

liter voluntatis consensum inferunt, & quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur, ut certò, & infallibiliter eliciant in tempore merita, quibus ad beatitudinem pervenitur. Tertiò, sequitur justificatio, & perseverantia finalis, virtute ejusdem decreti, atque energiâ mediorum prævisâ. Et tandem glorificatio: ergo solùm contra apertum, quem verba *Apostoli* præ se ferunt, sensum dici potest, quòd decretum, quô præparantur beneficia, quibus electi certissimè liberantur, & transmittuntur in vitam æternam, non sit prædestinativum.

104. Audiendus S. *Augustinus* lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 10. *Inter gratiam, & prædestinationem hoc tantùm interest, quòd prædestinatio est gratiæ præparatio, gratia verò jam ipsa donatio*. Et cap. 18. & 19. ponderans verba illa *Apostoli*: *Vt essemus sancti*: sic dicit: *Intueamur ergo verba Apostoli, sicut elegit nos in ipso, ut essemus sancti, & immaculati. Non ergo, quia futuri eramus, sed ut essemus. Nempè certum est, nempè manifestum est, ideò quippè tales eramus futuri; quia elegit ipse prædestinans, ut tales per gratiam ejus essemus.* En electio influens sanctitatem, & merita. Audiendus etiam D. *Thomas* 1. part. q. 23. art. 5. *Impossibile est, quod totus effectus prædestinationis in communi habeat aliquam causam ex parte nostræ; quia quidquid est in homine, ordinans ipsum in salutem, totum comprehenditur sub effectu prædestinationis, etiam ipsa præparatio ad gratiam; neque enim hoc fit nisi per auxilium Divinum, secundùm illud Threnorum ultimo: Converte nos Domine, & convertemur*. Et expressissimè in cap. 9. Epist. ad *Rom.* lect. 3. *Manifestum est, quod omne beneficium, quod homini confert Deus ad salutem, est Divinæ prædestinationis effectus: Divinum autem beneficium non solùm se extendit ad infusionem gratiæ, quâ homo justificatur, sed etiam ad gratiæ usum*. Quid ergo magis apertum, quàm quòd gratia, & donum perseverantiæ subsequuntur electionem, & prædestinationem ad gloriam? Qua de re commodior infrà erit disserendi occasio. Cogitet ergo ille novis doctrinæ, & sapientiæ suæ luminibus meliorem viam, quâ in concordiam revocari possint omnes utriusque Scholæ Discipuli. Alia efficacitatis gratiæ ponat principia, ut Thomistæ eandem cum eis consecutionem eliciant; quis namque, nisi ignorantiæ caligine obcæcatus, hanc utriusque Scholæ conjunctionem fictitiam non agnoscat, & quòd Auctor systematis de re maximè seria nobiscum jocari voluerit, per ludum, & jocum, Thomistarum systema de gratia, & prædestinatione verborum phaleris obnubilans? Nequit sanè inter utramque Scholam via media fingi. Omninò necesse est, aut unius esse quemquam, aut alterius opinionis. Cogitet ergo, iterum dico, quid melius, si potest. Replebitur gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione, quòd discordiæ confusione remotâ, impleatur, quod dictum est: *Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum*: Scientes quantorum bonorum causa sit pax Dei, custodiens corda, & sensus Fidelium, ut unum, idemque sapiant in vera doctrina; quam per omnia, & in omnibus amplecti, ac suscipere velle, profiteor: *Non enim*, ut inquit *Apostolus* 2. *Corinth.* 13. v. 8. *possumus aliquid adversus*

sus veritatem, sed pro veritate. Quarè, ut scripsit S. *Augustinus* contra *Faustum* cap. 29. *Inter nos omnis contentio finiatur. Imò verò maneat nobis adversus illos potiùs pro veritate certamen, quàm cum illis in falsitate concordia*.

DUBIUM II.

An repugnet creatura inconvertibilis à Deo?

§. I.

Relatis sententiis, statuitur Conclusio.

1. EX repugnantia creaturæ à Deo inconvertibilis fit novum, & efficacissimum argumentum probativum gratiæ ab intrinseco efficacis, quod, ut auditione accepimus, formavit primus contra positiones scientiæ mediæ Illustrissimus *Godoy*, dum esset Salmantinæ Universitatis publicus Professor. Quarè sicut argumentum hoc non legitur in Mag. *Lemos*, *Alvarez*, & Thomistis aliis, qui tempore controversiarum de auxiliis floruerunt; ita nec positio creaturæ inconvertibilis à Deo, est à primis scientiæ mediæ temporibus. Hoc ut maximum inconveniens certissimè defendunt Thomistæ omnes, sicut & legitimam esse illationem ex negatione gratiæ ab intrinseco efficacis. At non est concors Doctorum Scholæ Societatis sententia. Prima, & communior inter ipsos opinio concedit, legitimam esse illationem, sed negant, esse absurdum dari creaturam, quæ à Deo converti, & immutari minimè possit. Ita P. *Suarez* lib. de prædest. cap. 7. à num. 15. licèt aliis in locis oppositum sentire videatur. *Albertinus* in 5. princip. Phylosoph. sed præcipuè Corollario 3. num. 16. *Herice* 1. par. tract. 3. disput. 22. à num. 18. *Arriaga* disput. 35. sect. 1. num. 4. *Amicus* disput. 12. de scient. num. 221. *Alderete* disput. 70. de Incarn. sect. 3. num. 5. *Quiros* 1. part. disput. 6. de Prædestinat. per tot. asserens esse inter Auctores Societatis communiorem. *Avendaño* disput. 19. cap. 2. §. 3. num. 7. *Augustinus Herrera* quæst. 16. sect. 2. & 3. Hic Auctor præ omnibus placet, nam de suis oppositam sententiam defendentibus ingenuè loquens, sic ait num. 21. *Adversarii in sinuosis infinitis recessibus latitantes, non tam difficultati sincerè occurrunt, quàm infinitatis caliginem, ne reperiantur, affectant. Cæterùm eò, vel maximè Adversariorum sententia redditur magis suspecta, quia nisi inter infinitudinis obscurissimas umbras nec apparenter quidem defendi valet*. Hæc Pater *Herrera*.

2. Secunda sententia agnoscens absurditatem Creaturæ, quæ à Deo sit inconvertibilis, negat hoc inconveniens legitimâ consecutione deduci ex positione concursûs indifferentis. Ita *Tannerus*, *Antonius Perez*, Cardinalis *Sforza*, *Esparza*, *Requesens*, *Puente*, *Hurtado*, & *Bernal*,

nal, quibus adhærent Sapientes Recentiores citati omnes à *P. Ramirez* de prædest. disp. 4. cap. 3. n. 85. quibus consentiens *P. Ripalda* tom. 2. disp. 109. sect. 2. n. 15. ait: *Hæc satis liquidò evincunt, temerè negari, posse Deum pro arbitrio, quando, & quomodo voluerit, obtinere nostræ voluntatis consensum.*

3. Tertia sententia affirmat, nec consequentiam esse legitimam, nec consequens illatum, etsi legitima esset, absurdum. Quarè judicant, ex indifferentia auxiliorum indifferentium non probari possibilitatem Creaturæ omnibus auxiliis restituræ, aut consensuræ; verùm aliundè non repugnare talem Creaturam; quia præter illationem ex illa doctrina non convincitur repugnans, ut potest probari ex solutione argumentorum. Sic rem componere quosdam non ignobiles Recentiores testatur P. *Ramirez* de prædest. disp. 4. cap. 5. n. 85. Et ad hanc tertiam Classem reducit ibi cogitationem aliam, quam obitèr proposuit P. *Quiros* disp. 11. de prædest. sect. 3. dicens: *Posse quidèm Creaturam, metaphysicè loquendo, prævideri à Deo dissensuram omnibus auxiliis; at eo ipso fieri à Deo improducibilem propter Divinum dominium, cui competit ob suam infinitam perfectionem, ne valeat absque implicatione existere voluntas creata, nisi sub conditione, quòd prævideatur non restitura omnibus auxiliis, quomodo summæ veracitati ejusdem est debitum quodvis ipsi improducibile, prout opponitur divinis dictis, & promissionibus.*

4. Sed doctrinam istam P. *Quiros* silentio penitùs prætermittere nec possumus, nec debemus. Nihil enim ab auribus, animisque hominum magis alienum, quàm quòd Creatura etiam pro illo statu, quo nihil est, liget manus omnipotentis, ne eam creare possit. Absurdissimè dicitur, & inconveniens credidit *Augustinus*, quòd Deus ex demeritis conditionatè prævisis moveatur, ne Creaturam sic malè operantem prævisam creet, ut affirmat lib. 1. de anima, & origin. cap. 12. quod ita absurdum judicavit, ut nec caderet in mentem illius juvenis, quem in illis libris impugnat, & qui alioquin plura alia paradoxa præter, & contra opinionem omnium asseruit. Audiatur S. Doctor: *Apostolus quippè apertissimè definivit, nondum in carne natos nihil egisse boni, seu mali, Undè constat, parvulos, ut remissione indigeant peccatorum, non nisi originale traxisse peccatum. Nec illud quartum, eas animas parvulorum sine baptismate moriturorum, à justo Deo in carnem peccatricem relegari, atque damnari, quas præscivit, si ad ætatem pervenissent, in qua libero uterentur arbitrio, malè fuisse victuras, Hoc namque nec iste ausus est dicere, in tantis angustiis constitutus. Imò etiam contra istam vanitatem jam satis manifestè, ac brevitèr est locutus, ubi ait, injustum Deum fuisse futurum, si non perfectis propriæ voluntatis operibus, vellet hominem judicare non natum. Hoc enim respondit, cùm tractaret quæstionem adversùs eos, qui dicunt, cur Deus hominem faciebat, quem utpotè præscius sciebat futurum non bonum? Non natum enim judicaret, si propterea creare noluisset, quia non bonum futurum esse præscisset. Et utique sicut & huic visum est, de perfectis*

fectis ejus operibus debuisset hominem judicare, non de praecognitis, nec fieri aliquando praevisis. Quid ergò diceret S. P. *Augustinus*, si modò audiret, Deum propterea creare non posse hominem, quia non bonum futurum esse praescisset? Quod sanè plurimum absurditatis accumulat superiori: nam in primo relinquitur integra, & illaesa omnipotentia, & libertas divina: ergo longè absurdiùs constituitur, quòd necessitet Deum, ut illam non creet. O nimia opinandi libido! Usque eò humanas adducis cogitationes, ut possibilem creaturam concipiant, quam Deus producere nequeat, quia ejus subterfugeret omnipotentiam! Quisnam iste erit impotens Deus magis quàm omnipotens: aut quaenam ista potentior creatura, quae Deo illi metum incuteret? Non ita Deus noster est, in cujus ditione omnia sunt posita, nec aliter possunt esse. Sed hoc omisso, quia nobis sufficit annotasse, in quo Auctor iste tam longè à veritate deflectit, ad id, quod erat institutum, revertamur.

PRIMA CONCLUSIO.

Repugnat, quòd detur Creatura à Deo inconvertibilis.

5. Conclusionem istam defendunt omnes Thomistae. Videatur Sapientissimus *Bolivar* Primarius Salmantinus, & ejusdem celeberrimae Universitatis decus, & gloria disp. 3. de impossibilitat. scient. mediae dub. unic. §. 2. Et tract. 5. de Provid. dub. 3. Et probatur primò ex illo *Matth.* cap. 3. *Dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahae.* Quod versans D. *Thomas*, sic ait: *Potest autem dupliciter intelligi ad litteram. Primò, hoc enim est primum fidei fundamentum, credere omnipotentiam Dei. Job. 24. Scio, quia potes, & nulla te latet cogitatio. Vel possumus intelligere per lapides, gentiles, qui dicuntur lapides propter duo. Primò quia adorant. Secundò propter duritiem.* Et concludens subdit: *Hoc significatur Ezechielis 36. Auferam à vobis cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, & spiritum meum ponam in medio vestrûm:* quibus verbis constat, potentiam Dei eò usque intendi, ut homines quantumvis protervos possit ad pietatem reducere. Probat id ipsum illud *Jeremiae* cap. 16. *Ecce sicut lutum in manu figuli, sic vos domus Israel in manu mea.* Quo textu utitur *Apostolus* ad *Rom.* 9., ut potestatem Dei ad salvandum, & reprobandum ostendat: *Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?* Quam salvandi, & condemnandi potestatem ab *Apostolo* commendatam sic declarat D. *Thomas* ibi lect. 4. *Quasi dicat, hoc est, dictum figmentum, id est, vas fictile, non possit dicere fictori, quid me fecisti sic, quia figulus liberam potestatem habet ex materia luti opus facere quodcumque sibi placuerit.* En comparationis energia, quòd sicut lutum non potest impedire voluntatem figuli, ut possit velle vas honoris,

ris, aut contumeliæ, nec iterùm figuli potestatem valet superare, quominùs ipse de luto sibi ad nutum subjecto, quod voluntas ipsius facere decrevit, faciat: ita nec lutum voluntatis humanæ valet impedire voluntatem Dei, ut non possit velle hominem facere vas honoris, aut contumeliæ, nec voluntatis Divinæ valet potestatem superare, quominùs decretum suum executioni mandet. Nec enim alia requiritur notio in figulo, quàm finis, quem intendit, & subjectam habere materiam, ut artificialem formam imprimat luto. Probatur insuper ex illo Proverb. cap. 21. *Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini; quocumque voluerit, inclinabit illud.* Quibus verbis clarè nos docet Spiritus Sanctus, eamdem esse potestatem Dei ad vertendum cor humanum quòcumque sibi placuerit, ac est Dei potestas ad dividendas aquas: sed in Deo est potestas completa ad dividendas aquas independentèr ab aliqua notitia contingente, & hæc potestatis efficacia nullo alio eget ad suum complementum, quàm aquarum existentia, ut est per se manifestum: ergo nec efficacia potestatis divinæ ad inclinandum corda alio egere potest, quàm cordium existentiâ pro nutu suo factibili. Hâc enim in re positâ, completa est divina potestas, sicut aquâ suppositâ, completa est potestas, ut à distribuente, quòcumque placuerit, pro libito dirigatur.

6. Agnovit etiam M. P. *Augustinus* inconveniens, quòd dabilis sit metaphysicè casus, in quo Deus hominem liberum non possit convertere. Constat ex his, quæ asserit in Enchir. cap. 96. *Deus autem noster in Cælo omnia quæcumque voluit, fecit: quod utique non est verum, si aliqua voluit, & non fecit: & quod est indignius: ideò non fecit, quoniam ne fieret quod volebat Omnipotens, voluntas hominis impedivit: hoc nisi credamus, periclitatur nostræ fidei confessionis initium, quâ nos in Deum Patrem Omnipotentem credere confitemur. Neque enim veracitèr ob aliud vocatur Omnipotens, nisi quia quidquid vult, potest; nec voluntate cujuspiam Creaturæ voluntatis omnipotentis impeditur effectus.* Et cap. 97. *Quis tam impiè desipiat, ut dicat, Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere? Sed cum facit, per misericordiam facit; cùm autem non facit, per judicium non facit.* Et quæst. 2. ad *Simplicianum* circa medium: *Quis dicat defuisse Deo modum vocandi, quo etiam Esau ad eam fidem mentem applicaret, voluntatemque conjungeret, in qua Jacob justificatus est?* Et lib. de grat. & liber. arbitr. cap. 14. *Rectissimè credimus etiam perversas, & fidei contrarias voluntates omnipotentem Deum posse convertere.* Et de corrept. & grat. cap. 14. *Cui volenti salvum facere nullum hominis resistit arbitrium. Sic enim velle, seu nolle in volentis, aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. Etiam de his enim, qui faciunt quæ non vult, facit ipse quod vult.* Et infrà: *Sine dubio habens humanorum cordium, quo voluerit, inclinandorum omnipotentissimam potestatem.* Quæ sanè eo recidunt, quod priùs dixerat cap. 2. *Quamvis non negetur Deus posse, quem velit, etiam nullo homine corripiente corrige-*

re,

re , & ad dolorem salubrem pœnitentiæ occultissimâ , & potentissimâ medicinæ suæ potestate perducere . Et Epist. 217. ad *Vitalem* num. 24. *Quomodò Deus expectat voluntates hominum , ut præveniant eum ; quibus det gratiam , cùm gratias ei non immeritò agamus de iis , quibus non ei credentibus , & ejus doctrinam voluntate impiâ persequentibus ; misericordiam prærogavit, eosque ad seipsum omnipotentissimâ facilitate convertit , ac volentes ex nolentibus fecit ?* Sed maximè notanda ea , quæ sequuntur , verba : *Ut quid ei indè gratias agimus , si hoc ipse non fecit ? Ut quid tantò magis eum magnificamus , quantò magis nolebant credere quos credidisse gaudemus , si gratiâ divinâ voluntas in melius non mutatur humana ? Apostolus Paulus , eram ,* inquit ad *Galat.* 1.22. *ignotus facie Ecclesiis Judææ , quæ sunt in Christo ; tantum autem audiebant; quia qui aliquando nos persequebatur, nunc evangelizat fidem, quam aliquando vastabat ; & in me magnificabant Deum . Ut quid magnificabant Deum , si non Deus ad seipsum cor illius viri suæ gratiæ bonitate converterat ; quando ut ipse confitetur , misericordiam consecutus est , ut fidelis esset, eâ fide , quam aliquando vastabat ? Ipsum etiam Verbum , quod posuit, quem nisi Deum hoc tam magnum bonum fecisse declarat ? Quid est enim , in me magnificabant Deum , nisi in me Deum magnificum prædicabant ? Quomodò autem eum magnificum prædicabant , si magnum illud factum de Pauli conversione ipse non fecerat ? Et quo pacto ipse fecerat , si volentem credere ex nolente ipse non fecerat ?*

7. Supremum hoc Dei dominium apertissimè profitetur *Augustinus* lib. Confess. cap. 27. *Serò te amavi , pulchritudo tam antiqua, & tam nova, serò te amavi. Et ecce intùs eras, & ego foris, & ibi te quærebam; & in ista formosa, quæ fecisti deformis irruebam. Mecum eras, & tecum non eram. Ea me tenebant longè à te, quæ si in te non essent, non essent. Vocasti, & clamasti, & rupisti surditatem meam. Corruscasti, splenduisti, & fugasti cæcitatem meam. Fragrasti, & duxi spiritum, & anhelo tibi. Gustavi, & esurio, & sitio. Tetigisti me, & exarsi in pacem tuam.* Similiter lib. 11. de Genes. ad litteram ; *Sed posset voluntatem in bonum convertere ; posset planè , quoniam Omnipotens est . Cur ergo non fecit? Quia noluit .* Et lib. 14. de Trinit. cap. 25. *Quis aut audeat credere , & dicere , ut ne homo caderet , in Dei potestate non fuisse ,* Et cap. 2. de dono persever. *Dicat mihi quisquis audit , an Deus dare non possit , quod à se posci imperavit ? Hoc enim qui sapit , non solùm desipit , sed insanit . Imperavit autem , ut ei Sancti ejus orantes dicant, ne nos inferas in tentationem ? quisquis igitur exauditur , non infertur in contumaciæ tentationem : nam certè Creatura illa non haberet obligationem , nec potestatem Deum orandi , nec aliquis pro illa , ut non induceretur in tantæ contumaciæ tentationem ; cùm Deus indè illam extrahere non possit .* In quibus omnibus M. P. potestatem convertendi , & inclinandi hominum voluntates ad omnipotentiam Dei , quæ est prædicatum ipsi omninò necessarium , reducit ; illud ipsum conversionis opus sic divinæ omnipotentiæ , & voluntati adscribens , quod & ab omni alia potestate prorsùs excludit lib. de prædest. Sanctor. ubi absurdum existimat asserere,

rere,

rere, *quòd, ut promissa Dei compleantur, non in Dei, sed hominum est potestate*. Et statim subdit: *Credidit Abraham dans gloriam Deo, quoniam quæ promisit potens esset facere; non ait prædicere, non ait præscire; nam & aliena facta potest prædicere, atque præscire, sed ait, potens est facere; ac per hoc non aliena facta, sed sua*.

8. Hæc & alia D. *Augustini* testimonia, si sincerè legantur, mentem hujus sanctissimi Doctoris pro veritate præsuppositi stare planè demonstrant. Dicitur namque in illis, impià desipientià negari Deo potestatem ad convertendum quodcumque cor hominis, id enim manifestis verbis significat textus ex Enchiridio allatus: ergo qui asserit, possibilem esse hominem, cujus Deus voluntatem in bonum convertere non possit, impiè desipit, *Augustino* judice, qui Deo ad convertendum cor humanum attribuit omnipotentissimam voluntatem. Et sanè quomodò potestas est omnipotentissima ad convertendum, à qua subtrahitur conversio hominis possibilis? Habetur ex alio testimonio, voluntatem divinam à potestate arbitrii non posse impediri, quò fiat, ut Deus velle non possit id, quod de se volibile est: ex quo manifestè convincitur, sententiam nobis oppositam non tam nobis, quàm *Augustino* esse contrariam: nam conversio illius hominis protervi, amabilis est à Deo, quia possibilis est, & bona: sed potestas arbitrii reddit illam impossibilem Deo: ergo facit, quòd voluntas divina velle non possit, quod volibile est: ergo & velle ita est in volentis hominis potestate, ut divinam impediat voluntatem; quæ consequentia contradictoriè opponitur asserto *Augustini*. Idem ex alio testimonio conficitur argumentum: *Augustinus*, ut potestatem Dei ad trahendum homines ostendat, exemplum doctrinæ universalis posuit in *Esau*, ut frequenter accidit in disputationibus: undè negans defuisse Deo modum, quo Esau traheret ad fidem, asseruit proculdubio, non posse deficere Deo modum, quo ita vocet quemlibet hominem, ut mentem illius ad eam fidem applicet, voluntatemque conjungat, in qua *Jacob* justificatus est.

9. Eumdem sensum reddunt omnia alia testimonia, quæ sanè probant, quòd Deus potest semper conversionem velle, absque eo quòd præsupponatur scientia conditionata de salute, vel conversione hominis. Esset namque tot sacrorum testimoniorum ridiculus sensus. Quo enim jure commendaret *Augustinus* Dei omnipotentiam in conversione creaturæ? Vel enim hanc virtutem ipsi tribuit, dum voluntas divina supponit voluntatem creatam volentem converti; vel ad summam Dei omnipotentiam reducit velle ipsam efficaciter convertere ex suppositione quòd ipsam in statu conditionato prævideat sub nullo auxilio convertendam? Si secundum, argueretur meritò imprudentiæ Deus, volens fieri id, quod sciret, non esse faciendum. Si primum, absit à Dei omnipotentia, quòd potestas divina ad hominis medio auxilio conversionem, non sibi, sed homini tribuenda sit, in cujus solius libertate est frustrare, vel non frustrare auxilium. Ecquid conducere potest ad excellentiam divinæ omnipotentiæ id, quo posito creatura divinam superaret potestatem? Esset namque à libera determinatione creaturæ dependens, ha-

habere Deum, vel non habere potestatem; cùm potestatem habeat, dum auxilium ad conversionem non frustratur, & non frustrari quodlibet auxilium à voluntate creaturæ dependeat: immo aliquid ex se non repugnans, constitueret implicans, & repugnans independentèr a voluntate Dei: nam pro priori ad statum conditionatum erat non repugnans libera conversio illius hominis, & supposito illo statu redditur repugnans; at status ille non fit dependenter à voluntate Dei, sed ex solo arbitrio voluntatis creatæ: ergo aliquid ex se non repugnans constituitur repugnans independenter à voluntate Dei. Si ergo *Augustinus* hoc supremum Dei dominium explicat supra voluntatem creatam, quòd subjicitur ista omnipotentiæ Dei, ut pro suo nutu possit ipsam inclinare, & movere ad quod voluerit, quando, & quomodo voluerit, quin ipsa possit resistere voluntati Dei, non ad ejus conversionem præsupponitur scientia conditionata de salute, vel conversione ipsius; cùm non minus sit contra omnipotentiam Dei, voluntatem creatam impedire, quòd voluntas divina velit aliquid absolutè possibile, quàm quòd non assequatur possibile illud, quod efficaciter vult. Non ergo ad sui asserti rationem reddidit *Augustinus*, quòd potuit, quia illam prævidit consensuram; quòd si opus esset potentiâ conditionatâ ultra virtutem omnipotentiæ, debuisset dicere, ut rationem redderet adæquatam: quod cùm non dixerit, putavit sine dubio, potestatem ad convertendum corda adæquatè per virtutem omnipotentiæ constitui, absque aliqua notitia à nostra determinatione pendente.

10. Fulcitur hoc luculentissimo D. *Fulgentii* testimonio lib. de Incarnat. & grat. cap. 29. ubi post alia ad rem nostram ita habet: *Itane ordo rerum credi, putarive permittatur, ut Deus, qui Creator est hominis, valeat hominem facere, non mutare, & qui nullius eget adjutorio, ut hominem faciat, operari tamen quod vult in hominis voluntate non possit prius, quàm in homine ipsum repererit? Hanc amentiam, & à fidelibus suis arceat, & ab infidelibus auferat Deus.* Quam vocavit *Augustinus* impiam desipientiam, *Fulgentius* amentiam appellat, nempè egere Deum ad immutandum hominem scientiâ, quâ in homine velle, quo est mutandus, reperiat. Undè contra evidentissimè reclamat; & ratio, quâ utitur, sententiam contrariam falsitatis apertè convincit sub forma sequenti. Deus ad creandum nullius eget adjutorio: ergo valet illum immutare ad bonum. Patet consequentia, si ratio *Fulgentii* non contemnitur: nam ex eo præcisè, quòd Deus valet hominem creare, nec ad illum producendum alicujus eget adjutorio, intulit, quòd potest illum immutare, utique ad bonum, quia Deus non mutat ad malum. Præterea: *Priusquam Deus reperiat ipsum velle in homine, potest Deus operari in hominis voluntate, quod vult*: ubi manifestè docet S. *Doctor*, Deum, ut velit, & possit operari in voluntate hominis, non indigere scientiâ aliquâ explorante consensum voluntatis: quæ planè dicta sunt contra sententiam *Fausti* dicentis: *Nisi præscientia exploraverit, prædestinatio nihil decernit*; quæ & clarissimè sententiam contrariam impugnant.

11. Ex

11. Ex his desumitur & tertium & efficax argumentum ad assertionem istam egregiè firmandam, quòd præbet D. *Thomas* in 1. dist. 43. & q. 1. de poteut. art. 7. & 3. contra gent. cap. 22. & 45. & in 1. p. q. 25. art. 3. explicans, quomodo divina omnipotentia sit virtus productiva cujuscumque possibilis: quia nempè *esse divinum, super quod ratio divinæ potentiæ fundatur, est esse infinitum, non limitatum ad aliquod genus entis, sed præhabens in se totius esse perfectionem. Undè quidquid potest habere rationem entis continetur sub possibilibus absolutis, respectu quorum Deus dicitur omnipotens. Nihil autem opponitur rationi entis, nisi non ens. Hoc igitur repugnat rationi possibilis absoluti, quod subditur divinæ omnipotentiæ, quod implicat in se esse, & non esse simul. Hoc enim omnipotentiæ non subditur, non propter defectum divinæ potentiæ, sed quia non potest habere rationem factibilis, nec possibilis. Quæcumque igitur contradictionem non implicant, sub illis possibilibus continentur, respectu quorum dicitur Deus omnipotens.* Hæc est perfectissima notio divinæ omnipotentiæ, quam nobis proponit D. *Thomas*, & ex qua arguitur repugnantia, quòd detur creatura aliqua, quæ, servatâ potentiâ peccandi, non sit à Deo convertibilis. Etenim servatâ potestate peccandi, potest homo se liberè ad Deum convertere: quomodo ergo possibile hoc creaturæ, quod est maxima ipsius perfectio, possibile non erit respectu Dei? Ulterius: determinatio, quâ omnipotentia divina determinari debet à creatura, cùm sit unum ex possibilibus, debet esse sub dominio, & potestate Dei, & præcontineri in virtute illa possibilium; cùm esse divinum, super quod ratio divinæ potentiæ fundatur, sit esse infinitum, non limitatum ad aliquod genus entis, sed præhabens in se totius esse perfectionem, ut dicit D. *Thomas*: ergo vel agnosci debet omnipotentia virtus incompleta, & inadæquata, creaturæ subordinata, & in productione hujus conversionis possibilis à creatura dependens; vel dici absolutè debet, quòd cùm sit perfectissima virtus, & creatura sub auxilio indifferenti constituta pro priori ad auxilii determinationem sit proximè, & expeditè potens ad sui conversionem, reddereque efficax illud auxilium indifferens, hæc, quæ creaturæ possibilis est determinatio, & possibilis debet esse Deo. Uno, & clarissimo verbo: Petrus in statu conditionato intelligitur proximè, & expeditè potens ponere sui conversionem sub auxilio *A* pro priori ad omnem suam determinationem: sed repugnat, quod Deus non sit proximè, & expeditè potens ad omne id, ad quòd Petrus constitutus sub tali auxilio est proximè, & expeditè potens: nam implicat intelligere conversionem Petri, sivè absolutè, sivè conditionatè sine influxu immediato Dei, cùm in sui esse, & operari ab illo essentialiter dependeat: ergo etiam Deus pro illo signo intelligitur proximè, & expeditè potens influere in ejus conversionem: sed pro illo priori non intelligitur Deus influere in conversionem Petri ex hujus determinatione, cùm illud signum sit præcedens Petri determinationem, ante quod nequit intelligi Petrus determinans Deum ad sui conversionem: ergo si pro illo priori ad sui conversionem est proximè, & expeditè potens se convertere, etiam Deus

pro illo priori intelligitur proximè, & expeditè potens influere in ejus conversionem, ipsaque possibilis debet esse respectu Dei.

12. Et sanè maximè repugnat essentiali huic notioni divinæ omnipotentiæ, quòd Deus non sit proximè potens convertere creaturam, & quòd ad sui conversionem ab aliquo extrinseco dependeat, nempè à conversione conditionata creaturæ, quæ non liberè, sed contingenter Deo convenit. Hinc enim sequitur primò, quòd virtus illa divina non sit virtus perfecta, sed incompleta, creaturæ subordinata: sicut, ut aliqualiter exemplis utamur, quia ignis non habet in sua potestate applicationem ad passum, virtus ejus incompleta, & imperfecta dicitur, necnon subordinata agenti ipsum ad passum applicanti. Ulterius: Deus redderetur absolutè, & simplicitèr potens, vel impotens producere aliquid, quod aliàs absolutè, & simpliciter est possibile, pro libito, & libertate creaturæ; nam creatura illa, quam Deus ad se convertere non posset, impediret pro suo libito scientiam mediam in Deo de sui conversione conditionata, quâ juxta ipsos Deus redditur proximè, & absolutè potens illam ad se convertere. Similitèr creatura, quam Deus posset proximè, & expeditè ad se convertere, poneret in Deo scientiam mediam de sui conversione, ratione cujus Deus redderetur proximè, & expeditè potens illam ad se convertere. Ad hæc: Non solùm esset æqualis in Deo, & creatura ad conversionem sui potestas, sed potestas creaturæ, quoad id ipsum, erit superexcedens: primum constat, quia sicut creatura potest impediri à Deo, ne convertatur ad ipsum, quatenus Deus potest tollere potestatem se convertendi, vel auferendo, vel non conferendo auxilium, sic etiam creatura potest impedire Deum, ne ipsam ad se convertat, auferendo ab illo, vel non ponendo potentiam per scientiam mediam constitutam: & sicut, semel quòd creatura sit potens se ad Deum convertere, Deus est omninò impotens ejus conversionem impedire, sic etiam, semel quòd Deus constituatur proximè, & expeditè potens ex vi determinationis conditionatæ creaturæ ad sui ipsius conversionem, nequit creatura Deum impedire, quin possit ipsam ad se convertere. Quantùm ergo ad hoc æqualis est utriusque potestas. Nec minori efficaciâ deducitur secundum, quòd potestas creaturæ quoad id ipsum erit superexcedens potestatem Dei: tùm, quia, adhuc suppositò auxiliò prævisò efficaci per scientiam mediam, vi cujus Deus redditur proximè, & expeditè potens convertere creaturam, creatura est proximè, & expeditè potens non se convertere sub tali auxilio, cum possit sub illo sui conversionem impedire; qua ratione asserunt Auctores oppositi, quòd datur locus orationi in creatura, quatenus potest petere aliud auxilium fortius, & robustius. E converso autem creatura sub quovis auxilio prævisо inefficaci, est proximè, & expeditè potens se convertere, facere Deum acquirere scientiam mediam de ipsius conversione, & reddere efficax illud auxilium inefficax: ex quo adderet Deo scientiam mediam de efficacia auxilii, ac per consequens Deum alias proximè impotentem ab æterno illam ad se convertere, potest in tempore post sui creationem reddere proximè, & expeditè potentem.

Tum,

Tum, quia creatura nedum non existens, nec futura, sed solùm possibilis prævidetur potens facere totum id, quòd Deus potest facere, immo & impedire virtutem Dei, ejusque potentiam remotam, ne sit proximè, & expeditè potens facere id, quod ipsa est proximè, & expeditè potens facere; potensque è contrario reddere Deum proximè, & expeditè potentem ad creaturæ conversionem; quod aliàs nullatenus posset Deus facere: ergo potestas creaturæ quantùm ad hoc erit superexcedens potestatem Dei. Prætermittendum non est, quòd cùm apud PP. & Theologos peccatoris conversio sit summi generis miraculum, & apud S. *Thomam* majus creatione, duo nos Adversariorum sententia docet; aliud, ejusmodi miraculum esse creaturæ magis, quàm Dei; siquidem illud inconvertibilis creatura in se operari poterit, Deus verò non poterit: aliud, penes creaturam esse coarctare ad certos terminos Dei virtutem, nè operari possit id, quod virtutem ejus summè commendaret. O verè præpotentem malignæ creaturæ miseriam, quæ infinitam potentiam finibus contineri sibi animo fingit! Quis patienter ferat, aut ferre poterit, aliquod summum ex creatis bonum à miserrima omnium viatrice creatura fieri posse, à Deo non posse, nisi eidem liceat per ipsam miserrimam creaturam, cujus erit reddere Deum omnipotentem, alioqui non talem; cùm aliquid, quod fieri potest, facere non posset? Sed & quid, si illa opinandi libertas verum affert: Omnes tales sumus: è peccatis surreximus, è quibus nos Deus erigere non poterat; nos poteramus: illique fuit nostra conversio possibilis, quia nos voluimus: undè de magno tanti miraculi honore debitor (horreo dicere) Deus erit; nostrum enim erat, quòd ille id patrare posset, aut non posset? Consentaneanè ista sunt doctrinæ Fidei? Magisterio Ecclesiæ? Patrum loquelæ? Et tamen, ni plurimum fallor, in adversæ opinionis principiis sunt necessaria, quin opus sit recurrere ad hypothesim inconvertibilis creaturæ; nos enim ipsos inconvertibiles facere Deo possumus, si volumus: æquaque, & unica ratio, quâ Deo sit, aut non sit conversio creaturæ possibilis, communis & nobis, & creaturæ illi est, nempe libertas.

13. Negligendum insuper non est aliud argumentum, quô ulteriùs probatur nostra conclusio, & quô faciliùs cognoscitur, & altiùs corde imprimitur veritas conclusionis, quod desumitur ex summa, ac suprema Dei libertate in prædestinando. Non salvatur in Deo summa, supremaque libertas, seù potestas ad prædestinandum omne id, quod potest perfectè prædestinari, si, stante in homine passivâ, ac proximâ capacitate ad hoc, quòd perfectè prædestinetur, Deo negetur libertas, ac potestas ad illum prædestinandum: sed admisso, ut possibili, homine, quem Deus per media libera non possit convertere, admittitur in illo homine capacitas proxima ad hoc, quòd perfectè prædestinetur; & negatur Deo libertas, ac potestas ad hoc, quòd illum prædestinet: ergo admissâ creaturâ à Deo inconvertibili, negatur Deo summa, supremaque potestas ad prædestinandum. Tota hujus discursûs difficultas ad minorem reducitur, cujus probatio non difficilis est. Enimverò capacitas pro-

proxima, ut creatura illa possit perfectè prædestinari, unum præcisè requirit, nimirum, quòd homo ille possit ad Deum per finalem pœnitentiam converti, quâ conjungatur gratia cum morte: nam qui re ipsâ per finalem pœnitentiam cum morte gratiam conjungit sanctificantem, de facto est prædestinatus, quia terminum assequitur prædestinationis: at negari minimè potest, quòd homo ille, non solùm metaphysicè, verùm moraliter, & practicè potest converti ad Deum per finalem pœnitentiam, quâ conjungatur gratia cum morte. Constat ex doctrina Adversariorum, nam cum solo auxilio sufficiente, quocumque alió seclusó, est proximè potens, & expeditus, ut se convertat ad Deum per finalem pœnitentiam, quæ ita per tale auxilium in manu illius constituitur ut nullo egeat alio: nam quòd auxilium sit inefficax, ex ipso nascitur unicè, & adæquatè. Si ergo hæc est infallibilis consequentia: dato, quòd aliquod ens non repugnet ex terminis, seù quòd sit ex se producibile, non esset summa, & suprema Omnipotentia, quæ illud non posset producere, & hoc ideò, quia facere non posset aliquid ex terminis factibile: ergo admisso, quòd homo ille protervus sit proximè convertibilis ad Deum per finalem pœnitentiam, ac subindè proximè prædestinabilis, evidenter sequitur, non fore in Deo summam, & supremam potestatem, & libertatem prædestinandi, quæ illum non posset prædestinare, nec convertere. Vel aliter, & urgentiùs: Homo ille esset proximè convertibilis ad Deum per finalem pœnitentiam, alioquin non peccaret omittendo pœnitentiam finalem: at non esset proximè convertibilis à Deo: ergo à se ipso esset proximè convertibilis: ergo major est potestas hominis, ut se convertat, & finaliter pœniteat, quàm Dei, ut hominem illum ad se convertat per finalem pœnitentiam. Immò potest homo se convertere, Deus autem hominem illum non potest convertere: quo ergo modo salvatur summa, supremaque Dei potestas, & libertas in prædestinando?

14. Mirabilis sanè, & non hìc omittenda instantia, quâ nos urget P. *Avendaño* disp.19.cap.2. §.3. num.9. quæ sumitur ex eo, quòd Deus per auxilia essentialiter efficacia, & metaphysicè cum operibus salutaribus connexa hominem reprobare non potest: ac si fortè inconveniens posset esse, quòd Deus ex suppositione suæ liberæ voluntatis salvandi hominem, non possit eumdem reprobare. Nullum sanè in hoc est inconveniens, sicut nullum est, quòd ego, dum sedeo, non possim stare, utrumque conjungendo; sed collatio auxilii ab intrinseco cùm pœnitentia finali connexi est ipsa voluntas salvandi hominem: ergo ex eo, quòd ex suppositione talis auxilii, & per illud, Deus non possit illum reprobare, nullum est inconveniens; quin potiùs necessaria veritas est Divinam virtutem, & immutabilitatem commendans; neque enim potest nolle, cùm semel efficacaciter benefacere voluerit, neque beneficia efficacis voluntatis in oppositum flectere. Prætereà: reprobatio per tale medium ex terminis est implicatoria: sicut in omnium sententia est implicatorius dissensus compositus cum auxilio efficaci consensûs: & eàdem ratione implicatoria est carentia prædestinationis composita cum illius

illius auxilii largitione, alioquin voluntas prædestinandi, qualis est voluntas tale conferens auxilium, componibilis esset cum sui ipsius carentia: at, in opposita sententia, per quodlibet auxilium est possibilis salus æterna; quolibet enim auxilio sufficienti, ac de se indifferenti, omni alio sublato, potest homo converti: ergo instantia inaniter dicitur evidens, nisi forte hæc dicatur bona consequentia: non est inconveniens negare Deo potestatem ad rem ex terminis implicantem: ergo nec erit inconveniens negare Deo potestatem ad rem ex terminis possibilem.

15. Ulteriùs: in opposita sententia sicut admittitur casus metaphysicè possibilis, in quo Deus hominem non possit per merita prædestinare, ita admittitur casus metaphysicè possibilis, in quo homo propter peccata damnari à Deo non possit: nam potest, inquiunt, prævideri homo consensurus omnibus auxiliis, quæ Deus illi conferre valet, quo in casu homo ille non potest damnari à Deo propter peccata, ut expressè affirmat P. *Herrera* de Prædest. q. 16. sect. 2. num. 9. licèt hæc sententia Romæ malè audiat, nec ulla ratione tolerari posse, aut toleratam unquam esse, hìc à gravissimis & fide dignis Theologis acceperim. Nihilominus veniat in exemplum; dato enim casu, verum est, hominem illum posse propter peccata damnari, quia potest omittere pœnitentiam finalem; Deo autem potestas negatur, quâ possit illum damnare propter peccata, quia nullum valet illi permittere. Hæc autem quàm longissimè à Thomistarum sententia distant; in qua, cùm gratia ab intrinseco efficax Dei subjaceat dominio immediato, sicut est proximè potens ad prædestinandum hominem per merita tribuendo illi auxilium essentialiter efficax, & cùm pœnitentia finali connexum; ita est proximè potens ad reprobandum propter impœnitentiam finalem, quia potest homini gratiam efficacem negare, ac permittere impœnitentiam finalem. Hæc enim est, ut suprà ex *Apostolo* diximus, potestas suprema Divini fictoris, ut faciat unum, & idem figmentum, id est, unum, & eumdem hominem, vas in honorem, si, voluerit, & si maluerit, in contumeliam: quod tamen juxta sententiam oppositam facere minimè posset, sicut nec posset facere vas contumeliæ eum, quem omnibus prævidisset auxiliis consensurum.

16. Quartum elicitur argumentum ex variis inconvenientibus, quæ ex opposita sententia sequuntur, ut videantur angustiæ, ad quas omnipotentia Dei reducitur. Sequitur enim primò, creaturam, servatâ potestate peccandi, potentiorem esse ad indurandum cor suum, quàm sit Deus ad illud convertendum; ac per consequens Deum non habere potestatem convertendi ad se creaturam, quando, & quomodo voluerit. Non loquor de creatura illa dumtaxat, quam imaginantur inconvertibilem; sed, quod jam suprà insinuavi, de quacumque alia, etiam modò existente, quæ se indurare voluerit. Quælibet enim poterit, juxta adversariæ opinionis principia, in adeò profundam miseriam se præcipitem dare, ut usque illuc misericordia Dei cum effectu pervenire non possit. Nam potestas, quam creatura haberet, esset potestas physica, & electiva, ejusque induratione suppositâ, Deus non haberet in sua

pote-

potestate auxilium, ut posset cum potentia ad peccandum conjungere consensum. Undè, qui omnipotentiam suam Deus parcendo maximè, & miserando manifestat, adeò ab homine iniquo coarctari poterit; ut ita potentis, atque summè miserentis, respectu sui, nomen inane gerat; nec ex terminis erit repugnans, ut omnes creaturæ libertate potientes, impotentem reddant ad hoc summum potentiæ exercitium Omnipotentem. Quàm opportunè *Job.* 14. veræ confessionis verba omnibus creaturis, quia creaturæ sunt, obtulit! *Vocabis me*, inquit, *& ego respondebo tibi, operi manuum tuarum porriges dexteram*. Igitur creatura, quæ à Deo efficaci voluntate vocari non possit, ut vocata respondeat, justè à scientibus Deum, & omnipotentem confitentibus, ut penitus repugnans, rejici debet.

17. Secundò ex his sequitur, quòd semel posito, quòd sit possibilis casus, in quo Deus non possit ad se convertere aliquam voluntatem creatam, stare etiam sine contradictione poterit, Deum nullam posse voluntatem convertere, sivè Angelicam, sivè humanam. Eadem namque ratio est, ut dixi, de una voluntate, ac de omnibus; sicut eadem est de uno auxilio, ac de omnibus. Quod sanè est maximum absurdum; & ex quo iterum sequuntur alia nec minus reprobanda: primò, quòd Deus posset sinere Creaturam sic obdurari, quin esset potens illam ab induratione revocare, cùm omnis gratia talis esset, quam ille negligere, atque respuere posset, sibi derelictus. Et insuper, quòd nulli creaturæ posset unquam aliquid præcipere, quin in sui præcepto se exponeret contemptui creaturæ: quod asserere esset *impia insipientia*, ut dixit *Augustinus*, *& in quo periclitaretur nostræ confessionis initium*.

18. Sequitur secundò, possibilem esse casum, in quo nullus hominum, vel Angelorum posset Deum prudenter orare pro observantia mandatorum, vel pro tentationis victoria; & quòd in eodem casu non posset homo sperare Theologica spe à Deo, sivè beatitudinem, sivè merita ad ejus consecutionem conducentia. Non prudenter Deum orare posset pro observantia mandatorum, vel pro tentationis victoria; quia tunc in casu, nec observantiam mandatorum, nec victoriam tentationis Deus dare posset; quarè solùm petere posset, quod gratia efficax superaddit ad auxilium sufficiens; sed gratia efficax, in hoc modo dicendi, supra auxilium sufficiens nihil addit præter consensum, quem eligit, & cui adjungitur è propria determinatione, quin illum possit dare Deus: ergo solùm peteret consensum obtinendum è sola humana voluntate: quæ sane esset stulta, & imprudens oratio. Non similiter in eodem casu posset sperare Theologica spe à Deo, sivè beatitudinem, sivè merita ad ejus consecutionem conducentia. Hæc namque innititur Omnipotentiæ Dei auxilianti, ut docet Divus *Thomas* 2. 2. q. 18. art. 4. ad 2. *Dicendum, quòd spes non innititur principaliter gratiæ jam habitæ, sed Divinæ Omnipotentiæ, & misericordiæ, per quam etiam qui gratiam non habet, eam consequi potest, ut sic ad vitam æternam perveniat. De omnipotentia autem Dei, & misericordia certus est quicumque fidem habet.* Hæc D. *Thomas*: quibus manifestè ostendit repugnantiam, quòd stante Divi-

Divinâ omnipotentiâ sit Deo impossibile conferre gratiam, illam non habenti, quâ possit ipsum ad se convertere: cùm ad omnipotentiam Divinam, prout fide Theologica metaphysicè infallibili creditur, pertineat, quòd possit conferre gratiam non habentibus illam. Et ulteriùs, quia spem reduceret ultimò, & radicaliter in propriam voluntatem, minimè tamen in Dei bonitatem, cujus proprium est, ut suprà diximus, misereri semper, & parcere. Consideraret namque, positum esse in manu ejus vias suas bonas, aut malas facere ab initio usque ad finem; ab æterno, & in tempore, tàm in statu conditionato, quàm absoluto, quod, quàm absurdum sit, explicat D. *Augustinus* de prædest. Sanctor. cap. 11. rejiciens hunc superbissimum, & infelicissimum sperandi modum, dicens: *Sanè cum Apostolus dicat: Ideo ex fide, ut secundùm gratiam firma sit promissio; miror, homines infirmitati suæ se malle committere, quàm firmitati promissionis Dei. Sed incerta est mihi, inquis, de me ipso voluntas Dei. Quid ergo? Tuane tibi voluntas de te ipso certa est, nec times? Qui videtur stare, videat, ne cadat. Cum igitur utraque incerta sit, cur non homo firmiori, quàm infirmiori fidem suam, spem, charitatemque committit?* Quibus addit S. Doctor, cap. 12. *An verò timendum est, ne tunc de se homo desperet, quando spes ejus ponenda demonstratur in Deo; non autem desperet, si eam in se ipso superbissimus, & infelicissimus poneret?* Hæc omnia consequitur gravissima alia consideratio; dum hominibus unicum consolationis præsidium videtur auferri, & quidem quo nullum firmiùs, nullum securiùs. Quod enim majus nobis solatium, quàm non posse nos cæcitatibus, cæterisque miseriis adeò discedere à Deo, nec in tantam peccatorum profunditatem posse devenire, ut non possit misericordia Dei ad nos descendere, & nos revocare? Sanctis, & Deum timentibus hæc verissima congruit confessio: *In te Domine spero; quia certissimè scio, & salutariter credo, nullam miseriam meam transilire posse terminos potentis misericordiæ tuæ.* Hæc confessio sui sanctitate, & infallibili veritate animos secundùm Deum lætificat; tantò magis, quantò veriùs agnoscunt hujusmodi securitatem non in se ipsis se ponere, sed in solo Deo: unde nonnisi miserrimi, & superbissimi crederent, & dicerent: *Hoc mihi solatium est, nunquam in tantam me posse venire miseriam, ut voluntate mea reduci non possim.* Pone ergo homines juxta adversæ opinionis principia, credentes, se ita abduci, & averti à Deo posse, ut Deus illos non possit revocare: an in ipsis hoc summum solatium reperiri potest? Ipsis deficere argumentum efficaciter probat. Nec contrarios excusabit dicere, casum esse metaphysicum, & solius non repugnantiæ. Nam hoc est, quod argumentum absurdissimum arguit, scilicet, vinci aliquandò posse miseriis hominum misericordiam Dei, taliterque nos posse deficere, ut nos non possit Deus reparare. Quod si minùs durum auctoribus suis, necessitate propriam opinionem substinendi videtur, totum meritò improbat, & rejicit verus Thomistarum sensus.

19. Sed ab omnibus his inconvenientibus se expedire putat Pater *Ramirez* disp. 4. cap. 5. n. 179. dicendo, *illationes istas esse legitimas, si de*

auxiliis plenè indifferentibus loquamur, falsas verò, si potentia Dei in omni sua latitudine attendatur, & prout comprehendit media libera ad bonum determinata: nam sub his posset quamcumque rebellem ad se trahere voluntatem. Quòd autem in illa suppositione, creaturæ possent propter ignorantiam suæ proterviæ petere à Deo conversionem, non est absurdum, nec impotentia illa proxima Dei ad annuendum est contra Apostolum loquentem de facto, & prout modò res contingunt, secus in omni suppositione. Quapropter deductiones istæ ex nostra sententia dissonæ non possunt esse viro Theologo, & qui naturam nostræ libertatis penetret: quâ suppositâ, Deum non posse facere, quod intendunt, non majorem horrorem possunt incutere; quàm quòd Deus suppositâ essentiâ hominis, & equi, non possit facere hominem equum. Hæc Doctor iste.

20. Sed quis crederet, Magistrum istum illustris ingenii, & exquisitæ mentis minimè vidisse bonitatem illationis, & argumenti efficaciam, quæ ita pervia est oculis, ut mirum sit in excusationis speciem abduci potuisse, cùm responsione non evacuetur, sed integra maneat difficultas? Loquimur enim, & argumentum procedit de creatura constituta in actu primo per auxilium indifferens, cujus conversio est absolutè, immò, & expeditè possibilis, nedum in statu conditionato, sed etiam in statu absoluto, etiamsi auxilium prævideatur inefficax, & ut tale conferatur. Potest enim ipsum, quantumvis prævisum inefficax in statu absoluto, reddere efficax; aliàs constituta potestate per auxilium indifferens, Creatura non posset ad gloriam ut coronam, & habendam per actus meritorios liberos. Et ulteriùs omissio, instante præcepto, non esset ipsi imputabilis ad culpam, cùm non esset in ejus potestate reddere auxilium efficax, ac per consequens nec præceptum adimplere. Si ergo conversio est ipsi sub tali auxilio absolutè, & intrinsecè possibilis voluntati, quomodò poterit esse impossibilis talis conversio respectu Dei conferentis auxilium indifferens, quantumvis prævisum inefficax? An possibilitas, cùm sit de essentia rerum, potest aliquâ ratione convenire illis respectivè ad causas secundas, quin etiam & potissimè illis conveniat respectivè ad causam primam, à qua omnis perfectio ab ipsis participabilis oritur? Quòd si possibile hoc bonum putant causæ secundæ, & non primæ; nec id absurdum existimant: quid hoc est, nisi asserere, creaturam per auxilium indifferens constitutam cum libertate, sivè ab bonum, sivè ad malum, nullatenus esse in potestate Dei, nec Deum posse illam reducere de malo in bonum, nec permittere, quòd de bono incidat in malum? Hoc ex solutione clarissimè convincitur; nam constituta per auxilium indifferens, ita posset ipsa indurare cor suum, ut Deus nullatenus posset illud emollire, & ad se convertere: unde & esset independens à Deo quoad sui determinationem, sivè ad bonum, sivè ad malum. Ad bonum quidem: nam creaturæ sic constitutæ non esset in potestate Dei permittere peccatum; cùm quodlibet auxilium quantumvis inefficax posset ex propria determinatione reddere efficax: nec etiam quoad malum, cùm non sit in potestate Dei illam ad se convertere, & cor ejus emollire: quod ita est ponere velle, & nol-

& nolle in poteſtate volentis, & nolentis, ut nedum impediat, verùm etiam ſuperet creatura liberè conſtituta Divinam poteſtatem: ipſamque ſubtrahere, prout ſic conſtitutam à providentia Dei, tàm poſitiva, & approbationis, quàm permiſſiva. Quin etiam, ſuppoſitâ libertate creaturæ, converſio, quæ eſt ipſi poſſibilis, non redditur aliter, juxta ſolutionem, Deo impoſſibilis, quàm ſit illi impoſſibile facere hominem equum, ſuppoſitâ eſſentiâ hominis, & equi, quod eſt abſolutè impoſſibile. In vanum ergo jactat latitudinem omnipotentiæ, quam creatura poteſt reddere impotentiam: & quam, ſi creatura exiſtimet, ſe reparare à miſeria ſemper poſſe, fallitur; & nonniſi per ignorantiam poterit ſui reparationem ab illa petere. Nec ſatis mirari poſſum exemplum ab auctore adductum de homine equo. Bonane illi hæc argumentatio? Scilicet: *Hoc impoſſibile, homo equus, à Deo fieri non poteſt: ergo ſalutaris converſio, quæ à me fieri poteſt, à Deo fieri non poteſt.* Reprehenſibilis eſt Theologo conſequentia iſta, qui naturam libertatis penetrat, non ſecundùm doctrinas hominum, ſed ſecundùm revelationes Dei; quibus conſtat, quòd homo ad Deum in ordine ad poteſtatem prædeſtinandi, & reprobandi, ſe habet, ſicut figmentum ſe habet ad figulum; quòd cor Regis ita eſt in manu Domini, ſicut diviſiones aquarum; quòd Deus magis habet in poteſtate voluntates hominum, quàm ipſi ſuas. Totum componit vir Theologus cum natura libertatis, quæ non ſubterfugit *Auguſtinum*, dum impiam inſipientiam dixit, non poſſe Deum convertere hominem quando, & quomodo voluerit; quod certè pronunciavit S. Doctor, non ex ſuppoſitione, quòd neceſſitet Deus ad non peccandum, ſed etiam relinquendo potentiam ad peccandum, ſalvâque libertate creaturæ, quam penitus deſtruit ſolutio, dum libertatem ſecundam omninò independentem, quoad omne ſui exercitium liberum, à prima conſtituit: cùm de ratione cauſæ ſecundæ ſub omni conceptu, ſub quo talem rationem exprimit, ſit dependere à cauſa prima: ergo dum ſolutio ſub conceptu formali determinationis liberæ hanc dependentiam à prima non agnoſcit, potiùs ponit chimæram, quàm penetrat naturam libertatis.

21. Hoc egregiè explicat D. *Thomas* 3. contra gent. cap. 1. probans, dominium Dei ſupra res à ſe productas perfectum eſſe, quia ad earum productionem non indiget exterioris agentis adminiculo. Et 1. p. q. 23. art. 8. cùm ſic ſibi ſecundum objeciſſet argumentum: *Sicut nihil indiget conſilio, niſi propter defectum cognitionis, ita nihil indiget auxilio, niſi propter defectum virtutis: ſed neutrum horum competit Deo prædeſtinanti. Undè dicitur ad Rom. 11. Quis adjuvit Spiritum Domini, aut quis Conſiliarius ejus fuit? Ergo prædeſtinatio non juvatur precibus Sanctorum*: ſic reſpondet: *Ad ſecundum dicendum, quòd aliquis dicitur adjuvari per alium dupliciter: uno modo in quantùm ab eo accipit virtutem, & ſic adjuvari infirmi eſt, undè Deo non competit, & ſic intelligitur illud, quis adjuvit Spiritum Domini? Alio modo dicitur Deus adjuvari per aliquem, per quem exequitur ſuam operationem, ſicut Dominus per miniſtrum. Et hoc modo Deus adjuvatur per nos, in quan-*

K 2 *tùm*

tùm exequimur suam ordinationem, secundùm illud 1. *ad Corint.*3. *Dei enim adjutores sumus. Neque hoc est propter defectum Divinæ virtutis, sed quia utitur causis mediis, ut ordinis pulchritudo servetur in rebus: & etiam creaturis dignitatem causalitatis communicet.* Deus ergo juxta D. *Thomam* creaturis dignitatem causalitatis communicat, non ab ipsis accipit virtutem, aut constituitur potens effectum producere pro libito, & nutu ipsarum. Defectus virtutis, & insufficientiæ ad producendum illud, quod ex terminis est possibile, est penitus Deo repugnans: unde & ex hoc ipso neganda venit Deo necessitas scientiæ mediæ de conversione conditionata, quæ in sententia opposita se habet ex parte actûs primi, & constituens Deum proximè, & expeditè potentem creaturam ad se convertere; ne arguatur defectus in Deo ex defectu alicujus, unicè, & pro libito creaturæ existentis. Deus ergo potest per se ipsum, & per potentiam secum omnimodè identificatam, quâ potens est subjicere sibi omnia, movere efficaciter voluntatem, & facere, ut ipsa agat, quamvis utatur causâ liberâ ad productionem actûs liberi; quæ potentia libera, quà formaliter influens in operationem, dependet à Deo. Sicut etiam potentia vitalis requisita ad productionem actûs vitalis, & existentia actûs meritorii requisiti ad præmium, plenissimè sunt in manu Dei, quin per istorum existentiam constituatur aliquâ ratione potens ad productionem actûs vitalis, & ad præmiandum: cum supremo, & absolutissimo suo dominio supra quamlibet creaturam exercere possit, etiam remanente libera ad faciendum, quidquid voluerit, quando, & quomodo voluerit.

22. At quia P. *Ramirez* ibi n.109. oppositum deducere vult ex illo Ecclesi. cap.15. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui*; in quo textu libertas constituitur absque aliqua limitatione dominii electivi, & indifferentiæ; audiat D. *Thomam* egregiè, & mirificè q.3. de potent. art.7. ad 12. explicantem locum Ecclesiastici: *Deus non dicitur hominem dereliquisse in manu consilii sui, quin in voluntate operetur, sed quia voluntati dedit dominium sui actus, ut non esset obligata ad alteram partem contradictionis; quod quidem dominium naturæ non dedit, cum per suam formam sit (naturali necessitate) determinata ad unum.* Et q.5. de verit. art.5. ad 4. *Deus dimisit hominem in manu consilii sui, in quantùm constituit eum propriorum actuum provisorem: sed tamen providentia hominis de suis actibus non excludit Divinam providentiam de iisdem. Sicut neque virtutes activæ creaturarum excludunt virtutem activam Divinam.* Et 1. p. q.22. art.2. ad 2. *In hoc, quod dicitur, Deum hominem sibi reliquisse, non excluditur homo à Divina providentia: sed ostenditur, quòd non præfigitur ei virtus operativa determinata ad unum: sicut rebus naturalibus, quæ aguntur tantùm quasi ab altero directæ in finem, non autem se ipsa agunt, quasi se dirigentia in finem, ut creaturæ rationales per liberum arbitrium, quo consiliantur, & eligunt.* Et 3. contra gent cap.90. *Hæc verba ad hoc inducuntur, ut homines esse liberi arbitrii ostendantur, non ut eorum electiones à Divina Providentia subtrahantur, quæ proinde*

eas

eas & ordinare, & causare potest. Reliquit ergo Deus hominem in manu consilii sui, id est, cum libertate, & dominio supra suos actus, ut tanquàm Dominus possit elicere, vel non elicere hunc, vel alterum, hoc, vel illud eligere; sed non reliquit eum in manu consilii sui, ut sit primum liberum, & omninò independens, Dei voluntati, providentiæ, & virtuti non subjectum; multò minus, ut ita possit subterfugere Dei potentiam; ut nec ipsum ad se reducere possit ejus misericordia. Quæ si reducere hominem potenti virtute ab ultima perditione decreverit, non propterea non relinquet illum in manu consilii sui, quinimò hoc operabitur, ut consilium hominis bonum sit, & volens illud sequatur. An in manu consilii sui non erit, si volens sequatur bonum consilium? Aut hominis non erit consilium, & adhæsio eidem, si Dei fuerit, & Deus utrumque dederit? Immo omne bonum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum: & nostrum est, quia ab illo habemus, à quo solo habere possumus, quòd nostrum sit: cùm libertate nostrâ impedire nos minimè possimus, ut quod suum est, nobis Deus dare non possit. Quarè salubriùs confitendum est, & Dei dona verè omnia bona esse, & dante Deo, neminem ejus misericordiam posse fugere, & liberè non fugere; & quod in his captu fuerit difficile, sub mysterio latere.

§. II.

Secunda Conclusio.

Evidentia, illationis à negatione gratiæ ex se efficacis, ad Creaturam à Deo inconvertibilem ostenditur.

23 In hac quæstione, & controversia non defuisse plures, qui bonitatem memoratæ illationis negarent, paulò ante retulimus, sed quàm infirmiter, sequenti argumento demonstrari puto. Eniinverò juxtà Adversarios nullum datur Dei auxilium, quod inefficax non sit; nec ab ipsis assignari potest principium, ex quo proveniat intrinseca repugnantia, ut non sit inefficax. Hæc namque oriri non potest ex voluntate creata, adhuc prout libera; quæ sicut singulis auxiliis assentire potest, etiam potest dessentire, immò neque consentire, neque dissentire. Non similiter ex ipso auxilio supernaturali, quod, ne destruat libertatem, supponitur intrinsecè inefficax. Non ulteriùs ex scientia media de efficacia auxilii, cùm hæc supponat suum objectum, & consequenter debeat efficaciam auxilii supponere: ergo verum est de singulis dicere, sicut & de omnibus, quòd sunt inefficacia, & quòd sunt ex se, & ab intrinseco indifferentia. Hoc sanè probat non repugnantiam, metaphysicè loquendo, creaturæ inconvertibilis à Deo, in quo enim metaphysicè repugnet, esse aliquem hominem in iis suppositionibus, qui vel omni auxilio consentiat, vel omni ei dissentiat, vel qui prævideatur sic omni consentire, vel omni dissentire? Hoc sanè habet inefficacia auxilii, quòd nus-

nusquam inferat infallibiliter consensum voluntatis; cùm respectu creaturæ, per auxilium indifferens sub libertate constitutæ, negatio conversionis sit conjungibilis proximè cum auxilio ad ipsam conversionem: ergo nusquam ex collectione auxiliorum potest resultare metaphysica impossibilitas resistendi auxiliis inefficacibus; cùm prædicta collectio solùm moraliter moveat, quâ ratione singula auxilia divisivè accepta, non inferunt infallibiliter consensum: ergo negatâ prædeterminatione, nullum est auxilium, cui voluntas non possit resistere, resistentiâ propriè, & formaliter tali, & cum quo non valeat conjungere dissensum.

24. Explico vim argumenti, & suppono, quòd tametsi auxilia Dei sint infinita, & infinities infinita, illa tamen Deus collectivè, aut simul voluntati non valet impertiri; alioquin daretur infinitum in actu, quod *Philosophi* negant possibile, & D. *Thomas* 1.p.q.7.art.4. ex quo fit, quòd sivè conferat unum, vel plura auxilia, semper auxilia in re collata sunt aliquid determinatum. Loquamur ergo de Petro, quovis, aut quibusvis auxiliis præmunito. Hic certè manet adhuc indifferens ad consensum, & dissensum; & ita expeditus ad dissensum, ut consensus non aliter existat, quàm si illi unicum esset collatum auxilium de se indifferens, & frustrabile, alioquin non maneret liber. Jura quippè libertatis, apud ipsos, id exposcunt; ne scilicet voluntas ab alio extra se determinetur, sed ipsi determinatio tanquàm unico determinanti integrè, ac perfectè relinquatur: sed si illi collatum esset aliquod auxilium determinatè, ita cum illo consensum conjungeret, ut conjunctionem illam, seù talis conjunctionis negationem pro suo faceret libito, potens antecedenter, & consequenter illam non facere: ergo Petrus sub quibuslibet auxiliis à Deo in re collatis, aut possibiliter conferendis, ita cum illis consensum conjungeret, ut conjunctionem illam pro suo faceret libito, potens antecedenter, & consequenter conjunctionem illam non facere. Porrò ab impossibilitate facti ad negationem potentiæ bona est consequentia: undè cùm ipsi reputent impossibilem conversionem liberam à Deo causatam medio auxilio per se, & ab intrinseco efficaci, negant Deo potentiam ad obtinendam medio tali auxilio conversionem liberam. Atqui repugnat conversio libera in re posita, quæ contingenter non existat, tùm respectu Petri, qui illam nonnisi contingenter, & liberè valet ponere; tùm respectu Dei ratione scientiæ mediæ, quæ illi nonnisi contingenter adest: ergo inconsequenter ad hæc principia, apud ipsos inconcussa, asseritur in Deo, ut prædicatum necessarium, potestas ad convertendum Petrum: ac proinde non repugnat metaphysicè casus, in quo Petrus non possit à Deo converti.

25. Secundò efficaciter demonstratur bonitas illationis. Si namque repugnat metaphysicè, non prævideri Petrum consensurum alicui ex infinitis auxiliis, quibus eum potest Deus prævenire, est necessarium metaphysicâ necessitate, Petrum alicui auxilio prævideri consensurum; æquipollent enim *impossibile non*, *& necesse*: & cùm connexiones metaphysicè necessarias cognoscat Deus per scientiam omninò necessariam; & Petrum alicui ex infinitis auxiliis consensurum esse, per eamdem

dem cognoscere debet. Poterit ergo Deus independenter à scientia media decernere conversionem Petri, sciens se habere medium aliquod efficax, quo possit obtinere liberum consensum Petri; quod utinam illi concederent: sed renuent, ne à stabilitis scientiæ suæ mediæ principiis deficiant, ut numero sequenti apertum & perspicuum fiet. Sed tamen à duobus eos coarctari necesse est. Si enim concedant Deo absolutè media infallibili certitudine inferentia conversionem liberam, omnia scientiæ mediæ fundamenta corruent. Si verò ejusmodi media non admittant, nihil est, undè haberi possit metaphysica infallibilitas conversionis Petri; nempè, ut metaphysicæ veritatis infallibilitate, necessarium sit, Petrum converti. Est ergo possibile sub omnibus, & singulis Dei auxiliis, ipsum non converti; seu quòd Deus illum non possit convertere. Ad hæc: Deus non est potens convertere creaturam, nisi dominium habeat suprà libertatem creaturæ; vera enim potentia non transgreditur terminos dominii; & creatura rejicere poterit conatus divinæ virtutis, quoties libertas ejus extra terminos dominii Dei constituatur, & absolutum suæ libertatis dominium sibi habeat: atqui per indifferentia auxilia, & per potentiam illa conferendi, non habet dominium suprà libertatem creaturæ; quippè hæc omnia sunt citra ditionem libertatis, adeò ut libertas jure suò utens possit illa inutilia reddere: ergo ex auxiliis indifferentibus legitimâ consequutione deducitur, Deum non esse potentem convertere creaturam. Conclusio ista necessaria est, sed durissima: quippè, ut suprà argumentabamur, non de casu possibili, sed de omni præsenti casu erit sustinenda; nam nullus erit casus, in quo Deus verè potens sit creaturam ad se convertere. Si enim convertatur, non erit operatio potentiæ miserentis Dei, sed dumtaxat potentis creaturæ, cujus voluntas extra ditionem potentiæ Dei constituta, possibile Deo faciet, & in re ponet, quod Deo secundùm rationem virtutis suæ est impossibile: poteritque cum veritate dicere: *Faciat Deus quoadusque potuerit, adhuc postquam fecerit, meum est, conversionem meam conatibus ejus adjungere, aut illos reddere irritos*: quod maximè verum, statuto suprà rejecto virium æquilibrio. Velit namque Deus voluntatem de contraria in contrariam affectionem transire, & de nolente fieri volentem infusâ potentissimâ gratiâ; æqualem, ne pereat libertas, inveniet concupiscentiæ vim, ut voluntas gratiæ reluctari possit. Vehementissimè, ut ita dicam, contendat Deus ulteriùs ipsam mutare, novum adjiciens gratiæ robur; æquè fortis erit voluntas, cùm & æqualis semper erit concupiscentiæ vis; per voluntatem stabit, quòd sit victrix efficacissimæ gratiæ Dei, hoc exigente æquilibrio: ergo voluntas erit suprema domina, in ipsa erit summa conversionis potestas. Non ergo Deus potens erit creaturam ullam convertere. Ulteriùs, & ascendat ratio ad scientiæ mediæ originem. Cur volunt Auctores, quibuscum agimus, excludere possibilitatem inconvertibilis creaturæ? Quia, inquiunt, non est possibile, ut infinitis attentis auxiliis, & casibus libertatis creaturæ, non sit aliquis sub aliquo auxilio casus conversionis, & ut talis prævideatur. Nusquàm homo omnes vires suas diù ita exere-

re

re potest, ut nulla ex parte cesset, aut pigrescat. Nusquàm magnis multisque difficultatibus obniti diutissimè valet, ut nec tantillum defatigetur, & exhaustis viribus à certando cesset. Non ergo illi innumerabilium Dei motionum multitudini, quibus lacessitur, resistere poterit. At quis non videat, responsione illâ non excludi impossibilitatem physicam, seu metaphysicam conversionis, sed tantùm moralem? Rogo, an ille casus, qui prævideatur conversionis, sit casus libertatis? Inficiari non poterunt. Est ergo casus prævisionis contingentis Deo non liberæ, & omninò liberæ solùm creaturæ: ergo verè, & physicè, sive metaphysicè penès creaturam est, quòd casus ille sit, vel non sit conversionis, & quòd Deus habeat, vel non scientiam de conversione. Ergo possibile est creaturæ, ut Deus nullam scientiam mediam habeat de ejus conversione; quippè de omni casu imaginabili idem fit argumentum. Ergo ex sententia de auxiliis indifferentibus, infallibili consequutione habetur possibilitas vera realis, seu metaphysica inconvertibilis à Deo creaturæ. Et quidem donec statuant positivam aliquam rationem ejusmodi possibilitatem excludentem (quippè possibilitas illa negationis est) semper contra ipsos urget argumentum, cui difficillimè aptari potest solutio.

26. Demus tamen illis, non esse possibile, ut attentâ collectione omnium auxiliorum, non prævideatur sub aliquo voluntas consensura. Est ergo hæc propositio æternæ veritatis: *Quævis possibilis creatura sub aliquo auxilio consentiet*, & consequenter hæc veritas à Deo per scientiam necessariam cognoscitur. Pone modò decretum hoc: *Volo Petrum efficaciter vocare per auxilium, quod prævidero per scientiam mediam efficax*. Hoc decretum dixi sub initium numeri præcedentis esse necessariò admittendum à contrariis, nisi incidere malint in creaturam inconvertibilem; & addidi, eo admissò, fundamenta scientiæ mediæ corruere, quod nunc ostendere aggredior. Ex vi hujus decreti jam Deus manet consequenter necessitatus ad concipiendum aliud decretum, quò auxilium conferat prævisum efficax: nam efficax intentio finis necessitat ad electionem, & executionem mediorum; & intentio efficax voluntatis immutabilis, qualis est voluntas divina, necessitat infallibiliter, ut concipiatur secundum decretum. Modò sic: Positâ possibilitate hominis, quem Deus non possit aliquo auxilio convertere, debet admitti, ut possibile, aliquod antecedens connexum cum actu, & à voluntate inimpedibile, ac non auferens libertatem: atqui hoc admisso ruunt principia scientiæ mediæ, & inconsequenter negatur prædeterminatio: ergo vel neganda hæc non est, vel admittenda casus possibilitas. Minor, cùm importet firmum inter Adversarios principium, ex connexione inimpedibili negantes physicam prædeterminationem, probatione non indiget. Undè solùm firmari debet assertio majoris, quæ sanè verissima est, juxta dicta; datâ quippè impossibilitate ca ûs, potest Deus concipere duplex decretum, quorum altero efficaciter decernat conversionem Petri; & altero exequutivè conferre auxilium, quod præviderit efficax; si enim Deo deficere nequit auxilium efficax, nec à fortiori

tiori potestas proxima ad illud decernendum, maximè dum concipiendo primum decretum, se ipsum necessitabit ad secundum. Hoc ergo supposito, complexum ex duplici hoc decreto antecedit, & connectitur cum actu, & est à voluntate hominis inimpedibile. Antecedit, quia utrumque decretum conceptum est pro priori ad existentiam, & prævisionem futuri actûs; primum quidem pro priori ad existentiam, & prævisionem actûs absolutam, & conditionatam, cùm reguletur per scientiam necessariam: secundum verò antecedit existentiam absolutam; alioquin actus præcederet decretum collativum auxilii, à quo causatur; ac subindè prævideretur existere pro priori ad auxilii existentiam; & non regularetur per scientiam mediam de se compossibilem cum carentia talis decreti. Complexum insuper hoc ita antecedens actum connecteretur cum actu; & ratio est, quia nec complexum, nec aliquod ex illis decretis componibile est cum carentia actûs. Non primum, nam intentio efficax Dei frustrari non potest: non secundum, quia est electio medii efficacis ab effectu inseparabilis. Et tandem esset à voluntate hominis inimpedibile utrumque decretum: quoad primum patet, quia esset præconceptum à Deo independenter ab omni exercitio libero voluntatis, tùm absoluto, tùm conditionato. De secundo decreto, quòd vitari non possit, facilè ostenditur: nam etsi Adversariis demus, posse à voluntate vitari, ne hoc, vel illud auxilium, aut infinitorum quodlibet in particulari decernatur, minimè tamen impedire valet humana voluntas, quin aliquod decernatur. Etenim licèt possit frustrare quodlibet ex infinitis auxiliis in singulari sumptum, potens illud reddere inefficax, sub quolibet in particulari dissentiendo; at totam auxiliorum collectionem frustrare, & omnia collectivè reddere inefficacia minimè potest; cùm ex terminis contradictionem implicet, juxta ipsos, hominem aliquem prævideri dissensurum toti auxiliorum collectioni, ac propterea aliquod auxilium vagè sumptum efficax debet assignari. Secundò: quia cùm voluntas non possit impedire primum decretum, nec potest impedire secundum. Hoc sanè efficacissimè probant argumenta omnia, quibus Adversarii demonstrare tentant, nullam relinqui in arbitrio nostro potestatem ad carentiam actûs, posito decreto physicè prædeterminante, quæ certè ad hominem non possunt non esse efficacia. Constat insuper apud Thomistas, qui asserunt, non posse cum infallibilitate decreti componi carentiam actûs, quia implicat, stante efficaciâ, & metaphysicâ connexione antecedentis cum consequenti, poni antecedens, & non existere consequens. En quomodò evidenter, negato illo casu possibili, tenentur ipsi admittere aliquid antecedens connexum cum actu, & à voluntate inimpedibile non destruens libertatem: ergo vel non est neganda physica prædeterminatio, vel, si negetur, admittendus est casus, quò Deus non possit quando, & quomodò voluerit creaturam convertere, seu creatura ab illo inconvertibilis.

§. III.

Quædam Caduciferi *solutio expenditur.*

27. HOc loco consideranda nobis, rejiciendaque est quædam *Caducæi* cogitatio. Sed priùs expendamus obiter, & relegamus ea, quæ ipse supponit. Asserit ille part. 2. punct. 9. pag. 387. num. 232. *Suppono primum, omnem creaturam rationalem, cui auxilia sunt conferenda, esse finitam & limitatam, proindèque non habere capacitatem in se ad suscipienda auxilia, sive cathegorematicè, sive syncathegorematicè infinita: omnis enim potentia ad infinitum verè tale, nonnisi infinita potentia esse potest. Undè infertur, quòd, licèt sententia negans possibilitatem creaturæ rebellis in sensu composito indifferentiæ auxiliorum ad rei veritatem propinquare videatur, tamen exindè forsitan claudicat, & multò sophismatis specimine circumvolvitur; quia discurrit non solùm per infinita auxilia, sed per infinitos cumulos auxiliorum; perindè, ac si creatura qualibet eorum, etiam successivè, recipiendorum esset capax: quarè sub latibulo infinitudinis facilè propugnator elabitur, & veritas nusquam apprehenditur. Suppono secundum, hanc finitudinem, & limitationem, licèt in re ad plurimas libertates, plurimaque auxilia se extendat, quæ nobis facilè non poterunt percipi, aut numerari; tamen, cùm propter limitationem sui certo, & determinato numero constent; debebunt, disputationis causa, ad breviorem numerum cingi: non secus, ac fieri solet in intensione graduum recensenda, & usque ad octo gradus determinanda; licèt innumerabiles illa contineat. Quarè supponendum hic nobis est, Petrum v. g. habere dumtaxat in sua potentia libera octo libertates ad conversionem, & non conversionem, consensum, vel dissensum, quæ sint v. g. A. B. C. D. E. F. G. H. Quarum unaquæque, utpotè vera libertas includet duas potestates nimirum ponendi consensum, sive conversionem; & ponendi dissensum, sive non conversionem. Quæ quidem indifferentia resolvenda est pro libito voluntatis.*

28. Quis hic non videat, qualiter principiorum ejus, quam tueri profitetur, Scholæ non satis se esse peritum ostendit? Rogo enim, ubi salvatur illa volentis Dei ad efficiendam conversionem creaturæ omnipotens facultas, quam tot à nobis allata testimonia prædicant? An per auxilium determinatum, determinatè sumptum; aut per numerum illum finitum auxiliorum? Si primum: cùm Deo necessariò conveniat suprema illa potestas convertendi creaturam, hanc prorsus, medio tali auxilio, obtinebit: ergo hoc auxilium necessariò erit intrinsecè efficax; quod Auctores Societatis uno ore negant; est enim efficacia in eorum principiis extrinseca auxilio, proveniens à consensu creaturæ. Si dicatur secundum, conversionem fieri per numerum finitum auxiliorum; cùm creatura possit prævideri dissensura octo illis libertatibus, hanc

Deus

Deus solùm potest convertere, mediâ gratiâ intrinsecè efficaci, cujus efficacia sit independens à consensu creaturæ; quam maximè abhorret Schola Societatis. Rursus, cùm possibile sit, quòd omnes illæ octo libertates prævideantur inefficaces, hâc suppositâ prævisione inefficaciæ, impotens esset Deus convertere creaturam per aliquam ex illis libertatibus; esset enim, hâc suppositâ prævisione dissensûs sub ultima libertate, conversio Deo absolutè impossibilis; potestas quippè proxima Dei convertendi creaturam constituitur, juxta omnes Auctores Societatis, ut suprà diximus, per scientiam mediam efficaciæ alicujus ex auxiliis; cùm apud ipsos scientia media se teneat ex parte actûs primi, constituens Deum proximè, & expeditè potentem convertere creaturam; aliàs independenter à tali scientia posset Deus liberè determinare cujusvis creaturæ conversionem: sed dùm datur prævisio dissensûs, talis scientia efficaciæ auxilii deficit: ergo conversio erit absolutè impossibilis: nisi fiat mediô auxiliô, cui voluntas non possit resistere; quod, licèt verissimum sit, ab eis negatur. Quarè Auctores hujus Scholæ, negantes possibilitatem creaturæ, quam Deus non possit convertere, constanter affirmant salvari dominium Dei ad conversionem creaturæ per ordinem ad omnia auxilia possibilia vagè, & indeterminatè; quia nempè dominium Dei metaphysicè infert, quòd intra collectionem omnium auxiliorum possibilium prævideantur infinita efficacia vagè, cum determinatione essentiali, ut non deficiat in omnibus aliquod vagè efficax, quod inferat conversionem: quem modum dicendi invictè rejiciunt Thomistæ omnes.

29. Ad cujus evidentiam observandum maximè, quòd recursus ille ad supremum Dei dominium, ut ex eo inferatur, dari in illis infinitis auxiliis unum vagè, quo Deus creaturam possit convertere, est mera petitio principii; cùm enim illud auxilium sit indifferens, cui voluntas creata possit resistere, redit inconveniens prætensum, quòd Deus non esset supremus Dominus conversionis creaturæ. Si enim voluntas huic potest resistere, ecqui fiet, ut non resistat? Quod ut manifestissimè constet, sit casus, quòd auxilia, quibus Deus movere potest creaturam ad consensum, sint tantùm octo, ut supponit *Caducæus*: annè ex supremo dominio Dei argui potest, quòd unum ex illis auxiliis indifferentibus, relatè ad supremum Dei dominium, sit efficax? Ergo, etsi dentur auxilia indifferentia infinities infinita, non ex supremo Dei dominio concludi valet alicujus etiam vagè efficacia, relatè ad Dei dominium; sed potiùs defectus omnipotentiæ, quâ possit rebellem ad se convertere voluntatem: & quò magis multiplicentur auxilia, quibus explicatur virtus omnipotentiæ, crescit absurdum, quòd Deo, majori conatu, tot infinitis auxiliis procuranti conversionem, creatura potest resistere; quòd ista superat potestatem Dei; & quòd à libertate ejus habet Deus, quòd sit potens, vel impotens convertere creaturam.

30. Prosequitur *Caducæus* ibi num. 233. *Hinc verò jam profundius nobis descendendum est, & observandum, quòd unicuique indifferentiæ libertatis resolvendæ correspondet unicum solum libitum, ex quo, & ju-*

L 2

& juxta quod voluntas se determinat ad unum extremum ponendum præ alio, quo talis libertas manet exercita, & indifferentia resoluta. Quia, nimirùm, si rogatur voluntas in casu libertatis A. cur ponis consensum? Respondebit: Quia cum sim libera modò, & indifferens ad ponendum consensum præ dissensu, & è contra; libet mihi eligere consensum præ dissensu: quarè in ea libertate jam constat quomodò in ordine ad operandum detur vera indifferentia composita ex duplici potestate, & unum tantum libitum in ipsa natura, & potentia libera magis profundum, quod sit determinativum, ac resolutivum hujus indifferentiæ, ac libertatis: patet ergo, quòd in hac libertate A. voluntas non habitura est libitum dissentiendi, resolvendique per dissensum suam indifferentiam. Ex qua applicatione statim sequitur; quòd, ut potentia, sive voluntas Petri dicatur esse libera ad conversionem, & non conversionem; requiritur, quòd, licèt voluntas in libertate A. habitura sit libitum consentiendi, & resolvendi per consensum veram indifferentiam elicitivam consensus, aut dissensus; & similiter se habeant libertates sequentes, v.g. B.C.D. nihilominus necesse est, ut reliquæ, vel saltem aliqua ex eis, quæ sunt E.F.G.H. sit libertas, in qua tale libitum determinativum, & resolutivum indifferentiæ ad consentiendum, & dissentiendum sit libitum dissentiendi, quo dissensus resolvat talem indifferentiam. Ratio est clara: quia, nisi hoc ita sit, potentia libera, nempè voluntas, licèt habeat indifferentiam veram elicitivam ad hanc, vel illam operationem; non habebit veram indifferentiam determinativam, seu veram vim se determinandi ad utrumlibet, nisi in ea verè detur aliquis casus libertatis, v.g. ad consensum, & dissensum, in quo ipsa se determinaret ad dissensum præ consensu; nam sic daretur in fundo ipsius voluntatis facultas libitiva consensus, & facultas libitiva dissensus, licèt sub numero distinctis libertatibus, & indifferentiis elicitivis.

31. Rem novam hic audio. Quis audivit usquàm, quòd in voluntate verè libera distinguitur indifferentia elicitiva à determinativa? Quod solùm verificatur in casu, quòd Deus operaretur ex necessitate naturæ, aut quòd deficiente judicio indifferenti Deus necessariò moveret creaturam ad operandum; tunc enim virtus elicitiva distinguitur à virtute dominativa; non enim manet, sed è medio tollitur liberum arbitrium. Secundò, quòd exercitium libertatis requiratur, ut potentia sit libera, ac si pro priori ad exercitium libertatis, non salvaretur, ac subsisteret ejus constitutivum: ergo, ut voluntas, quæ in quatuor primis libertatibus habitura est libitum consentiendi, & resolvendi per consensum suam indifferentiam, dicatur verè libera ad conversionem, & non conversionem, non requiritur, quòd aliqua ex ultimis libertatibus sit libertas, in qua tale libitum resolutivum indifferentiæ ad consensum, & dissensum sit libitum dissentiendi, quo dissensu resolvat talem indifferentiam. Patet consequentia; nam, ut ipse fatetur, libitum dissentiendi est ipsamet determinatio, & resolutio indifferentiæ per dissensum; sed determinatio, & resolutio indifferentiæ libertatis per dissensum est exercitium libertatis: ergo hoc libitum dissentiendi non requiritur, ut potentia

tentia sit libera. Vana ergo, & futilis illa est excogitata ratio, quam vocat *claram*.

32. Sed accedamus ad rationem probativam suæ assertionis. Causam suam aggreditur sequenti discursu num. 236. *His positis assertio est, quòd, etiam de potentia absoluta loquendo, creatura illa, quam Deus nullo auxilio ei conferibili posset convertere, non posset esse creatura verè libera: & sic ex suppositione creaturæ verè liberæ ad consensum, & dissensum, conversionem, vel non conversionem per auxilia indifferentia, ad meritum, & demeritum verè infertur, nullam esse possibilem creaturam sic liberam, quam Deus non posset convertere. Assumptum probatur sic sub rigorosa lima Scholastica, ut ejus veritas patefiat. Creatura, quæ prævideretur dissensura omnibus auxiliis ipsi possibilibus, eo ipso argueretur cituram esse libertate; ergo ex libertate, ex indifferentia auxiliorum sequitur, Deum posse convertere quamlibet creaturam: prob. antecedens: Creatura, quæ prævideretur dissensura omnibus auxiliis sibi possibilibus, esset creatura, quæ, licèt pro omnibus hypothesibus sibi possibilibus habitura esset veram potentiam assentiendi, & dissentiendi, seu veram indifferentiam activam ad consensum, & dissensum circa idem objectum prosequendum, aut fugiendum: tamen penitùs, & funditùs caritura esset vi electiva, libitiva, & resolutiva consensus, præ dissensu. Sed facultas ita gaudens indifferentia ad consensum, & dissensum; ut funditùs, & ab intrinseco sui careat vi determinativa sui ad consensum, præ dissensu, libera esse non potest: ergo &c. Minor est clara ex doctrinis jam suprà constabilitis, quia talis facultas dissentiendi, & consentiendi, vel determinanda esset pro omni hypothesi possibili ad dissensum; & tunc esset potiùs determinatio potentiæ ad unum, quam libertas, vel futura esset indifferentia perpetua, resolubilis numquam. Majorem probo, illa creatura, sive facultas rationalis, quæ pro nulla hypothesi possibili juxta naturam suam, habitura est vim libitivam, ac sui determinativam consensus, præ dissensu, est creatura, vel facultas rationalis, quæ funditùs, & penitùs, absque intrinseco sui caritura est vi libitiva, & resolutiva indifferentiæ, quam habet ad ponendum consensum, vel dissensum, libitiva inquam determinatè consensus, præ dissensu, sic explicabili: Volo resolvere hanc meam indifferentiam eliciendo potiùs consensum, quam dissensum. Sed creatura, quæ prævideretur omnibus auxiliis sibi possibilibus dissensura, esset creatura, quæ in nulla hypothesi sibi possibili, (licèt haberet vim operativam agendi consensum, vel dissensum circa idem objectum) habere posset vim determinativam sui, & electivam consensus, præ dissensu: ergo &c. Major videtur evidens. Probatur minor: Creatura, quæ prævideretur dissensura omnibus auxiliis sibi possibilibus; prævideretur dissensura omnibus sibi possibilibus sub certo, & limitato numero ad octo, v. g. ut supposuimus, v. g. A. B. C. D. & consequenter penitùs caritura vi electiva consensus, præ dissensu sub tali determinato numero auxiliorum, & hypothesium. Atqui supposità limitatione creaturæ, nulla alia hypothesis illi conferibilis est, etiam operante Deo de* po-

potentia absoluta; ergo pro nulla omninò hypothesi possibili id posset habere talis creatura. Major, & minor constant ex suppositionibus prajactis, quæ stando suis terminis apparent esse manifestissimæ. Propterea ergo in hac unica ratione, quæ tota, & unica clavis est supradictæ assertionis, non video aliquid esse caducum, atque ruinosum.

33. Lepidum istud est, acutumque *Caducæi* commentum. Falsum est illud, quod ille dictitat, quòd Creatura, quæ prævideretur dissensura omnibus auxiliis, libera non esset. Ubi suspicio necessitatis libero arbitrio inferendæ, ex dissensu auxiliis purè indifferentibus, cum utroque extremo libertatis compossibilibus; & quæ non infallibiliter determinant voluntatem ad unum; cùm potiùs eorum indifferentia determinetur à voluntate? Secundò, voluntatem creatam velle efficaciter existere suum actum liberum, nec est implicatorium, nec libertati ejus oppositum, cùm voluntas creata sit sui actûs domina: ergo illæsâ libertate potest liberè velle omnibus auxiliis resistere. Tertiò, Creaturam prævideri conjunctam cum extremo, cum quo expeditè, & liberè conjungi potest, nec contradictionem involvit, nec destructionem libertatis; sed creatura est expeditè potens ad resistendum auxiliis indifferentibus: ergo prævideri potest omnibus dissensura. Quartò, libertas voluntatis non explicatur, nisi in actus singulos sejunctim; nec actus est ejus ullus, qui respondeat collectioni omnium auxiliorum: ergo de medio non tollitur libertas per hoc, quòd prævideatur dissensura omnibus auxiliis: libera enim semper voluntas est, ac dissensûs dominatrix, nec ulli umquam necessitati obnoxia. Et tandem dissensus, quò prævideretur creatura dissensura omnibus auxiliis, esset dissensus, quò ita dissentiret, ut in sensu composito talis dissensûs posset non dissentire; cùm dissentiret, retentâ libertate in actu primo; sed actus ille perfectissimè liber est, qui talis est, ut in sensu composito dissensus, potest creatura non dissentire: ergo creatura, quæ prævideretur dissensura omnibus auxiliis, esset perfectissimè libera.

34. Verùm, inquit ille, creatura, quæ prævideretur dissensura omnibus auxiliis, pro omnibus hypothesibus sibi possibilibus, licèt haberet veram potentiam, sive indifferentiam activam ad consensum, & dissensum; careret tamen vi libitivâ, & resolutivâ consensûs præ dissensu. At quis non videat, primò, quòd nullo idoneo veritatis argumento munitus asserit Auctor iste, vim libitivam, & resolutivam consensûs præ dissensu esse distinctam à potentia, seu indifferentia activa ad consensum, vel dissensum? Quod esse penitùs falsum ostendimus disp. 1. dub. 1. §. 2. a num. 38. Secundò, vis libitiva, seu resolutiva consensûs præ dissensu ingreditur, juxta ipsum, in conceptu libertatis, ut concedit num. 239. ergo implicat creaturam habere veram libertatem ad consensum, & dissensum, deficiente tali vi libitivâ, & resolutivâ. Sed, juxta ipsum num. 236., creatura, quæ sic prævideretur dissensura omnibus auxiliis, habitura esset veram potentiam, & indifferentiam ad consensum, & dissensum: ergo esset perfectissimè libera. Quod magis ur-

urget, si attentiùs consideretur, qualitèr ille dicto num.236. explicat vim libitivam; nempè; Volo (& quidèm liberè) resolvere meam indifferentiam eliciendo potiùs consensum, quàm dissensum; sed voluntas carens hoc velle non ideò libertate careret; cùm volitio illa supponeret integrè constitutam libertatem, quæ solùm consistit in virtute determinante existentiam actûs: ergo esset perfectissimè libera.

35. Pergit ille num. 239. *Nunc verò pro coronide recensebimus ea, quæ prædictæ assertionis fructus esse possunt, atque illationes, quæ aliqua difficilia non incongruè declarare videantur. Primò. Quomodò verificetur, Deum habere in manu sua nostras voluntates, ut quò velit, flectat illas, determinando eas quoad speciem actus sine læsione libertatis. Nam posito casu, quòd Petrus habiturus sit solùm illas octo libertates ad consensum, & dissensum, conversionem, & non conversionem, scilicet, A. B. C. D. E. F. G. H., & quòd prævideatur consensurus in quatuor prioribus, & dissensurus in quatuor posterioribus; potest Deus tali scientiâ ductus mittere illi congruentiam circumstantiarum, & auxilii, quæ sit libertas A. & non H. vel reliquæ posteriores; & cùm Deus prævideat pro tali libertate libitum Petri futurum esse determinatè ad consensum præ dissensu: pollet Deus hoc altiori, & suaviori modo flectendi voluntatem, quò velit, medio exercitio liberrimo ejusdem voluntatis creatæ.* Sumamus hoc, quod *Caducæus* offert nobis. Si, posito casu, quòd Petrus habiturus sit solùm illas octo libertates ad consensum, & dissensum, & quòd prævideatur consensurus quatuor prioribus, & dissensurus quatuor posterioribus, potest Deus, tali scientiâ ductus, mittere illi congruentiam circumstantiarum, & auxilii, quæ sit libertas A. & non H. vel reliquarum; & quòd prævidendo pro tali libertate libitum Petri futurum esse determinatè ad consensum præ dissensu, pollet Deus hoc altiori, & suaviori modò flectendi voluntatem, quò velit, mediò exercitiò liberò ejusdem voluntatis: ergo licèt possibile sit, quòd Deus, suppositâ libertate A., sub qua prævidet Petrum consensurum, mentem ejus tanta boni objecti luce, & evidentiâ perfundat; voluntatemque ejus tantâ suavitate, & utilitate, honestateque ejusdem boni propositi demulceat, ut liberè consentiat, non tamen sub libertate H., & aliis posterioribus libertatibus, sub quibus prævidet Petrum dissensurum. Ubi ergo est invictissima illa, & indeclinabilis gratiæ Dei efficacia, cui subjicitur voluntas; quæ certissimè suum consequitur effectum, & quâ Deus prædominatur arbitrio creato, facitque, illud se liberè, & infallibiliter flectere, ac se determinare in omne opus bonum, quod Deus absolutâ voluntate voluerit, & prædefinierit ab eo fieri? Consultiùs ergo foret absolutè negare supremum Dei dominium ad convertendam creaturam, faciendo eam de nolente volentem, quàm sic vel illis hypothesibus constituere efficaciam illius supremæ potestatis. Ex quo potiùs risu excipienda est *Caducæi* responsio. Quis namque tàm ineptus est, qui neget, Deum posse convertere creaturam sub illis quatuor libertatibus, prævisis efficacibus; aut quòd, earum efficaciâ prævisâ, non possit Deus unam ex illis efficacibus prævisis

visis conferre, quæ sit infallibiliter connexa cum consensu; quamvis creatura possit potestate antecedenti dissentiri, & impedire per dissensum illam prævisionem conditionatam efficaciæ sub eis quatuor libertatibus? Non ergo sub his terminis exagitatur quæstio; sed solùm, an salvetur Dei dominium, potensque sit Deus convertere creaturam per aliquod ex infinitis auxiliis indifferentibus? Quarè inane, falsum, desperatissimumque est hoc *Caducæi* perfugium. Reliqua omitto, quæ ibi asserit, quæ sunt minutiora, & ab aliis ejusdem Scholæ, quibus hæc displicere debet opinio, studiosè colligenda.

§. IV.

Solvuntur Argumenta.

36. UT resolutio utriusque partis illustrior appareat, & Scholæ congruentior fiat, argumenta proferenda, & solvenda sunt, quæ afferunt Auctores oppositi. Primum est contra absurditatem consequentis sub hac forma. Illæsâ omnipotentiâ Dei, salvant Thomistæ, Deum non posse ad bonum convertere Angelum malum; quia nempè ex suppositione electionis, seu volitionis plenè deliberatæ, inflexibilis manet, & immobilitèr adhærens objecto, quod semel elegit: ergo illesâ omnipotentiâ divinâ, poterunt salvare scientiæ mediæ defensores, Deum non posse convertere hominem ex suppositione, quòd prævideatur omnibus auxiliis dissensurus. Secundò: Deum non posse obtinere consensum salutarem per concursum, quo prædeterminet voluntatem ad materiale peccati, non derogat perfectioni divinæ omnipotentiæ: ergo quòd Deus non possit obtinere consensum per auxilium, quod prævidit frustrandum, non derogat infinitæ Dei potestati. Tertiò: non est contra omnipotentiam Dei, quòd non possit obtinere consensum mediò auxiliò sufficienti, efficaci non superadditò: ergo nec quòd illum obtinere non possit sine prævisione consensûs conditionati futuri. Quartò: Deum indigere potentiâ liberâ ad obtinendum consensum liberum non destruit libertatem voluntatis, juxta sententiam Thomistarum: ergo Deum egere futuritione conditionatâ ad efficiendum nostrum consensum liberum non minuit libertatem Dei. Quintò: libertas creata non destruitur per hoc, quòd egeat determinatione Dei: ergo nec divina libertas destruitur per hoc, quòd egeat determinatione liberi arbitrii ad existentiam actûs. Sextò, contra id, quod nos dicebamus de necessitate subordinationis, & constitutionis libertatis creatæ sub dominio Dei, per hoc, quòd voluntas prævisa consentire non possit acquirere auxilium efficax, quô sibi misericorditèr datô, infallibilitèr ponit consensum, sufficientèr salvatur subordinatio voluntatis ad Deum: sed juxta principia scientiæ mediæ voluntas non potest sibi acquirere auxilium, cui prævisa est consensura, sed illi quoties datur, misericorditèr datur, & illô datô, infallibilitèr consentit: ergo sufficientèr voluntatis subordinatio salvatur.

37. Con-

37. Confirmatur, & urgetur ampliùs: Non est Deus minùs potens indurare creaturas, quàm illas ad se convertere; sed Deus de facto est impotens indurare humanitatem *Christi* Domini: ergo & possibilis erit casus, quo possit creaturam non convertere. Prætereà: Nequit esse inconveniens, quòd Deus sit impotens convertere creaturam ex suppositione sibi libera; sed impotentia ad convertendum creaturam conveniret Deo ex suppositione sibi libera, cùm esset consequens suppositionem libertatis illius, & decreti ipsam non impediendi, sed potiùs relinquendi illam in manu consilii sui, quæ hujusmodi suppositiones sunt Deo liberæ: ergo suppositione solùm liberâ non posset creaturam convertere.

38. Et tandem efficaciùs; quia auxiliorum indifferentium multitudo satis habere potest virium, ut voluntatis frangatur contumacia, & ut ex eisdem evincatur efficacitas gratiæ. Si enim asserunt Thomistæ dari necessitatem vagam moralem succumbendi alicui tentationi, relatè ad cumulum actu finitum tentationum, quamvis insit moralis potestas resistendi cuilibet divisim sumptæ: ergo pariter relatè ad cumulum auxiliorum, non finitum, sed infinitum, componi potest necessitas metaphysica vaga consentiendi alicui eorum, cum potestate resistendi cuilibet divisim sumpto; possunt namque motiones, & pii affectus, sive conjunctim, sive separatim tàm vehementes esse, ut infallibilitatem afferant consentiendi: sicque junctis viribus omnium auxiliorum emersura est gratia victrix, & efficax, cui difficillimè resistere poterit voluntas.

39. Hæc ita summatim proponere licuit; quippè omnia facilis solutionis sunt. Primum quidèm evanescet, ubi Thomistarum sententia nota fuerit; nemo enim eorum asseruit, Deum utendo suâ absolutâ potentiâ non posse Angelorum malas voluntates in bonum convertere. Asseruitt namque Thomistæ cum D.*Thoma* 1.p. quæst.64. art.2. Angelos suâ naturâ esse inflexibiles ab objecto, quod semel elegerunt: quocirca, si potentia Dei, quam ordinariam dicimus, id est rerum ordinem non immutantem, attendatur, converti non possunt à Deo, quia hac naturis rerum attemperat, ac dispensat suum concursum. Verùm id à Deo non tollit potestatem proximam, & expeditam, ut illorum voluntates in bonum convertat. Undè hoc, si propriè loquamur, non est, Deum non posse, sed nolle, quod potest. Ideòque inflexibilitas Angeli non deducitur à nobis ex Dei impotentia (quod magnum esset absurdum) sed ex Angeli natura, supra quam manet adhuc virtus potentiæ Dei. Auctores verò Societatis defendentes possibilitatem creaturæ inconvertibilis loquuntur de potentia Dei absoluta; sic enim constituunt inconvertibilem ex libero arbitrio creaturam, ut penes Deum non maneat superior virtus, quâ ipsam possit ad se, illæsâ libertate, convertere. Quarè antecedens, prout ad rem adducitur, omninò est falsum. Peccat insuper argumentum in deductione consequentiæ; nam dato, quòd Angeli ex suppositione pravæ electionis ad bonum revocari non possint, etiam attentâ Dei potentiâ absolutâ; impotentia tamen Dei ad

illos convertendos esset consequens divinam libertatem, & non antecedens: at impotentia Dei ad convertendum hominem prævisum omnibus auxiliis dissensurum, non est consequens, sed omninò libertatem divinam antecedens, ut ipsa præ se fert Adversariorum positio: ergo consequentia, quæ innititur hujusmodi paritati, nulla est; cùm paritas ipsa nulla sit. Nam etiam datâ, quam non concedimus, absolutâ Angelorum inflexibilitate, Deus tamen potuit Angelis casum non permittere & gratiæ suæ munere illos salvare: quod cùm certissimum sit apud omnes Theologos, evidentissimum est apud Thomistas asserentes, potuisse Deum Angelis lapsis tribuere, quæ non debuit, judicia recta, & illorum voluntates ad bonum efficaciter prædeterminare, quo facto, infallibiliter persisterent in amore casto primi instantis, & salvarentur: quod tamen non fecit, sed permisit lapsum, & amorem pravum plenè deliberatum: ac proindè electio illa, ex qua mansère obstinati, fuit suppositio consequens libertatem Dei, non quidèm infundentis malitiam, sed non impertientis gratiam, quam illis minimè impertiri debebat, licèt certissimè posset.

40. Secundum etiam facillimè refellitur: nam concesso antecedenti, negatur consequentia: cujus ratio in promptu est: quia nimirùm prædeterminationem illam conjungi cum consensu salutari implicat ex terminis, quia infallibilitèr connectitur cum peccato pro materiali, & cum decreto permissivo malitiæ, ac proindè est repugnantia ex parte facti Deo liberi: auxilium autem, quod prævidetur frustrandum, conjungibile est cum consensu, quæ conjunctio subtrahitur à potestate Dei ex suppositione, quam ipse nec facit, nec facere potest. Ex his patet ad tertium; quia non superadditô auxiliô prædeterminante, Deus non dabit consensum; non est autem contra omnipotentiam, quòd non obtineat à creatura Deus consensum, quem ipse non dat; immò oppositum (quod ex contraria sententia stare potest) esset contra omnipotentiam. Ad quartum solutio est, Deum non egere potentiâ liberâ ad actum liberum, ut suprà explicatum manet: quia nemo dicitur egere eo, quod in potestate habet, & Deus habet in potestate existentiam potentiæ liberæ, quæ liberè ponit actum, si Deus vult actum liberum existere: futuritio verò, ac prævisio conditionata, requisita apud contrarios, non est in potestate Dei. Undè quantumvis vellet poni actum liberum, illâ deficiente, nequaquàm id obtinere posset a voluntate, quòd cum *Augustino* absurdum diximus. Ad quintum dico, voluntatis creatæ libertatem non destrui per hoc, quòd egeat prædeterminatione; Dei tamen destruitur libertas, si opus habeat libertate humanâ à se independente, ut exequatur fines providentiæ suæ: illa non destruitur, quia creata, & in suis actibus, actuumque elicentia petit alteri subordinari primò determinanti: hæc verò penitùs corruit, si aliquo eget, quod in potestate non habet; & hoc ipso non erit libertas suprema, & infinita, ut ex D. *Thoma* ostendimus. Ad ultimum tandem dicimus, salvari voluntatis creatæ subordinationem ad Deum in hoc, quod est posse ponere actum, non tamen in ipsa actûs positione, in cujus elicientia

tia potiùs Deum in Adversariorum principiis subordinat sibi, dum ipsum determinat ad concurrendum: ex quo per legitimam consequentiam infertur impossibilitas talis prævisionis, & repugnantia istiusmodi concursûs. Præterquamquod, ex eo quòd voluntas ponat infallibilitèr actum, datò auxiliò, Deus non aliò modò potest dici causa consensûs, quam impropriè, & logicè, non verò causa physica, id est, vera, ut pluries vidimus. Undè neganda est major, quam nunquam probabunt Adversarii. Nec minor verior est, quàm major; sed juxta sententiam oppositam multis obnoxia deprehenditur implicationibus. Nam in primis verissimum est, auxilium, cui voluntas prævideretur consensura, non posse acquiri à voluntate, neque enim voluntas potest sibi tribuere, quòd vocetur, ut ait *Augustinus*: quod tamen sibi tribuere posset, si auxilium, quo vocatur, posset sibi acquirere. Deindè: voluntas per nullum actum potest acquirere id, quod essentialiter præsupponitur ad elicentiam cujusvis actûs liberi, cùm solùm possèt acquirere existentiam auxilii per aliquem ex suis actibus; existentiam autem illius, quod ad omnem actum præsupponitur existens, ex terminis constat, per actum acquiri non posse. Quomodò ergo auxilium acquirere posset, quod essentialiter præsupponitur ad elicientiam cujusvis actûs liberi? Etenim auxilium est liberæ potestatis constitutivum, & constitutivum libertatis, sicut & ipsa potentia libera essentialiter præsupponitur ad omnem actum liberum. Ecce quantùm ad hanc partem, verè, absolutâ quidèm, & generalissimâ doctrinâ loquuntur; sed tamen statim oppositum illorum sententia involvit: nam etsì Deus tribuat auxilium, ut Adversariis concedimus, non tamen volunt illi, quòd tribuat efficaciam auxilii, quod sic ostenditur. Ab eo auxilium habet efficaciam, sive in actu primo, sive in actu secundo, à quo redditur influens, sive in actu primo, sive in actu secundo; per hoc enim auxilium efficax distinguitur ab inefficaci, quòd illud reverà influet, si detur, ac datum influat: sed unica ratio, quare auxilium influet, si detur, & datum influat, est libera determinatio voluntatis: ergo voluntas sibi acquirit efficaciam auxilii, ac subindè non debet Deo, quòd operetur, influat, & concurrat auxilium. Vel aliter: Ille reverà acquirit auxilium ad actum requisitum, qui acquirit auxilium, ut determinatum ad influendum in actum ipsum; hoc enim modo auxilium obtinet propriè rationem auxilii, & gratiæ auxiliantis ad actionem; sed auxilium sub hac formalitate sibi acquirit voluntas; quia formalitas ista unicè pendet à voluntate: ergo non ex Deo, sed ex propria determinatione existit efficacia auxilii.

41. Ad confirmationem, & urgentiam palmare est responsum, Deum non posse permittere peccatum humanitati *Christi* Domini ex suppositione unionis hypostaticæ: quia ex tali suppositione omninò Deo libera, tenetur, & obligatur Verbum Divinum regere humanitatem, operaturque ut *quod* omnes operationes Ipsius. Quapropter peccatum ex tali suppositione est antecedenter impossibile humanitati, & ita impossibile, sicut Verbo Divino: cum quo tamen rectè cohæret, quòd propter summum dominium, quod Deus supra humanitatem habet,

bet, sicut potest illam dimittere, & facere, quòd subsistat per propriam, & connaturalem subsistentiam, sic etiam potest ipsi humanitati dimissæ permittere peccatum. Ex quo manifesta est disparitas respectu aliarum creaturarum, quas Deus non tenetur regere, & cùm non sit principium *quod* suarum operationum, nullâ ratione potest imputari Deo. Nec ista ergo, nec alia suppositio Deo libera potest contra nos argumentum præbere.

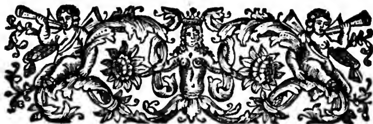
42. Nec minùs futile est, quod secundo loco dicitur, undè respondetur distinguendo majorem: ex suppositione sibi libera, & cum conversione creaturæ connexa, conc.maj. inconnexa, neg.maj. & distincta eodem modo minori, negatur consequentia. Dum enim suppositio Deo libera non connectitur necessariò cum aliquo extremo, Deus ex vi talis suppositionis non intelligitur determinatus ad unum potiùs, quàm ad aliud extremum, sicut nec est impossibilitatus adhuc consequenter ad quodlibet contradictionis extremum. Quarè sicut suppositio manet indifferens, sic etiam adhuc ex determinatione talis suppositionis dominium Dei maneret omninò indifferens ad existentiam, vel non existentiam utriuslibet extremi. Sic dicitur, quòd ex suppositione libera productionis rerum Deus manet indifferens, & cum formali, & immediato dominio ad conservandum illas in esse, vel non conservandum. Sed suppositiones factæ omninò inconnexæ sunt, tàm cum conversione libera creaturæ, quàm cum ejus carentia; ergo nequit Deus ex vi talium suppositionum intelligi necessitatus ad creaturæ conversionem, vel carentiam conversionis, & minùs determinari poterit ad unum libertatis extremum. Ubi observa, quòd suppositio libertatis creaturæ ad exercitium liberum non est libera Deo, sed necessaria; neque enim aliò modò potest existere actus liber. Undè si ex hac suppositione non potest Deus obtinere actum liberum creaturæ, non oritur impossibilitas ex suppositione Deo libera, sed ex suppositione necessaria, & sine qua actum liberum velle non potest. Indè suppositio necessaria, ut actum liberum velle possit, est, juxta contrarios, suppositio, propter quam eumdem actum obtinere non posset, quô quid implicantius?

43. Ad ultimum dicitur, quòd, licèt moralis necessitas consentiendi alicui tentationi possit resultare ex finito tentationum cumulo, minimè tamen necessitas metaphysica consentiendi alicui auxilio indifferenti oriri potest ex infinito auxiliorum cumulo, si omnia sint ejusdem rationis. Primum verificatur, quia, ut expressè docet D. *Thomas* 1. 2. quæst. 109. art. 8., & quæst. 24. de verit. art. 12., difficultas superandi tentationem oritur ex corruptione inferioris appetitûs, & sensualitatis; quia nempè vires ejus non sunt totaliter subjectæ rationi, & ex corruptione imaginationis, quæ contra ordinem rationis variè divagatur, difficillimèque potest esse in continua vigilia ad omnes motus sensualitatis reprimendos. Quid ergo mirum, quòd hominis voluntas, postquàm aliquandiù pugnaverit, in diuturniore illa dimicatione flaccescat, & concidat? At licèt Deus inspiratione frequentissimâ cogitationum, & affectuum indeliberatorum Fidei, Spei, Pœnitentiæ, aliisque objectis

ctis posſit vim adverſantium habituum atterere, nuſquàm faciet, ut mediis his auxiliis indifferentibus voluntas infallibiliter aſſentiatur; cùm ſemper poſsit voluntas reſiſtere cuilibet auxilio ſeorſim, & diviſivè. Hæc namque poteſtas reſiſtendi auxiliis indifferentibus fundatur in intrinſeca eorum indifferentia, & in libertate voluntatis, ad quam omninò per accidens, & impertinenter ſe habet quælibet multitudo ejuſdem rationis, etſi infinita. Sic in multitudine hominum reperiri nequit unus vagè, qui rationalis non ſit; quia nempè rationalitas pertinet ad ejus conſtitutivum eſſentiale: ergò cùm indifferentia ſit de conceptu eſſentiali auxilii indifferentis, à numero, & multiplicatione præſcindit: ac per conſequens nequit aſsignari auxilium, cui voluntas reſiſtere non poſsit. Poterit ergò Deus infundere cogitationes, & affectus pios complures; at nuſquam erit gratiæ vis illa inexpugnabilis, infallibilis, movens voluntatem ad conſenſum: quod ſicut arduum, & non facile pervium videri poteſt, eò invitat nos ad demirandum ſupremum Dei dominium, cujus ſupremam, invictam, ac indeclinabilem in cordibus hominum poteſtatem apertiſsimè etiam declarat Auctor lib. vocat. gent. cap. 25. his verbis, quibus finem huic Dubio imponimus; *Numquid illa virtus gratiæ, quæ ſibi, quos voluit, ſubdit, convertere eos, qui inconvertibiles permanſêre, non potuit?* En expreſſa liberi arbitrii gratiæ ſubjectio: en & gratia victrix omnipotenter corda hominum ad converſionem flectens.

DI-

DISPUTATIO XII.

De concursu Dei ad actum peccati.

1 EUM esse causam, & auctorem peccati dogmatizavit olim primus omnium *Simon Magus*, ut affirmat *Vincentius Lirin.* cap. 34. libri contra Hæreticos. Eum secuti sunt *Marcionitæ* apud *Irenæum* lib. 4. c. 45. & 47. Et *Luciferiani* apud D. *Thomam* 1. contra gent. cap. 96. Ac postea *Lutherus, Calvinus*, & alii Hæretici asserentes, peccata in Deum esse referenda, Deum esse auctorem peccati, & causam, cur homo peccet; ipsum sicut bona, ita mala operari, libero arbitrio, vel merè passivè se habente, vel saltèm sponte solùm, & non liberè agente; & consequenter hominem à Deo necessitari ad peccandum. Hoc blasphemo ore expresse pronunciat *Calvinus* lib. 1. Instit. cap. 18. §. 3. dicens: *Jam satis apertè ostendi, Deum vocari eorum omnium auctorem, quæ isti Censores volunt, otioso tantùm ejus permissu contingere.* In quibus loquitur de peccatis, quæ Catholici docent fieri Deo permittente, ipse verò Deo volente, & Auctore. Et §. 4. *Homo justo Dei impulsu agit, quod sibi non licet.* Et lib. 3. cap. 23. §. 9. *Excusabiles peccando haberi volunt reprobi, quia evadere nequeunt peccandi necessitatem, præsertim cùm ex Dei ordinatione sibi injiciatur hujusmodi necessitas. Nos verò inde negamus ritè excusari.* Ubi fatetur, Deum impellere, & necessitare reprobos ad peccandum. Sequuntur ipsum non pauci ex suis discipulis. *Hieronymus Sanchez* lib. 6. de natura Dei cap. 2. ubi sic habet: *Reprobationem consequitur denegatio gratiæ, hanc peccata, peccata pœnæ peccatorum: ad quæ omnia præordinavit Deus reprobos ab omni æternitate.* Et ibidem: *Fuit hoc primum, quod de reprobis constituit Deus ab æterno, nempè quorumdam hominum ad exitium sempiternum destinatio. Ad hoc autem ordinata fuerunt ipsorum peccata.* Et iterum: *Adde, quod tot, & tàm efficacia media ad salutem electorum promovendam*

à Deo

à Deo in æterna electione designata, & præparata sunt, ut è manu Dei elabi nequeant electi, quin serventur. Itidem media ad mortem, nempe impiorum peccata à Deo in illorum intèritum usque ad finem ordinata sunt. Fieri igitur nequit, quin tàm reprobatio, quàm electio firma sit; ita ut nec electi perire, nec reprobi servari possint. Et tandem *Calvinus* dicto lib. 3. Instit. cap. 24. §. 13. ore nefario, & impuro asserit, quòd Deus miserè decipiat reprobos, ac illudat, simulando, velle se illos juvare, cùm tamen velit illos perdere, sequentibus verbis: *Ecce vocem ad eos dirigit, sed ut magis obsurdescant; lumen accendit, sed ut reddantur cœciores; doctrinam profert, sed qua magis obstupescant; remedium adhibet, sed ne sanentur.* Crudelis sanè, detestandaque hominum malitia, quæ non rebus temporalibus satis contenta, in sui perniciem tot malis suum voluntatis replens affectum, Dei potentiam, justitiam, sanctitatem, bonitatemque arguit, quòd eos perire desiderat, dicente Scriptura *Jo.* 3. *Qui facit peccatum, ex Diabolo est.* Non igitur Deus auctor mali, ut exclamat *Apostolus* ad *Rom.* cap. 9. *Numquid iniquitas apud Deum? Absit. Ipse est rectus, & justus absque ulla iniquitate.* Quod idem legitur Psal. 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es.* Et Exod. 23. *Aversor impium.* Et Sap. 14. *Odio sunt Deo impius, & impietas ejus.* Qui dum malitiam eradicari vult de animis hominum, quomodò illa intelligi potest à Creatore Deo condita, vel quòd Ipse Deus velit esse nobis improbitatis causa? Detestanda iterum dico, & abominanda est opinio, quæ Deum peccati credit Auctorem, quam meritò damnat Concilium *Arausicanum* secundum Can. 23. definiens: *Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quando id agunt, quòd Deo displicet.* Et post Can. 25. *Aliquos ad malum Divina potestate prædestinatos esse, non solùm non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione illis anathema dicimus.* Quod etiam damnat *Tridentinum* sess. 6. Can. 6. *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis, vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permissivè solùm, sed etiam propriè, & per se, adeò, ut sit proprium ejus opus non minus proditio Judæ, quàm vocatio Pauli, anathema sit.*

2. Et sanè quantùm Deo, & sanctitati concursûs Divini adversetur, quis sufficienter explicare poterit? Qui blasphemat Deum esse peccati auctorem, pessimus est idolatriæ doctor, ut dicit *August.* super librum Judicum quæst. 29. *Quisquis enim talem cogitat Deum, qualis non est Deus, alienum utique Deum, & falsum in cogitatione portat.* Sanctitatem concursûs in deliramento phantasmatis solùm adorat. Veram sanctitatem destruit, & falsam fabricat. Peccatum est prævaricatio legis Divinæ, & cœlestium inobedientia præceptorum. Per hoc fit homo alienus à Deo, interemptor sui, Diaboli servus, gratiæ illusor, gloriæque contemptor. Omne peccatum est per recessum ab ordine, qui est in Deum, sicut in finem: quid ergo magis repugnans, quàm Deus peccatum causans, intendens, & approbans recessum ab ipso, destructionem, & recessum à perfectionibus suis sapientiæ, & amoris Divini?

cùm

cùm Deus, ut egregiè arguit D. *Thomas* 1. 2. q. 79. art. 1. *Omnia inclinat, & convertit in se ipsum, sicut in ultimum finem*. Secundò: qui effectivè rem producit, necesse est, quòd effectum in sua virtute contineat, cùm ab ista effectus productus esse suum trahat, & participet: ergo si Deus esset causa peccati, præcontineretur peccatum in ipso: quarè præcontineretur ab ente non ens, & à summo bono malum, quod est insignis chimæra; cùm idem esset ens, & non ens, malum & bonum. Hujus conspicuum, & expressum testimonium nobis præbet S. *Fulgentius* lib. 1. ad *Monimum* cap. 6. *Sicut peccatum in eo non est, ita peccatum ex eo non est. Quod autem ex eo non est, opus ejus itaque non est.* Quod & sequentibus disertissimis verbis expressit D. *Laurentius Justinianus* in fasciculo amoris cap. 18. expendens illud *Joan.* 15. *Sine me nihil potestis facere*: dum dixit: *Rectè sine verbo fideles facere non possunt, nisi nihil, cum sine ipso non fiut. Omnia per ipsum facta sunt; & sine ipso factum est nihil Joan.* 1. *Peccatum sine Verbo factum est, quoniam nihil est.* Et tandem id ipsum efficacissimè evincitur. Etenim, cùm Deus sit primum liberum, de cujus ratione est operari propter finem, neutiquam potest aliquid specialiter producere præter finis intentionem, & absque eo quòd ipsum intendat, & velit, ut dicitur *Sap.* 11. *Diligis omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti. Nec enim odiens aliquid constituisti, aut fecisti.* Hoc exigit perfectissimus ille modus, quò Deus concurrit: quod enim specialiter causat, mediante suâ scientiâ producit, non quidem ut absolutè consideratâ, sed determinatâ per voluntatem, quæ est scientia approbationis, ut docet D. *Thomas* 1. p. q. 12. art. 8. Ac proinde si speciali influxu concurreret in peccatum, ipsum diligeret, vellet, & approbaret, quod dictu nefandissimum est. Ex quo comprobat, & mirabiliter arguit D. *Augustinus* lib. 1. de Symb. ad Cathec. cap. 1. nullam malam hominis voluntatem ad auctorem Deum esse referendam, dicens: *Prorsus Omnipotens Pater noster peccare non potest; facit quicquid vult, ipsa est Omnipotentia; facit quicquid benè vult; quicquid justè vult; quicquid autem malè fit; non vult.* Unde cum eodem M. P. *Augustino* lib. 3. de lib. arbitr. cap. 16. exclamare liceat: *Omninò non invenio, nec inveniri posse, & prorsus non esse confirmo, quomodo tribuantur peccata nostra Creatori nostro Deo.*

3. Hoc ut indubitatum, & fide certum præsens Disputatio supponit. Longè major est difficultas circa concursum Dei ad actum peccati, quod tangit maximam illam, & difficilem controversiam, quæ graviter retroacti temporis Theologorum ingenia torsit, & circa quam multa sunt à Theologis graviter disputata, multa commodè dicta, multa ingeniosè, & luculentèr exposita: quæ cùm ex se ipsa sit satis implexa, multò est reddita obscurior, tùm novis Hæreticorum erroribus, tùm Theologorum diversis argumentandi modis. At cùm ex illa impugnantes physicam prædeterminationem validissimum argumentum sibi arbitrentur desumere, nos eam silentio præterire non possumus. Ejus ergo resolutio ad tria capita reduci potest. Primùm, an Deus concurrat ad for-

formale, & materiale peccati? Secundum, an Deus sit causa materialis? Tertium, an physicè voluntatem ad materiale prædeterminet? In quibus elucidandis mihi cordi non est futilissimas omnes argumentationes disputationis hujus finibus comprehendere, quæ fundamenta minimè dici possunt, sed mera ingenii commenta; cùm paucis absoluturus sim momentis, quæ ad doctrinam præsentis temporis, & veram SS.PP. intelligentiam maximè spectare invenientur.

DUBIUM I.

An Deus concurrat ad formale, & materiale peccati?

§. I.

Vindicantur Thomistæ ab erroribus Hæreticorum, & mens Tridentini exponitur.

4. QUAM parùm solidè, immò quàm finistrè Sectariorum errorem circa peccati causalitatem Thomistis imponant Auctores multi Scholæ Societatis, evidentibus argumentis demonstravit ille eruditissimus, ac toto Orbe celeberrimus M. Frater *Joannes Baptista Gonet* in Apologia Thomistarum post tractatum de Scientia media art 7. tom. 1. in 1. p. ubi satis P. *Franciscum Annatum* præcipuum in Thomistas hujus criminis Auctorem, falsitatis reum convincit. Quocirca in animo erat, rem jam à doctissimo, ac disertissimo Viro actam, iterum non agere, eo contentus solùm, ut Lectores ad hunc nostræ veritatis vindicem remitterem. Sed cùm meditarer ita, ipsos ulteriùs procedentes invenio, turpitudinem erroris, & Hæreticorum fraudis cum summa temeritate nobis accriminantes. Primus occurrit P. *Ribadeneira* tract. de Prædest. disp. 11. cap. 2. num. 16. scribens: *At cùm suis principiis suppositis neget verbis* (Calvinus) *Deum esse auctorem peccati, reque ipsa simili modo videatur, ac PP. Dominicani consequentiam vitare, non satis percipio, justè damnari Calvinum Dominicanis impunitis*. En & iterum repentinus occurrit P. *Marin* tract. 11. de peccat. disp. 5. in princip. qui quemdam *Verdunum* nomine (sic loquitur ille) dicentem, refert, *Sententiam Thomistarum impiam, & blasphemam*. Quà cuspide sic Thomistarum doctrinam transfigere conetur, satis notum; dum loco citato sect. 5. num. 64. hanc sententiam ad *Calvinum*, *Bezam*, *Melanctonem*, & alios rejicit, quorum plura coacervat testimonia, ut probet ipsos solùm docuisse, Deum prædeterminare ad materiale, non verò causare per se formale peccati, ut postea inferat, Thomistas in proprium, blasphemum, & perversum Hæreticorum sensum esse collapsos, reprobamque ipsorum tueri sententiam.

5. Quis à Regulari Viro hoc spurium scomma, putidumque commentum repetitum expectasset? Vel quòd ad auctoritatem recurrat eruditi M. Fr. *Blasii Verdà à Sans* Ordinis Prædicatorum (nec enim alium suspicor significare voluisse) qui relectiones duas, alteram contra Scientiam mediam, & alteram pro efficacia divinorum auxiliorum scripsit, & qui nusquam in hac nostra sententia varius fuit, & anceps, ut Lectori ipsum accuratè legenti constabit? Partes, quas ipse credidit, hujus Auctoris, cujus nomen, professio, & doctrina ipsum latuit, amplecti maluit, quam tot Societatis clarissimis luminibus PP. *Valentia*, *Martinon*, & *Becano*, habere fidem, qui sinceriori calamo sectariorum errores referunt, ut ostendit prælaudatus M. *Gonet*, à quibus toto cœlo distat Thomistarum sententia. Hoc perspicuum est, & manifestum erit, si iterum in memoriam revocemus, *Pelagium*, *Lutherum*, *Calvinum*, & *Melanctonem* unâ, eâdemque convictos, & hallucinatos fuisse argumentatione, hac nimirum: *Gratia est ab intrinseco efficax: ergo destruit libertatem*. Cujus argumenti consequentia visa est illis infallibilis. Hac de causa negavit *Pelagius* necessitatem gratiæ per se efficacis, quod est negare antecedens argumenti, ne teneretur concedere consequentiam, & destructionem libertatis. *Lutherus* verò antecedente concesso, & consequentiâ; dixit liberum arbitrium ad actus bonos se habere, ut inanime quoddam. Ita constat ex Concilio *Senonensi*, ubi dicitur: *In errorem Manichæi Lutherus incidit, dum nimis anxiè & scrupulosè devitat Pelagium: metuens namque, liberum arbitrium cùm Pelagio nimis efferre, omne opus bonum, quod est in homine, Deo tribuit, & divinæ gratiæ, nihil prorsus libero arbitrio relinquebat*. Hoc agnovit, & fatetur *Lutherus* in lib. de serv. arbitr. post medium, ubi sic ait: *Gratia prædicatur: ergò liberum arbitrium tollitur*. Neque *Calvinus* negavit, liberum arbitrium se movere, cùm à Deo movetur, sed asseruit, nullam aliam in arbitrio servari libertatem præter illam, quam vocant à coactione, sublatâ tamen omni indifferentiâ, & potestate ad oppositum: quia nimirum tacta voluntas virtute & impulsu efficaci Dei non cogitur, ut amet objectum, necessitatur tamen antecedenter, ita ut nullo modo possit illud non amare. Cùmque ex alia parte peccata in hominibus negare non posset, ex hoc in nefandum incidit crimen, ut diceret, peccatum non arbitrio humano, sed Deo illud necessitanti esse tribuendum. Hoc non nostro judicio judicandum relinquêre. Id expressè affirmat *Philippus Melancton* in Epist. ad *Rom.* cap. 9. *Nos docemus*, ait ille, *non solùm permittere Deum creaturis ut operentur, sed ipsum omnia propriè agere. Sicut fatemur, proprium Dei opus fuisse Pauli conversionem, ita fatemur Dei propria esse, quæ vocantur intermedia, ut comedere, & bibere: & quæ mala, ut Davidis adulterium: constat enim, Deum omnia facere, non permissivè, sed potentèr*. Hæc ille. Nec minus clarè errorem suum *Calvinus* protulit, ut suprà vidimus; nec erubuit lib. 3. Instit. cap. 23. num. 3. scribere, *Deum esse auctorem criminis, se centies confiteri*. Plura alia apud M. *Gonet* invenies loco citato n. 114. Ex quibus manifestè constat, Heterodoxos illos nulla adhi-

adhibita larva, nullove fucato colore, sponteque suâ fassos, Deum criminis, & peccati esse auctorem.

6. Ex errore itaque, quo arbitrii libertatem sustulerunt, in alium præcipitati sunt, quo Deum criminis, & peccati auctorem constituerunt; quod ex Concilio *Tridentino* sess.6. videtur manifestè probari, si rectè considerentur verba Canonis 6., quæ talia sunt: *Si quis dixerit, non esse in potestate hominis vias suas malas facere, sed mala opera, ita ut bona Deum operari, non permissivè solùm, sed etiam propriè, & per se, adeo ut sit proprium ejus opus, non minus proditio Judæ, quàm vocatio Pauli, anathema sit.* En patens Hæreticorum error, in eo, quòd dixerint, Deum opera mala non aliter operari, ac bona; & erroris radicem in eo quòd asseruerint, non esse in potestate hominis vias suas malas facere. Confer modò Canonem cum dictis *Calvini*, & *Lutheri*, qui arbitrii negaverunt libertatem, & peccata in Deum, ut auctorem, retulerunt. Certè omnia consonant, damnatque Concilium tùm errorem, tùm originem, & radicem erroris, mirâ sanè brevitate, summâ tamen perspicuitate; & uno ictu perimit Hæreticos ita argumentantes: *Homo non potest vitare opera, quæ facit, sivè bona, sivè mala: ergò mala, ut bona, sunt à Deo.* Utrumque negat Concilium, antecedens scilicet, & consequens; & ut damnaret consequens, fulmine priùs antecedens percussit.

7. Ex quibus duo manifestè habentur; & Hæreticos apertè asseruisse, Deum esse auctorem peccati; & originem, putidumque hujus erroris fontem fuisse errorem alium, quo dixerunt, Deum suâ motione destruere libertatem arbitrii. Utrumque negat, damnat, ac reprobat Schola Thomistica, propugnans, Prædeterminationem physicam non auferre à voluntate proximam, absolutamque dissentiendi potestatem, quo solò funditus evellit posterioris originem erroris. Deindè negat, Deum eòdem modò operari opera mala, ac bona. Nam ad opera bona supernaturalia asserit, requiri concursum Dei specialem: ad opera mala requirit concursum Dei generalem, nec nisi ad exigentiam voluntatis dispensatum. Affirmat prætereà, Deum suo concursu utrumque in opere bono producere, nimirum substantiam actûs, & illius bonitatem; in opere autem malo concursui divino tribuunt actûs entitatem, malitiam verò non item, sed voluntati deficienti adscribunt.

8. Extat aliud, & sanè magni ponderis, ac momenti discrimen inter *Calvini*, & *Thomistarum* doctrinam. Nam Thomistæ omnes, ut postea videbimus, negant concursum, ac prædeterminationem Dei moralem ad actum pravum; *Calvinus* verò illa astruxit; nam lib.1. Instit. cap.18. num.5. dixit: *Divinitus efficaciam erroris, & seductionis immitti, ut credant mendacio.* Ex quo vel solo dogmate infallibiliter infertur, *Calvinum* facere Deum Auctorem peccati. Patebit illatio ex inferiùs dicendis. Ac præsertim ex eo, quod elegantissimè declarat Magister *Contenson* lib.8. dissert.1. cap.2. specul.3. hisce verbis: *Illud etiam in præsentiarum observandum est, non esse mirum, si Calvinus, & hæreticorum hujus temporis omnium antesignanus Lutherus in assertio-*

N 2 *nibus,*

nibus, assert. 36. in tam execrandam blasphemiam proruperint; cum enim bonorum operum necessitatem de medio sustulerint, sceleribus impunitatem, effusissimasque habenas permiserint, non mirandum est, si Deum criminum Authorem pronuntiarint, qui voluerunt habere excusationes ad excusandum in peccatis. Detestata est olim Ecclesia Simonem Magum, qui jubebat legis minas non pertimescere, ut referunt Theodoret. lib. 1. de hæret. fab. cap. 1. Et Iræneus lib. 1. cap. 20. & 30. Detestata est quoque Aetium Principem Anomæorum, qui Anomæi, quasi exleges vocati sunt, quia contendebant, Deum non curare quid quisque agat, dummodo fidem custodiat, ut refert Epiphanius hæresi 76. & August. lib. de hæresi. cap. 54. Sed veteribus hæreticis impudentissimus Lutherus, qui non solum præfatam hæresim ex orco suscitavit, sed etiam scribere non erubuit, non solum non abesse mala opera, sed abesse etiam bona, sola scelera prodesse. Sic serm. de piscatura Petri. Quantò sceleratior es, inquit, tantò citiùs Deus gratiam infundit; Et sermone in illud, Sic Deus dilexit mundum: Ego tibi dico, inquit, quia angusta est via, oportet te fieri tenuem, si vis per eam transire. Verùm quomodo tenuem fieri velit Christus Discipulum suum, sic explicat Doctor admodum mysticus, his quæ subjungit verbis: Cæterùm, qui operibus onerati sunt, sicut conchilibus videmus onustos S. Jacobi peregrinos, ii non poterunt penetrare. O stuporem non tam hominis, quàm belluæ! Non tam belluæ brutalitatem, quàm dæmonis ex adipe prodeuntem iniquitatem! Sed quis non lugeat tàm infernalem Prophetam tot habere sectatores, & gregales? Nonnè de illo justiùs quàm de Epicuro illud Lactantii lib. 3. cap. 17. usurpare licet: Archipirata quisquam, vel latronum ductor, si suos ad grassandum cohortaretur, quo alio sermone uti posset, quàm ut eadem diceret, quæ dixit Lutherus? Sed mirum id nemini videri debet, si vitæ desertoris, & apostatæ adeò nefanda respondeat doctrina; nàm juxta proverbium: Habent similem labra lacheram, & dignum est patella operculum. Modò rogo P. *Marin*, in quo Doctrina Thomistarum sententiæ Hæreticorum consentiat, ut pari sit exponenda damnationi? An quia *Melancton* in locis communibus dictis à num. 1336. ipso teste asserit: *Fortissimè & tanquam utraque manu tenendam esse sententiam, quæ negat, Deum esse ullo modo Auctorem peccati?* An quia *Beza* explicans suam, & *Calvini* mentem Aphorism. 8. asserat, *quòd ex ipsis non sequitur ulla istarum blasphemiarum, nempe, vel Deum esse auctorem peccati, sive delectari in iniquitate, aut velle iniquitatem, vel Satanam, aut homines male agendo obedire Deo, aut quatenus malè agunt, facere, quod Deus vult.* Et Aphorism. 19. *Quidquid agit Deus bonum est: cum à summo bono nihil possit mali proficisci. Omnia autem efficit, omnia igitur bona sunt, quatenus à Deo efficiuntur. Et discrimen illud boni, & mali in instrumentis tandem locum habet.* Et idem Aphorism. 21. *Deus per quæcumque agat instrumenta, semper benè agit?* An quia *Jacobus Laurentius* Calvinista locis ab ipso citatis asserit, hanc blasphemiam totidem verbis negare *Calvinum?* Quasi multum interesset Ecclesiæ Dei, Hæreticos istos sibi contraria, ac pu-

pugnantia contradictoria non posuisse: cùm tamen de hujusmodi ac similis farinæ hominibus scriptum sit Psalm.26. *Mentita est iniquitas sibi*; repugnantia nempè loquentes, ut aliquem injustis suis doctrinis colorem inducere possint. Unde dixit *Apostolus* 1. ad *Timoth.* cap.1. vers. 5. *Finis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. A quibus quidam aberrantes, conversi sunt in vaniloquium, volentes esse Legis Doctores, non intelligentes quæ loquuntur, nec de quibus affirmant*: quam descriptionem Hæreticis convenire per omnia non negabit. Aberrantes enim à fide rectà deficiunt à charitate, & in vaniloquium conversi, cùm velint alios legem docere; quæ affirmârunt, modò negant, modò affirmant, quod negârunt; spirituque suo vertiginis acti ultrò, citròque agitantur, prout eos aura vanitatis inflexerit: ut scripsit S. *Irenæus* lib.5. cap.10. *Tales sunt autem omnes Hæretici, & qui plus se aliquid præter veritatem invenire putant, sequentes ea quæ prædicta sunt, variè, & multiformiter, & imbecille facientes iter, de iisdem non semper easdem sententias habentes, veluti cæci à cæcis circumducuntur, juxtà cadent in sublatentem ignorantiæ foveam.* Non ergo est magnum piaculum, quòd dicam Hæreticos, ab ipso citatos, contraria docuisse. Illi semper veritatem mendaciis subvertere conantes, quædam rectè sentiunt, & Patrum traditionibus convenientia dicunt, tanquam sua propria dogmata asserentes, ut aliis in locis amara venenatæ, & viperinæ linguæ dogmata pharmacis lethalibus plena evomant, ut observat *Epiphanius* in Concilio *Nycæno* II. Miror sanè, quòd Doctor iste partes Hæreticorum æquè tutas, æquè probabiles exhibeat, partes verò Catholicorum immunitas, & indefensas: quasi in his infirmiores fuissent Theologi Scholæ Thomisticæ; & quòd non reflecteret ipse in testimonio *Jacobi Laurentii* ab ipso citati, quantum *conqueritur ille de Jesuitis, quod imposuerunt Calvino. Deum esse Auctorem peccati.* Hoc verè dixerunt Jesuitæ: hoc propugnant Thomistæ, non tumultuariis, & putridis ipsorum vocibus insistentes, sed in littera Concilii eorum sententiam reprobantis. Nam quid est aliud, Deum propriè agere adulterium *Davidis* ea proprietate, quâ vocatio *Pauli* est opus Dei, nisi Deum adulterii illius Auctorem constituere; sicut nos dicimus vocationis *Pauli* Auctorem esse? Undè Concilium *Tridentinum* in Canone citato damnat eum, qui dixerit, proditionem *Judæ* ita esse opus Dei proprium, uti vocationem *Pauli*, quia vidit, per hoc Deum Auctorem dici proditionis, sicuti vocationis *Pauli* ab omnibus dicitur Auctor. Concessit ergo, & affirmavit *Melancton* locis citatis Deum esse Auctorem peccati, negavit in locis communibus. Quid indè? Nisi fucata contradictio, ut mollioribus verbis suum incautis propinaret errorem; quæ simulata æquitas duplex est ipsorum iniquitas; cùm indè iniquissimos se homines prodant, ex quo se esse æquos simulant.

9. Est ergo primaria intentio Concilii duo fide certa declarare: primum, Deum solùm operari permissivè mala opera; secundum, Deum non ita propriè, & per se operari mala opera, sicut operatur bona. Cui defi-

definitioni consonat *D. Thomas* in 2. dist.37.q.2.art.2. ubi sibi tertiò objiciens: *Quòd si Deus esset causa actionum malarum in quantùm actiones sunt, eodem modo dicendus est Auctor bonorum, ac Auctor malorum*, sic respondet: *Ad tertium dicendum, quòd Deus dicitur causa bonarum operationum non solùm quantùm ad essentiam actûs, sed etiam quantùm ad perfectionem, secundùm quam bonæ dicuntur; utrumque enim agenti instuit, & ut agat, & ut benè agat. Sed in malis actionibus, quamvis sit causa earum quantùm ad essentiam, non tamen est causa quantùm ad defectum; & ideo dicendus est causa bonorum operum, non tamen peccatorum.* Hoc apertè significant verba illa Concilii: *Deum operari permissivè solùm mala opera, & non propriè, & per se*; in quo maximè falluntur Auctores oppositi, asserentes, per puram permissionem non negare Concilium aliquam operationem veram in mala opera. Quod sanè egregiè falsum est: non enim in *Tridentino* impropriè, sed ex communi modo loquendi SS. PP. desumi debet sensus hujus termini *permittere*, qui excludit omnem veram efficientiam; cùm idem sit, ac non impedire, ut aliquid fiat. Audiatur *D. Augustinus* in Enchir. cap.101. ubi sic loquitur: *Propterea namque magna opera Domini, & exquisita in omnes voluntates ejus, ut miro, & ineffabili modo non fiat præter ejus voluntatem, quia non fieret, si non sineret, nec utique nolens sinit, sed volens.* Et cap.95. *Non fit aliquid, nisi omnipotens velit, ut fiat, vel sinendo, vel ipsum faciendo*: quibus clarissimè contraponit sinere ad facere, & quod contra Dei fit voluntatem, fieri, Deo non faciente, sed sinente, & volente permissionem. Audiatur *D. Cyprianus* ad *Demetriadem*, *Deus cum sit Mundi Dominus, & Rector, nec quidquam fieri possit, nisi quod aut fecerit, aut fieri ipse permiserit.* En iterum ubi permittere fieri est non facere. In eodem sensu loquutus est *Chrysostomus* 2. ad *Timoth.* 4. Homil.8. *Scito, quòd Deus omnia providet, quòd alia quidem operatur, alia verò permittit.* En ubi contraponit permissionem operationi, ut, quod permittit, non operetur: ergo Concilium astruens, Deum operari solùm permissivè mala opera, negat, per puram permissionem erga ipsa aliquam esse Dei operationem. Non enim admittit, quòd Deus plusquàm permissivè influat in ipsa peccata; non, quòd dum permittit peccatum, sit aliquis effectus omnipotentiæ divinæ erga peccatum; non, quòd detur verus Dei effectus erga efficientiam malitiæ peccati; absit, quòd à Concilio hoc definiatur. Enim verò intelligi nequit, quòd Deus plusquam causa permissiva dicatur causa peccati; quin verum absolutè sit, quòd Deus sit vera causa peccati: cùm causa absolutè sumatur pro influxu physico, quem verè absolutè Deus præstat. Non similiter admitti potest verus effectus omnipotentiæ divinæ erga peccatum, quin detur & affectus ex parte voluntatis, qui Deo penitus repugnat, cùm positivè odio habeat efficientiam peccati, & adhuc ex determinatione creaturæ, cùm talis efficientia peccati ex determinatione creaturæ, sit hominem peccare: ergo si ex Concilio Deus solùm permissivè operatur, licèt detur influxus omnipotentiæ divinæ erga permissionem peccati, quatenus hæc est à Deo, ut efficiente,

te, non tamen in ipsa permissione includitur vera operatio erga peccatum formaliter sumptam, quam concedunt Adversarii, & inferiùs magis impugnandam reservo.

10. At ut nulli non constantissimum videatur, quod subdolè Thomistis imponunt, & supponunt adversari Concilio, audiantur quæ in hujus argumenti probationem nobis objiciunt. Primò occurrit *P. Ribadeneira* num. 16. cujus argumentum, ne quid efficaciæ à nobis omissum quæratur, ipsius verbis proponam. *Calvinus, & Sectarii negant, Deum esse Auctorem malitiæ formalis, & non sequitur evidenter ex ipsorum principiis, talem esse auctorem, si semel id non sequitur ex Dominicanorum principiis: ergo injustè damnarentur à Concilio tanquam facientes Deum Auctorem peccati*. Antecedens (quod est minor apud illum) *quoad primam partem* ait, *patere ex dictis Hæreticorum; quoad secundam ex dictis facilè probari. Nam primò considera consequentiam hanc contra Dominicanos: Deus voluntatem liberam, libertate ad eligendum opposita, reddit prædeterminatam ad materiale peccati: ergo etiam ad formale, cum quo inevitabiliter connectitur materiale. Si enim prioris consequentiæ evidentiam sufficienter excludunt PP. Dominicani, quatenus ajunt, malitiam esse extra sphæram Dei, ideoque posito materiali, resultare malitiam citra divinam prædeterminationem malitiæ ex voluntate creata liberè operante; cur non satis posterioris consequentiæ evidentiam excludent Calvinistæ, quatenus dicunt, formalem malitiam esse extra sphæram Dei, ideoque posito materiali, resultare citra divinam ipsius malitiæ prædeterminationem ex voluntate creata spontè agente? Damnetur ergo Calvinus, quia libertatem evertit, quia sufficientem peccabilitatem non adstruit. At cum suis principiis suppositis neget verbis, Deum esse Auctorem peccati, neque ipsa similitudo videatur, ac PP. Dominicani, consequentiam vitare, non satis percipio, justè damnari Calvinum Dominicanis impunitis*. Hucusque ille Censor egregius.

11. Hi autores aut nunquam legerunt Thomistas, & *Calvinum*, aut non intellexerunt. *Calvinus* docet Deum ad flagitia, ad scelera homines adigere, impellere, necessitare, sicut ad bonum eos impellit, & necessitat juxta eundem *Calvinum*: Thomistæ verò fatentur, & docent, præeunte Magistro suo, Deum quidem ut primam, & universalissimam causam causare illud physicum, sivè entitatem illam physicam, quæ in actu peccati reperitur; negant tamen constantissimè, non solùm consequentiam, scilicet, quòd Deo imputetur peccatum; sed negant simpliciter Deum esse Authorem peccati; quia peccatum significat entitatem cum defectu; cujus defectus, quem formale peccati nominant, nullo modo causa est, nec dici potest Deus. Ut clariùs differentia pateat, en verba quædam *Calvini*: *Non solo permissu, sed etiam impulsu impii maleficia necessariò, & inevitabiliter perpetrant, spontaneo quidem, & proindè damnabili motu, sed sæpè indeliberato, & à quo nunquam abstinere valeant. Suæ iræ ministros illa* (providentia) *habet Satanam, & impios: & Satanæ quidem dat apertum fallendi mandatum, ut men-*

mendax sit ex imperio Dei. Flabellum ille iræ ejus est, ut corda hominum, quocumque voluerit Deus, impellat, nec tantum animos ad malas cupiditates sollicitet, sed efficaciter trahat, quæ erroris efficacia à Deo ipsa manat. Sic v.g. Pectus Pharaonis Deus obfirmandum Satanæ mandavit, ut efficacia erroris penès ipsum sit, ille ministerium dumtaxat præbuerit, & Satan instrumentum magis Dei in agendo, quàm à se ipso Auctor sit, ac divinitùs efficacia erroris, & seductionis immittatur; Undè clarè etiam duritiem Pharaonis, Dei opus fuisse Moses affirmat, & Deus negligentes ad sua jussa impios Ezechielis verbis castigat: Maledictus qui facit opus Dei negligenter. Ex quibus clarè patet, juxta *Calvinum*, eodem modo Deum, idest physicè & moraliter causare opera bona, & mala, id est scelera, flagitia, quę dicunt non solùm entitatem physicam, sed malitiam etiam moralem, seu ut loquuntur Theologi, formale peccati. Vis jam scire qualitèr Thomistæ de hac materia loquantur? Vide hìc §. III. sequentem; videbis S. *Thomam* cum S. *Augustino*, S. *Anselmo* negantes peccatum esse à Deo, quia sic importat actum physicum cum deformitate. Si verò de sola entitate physica sermo sit, sic concedunt SS. PP. Deum causare entitatem illam. Vide loco citato. Quòd si Thomistæ, non obstante hâc enormi differentiâ, involvendi sint pœnis *Calvini*, ut putavit P. *Ribadeneira*, quid de illis, qui terminis expressis docent Deum esse causam peccati, non tantùm quoad materiale, sed etiam formale peccati? Vis scire, qui talia docent? P. *Avendanno* disp.7. p.1. §.19. num.8. *Concursus Dei*, inquit, *indifferens tendit non solùm in entitatem actûs pravi, sed etiam in ipsam malitiam... quod salvatur quin propterea Deus sit causa peccati*. P. *Herrera* quæst. 13. de scientia Dei sect.8. *Deus determinatus à Creatura concurrit physicè etiam ad formale peccati*. P. *Peinado* lib. 2. disp. 5. sect.2. à num.20. sæpè repetit: *Deus concurrit physicè ad malitiam, & non solùm ad entitatem*: ac ne longior sim, recurre hic ad §. III. sequentem num.27. Videbis P. *Marin* asserentem hanc sententiam esse omnium ferè auctorum Societatis. Undè juxta hos Authores Deus eodem modo concurrit ad actum bonum, sicut ad actum malum, id est, tàm ad materiale, quàm ad formale, licèt negent formale peccati Deo imputari, quod etiam *Calvinus* negavit, ut testatur *Ribadeneira* suprà adductus: sed procul ista à Thomistis, quos tamen iste nescivit excusare.

12. Non minora tentat P. *Marin* tract.11. de peccatis disp.5. sect.5. num.66. post P. *Ramirez* tract. de Prædest. disp.6. cap.3. sub sequenti forma, & figura objiciens: Deus absolutè, & sinè restrictione causaret per se mala opera, si causaret per se entitatem mali operis; nam à restricto ad non restrictum valet affirmativè: ergo hæc consequentia est bona: Deus causat per se malum opus cum hac restrictione, scilicèt quoad entitatem: ergo absolutè causat per se malum opus. Secundò: ut hæc propositio sit vera, *malum opus causatur per se à Deo*, sufficit, quòd prædicatum *causatur* conveniat subjecto secundùm id, pro quo supponit, licèt non secundùm id, quod dicit de formali: quâ ratione vera est

ra est hæc propositio: *Corpus album est substantia*; & ista: *Corpus album est dulce*: ergo cùm id, pro quo supponit peccatum, sit entitas, & actio, ut hæc propositio sit vera, sufficit, quòd Deus causet entitatem peccati. Tertiò in hac propositione, & in allatis immediatè: *Opus malum est vitale*, subjectum, *opus malum*, supponit pro entitate actûs, non pro malitia: ergo in hac: *Opus malum causatur per se*, subjectum illius supponit pro entitate: ergo si Deus causat entitatem, absolutè verum erit, quòd malum opus causatur à Deo. Quartò: Concilium definiens, mala opera non esse à Deo, impropriè loqueretur, si per malum opus non intelligeret entitatem, sed solùm malitiam: sicut impropriè loqueretur qui per album intelligeret solùm albedinem, quæ est forma albi. Tum, quia malum opus secundùm quòd dicit malitiam, non est opus, & consequenter non est malum opus, sed privatio: sed impropriè loqueretur, qui pro opere sic prolato intelligeret, quod non est opus, sed privatio: ergo.

13. Mirum sanè, quòd dum Auctoribus istis incumbebat maximè omnes ingenii nervos intendere ad hunc articulum solidissimè firmandum, ex quo majores Thomistarum conquestus contra eos exoriri debebant, hoc nobis opponant, quo nihil magis immunitum, nihil infirmius. Et quidem primò quis non mirabitur P. *Ribadeneira* latuisse, consequentias, quas putat similes, ita inter se distare, quantùm distat sana sententia ab errore, quantùm distat verùm à falso? Nam profectò si prædeterminatio relinquit in homine libertatem ad eligendum opposita, homo prædeterminatus ad actum, sive pro materiali, sive pro formali, potens est reprobare malum, & eligere bonum; ac subindè quòd malum eligat, vitio hominis tribuendum est: ex quo malitia primæ consequentiæ apertissimè constat: nec ad id fugiendum recurrunt Thomistæ ad hoc solum, quòd malitia actûs sit extra sphæram omnipotentiæ, sed respondent: Homo prædeterminatus ad materiale, peccat, quia potest, tenetur, & non vitat malum. Sin autem prædeterminatio solam relinquit libertatem à coactione, & evertit indifferentiam, ut vult *Calvinus* ad bonum, malitia actûs non homini ad illum necessitato, sed causæ prædeterminatione suâ necessitanti jure meritò est adscribenda, nec est apparens ratio, cur illi non tribuatur.

14. Hæc profectò clariora sunt, quàm ut probari debeant; & ex illis patet, quàm reprehensibilis fuerit contra Thomistas objectio: prima quippè consequentia perindè se habet, ac si ad formam syllogisticam hoc modo reduceretur: *Qui potest, tenetur, & non vitat malitiam sui actûs, peccat: sed homo prædeterminatus ad actionem, cui est infallibiliter annexa malitia, potest, tenetur, & non vitat malitiam sui actûs: ergo homo prædeterminatus ad actionem, cui est infallibiliter annexa malitia, peccat*. Porrò hic syllogismus optimus est, tum ex forma, tum ex materia: ex forma quidem, quia caret omni defectu; ex materia autem, quia major est per se nota; minor autem in argumento supponitur ab Adversariis, vel hostem fingunt; sed ille, istam ex antecedenti primò consequentiam inferri, callidè dissimulavit, & latenter voluit,

luit, malitiam ex prædeterminatione deduci eo pacto, quô ex secundæ consequentiæ antecedente contra Calvinistas infertur; at operam perdidit.

15. Consequentiam contra *Calvinum* factam optimam esse ex dictis fit evidens. Si namque in homine Calvinisticâ prædeterminatione moto sola manet libertas à coactione, nulla à necessitate antecedente; nec actum valet impedire, nec malitiam: quo ergo jure malitia actûs vitio hominis vertetur? Optimè D. *Thomas* argutias, & cavillationes istas præveniens in 2. ad *Annibal.* dist.37. art.3. ad 1. ait: *Quòd non est in potestate navis, vel ejus arbitrio, ut à Gubernatore deseratur, & ideo submersio navis tribuitur Gubernatori, sicut causa: sed peccator ex proprio arbitrio se separat à Deo. Undè ei imputatur suum periculum; nec oportet dicere, quòd Deus sit causa peccati.* Quia nimirum homo prædeterminatus ad materiale peccati potestatem habet antecedentem ad vitandum actum, quam non permittit, sed vult *Calvinus* divinâ motione destrui.

16. Quæ objicit P. *Marin*, non minùs vana, & irrita sunt, sicut solidam, certamque auctoritatem habet oppositum in ipsa littera Concilii. Peccat sanè primùm peccato ratiocinationis vitiosæ, & ineptæ. Locus arguendi à restricto ad non restrictum affirmativè non valet variatâ appellatione, ut variatur in consequentia facta; cùm in antecedenti, *Actio in quantùm actio causatur per se à Deo*, ly *in quantùm* appellet suprà *physicum actionis*, seu entitatem, & in consequenti *peccatum causatur à Deo*, appellet suprà *formale peccati*. Ex quo irritum est, quod secundo loco dicitur, quòd, ut propositio sit vera, sufficit, quòd prædicatum, *causatur*, conveniat subjecto secundùm id, pro quo supponit subjectum, *malum opus*. Facit namque tale prædicatum sensum appellativum. Sicut in his propositionibus: *Deus diligit impium*, *Deus peccatorem amat*, quæ falsissimæ sunt, licèt id, pro quo supponunt, terminet amorem, & dilectionem Dei. Et propter hoc nullum est argumentum, quod tertio loco proponitur, quia in propositione ista: *Opus malum est vitale*, nulla datur appellatio. Ad quartum respondetur, propriissimum fuisse sensum, & modum loquendi Concilii negantis, Deum plusquàm permissivè causare peccatum, significans per malum opus ipsam malitiam peccati, quæ est extra causalitatem Dei. Non enim in propositionibus facientibus sensum appellativum impropriè quis de aliquo concreto loquitur, etiamsi nomine illius intelligatur significatum formale; immò tunc propriissima est locutio, cùm significatum formale est propriissima ratio convenientiæ, aut negationis prædicati. Cùm ergo Deum non causare peccatum proveniat, non ex entitate physica actionis, sed ex malitia, propriissimè loquitur Concilium, nec impropriè accipit malum opus, dum negat ipsum à Deo causari: quæ omnia cùm ex dicendis maximè constabunt, hic ampliùs differere, nihil est aliud, quàm tempus, & operam ludere. Sed satis mirari non possum Auctorem istum, qui tract. 11. de peccatis disput. 6. num. 40. in sequentem abiit discursum: *Esse causam physicam per se, est quod per ve-*

verum, & physicum influxum producit effectum; sed Deus per verum, & physicum influxum producit malitiam; quia illam producit per actionem veram, & physicam, & verè physicè egredientem ab omnipotentia: ergo est causa per se malitiæ. Alia infrà notabimus num. 29. Interim verò dissimulare non possumus, hominem nos cum Hæreticis confundere conantem, simulque hæc loquentem; quæ an ita Hæretici loqui ausi fuerint, nec ille concessit, ut suprà num. 6. vidimus; nec excusandus, quòd hac protulerit non resolutoriè, sed tanquàm ab alio, cui placeant, defendenda. Quod enim ita proposuit, absurdum non putavit; aliàs scandalum cæteris pararet, & esset offensioni: quod esset injustum, & in Doctore Catholico maximè reprehensibile.

§. II.

Vindicantur Thomistæ ab alia impostura facta, & referuntur sententiæ.

17. ERuditissimos, ac sapientissimos viros Eminentissimum *Cajetanum*, *Nazarium*, Mag. *Albelda*, Mag. *Soto*, & Mag. *Zumel* volunt Molinistæ habere socios in patrocinium sententiæ negantis physicam Prædeterminationem ad materiale peccati; sed immeritò talem, ac tantam injuriam Sapientissimis Magistris irrogant, quod perspicuum erit, si loca, ubi rem ex professo tractant, in medium producamus. Et quidem primò Eminentissimo *Cajetano* inter Thomistas meritò celeberrimo hæc sententia tribuitur, cùm tamen difficultatem illam nemo declaraverit aptiùs. Audiatur 1.2. quæst.72. art.1. *Ex hoc autem, quòd de ratione talis actus est esse ab agente deficiente, sequitur, quòd pro quanto est ab agente, sit à Deo primo agente: pro quanto à deficiente, non sit à Deo. Sequitur secundò, quòd dicere, deformitatem peccati comitari actum talem absolute, & dicere ipsam comitari talem actum, ut est ab agente deficiente, idem est, quia de ratione talis actus est esse ab agente deficiente. Sequitur tertiò, quòd non est idem concurrere ad talem actum secundùm id, quod habet ab agente ut sic, & secundùm id, quod habet ab agente ut deficiente: sicuti non est idem esse agens, & esse deficiens: neque esse ab agente, & esse à deficiente.* Hæc profundissimus *Cajetanus*, qui & post pauca subdit: *Distinguatur sic actus moralis malus secundùm suam speciem dupliciter. Primò absolutè, seu simpliciter. Secundò, secundùm id, quod habet perfectionis. Et primo modo sequitur ad eum deformitas, secundò non. Primo modo est ab agente deficiente: secundo ab agente tantùm, ac per hoc à Deo.* Et in art.2. ejusdem quæstionis: *Deus est causa actûs, qui est peccatum tàm secundum esse naturæ, quàm moris, non tamen est causa peccati, quia non est causa, quòd actus sit cum defectu, id est, non est causa concomitantiæ, seu conjunctionis defectus cum actu. Conjunctio namque ista non undecumque provenit, sed ex deficiente libero arbitrio, nec convenit actui quo-*

modolibet sumpto, sed ut à deficiente pendet. Ecce Eminentissimus iste totus est in ostendendo, immunem esse concursum divinum ab attingentia malitiæ: causare verò entitatem actûs, quæ est materiale actûs. Quo ergo jure illum pro se adducant Recentiores, ego non video; sicut & *Nazarium* 1. part. quæst. 22. art. 4. pag. 655. sex conclusionibus mentem suam exponentem: quarum prima est: *Deus est causa actûs peccati, etiam secundùm speciem naturæ*. Secunda: *Deus non est causa peccati*. Et in sexta statuit: *Deum voluntatem determinare ad actum secundùm ejus speciem naturalem*. Et Mag. *Albelda* ex professo 1. par. quæst. 19. art. 8. disput. 59. pag. 726. vers. *Quibus suppositis*, dicentem: *Deus concurrit ad actum peccati, in quantùm est ens, non solùm concursu simultaneo, verùm etiam concursu prævio recepto in voluntate*.

18. Mag. *Sotum*, qui *Tridentino* eloquentiæ, sapientiæ, & eruditionis miraculum fuit, sententiam suam tenere affirmant lib. 1. de natur. & grat. cap. 18. Verùm ex loco isto, falsitatis convincuntur: ibi enim non longè à fine, statuto concursu generali prædeterminante voluntatem ad actionem peccati, ut est entitas, sententiam explicat iisdem exemplis, quibus illam Angelicus Magister declarat. Igitur propè finem cap. 18. lib. 1. sic habet: *Haud equidem diffitentur Theologi, entitatis, (ita vocant) quæ est peccatum, Deum esse causam eo efficientiæ genere, quo cuncta, & animantia, & inanimantia ad suas naturales actiones permovet*. Ex quo constat, sensisse hunc Magistrum sapientissimum, Deum causare entitatem peccati concursu physicè prædeterminante. At statim præveniens imposturam, à qua ipsum vindicamus modò, explicat, quo pacto ex sua sententia minimè sequatur, Deum aliquatenùs concurrere ad malitiam, ac deformitatem peccati. Undè subjunxit: *Nec tamen indè statim conficitur, causam esse peccati, quâ parte deflectitur à lege, & voluntate Dei*. Et paulò post rem ita declarat: *Uti dum claudus ambulat, homo est causa ambulationis, quòd tamen malè, & incommodè gradiatur in detortam tibiam rejicitur: atque dum optimus scribendi Artifex, sive incommodo calamo, sive in mala papyro scribit, ipse quidem est causa Scripturæ, malitia verò characteris refertur vel in calamum, vel in papyrum: ita prorsus dum quis delinquit, Deus quidem cum homine est causa actionis, quatenùs res quædam est, quòd autem à lege declinet, soli imputatur libero arbitrio*. Hæc doctissimus iste Thomista, quibus manifestè Deum vocat causam entitatis peccati nullâ adhibitâ restrictione; peccati verò asserit non esse causam. Eccè sententiam istam, quæ audacter nimis Calvinismi notatur, in Concilio scriptam, ac publicatam, Patribus Concilii dicatam, ac denique probatam à Legatis Concilii specialiter adversus *Calvinum* congregati; ergò vel istam illis Orthodoxis Patribus apertè inferant, vel a censura injuriosa desistant. Hæc pro tanto Magistro dicta sint satis.

19. Objiciunt nobis Mag. *Fr. Franciscum Zumel*, virum illum eruditum, qui omnem scientiæ gloriam invasit, omnem tenuit, & quem tanti fecit *Clemens VIII.* ut ad ejus immortalem gloriam in suo Brevi

Apo-

Apostolico die 10. Martii anni Domini 1603. magnis ipsum celebret præconiis dicens: *Hæc omnia manifestiùs agnovimus, & prospeximus ex hoc tuo commentario, quem ex tuo zelo incensus, & ejusdem Nuncii cohortatione permotus nuper scripsisti, ut quorumdam hominum novitates amantium parùm consideratas (ne quid graviùs dicamus) opiniones confutares, & veritatem in re gravi assereres, & roborares.* Asserit namque 1. part. quæst. 22. art. 4. Append. *Quamvis Deus immediatè concurrat ad entitatem, & substantiam actûs mali, & peccati, & sit verissimum; dicere tamen, esse prærequisitum auxilium efficax Dei prædeterminans, & præmovens efficaciter voluntatem hominis ad actum peccati, & mali moralis, etiam pro materiali, neque est verum, neque sanæ doctrinæ consonum; immò verò est falsum .... hæc assertio statuitur peculiariter contra eos Hæreticos, qui ajebant, Deum ab æterno, antequam videret voluntatem hominis determinantem se in actum peccati, ita statuisse: volo, ut Petrus tali die mentiatur, & tali adulteretur, & quòd ex vi hujus efficacis voluntatis Dei Petrus de facto mentitur, & fornicatur &c. Ita censuerunt plures ex Hæreticis Lutheranis. Ita Philippus Melancton super Epist. ad Rom. impudenter asseverat, Deum esse causam peccatorum, & quòd non minùs proditio Judæ, quàm conversio Pauli fuerit ex voluntate Dei.* Hucusque prædictus Auctor. Ex quo sanè vanum triumphum sibi quærunt Adversarii.

20. Potest namque in peccato præter formalem deformitatem considerari entitas peccati, seu actio peccati, & libertas, & omnes aliæ formalitates purè physicæ, quæ in peccato sunt, & vulgò vocantur materiale peccati, seu operis mali; & istæ possunt dupliciter sumi, vel formaliter prout ordinantur, subsunt, & connotant formalem malitiam, non per se intentam à creatura, vel purè materialiter, ut entitas, & actio, seclusò tali ordine, & connotatione. Ut certissimum supponunt Thomistæ, Deum non posse absolutè determinare materiale peccati in primo sensu, seu formaliter, ut connotat, & subest formali malitiæ; quia determinaret malum opus, & peccatum, & ex consequenti peccaret, & determinaret malitiam: qui enim determinat substratum alicujus concreti, ut subest formæ, determinat concretum ex substrato, & forma; sed peccatum dicit actionem liberam pro substrato, & malitiam pro forma: ergo si Deus determinaret actionem, ut subest malitiæ, peccatum determinaret. In hoc sensu loquitur prædictus Magister hanc assertionem statuens peculiariter contra eos Hæreticos, qui ajebant, Deum ab æterno aliquos ad malum prædestinasse, qui error damnatus fuit in Concilio *Arausicano II.* Can.25. sequentibus verbis: *Aliquos verò ad malum divinâ potestate prædestinatos esse, non solùm non credimus, sed etiam si sunt, qui tantum malum credere velint, cum omni detestatione in illos anathema dicimus.* Quorum hæresim renovarunt *Lutherus*, & *Calvinus*. Si ergo non cum illa præcisiva, & metaphysica terminorum distinctione loquitur, contradistinguens ipsum materiale materialiter, vel formaliter acceptum, est, quia temporibus illis, etsi

jam

jam essent hujuscemodi novæ disputationis inter Catholicos initia, non tamen orta erat contentio, & dissensio, occasionem criminandi arripiens ex confusa intelligentia hujus termini *materialis*, quem semper formaliter accipit Auctor iste, & ut contradistinguitur entitati peccati, quam à Deo esse dixerat ibi quæst. 4. art. 2., *quia nempè actiones peccatorum sunt entia realia positiva à Deo creata: ergo sunt à Deo tanquam à causa efficiente*. Rursus: *Hujusmodi entia substrata sunt bona*: *ergo sunt à Deo*.

21. Verùm non est, quòd immoremur, nec subtiliora rimari necessum est, ut à tali sententia remotissimum fuisse noverimus. Audiatur 1. 2. quæst. 79. art. 1. ubi inquirit D. *Thomas*: *Utrùm Deus sit causa peccati? Pro explicatione hujus difficultatis*, inquit, *primò sentiendum est catholicè, ad omnem entitatem realem peccati, quatenùs actio, & entitas realis est, Deum immediatè concurrere tanquam primam causam, & per se illius entitatis, & operationis. Hæc est contra Durandum, & aliqua ex parte contra recentes Theologos, quos taceo*. PP. *Molinam*, & *Suarez* intelligit Auctor, quos nusquam ex nomine designavit, nisi dum expressè in quæstionibus variis ipsorum refellebat opiniones. En ubi apertè asserit, Deum immediatè concurrere tanquam primam causam, & per se illius entitatis, & operationis, quæ nequit esse à Deo, ut primo efficiente, quin sit ab ipso, ut primo libero; quia ratio primi efficientis convertitur cum ratione primi liberi: ergo est à Deo, ut primo determinante, quia de ratione primi liberi est esse primum determinans, sicut de ratione liberi est determinare, & secundi liberi secundò determinare: ergo Deus concurrens ad entitatem ipsam determinat. Si ergo negat in prædicto testimonio, Deum efficaciter præmovere voluntatem hominis ad actum peccati, etiam pro materiali, non accipit materiale materialiter sumptum, sed formaliter: sicut illud accipit 1. 2. quæst. 111. art. 3. disput. 4. vocans materiale peccati *entitatem malam*, dicens: *Implicat prædeterminare entitatem malam, & movere ad illam, quin moveat ad formale peccati*: hinc denuò repetens se agere contra *Calvinum*, & *Lutherum*. Et expressiùs mentem suam aperit, dicens: *Nullus Hæreticorum dixit, Deum concurrere ad formale peccati, sed tantùm ad materiale, præmovendo, & prædeterminando arbitrium nostrum*: quæ eadem verba etsi legantur in P. *Marin* dicta sect. 5. num. 64. non tamen est mens, & fides una: nam Doctor iste ex prædeterminatione ad materiale, materialiter sumpto, arguere vult, Deum esse Auctorem peccati: ille verò contra Hæreticos ex materiali formaliter sumpto.

22. Aliud sanè testimonium huic nostro argumento accommodatissimum observare est tom. 1. variarum disputationum in Append. ad disp. 5. sect. 1. pag. 250. edit. Salmanticensis, juxta Lugdunen. verò tom. 3. pag. 209. §. *Ad confirmationem*: *Nobis certissimum est, Deum non præmovere ad peccatum, sicuti alibi fusiùs ostendimus 1. 2. qu. 111. & 1. part. quæst. 22. art. 4. disp. unica*: *Non enim militat utrobique par ratio de actibus bonis, & de malis, seu peccaminosis. Primò, quia homo non*

non subordinatur Deo, ut peccans est, sicut subordinatur Deo, ut est benè agens. Rursus, Deus non est causa peccati, neque prima, neque secunda, neque per se, neque per accidens; homo verò est verè, & propriè causa sui peccati, & in peccando minimè subordinata Deo. Tertiò: Deus neque excitat, neque vocat, aut invitat ad malum actum peccati, sicut excitat, & vocat ad bonum actum conversionis, & pœnitentiæ. Quartò, quia Deus probibet peccata, & actiones malas, quæ sint contra legem, & præcepta ejus, & quidem leges probibentes peccata, ne fiant ab hominibus, probibent etiam actiones peccaminosas, & pravas moraliter. Quintò, quia Deus non est causa moralis consilians, neque præcipiens ullo pacto actus pravos, & solùm dicitur causa naturalis actionum. Sextò, quia Deus est prima bonitas per essentiam, ac proindè non potest illi subordinari actio mala ut sic, neque homo ut pravè, & malè agens. Cùm igitur hæc tam diversa sint, & intercedant inter actus bonos, & malos, non oportet consequenter loqui de actibus malis, & peccaminosis, sicuti de actibus bonis, & consequenter negandum est, Deum prædeterminare, & prædefinire odium Dei, aut volitionem jurandi, aut similes actiones malas. Hìc clarissimè sententiam suam proponit, explicans novâ luce, quod 1. part. quæst. 22. art. 4. asseruit, non dari prædeterminationem ad materiale peccati; quia nempè Deus esset causa peccati, & quia homo non subordinatur Deo, ut peccans est, & quia Deus non excitat, neque vocat, aut invitat ad malum actum peccati, cùm non sit causa moralis consilians, aut præcipiens actus pravos, *sed solùm causa naturalis actionum*. Qui textus minimè favet Adversariis, cùm verbis illis: *Rursus, Deus non est causa peccati, neque prima, neque secunda, neque per se, neque per accidens*, neget omnem causalitatem plusquam permissivam, & quòd non est causa peccati per accidens, ut affirmant ipsi. Viderint ergo, quo fidenti animo sapientissimum illum Magistrum in oppositam Thomistarum sententiam pronunciant. Verùm de his satis. Nam his paucis expositis, qualis, quantaque sit citandi incuria, facilè intelligitur.

23. His ergo despectis levibus judiciis, duplex in præsenti occurrit sententia. Prima affirmat, Deum concurrere ad formale peccati; quia tamen non concurrit ex sua determinatione, sed ex determinatione creaturæ, & contra suam inclinationem, ideò solùm permissivè, & per accidens est causa peccati, quam communem Auctorum Societatis asserit P. *Marin* loco citato disp. 6. sect. 1. num. 5. Et P. *Ramirez* de Prædest. disp. 6. cap. 4. & 5. Sententia negans, Deum ullo modo concurrere ad malitiam, seu deformitatem peccati, eam aliquatenùs producendo, aut attingendo concursu positivo, est communis Thomistarum, & frequentissima apud alios Theologos, inconcussaque apud antiquiores, non agnoscentes in Deo aliam malitiæ causalitatem, nisi purè permissivam, sumptâ permissione pro voluntaria, ac libera, justaque negatione concursûs requisiti ad vitandum peccatum. His suppositis, sit

§. III.

§. III.

Deus nullatenus concurrit ad formale peccati, nec est causa per accidens malitiæ, & deformitatis.

24. Firmissimum, & irrefragabile hujus veritatis præbet testimonium D. *Thomas*, supponendo ex Adversariis, quod videbimus infrà, Deum vel causare, vel concurrere ad malitiam peccati eodem in sensu, eâdemque proprietate, quâ vel causat, vel concurrit ad entitatem illius. Etenim apud D. *Thomam* est evidentissimum, Deum longè aliter se habere in suo concursu ad malitiam, ac in illo se habeat ad illius entitatem; quod clarè percipiet, qui vel leviter attenderit ordinem, & altissimam methodum, quam observat, ubicumque materiam subjectam nostræ disputationi pertractat: semper enim tali procedit articulorum ordine, ut in priori inquirat, *Utrum peccatum sit à Deo?* In posteriori verò, *Utrum actus peccati sit à Deo?* Ita in 2. dist. 37. quæst. 79. Ita in disputatione de Malo quæst. 3. Ita in prima secundæ quæst. 79. Deindè in his locis ita resolutionem tradit, ut in 1. artic. asserat, *peccatum non esse à Deo, & Deum non esse causam peccati*, in secundo verò asserit, *à Deo esse actum peccati*: immò planè, & evidenter resolvit in secundis articulis illarum quæstionum, Deum esse causam, & Auctorem actionis, ut Dubio sequenti videbimus: ergo mentem D. *Thomæ*, qui ut veri Discipuli profitentur sequi in hac controversia, debent nobiscum asserere, Deum longè aliter concurrere ad entitatem peccaminosi actûs, quàm ad malitiam peccati. Si enim concursus Dei pari modo, eâdemque habitudine se haberet ad malitiam, & ad peccati entitatem; eo in sensu, in quo entitas peccati dicitur esse à Deo, malitia quoque esse à Deo deberet dici; nec enim alio modo, vel per aliud medium entitas peccati est à Deo, quàm per influxum sui concursûs: sed D. *Thomas* in primis articulis citatis illarum trium quæstionum absolutè negat, peccatum esse à Deo, & articulis secundis constantissimè affirmat, esse à Deo entitatem peccati, cujus entitatis Deum aliquando vocat Auctorem, semper verò causam; quod & sæpiùs dixit in 3. lib. contra Gentes: ergo juxta mentem D. *Thomæ* longè aliter se habet ad entitatem peccati, ac ad illius malitiam: modoque loquendi aptissimo, ac profundissimo, ut absit omnis æquivocatio, ut in actu inveniret defectum, ad defectum principii recurrit, ita quòd utrumque explicet, & naturam principii, cujus vitio defectum vertit actionis; & actum: in eo distinguens id, quod in illo entitatis, & perfectionis est, ab eo, quod in illo est deformitatis, & defectûs: primum tribuit Deo, & voluntati ut efficienti, prout benè Emus *Cajetanus* loco cit. exposuit; secundum verò tribuit voluntati, ut deficienti, minimè concursui divino, qui defectu aliquo infici non potest.

25. Hoc maximam auctoritatem accipit ex illo *Joann.* 1. *Et sine illo factum est nihil*: quibus verbis juxta D. *Augustinum*, *Origenem*, D. *Thomam*, & alios plures, ut asserit ibi D. *Thomas* lect. 2. litt. B. in fine,

fine, *significatur puritas causalitatis divinæ, quia sic est causa bonorum, quod non est causa peccati*. Ex quibus fit argumentum. Quod fit Deo positivè concurrente, non fit sine Deo: sed peccatum per vos fit Deo positivè concurrente: ergo peccatum non fit sine Deo: sed hæc propositio: *Peccatum non fit sine Deo*, est contradictoria illius: *Sine ipso factum est nihil*, juxta intelligentiam Sanctorum Patrum: ergo concursus positivus Dei ad formale peccati defenditur apertè contra Sacram Scripturam, ut intellectam ab *Augustino*, *Origene*, D. *Thoma*, & aliis: sufficit enim, quòd non fiat sine Deo positivè concurrente, ut non dicatur absolutè fieri sine Deo, sicut in loco citato absolutè dicitur.

26. Hoc ipsum apertissimè deducitur ex variis Sanct. Patrum testimoniis, in quibus efficientia Dei diverso modo comparatur ad entitatem peccati, ac ad malitiam. Constat ex D. *Augustino* lib. 1. de libero arbitrio cap. 2. his verbis: *Credimus autem, ex uno Deo omnia esse quæ sunt, & tamen non esse peccatorum Auctorem Deum*. Et lib. 1. retract. cap. 26. asserit: *Videndum est, ne malè intelligatur, quod dixi, mali Auctor non est, quia omnium, quæ sunt, Auctor est; quia in quantùm sunt, in tantùm bona sunt*. Ubi positivè affirmat, quòd malum, quatenùs est bonum, bonitate scilicet physicâ, sic habet Deum Auctorem, licèt Deus non sit Auctor mali. Et lib. quæstionum 83. quæst. 21. *Quisquis omnium, quæ sunt, Auctor est, & ad cujus bonitatem id tantùm pertinet, ut sit omne quod est, non esse ad eum pertinere nullò modò potest. Omne autem quod deficit, ab eo quod est esse deficit.... quocircà mali Auctor non est, qui omnium quæ sunt, Auctor est; quia in quantùm sunt, in tantùm bona sunt*.. Sic eruditè dixit D. *Anselmus* lib. de Casu Diaboli cap. 20. *Voluntas mala quatenùs voluntas, motus, & actus est, est ex Deo: quatenùs justitia caret, non Dei est, sed volentis*. Et lib. de concordia præscientiæ, & prædestinationis cap. 7. sententiam istam docet, & explicat distinctione eâdem, quâ utitur D. *Thomas*: *Omnis qualitas*, inquit, *vel omnis actio, & quidquid aliquam habet essentiam à Deo est, à quo omnis justitia, & nulla injustitia. Facit igitur Deus omnia, quæ justá, vel injustá voluntate fiunt, id est bona opera, & mala: in bonis quidem facit, & quod sunt, & quod bona sunt; in malis verò facit quod sunt, non quod mala sunt*. Quo sanè nihil expressiùs desiderari potest, & quod ad evidentiam rem nostram efficacissimè probat. Si enim formale peccati esset à Deo in eo sensu, & proprietate locutionis, quâ est à Deo actio peccati, injustitia esset à Deo ea in proprietate locutionis, & in eo sensu, in quo à Deo est justitia, quod asserere nullus audebit. Id verò sequi probatur ex verbis *Anselmi*, dum clarissimè probat, actionem peccati esse à Deo, quia ab illo est omnis justitia: ergo si formale peccati est à Deo eo prorsus modo, quo actio peccati, à Deo erit injustitia eo prorsus modo, quo à Deo est justitia. Vel aliter: non est à Deo injustitia; sed malitia, & formale peccati est ipsa injustitia: ergo formale peccati non est à Deo eo in sensu, & proprietate, quo ab illo est materiale, alioquin esset à Deo injustitia eo in sensu, quo ab illo est justitia..

27. Hæc cùm ita sint, non possunt Adversarii negare communem Sanctorum, & Theologorum locutionem, quâ absolutè, & absque ullo addito restringente, aut diminuente, Deum proferunt causam actionis, quæ est peccatum, & entitatis, quæ peccati malitia inficitur: sed, ut illi affirmant, evidens est, Deum ad formale peccati ita suo se habere concursu, eoque in sensu, ac locutionis proprietate, quo in sensu, & proprietate se habet, juxta Sanctos, ac Theologos ad actionem peccati, & entitatem, quæ malitia inficitur, quod ne à nobis ipsis impositum dicant, audiant P. *Marin* dicta sect. 5. num. 39. *Juxta ferè omnes nostros Auctores modernos Deus eodem modo est causa malitiæ, ac entitatis, & actûs peccati (& existimant hi Auctores hanc esse mentem D. Thomæ) sed juxta D. Thomam, Deus est causa per se purè physica entitatis, & actûs peccati: ergo Deus est causa per se purè physica malitiæ.* Et num. 40. *Deo tribuendus est ille influxus, qui magis conformis est SS. PP. & D. Thomæ. Sed SS. PP. & D. Thomæ magis conformis est influxus causæ physicæ per se; quia absolutè, & sine restrictione dicunt, Deum causare quidquid physicum est in peccato, quæ verba juxta nos significant modum causandi: ergo sine restrictione influit physicè in peccatum, & est causa physica peccati: & consequenter est causa purè physica per se: quæ alienatio semper addenda ad vitandum malum sonum*, quod & repetit n. 42. *Ac verò Deus verè physicè influit, & per verum, & physicum influxum influit in peccatum, & prævidet futurum peccatum, & à Patribus dicitur causare quidquid positivum est in peccato, & hoc extendit ejus dominium: cur ergo non erit causa physica peccati? Non moralis, quia plus requiritur, ut aliquid sit causa moralis, quàm physica, & ideò forsan ars non dicitur causa moralis mali artefacti.* Si ergo minorem istam volunt esse evidentem, vel saltem esse probabilem: ergo saltem probabiles erunt hæ propositiones absolutè prolatæ: *Deus est causa malitiæ; Deus est causa peccati.*

§. IV.

Prima ratio Conclusionis probativa proponitur.

28. Nunc rationibus differendum est. Et prima desumitur ex dictis; nam concursus ille eodem modo denominat Deum concurrentem ad formale, quo illum denominat concurrentem ad entitatem, seu ad materiale peccati juxta Adversarios; sed absolutè denominat Deum concurrentem ad entitatem, seu materiale peccati: ergo absolutè denominat Deum concurrentem ad formale peccati: sed concursus turpis, & inhonestus, qualis est concursus ad formale peccati, qui est ipsum peccati formale, non potest non tribuere denominationem turpiter, & inhonestè concurrentis: ergo concursus ad formale peccati Deum denominat inhonestè concurrentem, quod pugnat cum summa, & infinita Dei sanctitate, Deumque talem constituit, qualem nec Pagani agnoscere vellent.

29. Re-

29. Respondebis primò ex Patre *Herrera* de Prædestin. quæst. 8. num. 39. distinguendo majorem sub his terminis: *Deus nihil potest agere per se ex propria determinatione, nisi honestè, & laudabiliter, concedo: per accidens, & ex aliena determinatione nego antecedens. In his enim operationibus Deus non est necessariò laudabilis.* Nec ab ipso dissentit P. *Ramirez* de Prædestinat. disp. 6. cap. 4. num. 110. *Nec quia actio creaturæ indivisibiliter sit actio potentiæ, quâ ut causa universalis, & prima concurrit ad peccatum, Deus dici potest cooperator ad malum: quia ad cooperationem ultra concursum effectivum, requiritur concurrere ad effectum, vel ex propria determinatione, vel propria inclinatione.* Ulteriùs progreditur P. *Marin* sect. 3. num. 30. ubi asserit: *Deum nihil odisse eorum, quæ facit ex propria determinatione, & hoc significat illud verbum: quod Deus fecit, Deus operatus est, sumptum sine restrictione, aut sine termino, ratione cujus cognoscatur alius sensus, ut diximus disputatione de materiali sect. 6. quod est propriè facere: secus quæ facit ex determinatione creaturæ: & similiter omnia, quæ facit ex propria determinatione, facit propter finem; non verò, quæ facit ex aliena determinatione, quia est causa per accidens illorum: postquam verò facta sunt, ea ordinat ad finem. Item illa actio est tendentia Omnipotentiæ agentis, & tendit in finem determinatum à creatura, sed ex aliena determinatione creaturæ.* Et ibi: *Item determinatur Omnipotentia ad peccatum, quasi violenter, & quasi invita, ut supra diximus ex SS PP. Itaque in illo casu agit physicè Omnipotentia propter bonum commutabile ex determinatione creaturæ. Quod idem est, ac creaturam agere propter bonum commutabile, & Deum permisisse determinari à creatura. Hæc miratur Palancus; sed sunt prima principia nostræ Scholæ.* Et similiter: *Omnipotentia respicit in actu secundo tale bonum tanquam finem ultimum ex determinatione creaturæ; & eodem modo tendit in finem inhonestum: & quodammodo eâdem ratione respicit finem commutabilem, non tanquam Deum Omnipotentiæ, sed tanquam Deum creaturæ, juxta illud: Quorum Deus venter est. Hæc absurdissima vocat Palancus num. 94. sed nostra Schola judicat vera.* Et num. 32. *Quod actio peccati est connaturalis Omnipotentiæ, prout opponitur violento simpliciter tali: non tamen est connaturalis Omnipotentiæ, quatenùs Omnipotentia habeat inclinationem in illam: quia est secundùm quid violentia Omnipotentiæ, ut constat ex SS. PP. & nostris rationibus.* Et iterùm ibi: *At verò intendimus, posse aliquid egredi ab aliqua potentia contra inclinationem potentiæ: ut dum arripitur manus filii ad percutiendum Patrem, percussio habet esse per egressionem à filio, sed contra inclinationem filii: similiter Omnipotentia concurrit quasi violenta.* Et num. 33. *Ideò esse causam per accidens, quia concurrit quasi violenter: quia hoc ipso concurrit contra propriam inclinationem, & unicè ex aliena determinatione.* Hæc Auctor iste.

30. At nusquàm sanè crederem, ullum vel modicè doctum, vel in doctrina SS. PP. aliqualiter versatum, hoc asserere posse; quantò magis esse principia Scholæ Jesuiticæ, quam pietas magna, sapientia insignis,

& Sacrarum Litterarum peritia commendat. Quis enim, iterum dico, quis judicet, esse principia hujus Scholæ, quòd Deus aut non odio habeat peccatum, quia illud facit ex determinatione creaturæ; aut quòd ex ejus determinatione faciat, quòd odio habet? An nempè credibile est, vel quis sibi cogitatione fingere potest, quòd actio Omnipotentiæ tendat in finem peccati, & physicè agat propter bonum commutabile ex determinatione creaturæ? Quòd respiciat Omnipotentia in actu secundo tale bonum tanquam finem ultimum ex determinatione creaturæ, & tendat in finem inhonestum ex ejusdem determinatione? Quòd actio, quâ Deus causat actionem, & malitiam peccati sit violenta Omnipotentiæ, & quòd Omnipotentia concurrat quasi violenta, quasi Deus violenter, & non liberè operari posset ex determinatione creaturæ? Quòd Deus respiciat finem commutabilem, etsi non tanquam Deum Omnipotentiæ, benè tamen tanquam Deum creaturæ? Quis non hoc absurdum putet? Aut quomodò extra censuræ aleam in tuto posita hujusmodi assertio? Undè contra illam sic argumentor. Primò: etiamsi concursus ille existat ex determinatione voluntatis creatæ, tamen in quantùm inhonestus, & turpis, est concursus Dei: non enim inter concursum illum, prout à Deo, & prout à voluntate, est aliqua in eorum principiis formalis, aut virtualis distinctio, alioquin de illa minima entitate à parte rei contraria, aut contradictoria prædicata verificarentur: quòd nempè concursus ille, prout à Deo, non esset turpis, nec esset inhonestus, immò esset bonus, & honestus; & prout à voluntate esset turpis, & inhonestus; cùm tamen honestas petatur non ex principio effectivo, sed ex objecto, & circumstantiis; sive quod ad propositum est idem, ex conformitate ad regulas: sed concursus turpis, & inhonestus, ut inhonestus, & turpis non potest non tribuere denominationem turpiter, & inhonestè concurrentis: ergo si concursus ille prout à Deo turpis est, & inhonestus, Deum nominat inhonestè, & pravè concurrentem. Cur enim à concursu in actum bonum denominatur concurrens sanctus, & laudabilis, & à concursu turpi non denominabitur concurrens turpis, & inhonestus? Uterque actus existit in eorum principiis ex determinatione voluntatis creatæ, & nullo modo ex determinatione Dei: nec minùs est præter voluntatem Dei existentia actûs boni, & concursûs ad illum requisiti, quàm concursus, & existentia actûs mali. Tria assignant ipsi ad existentiam actûs boni, nimirùm scientiam eventûs, collationem auxilii indifferentis, ac voluntatem inefficacem actûs boni; cùm verò concursus est ad actum pravum, assignant scientiam eventûs, collationem auxilii, & nolitionem inefficacem actûs pravi. Undè dispositio Dei, ut concurrat ad actum bonum, tantùm differt à dispositione ejusdem, ut concurrat ad actum pravum, quia ad illum præsupponitur voluntas inefficax actûs, & concursûs; ad istum verò nolitio etiam inefficax actûs mali, & concursûs: quod sanè non sufficit, ut existentia actûs boni non sit præter voluntatem Dei; cùm actus bonus non possit dici existere ex vi illius intentionis, & voluntatis, quæ ipsius non est causa, & quæ est conjungibilis cum ejus carentia.

Sicut

Sicut & nolitio inefficax existentiæ peccati per accidens se habet ad existentiam peccati, quia nolitio illa, quantùm est ex se, conjungibilis est cum existentia, & carentia peccati: ergo si primo illo concursu, etsi non existente ex determinatione Dei, Deus denominatur laudabiliter concurrens, & concursu illo turpi denominabitur inhonestè concurrens, quod ex ipsissimet terminis horridùm sonat. Enimverò, sicut est sancta voluntas Dei, ita est sancta ejus Omnipotentia: sed quia est sancta voluntas, nequit affectivè attingere inhonestum, & turpe: ergo quia est sancta ejus Omnipotentia, nequit esse causa turpis, & inhonesti. Æquè enim chimæricum est, Omnipotentiam Dei concurrere concursu turpi, & non amato à Deo, ac ponere voluntatem Divinam tendentem in objectum turpe, & inhonestum; sicuti & intellectum divinum intelligentem intellectione turpi, & non amata à Deo. Ergo si Omnipotentia est formaliter sancta, implicat concurrere concursu turpi: quomodò enim ipsa erit formaliter sancta, dum aliquod sui exercitium est formaliter turpe?

31. Secundò, quia falsum est, quòd, ut aliquid sit causa simpliciter, & per se, requiratur, quòd præstet suum concursum juxta inclinationem naturalem, vel elicitam; cùm possit esse causa simpliciter, & per se, etiamsi contra utramque inclinationem concursum præstet, dummodo producat operationem, quam in virtute activè continet. Undè licèt projiciens lapidem sursùm sit causa simpliciter, & per se talis motûs, non verò sit causa hujusmodi ipse lapis; tamen hoc est, quia lapis nullum præstat concursum, sed se habet merè passivè. At è contra Deus in effectibus miraculosis plerumque operatur contra inclinationem naturalem rerum, & tamen causæ secundæ, quibus utitur, multotiès sunt causæ effectûs miraculosi. Nec similiter requiritur, quòd sit juxta inclinationem causæ; assensus enim erroneus elicitus ab intellectu verè est opus intellectûs, & tamen non est juxta ejus inclinationem, sed contra illam, quia intellectus naturaliter inclinatur in assensum verum. Hoc in suis principiis tenentur Adversarii confiteri. Deus offerens voluntati concursum indifferentem ad actum honestum, & ad actum turpem, non præstat concursum juxta inclinationem naturalem, aut elicitam voluntatis: ergo sicut determinatus à nostra voluntate ad actum turpem non est causa simpliciter, & per se illius; neque etiam determinatus ad actum honestum erit causa simpliciter, & per se illius. Vel urgentiùs: Concursus ille indifferens, quantùm est ex se, in ipsorum principiis, æqualiter præstatur voluntati à Deo ad actum turpem, & ad actum honestum: ergo vel prout determinatus à voluntate ad actum turpem efficitur juxta inclinationem elicitam voluntatis, & sic jam erit causa peccati simpliciter, & per se: vel prout determinatus à voluntate ad actum honestum non efficitur juxta inclinationem elicitam voluntatis, & sic non erit causa simpliciter, & per se talis actûs.

32. Tertiò, quia si nos falsi sumus in doctrina ista, & in eadem falsos fuisse ***Augustinum***, & ***Thomam*** confiteri tenentur. Nihil enim certius in doctrina utriusque S. Doctoris, quàm Deum non operari nisi me-

medio imperio suæ voluntatis, & juxta illius inclinationem. Constat ex D. *Augustino* lib.83. qq. q. 32. dicente: *Illo Auctore dicitur, quod illo volente dicitur*, & in Enchir. cap.100. *Deus ergo omnipotens; sivè per misericordiam cujus vult misereatur, sivè quem velit obduret, neque iniquè quicquam facit, nec quicquam facit nisi volens*: ergo si positivè influit ratione suæ omnipotentiæ in actionem peccati, volens & juxta propriam inclinationem illam facit. Cujus ratio evidentissima assignatur à D. *Thoma* 1. p. q. 25. art. 5. ad 1. dicente: *In nobis, in quibus est aliud potentia, & essentia à voluntate, & intellectu; & iterum intellectus aliud à sapientia, & voluntas aliud à justitia, potest esse aliquid in potentia, quod non potest esse in voluntate justa, vel in intellectu sapiente. Sed in Deo est idem potentia, voluntas, & essentia, & intellectus, & sapientia, & justitia. Undè nihil potest esse in potentia divina, quod non possit esse in voluntate justa ipsius, & in intellectu sapientiæ ejus. Tum, quia voluntas non determinatur ex necessitate ad hæc, vel illa, nisi fortè ex suppositione .... Quod autem attribuitur potentiæ divinæ secundùm quòd exequitur imperium voluntatis justæ, hoc dicitur Deum posse facere de potentia ordinata. Secundùm hoc ergo dicendum est, quòd Deus potest alia facere de potentia absoluta, quàm quæ præscivit, & præordinavit, se facturum, non tamen potest esse, quòd aliqua faciat, quæ non præsciverit, & præordinaverit, se facturum, quia ipsum facere subjacet præscientiæ, & præordinationi, non autem ipsum posse, quod est naturale. Ideò enim Deus aliquid facit, quia vult.* Si ergo juxta Angelicum Præceptorem Deus ideo aliquid facit, quia vult; si ipsum facere subjacet præscientiæ, & præordinationi, quia divina potentia æqualis est suæ sapientiæ, & potentia se extendit ad omne illud, in quo potest salvari ratio entis: ergo si actio peccati est verum ens præcontentum in omnipotentia, si præcontinetur in ipsa voluntate; & sapientia Dei ipsam formaliter ordinante, & volente, & præcontineri debet intra inclinationem innatam Dei, cùm hæc inclinatio non distinguatur ab essentia, & virtute activa Dei. Quomodò ergo effectus iste non erit ex propria intentione,& determinatione Dei? Maximè dum scientia, quâ Deus est causa rerum, sit solùm scientia approbationis, quæ non se extendit ad ea, quæ Deus cognoscit per scientiam reprobationis, juxta eumdem S. Doctorem 1. p. quæst.13. art.16. *Scientia, quâ Deus cognoscit peccata, non est practica ex parte rei operabilis, sed tantùm secundùm quid, in quantùm illa permittit, vel impedit.* Quæ permissio, licèt sit volita à Deo, non tamen peccatum permissum. Secundò: ideò probat D. *Thomas*, quòd nihil potest esse in potentia divina, quod non sit in voluntate justa ipsius, & in intellectu sapiente ejus, quia voluntas non determinatur ex necessitate ad hæc, vel illa: ergo Deus applicat suam omnipotentiam, ut hìc, & nunc efficiat actionem peccati per aliquid divinum liberum, nempè per actum voluntatis divinæ: ergò prius est, Deum velle hìc, & nunc, omnipotentiam efficere, quàm quòd omnipotentia efficiat: non ergò omnipotentia Dei malitiam efficiet, si Deus prius non vult malitiam efficere.

Ter-

Tertiò, malitia, & formale peccati, licèt ex determinatione creaturæ existens, nequit esse rectè ordinata, vel ad finem bonum ordinari: ergo nec ex determinatione ejusdem potest ab omnipotentia Dei effici: qui enim rectè illam ex determinatione aliena efficeret, ex eadem determinatione illam rectè ordinaret. Vel aliter: Deus efficiens formale peccati ex determinatione creaturæ, vel operatur propter finem, vel non? Secundum est expressè contra D. *Thomam*, cùm ipsum facere Dei subjaceat prærordinationi divinæ. Si primum: vel operatur propter finem honestum, vel propter malum finem? Si hoc secundo modo, peccat, & malè agit; nisi fortè credatur, posse aliquem benè agere operando propter malum finem. Si propter finem honestum: ergo peccatum non efficitur: non enim peccatum est, quod propter bonum finem operatur. Ergo vel dicendum est, Deum minimè peccatum efficere; vel quòd in influxu positivo, & executivo peccati sapienter, & justè operans, propter malum finem operatur, vel quòd ipsam aversionem, & deordinationem à Deo, ut proprium effectum, ordinat ad bonum finem, quæ omnia chimærica, & impossibilia sunt.

33. Tandem id maximè evincitur ex inconvenientibus, quæ ex hujusmodi positione sequuntur. Primum sit: quia si Deus propriè, physicè, & immediatè influit in malitiam peccati contra propriam inclinationem ex determinatione creaturæ: ergo & eodem jure potest dici, quòd ex vi ejusdem determinationis Deus adjuvat ad peccandum: quid enim aliud est adjuvare ad opus, nisi cum alio physicè influere in opus? Quod est expressè contra D. *Augustinum* lib. 2. de peccator. meritis cap. 5. dicentem: *Ad peccandum namque non adjuvamur à Deo*. Et cap. 19. *Extolli quidem in superbiam propriæ voluntatis est hominum, non operis Dei: nec enim ad hoc eos compellit, aut adjuvat eos*. Quod iterum firmat Enarrat. in Psalm. 25. dicens: *Audire vocem laudis, est intelligere intus, quia quidquid in te mali est de peccatis, tuum est; quidquid boni in justificationibus, Dei est*. Et in Psalm. 100. *Non debemus superbire: totum bonum quod habemus, ab Artifice nostro habemus: quod in nobis nos fecimus, inde damnamur; quod in nobis ille fecit, indè coronamur*. Et tract. de Cantico novo cap. 8. ait: *Quid valeat liberum arbitrium non adjutum, in ipso Adam demonstratum est: ad malum sufficit sibi, ad bonum non, nisi adjuvetur à Deo*. Serm. 156. cap. 11. n. 12. *Nam ad malè agendum habet sine adjutorio Dei liberam voluntatem*. Serm. 20. n. 1. *Ad peccandum anima sibi sufficit*. Quod & sequentibus verbis expressit S. *Prosper* ad *object. calumniant. Gallorum*: *In bonis voluntas est intelligenda de gratia; in malis autem voluntas intelligenda sine gratia*. Et sent. 14. *Ad peccandum homo abundat propriâ facultate: ad agendum autem bonum non sibi sufficit, nisi ab illo justificetur; qui justus solus est*. Si ergo negatur ab *Augustino*, & SS. PP. adjutorium non solùm moraliter, sed etiam physicè, ex consequenti negari debet efficentia tam physica, quàm moralis; cùm nec adjutorium, nec efficentia ex determinatione creaturæ reddatur Deo decens, & honesta. Falsissimum quippè esse nemo quidèm non mentis inops denegabit,

bit, quòd in linea physica effectiva æquè sit opus Dei proditio *Judæ*, ac conversio *Pauli*, quidquid sit de linea affectiva: diversitas enim in effectu ex Dei consilio, & præcepto ad lineam affectivam, & moralem spectat, non ad lineam effectivam physicam: hæc enim solùm attendit physicum influxum in hac linea; sed in omnes formalitates proditionis *Judę* influeret physicè Deus ex determinatione creaturę, sicut influit physicè in omnes formalitates conversionis *Pauli*, etiam ex determinatione creaturæ: ergo in linea physica, & effectiva æquè opus est Dei proditio *Judæ*, ac *Pauli* conversio; æquè Deus physicè adjuvat ad malitiam illius proditionis, ac adjuvat ad hujus ineffabilis conversionis bonitatem: quod an verum sit, videant, & judicent eruditi.

34. Sequitur secundò, quòd cùm solutio affirmet, creaturam esse causam per se actionis peccati, Deum verò causam purè per accidens, jam aliquis effectus verè idæatus à Deo, & à creaturis simul productus, esset effectus per se voluntatis creatæ, & per accidens respectu Dei. Negari enim nequit in sententia D. *Thomæ*, quòd entitatis peccati detur vera idæa, ut expresse docet in 1. dist. 36. quæst 2. art. 3. ad 1. his verbis: *Malum in quantùm malum est nihil, cum sit privatio quædam, & ideò rei malæ in Deo quidèm idæa est, non inquantùm mala est, sed inquantùm res est.* Et in 2. dist. 37. quæst. 1. art. 2. ad 4. *In actu peccati dari aliquam similitudinem cum esse Dei, & aliquam bonitatem exemplatam à summo bono, quamvis non sit ibi similitudo summi boni, quæ est per gratiam.* Cùm ergo idæa sit similitudo, vel ratio rei in Deo existens, secundùm quòd est productiva ipsius rei, negari non potest dari in Deo idæam actionis peccati, in quantùm entitas est. Dabitur ergo aliquid verè idæatum à Deo, respectu cujus sit causa purè per accidens, & quod sit effectus per se creaturæ: quod esse inconveniens maximum, & impossibile docet D. *Thomas* quæst. 3. de potent. art. 2. *Inconveniens est autem dicere, quòd aliquid sit per accidens per comparationem ad causam primam, & sit per se per comparationem ad causas secundas; quia quod est per se, est prius eo, quod est per accidens: prius autem est comparatio alicujus ad causam primam, quàm ad causas secundas, ut patet in lib. de causis. Undè impossibile est, quòd sit per accidens respectu causæ primæ, & per se respectu causæ secundæ. Potest autem accidere è converso. Undè necesse est dicere, quòd tota rerum distinctio sit prædefinita à Deo, & ponere in eo singulorum proprias rationes, & idæas.* Quibus clarissimè docet, quàm impossibile sit, & repugnet Dignitati, & Excellentiæ causæ primæ, quòd actio peccati secundùm id, quod dicit entitatis, & actualitatis, sit per se respectu creaturæ, & per accidens respectu Dei.

35. Tandem, & quod intolerabilius est, sequitur, quòd in Deo separabilis sit ratio primi principii à ratione ultimi finis; ratio summæ actualitatis à bonitate; sicut & à ratione primi principii, & ultimi finis sanctitas; cùm concedat solutio, omnipotentiam physicè agere propter bonum commutabile. Quid enim hoc aliud est, quàm inordinatè agere? Et quòd à Deo sit inordinata creaturæ dilectio? Dum per *Apostolum* im-

imperat, *ut omnia honestè, & secundùm ordinem fiant*. Quæ enim major impossibilitas, quàm quòd Deus, qui omnia fecit in sapientia, & omnia propter se ipsum operatur, actionem peccati physicè agat, respiciens in actu secundo tanquam finem ultimum, & Deum creaturæ commutabile bonum? Quòd in suo concursu suam non exerceat libertatem, sed violenter, coactè, & contrà propriam inclinationem, entitatem agat, quæ conformis est ipsius voluntati, sicut & quòd physicè malitiam agat, quæ nec præcontinetur in ejus omnipotentia, nec est ordinabilis ad ipsum tanquam ad ultimum finem? Quarè hoc concedere est Deum in operando negare se ipsum, ut testatur D. *Thomas* q. 3. de potent. art. 5. ad 12. dicens: *Quòd si Deus aliquid faceret contra suam bonitatem, aut aliquid, in quo sua bonitas non exprimeretur, sequeretur, quod negaret se ipsum*.

36. Secundò: actus peccati secundùm illud, quod dicit entitatis, & actualitatis, sic à Deo fit, quòd mediâ tendentiâ affectivâ in bonum, voluntas convertitur in Deum, tanquam in ultimum finem. Ita D. *Thomas* quæst. 16. de Dæmonibus art. 3. ad 1. dicens: *Sicut & quilibet peccator quantùm ad hoc, quod appetit aliquod commutabile bonum, convertitur in Deum, cujus participatione omnia sunt bona; in quantùm verò inordinatè appetit illud, avertitur à Deo, id est ab ordine justitiæ illius*. Hic enim actus, quà formaliter est tendentia vitalis affectiva in bonum, tendit ad Deum, ut finem ultimum illius, etsi non expressè, saltem virtualiter, & implicitè, ut iterum docet D. *Thomas* quæst. 22. de verit. art. 2. dicens: *Sicut Deus propter hoc, quòd est primum efficiens, agit in omni agente; ita propter hoc, quod est ultimus finis, appetitur in omni fine*: est enim omnis bonitas physica extra Deum quædam similitudo, & participatio divinæ bonitatis ex se ordinata ad ipsam tanquam ad ultimum finem, à quo accipit vim movendi voluntatem, cùm secundum appetibile non moveat, nisi in vi primi appetibilis: si ergo actio creaturæ, quà formaliter est entitas, & bonitas physica, tendit in Deum, tanquam finem ultimum, quomodò eamdem physicè agere potest omnipotentia, etsi ex determinatione creaturæ, violenter, & coactè propter bonum commutabile, tanquam propter ultimum finem, & Deum creaturæ? Nihil certius, quàm quòd ordo finium est, secundùm ordinem agentium: ergo si summa Dei bonitas, juxta D. *Thomam*, est ultimus finis per se simpliciter talis respectu talis actionis, quà formaliter est tendentia vitalis; & omnipotentia debet necessariò esse causa per se, & simpliciter talis; nisi velint, quòd in Deo non connectatur essentialiter ratio primi principii, & ratio ultimi finis; quòd magis se extendat causa finalis in Deo, quàm ejus omnipotentia; quòd id, quod à creatura rationali ordinatur ad Deum tanquam ad ultimum finem, ab ipso Deo ordinetur ad bonum commutabile tanquam ad ultimum finem: quod totum absurdum, & ineptum credimus, ut perniciosum dogma.

§. V.

Secunda ratio probativa Conclusionis proponitur.

37. AD secundam rationem gradum facimus, quæ desumitur ex sanctitate causalitatis Divinæ. Etenim communi Philosophorum, & Theologorum consensu firmatur, quòd à Deo nequit effici, nisi quod præcontinetur in eo, modò illò, quô effectus continetur in sua causa efficiente. Ex quo evidens argumentum fit, quòd formalis malitia peccati non est à Deo, ut efficiente, sivè ex propria, sivè ex aliena determinatione. Quis enim asserere audeat, quòd in ipsa justitia per essentiam præcontineatur injustitia, & quòd à sanctitate ipsa egrediatur physicè iniquitas? *Numquid iniquitas apud Deum? Absit*, inquit *Apostolus* ad *Rom.* 9. cùm sanctitas, & justitia per essentiam excludant injustitiam, & peccati iniquitatem. Si enim, ut ait *Avicenna* à Philosophis laudatus, *equinitas tantùm est equinitas*; idest equinitas non admittit extranea, aut contraria, sed purè explicat, & continet constitutiva, & propria, quantò magis justitia, & sanctitas explicabunt repugnantiam injustitiæ, & iniquitatis?

38. Hoc luculentissimâ ratione confirmat D. *Thomas* locò citatô ex 1. par. quæst. 25. art. 5. ad 1. explicans, quòd Sapientia Divina est justitia, misericordia, potentia, voluntas, intellectus, &c. Quod & docuit eàdem 1. par. quæst. 13. ferè in omnibus articulis, & præsertim 3. & 5. Ex qua doctrina inferunt Theologi 1. par. quæst. 27. art. 4. in omni opere Dei misceri, ac simul concurrere justitiam, miserirordiam, sapientiam, & reliqua attributa: quia nimirùm omnia illa attributa sunt unum per essentiam; quamobrem unum exire nequit in suam operationem, quin reliqua sibi cooperentur. Cùm enim Deus non possit non operari propter semetipsum quidquid operatur, non potest in aliquo opere præscindere à fine alicujus virtutis in ipso repertæ, quin ad illum suam ordinet operationem: ergo nec ex parte subjecti. De *Christo* enim communiter asserunt Theologi in quolibet opere omnes suas exercuisse virtutes: nam etsi opus illud ad aliquam præcisè compararetur, ut ad principium eliciti vum; omnes tamen aliæ concurrebant, aut imperativè, aut regulativè, ne perfectio aliqua possibilis operi deficeret; quantò magis Deo erit hæc attribuenda perfectio?

39. Verùm, ut hæc omnia magis in considerationem veniant, audiendus D. *Thomas* in 2. ad *Annibal.* dist. 3. art. 3. explicans, quomodò potest in actu voluntatis creatæ esse defectus, quin defectus ille attribuatur, vel sit à Deo, quod sequentibus verbis declarat: *Omnia quæ sunt à Deo causata procedunt ab eo, sicut ab artifice artificiata. Undè in Psalm.* 103. *dicitur: Omnia in sapientia fecisti. Defectus autem, qui est in artificiato contra artem, non potest esse ab arte, sed incidit ex defectu instrumenti, vel materiæ. Peccatum autem, in quantùm hujusmodi, Divinæ arti contrariatur, eo quòd est aversio à bono incommutabili*,

bili, quod est omnium artificiatorum à Deo finis, & per consequens principium illius primæ artis. Nam principia artificiatorum sunt finis, ut patet in 2. Physicor. Relinquitur ergo, quòd peccatum non possit esse à Deo, sed ex defectu alicujus creaturæ, per quam Deus operatur, sicut per instrumentum. Hæc ibi; quod evidentius est, quàm quidquid ad elucidationem textûs afferri potest. Constat enim primò soliditas præcedentis discursûs. Si enim malitia peccati est formaliter injustitia, & à Deo formalis aversio, quomodò potest præcontineri in Omnipotentia Dei, dum in ejus voluntate, justitia, & sanctitate non præcontinetur? Quod continetur in Deo est ipse Deus, juxta illud *Augustini*: *Creatura in Deo est ipsa creatrix essentia*: sed chimæra est, quòd id, quod in aliquo statu ipse est Deus, in alio statu positum sit ipsa aversio formalis à Deo: ergo & impossibile erit in Deo contineri, ut in principio effectivo, id, quod ex se est recessus à Deo. Ulterius: quod continetur in Deo, ut in principio effectivo, si extra Deum ponatur, est participatio Dei: sed est inintelligibile, hominem averti à Deo per id ipsum, quod à Deo participat, & est Dei participatio; & quod in sui conceptu est naturalis tendentia ad Deum, ut in finem, ex quo participatur: ergo & inintelligibile est, malitiam peccati præcontineri in Deo.

40. Urgentiùs ex ultimo testimonio arguitur. Nam etsi Artifex creatus deficere possit à consecutione finis sui artificiati, Deus tamen ab eo obtinendo deficere nequit. Ille enim non est sua ars, sed talis est ex accidenti, nec est ipsa benè operandi regula; unde potest præter, & contra artem, & regulam operari; ipsa tamen operandi ars & regula, à regula deficere non potest, nec ab arte, aliàs deficeret à se ipsa; sed actio Dei, si ad formale peccati terminaretur, à consecutione finis deficeret: ergo actio Dei ad formale peccati non terminatur. Prætereà: Artifex, qui omnia, & semper operatur juxta artem, & regulam, non potest suorum artefactorum finem non assequi: sed Deus omnia operatur, & semper juxta artem, & regulam: ergo infallibiliter assequitur suorum finem artefactorum: sed peccatum pro formali finem Dei non assequitur, quia est aversio ab illo: ergo Deus non operatur peccatum pro formali. Tandem, ut plura alia omittam; etsi contingat, potentiam executivam, quæ non est ipsa benè operandi regula in fine operationis assequendo deficere, vel ex propria, vel ex alterius determinatione, implicat tamen, deficere ex propria, aut ex aliena determinatione potentiam executivam, quæ per essentiam est ipsa benè operandi regula: sed potentia executiva Dei est per essentiam ipsa benè operandi regula: ergo deficere non potest, quominùs recta sit ejus operatio. Ex quibus fit evidens, quòd cùm formale peccati sit recessus ab actualitate, & perfectione infinita Dei, nequit oriri, & præcontineri in Omnipotentia, quæ est purissima actualitas, bonitas, perfectio, sapientia, & sanctitas Dei: vel assignent nobis modum, quó formaliter, aut eminenter præcontineatur? Cùm sit penitus repugnans talis præcontinentia, quæ potiùs esset depressio, & defectus Omnipotentiæ,

quàm perfectio : nequit enim non esse defectivum principium illud, cui correspondet malum, quod est privatio universalis boni.

41. Dices, quòd licèt formale peccati non præcontineatur formaliter, vel eminenter, præcontinetur tamen virtualiter in ejus summa, & perfectissima actualitate: verissimum namque est dicere: *Deum esse virtualiter physicè peccatum; esse etiam virtualiter æquivalenter peccatum, quoad aliqua munera: continere activè permissivè peccatum, quia illud causat: & quoad aliqua æquivalere bonitati peccati; scilicet quoad munus entis, & existentis: sicut est virtualiter claudicatio, finitas, error quoad aliqua munera.* Sic P. *Marin* tract. 11. de peccatis disp.4. sect.5. num. 83. loquens de formali peccati malitia, non de naturali entitate actionis. Propter quod sanè statuerat n.72. ejusdem sectionis, *malitiam formalem peccati, ipsum odium Dei esse moraliter transcendentaliter bonum, quia habet suam essentiam completam, & integram cum omnibus proprietatibus.*

42. Miror sanè doctrinam istam, quam solùm pro suo arbitratu excogitavit Auctor iste, cujus nec in Scriptura, nec in Patribus, nec in vera Philosophia fundamentum invenio. Quomodò enim verificari potest, quòd Deus sit virtualiter effectivè peccatum; quòd sit æquivalenter ipsum, cùm nomen, quod deformitatem simul cum actu significat, non possit dici, quòd sit simpliciter à Deo? Participatio virtualis solùm datur, quando in uno reperitur virtus alterius; ita lignum calidum participat virtualiter ignem, quia calor est virtus ignis, & semen est virtualiter animal: vel quando id, quod in altero est solùm virtualiter, convenit alteri etiam formaliter, quomodo sublunaria participant calorem à Sole, & omnis effectus suam causam, quia in ipsa virtualiter præcontinetur: sed malum sub ea ratione, quâ malum est, nec est virtus Omnipotentiæ, nec convenit ipsi, cùm formaliter acceptum dicat carentiam omnis bonitatis, & perfectionis secundùm id, quod explicat; ergo Deus nequit esse physicè peccatum, nec virtualiter æquivalenter, cùm sit verus, & proprius recessus à Deo, qui aversivè inspectus est veluti regula, si vel sic dici potest, omnis malitiæ. Id ostenditur argumento desumpto ex D. *Thoma* 1. p. q.75. art. 5. ad 1. dicente ex D. *Dionysio*, quòd *Deus est infinitus virtualiter in se omnia præhabens, unde participatur à rebus, non sicut pars, sed secundùm diffusionem processionis*; sed implicat contradictionem, actualitatem intrinsecam alicujus virtutis explicari, diffundi, & communicari per id, quod est ei oppositum: ergo cùm Deo opponatur peccatum formaliter sumptum, nequit virtualiter præcontineri in ipsa Dei Omnipotentia modo illo, quo verificari possit, esse æquivalenter, aut virtualiter peccatum. Quis enim asserat, Solem esse causam tenebrarum? Quod sit virtualiter, aut æquivalenter privatio lucis? Vel quòd vita sit causa mortis, aut virtualiter, vel æquivalenter ipsa mors, non solùm quoad omnia munera, sed quoad aliquod proprium ipsius formaliter acceptum? Non ergo Deus potest dici esse virtualiter peccatum, aut quòd peccatum virtualiter præcontineatur in ipso; cùm continentia virtualis fundetur in ejus actualitate, quæ actualitas,

litas, & perfectio Omnipotentiæ diffundi nequit in eo, quod per prius in actualitate summa Divinæ essentiæ non præcontinetur.

43. Nec obstat in excusationem dicere, quòd Deus solùm quoad aliquod munus æquivalet bonitati peccati, scilicet quoad *munus entis, & existentis*, non tamen quoad formale malitiæ: nam contra est primò, quia ex solutione infertur, Deum solùm positivè causare entitatem physicam peccati, prout entitas est, non tamen malitiam, quæ est ipsa Thomistarum sententia. Secundò, quia si in potentia Dei, quæ per essentiam est ipsa voluntas justa, contineri potest entitas, quin malitia in voluntate, & justitia præcontineatur, quidni poterit procedere, aut causari à Deo entitas peccati, ut entitas est, quin causetur malitia, non obstante utriusque identitate? Tertiò, quia falsa erit hæc propositio, quam propugnat Auctor iste tract. 11. disp.7. num.39. *Deus eodem modo est causa malitiæ, ac entitatis, & actus peccati*, sicut & ista, *Deus est causa per se purè physica malitiæ*: nequit enim Deus eodem modo esse causa malitiæ, ac entitatis, quin eodem modo præcontineatur in actualitate Omnipotentiæ malitia, ac præcontinetur entitas; sed malitia juxta solutionem non præcontinetur in ipsa adhuc virtualiter, ne Deus sit virtualiter peccatum, quoad tale munus: ergo nequit eodem modo causari à Deo: ergo falsum est, Deum esse causam per se malitiæ: & quamvis superaddat, id intelligendum *physicè*, hoc nihil aliud est, quàm dicere, Deum non peccare, nec moralem malitiam ei imputari, quod *Calvinus*, cæterique Hæretici fatentur, ut Auctor benè noverat dictâ disp.5. num.64. & 65. citans *Calvinum* dicentem: *Deum mali auctorem non debere appellari*. In quo notam, & reprehensionem non effugit Auctor iste, eamdem incurrens censuram, quam parùm sincerè ibi Thomistis imponit.

44. Fallitur & in alio, ni fallor ego, dum asserit, odium Dei habere integritatem in linea odii Dei, ideoque esse moraliter transcendentaliter bonum, quia habet suam essentiam completam, & integram cum omnibus suis proprietatibus. Falsissimum enim est dicere, odium Dei habere aliquam essentiam, formaliter consideratum, cùm privatio, ut talis, careat omni actualitate, & essentiâ, sitque defectus totaliter consistens in non esse, ut docet D.*Thomas* in 2. dist.30. q.1. art.2. Unde nec habet constitutivum propriè tale, sicuti nec essentiam, aut aliquam quidditatem, ut resolvit S. *Doctor* 3. contra *Gent.* cap.7. probans, nullam dari essentiam, sive naturam malam; contra quam assertionem hoc sibi objicit argumentum: *Si malum est genus, & differentia in moralibus; cum essentia nihil aliud sit, quàm compositum ex genere, & differentia, dabitur essentia mali.* Cui argumento respondet, hoc minimè sequi: *Quia malum in moralibus, sub ratione, sub qua constituit essentiam, non est malum, sed bonum; sub ratione autem, sub qua est malum, non est essentia, sed privatio essentiæ, & speciei.* Et in 2. dist.37. q.1. art.1. *Nomine substantiæ potest intelligi, vel primum prædicamentum, in quo sensu certum est, peccatum substantiam non esse: vel potest intelligi nomine substantiæ quidquid dicitur positivè in quocumque ge-*

nere, & cujus essentia explicari potest. Et immediatè subdit: *In actu peccati est duo considerare, scilicet actum, qui essentia quædam est, & sic est substantia: vel ipsam privationem ordinis, per quam malus est; & quia privationes essentiam non habent, ex ista parte peccatum substantia non est*. Et 2.2. q.10.art.5. ad 1. *Formalis ratio alicujus peccati potest accipi dupliciter: uno modo secundùm intentionem peccantis, & secundùm hoc id, ad quod convertitur peccans, est formaliter objectum peccati, & ex hoc diversificatur ejus species. Alio modo secundùm rationem mali, & sic illud bonum, à quo receditur, est formale objectum peccati. Sed ex hac parte non habet speciem*. Non ergo est vera species intra genus moris, nec spectat ad constitutionem odii Dei, sive in esse naturæ, sive in esse moris: non in esse physico, cùm secundùm suum esse essentiale, & positivum dicat bonitatem, & perfectionem de genere physico, proindèque à Deo causabilem: non in esse moris, cùm species essentialis actûs desumatur penès attingentiam ejus, quod primariò, & directè attingitur ab illo, non autem secundùm id, quod est per accidens, uti se habet malitia peccati juxta D. *Thomam* 1.2.q.72.art.1. *Inordinatio actûs per accidens se habet ad intentionem peccantis; nullus enim intendens in malum operatur... Manifestum est autem quod unumquodque consequitur speciem, secundum illud quod est per se, non autem secundum id quod est per accidens*. Quod & repetit 1.p.q.48. art.1. ad 2. *Sic igitur malum, quod est differentia constitutiva in moralibus est quoddam bonum adjunctum privationi alterius boni, sicut finis intemperantiæ est, non quidem carere bono rationis, sed delectari absque ordine rationis, unde malum in quantùm malum non est differentia constitutiva, sed ratione boni adjuncti*. Et in 2. Sententiar. dist.34.q.1. art.2. ad 3. *Dicendum, quòd malum per se, vel abstractè sumptum, non est differentia specifica, sed malum per accidens, vel concretè acceptum; omnia enim moralia ex fine speciem consequuntur*: quibus certò elucescit, quòd malum abstractivè sumptum essentiam non habet in genere moris, nec ipsam esse integram, & completam, ac proindè nec moraliter trascendentaliter esse bonam. Non secus, ac si quis diceret, essentiam, ac proprietates habere tenebras. Nam in utrisque essentiæ, & proprietates logicè dicuntur; physicæ non sunt: & bonum moraliter solùm dicitur, quod regulis morum correspondet, cùm consistat in tendentia ad objectum, ut stat sub regulis morum: & quod ita non est, neque essentiam, neque proprietates boni moraliter habet. Non abs re hic assuetur, quod scripsit doctissimus *Petavius* tom.1. Theolog. Dogm. lib.10. cap.19. *Nam & Hæretici isti omnes, cùm in eadem libera hominis actione, quod res est, & positiva, ut vocant, ac realis causæ, tam primariæ, quàm secundariæ agentis affectio, ab eo non discernant, quod privativum est, & vitiosum, hoc est ab regula deficiens & distortum: utriusque propriè, ac directè auctorem faciant Deum. At Catholici ex adverso in peccato distinguunt duo; alterum quod est res, & ens, aut natura: alterum, quod non est res, nec natura, sed contra naturam, ut ait Augustinus lib. contra Epist. fund. cap. 33., ac nihil, meraque privatio. Sic enim Patres ad unum*

unum omnes, Græci, Latinique, nullo prorsus excepto, peccatum per se, &, ut loqui amant, formaliter, non nisi defectum à bonitate, vel privationem boni, ac nihil esse sentiunt; ut diserte inter alios scribit Augustinus lib.1. cont. Jul. cap.8. Et ideo, ut eleganter Honorius Augustodunensis ait lib. de Præd. tom.9. Bibl. PP. col. 1147. Malum, vel peccatum nihil est per substantiam: sicut injustitia. Injustitia autem nihil est aliud, quàm ubi non est justitia. Sicut silentium, ubi non est vox: sicut tenebræ, ubi non est lux. Ita peccatum ex se, & ut peccatum est, nec à Deo, nec ab ulla efficiente alia causa propriè, & directè putant effici, qu ia nullus peccatum, id est malum, per se volens, & in hoc intentus agit. Nemo ergo quærat, inquit Augustinus lib. 12. de Civit. cap.7., efficientem causam malæ voluntatis. Non enim est efficiens, sed deficiens, quia nec illa effectio est, sed defectio &c. Causas porrò defectionum illarum, cùm efficientes non sint, sed deficientes, velle invenire, tale est ac si quisquam velit videre tenebras, vel audire silentium. Quarè à Deo nec esse peccatum, sive actionem illam quà mala est, & vitiosa; nec effici, sed præsciri tantùm, ac permitti uno ore Catholici omnes asserunt, ac longè absunt ab eo, ut opera Dei distinguenda putent in duas contrarias species, quarum altera res sit, & bona: altera deficiens, & mala. Hæc ille: quibus clarissimè contradistinguit entitatem, quæ est in peccato, à formali malitia; Deumque auctorem & effectorem entitatis statuit, non tamen concurrere ad formale peccati. Difficillimam esse sententiam de concursu Dei ad entitatem peccati, non inficior; at si eò, quò à nobis propugnatur, sensu difficilis est; ad hanc concursum ad formale peccati addere, nedùm plus difficultatis habet, sed puritati divini concursûs omninò contrarium asserere non timemus.

§. VI.

Concursus purè permissivus datur in Deo ad formale peccati.

45. Concursus causæ liberæ superioris cum causa libera inferiori duplex est, alius permissivus, alius positivus. Tunc causa libera superior permissivè dicebatur concurrere, ut erat universalis Theologorum opinio, cùm suum concursum ad bonum negabat inferiori, malum verò non impediebat, ut faceret; qui permissivus concursus dupliciter ad causam superiorem comparari potest: aut enim causa superior talis est, cui ex munere, & propriâ obligatione incumbat malum vitare causæ inferioris: aut talis est, quæ tali lege non obligetur? Quas inter causas ea est tritissima apud omnes differentia, quòd peccatum inferioris non tribuitur superiori, si illud ab inferiori excludere non tenetur: cùm verò malum arcere tenetur, superiori adscribitur, quæ potest, tenetur, & non vitat. Cùm ergo Deus Optimus Maximus nullâ lege, aut obligatione teneatur ex munere causæ primæ ad vitandum malum crea-

creaturæ rationalis; quinimò justè, & sapienter permittit, ne plurima deficiant bona, quæ Deus pro sua libertate, & potentia malorum occasione producit, permissivè concurrens ad mala, nec causa, nec Auctor dicitur malorum. A temporibus scientiæ mediæ alius modus concurrendi permissivè assignatur ab Auctoribus suis, sibi persuadentibus, Deum ita nobis applicare suam omnipotentiam ad concurrendum nobiscum, ut quamvis ipse nolit actum pravum existere, sed maximè velit actûs moraliter boni existentiam; illâ tamen suæ potentiæ factâ applicatione, contra propriam voluntatem ad malum, ut physicè, realiter, & positivè influat, à voluntate creata determinatur: ac si ipsa determinatio ad bonum, posset determinari ad malum, & inclinatio essentialis in unum extremum posset declinari seu determinari ipsamet in contrarium, vel posset lumen in caliginem & tenebras converti.

46. Concursus etiam positivus, quantùm arbitror, à Theologis antiquis dicebatur ille, quo Deus ex propria, efficacique determinatione omnipotentiam suam, ut concurrat ad hunc actum pro suo dominio, & libertate applicat. Rursus concursus iste positivus duplex est, alter specialis, alter generalis: ille est, quem Deus tribuit ad primum actum, & hic terminari non potest ad entitatem peccati, eò quòd nulla indispositio supponitur in agente creato, nec ex parte voluntatis, quæ tunc primò exit in actum, nec ex parte intellectûs, qui nonnisi ex defectu voluntatis potest in practicis deficere. Alius est generalis, ille nimirum, qui tribuitur agenti plenè constituto in actu, homini scilicet, postquam jam ad primum actum liberum est reductus. Qui etiam dupliciter contingere potest, vel enim supponit aliquam ex parte intellectûs inconsiderationem, quæ pro aliquo priori non intelligitur peccaminosa, vel nullam supponit? Si illam non supponit, concursus ille erit ad actum bonum: sin autem, concursus erit ad actum peccati, ut docent Thomistæ 1. p. q.63. art.5.

47. Hoc genere positivi concursûs Recentiores scientiæ mediæ Sectatores non contenti, alium nobis assignant, quo Deus ad actus concurrit liberos voluntatis creatæ, non quidem determinando concursum, aut actum, sed ex determinatione voluntatis creatæ, quod concursus genus positivum dicunt, quia licèt non existat ex determinatione Dei, tamen non extrahitur ab omnipotentia. In præsenti non inquirimus qualitatem hujus concursûs, quem satis explicatum, & impugnatum relinquimus; sed an talis concursus, quà formaliter permissivus est, causet physicè, & realiter operetur entitatem, & malitiam peccati, vel an solùm consistat in denegatione gratiæ? In hoc enim sæpissimè Auctores contrarios legenti gravissima deceptionis occasio esse potest, dum asserunt, Deum esse causam permissivam peccati: cujus significationem attendere, & expendere congruum duximus, ut tollatur omnis confusio, & utriusque Scholæ maximum discrimen elucescat. Thomistæ nomine permissionis peccati passivè sumptæ nihil aliud intelligunt, quàm denegationem gratiæ efficacis ad actum adimpletivum, conferente Deo titulo Auctoris naturæ physicam prædeterminationem ad actum peccati,

ut

ut entitas est. At difficillimè ab Adversariis explicatur, in quo consistat hæc permissio peccati passivè sumpta.

48. Pro cujus intelligentia maximè notandum, quòd passiva permissio est effectus Dei negativus, eo sensu quo negationes logicâ denominatione vocantur effectus. Nam carentia gratiæ efficacis est à voluntate divina volente non conferre gratiam efficacem, cùm possit; est etiam effectus Dei, in quantùm importat aliquid positivum; nam prædeterminatiò physica ad entitatem peccati est executio omnipotentiæ ex imperio voluntatis divinæ. Non enim peccatum existeret, nisi Deus illud permitteret esse; nec permittit, nisi volendo: ut testatur *Augustinus* in Enchir. cap. 101. dicens: *Propterea namque magna opera Domini, & exquisita in omnes voluntates ejus, ut miro, & ineffabili modo non fiat præter ejus voluntatem, quod etiam contra ejus fit voluntatem, quod non fieret, si non sineret: nec utique nolens sinit, sed volens*; cui consonat D. *Thomas* in 1. dist. 47. art. 4. *Undè dicitur, quòd Deus non vult mala fieri; sed vult permittere, mala fieri*. Aliud namque est permissio peccati, ac peccatum permissum. Illa activè sumpta est exercitium proprium voluntatis divinæ potentis pro suo dominio velle conferre gratiam, & velle eam non conferre. Undè juxta D. *Thomam* ibi permissio peccati correspondet voluntati consequenti Dei; licèt peccatum permissum ad nullam voluntatem pertineat. Si ergo volendo Deus permittit, à fortiori non influet in entitatem peccati, nisi volendo: & ideò *Augustinus* lib. 83. qq. q 23. asserit: *Hoc est aliquid fieri Deo agente, atque Deo volente*.

49. Quò pra supposito, difficillimè explicatur ab ipsis permissio passiva peccati, quæ ex voluntate Dei fit, & ex qua infallibiliter inferatur logicè peccatum. Inutilis est primò recursus ad inefficaciam auxilii, cùm non sit inefficax ex se, & ut descendit à Deo, sed quatenus voluntas creata non est adimpletura præceptum, quod verum est sine interventu voluntatis divinæ in eorum principiis: non enim aliter explicari potest talis auxilii inefficacia. Si enim inefficax asseritur, quia Deus inefficaciam prævidit per scientiam mediam? Primò: hæc independenter à voluntate divina, juxta ipsos, existit in Deo. Secundò: scientia media non potest ingredi formalem constitutionem permissionis, maximè dum ipsa consequitur ad peccatum de facto existens, utpotè acquisita per ipsum à voluntate creata: ergo supponit permissionem peccati adæquatè constitutam. Si autem auxilium dicas inefficax, quia voluntas creata deficiendo reddit illud inefficax; hoc ex Deo non est, sed à voluntate creata. Uno verbo: inefficacia auxilii ab illo ponitur, in cujus est potestate; sed solùm juxta ipsos est in potestate creaturæ, quòd sit, vel non sit inefficax: ergo inefficacia à creatura debet esse. Quomodo ergo permissio peccati, quæ à Deo volita est, & ex ejus descendit voluntate, poterit consistere in carentia efficaciæ, aut in efficacia auxilii?

50. Ejusdem inefficaciæ erit asserere, ad permissionem peccati ultra auxilium sufficiens requiri carentiam aliorum auxiliorum efficacium, quæ à Deo est: nam negatio aliorum auxiliorum, etiam efficacium, non

infert infallibiliter peccatum, etiam conjuncta cum auxilio sufficienti, nisi ratione inefficaciæ auxilii, quæ à Deo non est, nec ex ejus descendit voluntate: immò nec ipsa negatio auxiliorum efficacium, ut efficacium. Nam sicut ab illo est negatio auxilii quoad entitatem, à quo est tale auxilium quoad substantiam, ita ab illo est negatio auxiliorum, ut efficacium, à quo potest efficacia auxilii præstari: sed hæc efficacia auxiliorum non potest à Deo descendere; cùm antecedenter ad voluntatem divinam, seù præcisivè ab illa sint efficacia in statu, quem vocant conditionatum, & in statu absoluto reddantur efficacia à voluntate creata: ergo ab illa, & non à voluntate divina esset negatio auxiliorum, ut efficacium. Non enim ad divinam providentiam spectat, quòd sit, vel non sit inefficax, cùm non magis se extendat, quàm divina Omnipotentia, sub qua licèt præcontineatur entitas auxilii, non tamen efficacia: cùm ex vi comprehensionis suæ omnipotentiæ non cognoscat efficaciam auxilii, cognoscendo ex vi illius quidquid in ipsa præcontinetur. Debet ergo asseri, efficaciam ex alterius dispositione convenire, in cujus potestate sit, quòd auxilium sit, & denominetur efficax, vel inefficax: quo stante permissio peccati ex Deo non erit.

51. Si tandem dicant, quòd decretum collativum auxilii sufficientis supponens scientiam mediam peccati connectitur cum peccato, eò quòd connectitur cum scientia media, quam supponit, & infert infallibiliter auxilium, atque adeò connectitur cum existentia utriusque, & consequenter cum peccato, quòd infallibiliter infertur ex coexistentia auxilii, & scientiæ mediæ; contra est: nam decretum hoc non potest constituere permissionem passivam peccati, cùm non sit effectus Dei: ergo nec salvatur permissio peccati connexa infallibiliter cum peccato. Deindè: hoc decretum collativum auxilii sufficientis connexum cum peccato non potest ab ipsis concedi requisitum ad existentiam peccati, cùm sit in eorum principiis repugnans: ergo ex connexione hujus decreti cum peccato non deducitur permissio requisita ad existentiam peccati cum ipso connexa. Nec coexistentia auxilii cum scientia media peccati infert infallibiliter peccatum eâ ratione, quâ est effectus Dei; nam hæc coexistentia nihil aliud est, quàm existentia utriusque: solùm autem existentia auxilii est effectus Dei, quod auxilium conjungibile est cum carentia peccati; non tamen est effectus Dei existentia scientiæ mediæ. Ita sæpè laudatus Sapientissimus ille Primarius Salmantinus M. ***Bolivar*** tract.6. de Prædest. dub.3. §.1.

52. Verùm quoniam omnes modos dicendi persequi non est operis instituti, & quia nullus est, in quo non major adhuc probabilitas desideretur, & quia longum esset, & ad controversiam, quam instituimus, minimè necessarium; id, quod nostris temporibus communiori Theologorum hujus Scholæ consentione probatur, est, malitiam peccati esse à Deo, ut influente positivè, & causante illam ratione suæ omnipotentiæ, etsi non operetur ex propria determinatione, & cum inclinatione ad peccatum. Sed hunc modum dicendi apertè rejicit ***D. Augustinus***, non minus impossibile judicans peccati pro formali efficientem causam quæ-

quærere, quàm velle tenebras videre, & silentium audire. Sic cap.7. lib.12. de Civit. Dei luculenter dixit: *Nemo ergo quærat efficientem causam malæ voluntatis, non enim est efficiens, sed deficiens, quia nec effectio est, sed defectio. Deficere namque ab eo, quòd summè est ad id, quod minus est, hoc est incipere habere voluntatem malam. Causas porrò defectionum istarum, cum efficientes non sint, ut dixi, sed deficientes, velle invenire, tale est ac si quisquam velit videre tenebras, vel audire silentium, quod tamen utrumque nobis notum est; neque illud nisi per oculos: neque hoc nisi per aures; non sanè in specie, sed in speciei privatione.* Et cap. præcedenti: *Malæ voluntatis causa efficiens si quæratur nihil invenitur.*

53. Confirmat hoc, vel maximè testimonium *D. Thomæ* q.1. de malo art.3. ad 14. ubi docet: *Quòd voluntas, quæ est quoddam bonum, dicitur causa mali per accidens præcisè, quia malitia privativa conjungitur bonitati actus peccaminosi, non quia ejus causalitas transeat ad malitiam privativam.* Et ponit exemplum: *Sicut operatio ædificantis non pertingit ad hoc, quod habitanti in domo benè, vel malè accidat.* Quod & repetit q.3. de potentia art.6. ad 6. Hujus rei vel indè abundè magnum argumentum est ratio, quam assignat 1. p. q.49. art.2. *Malum, quod est in defectu actionis, semper causatur ex defectu agentis.* Quod luculenter explicat 1. 2. q.75. in corp. & ad 3. dicendo: *Quia voluntas sine directione regulæ operatur, quia movetur ab aliquo fine, vel motivo, cui adjungitur negatio finis debiti, ideo defectus, vel privativa malitia in peccato dicitur provenire ex negatione finis debiti, quæ est conjuncta bono apparenti, vel moventi voluntatem ad peccandum.* Et tandem in 2. dist.44. q.1. art.1. *Undè cum potentia voluntatis humanæ sit per se ordinata ad bonum, defectus à bono in actu ejus oportet, quòd causetur ex aliquo defectu in ipsa*: quibus satis ostenditur mens Angelici Præceptoris, quòd causalitas Dei non transit ad malitiam privativam, quia semper causatur ex defectu agentis. Sed licèt in omnipotentiam Dei reducatur actualitas, & perfectio creaturæ, nequit reduci concursus secundùm id, quod dicit imperfectionis, & defectûs: ergo falsum est, peccatum non existere nisi Deo efficiente secundùm id, quod dicit defectûs, & privationis finis debiti, vel ut loquitur *D. Thomas*, quòd causalitas Dei transeat ad malitiam privativam.

54. Videant ergò Auctores oppositi ex his, quæ §. antecedenti fusiori calamo scripsimus, quàm parùm concordent hæc duo, quòd Deus permissivè concurrat, & quòd omnipotentia influat in malitiam peccati. Permittere ex terminis solùm dicitur quod malum est, quod displicet: quarè Theologi antiqui permissionem, quam agnoscebant respectu malitiæ, negant actui secundùm quòd entitas est; & operationem, quam agnoscunt in ordine ad actum, negant respectu malitiæ. Ita *Doctor subtilis* lib.1. sententiar. dist.41. & 47. dicens: *Ita Deus scit, hunc peccaturum, non solùm quòd scit se permissurum, sed etiam quia scit, se cooperaturum huic ad substantiam actus non circumstantionatè, & per consequens iste committet: vel non cooperaturum ei ad actum necessa-*

R 2 *rium,*

rium, & per consequens iste omittet. Et *Joannes de Bassolis* in 2. dist. 37. *Dico*, inquit, *quod positivum ipsum substractum non permittit, scilicet Deus, immò operatur, & adimplet, sed malum ipsum, ut sic, permittit.* Quomodò ergo dici potest permissio respectu actualitatis, & perfectionis convenientis actui peccati secundùm quòd entitas est, quæ amorem Dei efficacem terminat, & quæ est, ut dicimus, effectus voluntatis consequentis? An forsan permissivè se habet Deus respectu illius influxûs, qui si deficeret, deficeret perfectio, & activitas omnipotentiæ? Numquid potentia, & quælibet virtus permissivè se habet ad terminum præcontentum sub ratione formali specificativa ipsius? Intellectus nè ad hoc verum in particulari, potentia visiva ad talem colorem? Ergò nec omnipotentia permissivè se habet ad id, quod est verum ens reale præcontentum sub ratione formali ipsius. Hujus permissivi concursûs verum, realem, & physicum influxum dicentis, textum vel unum ex Sacris Litteris, PP. & Conciliis non assignabunt; cùm contra tot sint SS. PP. testimonia omnem concursum positivum excludentia erga malitiam peccati. Sic *S. Basilius* in Homil. cujus titulus est: *Quòd Deus Auctor malorum non est: Extinguit ergo Deus malum, non est ex Deo malum, quoniam & Medicus morbum tollit, non morbum corpori infligit.* Et iterum: *Non enim turpe ab honesto, neque vitium à virtute: quamobrem sanè apparet, Deum mortem nequaquam fecisse.* Et *D. Gregorius Nissenus* Orat. 3. *Deus nullo modo mali causa est; quippe natura hujus, vitium ejus est, qui eligit.* Et *D. Prosper* ad Gall. cap. 1. *Deum omninò non esse causam cujuscumque peccati.* Et cap. 15. *Infidelitas non est, nisi ex sola hominis voluntate.* Quæ universalis negativa locutio omnem positivum influxum removet. Sed hoc tam in SS. PP. quàm in Theologis tàm tritum est, & in medio positum, ut tempus ulterius non esse nobis in his conterendum, arbitrer.

55. At Thomistæ nomine permissionis peccati non intelligunt aliquod ens à Deo productum in homine, nec præcisè permissio dicit non impedire, sed est formaliter idem quòd providendo, ac volendo permissionem peccati non impedire peccatum denegando gratiam efficacem. Sic expressè *D. Thomas* cap. 9. ad *Rom.* lect. 4. *Actus, quem Deus exercet erga reprobos, non est, quòd disponat eos ad malum, sed hoc solùm Deus circa eos agit, quòd eos permittit agere, quæ concupiscunt.* Ubi apertè dicit, Deum agere hoc ipso quòd permittit, quia permissio divinam includit voluntatem, quâ Deus vult positivè permittere peccatum, ut expressè affirmat *D. Thomas* 1. p. q. 19. art. 9. ad 3. *Deus vult permittere mala fieri*; cujus rationem assignat q. 22. art. 2. dicens: *Cum igitur Deus sit universalis Provisor totius entis, ad ipsius providentiam pertinet, ut permittat quosdam defectus esse in aliquibus particularibus rebus, ne impediatur bonum universi perfectum.* Et q. 23. art. 3. *Ad providentiam pertinet permittere aliquem defectum in rebus, quæ providentiæ subduntur, ut supra dictum est. Undè cum per divinam providentiam homines in vitam æternam ordinentur, pertinet etiam ad divinam providentiam, ut permittat, aliquos ab isto fine deficere.* Quem permit-

mittendi modum consistere in pura negatione gratiæ testatur 1. 2. q.79. art.3. *Causa subtractionis gratiæ non solùm est ille, qui ponit obstaculum gratiæ; sed etiam Deus, qui suo judicio gratiam non apponit.* Quod magis explicuit art.1. in corp. probans, Deum non esse causam nec indirectè peccati: *Contingit enim*, inquit, *quòd Deus aliquibus non præbeat auxilium ad evitandum peccatum, quod si præberet, non peccarent: sed hoc totum facit secundùm ordinem suæ sapientiæ, & justitiæ, cum ipse sit sapientia, & justitia. Undè non imputatur ei, quòd alius peccet, sicut causæ peccati: sicut Gubernator non dicitur causa submersionis Navis ex hoc, quòd non gubernat Navem, nisi quando subtrahit gubernationem, potens, & debens gubernare.* Et q.3. de malo art.1. ad 1. *Deus tantùm dicitur operari malum, aut inclinare hominum voluntates in malum, quatenus non prohibet, aut impedit homines peccare.* Et 3. contra gent. cap. ultimo: *Illos, quibus ab æterno disposuit se gratiam non daturum, dicitur reprobasse.* Quæ omnia clarissimè confirmant, quòd permissio peccati activè sumpta, est voluntas Dei non conferendi gratiam ad vitationem peccati, & passivè sumpta ipsa denegatio gratiæ, quin Deus positivè influat medio vero, & reali concursu in malitiam peccati. Hoc enim est consequens, ut quibus Pœnitentiam non dederit, resipiscentiam abstulerit; & quos non levârit, alliserit: cùm aliud sit insontem in crimen egisse, quod alienum est à Deo; aliud criminoso vitam non dedisse, quod de peccatoris est merito.

§. VII.

Solvuntur argumenta.

56 OBJICIES primò: Quidquid sit de modo operandi permissivè per concursum positivum. est sufficiens fundamentum in Littera Concilii *Tridentini*, ut concursus permissivus verè sit, & dicatur operativus: ibi enim sess.6. Can.4. damnatur *qui dixerit, mala opera, ut bona, Deum operari non permissivè solùm, sed etiam propriè, & per se*: ergo loquendo de malis operibus, Deum non possumus alio modo dicere causam permissivam, nisi concursus permissivus sit verè operativus. Sed facilis est solutio, distinguendo consequens, loquendo de operibus malis, ut mala sunt, nego: ut opera sunt, conc. Aliud est loqui de opere malo, aliud de opere ut sic, licèt in re malum sit. Opus malum Deus non causat, alias causaret malitiam: opus verò, quod malum est, Deus causat, ut opus, non ut malum. Quarè subsistit optimè discrimen statutum: utrumque enim opus Deus causat, sed non æqualiter; in opere enim bono operatur opus, & bonitatem; in malo causat opus, sed non malitiam. Docet Spiritus Sanctus, non eodem modo operari Deum opera nostra mala, ac opera nostra bona, sed illa solùm permissivè, ista propriè, & per se: idem & nos asserimus accipientes verba *Concilii* in proprio sensu. Ibi enim, ut suprà diximus, agit contra Hæ-

Hæreticos asserentes, non esse in potestate hominis vias suas malas facere, & supponentes id, quod negare non poterant, vias scilicet aliquorum hominum malas esse: ex quo inferebant, Deum æqualiter operari opera bona, & mala, & utraque esse eodem modo propria Dei. Hunc errorem *Concilium* proscribit: at prius radicem evellit tum Can.4. definiens hominis libertatem, quia potest dessentire, si velit; tùm Can.6. statuens, esse in potestate hominis vias suas malas facere: ac subinde mala opera non ita Deo tribuenda esse, ac bona: illa quippè, id est mala, Deo tribuuntur quoad entitatem; quoad malitiam non item: ista verò, id est bona, quoad entitatem, & bonitatem. Enimverò juxta consuetum loquendi modum qui dicit: Petrus non facit parietem nigrum, non negat, Petrum facere parietem, sed quòd illi negredinem superponat. Ita *Concilium* minimè negat, Deum utraque opera operari, sed affirmat; negat tamen, parem esse modum utraque operandi. Est namque valdè notandum, quòd cùm Deus operetur per intellectum, & voluntatem, verbum *operor* dictum de Deo appellat conceptum formalem, quia significat actum animæ interiorem, ut dicitur in Summulis cap. de Appellat. undè ista est mala consequentia: *Deus non operatur opera nostra mala: ergo non operatur opera nostra*: alioquin falsò dixisset *Propheta*: *Domine, omnia opera nostra operatus es nobis*: non ergo ly *opus nostrum* aliquid importat contrarium causalitati divinæ, sicut *opus nostrum malum* malitiam importat: ex quo patet, quòd considerando *omnia opera nostra*, prout his vocibus significantur, non prout istis *opera nostra mala*, operatio divina simplicitèr, & absque ulla restrictione super illa omnia fertur, & restrictio solùm est adhibenda, cùm dicitur, opera nostra mala operari, ne Deus putetur ad malitiam positivè concurrere; sicut ex *D. Anselmo* lib. de concord. præscientiæ, & prædestinationis cap.7. diximus: *Facit igitur Deus omnia, quæ justa, vel injusta voluntate fiunt, id est bona opera, & mala: in bonis quidem facit, quod sunt, & quod bona sunt, in malis verò facit, quod sunt, sed non quod mala sunt*, & præmiserat, *quòd omnis actio est à Deo*. Hic nulla adjecta particula restrictiva asserit, quòd Deus facit in bonis operibus, & quòd sunt, & quòd bona sunt, id est, facit bona opera, & pro materiali, & pro formali: in malis verò facit absolutè quòd sunt, sed non quòd mala sunt, id est, facit opus malum pro materiali, non pro formali: ergo benè loquimur, dum cum *Anselmo* loquimur. Immo & cum Scriptura, quæ aliquando ait Deum facere, quod simpliciter permittit, vel non facit. *Genes.* 24. 27. *Exod.* 1. 18. *Deut.* 20. 16. *Job.* 2. 3. & 9. 25. *Primo Reg.* 27. 11.

57. Secundò principalitèr pro eadem parte argumentatur. Non stat, entitatem peccati esse, & produci à Deo, & quòd malitia non sit, & non producatur à Deo. Hoc sibi Adversarii demonstrare videntur sic arguentes: primò, non stat unam, & eamdem rem esse, & non esse à Deo, produci, & non produci à Deo: hæc enim contradictoria sunt, quæ simul vera esse non possunt; sed entitas, & malitia peccati sunt una, & eadem res: ergò non stat, entitatem peccati esse, & produci à Deo, & non

& non esse, & non produci à Deo malitiam. Confirmatur hoc vel maximè. Primò, quia Petreitas, & humanitas Petri sunt idem, non stat, humanitatem Petri esse & produci à Deo, & quòd Petreitas non sit, & non producatur à Deo: ergo. Confirmatur secundò: Non stat, entitatem peccati causari à creatura, quin causetur malitia, propter utriusque identitatem: ergo propter eandem rationem non poterit produci entitas à Deo, quin malitia à Deo producatur: neque enim minus inter se opponuntur produci, & non produci, quàm produci à Deo, & non produci ab ipso; sed identitas realis entitatis peccati cum malitia, pugnat cum eo, quòd entitas producatur non productâ malitiâ, & aliàs ex realiter identificatis posset unum non existere: ergo pariter repugnabit, entitatem esse productam à Deo, & non malitiam. Quid enim producitur à Deo, nisi quod est res producta? Sed entitas peccati est res producta, & malitia peccati est entitas peccati: ergo malitia peccati producitur à Deo.

58. Si dicas, ad vitandam contradictionem sufficere, quòd entitas virtualiter distinguatur à malitia, nam id sufficit in divinis, ut producatur filiatio, quin producatur essentia cum illa formaliter identificata; contra insurgunt primò, quia talis distinctio inter entitatem, & malitiam conficta est, & solùm se tenet ex parte Intellectûs, in objecto autem non invenitur. Secundò: quidquid sit de præcisione facta per Intellectum, concursus physicus, & realis non est præcisivus. Tertiò, displicet exemplum magis ac ipsa solutio; nàm Mysterium Trinitatis fide credimus divina, & id ita esse in Deo ratione non comprehendimus; ut quid ergo abjectissimam, vilissimamque omnium entitatem illi comparabimus?

59. Hoc argumentum procedit sivè peccatum consistat in privativo, sivè in positivo. Si enim primum asseritur, urget nos argumenti difficultas eodem modo respectu fundamenti, quod positivum debet esse; cùm privatio, & negatio fundari nequeant in aliquo privativo, ne una privatio sit alterius fundamentum: nam fundamentum malitiæ à Deo non causatur, cùm tamen causetur entitas realiter identificata cum ipso. Admisso ergo, quòd malitia consistat in positivo, pro solutione Sophismatis positi; nam reverà nobis, non tam argumentum, quàm sophisma est, quod miris verbis exaggerant Adversarii; illud suppono ex Logica Collegii S. *Thomæ* Complutensis q.3. de universal. art.4. quòd cum extrema ratione distinguuntur, ex his, quæ pertinent ad rationem, in qua distinguuntur, quod prædicatur de uno, potest negari de altero. Undè tunc de extremis solâ ratione distinctis verificari possunt prædicata contradictoria, quando alterum ex illis prędicatis convenit uni extremo secundùm illam rationem, in qua distinguitur ab alio. Sic de essentia, & Paternitate, quæ in divinis solâ ratione distinguuntur, verificatur distingui, & non distingui à filiatione, quia distingui à filiatione convenit Paternitati sub conceptu relationis, per quem ratione distinguitur ab essentia. Sed ne videamur exemplum omninò ab incomprehensibili Mysterio petere, simile nobis præbet anima rationalis, cujus intellectiva ratio à sensitiva ita distinguitur, ut utraque eadem entitas

titas sit; & tamen discursus producitur ab illa ut intellectiva, non ut sensitiva. Hancque doctrinam, quæ à laudatis Complutensibus optimè traditur, omnium Thomistarum esse, quamquam aliqui vocibus differant, nemo nescit. Hoc ergo supposito, sicut &, quòd produci, & causari à Deo convenit entitati secundùm illam rationem, quâ distinguitur à malitia; convenit namque entitati secundùm quòd spectat ad genus physicum, quâ ratione præcontinetur in omnipotentia, & est ens participatum, & ad Deum ordinabile, ut ad finem; quòd minimè convenit malitiæ; cùm causabilis non sit, quia formaliter ut talis nec in Deo continetur, nec à Deo participatur, nec est in Deum ordinabilis, ut ad finem. Undè ipsa spectat ad genus moris, licèt entitas, cum qua realiter identificatur, spectet ad genus physicum. Cùm ergo ex his, quæ ad diversa genera pertinent, licèt aliàs sint realiter identificata, possit unum causari ab uno principio, & non aliud, indè fit, quòd entitas causatur, & producitur à Deo, non tamen malitia.

60. Quo supposito, facilis est argumenti solutio. Ad primum respondetur distinguendo majorem: secundùm unam, & eamdem rationem, concedo maj. secundùm diversas rationes, sub quibus spectant ad diversa genera, nego maj. & dist. min. est una, & eadem res formaliter, & ad idem genus spectans, nego min. formaliter diversa, & ad diversa genera spectans, concedo min. & neg. consequentiam. Licèt enim in genere physico omnia à Deo efficiantur, causeturque entitas peccati, non ex hoc deducitur, malitiam spectantem ad genus moris à Deo effici. Potest enim aliquid esse causatum à Deo in genere physico, quin sit ab ipso causatum in genere moris. Et quæ in hoc ab Adversariis proponitur difficultas, ipsos æqualiter urget; cùm argumentum in eorum principiis manifestè instetur. Primò: quia entitas peccati continetur in Deo, ut in principio effectivo, malitia verò, ut in principio defectivo in Deo non continetur, nè contineatur iniquitas in sanctitate per essentiam; cùm tamen sit una realis entitas. Secundò in ipsa voluntate creata, quæ non obstante identitate entitatis cum malitia, intendit directè entitatem, & non intendit directè malitiam; quia nemo intendens malum, operatur; & non minus opponuntur directè intendere, & directè non intendere, quàm causare, & non causare. Tertiò in eadem voluntate, quæ realiter identificatur cum potentia peccandi, seù cum defectibilitate radicali, & tamen Deus est causa voluntatis, quin sit causa potentiæ peccandi, seù defectibilitatis radicalis, quæ non convenit voluntati ex Deo, sed quia ex nihilo facta est. Vel quartò in ipsa entitate peccati, quæ est à voluntate, ut efficiente, cùm malitia sit ab illa, ut defectibili, licèt entitas realiter identificetur cum malitia. Quintò in habitu vitioso in positivo consistente, cujus licèt entitas positiva identificetur cum habituali malitia, Deus causat entitatem positivam, quin causet habitualem malitiam. Et tandem in actu offensivo Dei, & in actibus meritoriis *Christi* Domini, qui juxta omnes sunt in genere physico finiti, & in genere moris infiniti, vel superioris ordinis, respectu quorum fit idem argumentum; Non minùs opponuntur finitum, & infinitum, quàm

quàm causatum, & non causatum: ergo potest aliquid esse causatum à Deo in genere physico, quin sit causatum ab illo in genere moris.

61. Videant ergo Adversarii, quòd præsens difficultas non est privativè doctrinæ Thomistarum: ipsos urget, immò, & quemlibet Catholicum, asserente Scripturâ Sacrâ, *Omnia per ipsum facta sunt*; & alibi: *Nihil odisti eorum, quæ fecisti*; & , *Deus odio habet iniquitatem.* Si enim omnia per Verbum facta sunt, & malitia aliquid est, sequitur, malitiam à Deo esse factam; atque odio habere, & non habere aliquid, quod fecit: quæ Sacri Eloquii contradictio solvi nequit, nisi dicatur, in genere physico omnia à Deo effici, & à Deo amari; iniquitatem verò, quæ ad genus moris spectat, à Deo non causari; nec amari, sed odio haberi.

62. Ad id, quo primò confirmatur argumentum, nego causalem, ut insufficientem: non enim sola identitas est ratio, quarè humanitas Petri non possit à Deo produci, quin ab ipso producatur Petreitas, sed quia produci à Deo non convenit humanitati per id, quo distinguitur à Petreitate, sed potiùs per id, quo à Petreitate, non distinguitur. Utrique enim æqualiter, & per idem convenit ratio producibilis à Deo, quia nimirùm ratio entis participabilis, & ordinabilis in Deum utrique æqualiter, & per idem convenit. Et ex hoc rursus ad secundum concesso antecedenti, negatur consequentia: nam quæ sunt idem, separari non possunt, nec unum potest existere sine alio: existentia namque entitati non convenit secundùm illam rationem, quâ distinguitur à malitia, sed per illam, quâ cum malitia convenit: quocircà in existendo non possunt separari. At terminare causalitatem divinam convenit entitati per id, quo distinguitur à malitia: quarè licèt entitas, & malitia non opponantur in ordine ad produci, opponuntur tamen in ordine ad produci à Deo, ceu à principio verè efficiente. Et ratio fundamentalis est, quia influxus creatus, non solùm est utriusque generis physici, & moralis; sed etiam moralis efficienter, & deficienter. Undè cùm deordinatus est, non solùm attingit entitatem, quæ spectat ad genus physicum, sed etiam malitiam, quæ spectat ad genus moris: causalitas verò divina in hujusmodi purè spectat ad genus physicum, cùm de genere moris nihil ibi, nisi deficienter sit: undè non attingit malitiam.

63. Non majoris difficultatis est, quod contra responsionem factam primo loco dicitur; quia illa distinctio non se tenet præcisè ex parte Intellectûs, sed in objecto ipso fundatur, importaturque signatè in istis vocibus, *entitas peccati*, *malitia peccati*: non quia voces significent distinctionem, sed quia hæc consequitur, & exercetur in objectis, ex eo quòd una signat unum, & non aliud: primum enim complexum signatè dicit aliquid à Deo participatum, & ex se ordinabile in ipsum: secundum verò importat signatè aliquid, & imparticipabile, & inordinabile. Undè absolutè, & sine restrictione dicimus: *Entitas peccati est à Deo, malitia non est à Deo.* Ad secundum respondetur, quòd virtus productiva ex eo, quòd attingat unum, & non aliud, dum spectant ad di-

diversa genera, nequit præcisiva vocari; sicut voluntas præcisiva non est, licèt attingat bonum, & non verum; nec intellectus ideò præcisivus dicitur, quia attingit verum, & non bonum, licèt verum sit realiter bonum, cùm verum, & bonum ad diversum genus pertineant. Virtus ergo illa præcisiva erit, quæ inter prædicata realiter identificata ejusdem generis attingit unum, non attacto altero: sicut intellectus in illis, quæ sunt de genere objecti, aut veri.

64. Ad tertium dicitur, quòd exemplum maximè est ad rem: nos enim evidentem rationem assignamus, ut de re identicè una possint verificari prædicata contradictoria. Quòd si eadem ratio militat in divinis, non mirùm si exemplum ex divinis petamus, per quod Sacrosanctæ Trinitatis mysterium non dejicitur, sed redditur intelligibilius, quando ex iis, quæ ratio naturalis dictat, assurgimus ad illam eminentiam nostro imperfecto modo concipiendam. Aptum ergo est illud exemplum, si, ut à Thomistis adducitur, à Contrariis intelligatur. Pro quo adverte, in mysterio Sanctissimæ Trinitatis duo præcipuè inveniri. Primum est, quòd essentia Filii producti ita sit à se, ut nec à Patre, nec ab alio producatur. Undè Pater divinus Filium ita producit, ut non producat essentiam. Secundum est, quòd essentia Patris, & Filii sit omninò eadem absque virtuali distinctione; ex quo sequitur, quòd natura, & essentia non multiplicentur realiter, etsi supposita realiter multiplicentur. Porrò in hoc secundo mysterium illud ita est singulare, & suprà naturæ captum elevatum, ut vix leve inveniatur vestigium illius, de quo 1. part. quæst. 93. per totam. In primo autem mysterium illud non ita singulare est. Immò etiam in creatis generationibus Pater filium producit, sed non filii naturam; hæc enim non est producibilis, nisi ab agente universali, & cujus actionis terminus à *quo* est non natura, quod agens non potest esse ejusdem naturæ individuum sub illa constitutum, ut est quilibet Pater. Undè, ut satisfaciamus argumento, quòd sit ex illo principio naturali, *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*; illud principium explicamus de iis, quæ re, & ratione sunt eadem uni tertio, ut didicimus ex Divo *Thoma* 1. part. quæst. 28. art. 3. ad 1. ubi & apponitur exemplum in actione, & passione, quæ sunt idem motui, non tamen inter se, & alia ab aliis afferuntur exempla; quæ sanè si ad rem non sunt, nec illi mysterio similia, vanè à Theologis, Theologorumque Principe ad solutionem argumenti inducuntur. Aptum ergo, & propriissimum est illud exemplum, quia ratio illius, ut adducitur à Thomistis æqualiter militat in nostro casu; quoniam nimirùm produci à Deo convenit entitati actûs pravi ratione illius, quo virtualiter differt à malitia; sicut produci convenit filiationi per id, quo virtualiter ab essentia differt. Ex quo fit, quòd Deus causat entitatem secundùm id, quo à malitia differt: restat tamen disparitas in eo, quòd nec à Patre, nec ab alio essentia divina producitur; malitia verò peccati causatur à voluntate; per quod infinitè differt productio peccati à productione Filii; nam de Filio verificatur, quòd est res producta, & improducta, de peccato nunimè.

65. At

65. At quia hoc argumentum primo loco obvium faciunt Adversarii, quo veluti Achille Duce moventur, ut solutio perspicuè, diligenter, atque enodatè explicata maneat, operæ pretium est audire D. *Thomam* sibi illud proponentem in 2. dist. 37. quæst. 2. art. 2. *Rei non assignatur causa efficiens, secundùm quòd est in intellectu, sed secundùm quòd est in re: sed quidam actus sunt, in quibus non potest separari illud, quod est de natura actûs, à deformitate, nisi secundùm intellectum, quia benè fieri non possunt: ergo non causatur, nisi secundùm quòd stant sub illa deformitate: sed ut sunt sub deformitate non sunt à Deo: ergo nullo modo à Deo sunt.* Ad quod argumentum respondet: *Sicut actio, quæ peccati deformitatem habet, dicitur bona in quantùm est actio, bonitate naturæ, non propter hoc, quòd aliquando inveniatur separata à deformitate, sed quia bonitas illa naturæ deformitati substat: ita etiam Deus dicitur esse causa illius actionis, in quantùm est actio, & non in quantùm est deformis: hoc modo, quòd actionem non faciat à deformitate separatam, sed quia in actione deformitati conjuncta, hoc quod est actionis facit, & quod deformitatis non facit. Etsi enim in aliquo effectu plura inseparabiliter conjuncta sunt, non oportet, ut quidquid est causa ejus quantùm ad unum, sit causa ejus quantùm ad alterum.* Hæc D. *Thomas*. At pro clariori intelligentia illius causalis, *Actio, quæ peccati deformitatem habet, dicitur bona, quia bonitas illa naturæ deformitati substat*, advertendum, quòd verissimum est; sed reddit causam materialem, non formalem; nec enim ratio formalis, quarè actio illa sit bona bonitate naturæ, est malitia, cui substat, sed quia subjectum malitiæ debet esse bonum; malum enim non subjectatur in malo, sed in bono, ut docet S. *Thomas* 1. part. quæst. 48. art. 3. Et quæst. 49. art. 3. in princip. corp. dicens: *Ostensum est enim, quòd omne ens, in quantùm est ens, bonum est, & quòd malum non est, nisi in bono, ut in subjecto.*

66. Discimus ex hoc discursu, quòd licèt entitas peccati non causetur, ut præcisè apparet in conceptu præscindente; quia causa illius adæquata illam ponit in re, & cum malitia: ratio tamen *quæ*, & *sub qua* à Deo causatur, est illa, quæ præcisè apparet in conceptu præscindente entitatem à malitia. Dum ergo asserit, Deum causare sub ratione entis quidquid est in actione peccaminosa, ly *sub ratione entis* denotat modum se tenentem ex parte Dei, qui est purissimum ens, ac proindè nonnisi sub ratione entis potest agere. Denotat etiam rationem, sub qua terminus subjicitur causalitati divinæ; nam terminus *quo* similis esse debet principio *quo* agendi: ultimò denotat rationem, quæ terminat causalitatem divinam, & quæ per illam producitur. Ex quo sequitur, esse extra sphæram suæ causalitatis malitiam peccati.

67. Concedimus ergo, quòd entitas, & malitia peccati in re, physicè, & subjectivè unum sunt, terminativè autem, & comparativè ad causalitatem divinam duo sunt, & tantùm distincta, quantùm requiritur, ut terminet entitas Dei causalitatem, malitia verò non item. Non distinctionem istam fingimus, sed illam à Divo *Thoma* accipimus 1. 2. quæst. 72. art. 1. in corpore: *Sicut dictum est, ad rationem peccati duo*

concurrunt, scilicet actus voluntarius, & inordinatio ejus, quae est per recessum à lege Dei. Horum autem duorum unum per se comparatur ad peccantem, qui intendit talem actum exercere in tali materia: illud autem, scilicet inordinatio actûs, per accidens se habet ad intentionem peccantis. Et dictâ distinct. 37. quaest. unic. art. 2. in corpore, sic dicit: *In peccato est etiam duo considerare, scilicet ipsam actionem, & deformitatem: ipsa igitur peccati actio est natura aliqua; sicut & alia accidentia naturae quaedam sunt...... Secundo verò modo naturae non sunt.*

68. Non desunt plura exempla, quibus res sufficienter declarari potest. Primum sit in concursu Dei, qui juxta Adversarios identificatur cum actu, & malitia actûs: immò reliqui Theologi adstruentes, concursum praevium distingui ab actu sive bono, sive malo, frequentiùs asserunt, concursum simultaneum non distingui ab ipso. Et tamen nullus est ausus dicere, concursum Dei honestum non esse, ac laudabilem. Vel aliter, & urgentiùs: Deus odio habet voluntatis creatae influxum in malitiam;sed influxus voluntatis creatae in malitiam est idem realiter, juxta Adversarios, cum influxu omnipotentiae Dei in malitiam, quem Deus nequit odio habere: ergo rectè componitur, quòd odium Dei terminetur ad unam formalitatem influxûs in malitiam, quin terminetur ad entitatem talis influxûs. Habemus etiam in mysterio Incarnationis exemplum. Primò: Deus per actionem physicam univit humanitatem personae Verbi, non naturae; unio enim facta est in persona, non in natura: & tamen persona, & natura sunt unum tantâ, ac majori identitate, quàm entitas, & malitia. Similiter relatio sub conceptu *in*, seu formae hypostaticae terminavit humanitatem, non sub conceptu *ad*, seu relationis: & tamen conceptus isti non realiter, immò nec virtualiter adaequatè distinguuntur. Ulteriùs in actu libero Dei, cujus terminatio, secundùm expressum terminationis, defectibilis est, quin sit defectibilis entitas terminationis: ergo non dicunt Thomistae aliquid novum, cùm dicunt, causalitatem divinam terminari ad entitatem peccati cum praecisione à malitia.

69. Sed his tamen objicitur: Primò, quia nec divinus intellectus, nec humanus potest entitatem praescindere à malitia: ergo cùm causalitas divina non sit magis praecisiva, multò minùs poterit talem facere praecisionem. Secundò, entitas illa actûs non producitur eô modô, quò apparet in conceptu, sed ut est in re: sed in re est ipsa malitia: ergo producitur malitia. Tertiò: quia vel ratio *sub qua* divinae omnipotentiae est universalissima ratio entis positivi, vel non; sed alia inferior? Si hoc secundum: ergo quòd volitio prava sit ens positivum, non infert omnipotentiam debere in eam influere. Si primum, ergo debet influere in ipsam moralitatem malitiae. Consequentia est clara: nam quòd universalis ratio entis sit ratio *sub qua* ad concursum omnipotentiae nihil est aliud, quàm quòd quidquid participaverit rationem entis positivi, debeat terminare ipsius influxum: sed moralitas ipsa malitiae, ut supponit argumentum, in positivo consistit: ergo debebit terminare, *ut quod*, influxum omnipotentiae.

70. Sed

70. Sed hæc argumenta captiosa sunt, & vana, atque facillimè retorquentur, assumptis pro medio exemplis, quæ pro nobis attulimus. Ad primum respondetur concesso antecedenti, negando consequentiam. Quòd enim intellectus divinus, aut creatus non possit cognoscere entitatem peccati, quin simul cognoscat malitiam, indè provenit, quòd intellectus infinitus, ac infinitè rerum comprehensivus, non potest non cognoscere simul objecta, quæ sub eadem cognoscibilitate proponuntur. Potest tamen decernere concursum ad entitatem, quæ est ipsius participatio, quin illum decernat ad malitiam, quam Deus in se non continet. Hujus rationem assignavit D. *Thomas* 1. part. quæst. 25. art. 5. ad 1. per hæc verba: *Ipsum facere subjacet præscientiæ, & præordinationi, non tamen ipsum posse, quod est naturale*, & consequenter nec ipsum nosse. Deus ergo comprehendens peccatum, videt id, quod habet entitatis, & actionis; videt etiam quod habet deformitatis, & malitiæ: illud agnoscit suum, quia primo ab ente est participandum: undè illius existentiam ponendam per suum concursum decernit; malitiam autem esse contra se ipsum noscit, & illius existentiam pro suo judicio permittit. Intellectus etiam creatus plura non potest præscindere, quæ distinguuntur, quantùm ad actiones, ut patet in omnibus terminis realibus connexionum.

71. Ad secundum constat defectus Syllogismi, quia fit transitus de genere in genus, & instatur multipliciter in voluntate, & intellectu. Verum est bonum; sed verum specificat intellectum: ergo bonum. Vel aliter: Terminatio actùs liberi Dei est defectibilis, sed terminatio est entitas: ergo defectibilis est entitas. Quarè respondetur, quòd entitas peccati non ponitur in re, ut apparet in conceptu, quia prout in conceptu est præcisa à malitia, saltèm quoad explicitum, in re verò talis præcisio non datur, sed consequitur modum intelligendi; at nihilominus causalitas divina ad id præcisè terminatur, quod apparet in objecto sub illa præcisione; malitiam autem producit voluntas creata, quæ deficienter cooperatur concursui, & causalitati divinæ. Hoc patet in exemplis positis, sicut in unione humanitatis ad personam, & in claudicatione.

72. Ad tertium constat ex superiùs dictis, quòd subjacet causalitati divinæ universalissima ratio entis positivi: cæterùm subjacet sub explicito conceptu entis, quia sub illo est bonum in Deo contentum, à Deo participabile, & in ipsum ordinabile, ut in finem, non verò sub alia formalitate, & expressione, quia sub illa non est bonum, non est in Deo contentum, non est à Deo participabile, & est ipsa deordinatio à Deo. Unde moralitas illa positiva, ut ens, causalitati divinæ subjacet, non ut deformitas: sicut filiatio, & non natura est terminus unionis, & productionis, quamvis filiatio, & natura sit una, & eadem formalitas. Plura alia possemus in exemplum adducere; sed satis sit inquirere ab Adversariis, quô jure scientia nostra, exempli gratiâ, sub ratione talis, sit participatio scientiæ Dei, & non sub ratione qualitatis?

73. Objicies tertiò. Etsi Deus positivè concurrat ad malitiam peccati,

cati, non sequitur esse causam peccati: non enim influxus est ex determinatione Dei, sed purè ex determinatione creaturæ concursum determinantis contra inclinationem elicitam, & innatam divinæ omnipotentiæ: quod aptissimè deducitur ex illo *Isaiæ* 43. *Servire me fecisti in peccatis tuis*. Et apertè confirmat D. *Anselmus* de Casu Diaboli cap. 28. loquens de voluntate prava Angeli: *Non solùm*, inquit, *habet aliquis à Deo, quod Deus spontè dat, sed etiam quod spontè rapit ipse, Deo permittente: & sicut dicitur Deus facere, quod permittit fieri, ita dicitur dare, quod permittit rapi. Quoniam igitur permittente Deo, Angelus malè usus est potestate à Deo sibi datá, à Deo habuit (per rapinam utique) quod est ipsum velle*. En concursus positivus, quo Deus malam voluntatem Angeli produxit: & quæ tantùm permissivè fuit à Deo, eò quòd ipso invito. & coacto per rapinam illam habuit. Hoc ipsum affirmat *Tertullianus* in Exhortatione ad Castitatem, dicens: *Quòd à Deo permitti dicitur, quasi de invita venit voluntate*. Et Divus *Bernardus* serm. 5. in Natali Domini: *Nam quòd judicat, & condemnat nos, eum quodammodo cogimus*. Ex quibus deducitur, Deum quasi invitum, & coactum concurrere permissivè ad peccatum. Non enim est aliqua repugnantia, quòd positivè influat contra propriam inclinationem; ac si quis arriperet manum filii ad percutiendum Patrem, talis percussio verè positivè egrederetur à filio, & tamen esse contra inclinationem ipsius: quo simili rem illustrat P. *Marin* loco cit. Eamdem doctrinam expressè docent P. *Avendaño* disput. 7. cap. 1. §. 19. num. 5. Et P. *Herrera* de scientia Dei q. 13. sect. 8. num. 123.

74. Secundò: quia licèt Deus concurrat immediatè ad actum peccati physicè sumptum concursu sufficienti, & quoad entitatem tali; non tamen concursu efficaci, & quoad denominationem tali in illis circumstantiis, in quibus actus peccati non potest fieri, nisi cum malitia morali; ergo licèt physicè concurrat, non tamen est causa peccati. Antecedens est P. *Rivadeneyra* de Predestin. disput. 11. cap. 5. num. 60., qui doctrinam explicat num. sequenti exemplo omnipotentiæ. *Sicut enim*, inquit, *in sententia constituente divinam omnipotentiam penitùs absolutam à possibilitate creaturarum, denominatur Deus potens, quatenùs est ex se, producere creaturas, quæ repugnant, denominandus potens absolutè, si daretur non repugnantia ex parte ipsarum: sic Deus ad entitatem physicam actûs, qui pravè exercetur, denominatur concurrens immediatè, quatenus est ex se, denominandus simpliciter, & sine aliquo diminuente concurrens, si tali actui deficeret, ut potest, ratio peccati*. Juxta quam doctrinam concursus divinus voluntati oblatus, quantùm est ex se, sufficiens est, & ad actum honestum, & ad turpem; influeretque Deus physicè in entitatem physicam actûs turpis, si à nostra voluntate sine turpitudine exerceretur; quando autem in his circumstantiis cum turpitudine, & malitia morali exercetur, Deus non influit actu physicè in illum, etiam quantùm ad entitatem physicam, nec est actualis causa illius, nisi tantùm permissiva.

75. Tertiò, quia Deus offerens voluntati concursum indifferentem, non

non concurrit ad actum pravum absolutè, sed solùm sub conditione, quòd talis concursus à nostra voluntate determinetur. Ita P. *Avendaño* disp. 6. cap. 1. §. 7. num. 3. Sed dum hoc modo concurrit, non potest dici causa malitiæ, cùm absolutè Deus non concurrat; nec affectivè, cùm potiùs concursum offerat voluntati desiderans, ipsam elicere actum honestum, potiùs quàm turpem, & ad illum vehementer impellens, sive ab hoc magnoperè avertens, ut volunt alii apud P. *Rivadeneyra* de Prædest. disp. 9. n. 23. Ergo quamvis Deus physicè concurrat ad entitatem, & malitiam actûs pravi, nequit dici causa malitiæ, sed solùm causa permissiva.

76. Respondendo ad argumentum, sanè rogare vellem Theologiam istam recentem, ut sileat circa modum, quò ponit in Deo concursum subjectum, & subordinatum determinationi creaturæ, & quòd verè positivè influat contra propriam inclinationem, docente Scripturâ *Machab.* 4. cap. 9. *Justum est, subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire*. Et *Psal.* 36. *Subditus esto Domino, & ora eum*. Et *Threnor.* 3. *Quis est iste, qui dixit, ut fieret Domino non jubente?* Ergo solùm chimæricè intelligibilis erit verus positivus concursus Dei, quò contra propriam voluntatem, materialiter, per accidens, ac præter intentionem, invitus, & quasi coactus concurrat. Quid magis Deo indecorum, ac indignum, quàm se in eo constituere statu, quò creatura possit omnipotentiâ uti contra suam propriam voluntatem? Sanè meritissimo jure irrideretur is, qui in eo statu se propriâ libertate privatum vellet constitutum; quantò magis est Deo repugnans concursus non subjacens divinæ præordinationi, sed creatæ determinationi? Cùm providentia, teste D. *Thoma* 1. part. quæst. 22. art. 1. *Sit ipsa summa ratio in supremo omnium Principe constituta*. Poteritnè Deus concurrere ad actum peccati, ut inanime quoddam, & eo prorsus modo, quo *Lutherus* ajebat, nos concurrere ad nostros actus? Nam rogo, concurrere, ut inanime quoddam, ut de nostro arbitrio asserebat *Lutherus*, quid est aliud, quàm concurrere materialiter, per accidens, ac præter intentionem, ex dominio alterius, ac nullo modo se movendo, & determinando? Sed Deus, etsi causa libera sit, ac possit se agere, & se movere, dominium suum in concurrendo ad actum peccati exercere non potest, hoc fatentibus Adversariis, dum asserunt, quòd redderetur Deus Auctor peccati, si ad illius entitatem ex proprio dominio concurreret: ergo concurrit solùm, ut inanime quoddam.

77. Confirmatur hoc. Ut principium penitiùs inconcussum sibi persuadent Adversarii, taliter esse Deo subjectam voluntatem creatam, si illam per decretum efficax, & physicam prædeterminationem movet ad operandum, ut ab ea auferat omninò dominium actûs, & arbitrium reddat omninò servum, non deliberans, quod est in errorem declinare *Lutheri*, qui ita subjectum Deo putavit arbitrium, ut nullam in eo relinqueret potestatem ad oppositum, Dei motione semel impressâ voluntati; & per hoc vocabat servum arbitrium: at Adversarii ita constituunt libertatem divinam in ordine ad entitatem actûs mali, ut illâ stante, nulla

nulla sit in Deo potestas impediendi actum malum; immò, quod mirabilius est, semel collatâ potestate ad actum pravum, nec proprium concursum valet suspendere, aut impedire: quin voluntas humana omnipotentiam determinet contrà voluntatem divinam; atque ideò consequenter asserunt, in Deo nullam manere potestatem ad impediendum suum concursum: ergo eamdem admittunt in Deo subjectionem ad arbitrium creatum, quam *Lutherus* posuit ad Deum in arbitrio creato. Hanc tantam, & talem posuit *Lutherus* ad Deum in arbitrio creatò subjectionem, quia credidit, arbitrium creatum non se determinare, sed purè determinari, cum quo nullam ad oppositum potestatem componit: hoc idem admittunt ipsi in Deo semel collatâ nobis potestate ad actum malum: ergo in vi ejusdem consequentiæ idem in Deo tenentur asserere,

78. Erit ergo inter utramque subjectionem ea dumtaxat differentia, quòd subjectio requisita, ut decernat, & prædeterminet, conditio erit naturalis in voluntate creata; in Deo verò erit voluntaria, scilicet ex donatione, vel dignatione. Immò sequitur, quòd natura ipsa creaturæ rationalis petat, Deum sibi esse subjectum, quò quid indignius poterit excogitari? Ipsa namque ex suis essentialibus prædicatis petit, sibi dari intellectum, quò discernat bonum a malo, & voluntatem, quâ sibi convenientia prosequatur, & nociva fugiat; undè suaptè natura exigit dari arbitrium, quod non est aliud, quàm facultas voluntatis, & rationis, quâ possit pro libito honestum, & inhonestum, seu delectabile bonum amplecti, ut significavit Ecclesiast. cap. 15. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui*: Sed potestas ad peccandum supponit necessariò, juxta Adversarios, Deum creaturæ esse subjectum: ergo ex sola conditione, naturaque ipsa rationalis creaturæ, Deus illi debet esse subjectus.

79. Non sic Deum quasi invitum, & coactum, & quasi servum concurrere docet textus *Isaiæ*, ut credidit P. *Marin* loco citatò disp. 6. sect. 1. n. 6. Verior, & præclarior est SS. PP. & Interpretum interpretatio, videnda apud *Cornelium Isaiæ* cap. 43. *Non ego te mihi in victimis servire feci: sed tu me tibi servire fecisti; hoc est, peccatis tuis tu me gravasti, molestiâ affecisti, & quasi servus tuus essem, aut mancipium, onerasti*. Et catechesi 70. vertunt, *In peccatis tuis ante me stetisti (sic enim legit editio Romana, Trinæus, & Procopius, licèt alii dicunt aliter, ut mox dicam) tanquam effrons, & impudens, non tàm victimas, quàm peccata oculis meis ingerens, ostentans, & quasi offerens; ideoque irritans, & quasi irridens, immò pugnans contra me.* Hic sensus est genuinus. Et in sensu morali ex *Lactantio* lib. 4. cap. 16. *Leocastrius. Tuis peccatis servire, id est servi carnem induere, servi pœnas, scilicet crucem, suscipere me Christum fecisti*. D. *Hieronymus*. *Quasi*, ait, *labor sit Dei, & lassitudo defendere peccatores. Perindè ac si Deus clemens, & parcens pugnet contrà se, suamque justitiam, flagitantem, ut justa vindicta peccata, & peccatores plectat*. Videant ergo illi, quantùm proprio Spiritui fidentes, indiscussâque SS. PP. auctoritate

tate decipiuntur, dum inferunt, Deum quasi invitum, & coactum concurrere ad entitatem peccati.

80. Nec favet *Anselmus*, cujus sententiæ, vel indè magnum argumentum est, quod suprà ex S. Doctore diximus, si verba textûs citati fideliter referantur. Sic enim habet: *Quoniam igitur, permittente Deo, Angelus malus per rapinam usus est potestate à Deo sponte datâ; à Deo habuit uti, quòd non est aliud, quàm ipsum velle*: quibus certissimè contraponit, quod fecit Angelus malus utens per rapinam, potestate sibi à Deo sponte datâ ad ipsum *uti*, quod habuit à Deo, & quod non est aliud, quàm ipsum velle. Per rapinam ergo, vel aliis terminis, injustè usa est voluntas potestate sibi traditâ ad benè volendum. Cujus nomine necessariò intelligitur non omnipotentia Dei, sed propria Angeli voluntas; vel potentia illa, cujus exercitium est ipsum velle, & solùm est velle voluntatis, sicut intelligere intellectûs. Non ergo est omnipotentia Dei, quâ malè usus fuit, sivè quâ per rapinam usus est injustè Angelus, ut intendit argumentum: de qua nec minimum verbum legitur in D. *Anselmo*, qui expressè cap. 18. ad interrogationem Discipuli; *Si potestas ipsa volendi, & ipsum velle fuit aliquod bonum, fuit à Deo?* Respondet: *Utrumque fuit aliquid; & potestas quidèm nonnisi bonum aliquod, & spontaneum donum Dei: velle autem secundùm essentiam bonum*: quibus solùm loquitur de voluntate, non de omnipotentia. Quarè sensus prædicti testimonii talis est, quòd, Deo permittente, Angelus injustè usus fuit potestate à Deo sibi datâ, quæ potestas à Deo est positivè influente, malus usus ab ipso permittente.

81. Non magis suffragatur *Tertullianus*, qui verbis citatis solùm intendit, peccatum à Deo permissum; quod exprimunt prima verba, quòd à Deo permitti dicitur, est contra Dei voluntatem, ut superiùs explicatum manet: quarè dicit *quasi de invita venit voluntate*, non quòd Deus quasi invitus, & coactus positivè influat, sed ut exprimat, qualiter displiceat Deo malitia peccati; quasi diceret intelligentiæ nostræ causâ: simili modò, ac apud homines se habet, quòd de invita provenit voluntate. Deindè ut ostendat humanò more, quô amore Deus homines prosequatur, ut qui mala, quæ super nos ipsi ducimus, nolit; sicut & invitus dicitur in testimoniis citatis *Bernardi*, & *Chrysostomi*, quæ solùm benignitatem, & misericordiam Dei exprimunt, quâ neminem perire vult; ipsiusque clementiam, quâ pronior est ad ignoscendum, quàm ad puniendum, dicente Propheta: *Quoniam ira in indignatione ejus, & vita in voluntate ejus*. Et per *Ezech.* 18. *Numquid voluntatis meæ est mors impii, & non magis, ut convertatur, & vivat?* Quærit enim peccatores propter ipsos, suâ illum promovente bonitate. Quæ quantùm in ipsa est, ut dixi, *vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Non ergo illam subjectionem creaturæ docet *Tertullianus*. Nec Deum operari positivè contra propriam inclinationem, probat exemplum arripientis manum filii ad percutiendum Patrem. Quis non credat, quòd sicut membra exteriora filii illum percussionis motum patiuntur, ita similiter Deus, renuente propriâ

voluntate, cogi possit ad concurrendum, & quòd sit in Deo major inclinatio ad obediendum creaturæ, quàm ad propriam perfectionem? Hicque novum argumentum insurgit; Deus est causa motûs, quò quis gladiò aliquem transfigit, quin dicatur esse causa homicidii; & tamen concursus ille connectitur essentialiter cum homicidio: ergo potest à Deo causari unum connexum cum alio, quin & istud causetur.

82. Ad secundum respondetur negando antecedens, sicut & hujus probationem; non enim sustineri potest doctrina argumenti in principiis à Theologis communiter receptis. Omnes enim distinguunt inter actum malum, quia prohibitum, & inter actum prohibitum, quia malum. De isto ad differentiam illius, asserunt esse intrinsecè, & essentialiter malum; ideoque prohiberi per legem, quidquid sit, an malitia conveniat ipsi per contrarietatem ad legem æternam, aut per dissonantiam ad naturam rationalem? Cùm supponant omnes, ex suis intrinsecis esse dissonum, & legi æternæ, & naturæ rationali: undè juxta principia communia, ita impossibile est, actum prohibitum, quia malum, absque malitia exerceri, sicut est impossibile, deficere legem æternam, & naturam rationalem, quibus talis actus ex suis intrinsecis adversatur. Si ergo odium Dei v. g. liberè exerceri nequit absque malitia morali, à qua nec per ignorantiam invincibilem; nec per excusabilem inadvertentiam depurari potest; cùm neutra locum habeat in tali actu: quomodò poterit Deus concurrere, influereque physicè in entitatem physicam actûs turpis sub illa conditione, nempè si à nostra voluntate sine turpitudine exerceretur?

83. Secundò retorquetur contra arguentem ipsum argumentum. Concursus divinus juxta doctrinam objectionis, licèt non influat actu, & quoad efficaciam in actum turpem, quando cùm malitia exercetur, influit tamen quoad sufficientiam: ergo quantùm est ex parte concursûs divini, datur virtus sufficiens ad influendum in talem actum, quamvis actù non influat, nec ut turpiter exercitus sit à Deo; sed si Deus, quantùm est ex se, est potens quoad sufficientiam in actum turpem cum turpitudine exercitum, quoad sufficientiam est potens peccare: ergo verum absolutè erit dicere, quòd Deus est potens peccare. Discursus irreprehensibilis est; necnon certissima minor: si enim Deus influeret physicè quoad efficaciam in talem actum cum deformitate à nostra voluntate exercitum, Deus de facto peccaret; ergo si, quantùm est ex se, est potens influere in actum turpem cum malitia exercitum, Deus, quantùm est ex se, erit potens peccare quoad sufficientiam, quod nullus Theologorum dixit, nec dicere audebit. Vel aliter: Hoc ipso, quòd concursus Dei, quantùm est ex se, sit potens quoad sufficientiam influere in actum turpem turpiter exercitum, talis actus sic exercitus esset physicè causabilis à Deo: implicat enim contradictionem, quòd causa, quantùm est ex se, habeat virtutem sufficientem ad causandum aliquid, quin & illud sit passivè causabile per talem causam: sicut enim denominatio causati passivè sumitur ab actione causante actù; ita passiva denominatio causabilis sumitur à causa potente causare: undè sicut repugnat, dari

dari actionem actû causantem aliquid, quin illud sit passivè causatum; ita repugnat, dari causam potentem causare, quin illud sit passivè causabile à tali causa: ergo vel Deus mediô illô concursu influit physicè, quoad efficaciam in actum pravum pravè exercitum, vel nec etiam influit in illum quoad sufficientiam. Undè ad exemplum ex divina omnipotentia desumptum, quô fulcitur argumentum, satis impugnatur à nostris sententia illa; & tàm veracitèr, quàm communiter dicitur, quòd omnipotentia essentialiter connectitur cum creaturis possibilibus, & quòd non respicit possibile sub conditione possibilitatis, sed duntaxat possibile absolutè. Videantur Auctores ibi. Quòd si velit P. *Rivadeneyra* dicere, quòd quando actus malitiâ formali sordet, non præcontinetur in Deo, sed præcontineretur, si exerceretur sine libertate, & malitia formali: sicut modò non datur in Deo præcontinentia Hircocervi, sed daretur, si non esset impossibilis; contrà stat, quòd modus iste dicendi duplicem sententiam valdè difficilem amplectitur: alteram, quòd omnipotentia non connectitur cum possibilibus, ad hunc sensum, quòd illinc oriatur possibilitas: alteram, quòd non est necessarius concursus Dei simultaneus ad omnia, quæ ponuntur in rebus. Et ita ejus sententiam intelligit Magister *Aliaga* tom. 2. agens de causa peccati. Ex quo rejicienda venit prædicta assertio. Rursùs notandum, quòd sententia ista unum falsissimum supponit, quòd detur possibile conditionatum. Nam possibile conditionatum esset illud, cujus conditio esset ipsa possibilitas, v.g. chimæra ex suppositione quòd esset possibilis: chimæra autem sub conditione quòd esset possibilis, non esset possibilis conditionatè, sed absolutè; cùm ipsa possibilitas poneretur pro conditione. Undè possibile conditionatum, sub conditione; nempe quòd esset possibilis chimæra; esset quidèm possibilis absolutè, cùm supponatur esse possibilem; & esset absolutè impossibilis, cùm supponatur esse chimæram: sicut homo sub conditione quòd esset equus, esset quidèm equus absolutè, quia supponitur quòd sit equus; & non esset equus absolutè, cùm absolutè esset homo. Sic & chimæra sub conditione possibilitatis, & gauderet possibilitate; cùm supponatur esse possibilem, & non gauderet illâ; cùm adhuc sub tali conditione possibilitatis, esset chimæra.

84. Non feliciùs dicitur tertium: ex quo novum contra ipsos insurgit argumentum. Etenim si Deus medio concursu indifferenti solùm concurrit ad actum pravum sub conditione, quòd determinetur per nostram voluntatem, hoc sanè non tollit, quominùs sit vera causa physica actûs pravi, quantùm ad entitatem, nec minuit connexionem, vel identitatem repertam inter malitiam, & entitatem actûs: sed adæquata ratio, ut attribuatur malitia Deo concurrenti prædeterminando voluntatem, est, quia esset causa actûs pravi, quoad entitatem, quæ, cum malitia connectitur, vel identificatur: ergo poterit Deus prædeterminare entitatem peccati, quin sit causa malitiæ. Secundò: nam purificatâ conditione determinationis concursûs divini per nostram voluntatem, jam Deus concurrit physicè ad actum pravum: veritas enim conditionalis, purificatâ conditione, transit in absolutam: ergo si Deo prædetermi-

nanti attribuitur malitia, quia concurrit absolutè, etiam eadem de causa debet illi tribui concurrenti concursu indifferenti. Tertiò: velle aliquid conditionatè est velle illud absolutè, purificatâ conditione; sed Deus, purificatâ quâcumque conditione, non potest absolutè velle malitiam; quia hæc sub omni conditione non est honestè amabilis: ergò nec potest applicari omnipotentia, ut voluntas creata cum ipsa efficiat malitiam, si hæc applicatio exigit volitionem conditionatam malitiæ. Quartò: velle malitiam conditionatè, sub conditione determinationis voluntatis creatæ ad operandum, est velle, vel ponere in Deo volitionem liberam objecti ex terminis necessarii; quòd enim malitia existat, si existit determinatio voluntatis creatæ ad malitiam, quæ realiter est ipsa malitia, est ex terminis necessarium: ergò fatua esset hujusmodi volitio, & talis, qualis esset illa, quâ quis vellet, existere hominem, si existeret. Quintò: Deus vult conditionatè suum concursum, & non vult conditionatè nostram determinationem; & tamen determinatio nostra est realiter Dei concursus: ergò stat, ex duobus realiter identificatis Deum velle unum, modò quô non vult alterum: cur ergò non poterit determinare, & efficere entitatem, quin efficiat, aut determinet malitiam?

85. Verùm falsum esse constat ex superiùs dictis, quod asseritur in argumento, scilicèt; Deum non concurrere affectivè ad illum actum, secundùm illam rationem, secundùm quam terminat causalitatem divinam; ac si Deus id efficere nollet, vel posset aliquid extra se necessariò, & non liberè efficere. Nec minùs inintelligibile est, quòd sic concurrat ad peccatum offerendo voluntati concursum, desiderans elicientiam actûs honesti: nam hoc desiderium, ut voluntas nostra eliciat actum honestum, vel est actus distinctus à decreto præparativo concursûs indifferentis, vel est omninò idem cum illo? Si primum: ergo merè per accidens se habet in ordine ad divinum concursum in nostros actus liberos; cùm ex actibus voluntatis divinæ solùm conducat formaliter, & per se decretum præparativum concursûs divini: ergo quòd Deus habeat illud desiderium parùm refert, ut Deo attribuatur, vel non attribuatur malitia actûs pravi, si semel iste physicè causetur à Deo. Si dicatur secundum: desiderium est omninò indistinctum à decreto præparativo concursûs indifferentis: ergò cùm decretum præparativum concursûs indifferentis omninò æqualiter respiciat utrumque actum, sicut ipse concursus præparatus, juxta oppositam sententiam, qui nequit non esse conformis decreto præparativo ipsius, æqualiter desiderium respicit actum honestum, ac turpem, nec magis impellit ad illum, quàm ad istum: quarè ex hoc Deus non excusaretur à culpa. Demus enim, quòd mulier sollicitata à viro, totô animô reluctetur, eumque lacrymis, verbis, & precibus vehementer ad castitatem impellat, ut ipsum à peccato dimoveat; nihilominùs, etsi reluctans, gemens, & plorans, si sollicitationi succumbat, an excusabitur à peccato? Num propterea dici potest, solùm effectivè, & non affectivè concurrere ad actum turpem? Ergo non excusabitur ipse Deus offerens voluntati concursum indifferen-

rentem, quamvis actum honestum desideret, si tandem voluntati determinanti succumbat, & cum illa ad actum turpem concurrat. Ex quibus constat argumenti solutio. Hactenùs, quantùm fieri potuit, à nobis ea dicta sunt, quæ Lectori satis erunt, ut intelligat repugnantiam concursûs Dei ad formale peccati. Nam si quæ eorum majori vi, & argumentis indigent, Dubiis sequentibus confirmabuntur.

DUBIUM II.

An Deus immediatè concurrat ad actum peccati, & suo concursu verè sit causa illius?

1. QUONIAM primam hujus disputationis partem, hoc est, Deum minimè ad formale peccati physicè, & positivè concurrere, ostendimus; jam ad partem Disputationis secundam pergimus, in qua illud quærebatur, an causalitas Dei ita immediatè concurrat ad entitatem peccati, ut sit vera illius causa? ut visis circa causalitatem entitatis peccati Angelicis D. *Thomæ* principiis, ad Dubii principalis decisionem mens instructa faciliùs, & subtiliùs prosequatur. Ne verò quempiam fallat hujus termini *concursus immediatus* significatio, accuratè observandum, non meliùs concursum Dei immediatum in actum liberum voluntatis creatæ dignosci, quàm ex oppositione ad mediatum; quò nempè Deus non immediatè per suam actionem actum voluntatis attingit. Hic ut certum debet supponi, Deum saltem mediatè ad entitatem peccati concurrere. Quis enim vel Catholicus, vel rationis compos, si Manichæos excipias, neget, aut in dubium vertat, quòd facultas, aut potentia ponendi actum peccati, nempè voluntas, à Deo sit? Quis, & quòd voluntate immediatè operante Deus mediatè non operetur? Hoc omnibus certum, & persuasum esse debet. Non ergo de concursu mediato, sed de immediato Dei concursu nobis est instituenda disputatio, quem necessarium prædicat Scriptura *Isaiæ* cap. 26. *Omnia enim opera nostra operatus es in nobis*. Et *Joann.* 15. *Sine me nihil potestis facere*. Et ad *Philipp.* cap. 2. *Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere*. Et 2. ad *Corinth.* 3. ubi, cùm loqueretur *Apostolus* de concursu nostro ad opera salutaria, asserit, nos esse cooperatores Dei. Et 1. ad *Corinth.* 13. *Plus omnibus laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum*. Et tandem ex actibus Apostolorum cap. 13. *In ipso vivimus, & movemur, & sumus*; quibus verbis eamdem nos habere à Deo dependentiam agnoscit *Apostolus* in hoc, quòd est moveri, atque in hoc, quòd est esse, & vivere: sed in hoc immediatè pendemus à Deo; alioquin non posset nos annihilare immediatè: ergò & in hoc, quòd est moveri actibus nostris immediatè pendemus à Deo.

2. At cùm concursus physicus immediatus alius sit prævius, alius comitans, & simultaneus, hinc magna in astruendo modum, quò Deus immediatè concurrit, oritur controversia; an nempè causas secundas phy-

physicè applicet, & ad operandum præmoveat, vel, an solùm cum illis concurrat ad earum operationes ipsis creaturis primò determinantibus? Thomistæ propugnant, dari prævium illum physicum concursum ex dominio naturali, seù jure primæ causæ, ac indè ex determinatione divina. Auctores verò contrarii, etsi id fateantur de concursu necessario requisito, ut causæ necessariæ operentur, negant in causis liberis; nam ex earum determinatione dicunt existere illum concursum. Nos tamen in præsenti Dubio solùm inquirimus hujus concursûs immediati existentiam, & necessitatem: postea gradatim de cæteris, quæ ad integram rei discussionem facient, disputaturi. Circa propositam ergo difficultatem D. *Thomas* in 2. dist. 37. quæst. 2. art. 2. duas refert antiquorum sententias: alteram asserentium, omnes actus, in quantùm actus sunt, esse à Deo, minimè tamen, in quantùm deformitatem habent; alteram aliorum asserentium, actum peccati nullò modò, nec etiam in quantùm actus est, à Deo esse. De hac secunda opinione statim subdit D. *Thomas*: *quam ad præsens nulli, vel pauci tenent; quia propinquissima est errori duplici*. Sed licèt auctoritas D. *Thomæ* tantum habeat ad faciendam fidem virium, nihilominùs post hanc D. *Thomæ* censuram, non defuère, qui in hac quæstione, & controversia partem istam amplecterentur. Ita *Ludovicus Dola* ex Ordine Capuccinorum, qui in opusculo *Disputatio quadripartita* contendit, concursum causæ primæ cum secunda solùm esse mediatum, & remotum; in quo sequitur *Durandum* in 2. dist. 37. quæst. 1. Eamdem sententiam, dictam Angelici Præceptoris erroris notam nihil facientes, non destitutam auctoritate P. *Vasquez* judicat; & absolutè probabilem censent PP. *Hurtado*, *Quiros*, *Puente*: quibus satis favet P. *Rivadeneyra* disp. 11. de Prædest. cap. 5. omnes videndi apud P. *Marin* tract. 11. disp. 6. sect. 1. num. 2. At Thomistæ, quibus plus est unus D. *Thomas*, quàm omnes præcitati simul Auctores, quod ab Angelico Magistro acceperunt, id ipsum, eo duce, & quô Magistro jurè ac verè gloriantur, retinent, & propugnant; quòd sedulà, diligentique investigatione breviter exponam, quantùm videlicèt satis erit, ut argumento huic respondeatur.

§. I.

Deus immediatè concurrit ad entitatem peccati.

3. Ut certum debet supponi id, quod attentiùs in hoc loco advertendum est, quòd omne ens, in quantum est, à Deo est. Hoc probat apertè D. *Anselmus* dicens: *Audacia enim est dicere, aliquod esse ens, quod non sit ab ente primo*. Id ipsum clarissimè explicat D. *Thomas* 1. 2. q. 18. art. 1. *Dicendum, quòd de bono, & malo in actionibus oportet loqui sicut de bono & malo in rebus, eò quòd unaquæque res talem actionem producit qualis est ipsa. In rebus autem unumquodque tantum habet de bono, quantum habet de esse; bonum enim & ens convertuntur ..... Quantum igitur habet de esse, tantum habet de bonitate: in*

in quantum verò aliquid ei deficit de plenitudine essendi, in tantum deficit à bonitate & dicitur malum. Sicut homo cæcus habet de bonitate quòd vivit, & malum est ei quòd caret visu. Si verò nihil haberet de entitate, neque bonum, neque malum dici posset. Sed quia de ratione boni est ipsa plenitudo essendi, siquidem aliquid alicui defuerit de debita essendi plenitudine, non dicetur simpliciter bonum, sed secundùm quid, in quantum est ens. Poterit tamen dici simpliciter ens, & secundùm quid non ens, ut in primo dictum est. Sic igitur dicendum est, quòd omnis actio, in quantum habet de esse, in tantum habet de bonitate: in quantum verò deficit ei aliquid de plenitudine essendi, quæ debetur actioni humanæ, in tantum deficit à bonitate, & dicitur mala. Hæc S. *Doctor*, quibus nedùm eximiam de eo sententiam suam exprimit, verùm & oppositam incunctanter hæreticam pronunciat in 2. ad *Annibald.* dist. 38. q. uuica art. 2. dicens: *Hæreticum est dicere, aliquod ens, in quantùm ens, non esse à Deo; nec solùm fidei contrarium est, sed etiam rationi. Omne enim, quod est, aut est necessarium, aut possibile. Quod autem est necessarium, aut est per se necessarium, aut est aliundè necessarium. Quidquid autem est necessarium aliundè, constat, quòd causam sui esse habet ab eo, à quo ejus necessitas pendet. Quod autem est possibile, necesse est, ut causam habeat, quia quantùm est in se potest esse, aut non esse. Undè si esse ei applicetur, hoc est per aliquam causam extrinsecam: & sic relinquitur, quòd omne ens oportet reduci, sicut in causam, in id, quod per se necesse est esse, quod est solus Deus, qui est suum esse. Undè relinquitur, quòd omne ens sit à Deo.* Ex hoc certissimo fidei principio sequens demonstrativus formatur discursus: omne ens, in quantùm ens, est à Deo: sed actus peccati, in quantùm est actus, est ens: ergo actus peccati, ut actus, est à Deo: sed non ex eo præcisè, quòd principia contulerit agendi: ergo ex immediato concursu. Minorem subsumptam probat D. *Thomas* in 2. dist. 37. q. 2. art. 2. ubi postquàm asseruit, opinionem negativam esse duplici errori propinquissimam, ut id ostenderet, subjecit statim: *Primò, quia ex eo videtur sequi, quòd sint plura prima principia. Hoc enim est de ratione primi principii; ut agere possit sine auxilio prioris agentis, & influentia ejus. Undè si voluntas humana actionem aliquam posset producere, cujus Auctor Deus non esset, voluntas humana rationem primi principii haberet.* Et ut solutionem hujus argumenti tunc temporis frequentem impugnaret, eam retulit, & sequentibus confutavit verbis: *Quamvis solvere hoc nitantur dicentes, quòd voluntas, etsi per se possit actionem producere sine influentia prioris agentis; non tamen habet à se esse, sed ab alio, quod etiam exigeretur ad rationem primi principii. Sed hoc videtur inconveniens; ut quod à se esse non habet, à se agere possit; cùm etiam per se durare non possit, quod à se non est. Omnis etiam virtus ab essentia procedit, & operatio à virtute. Undè cujus essentia ab alio est, oportet, quòd virtus, & operatio ab alio sit. Et præterea, quamvis per hanc responsionem vitaretur, quòd non esset primum simpliciter, non tamen posset vitari, quin esset primum agens, si ejus actio in aliquid prius agens non*

non reduceretur, sicut in causam. Quibus D.*Thomas* minorem probat, & solutionem, quæ unica est in hac causa, demonstrativè rejicit.

4. Tota ergo difficultas ad primam minorem facti discursûs reducitur, an actus peccati, in quantùm est actus, sit ens? Nihil expressius in D. *Thoma* dicta dist. 37. q. 2. art. 2. in corpore: *Actus, in quantùm actus, à Deo est, & ut sic non habet aliquid, quod deformitatem habeat.* Ibid.: *Quantùm ad substantiam actûs manet aliquis ordo in peccato ad agentem, & ad finem: sed quantùm ad deformitatem sic est ibi inordinatio sola, & hoc modo non est natura aliqua*. Ubi sine dubio loquitur de ordine intrinseco, & per se; nam deformitas etiam ordinatur à Deo extrinsecè, & per accidens. Et ad quintum: *Actio, quæ peccati deformitatem habet, dicitur bona, in quantùm est actio, bonitate naturæ, non propter hoc, quòd aliquando inveniatur separata à deformitate, sed quia bonitas illa naturæ deformitati substat*. Et 1. 2. q. 79. art. 2. *Dicendum, quòd actus peccati, & est actus, & est ens, & ex utroque habet, quòd sit à Deo*. Cujus ratio est manifesta, nam id, quò redditur homo physicè volens, quò transit de potentia physica in actum physicum, ac tandem id, quò physicè operans constituitur, & quò potentias executivas exteriores applicat ad suas operationes, verè est ens, eo modo loquendo de ente, quò entia dicuntur ea, quæ ponuntur in prædicamento qualitatis, vel actionis: sed per volitionem peccaminosam, seù per actum peccati redditur homo physicè volens, de potentia physica transfertur ad actum physicum, ac tandem constituitur physicè operans, & potentias executivas, seù membra exteriora ad suas applicat operationes: ergo volitio peccaminosa, seù actus peccati verè, ac propriè est ens, eo modo loquendo de ente, quò dicuntur entia ea, quæ ponuntur in prædicamento qualitatis, vel actionis; aut sicut dicuntur entia reliqui actus intellectûs, & voluntatis; quibus homo bona appetit, & suas potentias applicat ad operationes. Viderint ergo eruditi Theologi, quo jure, aut quo rationum pondere affirmari possit, oppositam sententiam non esse destitutam auctoritate, & quòd absolutè probabilis sit? Judicante D. *Thoma* maximo veritatis vindice, propinquissimam esse duplici errori; cui & consonat B. *Albertus Magnus* in 2. dist. 37. his verbis: *Hæc opinio, quæ obtinuerat plures antiquorum, ferè cessit ab aula, & à multis modernorum reputatur hæretica*. Videant & quantùm distet à mente D. *Thomæ* P. *Marin* loco citato num. 3. qui desperatæ modernorum causæ volens se exhibere Patronum, asserit: *Non fundatur necessitas hujus immediati concursûs in eo, quòd Scriptura, & Patres dicant, Deum esse Auctorem, & causam rerum omnium: quia hæc ratio solùm probat, concursum respectu rei bonæ*; cùm tamen ex ipsa ratione entis inferat D. *Thomas*, Deum esse causam actûs pravi, in quantùm est ens; & 1. p. q. 5. art. 3. ex ratione entis inferat bonitatem, dicens: *Omne ens, in quantùm ens, est bonum*: ergo in ipsa ratione entis fundatur concursûs necessitas. Cujus entis naturam, de qua disseritur, si attentè perpendisset, sanè intellexisset, rationem istam non suadere, sed vincere; si non protervum, & repugnantem, saltem docilem, qui sapere ad sobrietatem vellet.

5. Ha-

5. Habetur etiam manifestè hujus assertionis secunda probatio ex D. *Thoma* 1. 2. q.79. art.2. dicente: *Omnis actio causatur ab aliquo existente in actu; quia nihil agit, nisi secundùm quòd est actu; omne autem ens actu reducitur in primum actum, scilicet Deum, sicut in causam, qui est per suam essentiam actus. Unde relinquitur, quòd Deus sit causa omnis actionis, inquantùm est actio. Sed peccatum* (addit D.*Thomas*) *nominat ens, & actionem cum quodam defectu. Defectus autem ille est ex causa creata, scilicet ex libero arbitrio, in quantùm deficit ab Ordine primi agentis, scilicet Dei. Unde defectus iste non reducitur in Deum, sicut in causam, sed in liberum arbitrium: sicut defectus claudicationis reducitur in tibiam curvam, sicut in causam, non autem in virtutem motivam, à qua tamen causatur quidquid est motionis in claudicatione: Et secundùm hoc Deus est causa actûs peccati, non est tamen causa peccati, quia non est causa hujus, quòd actus sit cum defectu.* Ita D. *Thomas* expressè Deum nominans, & probans esse causam actûs peccati. At cùm hoc sit principalis controversia, diligentiùs nobis, & illustrandum, & exponendum secundâ conclusione.

§. II.

Deus suo concursu verè est causa entitatis peccati.

6. Concursus Dei ad materiale peccati pluribus è Sacra Pagina testimoniis valet ostendi, quorum aliqua Dubio sequenti num. 4. interprete D. *Augustino* dabimus. Modò verò, quia fœcunda res est, unum, vel alterum dumtaxat tradere satis sit; nam consideranti Sacras Scripturas similia passim occurrunt. Igitur *Job* 1. 21. legitur: *Dominus dedit, Dominus abstulit*, cùm tamen ablatio fuerit peccatum Dæmonis, Sabæorum, & Chaldæorum, ut ibidem habetur. Agnoscenda ergo ibi est Creaturarum malitia, sed simul actio Dei sanctè causantis. Unde cap. 2. v. 3. legitur, Dominum ita Dæmonem corripuisse: *Tu autem commovisti me adversus eum, ut affligerem eum frustra*. Ipse ergo Dominus afflixit, quia fecit; Satan autem peccavit, quia malè fecit. Similiter 2. *Reg*. 16. legimus: *Dominus enim præcepit, ei* (Semei) *ut malediceret David*. Ubi *præcepit* propriè, & activè accipi notavit *Cornelius* ibi: Ut enim optimè exponit S. *Bernardus* serm.34. *Sæviebat lingua maledica, & ille* (David) *intendebat, quid in occulto ageret Deus*. Peccavit ergo *Semei*, quem & pœnas luere *David* præcepit 3. *Reg*.2.8. Egit ergo Deus optimâ ordinatione id ipsum, quod *Semei* deordinatione pessimâ. Quia verò SS. PP. Scripturæ interpretes optimi sunt, intentum probemus ex ipsis. Et primò ex D. *Anselmo* lib. de concord. præscientiæ, & prædestinationis cap.7. asserente: *Facit igitur Deus omnia, quæ justa, vel injusta voluntate fiunt, id est, bona opera, & mala: in bonis quidem facit, quod sunt, & quod bona sunt; in malis verò facit, quod sunt, non quod mala sunt*. Et præmiserat, *quòd omnis actio est à Deo*: id est, facit opus bonum tàm pro materiali, quàm pro for-

mali, in malis autem operibus solùm materiale, non formale causat. Consonat Magnus Parens *Augustinus* lib. 5. contra *Julianum* cap. 3. versans S. *Doctor* illud ad *Rom.* cap. 1. *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant, quæ non conveniunt. Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam &c.* Quæ verba intelligenda esse asserebat *Julianus* de concursu permissivo peccati pro materiali. Quarè insurgit contra ipsum: *Quid est autem, quod dicis, cum desideriis suis tradi dicuntur, relicti per divinam patientiam intelligendi sunt, non per potentiam in peccata compulsi; quasi non simul posuerit hæc duo idem Apostolus, & potentiam, & patientiam, ubi ait: Sic autem volens Deus ostendere iram, & demonstrare potentiam suam, attulit in multa patientia vasa iræ, quæ perfecta sunt in perditionem.* Quæ verba Magni *Augustini* clarissimè præ se ferunt veram Dei causalitatem in entitatem peccati, non in malitiam, ad quam solùm permissivè se habet. At de testimonio isto iterum Dubio sequenti redibit sermo.

7. Hoc constantissimè defendit B. *Albertus Magnus* loco citato art. 7. dicens: *Cum actus malus sit simpliciter actus egrediens à potentia perfecta secundùm naturam, non egreditur ab ea, nisi secundùm, quòd movetur à causa prima, alioquin sequeretur, esse duo prima principia*: sed juxta omnes, etiam Adversarios, causa movens principium ad agendum est directè causa actûs: ergo juxta B. *Albertum* Deus directè est causa actûs mali quoad entitatem: debet enim verbum *movetur* accipi pro motione physica, non morali, quæ hic locum non habet. Hoc apertissimè ostendit D. *Thomas* tùm locis superiùs citatis, tùm 1. par. q. 99. art. 2. ad 2. *Quidquid est entitatis, & actionis in actione mala reducitur in Deum, sicut in causam: Sed quod est ibi defectûs non causatur à Deo, sed ex causa secunda deficiente*: ad eumdemque modum loquitur 1. 2. q. 79. art. 2. Ubi expressè quærit: *Utrum actus peccati sit à Deo?* In argumento *sed contra* concludit: *Ergo voluntas Dei est causa actûs peccati*. Et in corp. art. id ipsum repetit, ac docet, necnon & in solutione ad secundum. Item q. 3. de malo art. 2. plena sunt omnia hujus Sancti *Doctoris* clarissimis testimoniis. Sed ne ultrà quàm necessarium est, testimonia referam, sistam in celebri ipsius loco, qui habetur in 2. dist. 37. q. 2. art. 2. in corpore, ubi consimili voce loquitur, vocans Deum auctorem entitatis, & actionis, quæ est peccatum, ne admittantur duo prima principia, si actus peccati non sit à Deo, sequentibus verbis: *Si voluntas humana actionem aliquam posset producere; cujus auctor Deus non esset, voluntas humana rationem primi principii haberet*: ergo actionis, quæ mala est, Deus est auctor juxta D. *Thomam*; quod sanè nullâ responsione eludi potest; cùm nulli ampliùs exceptioni relinquatur locus.

8. *At cum nulli dubium sit*, ut dixit S. *Augustinus* lib. 3. contra Academicos, *gemino pondere nos impelli ad discendum, auctoritatis, atque rationis*; nec major auctoritas, nec efficacior ratio haberi potest, ut huic adhæreamus sententiæ, à qua nulla argumenta me movere possunt, ut discedam, quam video placuisse S. *Doctori*; qui pro re constan-

stanti, & perspicua habet, Deum esse causam entitatis peccati, non tamen malitiæ. Quis ergo erit ita arrogans, ut se doctiorem, aut in vitando periculo inordinatæ locutionis cautiorem credat? Non Theologis licet, sine gravi causa, nova placita cudere. In rebus ita obscuris ratione Patrum contenti esse debemus, nec meliores requirere. Opinio propria, etsi falsa, videri potest intellectus; at concors SS. PP. intellectus, opinio rejicienda videri minimè potest. *Tria sunt*, inquit *Augustinus* lib. *de utilitate credendi* cap. 11. *velut finitima sibimet in animis hominum, distinctione dignissima: intelligere, credere, opinari. Quæ si per se ipsa considerentur, primum semper sine vitio est, secundùm aliquando cum vitio, tertium nunquam sine vitio . . . quod intelligimus, debemus rationi; quod credimus, auctoritati; quod opinamur, errori.* Ergo quod credimus auctoritati SS. PP. nunquam cum vitio. His amplius ne requiramus. *His fruimini, his circundamini, ut his freti, circundati, delectati, armati, contra cuncta inimicorum jacula persistere valeatis*, ut dixit *Julius* I. Epist. 1. ad Orientales. Nihilominùs ne validis rationibus apud nos destituta sententia ista à quopiam credatur, ad rationum pondera animum convertamus ex eorumdem PP. dictis.

9. Nulla validior, aut efficacior ratio assignari potest, quàm quæ proponitur à *D. Thoma* loco citato ex senten. dist. 37. art. 2. quæ sic formari potest. Illius entitatis, & actionis assignari debet aliqua prima causa, ad quam sistat resolutio, & à qua primò incipiat motus, seu causalitas productiva illius; sed hoc ipso quòd Deus non sit causa entitatis, & actionis, sed sola voluntas, negatur, Deum esse hanc primam causam, & adstruitur voluntas, ut causa, à qua primò incipit motus, seu causalitas productiva illius: ergo aliud distinctum à Deo, agnosci debet primum principium talis actionis: sed hoc consequens est error in fide, quâ confitemur unum verum omnium visibilium, & invisibilium principium: ergo Deus est causa entitatis, & actionis, in qua est malitia peccati. Patet min. primi discursûs; nam qui negat, Deum esse causam illius entitatis, & actionis, à fortiori negat, Deum esse primam causam, quia particula *prima* addita ad ly *causa* non est conditio diminuens, sed causam elevans ad supremum significatum. Unde sicut optimè valet: *Non est ens: ergo non est primum*, ita eàdem infallibili consequutione deducitur; *Deus non est causa entitatis peccati: Ergo non est illius prima causa*. Hoc sanè argumentum certum, & clarissimum est; idoneum ex se, ut certitudinem, atque evidentiam pariat: *Deus non est causa entitatis peccati: Ergo non est illius prima causa*.

10. Sed res ista, quæ manifesto nobis argumento demonstrata est, à pluribus refellitur. Huic argumento respondendum putavit *P. Marin* tract. 11. de peccatis disp. 6. sect. 2. num. 15. *Imprimis, sequela absurda, si ex aliquibus principiis cum aliqua apparentia intelligi potest, est ex principiis Thomistarum; quia ipsi concedunt, Deum esse primam causam efficientem, quia est principium omnis boni; & Creaturam esse primam causam deficientem, quia est causa per se mali ut mali, & malum ut malum non est à Deo. Si ergo hæc differunt à Manichæis, quid mirum,*

 quòd

quòd differant, quæ nos dicimus, nimirum, Deum esse causam primam entitatis peccati, quia Deus causat Creaturam, & libertatem, & influit in peccatum? Ad probationem distinguo maj. Deus non est author entitatis peccati, strictè sumpti, & sine restrictione authoris Conc. maj. cum restrictione, & in sensu intento à D. Thoma nego maj. & nego min. Itaque D. Thomas intendit, Deum esse authorem omnis actionis, authore sumpto pro primo influente, & pro illo principio, à quo reliqua principia accipiunt virtutem, & quo reliqua principia indigent, ut patet ex ejus ratione; Et in hoc sensu Deus est author; quia Creatura indiget Deo, ab eo accipiens existentiam, auxilia, & libertatem. Non tamen est author sine restrictione, quia juxta Augustinum lib. 83. qq. q. 3. Illo authore cum dicimus, illo volente dicimus. Et *D. Thomas* in 2. dist. 37. q. 2. art. 1. ubi dicit, *hæreticum esse dicere, omne ens in quantùm ens non esse ex Deo, & Deum non esse primam causam omnis entis. At Deus quamvis physicè influat in omne ens, & fortè sit causa purè physica per se omnis entis, non est strictè author, quia actus peccati non fit Deo volente, sumptâ volitione aliter quàm pro permissione.*

11. Sic ad verbum respondet priùs *P. Ramirez* de Prædest. Disp. 6. cap. 5. num. 169. factâ namque eâdem instantiâ contra Thomistas respondet *distinguendo maj. Si voluntas humana actionem aliquam producere posset, cujus Deus author non esset, sumpto authore in sensu D. Thomæ, voluntas humana rationem primi principii haberet, Conc. maj. sumpto authore in sensu arguentis; nego maj. Et deindè min. Ad cujus implicitam probationem distinguo propositionem. Id, quod est per se, prius est, quàm id, quod est per accidens in ratione attributionis effectûs concedo: in ratione principii, nego.* Quod explicat numero sequenti: *Itaque intentum D. Thomæ est, quòd si voluntas humana actionem aliquam producere posset, cujus Deus author non esset, id est sine indigentia influxûs immediati Dei, ut primi agentis, voluntas humana rationem primi principii haberet, quia non dependeret immediatè in operando: Unde inferretur, neque in essendo dependere, quod est formalissimè habere rationem primi principii independentis, & incidere in errorem Manichæorum concedentium duo prima principia æque æterna, & independentia in essendo, & in operando; quorum unum esset bonorum, alterum malorum; & illud substantia per se bona; hoc verò substantia per se mala. At minimè venit in mentem D. Thomæ, prout judico, quòd si voluntas humana actionem aliquam producere posset, cujus Deus author non esset, id est, quæ Deo, ut causæ per se volenti, & determinanti non tribueretur, voluntas humana rationem primi principii haberet, quod clarè colligitur ex explicatione, quam tradit, primi principii, dicendo; hoc est de ratione primi principii, ut agere possit sine auxilio, & influentia prioris agentis: Ubi non meminit causalitatis per se; sed tantùm influentiæ ab altero primo agente independentis; ergo quia non judicavit, esse de ratione primi principii causalitatem per se in omne, quod producitur, sed tantùm influentiam independentem ab altero, quod comparetur, ut primum agens.* Et num. 171.: *Quòd quando D. Thomas protulit,*

quòd

quòd si voluntas humana actionem aliquam produceret, cujus Deus author non esset, voluntas humana rationem primi principii haberet: terminum author usurpavit impropriè, & latè, prout contraponitur non influenti, aut influenti cum dependentia ab altero priori agente; non verò propriè, & strictè prout contraponitur non causanti per se, aut non operanti cum inclinatione ad effectum: quo etiam sensu accepit alium terminum, sine auxilio, confundendo auxilium cum influentia necessaria, quamvis permissiva, quæ impropria acceptio est vocis auxilium, per quam significatur coadjuvatio, & cooperatio ad effectum alterius causæ, quæ cum influxu merè permissivo in vigore sermonis non conveniunt. Quod magis explicat num. seq. 172. *Quòd sicut Deus, ut permittens malitiam se habet, tanquam causa prima comparativè ad secundam, quæ malitiam per se causat, & cui malitia tribuitur; sic Deus influens permissivè, & per accidens in entitatem actus, se habet, ut primum principium comparativè ad voluntatem, cui entitas actus per se tribuitur. Et ratio est, quia conceptus primi principii non stat efficaciori influxu respectu cujusvis effectus, sed in eo, quòd influat per virtutem ab alio non acceptam; quæque ex se possit reduci ad actum sine dependentia ab alio, à quo possit impediri, & quòd nil sit, quod ejus influxum immediatum non exigat, taliter, ut ipso nolente concurrere, omnis actio cujusvis alterius agentis impediatur: Cumque sive Deus concurrat permissivè, sive per se, ipsi non deficiant hæc prædicata, semper per consequens concurrit, ut primum principium, & Creatura, in qua sunt prædicata opposita, ut secundum, quamvis prioritatem aliam habeat quoad efficacitatem influxus, & attributionem effectus, quæ cum conceptu secundi agentis non opponitur.* Ulteriùs num. 173. *Voluntas non potest concurrere, ut prima causa per se, ubi non est secunda: concurrit igitur, ut unica causa per se.* Quod iterum inferiùs repetit, dicens. *Respondeo: Voluntatem concurrere ut unicum authorem actionis pravæ, sumpto authore pro causa per se, secus sumpto authore pro non indigente influxu alterius ad operandum, per cujus subtractionem possit impediri ab operando, sub qua distinctione est, aut non est unicus author pravæ actionis. Nec quamvis in acceptione dicta sit unicus author, inferre licet, esse authorem independentem: quia ad id erat necessarium, quòd in esse, & in operari alterius voluntati non esset subjecta; pro cujus præparationis modo duntaxat potest operari: quod contingit in voluntate creata, etsi sit unica causa per se illius.* Hæc ille.

12. Sed pace illorum dixerim, aut dissimulant, aut mentem *D. Thomæ*, & nostram, quam impugnare satagunt sententiam, non percipiunt. Dabo iterum verba *D. Thomæ*, quorum solà lectione conficta responsio apertè confutatur. Dicit enim: *Sed hoc videtur inconveniens, ut quod à se esse non habet, à se agere possit, cum etiam per se durare non possit, quod à se non est. Omnis etiam virtus ab essentia procedit, & operatio à virtute. Unde cujus essentia ab alio est, oportet, quòd virtus, & operatio sit ab alio. Et præterea, quamvis per hanc responsionem evitaretur, quòd non esset primum simpliciter, non tamen posset evita-*

ri,

ri, quin esset primum agens, si ejus actio in aliquid prius agens non reduceretur, sicut in causam. Pro quo suppono, Manichæos tanquam primarium ipsorum dogma duo statuisse principia, quæ & principio carerent, & nunquam desinerent, invicemque contraria forent, quorum unum lucem, ac bonum appellabant; alterum tenebras, ac malum, ut idem sint, ac Deus, & Diabolus, quos quidem ambos Deos nonnunquam nominarunt, Deum bonum, ac Deum malum. Ab his duobus principiis statuebant, exorta esse omnia, ab altero bona, ab altero mala; ab uno animam, ab alio corpus. In quem prolapsi sunt errorem; cùm non possent imaginari, Deum bonum authorem esse malorum, quæ sunt in Mundo, accusabantque Christianos, quòd non adhiberent fidem *Jesu Christo* dicenti *Matthæi 7. Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere.* Sic *Epiphanius* hære s.61. Hoc perversum, & ridiculum Manichæorum dogma legitimâ inferri consecutione, si Deus non est author, & causa entitatis peccati, probat *D. Thomas* efficacissimè concludens; *voluntatem humanam esse primum principium talis actionis;* quod evidenter apparet restringendo terminos ad lineam agendi. Illud agens est primum simpliciter, à quo primò incipit motus causalitatis, & in quo ita sistit resolutio, ut ad nullum aliud reducatur; sed talis adstruitur voluntas respectu illius entitatis, ac propriæ actionis: ergo quidquid sit in linea entis, erit simpliciter prima in linea agentis, & causæ. Ex quo rursus per consequentiam mediatam infertur, fore voluntatem in omni linea causam primam: tum, quia communiter dicunt Philosophi, operari sequitur ad esse, & commensuratur cum illo; quia unumquodque operatur in quantùm est in actu: tum, quia id, quod primum est, & independens in linea perfectionis simpliciter simplicis, in nulla linea potest esse secundum, & dependens; sed linea operandi, linea est perfectionis simpliciter simplicis; cùm sit melior ipsa, quàm non ipsa in quolibet: Ergo quod est in hac linea primum, & independens, in nulla est dependens, & secundum.

13. Quâ, obsecro, ratione, quâ veritate asseritur, nomen causæ, & authoris non accipi à *D. Thoma* propriè pro causa per se, ex propria electione, intentione, & proposito operante? Quis credat, *D. Thomam* asserere, primam causam non esse causam per se in linea operandi dicente perfectionem simpliciter simplicem? Cui persuadebunt, quòd Creatura est unica causa per se actionis, secundùm quòd ista actualitatem, & perfectionem physicam dicit? Quòd voluntas concurrit ut unicus author actionis pravæ, sumpto authore pro causa per se, quæ videtur ipsa Manichæorum ex *Epiphanio* hæresis? Quòd sit in rerum natura aliqua perfectio non reducibilis in Deum tanquam in causam per se talem? Ad quid ergo, vero, perspicuo, usitatoque tam à Philosophis, quàm à Theologis sensu relicto, ad novas interpretationes ire, quæ contradictionem includunt, & tot inconvenientibus viam parant? Quid enim magis prodigiosum, aut quid fabulis magis simile, quàm imaginari primam causam causantem, & non causalitate propria, & per se tali? Quòd illa infinita Dei, & actualissima virtus, à qua omnis causa in sua effi-

efficacia dependet, careat modo illo perfectissimo causalitatis propriæ, & per se talis? Ecquis non videt, interpretatione eâ vigente, eodem jure posse concludi, non esse indubitatæ veritatis illud *Joann.* 1. *Omnia per ipsum facta sunt*; quod dixit *Augustinus* lib. de Trinit. cap.9. *Voluntas Dei est prima, & summa causa omnium corporalium specierum*; Et lib. 1. de liber. arbitr. cap.2. *Credimus autem, ex uno Deo omnia esse, quæ sunt, & tamen non esse peccatorum authorem Deum.* Falsus *Divus Thomas* loco citato ad *Annib.* doctrinam illam rejiciens ut hæreticam, his verbis: *Respondeo dicendum, quòd hæreticum est dicere, aliquod ens, in quantùm ens, non esse à Deo, nec solùm fidei contrarium est, sed etiam rationi.* Hæresim dixit, actionem peccati, quæ verum ens est, non esse à Deo; fortè quia opponitur nostræ confessionis Symbolo, quô credimus Deum Omnipotentem factorem visibilium, & invisibilium. Non ergò ex his testimoniis deduci posset causalitas propriè talis, quia solùm exprimunt causalitatem, & nullus meminit causalitatis per se. Hoc sanè maximè veritati contrarium; hoc ridiculum, licèt ex solutione *P. Marin* legitimè illatum, cùm ea ratio, quæ exceptionem hanc in citato *D. Thomæ* testimonio suadet, alias admittendas persuadeat.

14. Secundò id ipsum efficacissimè corroborari potest. Primò: Si voluntas humana, ut fatetur, actionem aliquam producere posset, cujus Deus author non esse, id est sine indigentia influxûs immediati Dei, ut primi agentis, voluntas humana rationem primi principii haberet: ergo ideò non habet rationem primi principii, quia Deus immediatè influit: Sed Deus, juxta ipsos, eodem modo concurrit ad entitatem, ac ad malitiam: ergo si ex modo concurrendi dicitur Deus à SS.PP., & à *D. Thoma* absolutè causa actûs peccati, & poterit absolutè dici Deus author, & causa malitiæ peccati. Cur enim negaretur unum Deo, dum attribuitur aliud, dum se habet æquo modo Deus respectu utriusque? Cur ergo asserit *S. August.*, esse peccati ex Deo esse, ut authore, licèt peccatum non sit ex Deo? Secundò: Necessitas concursus unicè determinabilis à voluntate creata, & existentis unicè pro illius placito, non removet à voluntate rationem primi principii: nullus quippè dixit, per hoc, quòd actus peccati à Deo poni non possit in re sine concursu nostrę voluntatis, amoveri à Deo rationem primi principii, si existentia nostri concursûs ita constituatur in manu Dei, qualiter à Thomistis media prædeterminatione constituitur; sed eodem prorsus modo existentiam concursûs divini constituunt Adversarii in manu nostrę voluntatis: ergo. Tertiò: Concursus, per quem voluntas non subjicitur Deo in exercitio operandi, non aufert à voluntate rationem primi principii: sed talis est concursus permissivus, ut ponitur ab ipsis: non enim voluntas subjicitur Deo per concursum, in quem ipsa sola exercet dominium, & qui contra Dei inclinationem, & voluntatem existit: ergo taliter effectus ille existit à voluntate, quòd respectu ipsius verè habet rationem primi principii. Si ergo hanc rationem primi principii removet *D. Thomas* à voluntate, quam de fide ponit in Deo respectu entitatis peccati, & agnosci hæc entitas debet effectus per se talis respe-

spectu divinæ causalitatis: maximè cùm hæc sola simplicissima textûs *D. Thomæ* expressio longè optima sit; & interpositâ illâ explicatione, tàm Phylosophis, quàm Theologis oratio omninò incongrua evadat, sensûs expers, & ipsius Angelicæ detrahens doctrinæ. Nec dissimulare debemus ineptissimum illum conatum rejiciendi sensum *S. Thomæ*, & nostrum ad Manichæos; quòd dicamus, primam in deficiendo causam nostram esse voluntatem. An putant illi deficere importare aliquam naturam? Scio, *P. Marin* essentiam in malitia invenisse ut suprà num. 43. vidimus; sed quid nobis cum cogitatis ejus? At quidem ille malitiæ essentiam in Deo finxit, ut ab illo procederet vel invito, durâ necessitate constrictus fugiendi Manichæismum, quòd nisi à Deo causabilem malitiam poneret, non videtur fugere posse. At *D. Thomam*, & *S. Augustinum* sequendo, Scyllam, & Charybdim vitari animadvertet. Legat *Augustinum* de Civit. Dei à cap.6., & videbit, causam mali nullam esse: unde nec à Deo causabilis malitia est, neque nos sumus causæ; logicè tamen causa mali dicimur, quia in bono deficimus à fine boni. De hoc adhuc statim.

§. III.

Sanctitas, & puritas concursûs divini ostenditur.

15 Quoniam potissima, & unica totius controversiæ difficultas in eo consistit, ut puritas, & sanctitas divini concursûs ostendatur, idcircò visum est, hanc attentè explicare, ut Adversariorum argumentatio invalida, & inanis cognoscatur. Nimis indoctus est, qui defectum actionis non discernit ab ipsa actione; sicut & nimis impium dixit *Augustinus* illum, qui defectum naturæ, non discernit ab Authore naturæ. Actio habet veram rationem entis, & à Deo producitur per verum & realem influxum: defectus actionis est merum nihilum & privatio rectitudinis, ad quam nullus requiritur concursus Dei. Audiendus *Augustinus* Op. imperf. lib.4.n.125. *Videndum est etiam, quomodo dictum sit, Diligis omnia quæ sunt: quoniam sunt etiam iniqui; & alibi scriptum est, odisti omnes qui operantur iniquitatem. Diligit ergo & ipsos, inquantum homines sunt; & damnat eos, quia iniqui sunt, & facit esse quia homines sunt: quia nihil, inquit, odisti eorum quæ fecisti. Amat ergo Deus homines usque adeo, ut etiam, cum iniqui sunt, amet ut homines sunt, quamvis oderit, quod iniqui sint. Ac per hoc iniqui quos Deus odit, & sunt homines, quoniam Deus suum amat opificium; & miseri sunt, quia Deus amat suum judicium.* Hæc *Augustinus*... *D. Thomas*, ut rem ita difficilem declararet, sic q.3. de malo art.2. in corp. profundissimè discurrit. *Sed tamen attendendum est*, ait S. Doctor, *quòd motus primi moventis non recipitur uniformiter in omnibus mobilibus, sed in unoquoque secundùm proprium modum. Alio enim modo causatur à motu Cœli motus corporum inanima-* torum,

torum, quæ non movent se ipsa: & alio motus animalium, quæ movent se ipsa. Rursumque alio modo consequitur ex motu Cœli pullulatio plantæ, cujus virtus generativa est debilis, & producit germen inutile: alio modo pullulatio plantæ, in qua virtus generativa non deficit, sed perfectum germen producit: cum enim aliquid est in debita dispositione ad recipiendum motionem primi moventis, consequitur actio perfecta, secundùm intentionem primi moventis; sed si non sit in debita dispositione, & aptitudine ad recipiendum motionem primi moventis, sequitur actio imperfecta. Et tunc id, quod est ibi actionis, reducitur in primum movens, sicut in causam: quod autem est ibi de defectu, non reducitur in primum movens, sicut in causam, quia talis defectus consequitur in actione ex hoc, quòd agens deficit ab ordine primi moventis, ut dictum est. Sicut quidquid est de motu in claudicatione, est ex virtute motiva, animalis; sed quidquid ibi est de defectu, non est à virtute motiva, sed à tibia. Sic dicendum, quòd cum Deus sit primum principium motionis omnium, quædam sic moventur ab ipso, quòd etiam ipsa se ipsa movent; sicut quæ habent liberum arbitrium, quæ si fuerint in debita dispositione, & ordine debito ad recipiendum motionem, qua moventur à Deo, sequuntur bonæ actiones, quæ totaliter reducuntur in Deum, sicut in causam. Si autem deficiant à debito ordine, sequitur actio inordinata, quæ est actio peccati. Et sic id, quod est ibi de actione reducitur in Deum, sicut in causam, quod autem est ibi de inordinatione, vel deformitate, non habet Deum causam, sed solùm liberum arbitrium. Et propter hoc dicitur, quòd actio peccati est à Deo, sed peccatum non est à Deo. Hucusque *D. Thomas*, qui clarissimè rationem evidentem assignat; cur actio peccati, quà actio est, à Deo fit, licèt, ut defectus & deordinatio, à Deo non fit. Quemadmodùm nemo imputat fabro homicidium, gladio ab ipso bonâ intentione facto, perpetratum; neque Angelo motori orbium cœlestium mala, quæ per eorum influxum oriuntur; neque vitium malę ambulationis claudi in animam moventem rejicimus; neque vitium Scripturę malè exaratæ ab optimo scriba in ipsum, sed papyrum malam, aut in calamum malè temperatum; ita prorsus neque peccata nostra Deo imputari debent, sed nobis, qui ab ipsius lege deflectimus, & claudicamus.

16. Ex eodem *D. Thomæ* testimonio colliguntur & plurima maximè notanda pro concursu Dei ad materiale peccati. Infertur primò, primum actum, quem voluntas creata elicit, sive sit primus absolutè, & simpliciter, sive primus in aliquo negotio, nempè, quotiescumque novam seriem operationis ingreditur, & incipit aliquam operationem novam diversam ab ea, per quam se priùs exercebat: quæque nullum vitium deordinatæ à se prius voluntatis sequatur, non posse esse malitià infectum. Ratio est: quia nulla supponitur in voluntate indispositio, propter quam exigat concursum ad materiale peccati. Nec enim potest esse defectus ex parte apprehensionis, quæ cùm sit prima vel absolutè, vel circa objectum talis negotii, debet à Deo immitti: nec etiam est indispositio ex parte voluntatis, quæ tunc, nullo pravo illius objecti amore supponitur inquinata. Et ex alia parte primaria illius inclina-

tio est ab bonum honestum, quia conforme naturæ rationali, non ad malum, quod est contrarium naturæ, nec ad bonum purè physicum, seu delectabile. Undè si voluntatem in illo statu existentem Deus moveret ad materiale peccati, Deus esset causa peccati, quia illam moveret contra propriam inclinationem. De quo 1.p.q.63. art. 4. & 1. 2. q.9. & q.10.

17. Colligitur secundò, & maximè ad rem nostram, Deum non movere voluntatem ad materiale peccati, nisi in ea invenerit aliquam dispositionem, ratione cujus petat concursum ad materiale peccati, quæ dispositio vel se tenet ex parte judicii proponentis convenientiam physicam objecti, quà voluntatem attrahit, vel ex aliqua prava affectione præcedente, & inclinante in illam convenientiam, vel ex parte appetitûs sensitivi nullà resistentià insultantis contra rationem. Si tamen aliqua ex his dispositionibus in arbitrio sit, ut causæ primæ adimpleat munus, sanctissimè, & justissimè concursum præbet ad materiale peccati: cujus aptissimum habemus exemplum in humanis. Sacerdos publicè ministrans Sacrosanctam Eucharistiam, justè, & sanctè illam dat peccatori occulto; quem ille scit, & censet indignum; nec ob id illius Sacrilegæ Communionis, cui cooperatur physicè, ullatenùs est causa, sed permissor. Etenim licèt actio illa recipientis separari non possit à malitia, Sacerdos tamen physicè cooperans sumptioni, peccato minimè cooperatur, munus adimplens suum. Ita similiter Deus gerens munus causæ primæ, cui ex officio incumbit concurrere juxta dispositionem, & exigentiam voluntatis, etsi concurrat ad materiale, concursus à malitia immunis evadit. Sapientià namque suà directus decrevit, defectibilibus providere juxta propriam ipsorum naturam, quæ petit aliquando deficere in propriis operationibus, nec possunt semper benè, & uniformiter absque defectu operari, quòd est certissimum.

18. Inferes tertiò, concursum divinum præcisè respicere, ut terminum à se causandum, entitatem materialem peccati, quæ bona est, & à malitià omninò præscindit. Deus enim solùm concurrit cum voluntate ad id, in quod ipsa inclinat, non ad id, quod ex consequenti, & præter intentionem admittit: cujus ratio est, quia Deus solùm concurrit ad id, in cujus efficientia voluntas creata subordinatur Deo, non ad id, quod efficit Deo non subordinata; deficit enim, quia finem extra Deum constituit, quò divinæ actionis sanctitas abduci non potest. Undè solùm inclinat ad tendentias procedentes ab inclinationibus, quas causis indidit secundis: & tendentia in id, ad quod voluntas per se non inclinat, & quod per se non amat, non procedit ab inclinatione, quam Deus dat voluntati, immò potiùs est illi contraria. Secundò, quia concursus purè effectivus, & nullo modo defectivus, qualis est divinus, non est ad id, in quo voluntas se habet defectivè: nam ut ait S. *Augustinus* lib. 83. quæstionum: *Deo Auctore non fit homo deterior*: sed tendens voluntas ad id, quod per se non amat, & in quod per se non inclinat, defectivè se habet: ergo. Tertiò, quia concursus Dei tantùm est ad id, quod cadit sub sphæra voluntatis, & activitatis divinæ, & non ad id,

quod

quod est extra utriusque potentiæ ambitum; sed bonum intra ambitum utriusque potentiæ continetur, minimè tamen malitia: ergo hanc non respicit concursus divinus, ut terminum à se causandum. Constat ergo, Deum liberè, & honestè concurrere cum voluntate creata. Verùm pro sanctitate divini concursûs causam dicat *Augustinus* lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 21. *His, & aliis testimoniis divinorum eloquiorum, quæ omnia commemorare nimis longum est, satis, quantùm existimo, manifestatur, operari Deum in cordibus hominum ad inclinandas* (quâ diversitate, norunt hi, qui *Augustini* doctrinam sæpiùs aliàs traditam norunt) *eorum voluntates, sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum, judicio utique suo, aliquando aperto, aliquando occulto, semper autem justo.* Ex quibus innotescit nobis, quòd Deus laudabilis est in iis, quæ suo justo operatur judicio, sicut laudabilis est homo in iis, quæ & justo operatur judicio; sed cùm Deus operatur in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates ad mala (utique permittens malitiam) justo operatur judicio: ergo in iis etiam, quæ Deus operatur permissivè est laudabilis. Vel aliter: Qui operatur regulatus justo judicio, honestè, & laudabiliter operatur; sed Deus permissivè operans, operatur regulatus justo judicio, teste D. *Augustino*: ergo honestè, & laudabiliter operatur, cùm operatur permissivè, eoque in sensu permissionis, quem intendunt Adversarii. Præterea: Deus operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ, ut *Apostolus* prædicat: ergo in omnibus operatur laudabiliter. Cur enim à distributione illa excipiemus ea, quæ operatur permissivè? Hæc satis, quæ, etsi omnibus manifesta, nos inferiùs luculentiori calamo expendemus.

§. IV.

Solvuntur Argumenta.

19. QUàm grandis consolatio opinioni Thomistarum, nullis se argumentis pulsari, quibus non fuerit impetita D. *Thomæ* sententia! Quàm deploranda, & parùm grata eorum sors, qui non alia in hanc sententiam tela vibrant, quàm quæ in se ipsum objicit D. *Thomas*! Ita sanè est; nihil in medium afferunt Adversarii, contra quod priùs non scripserit D. *Thomas*. Nihil dicunt, quod ab ipso sibimet non fuerit objectum. Constabit hoc legentibus argumenta, quæ sibi objicit in 2. dist. 37. quæst. 2. art. 2. Contra se ita primum objicit: *Omne quod est à Deo, bonum est, & omne bonum alicui bonum est: quædam autem peccata sunt, quorum actus nulli boni sunt, quia facienti nocent, & ei, in quem fiunt: ergo tales actus nullo modo à Deo sunt.* Hoc est primum argumentum, & intimè tangens difficultatem; ac si argumentaretur ita: Deus non potest esse causa actûs intrinsecè mali, qui nullo modo potest esse bonus: sed plures actus peccatorum ita sunt intrinsecè mali, ut nullo modo possint esse boni: ergo illorum Deus causa non est. Probat minorem:

norem: Actus, qui aliquo modo possunt esse boni, debent non nocere agenti, vel aliis non officere: sed plures sunt actus peccatorum, qui agenti, & aliis, in quos fiunt, non possunt non nocere; ut patet in fornicatione, quæ nocet agenti, & proli: ergo.

20. Huic argumento ita occurrit D. Thomas: *Ad primum ergo dicendum, quòd cùm dicitur actus peccati nulli bonus esse, hoc convenit sibi, secundùm quòd sub deformitate consideratur; & hoc modo non reducitur in Deum, sicut in causam. Nullus tamen actus est, qui secundùm se consideratus, secundùm hoc, quòd bonus est, alicui etiam bonus non sit, sicut actus fornicationis, in quantùm est delectabilis, est bonum concupiscibile.* Quæ solutio ad formam redacta, concessâ majori, negat min. ad probationem dist. maj. secundùm illam rationem, quâ deformitatem important, neg. maj. quâ boni sunt, conc. maj. & dist. min. eodem modo, neg. consequentiam. Ad probationem minoris dicitur, fornicationem adæquatè sumptam, prout includit deformitatem, seu malitiam utrique nocere, agenti scilicet, ac proli; nocet agenti, quia operatur contra debitum illius actûs; nocet quoque proli, quæ non educabitur debitè: at si consideretur, ut actus physicus, & præcisivè à lege prohibente, utrique prodest: agenti, quia ut sic est bonum quoddam delectabile: prodest quoque fœtui, qui ex illo actu consequitur esse, quod proli bonum est. Immò D. Thomas in eodem articulo, argumento secundo, *Sed contra*, ex eo quòd Deus actum istum causat quoad substantiam, probat, omnis actûs mali Deum causare entitatem. Sic enim arguit S. Doctor: *Quidquid non est causa operationis, per quam aliqua substantia in esse producitur, non est causa illius substantiæ; sed per aliquam actionem peccati substantiæ quædam in esse producuntur, sicut per adulteria, & fornicationes homines generantur: si ergo harum actionum Deus causa non est, in quantùm actiones sunt, tunc nec hominum, qui per has actiones generantur, est causa, quod est absurdum.*

21. Secundum argumentum tale est: *Quidquid est causa actionis, in qua deformitas fundatur, secundùm quam actio mala dicitur, est movens, & cooperans ad malum: nihil enim operatur ad malum, nisi secundùm quòd talem actionem producit: sed Deus nullo modo ad malum cooperari debet dici: ergo illius actionis, in qua malum consistit inseparabiliter causa dicendus non est.* Hoc est validissimum argumentum, quod objiciunt Adversarii; tum quia procedit de actibus intrinsecè malis, & qui nunquam possunt ab agente libero benè fieri: tùm, quia asserunt, nullum alium aptiorem esse modum ad causandam actûs malitiam, quàm movere voluntatem ad entitatem inseparabilem à malitia, & illi ad hoc cooperari. Non enim voluntas creata alio modo malitiæ est causa: ergo si hoc modo Deus concurrit, causat malitiam.

22. Sed respondet D. Thomas: *Ad secundum dicendum, quòd illud dicitur ad malum cooperari, quod inclinat ad actionem, secundùm quòd actio deformitati substat, undè mala est. Hoc autem Deo non convenit: & ideò non oportet, ut ad malum cooperari dicatur, quamvis actionis illius causa sit, in qua malum consistit, secundùm quod influit agenti esse,*

esse, posse, & agere, & quidquid perfectionis in agente est. En quomodò concursus, & divina causalitas purissimè attingit entitatem actûs, intactâ malitiâ, quia scilicet Deus movet voluntatem ad actum, ut bonum, non ut substat deformitati, non ut contrarium legi. Sicut motus manûs reducitur in Deum, tanquam in causam efficientem, & ut primum motorem. Tamen usus illius motûs, ut quòd cadat talis motus in non debitam materiam, sed super interfectionem innocentis, hoc non habet causam efficientem, sed deficientem. Quod percipies haud difficiliter, si dicta §. antecedenti iterùm diligenter observes.

23. Tertiò arguit D. *Thomas*: *Bonarum actionum Deus non est Auctor, nisi secundùm quòd Deus potentiæ agendi efficaciam confert, quia determinatio operis ex libero arbitrio est, ut suprà habitum est. Si igitur Deus ipsarum actionum malarum, in quantùm actiones sunt à potentia egredientes, causa est, eodem modo dicendus est Auctor malarum actionum, sicut est Auctor bonarum.* Cui argumento facilè occurrit D. *Thomas*, quamvis ab Adversariis maximè observanda sit ejus solutio.

24. *Ad tertium dicendum, quòd Deus dicitur causa bonarum operationum, non solùm quantùm ad essentiam actûs, sed etiam quantùm ad perfectionem, secundùm quam bonæ dicuntur; utrumque enim agenti influit, & ut agat, & ut benè agat: sed in malis actionibus, quamvis sit causa earum quantùm ad essentiam, non tamen est causa quantùm ad defectum, & ideò absolutè dicendus est causa bonorum operum, non autem peccatorum.* Hic primò notandum venit, quòd in utroque actu, bono scilicet, & malo distinguit S. *Thomas* substantiam actûs à bonitate, & malitia: deindè, quòd actus bonus terminat causalitatem divinam, quoad utrumque; malus verò quoad unum, nempè quoad substantiam, non quoad malitiam. Tertiò, quòd Deus dicitur absolutè causa actionis pravæ, ut actio, ita ut dictio diminuens non cadat suprà ly *causa*, sed suprà formalitates termini causati. Et quartò habetur explicatio Canonis *Tridentini* definientis, Deum non esse eodem modo causam operis boni, ac mali.

25. Quartum argumentum ita procedit. *Quod convenit alicui secundùm genus, & differentiam suam constitutivam, convenit sibi per suam essentiam, quia essentia rei his significatur: sed quidam actus sunt, qui ex genere suo mali sunt, ut suprà habitum est, & quidam, qui ex differentia, per quam in speciem contrahuntur: ergo per essentiam suam mali sunt, & ita, nec in quantùm sunt, à Deo sunt.* Argumentum hoc inter difficillima, quæ Thomistis objiciuntur, computari debet, quod sub aliis terminis ad formam reduci potest. Nequit Deus esse causa actûs essentialiter mali, quin sit causa malitiæ: sed quidam actus sunt essentialiter mali: ergo illorum Deus causa esse non potest, quin sit causa malitiæ: sed malitiæ Deus non est causa: ergo nec illorum actuum. Consequentia prima constat ex forma. Min. certissima est, quia actus ex proprio genere, & ex propria differentia mali, sunt essentialiter mali; essentia enim rei non distinguitur à genere, & differentia,

ex

ex quibus constat quidditativa definitio: & plures actus mali sunt ex genere, & differentia propria, ut constat in odio Dei. Maj. verò facili negotio ostenditur; nam essentia actûs essentialiter mali est ipsa malitia: ergo perindè est causare actum essentialiter malum, ac causare malitiam: ergo nequit Deus esse causa actûs essentialiter mali, quin sit causa malitiæ.

26. At respondet D. *Thomas*: *Ipsa privatio, quâ aliquid malum dicitur, non potest esse differentia, neque genus, sed unusquisque actus specificatur, & in genere ponitur per aliquid positivè dictum; sed positionem utramque, per quam scilicet ponitur actus in genere, vel in specie, potest consequi privatio aliqua: & ideò quidam actus dicuntur mali ex genere, vel ex eo, quod in speciem trahit*. Profundissima est S. Doctoris solutio, ad quam semper recurrit, idem sibi proponens argumentum, ut salvet, actum non constitui per privationem, in qua consistit malitia: ut videre est in 2. ad *Annib.* dist. 37. qu. 1. art. 2. ad 2. & qu. 3. de malo art. 2. ad 2. & 1. 2. quæst. 79. art. 2. ad 3. ubi sic dicit: *Actus, & habitus non recipiunt speciem ex ipsa privatione, in qua consistit ratio mali, sed ex aliquo objecto, cui conjungitur talis privatio: & sic ipse defectus, qui dicitur non esse à Deo, pertinet ad speciem actûs consequenter, & non quasi differentia specifica*. Omissâ pro nunc controversiâ de constitutivo peccati, pro intelligentia solutionis S. Doctoris notandum maximè, actum essentialiter malum, v. g. *Volo peccare, volo vindictam*, dupliciter considerari ab Angelo Præceptore: primò, ut est tendentia physica ad peccatum, vel homicidium, quò adimplendus est appetitus vindictæ: secundò, ut talis tendentia hic & nunc importat aversionem à lege Dei: primo modo, etsi attingentia sit objecti prohibiti, non consideratur, ut tangens, & violans prohibitionem, sed occisionem hominis secundùm se, in quo nondum concipitur moralis malitia objectiva, quæ prohibitionis violationem non antevertit, sed tendentia irascibili consona in vindictam impellenti. Secundo verò modo, si consideretur actus, jam malitiâ intelligitur infectus. Sub prima consideratione actus inadæquatè bonus est, bonitate delectabili in genere physico. Sub secunda malus est, quia contrarius legi, & rationi, & ut sic privationem importat fundamentaliter, vel juxta aliam sententiam defectum positivum consequentem speciem physicam, constitutam per tendentiam priori modo consideratam. Quam doctrinam accipe à D. *Thoma* in 2. ad *Annib.* dist. 37. quæst. unica art. 2. ad 2. his verbis: *Duplex est bonitas, scilicet bonitas naturæ, & bonitas moris. Primâ bonitate, natura omnis bona est secundùm genus naturæ suæ. Actus autem peccati dicitur esse malus ex genere, malitiâ moris; & secundùm hoc determinatur ad genus moris; quod quidem accipitur secundùm ordinem actûs ad indebitam materiam; sicut malum ex genere dicitur lædere innocentem*. Quod ipsum docet quæst. 3. de malo art. 2. *Ad secundum dicendum, quòd deformitas peccati non consequitur speciem actûs, secundùm quod est in genere naturæ, sic autem à Deo causatur; sed consequitur speciem actûs, secundùm quòd est moralis, prout causatur ex libero arbitrio*.

Eccè

Ecce physicè, & metaphysicè bonum illuminet actum, qui dicitur essentialiter malus; quia nimirùm, ut suprà diximus ex D. *Thoma*, nullus est actus ita malus moraliter, qui bonus non sit in alia consideratione, & sub ista causatur à Deo, cujus concursui purè concomitanter associatur malitia ex diverso principio.

27. Quibus firmatur, & mihi ineluctabiliter, argumenti solutio, distinguendo maj. Si actus etiam physicè sumptus sit malus essentialiter, conc. maj. Si tantùm sumptus moraliter sit malus, neg. maj. & dist. min. Quidam actus sunt essentialiter mali in genere moris, conc. min. In genere physico, neg. min. Quia actus illi quantumvis mali moraliter, physicè boni sunt, & alicui inclinationi convenientes: concursus igitur divinus, & purissima Dei causalitas in actu, qui vocatur essentialiter malus, invenit suum terminum, scilicet entitatem actûs à malitia omninò præscindentem: nam etsi in re entitas illa sit inseparabilis à malitia, alia tamen est ratio malitiæ, alia ratio entitatis. Hic plura possent adduci; sed quia Dubio sequenti habent sedem propriam, ibi ea tractabimus, cùm nobis in præsenti sufficiat ostendisse, quid docuerit D. *Thomas*, & in quo uno ore, unoque animi consensu conspirant Thomistæ omnes.

28. His omnibus, & duo alia argumenta, quæ *Pelagiani*, & *Semipelagiani* contra doctrinam Sancti Doctoris *Augustini* objiciebant, subjicere hìc mihi visum. Primum sit ex lib. 3. contra *Julianum* cap. 9. Objiciebant illi, quòd si Pueri peccato originali infecti nascerentur, Deus esset Auctor peccati: *Deus namque bonus*, ajebant illi, *per quem facta sunt omnia, ipse corporis hujus membra formavit; qui autem corpora fecerat, divisit, & sexum; divisit in specie, quod in operatione conjungeret: fecitque causam conjunctionum, dissimilitudo membrorum.* Ergo vel tot rerum bonarum corporum, sexuum, conjunctionum mali fructus esse non possunt; vel sunt quædam mala, quorum Auctor est; nempè peccati cum generatione necessariò connexi. En primum, & *Pelagianorum* argumentum; ad quod respondet *Augustinus*; quòd in puero nato consideranda sunt, & natura, & peccatum: *Quod ille, in quantùm homo est, bonus est; quòd autem in illo malum est, à quo sanandus est per Salvatorem, & liberandus per Redemptorem, & abluendus per lavacrum, & eruendus per exorcismum, & absolvendus per sanguinem, qui in remissionem fusus est peccatorum; non est fructus corporum, sexuum, conjunctionum, sed originalis, veterisque peccati. Sicut enim de prole adulterorum, si ego dicerem, tot malorum, id est, lasciviæ, turpitudinis, criminis bonus fructus esse non potuit. Rectè mihi responderes, hominem qui de Adulteris natus est, non esse fructum lasciviæ, turpitudinis, criminis, quorum malorum auctor est Diabolus; sed corporum, sexuum, conjunctionum, quorum bonorum auctor est Deus. Sic ego tibi rectissimè dico, malum cum quo nascitur homo, non esse fructum corporum, sexuum, conjunctionum, quorum bonorum auctor est Deus; sed primæ prævaricationis, cujus auctor est Diabolus.* Prosequitur num. seq. S. Doctor: *Absit autem, ut quemadmodùm calumniaris,* *dica-*

dicamus homines ad hoc à Deo fieri, ut à Diabolo legitimo jure teneantur. Quamvis enim, & hoc divinæ sit magis, quàm diabolicæ potestatis, ut immundo Principi generatio immunda subdatur, nisi regeneratione mundetur: tamen non ad hoc Deus facit homines, ut familiam quodam modo Diabolus habeat; sed eâ bonitate, quâ naturis omnibus præstat, ut sint, quâ etiam ipsum facit subsistere Diabolum. Quam bonitatem si rebus subtraheret, continuò nihil esset. Sicut non ideò creat pecora in armentis, & gregibus impiorum, ut Dæmonibus immolentur, quamvis hoc eos noverit esse facturos. Sic etiam ibi generationem peccato cernit obnoxiam; secundùm pulcherrimum quem disposuit ordinem sæculorum, suam non abstinet ab ejus conditione bonitatem. En quàm apertissimè confitetur, & libentissimè asserit S. Doctor, quòd quamvis ex æterna scientia præcognitum habeat Deus peccaturum hominem; hoc minimè impedit, secundùm pulcherrimum quem disposuit ordinem sæculorum, ut suum tribuat concursum; quia sicut est Auctor hominis, & generationis, quin sit Auctor originalis peccati: ita est causa in quolibet peccato, quidquid entitatis, motûs, & bonitatis est in illo, quin sit Auctor peccati.

29. Secundum argumentum, quod *Semipelagianorum* est, legitur in objectionibus Vincentianis 10. 11. & 12. *Sequi ex prædestinatione ad materiale peccati; quòd adulteria, & corruptelæ virginum sacrarum ideò contingunt, quia illas Deus ad hoc prædestinavit ut caderent.* Rursus, *Quòd quando incestant Patres filias, & Matres filios, vel quando Servi Dominos occidunt, ideò fiat, quia Deus ita prædestinavit, ut fieret.* Prætereà: *Quòd quando omnes illi fideles, & sancti, qui ad æternam mortem prædestinati sunt, quando ad vomitum suum relabuntur, vitiô quidem suô hoc facere videntur: sed ipsius vitii causa est divina prædestinatio, quæ illis latenter subtrahit bonas voluntates.* Hæc illi, ut probent quantùm Fidelibus displicere debet prædeterminatio ad materiale peccati.

30. At præstò est D. *Prosper* de integro objectioni pro *Augustino* satisfaciens. Sic ille respons. 10. *Detestanda, & abominanda opinio, quæ Deum cujusquam malæ voluntatis, aut malæ actionis credit Auctorem: cujus prædestinatio numquam extra bonitatem, numquam extra justitiam est: Universæ enim viæ Domini misericordia, & veritas. Adulteria igitur maritatarum, & corruptelas virginum non instituere novit sancta divinitas, sed damnare, non instituere, sed punire. Quæ mala homines cùm admittunt, suis concupiscentiis, & cupiditatibus serviunt, quas ab illa prima voluntariæ prævaricationis labe traxerunt: cùm autem declinant à malo, & faciunt bonum, à Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus volet ..... Non ergo casus ruentium, nec malignitatem iniquorum, neque cupiditates peccantium prædestinatio Dei aut excitavit, aut suasit, aut impulit: sed planè prædestinavit judicium suum, quô unicuique retributurus est prout gessit, sive bonum, sive malum. Quod judicium futurum omninò non esset, si homines Dei voluntate peccarent.*

31. Fir-

31. Firmat id ipsum respons. 11. his verbis: *Si Diabolo objiceretur, quod talium facinorum ipse Auctor, ipse esset incentor; puto, quòd aliquâ ratione exonerare se hâc posset invidiâ, & talium scelerum patratores de ipsorum voluntate convinceret; quia etsi delectatus est furore peccantûm, probaret tamen se non intulisse vim criminum. Quâ ergo insipientiâ, quâve dementiâ diffinitur, ad Dei referendum esse consilium, quod nec Diabolo in totum adscribi potest, qui in peccantûm flagitiis illecebrarum adjutor, non voluntatum credendus est esse generator? Nihil ergo talium negotiorum Deus prædestinavit, ut fieret: nec illam animam nequiter, turpiterque victuram, ad hoc ut taliter viveret, præparavit; sed talem futuram non ignoravit, & de tali justè se judicaturum esse præscivit.*

32. Idem consequenter statuit respons. 13. *Nefas est Deo adscribere causas talium ruinarum; qui etsi ex æterna scientia præcognitum habet, quid uniuscujusque meritis retributurus sit; nemini tamen per hoc quod falli non potest, aut necessitatem, aut voluntatem intulit delinquendi. Si ergo à justitia, & pietate quis deficit, suo in præceps fertur arbitrio, suâ concupiscentiâ trahitur, suâ persuasione decipitur. Nihil ibi Pater, nihil Filius, nihil agit Spiritus Sanctus: nec tali negotio quidquam divinæ voluntatis intervenit; cujus opere multos scimus, nè laberentur, retentos; nullos autem, ut laberentur, impulsos.* Disertè hoc idem exequitur respons. 14. *Si ergo in sanctitate vivitur, si in virtute proficitur, si in bonis studiis permanetur; manifestum munus Dei est, sine quo nullius boni operis fructus adquiritur: si autem ab iis receditur, & ad vitia, ad peccata transitur; nihil ibi Deus malæ tentationis immittit, & recessurum non deserit antequàm deserat; & facit plerumque, ne deserat, aut etiam, si discesserit, ut redeat.* En germana, expeditaque argumenti solutio tradita ab *Augustino*, & *Prospero*: quam si uti germanam acceperint Adversarii; miram cum doctrina, in toto hoc Dubio tradita, consonantiam experientur; constantemque, ac nunquam sibi dissimilem Doctrinæ Augustinianæ faciem comprobabunt. Quarè de secundo hujus disputationis argumento satis: qui enim hoc non videt, mentem avertit, nè verum omnibus patens intueatur.

DUBIUM III.

An Deus sic causet entitatem peccati, quòd prædeterminet voluntatem ad illam?

§. I.

Affirmativa sententia defenditur.

1. QUAMVIS hæc potissima difficultas abundè probata supponi deberet, statutâ causalitate Dei erga actum peccati: quia tamen P. *Ramirez*, minùs æquo sensum quæstionis prævertens, ex causalitate non deduci prædeterminationem ad entitatem affirmat, ideò rem hanc examinandam suscipimus. Et licèt nolim longum habere discursum, nihilominùs de argumento isto quædam dicam, maximè ut argumenta præcipua, penitùs perpendantur. Asserit ergo P. *Ramirez* de Prædest. disp. 6. cap. 5. num. 163. *Sit ita pro nunc, & accipiantur adducta verba, ut sonant; quid inde pro prædeterminatione materialis peccati, quæ ut consona Patribus suaderi intenditur? Ubi nec leve signum voluntatis antecedentis, quâ Deus determinet quidquid entis, & positivi in peccato est: quarè licèt cogerer vi illorum ad fatendum, Deum esse causam per se actûs peccati, ut actus est; negarem prædeterminationem, & dicerem, Deum se habere circa materiale peccati, sicuti in mea sententia se habet quoad opus honestum, quod causat per se, non interveniente ullâ prædeterminatione quoad materiale, & formale illius, præcisè quia concurrit præparando omnipotentiam ex seria intentione boni operis; quo redderetur inutilis labor Adversariorum in coacervandis auctoritatibus*. Hæc Auctor iste: consentiens sanè P. *Herrera*, loco citato num. 101. asserenti: *Mirùm est, quàm sæpè hanc æquivocationem patiuntur Adversarii. Respondeo ergo, Deum immediatè producere omnem actualitatem, & omnem gradum quemlibet existentiæ; ad hocque non requiri, Deum illum prædeterminare, sed sufficere concurrere determinatum à creatura*: quibus verbis eumdem dicendi modum subjicit, & approbat.

2. At oppositum, quod contra Auctores istos pro virili propugnamus, sanè liquidum est, ex tot præjactis fundamentis, quæ etsi superiùs sint dicta, tanquam in auxilium oportet hìc adducere, quod solidè, & expeditè conficit Magister *Conteuson* lib. 8. dissert. 1. cap. 2. spec. 3. dicens: *Supponendum est secundò, rationes omnes, quibus probari solet, Deum cum omnibus causis ad agendum concurrere, vel etiam ea ad agendum prædeterminare, si quid probent, concludere etiam, Deum totam actûs peccati, quà ens, & actus est, entitatem efficere. Rationes enim generales divini concursûs petuntur ex subordinatione causæ secundæ*

cundæ à prima; ex dependentia entis per participationem ab ente per essentiam, quæ æquè, ut patet, militant pro entitate actûs peccati. Rationes autem prædeterminationis in summa sunt hæ. Tum etiam, quia illam exigit ratio primæ causæ, quæ est in Deo; si autem concursus divinus determinetur à causa secunda, Deus non erit prima causa illius determinationis actualis, nec proindè omnis entis. Tum, quia sine præmotione non potest tolli intrinseca causæ secundæ indifferentia, saltem quoad individuum, nisi enim aliquid intrinsecum determinans ad actionem adveniat, causa semper in indifferentia permanebit. Tum, quia inintelligibilis omninò est duarum causarum, duorumque concursuum indifferentium conjunctio, sine aliquo prævio recepto in causa secunda; nam conjunctio ad agendum præcedit natura actionem, cum causæ conjungantur ut agant: Ergo per aliquid reale conjunguntur, quod sit priùs natura actione; & hoc nomine præmotionis intelligimus. Quæ omnia, aliaque eam admittendam esse convincunt, nisi pedissequam naturæ; non dominam motionem Dei confingamus, asseramusque servire creaturæ Creatorem, Deum homini. Patet autem, has rationes per æquè de materiali peccati convincere; cum respectu illius Deus sit prima causa, respectu illius causa secunda sit indifferens, saltem quoad individuum; & denique ad illud efficiendum debeant Deus, voluntasque humana conjungi.

3. Quibus jure meritò suppositis, attentum hìc Lectorem volo, ut quàm procul ab *Augustino*, quàm procul à D. *Thoma*, abeant Auctores isti, deprehendatur. Et quidem primum sit testimonium D. *Augustini* lib. 5. contra *Julianum* cap. 3. quod fusiùs in præsenti demonstrandum promisimus Dub. 2. §. 2. num. 8. Hic versans *Augustinus* illud *Apostoli* ad *Rom.* 1. *Tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant, quæ non conveniunt: tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam: tradidit illos Deus in passiones ignominiæ;* intendit demonstrare contra *Julianum* Pelagianum ex verbis *Pauli*, Deum determinare homines ad actus peccatorum. Cùmque *Julianus* responderet in prædictis verbis tantùm contineri permissionem divinam, ita ut ly *tradidit* esset idem, ac *permisit*, & sensus fieret, *permisit Deus illos cadere in reprobum sensum*, quæ *Apostoli* intelligentia congruebat maximè *Juliano*, qui efficacem Dei motionem ad actum peccati negabat, confirmabatque ex verbis aliis *Pauli*: *Sustinuit in multa patientia vasa iræ*; hanc reprobans *Augustinus* explicationem, sic contra *Julianum* argumentatur. *Quid autem est, quod dicis, cum desideriis suis tradi dicuntur? Relicti per divinam patientiam intelligendi sunt, non per potentiam in peccata compulsi: Quasi non simul posuerit hæc duo idem Apostolus, & patientiam, & potentiam, ubi ait: Si autem volens Deus ostendere iram, & demonstrare potentiam suam, adtulit in multa patientia vasa iræ, quæ perfecta sunt in perditionem.* Ex quibus argumentum conficitur. Deus non solùm se habet permissivè, cùm nos peccata committimus, sed motivè, & impulsivè: (secundùm exigentiam causæ secundæ, prout decet naturaliter primam causam; quo sensu sem-

per & *Augustinus*, & nos cum illo loquimur, qui reprehendens explicationem *Juliani* de traditione purè permissiva, & non de determinatione, sumpta pro motione efficaci impellente ad actum peccati, utrumque vult accipi ex verbis *Pauli*, scilicet, & permissionem, seu derelictionem, & positivam traditionem:) sed hæc motio, & impulsio non est moralis, nec ad malitiam: ergo est physica, & efficax ad entitatem: verbum enim *compello*, quo se explicat *Augustinus*, efficacem motionem importat ad aliquid repertum in peccato, demonstrantem Dei potentiam, ad quam refert *Augustinus* concursûs efficaciam: & hoc non est malitia, quia ut ait ipse S. Doctor suprà relatus: *Deo auctore nemo fit deterior*: ergo ad entitatem peccati. Videantur, quæ dicta sunt Disp. 7. Dub. 1. §. 3. ex D. *Augustino* de grat. & lib. arbitrio cap. 20. & 21. quibus præstantissimè tradit, qualiter operatur Deus in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates, quòcumque voluerit, sive ad bona pro sua misericordia, sive ad mala pro meritis eorum, judiciô utique suò, aliquando apertò, aliquando occultò, semper tamen justò.

4. Auctoritas ista, quæ in principiis Thomistarum planum, & facilem habet intellectum, minimè placet Adversariis, ut à nobis intelligitur: quarè ut aliorum solutiones omittam, respondet P. *Herrera* de Prædest. quæst. 7. sect. 6. à num. 95. *Julianum sub nomine patientiæ deserentis, & relinquentis non intelligere diminutionem Gratiæ. Etenim negabat Julianus, necessariam esse Gratiam ad evitanda peccata: Ergo per diminutionem Gratiæ induratos non tradidit homines desideriis suis. Intellexit ergo Julianus sub nomine desertionis tolerantiam divinam non adhibentem remedium exterius severioris alicujus pœnæ, quo peccatores vel resipiscerent, vel à gravioribus peccatis frænarentur; vel morte præoccuparentur, ne scelera cumularent. At verò Augustinus licèt hanc desertionem concederet, contendebat tamen, ultra hanc desertionem purè tolerantem in excæcatione, & obduratione peccatorum conjungi cum illa plurimos, atque mirabiles effectus divinæ Omnipotentiæ. Juxta hanc intelligentiam dicendum est, Augustinum negare illam propositionem Juliani: cum desideriis suis traditi dicuntur, relicti per divinam patientiam intelligendi sunt, non per potentiam; non quia affirmat, ullum hominem per potentiam divinam in peccata compelli, sed quia negat, peccatores solùm obdurari, quatenùs impuniti relinquuntur: cùm alii etiam effectûs divinæ Omnipotentiæ interveniant, videlicet subtractio gratiæ efficacis, cum prævisione ejus inefficaciæ*. Sic ille. Quam ut fundet explicationem, subjungit. *Nec poterat Augustinus, quin sibi contradiceret, asserere, Deum ad peccata compellere, cùm id ipsum aliis in locis apertè neget, præsertim cùm ex professo disputat de Judæorum excæcatione, & obduratione tract. 53. in Joan. colum. 3. ubi hæc habet: Fecerunt peccatum Judæi, quod eos non compellit facere, cui peccatum non placet*. Prætereà S. *Prosper* ad capita *Gallorum* sic respondet sent. 11. *Qui dicit, quòd per potentiam Deus homines ad peccata compellit, meritò reprehenditur. Neque enim Deus, qui justitiæ, & bonitatis auctor est, quemquam ad peccatum cogere, & ab inno-*

innocentia in facinora præcipitare credendus est. Non ergo Augustinus ex eo negat illam Juliani propositionem, quòd censeat, Deum ad peccatum compellere, sed quia sentit, aliter derelinqui peccatorem, quàm per puram tolerantiam, aut peccatorum non punitionem. Deindè invehitur contra M. *Gonet*, dicens: *Ex quo inferes, Gonetum satis callidè, & parùm fideliter hanc propositionem Augustino adscribere loquendo de excæcatis, & obduratis: non solùm relicti per divinam patientiam intelligendi sunt, sed etiam per peccata compulsi. Hanc propositionem Augustinus non docuit, sed tantùm negavit propositionem Juliani asserentis, solùm obdurari peccatores, quia per patientiam relinquuntur, non quia per potentiam compellantur. Ex eo autem, quòd hæc sit falsa, non est verum, quòd non solùm per patientiam relinquuntur, sed per potentiam compelluntur; sed solùm infertur, veram esse hanc propositionem, non solùm obdurantur peccatores, quia per patientiam relinquuntur, non quia per potentiam compelluntur; sicuti ex eo, quòd falsa sit hæc propositio, solus Judas peccavit, non autem Christus, malè infertur hæc, non solùm Judas peccavit, sed etiam Christus: solùm enim infertur propositio negans totam aliam propositionem indivisibiliter sumptam, non solùm Judas peccavit, non autem Christus. Hæc dixerim*, ait ille, *pro detegenda calliditate Goneti*.

5. Verùm quid, aut cur P. *Herrera*, minùs intra religiosæ moderationis terminos se continens, M. *Gonet* improbrat? Hanc D. *Augustini* locutionem, quæ suis principiis minùs conformis est, tanquam ex Magistro *Gonet* prolatam invidiosè indicat; cùm tamen *Augustinus* utramque propositionem protulerit, sententiam *Juliani* reprehendens. Afferebat quippe *Julianus*, verba *Apostoli* sic esse intelligenda, ut redderent hunc sensum: *Relicti sunt per divinam patientiam, sed non sunt per potentiam in peccata compulsi*. Utrumque *Augustinus* verum esse probat ex eo, quòd *Apostolus* non solùm posuit patientiam, quâ significatur derelictio, sive permissio, sed posuit etiam potentiam, quâ compulsio significatur. Quod ut constet evidentius, verba subjicio, quæ *Augustinus* immediatè profert, ut monstret falsitatem illius negativæ, *Non sunt per potentiam compulsi*, sic enim *Augustinus* prosequitur. *Quid horum tamen dicis esse, quod scriptum est: Et Propheta si erraverit, & locutus fuerit, ego Dominus seduxi Prophetam illum, & extendam manum meam super eum, & exterminabo eum de medio Populi mei Israel, patientia est, an potentia?* Et duabus lineis interjectis: *An & hic dicturus est, quod ait: Ego Dominus seduxi Prophetam illum intelligendum esse, deserui, ut pro ejus meritis seductus erraret?* Et columna sequenti circa finem ait: *Quis verò ita desipiat, ut cum audierit quod in Psalmo canitur, ne tradas me Domine à desiderio meo peccatori, hoc dicat, orasse hominem, ne Deus sit patiens erga ipsum, si Deus non tradit, ut mala fiant, nisi patientem bonitatem præbendo, cum fiunt?* Et postquam explicuerat, eodem in sensu intelligendum esse illud Orationis Dominicæ: *Et ne nos inferas in tentationem*, quasi ex firmissimis principiis intentum concludens, ait: *Tradit ergo Deus in passiones ignominiæ, ut fiant*,

fiant, quæ non conveniunt, sed ipse convenienter tradit. Est namque totus in præsenti capite, ut probet, Deum non se habere permissivè solùm erga peccata, sed esse aliquid in peccato, quod ipse efficit, nempe physicum ejus esse. Unde in verbo *tradit* positivum, & causativum, non purè permissivum influxum importari contendit.

6. Hæc à nobis dicta sunt, ut constet, M. *Gonet* non fraudulenter, minùsque fideliter adduxisse *Augustinum*, & ut magis constet esse expressam D. *Augustini* sententiam. Nam S. *Doctor* id contendit demonstrare contra *Julianum*, quod ipse *Julianus* negabat; non id, in quo ab *Augustino Julianus* non dissentiebat. Fatebatur *Julianus*, in verbis *Pauli* contineri permissionem Dei erga peccata; quod verum esse *Augustinus* minimè negat. At contendebat *Julianus*, nullum in verbis *Apostoli* significari positivum influxum, & de hoc *Augustinus* reprehendit *Julianum*, oppositum probans tot Sacræ Paginæ testimoniis, quibus utitur ad confirmationem doctrinæ.

7. Nec obstat auctoritas inducta à P. *Herrera* ex tract. 53. in *Joann.* Utrumque enim verum est, & *Augustinus* minimè sibi contradicit; nam cùm ait, *Deum non compellere homines ad peccata*, loquitur de peccatis pro formali, ad quæ Deus voluntatem hominis minimè compellit. Cùm verò asserit, *Deum per potentiam compellere homines ad peccata*, de peccatis pro materiali sermonem facit. Constat autem, has non esse contradictorias: *Deus compellit homines ad peccata pro materiali: Deus non compellit homines ad peccata pro formali*; Nec enim sunt ejusdem de eodem secundùm idem. Quo etiam in sensu locutus est S. *Prosper Augustini* discipulus. Videtur tamen mihi D. *Prosper* vitare rigorosam significationem illius verbi *compello*, quæ vim quamdam importare videtur inimicam libertati, quamquàm & Ecclesia non adeo rigidè verbum illud quandoque accipiat, ut ejusmodi vim libertati inimicam significare velit; orat enim Deum, ut nostras etiam rebelles compellat ad se voluntates. Sed, fateor, dum in malum refertur, magis curandum est, ut vigor significationis verbi illius removeatur, quam certè *Augustinus* nunquam vult. Unde lib. de gratia, & lib. arbit. cap. 20. loquens de *Semei* maledicente *Davidi*, ait: *Deus voluntatem Semei vitio malam in hoc peccatum maledicendi Davidi inclinavit*; quasi diceret: quod erat actus, à determinatione Dei erat; quod autem vitii, à mala *Semei* voluntate. Nec D. *Augustinus* alia de causa illo compellendi utitur verbo, nisi quia *Julianus* illud usurpavit. Nostra autem explicatio traditur à fidelissimo *Augustini* interprete D. *Thoma* 1. 2. q. 79. art. 1. ad 1. Ubi similia *Augustini* exponens verba, dicit: *Quod autem Augustinus dicit in lib. de Grat., & liber. arbit. cap. 21. Inde sumpta est Glossa, quòd Deus inclinat voluntates hominum in bonum, & malum, sic intelligendum est, quòd in bonum quidem directè inclinat voluntatem, in malum autem, in quantùm non prohibet.* Cùm ergo in actum peccati bona sit entitas, ad illam directè inclinat, non ad deformitatem, quam permittit. Hoc totum videre est in prælaudato capite, & ex quibus inferet quilibet, quàm injusta, ne plus dicam, sit hæc M. *Gonet* facta accusatio.

8. Si

8. Si ab *Augustino* exordium sumpsimus, ad D. *Thomam* accedimus, ut isto etiam præsidio sententia opposita spoliata maneat. Audiendus est in 1. dist.36. q. 2. art.3. *Similitudo, vel ratio rei in Deo existens secundùm quòd est productiva ipsius rei, est prædeterminativa*. Et q. 3. de verit. art.2. *Hanc rationem ponendi idæas innuit Dionysius in 5. cap. de divinis nominib. dicens: Exemplaria dicimus in Deo existentium rationes substantificas, quas Theologia prædefinitiones vocat, & divinas, & bonas voluntates existentium prædeterminativas, & effectivas*; sed ex his, quæ jam observata volui dub.1. §.4. num.32. in Deo datur idæa entitatis, & actualitatis peccati, cujus est causa: ergo sic ipsam causat quòd voluntatem prædeterminet ad actualitatem peccati.

9. Secundò habet ille modus dicendi adversum D. *Thomam* negantem, quòd actio peccati sit à Deo, quatenùs præcisè confert virtutem sufficientem, & penitus indifferentem, ac unicè à voluntate determinabilem, quem expresè rejicit tertio contra *Gent.* cap.71. Ubi apertè docet, omne agens producere actionem suam virtute divina, id est virtute Dei moventis potentiam ad agendum, ut explicuerat S. *Doctor* cap. antecedenti immediato num. 3. dicens: *Operari virtute divina est operari virtute motionis divinæ, sicut Artifex applicat instrumentum ad proprium effectum*. Ubi clarè docet, voluntatem nostram ad operandum eo modo applicari à Deo, quo instrumentum ab Artifice, qui certè illud applicat, physicè prædeterminando. Unde sicut contingit sæpiùs, quòd Artifex rectè, ac secundùm artem suam instrumentum prædeterminando movet, & tamen operatio propter defectum instrumenti est defectuosa, ita stat, cum rectitudine præmotionis divinæ, operationes nostras esse defectuosas propter nostrarum voluntatum pravam dispositionem. Quod eleganter explicuit D.*Thomas* dicto cap.70. sequentibus verbis: *Nam cum ostensum sit, omne agens actionem suam producere, inquantùm agit virtute divina, & ex hoc Deum esse omnium, & effectuum, & etiam actionum causam, itemque ostensum sit, quòd malum, & defectus in his, quæ providentia divina reguntur, accidat ex conditione secundarum causarum, in quibus potest esse defectus, manifestum est, quòd actiones malæ, secundùm quòd deficientes, non sunt à Deo, sed à causis proximis deficientibus: quantùm autem ad id, quod de actione, & de entitate habent, oportet, quòd sint à Deo: sicut claudicatio est à virtute motiva, quantùm ad id, quod habet de motu, quantùm verò ad id, quod habet de defectu, est à curvitate cruris*. Hæc Divus *Thomas*, quibus nihil aptius ad rem præsentem.

10. Evincit hoc magis causalitatis divinæ conditio: cùm ratio primi principii in Deo coincidat cum ratione primi determinantis; non enim Deus aliquid ad extra necessariò operatur, sed liberè juxta placitum divinæ voluntatis: ergo inintelligibile est, quòd aliquis effectus sit à Deo tanquàm à causa, & quòd non sit ab ipso ut prædeterminante; aliàs ad actus nostros concurreret, voluntate nostrâ dominium super Deum exercente, & voluntas divina vellet omnipotentiam suam determinari à Creatura ad malum formaliter tale; necnon existeret in rerum natura vera,

vera, ac physica entitas, ipso non volente, ut totâ istâ disputatione probatum relinquimus. Sed satis hoc de medio isto concurrendi, cùm superiùs de impossibilitate hujusmodi subordinationis Dei ad nos, multa disputaverim. Quid plura? Id, quod ex supradictis omnibus patet, & æquè promptum debet esse omnibus, hìc diligentiùs observare juvat, cum Magistro *Contenson*, minimè credendum esse difficultatem istam esse Thomistis singularem, cùm communis sit assertoribus scientiæ mediæ nodus iste, quod sequentibus demonstrat: *Tum quia per concursum simultaneum quidquid in scelere entitatis est, efficit Deus. Tum quia Deus prudens, & volens concursum suum præbet, unde non potest dici ad peccata invitus trahi. Tum quia non minùs divinam bonitatem dedecere videtur, cùm cernit causam secundam in malum tendere, lapsum ejus sequi, & veluti in societatem coire flagitii. Tum quia Deus per scientiam mediam videt infinitas possibiles circumstantias, in quibus peccator benè operaturus esset, si in eis positus fuisset, & hoc non obstante in illis collocavit eum Deus, temporis, loci, personarumque conditionibus, in quibus eum certissimè lapsurum præscivit: Nonne igitur Deus censebitur causa peccati, quod utique poterat impedire? Quâ specie veritatis dicent adversarii Deum præter intentionem ad peccatum concurrere, qui advertenter in illis posuit peccatorem circumstantiis in quibus futurum lapsum prævidit; in illis non posuit, in quibus cum omni sanctimonia vixisset? Certè Judex, qui puellam duceret in lupanar, in quo eam à lenonibus constuprandam sciret, eamque deinde capite plecteret, vix apud cordatos præter intentionem egisse crederetur; nec qui aliquem in turrem dirigeret, inde præcipitem agendum sciret, vel in sylvam manuduceret, in qua spoliandum, jugulandumque præuosceret, non solum permissiva, sed etiam tam tristium eventuum positiva causa jure, meritoque haberetur. Ergo velint nolint, ad inscrutabilia Dei judicia confugiant assertores scientiæ mediæ necessum est. Tum demum, quia in eorum sententia, non solum Deus erit causa physica actus peccati, sed etiam causa moralis ejusdem: sicut enim circumstantiæ moraliter ad peccatum movent, ita qui sciens, & prudens aliquem in illo circumstantiarum ordine ponit, in quo prævidet sequutura peccata, profectò peccatorum causa censetur, utpote qui petram scandali apponit, & offensionis. Nec dicere valent, ita se gerere Deum ut jura libertatis integra servet: nam cum Deus in alia circumstantiarum serie peccatorem collocare potuisset, ubi piè, & justèque vixisset, non minus Deus jura libertatis servasset si eum inibi constituisset.* Sed his omissis, ad argumenta gradum faciamus.

§. II. *Sol-*

§. II.

Solvuntur argumenta ab auctoritate.

11. OBjicies primò ex P. *Marin* de peccat. disp. 5. sect. 5. n. 71. post P. *Ramirez* de prædest. disp. 6. cap. 3. num. 71. illud *Joann.* cap. 2. *Concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ non ex Patre, sed ex mundo est*: at superbia vitæ, concupiscentia carnis, & oculorum non solùm sunt formale, sed materiale actionis pravæ: ergo si absolutè, & sine restrictione ex mundo sunt, & non ex Patre, Deus nec secundùm formale, nec secundùm materiale eas actiones prædefinit, & per se causat. Ad hæc: Dicitur *Jacobi* cap. 1. *Deus neminem tentat*: Et cap. 3. *Non est ista sapientia desursum descendens*. Absolutè non tentare alium est ad nihil mali inducere alterum; sed materiale mali est aliquid mali, quod ex materiali, & formali resultat: ergo Deum esse malorum intentatorem, ut inquit idem *Apostolus*, absolutè, & sine distinctione proferens: *Deus enim intentator* (id est non tentator) *malorum est*, non permittit per suam præviam determinationem inducere ad materiale peccati. Ultimò: quomodò non erit desursum sapientia illa, quæ verè stultitia est, si totum esse physicum ipsius desursum est? Ergo ex Scriptura videtur constare, non minùs opponi divinæ perfectioni causalitas per se materialis, quod est in actione prava, quàm formalis malitiæ ipsius.

12. Secundò ex Patribus: D. *Augustinus* lib. de Spirit. & litter. cap. 31. inquit: *Nusquam legimus in Scripturis: non est voluntas nisi à Deo, & rectè non scriptum est; quia verum non est; alioquin peccatorum etiam (quod absit) author est Deus; si non est voluntas nisi ab illo*. Idem de articulis sibi falsò impositis art. 10. *Abominanda opinio est, quæ Deum cujusque malæ voluntatis, aut actionis malæ credit Authorem: adulteria enim Matronarum, & corruptelas Virginum non instruere novit Sancta divinitas, sed damnare; nec disponere, sed punire*. Et post pauca: *Non ergo casus ruentium, nec malignitatem iniquorum, nec cupiditates peccantium prædestinatio Dei, aut excitavit, aut suasit*. Hic non omittendum, quod subsumit P. *Herrera* locò citatò num. 20. *At, ut rectè notat Alderete explicans hunc locum, cupiditates illæ, adulteria, Virginum corruptelæ, malæ voluntates, & malæ actiones sunt materiale peccati, neque aliter materiale peccati explicatur: Ergo juxta Augustinum abominanda est opinio, quæ credit Deum authorem materialis peccati*: Ita Doctor iste, quo nihil potuit excogitare subtilius, aut pro suo inferre modestius ingenio.

13. Insuper probat ex lib. 5. de Civit. Dei cap. 5. *Sicut omnium Creaturarum author est Deus, ita omnium potestatum dator, non voluntatum; malæ quippe voluntates ab illo non sunt, quoniam contra naturam sunt, quæ ab illo est*. Et ex lib. 2. de liber. arbitr. cap. ultimo: *Ad Deum non pertinere motum illum aversionis, quem fatemur esse*

peccatum. Sic etiam ex sequenti lib.3. cap.1. *Quid opus est quærere, undè iste motus existat, quo voluntas avertitur ab incommutabili bono ad commutabile bonum; cum eum nonnisi animi, & voluntarium, & ob hoc culpabilem esse fateamur*. Tandem ex lib.de peccator. merit. & remiss. cap.18. *Nefas esse concedere, Deum esse authorem voluntatis malæ*: & infrà: *Malam voluntatem non habemus ex Deo*.

14. Tertiò ex D. *Chrysostomo* 2. ad *Timoth*.4. Homil.8. *Scito, quòd Deus omnia providet, quòd alia quidèm operatur, alia verò permittit, quòd nihil mali vult fieri, quòd non ex sola ipsius voluntate fiunt omnia; sed ex nostra quoque: mala omnia ex nostra tantummodò fiunt, bona omnia ex voluntate nostra, & ipsius adjutorio*. Ex D. *Prospero* ad 13. object. Vincentianam de hominum casu: *In tali negotio neque quidquam divinæ voluntatis intervenit, cujus opere scimus, multos, ne laberentur, detentos, nullos autem, ut laberentur, impulsos*. Ex D. *Fulgentio* lib.1. ad *Monimum* cap.19. *Mala voluntas non pertinet ad Creatorem*; & rationem præbet: quia *malam voluntatem non dat homini Deus*. Et ex D. *Thoma* 1.2. quæst. 79. art.3. *Ubi inquirens, an Deus sit causa excæcationis, & indurationis*? Respondet: *Dicendum, quòd excæcatio, & induratio duo important, quorum unum est motus animi humani inhærentis malo, & aversi à divino lumine, & quantùm ad hoc Deus non est causa excæcationis, & obdurationis, sicuti non est causa peccati. Quibus attentè recognitis*, ait P. *Ramirez* n.88. *has omnes propositiones ex Patrum mente in unum collige: malam voluntatem non esse à Deo, ne à Deo sit malitia, ita ut causare malam voluntatem, sit antecedens legitimum inferendi causalitatem per se malitiæ. Abominandam esse opinionem, quæ Deum cujusque malæ voluntatis, aut pravæ actionis credit Authorem. Deum non instruere adulteria, nec reliquas pravas actiones. Malas voluntates non esse à Deo, quoniam contra naturam sunt. Motum aversionis ad Deum non pertinere. Nefas esse concedere Deum Authorem malæ voluntatis. Mala omnia ex nostra tantummodò voluntate fieri. In hominis lapsu neque quidquam divinæ voluntatis intervenire, quo ad lapsum impellatur. Malam voluntatem non pertinere ad Creatorem, quia eam non dat homini Deus. Deum non causare actum malum secundùm se, sed purè non impedire. Compara deindè*, prosequitur, *cum propositionibus, quæ ex prædeterminatione ad materiale actionis legitimè inferuntur, id est: Malam voluntatem esse à Deo, quamvis à Deo non sit malitia. Neque ex causalitate per se actionis malæ valere consequentiam ad causalitatem per se malitiæ. Non esse abominandam opinionem, quæ Deum cujusque malæ voluntatis, aut pravæ actionis credit Authorem; quin potiùs maximè consulere divino dominio ita credere, dum reduplicatio actionis, ut malæ, vitetur. Deum construere, determinare, & liberè ponere adulteria, perjuria, &c. quoad omne physicum illorum, secundùm quod bona sunt. Malas voluntates esse à Deo, quamvis sint contra naturam, quia non sunt ab ipso, ut contra naturam. Motum aversionis esse à Deo, secundùm totam entitatem motus aversivi. Fas esse, & Catholicum satis, concedere*

dere Deum Authorem malæ voluntatis specificativè. Mala omnia non fieri ex nostra solùm voluntate; sed dumtaxat formale malorum, seù malitiam; à qua tanquam à forma mala sunt. In omni lapsu aliquid divinæ voluntatis intervenire, quâ ad lapsum physicè, & materialiter sumptum impellitur, impulsu quidèm præviæ determinationis, & connexionis, quamvis non suasivo, aut præceptivo. Malam voluntatem pertinere ad Creatorem, secundùm physicum illius, quâ ratione ab illo homini datur: causareque Deum actum, & motum animi inhærentis malo, secundùm se, & prout non reduplicat, aut fundat malitiam, quam purè non impedit; actum, & motum verò animi malo inhærentis, non tantùm non impedire; sed prædeterminare. Concludit præfatus Author, & post comparationem ingenuè factam. *Vide, an possit esse una mens prædeterminantium, & Patrum, quando per oppositas propositiones se explicant, taliter, ut Patres negent, prædeterminantes affirment: Patres specificativum renuant, sicut & reduplicativum; prædeterminantes reduplicationem fugiant, specificativum amplectantur: Patres dicant consequentiam esse bonam, prædeterminantes malam: Patres loquantur absolutè, prædeterminantes restrictè: quæ cum mentis, & judicii consensu quis componet? Gonet quidem, qui pro solita ingenii sui facilitate vias aliis inaccessas, inoffenso gressu percurrit, dicens, Patres esse intelligendos de causalitate divina in actus pravos reduplicativè ut tales; vel de Deo, ut Provisore particulari, non de Deo, ut causa prima. Verùm pro eo referendo tantùm opus est, ut dixit Pater Herrera, recursu ad testimonia Patrum, quæ admittere non possunt istud effugium tàm difficile, quàm componere inter se amicabili societate propositiones contrarias, aut contradictorias, cum non levi detrimento auctoritatis, cujus pondus per similes interpretationes, aut parum, aut nihil semper urgeret.*

15. Nescio sanè, an hoc elucubratum argumentum, vel copiosissimam orationem invidiosiùs potiùs, quàm veriùs, objiciendam putaverit, ut verum testimoniorum SS. PP., ac Thomisticæ doctrinæ sensum solitis technis implicaret; ac si verbis, & non veritate doctrinæ integritas comprobari possit. Sic dum paci attentiores crebriùs eos patimur, eò liberiùs in nos insurgunt. Sed absit, ut in arguentium vestigia, ad non laudabilem arrogantiam declinantium, ipsis obsistentes abeamus. Sola testimoniorum observatio Sapientibus demonstrabit, contrarium adeò esse verum, ut quodnam sit inter veritatem, & falsitatem discrimen, facilè ipsis appareat. Sufficiet & omnibus ad cognoscendum, Thomistas ultra modum ab ipsis vexari, nè & doctrinâ, & validissimis argumentis, quibus maximè urgentur, penitus opprimantur. Paucis ergo respondebo, nè prolixum sermonem tantæ prolixitati reddamus.

16. Ad primum ex Epist. *Joan.* respondetur, quòd cùm hanc nobis auctoritatem objiciunt, convincuntur manifestè, non vidisse D. *Thomam* 1.2. quæst. 77. art. 5. ubi inquirit: *Utrum convenienter ponantur causæ peccatorum concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ?* Nam profectò non hoc nobis objicerent: ibi enim S. *Thomas*

dicit in corp.art. *Concupiscentia carnis est inordinatus appetitus eorum, quibus natura sustentatur, vel conservatur in specie, quod pertinet ad venerea*: & in eodem sensu explicat cum S.*Augustino* concupiscentiam oculorum, & superbiam vitæ; sed appetitus inordinatus non significat tantùm materiale peccati, sed etiam formale, sivè materiale, ut stat sub formali: ergo cùm *Joannes* negat, illa esse ex Patre, negat peccata esse ex Patre, non entitates peccatorum. Et cautè hìc adversario nostro erat loquendum, nè intelligatur damnare actum concupiscentiæ, in quo solùm est damnabilis deordinatio. Ipse enim actus carnalis appetitus in generationem bonus est, & hac ratione à Deo naturæ Authore est. Undè damnatur eorum hæresis, qui apud S.*Hieronymum* dicebant, *quoniam Diabolus fecit nuptias*. Est ergo ille motus idem à Deo Authore, & à concupiscentia carnis: ab illo habet, quòd sit: ad hac, quòd inordinatus sit: illud materiale, hoc peccati formale est. Eodem defectu laborat argumentum, quod fit ex cap. 3. *Jacobi*: nam ut docet S. *Thomas* 2.2. quæst.38. art.1. in corp. Zelus, & contentio, quæ reprehendit *Apostolus*, sumuntur pro impugnatione veritatis, quæ est peccatum mortale, vel pro impugnatione falsitatis cum modo indebito, quæ aliquando est peccatum mortale, si in modo sit nimiùs excessus, frequenter verò est peccatum veniale; & hæc non esse ex Deo, certissimum est. Quarè D.*Thomas* in eadem 2.2. quæst.45.art.1. in fine cap.explicans, quarè sapientia illa talibus insigniatur nominibus, ita dicit: *Quicumque enim avertitur a fine debito, necesse est, quòd aliquem finem indebitum sibi præstituat, quia omne agens agit propter finem. Undè si præstituat sibi finem in bonis exterioribus terrenis, vocatur sapientia terrena: si autem in bonis corporalibus vocatur sapientia animalis. Si autem in aliqua excellentia, vocatur sapientia Diabolica propter imitationem superbiæ Diaboli.*

17. Ad testimonia SS. PP. respondetur, quòd si textus *Augustini* de Spirit. & litter.cap.31. legatur integer, nulla est dubitandi ratio contra Thomistas; nam *Augustinus* designans, quam voluntatem à causalitate subtraheret divina, immediatè subdit: *Quoniam mala voluntas jam sola peccatum est*: docet ergo, malam voluntatem non esse à Deo, quod sanè verissimum est, & omninò conforme doctrinæ ejus, & nostræ, quam ex lib. de Civit. Dei à cap. 6. non semel retulimus, de origine malæ voluntatis. Ad id, quod dicitur ex art.10. dicimus, quòd est futile argumentum, quod patebit manifestè, si textum *Augustini* adducamus integrum. Et quidem articulus *Augustino* impositus, ipsô referente, his clauditur verbis: *Adulteria, & corruptelæ Virginum Sacrarum ideò contingunt, quia illas Deus ad hoc prædestinavit, ut caderent*. Hic maximè notandum primò, quòd adulteria, & corruptelæ Virginum Sacrarum, non materiale sine deformitate, sed deformitatem ipsam formaliter, & directè significant, ut nemo poterit inficiari; ac proindè cùm verbum *prædestino*, propterea quòd significat actum animæ interiorem, appellet conceptum formalem; talis erat impostura, ac si *Augustinus* doceret, Deum ad hoc Matronas, & Virgines Sacras præ-

prædestinasse, ut illæ committerent peccata. Secundò, eamdem habuisse ex articulo isto occasionem *Augustini* æmulos, ut talem ipsi imponerent errorem, quem modò imponunt Thomistis, nempè Deum esse Authorem peccati; cùm enim, ut suprà vidimus, doceat, nos Deum ad materiale peccati movere; inde illi, sicut isti, putârunt inferri, Deum juxta doctrinam *Augustini* esse Authorem peccati. At respondet *Augustinus*, & nos cum ipso dicimus. *Detestanda, & abominanda opinio est, quæ Deum cujusque malæ voluntatis, aut malæ actionis credit Authorem, cujus prædestinatio nunquam extra bonitatem, nunquam extra justitiam est. Universæ enim viæ Domini misericordia, & veritas. Adulteria enim Matronarum, & corruptelas Virginum non instruere novit Sancta Divinitas, sed damnare: nec disponere, sed punire. Quæ mala homines cùm admittunt, suis concupiscentiis, & cupiditatibus serviunt, quas ab illa prima voluntariæ prævaricationis labe traxerunt. Cùm autem declinant à malo, & faciunt bonum, à Domino gressus hominis diriguntur, ut vias ejus velit. Propter quod dicit Apostolus, oramus autem ad Dominum, ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, sed ut vos, quod bonum est, faciatis. Non ergo casus ruentium, nec malignitatem iniquorum, neque cupiditates peccantium prædestinatio Dei, aut excitavit, aut suasit, aut impulit; sed planè prædestinavit judicium suum, quod unicuique retributurus est, prout gessit, sive bonum, sive malum, quod judicium futurum non esset, si homines Dei voluntate peccarent. Erit autem judicium manifestissimè: & omnis homo, quem discretio divinæ sententiæ in sinistra constituit parte, damnabitur, quòd non Dei, sed suam exequutus est voluntatem.* Hæc, & nihil ampliùs ad hunc articulum *Augustinus*: & hæc ad verbum respondent Thomistæ. Sed quid mirum? Si una est omnium sententia, & eadem debet esse responsio.

18. In aliis S. *Augustini* testimoniis superflua quæri video; sed ad ipsa superflua non denego responsionem: omnia enim ipsô modò loquendi SS. PP. perfectissimè evacuantur. Fatentur namque Thomistæ, malas voluntates à Deo non esse; ad Deum non pertinere motum illum aversionis, qui peccatum est, & quò voluntas avertitur ab incommutabili bono ad commutabile bonum. Affirmant, nefas esse concedere, Deum esse Authorem voluntatis malæ, malamque voluntatem nos habere ex Deo. Hoc sine dubio docent, & totis viribus cum suo Angelico Magistro defendunt. Nam licèt peccatum, mala voluntas, & motus aversivus supponant pro entitate, & actione peccati, significant tamen de formali ejus malitiam; & cùm verba *facio*, *causo*, *produco*, *operor* faciant sensum appellativum, absolutè verum est dicere, Deum nec operari, nec producere, nec causare peccatum, malam voluntatem, aut motum aversivum; cùm nomen significans actum cum deformitate non possit de Deo affirmari, ut expressè docet D. *Thomas* in 2. dist. 37. quæst. 2. art. 2. *Nomen significans actum cum deformitate, sivè in generali, sivè in speciali, non potest dici, quòd à Deo sit simpliciter. Undè non potest dici, quòd peccatum sit à Deo, aut homicidium, & aliquid hujus-*

jusmodi, nisi cum hac additione, in quantùm est actus, in quantùm est ens, Ex quibus responsum manet ad testimonia *Chrysostomi*, S. *Prosperi*, D. *Fulgentii*. Nam, cùm concretum supponat pro actu, qui substat deformitati, & deformitas actum afficiens se habeat, ut significatum formale, nequit verbum appellans supra significatum formale termini, in quem fertur, absolutè dici de Deo, sed cum aliqua reduplicatione. His, quæ tam perspicua, atque manifesta sunt, docetur expressà Thomisticæ doctrinæ innocentia, & Adversariorum calumniosa criminatio. Rogo enim, in quo Patrum, & Thomistarum non est una mens? Quænam est consequentia illa, quam Patres bonam dicunt, & quam irreprehensibilem non credunt Thomistæ? Ubi est sensus specificativus, sicut & reduplicativus, quem Patres renuunt? Quam reduplicationem fugiunt Thomistæ, sensum amplectentes specificativum, quem SS. PP. renuunt? Quis apud Philosophos, & Theologos sensum hunc reduplicativum inficiatus est unquam? Falsum est dicere, *Deus diligit impium*, *diligit peccatorem*, *diligit Dæmonem* in sensu absoluto; at in sensu reduplicativo quis unquam negavit, Deum diligere impium, peccatorem, Dæmonem, in quantùm sunt entia? Quid tandem in tot citatis SS. PP. testimoniis vident Auctores isti, nisi sensum reduplicativum? Aut quid aliud efficitur, quàm reduplicatio, dum dicit D. *Thomas* citato testimonio, *Non potest dici, quòd peccatum sit à Deo, aut homicidium, & aliquid hujusmodi, nisi cum hac additione, in quantùm est actus, in quantùm est ens*? Hicque silentio præterire minimè possum, id, quod tanquàm res facti proponit P. *Ramires*, asserere Thomistas, Deum causare actiones malas *specificativè*. Hoc ab illorum intelligentia longè disjunctum est; nam ut benè notat nostrum Collegium Complutense Dialect. lib. 2. cap. 20. num. 102. circa modos, quibus potest sumi *in quantùm*, *prout*, *specificativè*, vel *reduplicativè*; quando sumitur *specificativè*, licèt non denotet convenientiam prædicati ad subjectum, denotat tamen, quòd sit ratio, vel conditio, ut conveniat; quod est falsum de malitia in ordine ad terminandam causalitatem Dei. Quare appellatio importata in ly *causa*, efficit, quòd idem sit dicere, *Causat actiones malas specificativè*, ac si diceretur, *ut malas specificativè*. In rigore ergo hanc negant Thomistæ, & tantùm concedunt malas *materialiter*, & pro substrato. Iisdem vestigiis insistens quidam Societatis Professor die 20. Januarii anni 1735. Salmanticæ nomine sui Regii Collegii sequentem propugnavit assertionem: *Talem prædeterminationem physicam, juxta D. Thomam, esse contrariam libertati: & quâ parte actiones pravas spectat, esse etiam contra ejusdem Angelici Doctoris mentem*. Non est, quòd immoremur circa primam assertionis partem, quâ apertissimè contrariatur Litteris Apostolicis, & Summorum Pontificum Decretis. Castiganda venit secunda, quâ satis ostendit ignorare eum, quid, de quo loquatur, & in quo posita sit vis quæstionis. Tam falsum est, D. *Thomæ* Scholam id sentire, quàm verum est, *Calvinum* id docuisse: quod damnat *Tridentinum* sess. 6. can. 6. Aliud quippè est Deum causare actionem, quæ est in peccato, quatenùs actio est; aliud causare actionem

nem pravam. Primùm docent Thomistæ cum D. *Thoma*: cùm verissimè sit Deus causa illius exercitii, ad quod physicè prædeterminat, ut est actio, quatenus ens est, quæ est in peccato. At secundum est Calviniani dogmatis verissima expressio, quò Deum constituit Auctorem peccati. Quid namque est peccatum, nisi actio prava, seù, quod idem est, actus humanus malus? Ut peccati definitionem, tradens docet D. *Thomas* 1.2. quæst.71. art.6., ubi per ly *actus malus* exprimitur subtractum, quod inficitur malitià, quæ significatur per ly *malus*: idemque accidit in complexo posito in assertione, *actiones pravas*. Nimis ergo absonum, quinimò directè pugnat cum doctrina Thomistarum hoc assertum: quo *Calvini* blasphemiam cum Scholæ Thomisticæ dogmate, sub eo verborum fuco, & specie, involvere, ac confundere conatus est. Pellatur ergo, dejiciatur, stirpitusque abrogetur hujusmodi Thomistis facta calumnia, sicut & quod hic imprudenter, & falsò contra M. *Gonet* dicitur, *quòd pro solita ingenii sui facilitate vias aliis inaccessas inoffenso gressu percurrit*: etenim cùm nihil ex his, quæ nobis opponunt, verum esse ab ipsis demonstrari possit, ipsi potiùs attentissimè videant, ne viam SS. PP. inaccessam celeriter contentionis animositate percurrant. Nos autem ejus sententiæ sumus. Absit enim, ut rectâ semitâ relictâ, aliam, quam à recto veritatis scopo abducentem judicamus, viam ingrediamur.

§. III.

Solvuntur Argumenta a ratione.

19. Sed jam ad lectissima Adversariorum argumenta pro possessione virium nostrarum solvenda properemus. Objiciunt primò: Si Deus voluntatem creatam ad entitatem materialem peccati efficaciter prædeterminaret, vitari non posset, quin Deus esset causa peccati. Hoc probant primò, quia homini non aliâ ratione attribuitur, ut causæ, malitia peccati, nisi quia suo concursu attingit materiale peccati: & ex opposito voluntas creata reddita impeccabilis, v. g. ex vi visionis beatæ, non valet attingere malitiam, quia nec entitatem materialem peccati attingere potest: ergo Deus erit causa peccati, si ad illam efficaciter prædeterminat.

20. Secundò: Deus nequit præcipere materiale peccati, quin præcipiat malitiam: ergo nec potest prædeterminare ad materiale peccati, quin suâ prædeterminatione malitiam causet. Patet consequentia: nam ideò antecedens est verum, quia materiale peccati, & illius malitia sunt connexa: ergo & propter eamdem rationem consequens debet esse verum.

21. Tertiò: Determinare principium ad aliquod extremum, est illud constituere in statu determinationis ad ipsum, extrahendo principium ab statu indifferentiæ ad tale extremum, & ad oppositum; sed nostra

ſtra voluntas ex ſuppoſitione materialis, vel entitatis peccati, non eſt indifferens, ſed determinata ad malitiam, cùm jam ſit inconjungibilis cum carentia malitiæ: ergo Deus conſtituens voluntatem in hac ſuppoſitione, nempè ſub materiali, entitateque peccati, determinat ad formale: ergo non ſolùm permittit illud, ſed cauſat. Quod confirmari poteſt: Neceſſitas ad actum, qui non poteſt fieri ſine modo, eſt neceſſitas ad talem modum: undè neceſſitas claudi ad ambulandum eſt neceſſitas ad claudicandum; & nequit contineri intra ſphæram omnipotentiæ hoc, quod eſt, hominem claudum ambulare, quin contineatur ipſum claudicare: ergo neceſſitas ad actum, qui non poteſt fieri ſine malitia, eſt neceſſitas, vel determinatio ad malitiam.

22. Reſpondetur ad primum diſt. antec. Ideo attribuitur homini malitia peccati, quia ſuo concurſu attingit materiale peccati, ut fundat peccati malitiam, conc. antec. quia abſolutè illud attingit, neg. anteced. & conſequentiam: quia Deus non prædeterminat ad materiale peccati, ut fundat malitiam, ſed quà formaliter eſt ens. Cujus ratio eſt, quia creatura ponit actum, cùm tamen ratione legis teneatur ab actione illa abſtinere. Pro cujus intelligentia obſerva maximè, quòd dupliciter voluntas in operando poteſt deficere: ex defectu ſcilicet actualis ſubjectionis ad regulam rationis præcedente pro ſigno priori ad peccatum; & ex conſequenti defectu rectitudinis debitæ actui formaliter; & cùm defectus iſte ſit ipſa malitia, iſtò conſtituitur formaliter actus moraliter pravus. Prior autem ille defectus eſt inclinatio cauſæ ſecundæ deordinatæ à debito fine: ideòque cauſa prima, quæ hoc titulô ſecundis debet præbere concurſum, juxta exigentias ipſarum, illum præbet ſummâ ſanctitate, & naturali ordinis rerum neceſſitate: adeò ut nonniſi operando miraculosè, & contrà rerum exigentias, poſſit negare concurſum actioni prævium. Undè malitia eſt ſolius creaturæ; bonitas autem phyſici actûs principaliter eſt Dei. Hæc doctrina eſt D. *Thomæ* 1. par. quæſt. 49. art. 1. ad 3. *Undè nunquam ſequitur malum in effectu, niſi præexiſtat aliquod aliud malum in agente, vel materia, ſicut dictum eſt: ſed in rebus voluntariis defectus actionis à voluntate actu deficiente procedit, in quantùm non ſubjicit ſe actu ſuæ regulæ. Qui tamen defectus non eſt culpa, ſed eum ſequitur culpa ex hoc, quòd cum tali defectu operatur.* Et 1. 2. quæſt. 75. art. 1. *Voluntas carens directione regulæ rationis, & legis divinæ cauſat inordinationem actûs; provenit enim defectus ordinis in actu ex defectu directionis in voluntate*: quod & repetit ibi ad 3. & art. 2. & quæſt. 1. de malo art. 3. in corp. Sic ergo primus ille defectus actualis ſubjectionis eſt cauſa, & radix, ut ſe habeat deficienter, & ſit cauſa malitiæ. Cum ergo Deo repugnet defectus actualis ſubjectionis ad regulam rationis, quippè ipſe idem prima regula eſt, hinc fit, quòd volens entitatem peccati, non vult malitiam, nec quòd creatura modò defectivò operetur. Hæc eſt ſolutio D. *Thomæ* 1. 2. quæſt. 79. art. 1. ubi cùm ſibi idem propoſuiſſet argumentum: *Homo non dicitur eſſe cauſa peccati, niſi quia eſt cauſa actûs peccati; nullus enim intendens in malum operatur: ſed Deus non eſt cauſa peccati:*

ergo

ergo non est causa actûs peccati; ad id respondet, *Dicendum quòd in hominem, sicut in causam, reducitur non solùm actus, sed etiam ipse defectus, quia scilicèt non subditur ei, cui debet subdi, & ideò est causa peccati. Sed Deus sic est causa actûs, quòd nullò modò est causa defectûs comitantis actum, & ideò non est causa peccati.* En formalissima ratio, quarè voluntas causans actum, causet & deformitatem, quia nempè causat illum cum defectu actualis subjectionis ad regulam rationis, qui defectus formalem malitiam præcedit.

23. Ex quibus constat solutio ad id, quod ibi dicitur de Beatis, vel negando causalem; vel illâ admissâ negando consequentiam. Causalis non est vera absolutè loquendo; sed ideo voluntas impeccabilis non potest attingere entitatem peccati, quia illam deordinare non potest à fine, cui adhæret immobiliter, cùm ad istum non ordinetur bonitas purè physica, sed solùm honesta, cùm finis honestissimus sit. Undè etiam Deus, qui solus potest positivè ordinare in finem entitatem peccati, non ordinat illam, ut purè physicam, sed ut honestam, aliter in finem honestum non ordinaret. Est autem honesta Deo propter fines Providentiæ, quos solus potest intendere universalis Provisor. Quarè dum manet adhæsio ad finem illum deordinatæ inclinationis humanæ, entitas illa non est amabilis. Quòd si impeccabilitas non oriatur ex visione, sed præcisè ex unione hypostatica, seclusis donis accidentalibus, eidem fini adhæret immobiliter negativè, stante cognitione finis, ac legis; nec potest averti etiam per actum physicum materialiter contrarium, quia indecens esset, Deum hominem ferri ad purè sensibilia, nisi homo ille fatuus esset, vel omni usu rationis privatus. Cujus ratio est, quia respectu voluntatis creatæ, nec est titulus, quo purgetur ejus concursus ab attingentia malitiæ, nec ponit talem entitatem, nisi cum defectu illo præcedente subjectionis ad regulam rationis; qui defectus, ut diximus, Deo repugnat, sicut & titulo causæ primæ tenetur ad exigentias causarum attendere, ut illas suo concursu præmoveat.

24. Ad secundam probationem concesso antecedent. negatur consequentia propter maximum discrimen inter concursum purè physicum, & moralem, sive sit præceptum, vel consilium, vel suasio, quæ in suo influxu à malitia præscindere non valent. Hæc enim tria respiciunt actum, ut hic, & nunc à voluntate ponendum in his circumstantiis; nam præceptum sic tendit, sicut & suasio, *pone modò actum*; consilium ait, *bonum est actum modò ponere hic, & nunc*: quarè non respiciunt actum quoad entitatem purè physicam, sed practicè, & ut voluntate exercitè ponendum; ridiculus enim esset consilians, qui diceret: pone actum furti quoad entitatem præcisam ab omni circumstantia, & à nocumento proximi. Consilium ergo, sivè præceptum entitatis peccati causabit illam, prout spectat ad genus moris; nequit enim causare quod spectat ad genus physicum, quin causet quod pertinet ad genus moris. At prædeterminatio influit in actum, ut spectat ad genus physicum; quarè potest attingere entitatem, quin causet ipsam malitiam; cùm solùm attingat ter-

 mi-

minum inclinationis, & objectum per se amabile à voluntate, quod saltem bonum physicum esse debet.

25. Vel aliter responderi potest, quòd si Deus præciperet entitatem peccati, præciperet etiam malitiam, essetque causa per se illius. Immò, ut amplius dicamus, non præciperet malitiam, sed præcepto tolleret: sicut præcipiendo *Abrahæ* mortem filii, substulit malitiam Parricidii; ut dixit *August.* Epist. 80. aliàs 65. *Neque enim malum fuit Abrahæ nutrire & educare filium, quoad posset, quantum in ipso esset, usque ad finem vitæ suæ: sed repente jussus occidere, mutavit utique non prius malam sententiam, sed quæ mala esset, si post jussum mutata non esset*: quòd non est hujus loci disputare. Aliqua namque sunt ita intrinsecam malitiam habentia, ut non possint sub dispensatione Dei cadere, nec ab illis malitia tolli; etsi fingeretur, quòd Deus ea præciperet, essent, & non essent mala. Etenim cùm præceptum sit prima regula moralitatis, ejusque finis intrinsecus, & proprius sit reddere homines virtuosos, ipsosque ad Beatitudinem perducere, entitas illa, physicè bona, semel præcepta, non esset moraliter mala, sed potiùs honestate morali gauderet. Quarè tunc casus deficeret formale malitiæ ad defectum materialis ab ipsa denominabilis; cùm hæc entitas, hoc ipso, quòd Dei præceptum terminaret, redderetur moraliter honesta; non quia hæc moralis honestas conveniret ipsi secundùm id, quòd habet in genere physico, sed esset moraliter honesta honestate absolutâ, efficiente prædictam entitatem: & cùm malitia, & bonitas sint differentiæ formaliter oppositæ actûs quâ formaliter ab honestate morali denominabilis, non est denominabilis à malitia peccati. Uno verbo, præceptum aufert ab actu, quòd sit materiale peccati. At velle Dei, cùm terminetur ad omne bonum, quod sit tale, tàm in genere physico, quàm in genere moris, indifferenter ad utrumque se habet, solùmque ex parte termini debet correspondere bonitas; non quæ præcisè sit moraliter talis, sed sufficit, quòd sit bonitas physica, quæ ab actu non tollit, quòd sit substratum malitiæ: quarè benè valet: *Hic actus est à Deo præceptus: ergo non est substratum formaliter tale malitiæ*; non tamen è contra: *Hic actus causatur physicè à Deo: ergo non est substratum malitiæ*. Instaturque efficaciter argumentum: Si Deus præciperet, aut indifferenter consiliaret malum, & bonum, malitia, aut nulla esset, ut solutio nostra probat, aut si stemus contrariorum argumento, tribuetur Deo; & tamen juxta Adversarios, Deo danti, & offerenti voluntati concursum indifferentem ad bonum, & malum, ipsumque positivè volenti, non tribuitur malitia peccati: ergo diversimodè discurri debet de præcepto, ac de concursu Dei.

26. Sed contra instabis. Primò, quia ille, qui efficaciter decernit existentiam alicujus objecti, debet attendere, an malitia inevitabiliter sequatur ex illo objecto prædefinito, nè turpitèr prædefiniat. Secundò: Deus præcipere potest, ut Creatura faciat, quòd ipse voluntate efficaci vult fieri; sed hac voluntate vult fieri materiale peccati: ergo & poterit præcipere materiale peccati.

27. Ad primum respondetur, dist. maj. Si sit particularis provisor, conc.

conc. maj. si generalis provisor, subdistinguo: Si malitia se habeat de formali ad prædefiniendum, conc. maj. Si tantùm concomitantèr, aut logicè connexivè ad causalitatem materialis, prout à causa defectiva, nego maj. Hæc enim est differentia, quòd vel ille, qui efficaciter decernit tale objectum, est particularis provisor, vel est provisor generalis, ac totius naturæ defectibilis. Si est provisor particularis, malitiam objecti prædefiniti vitare tenetur, nec est ratio aliqua ipsius decretum à malitia excusans. Si verò sit generalis provisor, ad hoc minimè tenetur, cùm malitia non de formali se habeat ad prædefiniendum; cùm solùm oriatur ex defectu Creaturæ. Cujus ratio est, quia illa obligatio abstinendi à materiali entitate peccati, per accidens, & purè concomitanter se habet respectu Dei, qui, ut munus exequatur causæ primæ, & provisoris universalis cum inclinatione tunc prædominante, debet concurrere, & ob suavitatem, quâ bono providet universali, permittere debet, quòd Creatura ex se defectibilis aliquando deficiat. Creaturæ quidem, cui providere incumbit de bono proprio, cura debet esse, ne cadat; authori verò generali, cui totius Universi incumbit providentia, obligatio illa non adest. Immò hinc agnoscimus magnam Dei misericordiam, qui ab inclinationibus nostris, juxta quas ut prima causa deberet præconcurrere, specialissimo suæ gratiæ beneficio, ac magno potentiæ suæ miraculo nos multoties revocat. Lex ergo, quâ tenetur Creatura vitare malitiam, Creatorem non ligat, sed purè concomitanter ad illum comparatur. Sicut lex, quæ peccatorem occultum arcet à petenda, & accipienda Eucharistia, purè materialiter se habet ad Sacerdotem publicè ministrantem. Deus itaque ex munere provisoris generalis providet bono communi principaliùs, quàm bono alicujus particulari; expedit autem bono communi, ut defectibilia aliquando deficiant, quandoque quidem non solvendo actum debitum, quandoque verò per actum contrarium. Undè & ad Deum pertinet, ut concurrat ad entitates defectuosas, entitates causando, & defectus permittendo,

28. Ad secundum respondetur negando maj. nam potest quis licitè, prudentèr, & honestè efficere, quod nec honestè, nec prudentèr, & licitè consiliare potest. Quod consiliatur, necesse est, ut licitè executioni mandari possit; & rectè componitur, quòd licitè non possit exequi, quod alius efficaciter velle potest. Sacerdos licitè potest Missam celebrare, non tamen hoc laico consiliare potest, quia ipsi maximum peccatum esset. Ita in casu præsenti, Deus potest efficaciter velle, existere entitatem peccati, quia est prima causa totius bonitatis physicæ; at hanc præcipere nequit Creaturæ, quia cùm sit simul efficiens, & deficiens, simul causaret malitiam. Ergo indecens esset Deo præcipere alteri, quòd ille licitè causare nequit.

29. Ad tertiam majoris probationem dicimus, quòd sicut indifferentia potentiæ ad sua extrema, seu exercitia duobus contingere modis potest, & totidem contingit determinatio ad unum exercitium, seu extremum: indifferentia quippè alia est suspensionis, & potentialitatis, alia verò potestatis, & dominii, quæ rursus subdividitur, ut toties diximus,

in indifferentiam potestatis supremæ, ac supremi dominii, ac indifferentiam potestatis secundæ, & subordinatæ, seu dominii secundi, & subordinati. Determinatio quoque alia est, quæ tollit suspensionem, ac potentialitatem,& hæc non minuit, immò perficit libertatem. Undè Deus est maximè liber, quia omni caret potentialitate, quæ debeat removeri, ut agat: alia verò determinatio destruit potestatem,& dominium actûs, qualis est determinatio bruti ad agendum, & qualis est illa *Calvini* prædeterminatio. Cùm ergo supponi debeat in præsenti, per physicam prædeterminationem non destrui libertatem (nam & frequenter Jesuitæ asserunt, quòd hoc supposito adhuc per prædeterminationem ad materiale peccati Deus diceretur author peccati; ut sic punctum hujus difficultatis strictioribus terminis discutiant) facilis est solutio: nam determinatio illa, ad quam infallibiliter, & quali activè sequitur malitia actûs, nimirùm ipsa entitas, prout à voluntate hominis, liberè est posita à voluntate ipsius in occasione, in qua propter instantiam præcepti à tali actûs entitate abstinere deberet, & Deum orare, à qua tamen obligatione abstinendi ab hujusmodi actu Deus est liber; immò debet concursum dispensare juxta exigentiam voluntatis secundò liberæ, jure causæ primæ: & non tenetur ex promissione illum negare, ut Auctor gratiæ; quia solùm promisit petentibus: *Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis,& fiet vobis. Marc.* 11. 24. Quarè dist. maj. Est illud constituere in statu determinationis oppositæ dominio, & potestati super utrumque extremum, neg. maj. in statu determinationis oppositæ suspensioni, & potentialitati, subdistinguo: juxta exigentiam rei determinandæ, conc. contra, aut præter exigentiam (in casu de quo agimus) neg. maj. & dist. min. ex suppositione entitatis sibi libera, & juxta ejusdem exigentiam est determinata ad malitiam, conc. ex suppositione sibi non libera, nec exacta, neg. & dist. consequens: si constitueret præter, aut contra inclinationem, seu exigentiam creatę voluntatis, concedo: constituens verò juxta liberam ejus esse exigentiam, nego. Quin potiùs, ut dictum est, Deus ex suppositione concessæ indifferentiæ ab bonum, & non bonum, malum, & non malum, debet juxta liberam exigentiam Creaturarum operari, & eum concursum præbere, qui causæ primæ est; nisi aut exoratus illum neget, ut auctor gratiæ, aut non exoratus ex superexcedente misericordia. Et miror, hoc argumento usos eos, qui producentem formale peccati sine injuria Deum imaginantur; quia, ajunt, determinatur à Creatura. Quantò minus, quantòque decentius est, Deum operari materiale sine formali juxta exigentiam Creaturæ, quàm operari etiam formale determinatum ab illa?

30. Sed objicies: Ut determinatio ad malitiam orta ex entitate actûs ortum haberet unicè à voluntate, & non à prædeterminatione, deberet entitas actûs poni liberè à voluntate; sed à voluntate prædeterminata non potest liberè poni entitas actûs: ergo determinatio ad malitiam orta ex entitate actus non à voluntate unicè, sed à prædeterminatione ortum habet. Prob. min. Ut determinatio illa liberè poneretur à voluntate, prædeterminata, deberet in voluntate supponi potestas ad extremum con-

contrarium: hæc non datur in voluntate prædeterminata, quod probo: quia, ut sit in voluntate potestas ad aliud extremum, requiritur, quòd Deus sit paratus ad concurrendum cum voluntate ad illud, vel saltèm, quòd non sit determinatus, ut concurrat ad unum determinatè; sed hæc præparatio Dei repugnat, cùm voluntas est prædeterminata; nàm per decretum, quo prædeterminationem contulit, se determinavit, ut concurreret ad hoc extremum præ aliis: ergo.

31. Confirmatur primò: Ut transgressio legis sit à voluntate, & non à Deo, requiritur, quòd Deus non præsupponatur determinatus ad actum, qui est inevitabiliter legis transgressio: alioquin non esset paratus, ut concurret cum voluntate ad impletionem legis, & consequentèr voluntas, quæ sine concursu Dei nihil potest facere, libera non esset ad impletionem legis: hæc autem præparatio Dei non stat, cùm voluntas est prædeterminata ad entitatem peccati: ergo.

32. Præterea: Ut determinatio ad malitiam non sit à Deo ex suppositione illius entitatis, requiritur, quòd illa entitas prout à Deo, sit conjungibilis cum carentia malitiæ; sed illa entitas prout à Deo non est conjungibilis cum carentia malitiæ: ergo.

33. Sed facilis est omnium solutio: ad primum nego utriusque Syllogismi minorem, & ad probationem dist. maj. præparatione antecedenti, conc. consequenti, nego. Unde patet ad reliqua; quia Deus antecedenter, ut causa prima, paratus est ad concurrendum juxta exigentias secundarum. Unde si creata voluntas, aut non inclinet in actum malum, aut etsi inclinet, oret, ut *Paulus*: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Deus ad actum peccati non prædeterminabit, aut quia à causa secunda non exigitur concursus; aut quia juvare contra inordinatas inclinationes, cùm oraverimus, promisit. Ex suppositione autem existentis præmotionis, tollitur consequenter indifferentia præparationis Divinæ, quæ antecedenter manet eadem semper. Sed quis somniavit, lædi libertatem ex consequentibus suppositionibus? Ex quibus manifesta est primæ confirmationis solutio. Ad secundam neg. maj. Sed sufficit, quòd prout à Deo non sit inconjungibilis cum malitiæ carentia, estò non sit cum illa positivè conjungibilis. Nam ex Deo non habet positivam inconjungibilitatem cum malitiæ carentia; sed nec conjungibilitatem positivam cum illa: permittit enim, prout à Deo, cum malitia conjungi; cæterùm ex alio capite, scilicet, prout à voluntate, petit cum malitia conjungi.

34. Ad illud, quod in confirmationem tertiæ probationis principalis argumenti supra num. 21. adducebatur, id ipsum quod hucusque reposuimus, denuò dicimus. Omisso enim antecedenti, & consequenti, quid contra nos, si doctrinæ datæ ratio habeatur, non invenio. Ubinam enim illa necessitas ad actum, qui non potest fieri sine malitia? Non in Deo; quia necessitatem non imposuit, qui juxta Creaturæ exigentiam, jure primæ causæ illam præmovit. Non in Creatura, quia liberè hæc se inclinando in malum, & non orando ad bonum, exegit concursum. Manet ergo necessitas ex suppositione: quia nempè supposito, quòd Deus juxta

juxta exigentiam Creaturæ illam determinavit, nequit simul, vel in sensu composito non determinare. Hocnè est contra libertatem? Immò ejusmodi sunt apud omnes omnia libertatis exercitia. Exemplum claudicantis nihil juvat contrarios, quin potiùs nocet: quia sicùt defectus claudicantis omnem necessitatem importat, non ex causa prima, sed ex vitio secundæ, ita defectus in actionibus liberis. Claudicantis verò defectus necessitatem importat aliundè, & non ex concursu, scilicèt, quia irrectitudo tibiæ non provenit à libertate creata, sicut irrectitudo exigentiæ in actum malum; sed à necessario principio. Dicere, quòd defectus tibiæ cadit positivè (ut innuitur) intra Sphæram Omnipotentiæ, error phylosophicus est. Nàm irrectitudo non pertinet ad esse, sed ad non esse. Idem dicimus de defectu morali. Antecedens omisimus; quia confundit necessitates Logicam, & Metaphysicam; quarum hæc ad causarum ordinem, illa ad illationem pertinet, ex qua ad Metaphysicam necessitatem non est consequentia: alioquin intentio Prædestinationis *Christi* Redemptoris, & intentio pœnitentiæ nostræ essent causæ peccatorum.

35. Secundò objicies, quòd Deus prædeterminans ad entitatem peccati, non vult, hanc existere sine malitia: tùm, quia non determinat, ipsam existere modo chimærico, & impossibili: tùm, quia modus possibilis efficiendi actum peccati est efficere deficiendo; cùm efficere peccatum non deficiendo, chimæra sit: tùm, quia determinat entitatem in circumstantiis, in quibus scit, non posse à malitia separari; sed entitatem existere cum malitia est entitatem existere, & existere malitiam, quia unum existere cum alio est unum existere, & aliud: ergo Deus prædeterminans ad entitatem peccati, prædeterminat ad malitiam.

36. Ad quod respondetur, quòd licèt Deus prædeterminans ad entitatem peccati, determinet, entitatem existere cum malitia permissâ, cùm oppositum sit chimæra, ut rectè dicitur in argumento; at non determinat, entitatem existere cum malitia determinata ab ipso, sed permissâ ab ipso, & determinata à Creatura: at determinare unum existere cum alio permisso, non est determinare unum, & aliud, sed determinare unum, & permittere aliud. Instantia est in concursu Dei: dum Deus determinat conferre auxilium prævisum inefficax, non determinat tale auxilium existere sine peccato, sed existere cum peccato, non determinato, sed permisso à Deo. Et similiter, dum determinat voluntatem, ut efficiat entitatem, solùm determinat ipsam, ut illam efficiat modo possibili effectivo, non defectivo. Et dum determinat *Christum* Redemptorem, vel pœnitentiam, non determinat, sed permittit peccatum essentialitèr requisitum: sicut & voluntas creata, quæ intendit directè, existere actum peccati, non intendit directè, existere malitiam essentialitèr requisitam, ut existat actus; alia enim inter requisita ad existentiam actûs ut determinata requiruntur, alia ut solùm à determinante permissa: quarè cùm malitia sit purè permissa, Deus determinans entitatem, non determinat, sed purè malitiam permittit.

37. Tertiò objicies ex P. *Marin* disp. 5. sect. 3. num. 55. Non potest Deus

Deus efficaciter velle, quod prohibet, cùm objectum prohibitum non possit licitè poni; sed Deus prohibet materiale peccati, quod licitè non potest poni à Creatura sub conditione prohibitionis; cùm sit inseparabile à malitia, & periculum vehemens, quod nequit à malitia dividi: ergo nec entitas peccati est amabilis à Deo, nec prædeterminabilis, & consequentèr sicut rectæ rationi dissonat hic actus: *Volo malitiam*, ita nec est intra sphæram objecti amabilis periculum, & dissonat rationi rectæ hic actus: *Volo periculum inseparabile à malitia*.

38. Hoc majorem vim accipit ex eo quòd Deus nequit prædeterminare faciendum, quod factum punit. Unde S. *Fulgentius* lib. 1. ad *Monimum* relatus à D. *Thoma* q. 3. de malo art. 1. ait: *Deus non est ultor illius, cujus est auctor*, & quia aliàs puniret adimpletionem voluntatis suæ: sed punit actionem physicam odii Dei liberè positam à voluntate; cùm prohibeat actionem illam physicam sic existentem, præcipiens homini, ne ponat actionem physicam odii Dei contaminatam malitiâ formali: sed hominem illam, ut sic, non ponere, vel est, eam non ponere in circumstantiis libertatis, vel tam in iis circumstantiis ponere separatam à malitia, quod implicat: ergo Deus prohibet actionem physicam odii Dei liberè exercitam à voluntate.

39. Præterea: Deus vult hanc veritatem, *Si homo elicit odium, ponet cum malitia formali*: quia vult, quòd homo sit plenè liber ad odium, & illius carentiam, & simul, quòd habeat notitiam repræsentantem malitiam odii, quæ sunt fundamenta hujus veritatis, *Si homo elicit odium, ponet odium cum malitia*: sed Deus prædeterminans ad actum, vult hanc veritatem, quòd extet odium: ergo & vult quòd malitia ponatur à voluntate. Patet consequentia, quia qui vult veritatem præmissarum, ex quibus evidentèr infertur aliqua conclusio, vult veritatem conclusionis illatæ; sed ex his duabus præmissis: *Si voluntas ponit odium, ponit malitiam; sed voluntas ponit odium*, evidenter infertur hæc conclusio: *Voluntas ponit malitiam*: quia arguitur à veritate conditionalis, & positione conditionis ad positionem conditionatæ: ergo si Deus positivè amat veritatem præmissarum, & debet amor terminari ad malitiam peccati.

40. Hoc argumentum, ubi dictorum à nobis ratio habeatur, difficultate caret. Observandum est, quòd si Deus prædefineret actum peccati, citra omnem creatæ voluntatis exigentiam, amaret peccati malitiam, & esset specialis auctor ejus; sicut de primis actionibus dixi. Cùm verò prædefinitio actûs supponat, ut materiale, deordinatam inclinationem voluntatis exigentis hunc concursum, nullâ ratione fieri potest, ut malitiam amet; licèt necessarium sit, ut amet concursum; alitèr se primam omnium entium causam non amaret. Deinde observandum, quòd perperam ab arguente appellatur *periculum* actus physicus peccati, periculum enim præcedit actum, non solam malitiam. Quarè abigenda est hæc denominatio, nè omnia confundamus. Ad argumentum ergo respondeo, Deum quidem velle non posse efficaciter, & absolutè quod prohibet; quod esset velle, ut specialis Auctor: posse tamen velle

ex

ex suppositione exigentiæ creatæ, quod est velle generaliter, & ut Auctor est naturæ; quo jure fieri non prohibet. Prohibitio, legislatoris est; prædefinitio absoluta, benefactoris: prædefinitio tandem ex suppositione exigentiæ, primæ causæ est. Deus, quia infinitus, hæc omnia simul munera obit, cujus est, & causare, & providere, & privilegiis donare. Creaturæ autem est vitare id, quod ex suppositione proprii vitii potest Deus velle. Neque hoc est caput difficile; cùm gubernator Reipublicæ nequeat velle hominis mortem absolutè; quam ex suppositione delicti velle tenetur. Deo igitur necessarius est, attento causarum ordine, iste actus: *Volo actum inseparabilem à malitia Creaturæ*; sicut Gubernatori iste: *Volo capitis damnationem consequentem culpam*.

41. Ad secundum respondetur, Deum non punire actionem physicam odii eâ ratione, quâ prædeterminata est, sed eâ ratione, quâ ponitur à Creatura, quæ non ponit illam, ut est præcisè bona physicè, sub qua ratione prædeterminatur à Deo, sed ponit liberè illam actionem physicam contra legem prohibentem, ut modò diximus de fundamento malitiæ. Non ergo Deus prohibet, nec punit, quod determinat. Nam in eo, quod determinat, id amat, quod jure causæ primæ efficere solus debet, & potest; in eo verò, quod punit, id odio habet, quod vitio suo Creatura deordinatè exegit, & prout exegit, fecit: sicut in physicis, Deus non amat claudicationem, sed gressum claudi: unde si claudicatio esset de genere moris, esset in claudi gressu, quod Deus amaret, & quod odio haberet, & puniret. Sic bonitas physica determinatur, sed non prohibetur à Deo: aliàs omnes actus physicè boni prohiberentur à Deo. Malitia ergo moralis est, quæ formaliter prohibetur; cùm præceptum prohibens actum, non tollat bonitatem physicam actûs, nec ipsum extrahat à determinatione physica Dei: undè solùm bonitati physicæ adjungitur malitia moralis: quarè voluntatem non adimplere præceptum, dicit efficere, & deficere: efficere ex Deo, deficere ex se ipsa: & Deus non prohibet, nec punit, quòd efficiat, sed quòd efficiat deficiendo. Hoc est, quod punit, & prohibet, at non quod determinat. Et mirum sanè, D. *Thomam* loco citato, & in sententiariis dist. 37. adduxisse auctoritatem S. *Fulgentii*, ut probaret, Deum non esse causam peccati, & illam penitùs omisisse in sequentibus articulis, ubi expresè docet, & probat, Deum esse causam entitatis peccati; hac sanè ratione, quia credidit, sophysma fore argumentum ex illa formatum.

42. Ad tertium, quod sophysma, & non argumentum est (committitur enim fallacia accidentis) concedenda est major; omnem enim veritatem diligit Deus. Sed quis adeò cœcus est, ut non videat; aliud esse, Deum velle veritatem propositionis, & aliud velle existere enuntiata per veram propositionem? Distinguenda insuper est minor: Vult, quòd existat odium absolutè à se prædeterminatum, nego: prædeterminatum ex suppositione humanæ exigentiæ, conc. min., & neg. consequentiam. Quæ ut esset recta, debebat poni odium ex absoluta prædeterminatione Dei. Considera hunc syllogismum, & omnis abibit æquivocatio. *Si voluntas secundùm ejus exigentiam à me præmota ponat*

nat odium, ponet cum malitia formali, sibi, & non mihi imputabili: sed secundùm ejus exigentiam à me præmota, ponit odium: ergo illud ponit cum malitia formali sibi, & non mihi imputabili. Qui syllogismus rectè concludit: non autem ille argumenti, in quo accipitur subjectum deformitatis pro deformitate aliunde proveniente.

43. Sed instabis primò: Actiones prohibitæ, quia malæ, quale est odium Dei, malæ sunt independentèr ab omni lege prohibente; quarè malæ essent, etsi prohibitæ non essent: ergo Deus illas prædeterminare nequit. Patet consequentia; nam ideo Deum præmovere diximus, quia Deus ex nulla lege tenetur abstinere à prædeterminatione talis entitatis, & actionis: undè entitas illa est purè effectus respectu Dei, & nullo modo defectus: ergo si independentèr à lege actio illa est mala, & defectuosa, etiamsi nulla sit lex respectu Dei, Deus illam non poterit prædeterminare. Secundò: Nequit esse aliquid in aliquo objecto à Deo prædeterminabile, quod non sit amabile ab ipso: sed cùm objectum est prohibitum, quia moraliter malum, nihil est in ipso, quod sit amabile à Deo; cùm nihil sit, quod non sit à Deo prohibitum: tendit enim prohibitio non solùm ad malitiam, sed ad ipsum actum: esset enim ridicula hujusmodi tendentia; *Non fit ablatio rei alienæ sine malitia*: sicut inutile esset præceptum, quo præciperetur elicientia actûs supernaturalis intrinsecè boni sub conditione positionis rectitudinis. Sicut ergo hoc præceptum tendit ad bonitatem actus, & ad entitatem inseparabilem ab ipsa; ita & præceptum prohibens actum intrinsecè malum primariò, & directè tendit ad entitatem, & malitiam talis actus: ergo si entitas talis actûs est prohibita, nec est amabilis, nec à Deo prædeterminabilis.

44. Ad primum constat solutio ex dictis; illudque solùm ex superioribus est repetendum, quod ex D. *Thoma* diximus, quòd in actione intrinsecè mala, datur entitas intrinsecè bona bonitate physicâ, quæ sufficit, ut terminet causalitatem divinam. Hoc enim habent actiones prohibitæ, quia malæ, quòd etsi malæ sint independentèr à lege actuali, at non sunt malæ formalitèr, sed fundamentaliter; non sunt malæ formalitèr, quia ubi non est lex, nec prævaricatio, teste *Apostolo*, quod de malitia, & prævaricatione formali ad minus debet intelligi. Sunt tamen fundamentaliter malæ, quia ex intrinsecis prædicatis exigunt prohiberi, ac proinde radicalem, seù fundamentalem malitiam non habent seclusо omni respectu, saltem fundamentali, ad legem. Quapropter comparativè ad voluntatem creatam non possunt malitiam ex omni capite exuere, saltèm fundamentalem, seù illam, quam radicalem appellamus, quia à voluntate creata absque omni respectu ad legem elici non possunt, ac proindè nec taliter quòd penitus censeantur exclusæ à linea moris, regulisque moralitatis. Voluntas autem divina est ab omni lege positiva libera; immo ipsi repugnat talis lex; est enim lex ipsa: & cùm ex alia parte actiones illæ bonæ sint bonitate physicâ, & naturali, sunt conformes Divinæ naturali legi, & respectu Dei se habent, ut purè effectus, & nullo modo ut defectus; quare determinari possunt.

45. In secundi solutione animadvertendum discrimen, quod reperi-

tur in præceptis particularibus negativis prohibentibus actum, & in præceptis negativis universalibus peccatum prohibentibus: quòd in præceptis particularibus negativis prohibentibus actum, vel qui sit de se, & ab intrinseco indifferens, vel qui sit intrinsecè malus, malitia non est primariò, & directè prohibita: nam objectum primariò, & directè prohibitum debet præsupponi ad ipsam prohibitionem, & malitia non præsupponitur ad legem prohibentem, sed consequitur; licèt ex malitia consecuta reddantur actus objectivè mali moraliter. Quod cùm certissimum sit in rebus malis, quia prohibitis, etiam currit in rebus prohibitis quia malis, teste D. *Thoma* 1.2. q.71. art.6. ad 4. dicente: *Ad quartum dicendum, quòd cum dicitur, quòd non omne peccatum ideo est malum, quia est prohibitum, intelligitur de prohibitione facta per jus positivum. Si autem referatur ad jus naturale, quod continetur primò quidem in lege æterna, secundariò verò in naturali judicatorio rationis humanæ, tunc omne peccatum est malum, quia prohibitum: ex hoc enim ipso, quòd est inordinatum, juri naturali repugnat.* Quibus docet, quòd cùm omnis actus sit malus moraliter, malitiâ actu tali, quia prohibetur à lege æterna, ut participata à nobis medio dictamine rationis naturalis, talis malitia proindè se habet pro posteriori ad prohibitionem Legis æternæ; & cùm sit posterior ad prohibitionem, nequit proponi, ut afficiens actus pro priori ad illam. At loquendo de præceptis negativis universalissimis, quibus prohibetur homini, injustè, & pravè operari, objectum primariò, & directè prohibitum est peccatum, ut hoc nomine significatur: nam licèt malitia sit terminus formalis *quo* prohibitionis, terminus tamen *qui* completus, & per se inspectus est totum concretum constans ex entitate, & malitia, quo nobis expressè, & signatè intimatur non peccare, malum esse fugiendum. Ex quibus respondetur ad argumentum, disting. min. Nequit esse aliquid amabile, quod est prohibitum, eâ ratione quâ est prohibitum per legem universalem, conc. min. per legem particularem, subdistinguo: secundùm id, quod prohibetur per illam tàm signatè, quàm exercitè, conc. min. signatè præcisè, neg. min. & consequent. Sicut enim in peccato adunantur illa duo, bonitas physica, & malitia moralis, ita & in Deo amor, & odium, causalitas per se, & permissio; efficientia, & prohibitio per ordinem ad diversa in peccato reperta.

46. Dices: Voluntati creatæ quod prohibetur directè, est actio, & non ut fundans malitiam: nam quòd fundet sequitur ex eo, quòd sit prohibita, & prohibetur id, quod præexistit prohibitioni: ergo prohibetur actio physicè sumpta. Prætereà: Ad minus negari non potest, posse actionem physicè sumptam prohiberi: ergo saltem tunc nequit Deus ad illam prædeterminare. Respondetur, quòd licèt non prohibeatur actio, ut fundat malitiam, tamen ex eo ipso, quòd prohibetur, est actio, quatenùs fundat: quia id prohibetur, quod debet non fieri; quod autem debet non fieri, est actio ab agente, qui tenetur illam omittere, & hæc est actio, ut fundat malitiam. Ad id, quod superadditur, conceditur antecedens; sed quia prohibetur, inficitur malitiâ in exercitio actus physicus.

cus. Et instatur argumentum in principiis Adversariorum, in quibus concursus Dei est actio ipsa peccati, quæ existit, non ex determinatione Dei, sed ex determinatione creaturæ; & Deus prohibens actionem, prohibet etiam existentiam sui concursûs, atque concursum suum identificatum cum malitia: vel ergo Deus prohibens suum concursum, prohibet aliquid bonum, vel aliquid malum? Si hoc secundum; concursus Dei erit malus, & inhonestus etiam pro priori ad prohibitionem, cùm tamen ante, & post prohibitionem bonus sit: si primum; redit contra ipsos argumentum, & quod ipsi dixerint, nobis sufficit.

47. Objicies quartò: Si Deus prædeterminaret materiale peccati, non intenderet seriò observantiam suorum præceptorum, quam seriò præcipit; sed hoc est apertè falsum: ergo & quòd prædeterminet ad materiale peccati. Probatur maj. Qui liberè ponit impedimentum infallibiliter excludens consecutionem finis, non seriò illum intendit. Sic non intenderet seriò vitam æternam, qui poneret impedimentum infallibiliter excludens ipsam; aut si quis diceret, volo peccare, etiamsi sciam, vitam æternam per peccatum impediri: sed prædeterminatio ad materiale peccati est impedimentum infallibiliter excludens observantiam, cùm actus amoris sit incompossibilis cum prædeterminatione ad actum odii Dei: ergo non intenderet Deus seriò observantiam præceptorum prædeterminans ad materiale peccati. Quod rursus explicatur: De ratione procurandi seriò consecutionem finis est, ut pensatis omnibus, promoveatur finis consecutio; sed inspectis omnibus, quæ Deus liberè præstat, nempè conferre homini libertatem ad ponendum, & non ponendum actum, prohibere positionem odii, & prædeterminare ad materiale odii, longè sunt efficaciora, quæ removent amorem, quàm quæ illum promovent: ergo Deus prædeterminans ad materiale peccati, non intendit seriò positionem amoris.

48. Respondetur distinguendo min. si sit causa particularis, conc. min. si sit causa universalis, neg. min. quia ad provisorem universalem pertinet, quòd aliqua non assequantur finem, ad quem illa sincerè, ac seriò ordinavit, ne sequantur majora inconvenientia, & ut ea, quæ à fine possunt juxta suam naturam deficere, aliquando deficiant. Undè etsi omnes ordinaverit Deus ad benè operandum, ut tamen splendeat pulchritudo scientiæ, & suavitas divinæ Providentiæ circa naturam ex se defectibilem, oportuit velle permissionem malorum, ut aliqua non attingerent finem rectæ operationis. Et claritatis gratiâ primi Syllogismi distinguatur major. Non intenderet seriò, idest efficaciter observantiam suorum præceptorum, conc. maj. non intenderet seriò voluntate antecedenti, & inefficaci, neg. maj. & concessâ min. juxta distinctionem, negatur consequentia; nam illa voluntas antecedens, & inefficax seria est.

49. Et argumentum multipliciter instatur. Primò: quia Deus volens, & eligens circumstantias, in quibus homo peccabit, illum, juxta Adversarios, moraliter determinat ad peccatum, cum quo non stat procuratio seria evitationis peccati. Et si dicas: Deus ponit illas circumstantias, non obligatus ad non ponendum illas, etsi videat, futurum

esse peccatum; undè permissivè se habet ad illud, & seriò procurat evitationem peccati; contra: ergo Deus ponens, sine obligatione non ponendi, entitatem, quæ impedit observationem præcepti (non prout est à Deo, sed quatenùs est à creatura) seriò intendit observationem præcepti, & vitationem peccati. Probo consequentiam: Nam Deus ponens hominem, sine obligatione non ponendi, in circumstantiis, in quibus homo peccabit, ideò non determinat ad peccatum, & seriò procurat vitationem peccati, quia ponit sine obligatione non ponendi circumstantias, & insuper quia ex circumstantiis non sequitur per se peccatum, sed ex malitia voluntatis: sed Deus non est obligatus ad non ponendum entitatem peccati; immò, ut naturalis Auctor debet prædeterminationem non negare: & ex illa, prout à Deo, non sequitur per se peccatum: ergo non determinat ad peccatum, & procurat seriò vitationem peccati.

50. Instatur secundò in sententia Adversariorum: Qui suppositâ unâ parte complexi, illi conjungit alteram ejusdem complexi partem, censetur apud Contrarios ponere totum complexum: sed Deus suppositâ præscientiâ de peccato futuro sub aliqua conditione, ponit talem conditionem: ergo censetur ponere complexum ex præscientia, & ex illa. At complexum hoc malitiam infert infallibiliter: ergo Deus determinat ad malitiam peccati; & tamen seriò intendit illam vitare: ergo ex eo, quòd Deus determinet ad entitatem peccati, ex qua determinatione per accidens sequitur peccatum, non sequitur, quòd non intendat seriò vitationem peccati. Si dicas: Qui suppositâ unâ parte complexi, ponit aliam physicè, vel moraliter, censetur ponere complexum: Deus autem nec physicè, nec moraliter ponit alteram partem complexi: non physicè, quia non ponit illam per actionem, quæ de se est determinatio, ut totum complexum existat collectivè: non etiam moraliter, quia non tenetur Deus se avertere per præscientiam illius veritatis à positione illius conditionis, ac proindè in ordine ad imputationem peccati non se gerit, ac si positivè determinaret ad malitiam ponendo physicè illud complexum. Contra tamen obstat: Illud complexum eo modo, quo existit hic & nunc, infert infallibiliter peccatum: sed suppositâ præscientiâ, illud complexum existit sive physicè, sive moraliter ex vi positionis conditionis: ergo Deus illam conditionem ponens determinat ad peccatum. Contra secundò: Quidquid sit de positione complexi, tamen negari non potest, quòd, qui, positâ unâ parte complexi inauferibili, ponit aliam, facit, juxta Contrariorum principia, quòd existat complexum: ergo Deus ponens conditionem, suppositâ præscientiâ, facit, quòd existat complexum: at illud determinat ad peccatum: ergo. Contra tertiò: nam saltem facit conjunctionem unius partis cum alia; sed hæc conjunctio infert peccatum: ergo. Quartò: Positis duabus partibus complexi, datur in re determinatio absoluta ad peccatum, quia datur aliquid inconjungibile cum carentia peccati; & hoc ex sola voluntate Dei: ergo potest esse à Deo determinatio, ex qua inferatur infallibiliter malitia peccati. Quintò: Ideò Deus faciens aliquid, ex quo sequitur infallibiliter peccatum, non determinat moraliter ad illud, quia non tenetur

vitare

vitare illud : ergo Deus ponens entitatem, ex qua infallibiliter sequitur malitia, non determinabit ad peccatum, nec ei malitia imputabitur; quia non tenetur vitare malitiam peccati.

51. Dices tamen: Deus in nostra sententia decernit entitatem peccati non præscindens, sed sciens, quòd determinatio infert malitiam odii, sive odium: sed in sententia contraria pro signo, quô Deus decernit auxilium sufficiens ex intentione vitationis odii, præscindit à scientia de odio sub eo auxilio, si detur: undè in hac sententia potest Deus seriò intendere vitationem odii, non verò in nostra.

52. Contra tamen primò: nam qui potest scire, & explorare, utrùm auxilium conjungendum sit cum odio, & non explorat, perindè se habet ad imputabilitatem, ac si explorasset: sed pro signo, in quo Deus decernit auxilium sufficiens, explorare potuit, utrum auxilium conjungendum esset cum odio: ergo perindè se habet ad imputabilitatem, ac si explorasset. Patet min. quia Deus, cui nota erat auxilii natura, sciebat pro signo decreti, auxilium fore conjungendum cum odio, aut cum odii carentia, & quòd determinatio ad alteram partem ipsi occultari non poterat, si expectaret voluntatis determinationem: ergo potuit suspendere decretum usque ad signum sequens, in quo eventum agnosceret, ac subindè explorare potuit, utrum auxilium conjungendum esset cum odio. Contra secundò: Non solùm est contra seriam intentionem vitandi peccatum, disponere res, ut peccatum non vitetur, sed etiam non disponere res, ut vitetur, cùm possit sic illas disponere, ut vitetur: sed decretum dandi auxilium ex intentione vitandi peccatum ante præscientiam de eo, quòd auxilium sit conjungendum cum odio, si detur, infert, Deum non disponere, cùm possit, res ita, ut vitetur; sicut decretum dandi auxilium ex prædicta intentione post scientiam de conjunctione auxilii cum odio infert, Deum disponere res ita, ut non vitetur: ergo sicut hoc non obest seriæ intentioni vitandi peccatum, ita nec illud debet obstare.

53. Ad confirmationem, seu explicationem argumenti disting. maj. de ratione procurandi seriò finem respectu agentis particularis, conc. maj. respectu agentis universalis, neg. maj. Et instatur in reprobis, quibus Deus seriò vult gloriam; & tamen, consideratis omnibus, media, quæ illam removent, sunt efficaciora mediis, quæ illam promovent: nam illam promovent auxilia sufficientia; illam verò removet decretum negandi statum, vel circumstantias, in quibus auxilia hæc præsciuntur conjungenda cum salutari consensu excludente peccatum.

54. Objicies quintò ex P. *Marin* loco citato n. 5. Malitia formalis, si in privativo consistit, consistit in eo, quòd actus non contrahatur per differentiam amoris; sed si Deus prædeterminaret ad materiale odii, Deo tribueretur, quòd actus non contraheretur per differentiam amoris: ergo Deo tribueretur malitia. Prob. min. Cui tribuitur, quòd actus contrahatur per differentiam essentialiter incomponibilem cum differentia amoris, tribuitur, quòd actus non contrahatur per differentiam amoris: sed si Deus prædeterminaret ad materiale odii, Deo tribueretur,

tur, quòd actus contraheretur per differentiam incomponibilem essentialiter cum differentia amoris: ergo. Min. videtur vera, quia Deo tribuitur, quòd actus contrahatur per differentiam odii secundùm positivum, quod dicit hæc differentia; sed differentia odii secundùm positivum, quod dicit, est essentialiter componibilis cum differentia amoris: quia amor, & odium ejusdem objecti, non solùm moraliter, sed etiam physicè opponuntur; & præcipuè opponuntur, quia nempè nequit idem actus, adhuc physicus, esse amor, & odium ejusdem objecti: ergo.

55. Respondetur distinguendo maj. Cui tribuitur, quòd actus contrahatur per differentiam essentialiter incomponibilem cum differentia amoris, eâ ratione, quâ talis differentia pugnat essentialiter, & est impedimentum amoris, conc. maj. quâ non est incomponibilis cum differentia amoris, neg.maj. & distinctâ eodem modo min. nego consequentiam. Verum quippè est, quòd in omnibus essentialiter oppositis, cui debetur, quòd actus contrahatur per differentiam, quâ formaliter est incomponibilis cum alia, tribuitur, quòd actus non contrahatur per illam: sic videre est in animali, quod cùm contrahatur per rationale, tribuitur ei, quòd non contrahatur per irrationale: & cui debetur, quòd actus sit formaliter dissensus, tribuitur, quòd non contrahatur per differentiam assensûs. At Deus prædeterminans ad materiale peccati causat talem differentiam, quatenùs entitas, & actualitas est; quâ ratione non est proximè, & immediatè incomponibilis cum differentia amoris: hæc enim entitas, prout à Deo, nec habet, quòd conjungatur cum malitia, nec habet, quòd conjungatur cum carentia malitiæ: non cum malitia, quia hæc provenit à deordinata voluntate; non cum carentia malitiæ, propter connexionem logicam inter illum conceptum entitatis, & malitiæ; quia nimirùm entitas illa non componitur cum entitate necessaria ad carentiam malitiæ. Solùm ergo differentia illa specifica odii est proximè incomponibilis cum rectitudine charitatis, quà deformitatem dicit, vel dum intelligitur esse defectivè à voluntate, quia efficitur cum defectu attentionis, & subjectionis ad regulam rationis, & legis divinæ. Quòd ergo Deus sit causa hujus, quod est rationem communem actûs humani contrahi per differentiam specificam odii, quatenùs entitas, & actualitas est, non est causa differentiæ odii eâ ratione, quâ est incomponibilis cum differentia amoris. Sed ut hujus satis involutæ solutionis notitia aperiatur, illud imprimis ad ejus explanationem accipe; quòd differentia specifica odii Dei dupliciter considerari potest; vel prout egreditur à voluntate, ut potentia activa præcisè; vel prout est ab ipsa, ut physicè activa, & simul moraliter defectiva, seu ut operante sine attentione, & subjectione ad regulam rationis, & legis divinæ, sub qua solùm consideratione, ad differentiam specificam odii Dei, consequitur privativa malitia in odio Dei; & cujus Deus non est causa, etsi sit causa hujus, quod est rationem communem actûs humani contrahi per differentiam specificam odii, quatenùs entitas, & actualitas est. Rem luculenter explicat, & probat eruditissimus Mag. P. *Joannes de Alia-*

Aliaga Primarius Universitatis Salmanticensis publicus Theologiæ Professor tract. de causa peccati dub.3. §.16. dicens: *Nam in sententia Thomistarum, quam arguens supponit, ut veram, si non adesst lex præcipiens apponere rectitudinem charitatis, quoties homo se exerceret in tali materia, non daretur in odio malitia aliqua moralis; cùm in tali sententia, privatio rectitudinis constitutiva peccati, sit privatio moralis ortum ducens ex lege: & tamen in dicta hypothesi adhuc rectè posset concipi contractio actûs humani in materia charitatis, nec per differentiam specificam dilectionis, nec odii; quin ad hujusmodi contractionem consequeretur in odio aliqua malitia moralis. Igitur differentia specifica odii admittit duplicem considerationem suprà relatam, & dependet à voluntate, & quatenùs agens physicum est, & quatenùs agens defectivum morale est; sub qua consideratione producit materiale odii, & contrahit per illum rationem communem actûs in materia charitatis, ponitque ex consequenti privationem rectitudinis.* Quibus acceptis, facilè intelligitur solutionis doctrina; nam ut laudatus Magister notat suprà, malitia privativa odii non consistit in eo, quòd ratio generica actûs humani reperta in odio Dei non contrahatur per differentiam specificam actûs charitatis, sed in eo, quòd deficiat ei rectitudo charitatis, quâ contrahatur per differentiam specificam odii. Nam etsi differentia specifica actûs charitatis includit rectitudinem ipsius, superaddit tamen aliquid constitutivè de genere physico; cùm actus charitatis secundùm suum esse differentiale dicat perfectionem, & actualitatem ad genus physicum directè, & primario spectantem.

56. Sextò arguitur ex P. *Vincentio Ramirez*: Repugnat Deum velle, & prædeterminare materiale peccati, quin velit malum moraliter, & inseparabiliter tale; sed repugnat Deum velle malum moraliter inseparabiliter tale: ergo & quòd velit, & prædeterminet materiale peccati. Probatur min. Velle malum moraliter inseparabiliter tale, est velle malè moraliter; sed Deus prædeterminans ad materiale peccati, nequit velle malè moraliter: ergo ipsi repugnat velle malum moraliter inseparabiliter tale. Probatur maj. Velle malè moraliter, est velle id, quod cognoscitur non posse existere, quin dissonet rationi: sed velle malum moraliter inseparabiliter tale, est velle, quod non potest existere, quin dissonet, & repugnet rationi, & legi: ergo. Secundò: Deum velle materiale peccati, est velle illud, prout possibile, & prout excludens suum contradictorium: sed Deum velle materiale peccati, est velle materiale peccati, prout connexum cum malitia morali: ergo Deus in tali casu prædeterminationis ad materiale peccati, vellet illud, prout connexum cum malitia; sed prout connexum cum malitia est impotens metaphysicè non conjungi cum malitia morali: ergo Deus illud vellet, prout impotens non conjungi cum malitia morali: sed impotentia ad non conjunctionem cum malitia morali, est necessitas, & determinatio ad conjunctionem cum illa: ergo Deus non prædeterminaret ad materiale peccati specificativè, sed quà reduplicativè est connexum cum malitia morali.

57. Ad

57. Ad primum respondetur, disting. maj. Velle malè moraliter, est velle id, quod cognoscitur, non posse existere absque dissonantia ad legem, & rationem, ponendum ab ipso volente, conc. maj. ponendum ab alio, subdist. ponendum ab alio ex absoluta determinatione sic volentis, conc. ex suppositione, nego maj. & distinctâ eodem modo min. negatur consequentia. Ut enim toties diximus hìc distingui debet, quod est à voluntate tanquàm à deficiente. Materiale, quod cognoscitur, non posse existere absque dissonantia ad legem, & rationem, ponendum à voluntate, involvit defectum voluntatis, quem Deus non vult, & ad quem non prædeterminat, sed solùm ad actionem peccati, secundùm id, quod dicit actualitatis, & non defectûs, & imperfectionis. Hinc fit, quòd cùm entitas physica peccati non connectatur inseparabiliter cum malitia, nisi quatenùs egreditur à voluntate cum defectu subjectionis ad regulam rationis, cùm sub isto conceptu non terminet causalitatem Dei, Deus volens actionem, quæ connectitur cum malitia, non vult malè moraliter; cùm volens entitatem, defectum non velit, nec sit causa ipsius. Esset quidem causa, si primò, & absolutè, seu nullâ exigente naturâ, ita vellet actum à creatura poni; cùm verò ponit juxta creaturæ exigentiam id, quod ab illa sine dissonantia poni non potest, non vult malè moraliter, sed vult sanctissimè causæ primæ munus explere. Ad secundum respondetur, distinguendo maj. Deus volens materiale peccati vult illud, prout ponibile à voluntate creatâ, quatenùs potentia activa est, conced. maj. quatenùs potentia peccans, & deficiens, neg. maj. Et similiter ad aliam probationem, quòd Deus vult entitatem, prout excludentem suum contradictorium, distingui debet: est contradictorium entitatis, quæ formaliter est à Deo volita, & contradictorium malitiæ moralis, negatur: & illi est contradictorium distinctum à contradictorio malitiæ, conceditur. Entitas, quà formaliter volita à Deo, respicit pro contradictorio carentiam actualitatis, & perfectionis repertæ in actu peccaminoso. Contradictorium malitiæ est ipsa carentia malitiæ, vel rectitudo, quæ excluditur ex vi conceptûs expliciti deformitatis, qui non componitur cum sui ipsius carentia. Quarè Deus volens existentiam entitatis, vult ipsam, prout excludentem suum contradictorium: at non conjunctionem cum malitia morali; nec ex vi talis volitionis datur in Deo necessitas, & determinatio ad conjunctionem entitatis cum malitia. Debet enim maximè distingui id, quod dicit in recto connexio, ab eo, quod dicit de connotato: quoad rectum solùm dicit actualitatem, & entitatem physicam actionis, quoad obliquum includit malitiam. Et Deus rectè potest velle, quod importatur in recto, quin velit, quod importatur in obliquo. Et hæc de præsenti disputatione, in cujus gravissima explicanda difficultate si plus justo immorati sumus, levioris culpæ existimavimus, tàm multa fusè dixisse, quàm ipsam inexplicatam relinquere.

DISPU-

DISPUTATIO XIII.

De Concordia libertatis cum gratia ab intrinſeco efficaci.

Difficultas quæſtionis proponitur, & explicatur.

1. ERDUXIT nos ordo doctrinæ ad maximam illam difficultatem veneratione digniſſimam, quam non ſolùm maximam, ſed inſuperabilem pronunciavit *Auguſtinus* lib. 1. de gratia *Chriſti* cap. 47. dicens: *Ista quæſtio, ubi de arbitrii libertate, & Dei gratia diſputatur, ita eſt ad diſcernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando aſſeritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri.* Quæ quidem verba, cùm in ſenſu aſſertivo malitioſè intelligeret *Julianus* Hæreticus, ſic Sanctus Doctor eum alloquitur lib. 4. contra *Julianum* cap. 8. *Aſſeris, me dixiſſe, negari liberum arbitrium, ſi gratia commendetur, & iterùm negari gratiam, ſi liberum commendetur arbitrium. Calumniaris. Non hoc à me dictum eſt; ſed propter ipſius quæſtionis difficultatem, videri hoc poteſt dictum eſſe, & putari.* En ergo ardua, & difficillima quæſtio, quæ perturbavit ſemper, & perturbare poteſt non intelligentes gratiæ vim, & efficaciam. Inſuperabilem illam ſæpiùs dixit *Auguſtinus*, maximè Epiſt. 214. Fr. *Valentino*. *Melius autem facitis (quod multùm rogo) ſi ipſum, à quo dicunt, ſe fuiſſe turbatos, ad me mittere non gravemini. Aut enim non intelligit librum meum, aut fortè ipſe non intelligitur, quando difficillimam quæſtionem, & paucis intelligibilem, ſolvere, atque enodare conatur. Ipſa enim eſt quæſtio de gratia Dei, quæ fecit, ut homines non intelligentes, putarent Apoſtolum Paulum dicere: Faciamus mala, ut veniant bona. Undè Apoſtolus Petrus in ſecunda Epiſtola ſua: Quapropter, inquit, cariſſimi hac expectantes ſa-*

tagite inviolati, & immaculati apud eum reperiri in pace, & Domini nostri patientiam salutem existimate. Sicut & dilectissimus frater noster Paulus secundùm eam, quæ data est ei sapientiam, scripsit vobis, ut & in omnibus Epistolis, loquens in eis, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles homines pervertunt; sicut & cæteras Scripturas ad proprium suum interitum. Cavete ergo, quod tantus Apostolus tam terribiliter dicit, & ubi sentitis vos non intelligere, interim credite divinis eloquiis; quia & liberum est hominis arbitrium, & gratia Dei, sine cujus adjutorio liberum arbitrium, nec converti potest ad Deum, nec proficere in Deo.

2. Rursus illam esse ad expediendum difficilem scribit *Epist.* 215. eidem *Valentino*: *De qua difficillima quæstione, hoc est de voluntate, & gratia non opus habui in hac Epistola diutiùs disputare: quoniam & aliam jam eis dederam, tanquam citiùs rediturus, & scripsi ad vos etiam librum, quem, si adjuvante Domino, diligenter legeritis, & vivaciter intellexeritis, nullas existimo inter vos de hac re dissensiones ulteriùs jam futuras.* Et eidem *Valentino* dirigens librum de gratia, & lib. arbitrio cap. 1. *Quidquid est autem, quò pervenire nondum potest vestræ mentis intentio: pacem inter vos, & charitatem servantes, à Domino, ut intelligatis, orate: & donec vos ipse perducat ad ea, quæ nondum intelligitis, ibi ambulate, quo pervenire potuistis.*

3. Hoc sanè arduum, & non facilè pervium. Quarè S. P. *Augustinus* ad ineundam gratiæ, & libertatis concordiam, duplicem errorem refellit, & eorum, qui, ut ipse loquitur de gratia, & libero arbitrio, *Hominis liberum arbitrium sic prædicant, & defendunt, ut Dei gratiam negare audeant, & conentur auferre*; & illorum, qui, teste eodem Sancto Doctore lib. 2. de peccat. merit. & remiss. cap. 18. n. 28. *Sic gratiam Dei defendunt, ut negent hominis liberum arbitrium, aut quando gratia defenditur, negari existimant liberum arbitrium.* Neque ergo neganda est gratia, neque liberum arbitrium sic defendendum, ut à gratia separetur, tanquam sine illa, vel cogitare aliquid, vel agere, secundùm Deum, ullâ ratione possimus, quod omninò non possumus, ut scripsit S. Doctor epist. 114. & 216. & 217. aliàs 107. Ita obscura semper visa est præsens Disputatio.

4. At si temporibus illis difficillima, ac paucis intelligibilis visa est quæstio ista; & adhuc in nostris hoc sublime mysterium ita à mortalium cogitationibus est elevatum, ut quò humana mens aliquid curiosiùs investigare nititur, eò tantæ ipsius majestatis deterrita magnitudine turpiùs hallucinetur. Sit namque in animo hujus concordiæ quælibet hucusque excogitata opinio: semper iisdem tenebris hæc quæstio involuta manet. Si Thomistarum partes suscipias, voluntatem liberè velle, & Deum efficaciter voluntatem determinare, ut liberè velit, hoc rationi humanæ penitùs obtrusum, & occultum est: ex duobus piis, cur huic donetur perseverantia usque in finem, illi non donetur, inscrutabilia sunt judicia Dei, quæ nulla hominum solertia, nulla vis ingenii, nulla mentis acies consequi potest: utrumque tamen Fides componit, licèt ra-

rationi humanæ incredibilis, & admirabilis sit ista communio, inexplicabilis utriusque conjunctio.

5. Si ad Jesuitarum sententiam accedas, vel propugnes æquilibrium virium, vel potentiæ, sive gratiam *congruam* in his circumstantiis, & non in aliis, quò magis mentis aciem intendis, eò minùs ferre poteris hujus systematis doctrinam. Quid namque difficilius, quàm quòd è duobus æquè vocatis, unus veniat, non item alter; immò & ille nonnunquàm audaciùs reluctetur, qui uberiori gratiâ donatur, nisi voluntatis arbitrium sequatur gratia? An iterùm possibile est rationi humanæ comprehendere, quomodò Deus, cujus ineffabilis misericordia semper ad ostium pulsat, ut suarum peccatorem participem faciat deliciarum, qui ipsum fugientem, & prævaricantem videt, eumque patienter expectat, ut pœnitentiam agat; in quo judicium superexaltat, atque excedit misericordia, & ejus ita proprium est misereri semper, & parcere, ut non sit voluntatis ejus mors impii, sed ut magis convertatur, & vivat; Annè, inquam, credibile est, quòd uni largiatur gratiam proportionatam, & *congruam* his circumstantiis, quâ infallibiliter salvabitur, & alteram minùs congruam largiatur aliis, quâ, etsi propriæ voluntatis defectu, infallibiliter damnabuntur, potens dare gratiam aliam, quâ infallibiliter in illis circumstantiis essent salvandi? Hæc tamen, quæ rationi humanæ videtur crudelis, & durissima gratiæ *congruæ* denegatio, sociabilis ab ipsis propugnatur cum illa Dei misericordia. Quare in omnibus his agnoscendum est Dei judicium occultissimum quidem, sed sine ulla dubitatione justissimum, ut sapientissimè dixit *Augustinus* Oper. imperf. contra *Julianum* lib. 1. cap. 48. *Quasi non de illo graviùs conquerantur stulti, & indocti similes tui, qui dicunt, ut quid creat, quos impios, & damnandos esse præscivit? Ut quid eos postremò, donec ad impietatem damnabilem perveniant, facit vivere, quos antequam tales fierent, ex hac vita posset auferre; si animas amat, si commendat charitatem suam in nobis, si filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum? Quibus si dicatur, O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Inscrutabilia sunt judicia ejus: irascuntur potiùs, quàm mitescunt...... In eis ergo, quos liberat, amplectamur misericordiam: in eis autem, quos non liberat, agnoscamus judicium, occultissimum quidem, sed sine ulla dubitatione justissimum.*

6. Par, una, & eadem est difficultas in aliorum doctrina. In omni modo loquendi, semper abditus est, atque occultus, & ex omni parte densâ caligine circumseptus, atque in obscuro delitescens modus ille, quò Deus operatur in nobis. Quis enim in hac mortalitate nostra, infirmitateque naturæ assequi poterit, Deum producere creaturas certò, & infallibiliter prævidens abusuras omnibus gratiis, ex quo æternâ cruciabuntur pœnâ sensûs, & ipsis interminabilis erit divinæ visionis carentia, quæ dolores supereminet universos? Hoc sanè non percipit humana ratio, quomodò Deus hunc producat, certò, & infallibiliter prævidens illius plangendam conditionem, detestandam cœcitatem, infelicitatem fugiendam. Tamen res ita est; nec in omni quidem æternitate pro dignitate poterit explicari.

 7. Cau-

7. Cautè ergo, & elimatè, quantum possumus, loquendum. Dicam, non de meo quidquam, nec à me, cùm non sit meæ tenuitatis, & imbecilditatis, debitum de re tanta interponere judicium. Non tantum ipse mihi sumo, atque arrogo, ut tam gravem controversiam esse credam disceptationis, & cognitionis meæ; nam ut observat *Augustinus* Epist. 155. aliàs 52. *Quædam acutissima, & excellentissima ingenia tantò in majores errores ierunt, quantò præfidentiùs, tanquàm suis viribus cucurrerunt.* Sed quod nobis Deus clarâ, & jucundissimâ *Augustini*, & *Thomæ* luce, de hoc indeficientissimo sapientiæ, & potestatis suæ thesauro patefecit, proferemus. In hoc scientiæ speculo contemplari visum est, pro præsentis Disputationis resolutione, quidquid ad gratiæ Dei reflectitur Sacramentum, ut hujus concordiæ existentia majori quà licet auctoritate statuatur, Sanctorum Doctorum *Augustini*, & *Thomæ* sequendo vestigia.

8. At licèt faveant *Augustinus*, & *Thomas*, nec ipsis adjuvantibus, & opitulantibus, omnes quæstionis hujus latebrosissimos sinus perscrutari, & discutere, ut dignum est, quisquam poterit. Audiamus iterùm S. *Augustinum* tract. 53. in *Joann.* cap. 19. num. 7. loquentem: *Non ergo me, fratres, ad hanc penetrandam altitudinem, ad hanc abyssum discutiendam, ad inscrutabilia perscrutanda, expectatio vestræ charitatis impingat. Agnosco modulum meum, sentire mihi videor, etiam modulum vestrum. Altiùs est hoc incrementis meis, & fortiùs viribus meis; puto, quia & vestris. Simul ergo audiamus admonentem Scripturam, atque dicentem Eccl.* 3. 22. *Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris. Non quia ista negata sunt nobis, cùm Deus magister dicat Matth.* 10. 26. *Nihil est occultum, quod non revelabitur. Sed si in quod pervenimus, in eo ambulemus, sicut dicit Apostolus Philipp.*3.15. & 16. *non solùm, quod nescimus, & scire debemus, sed etiam si quid aliter sapimus, id quoque nobis Deus revelabit. Pervenimus autem in viam fidei, hanc perseverantissimè teneamus. Ipsa perducet ad cubiculum Regis, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi. Coloss.* cap. 2. vers. 3. *Non enim ipse Dominus Jesus Christus suis illis magnis, & præcipuè electis Discipulis invidebat, quando dicebat Joann.* 16. vers. 12. *Multa habeo vobis dicere, sed non potestis illa portare modò. Ambulandum est, proficiendum est, crescendum est, ut sint corda nostra capacia earum rerum, quas capere modò non possumus. Quòd si nos ultimus dies proficientes invenerit, ibi discemus, quod hic non potuimus.* Hæc *Augustinus*, & nos cum illo dicimus: Mysteria hæc spiritualia sunt, cœlestia sunt, & divina. Accipite quod possumus, & ubi vestræ expectationi non suffecerimus, ab illo intelligentiam poscite, qui venit, ut lux, ut doceret hominem; vel sperate in patria instructi per Verbum hæc cœlestia cogitare, ut perscrutari valeatis, quæ hic non possumus. Interim Disputationem istam aggredior, tum rationes conducentes ad hanc veritatem adducendo, tum argumenta, seu fuerint sophismata, Adversariorum solvendo; ut, hujus concordiæ existentia, majori, quà licet, auctoritate statuatur, & ne infirmis sint argu-

argumenta opposita occasio scandali, aut recessûs à doctrina illa mirabili; cujus lumine mens erudita, difficilia penetrat, obscura pervadit, ardua transcendit, & intricata clarissimè evolvit.

DUBIUM I.

Quæ & qualis sit vera sensûs compositi, & divisi intelligentia? qualisque sit potestas antecedens, & consequens liberi arbitrii?

§. I.

Rejicitur quorumdam falsa sensûs compositi, & divisi intelligentia.

9. Hic primò examinandum duximus, in quo consistat, percelebris illa distinctio sensûs compositi, & divisi; cùm voluntatis libertas agnosci minimè possit, ignoto dominio actûs. Tractat ita perlucidè distinctionem istam Mag. *Lemos* tom. 1. tract. 4. ut nihil novi posteris reliquerit dicendum. Hujus distinctionis probat necessitatem ex Sacra Scriptura, Conciliis, & Patribus, quæ sine hac distinctione congruam nequeunt habere intelligentiam. Nam *Genes.* 24. *Laban*, & *Bathuel* dicunt: *A Domino egressus est sermo, non possumus extra placitum ejus quidquam aliud loqui tecum.* Et lib. Numer. cap. 22. ait *Balaam*: *Numquid loqui potero aliud, nisi quod Deus posuerit in ore meo?* Cùm autem omnes isti liberè loquerentur, ut constat, potestas, quam sibi negant ad loquendum, est potestas consequens; sive in sensu composito. Rursus *Joann.* 12. de *Judæis* dicitur: *Non poterant credere, quia iterum dixit Isaias: excæcavit oculos eorum*, quo in loco non negatur Judæis potestas antecedens, seu in sensu diviso ad credendum, alioquin peccatum non commisissent infidelitatis, quod est falsum; sed negatur potestas consequens, sive in sensu composito: quia videlicet potestatem non habebant Judæi ad conjungendam fidem cum excæcatione, quam de illis *Isaias* pronunciaverat. Simile est illud: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste.* Et iterùm: *Si non potest calix iste transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua*; ubi verbum *potest* accipitur in sensu composito; nec enim Pater decernens passionem *Christi*, à se potestatem abjecit absolutam illam amovendi à *Christo*, sed tamen potestate illâ retentâ, erat amotio impossibilis in sensu composito decreti. Idem sensus compositus colligitur ex illo Psal. 75. *Tu terribilis es, & quis resistet tibi?* Et ex illo *Isaiæ* 47. *Non resistet mihi homo.* Et ex illo *Rom.* 9. *Voluntati ejus quis resistit?* Et ex illo *Isaiæ* 46. *Consilium meum stabit, & voluntas mea fiet.* Et ex illo *Isaiæ* 13. *Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare?* Quæ omnes locutiones sensum

sum compositum videntur apertissimè denotare, quia videlicet non stant, nec stare possunt ista duo, quòd Deus absolutâ suâ voluntate velit aliquid fieri, & quod illud non fiat.

10. Ex Sacro Concilio *Tridentino* eâdem constat claritate istius distinctionis necessitas. Nam Sess. 6. de justificat. Can. 22. ita definit: *Si quis dixerit, justificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse; anathema sit.* Non est dubium, quòd verbum *posse* accipiatur in sensu composito; nam certè loquendo de potestate in sensu diviso, perseverare potest justificatus, cui tale deficit auxilium. Nam justus, qui non perseverat, liberè omittit perseverantiam, nec enim peccaret non perseverando, si liberè perseverantiam non omitteret: & tamen illud speciale auxilium, cujus Canon meminit, non habuit; quia cum illo speciali auxilio, in quo consistit munus perseverantiæ, perseverantiæ carentiam conjungere non valeret: quippe qui illud habet, ut docet S. *Augustinus*, infallibiliter perseverat: ergo in sensu composito carentiæ illius auxilii specialis, habuit per gratiam, quâ justus erat, & per auxilia communia potestatem antecedentem ad perseverandum, sive in sensu diviso, non consequentem, sive in sensu composito, quia scilicet perseverantia cum illius auxilii carentia compossibilis non est.

11. Constat tertiò necessitas hujus distinctionis ex Sanctis Patribus. Nam D. *Augustinus* in *Joann.* tract. 26. explicans illa verba *Christi*: *Erunt omnes docibiles Dei*; ait: *Quarè hoc dixit, o Judæi? Pater vos non docuit, quomodò me potestis agnoscere?* Et serm. 17. de Nativ. dicit de *Isaac*: *Apprehendi meruit, vinciri meruit; non tamen aliquid Mundo contulisset, si potuisset occidi*: ac tandem lib. 3. contra *Cresconium Grammaticum* ait cap. 33. *In his Cypriani verbis non intelligimus lucem non capere divisionem, nisi Sanctis in Regno Dei prædestinatis, qui dividi ab Ecclesia nullo modo possunt*: quibus in locis non negatur potestas antecedens, sive in sensu diviso: sic enim poterant Judæi *Christum* agnoscere, *Isaac* occidi, Prædestinati damnari: sed negatur potestas consequens, sive in sensu composito. Hæc necessitas communi aliorum Sanctorum Patrum consensu firmatur, *Athanasii, Hieronymi, Chrysostomi, Gregorii, Prosperi, Fulgentii, Bernardi, Anselmi, Leonis I.*, & *Cælestini I.* quorum verba non adducimus, quia minimè necessaria.

12. Constat ultimò ex D. *Thoma* Opusc. 39. cap. 5. ubi explicans, quomodò fallaciæ compositionis, & divisionis cavendæ sint, ita dicit: *Formatur sic paralogismus: Quemcumque possibile est esse album, possibile est, quòd ipse sit albus: sed nigrum possibile est esse album: ergo possibile est, quòd niger sit albus. Non valet, quia illud dictum, nigrum esse album, potest supponere ei, quod dicitur possibile, vel ratione subjecti, & tunc possibilitas attribuitur subjecto dicti, & est modalis de re, & tunc est divisa, & vera. Est enim sensus, quòd ille, qui est niger, potentiam habet, quòd sit albus. Vel potest idem supponere in ratione totius dicti, & sic est modalis de dicto, & est composita, & falsa, & est sensus,*

sensus, quòd hoc dictum, album esse nigrum, est possibile. Undè est fallacia compositionis. Et potest etiam formari sic paralogismus: Quodcumque esse nigrum est impossibile, ipsum non potest esse nigrum: sed album esse nigrum, est impossibile: igitur album non potest esse nigrum. Non valet, quia minor est duplex, sicut suprà dictum est; & in sensu composito est vera, & in diviso est falsa. Undè est fallacia divisionis. Hæc tanta D. *Thomæ* diligentia in detegendis his fallaciis satis ostendit, quàm necessaria sit illius distinctionis cognitio, quæ cùm reverà perfectam totius disputationis intelligentiam comprehendat, duplici conclusione ipsam explanare conabor.

13. Recipiunt omnes Scholastici, etiam Jesuitæ, distinctionem istam, sed non omnibus communis est intelligentia. Tria sibi Doctores Societatis, ut certissima statuunt fundamenta, quæ refert, & impugnat loco citato piissimus, & sapientissimus Mag. *Lemos*. Sensus compositus, ajunt, importat compositionem alicujus actûs, vel alicujus formæ cum subjecto; ita sanè, ut quoties ex parte subjecti ponitur vel forma, vel actus in propositione, fit sensus compositus. Undè aliqui asserunt, hanc esse compositam: *Homo albus potest esse niger*, quia ex parte subjecti ponitur albedo, quam significat vox *albus*: & similiter ista est composita apud ipsos: *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum potest dissentire*; undè asserunt, per illam importari compossibilitatem dissensûs cum motione, & excitatione arbitrii à Deo facta. Illam verò appellant divisam, in qua ex parte subjecti non importatur forma aliqua, sed remotio illius. Undè illa propositio: *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum potest dissentire*, ut sit divisa, ita debet accipi: *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum, ablatâ ab ipso motione, & excitatione Dei, potest dissentire, non tamen illâ retentâ*. Et ita existimabant olim, à nostris sensum compositum, & divisum intelligi, & acceptari.

14. Ut ergo Recentiores hâc utantur distinctione, asserunt, illam habere locum in propositionibus, quæ ex parte subjecti important aliquid consequens exercitium aliquod nostræ libertatis: v. g. ista est vera in sensu diviso, *Petrus amans potest odisse*; est tamen falsa in sensu composito; in sensu diviso est vera, quia denotatur in illa, quòd Petrus, dum est sub exercitio libero amandi, retinet potentiam ad odium ponendum, sed amore abjecto, quem voluntas pro libito abjicere potest; est tamen falsa in sensu composito, quia in illa denotatur potestas ad conjungendum odium cum amore, quæ potestas non datur in arbitrio Petri. Hæc intelligentia vera est, quantùm ad id, quod affirmat: sed nolunt eam extendi ad suppositionem aliquam connexam, & antecedentem usum, & exercitium libertatis, ut rectè animadvertit Magister *Ledesma* disput. unicâ de auxiliis art. 12. *Auctores hi in aliis materiis Theologicis hanc distinctionem admittentes, rejiciunt eam in præsenti Disputatione, quia eorum argumenta, admissâ hâc distinctione, ut admitti debet, evidenter solvuntur à Thomistis*. Quapropter sibi persuaserunt, libertatem non destrui per necessitatem, quæ inducitur ex usu,

& exer-

& exercitio libertatis; destrui tamen asserunt, si necessitas orta sit ex suppositione antecedenti. Et hoc est secundum illorum fundamentum.

15. Undè tertiò sibi persuadent, idem omninò esse, liberum arbitrium posse dissentire, positâ motione, & excitatione Divinâ, ac posse cum tali motione, & excitatione conjungere dissensum. Quocircà indubitanter asserunt, quòd omnis suppositio antecedens usum libertatis, quæ necessariâ illatione consensum infert, libertatem adimit. Ex quo rursus inferunt, infallibilitatem scientiæ prævidentis aliquod futurum liberum, efficaciam voluntatis Divinæ, prædestinationis, gratiæ, sive auxilii inferentem consensus liberos, esse suppositionem ortam, & consecutam nostræ libertatis usum, & exercitium. Ideò quippè, asserunt, *Deus videt, consensum esse futurum, quia consensus futurus est*, non tamen è contra. Ac tandem, ideò auxilium hoc consensum infert liberum, quia Petrus vult cum illo auxilio consentire, non quia auxilium determinat Petrum ad consensum.

16. At cùm *nulla falsa doctrina*, teste D. *Augustino* lib. 2. quæstion. Evangel. cap. 4. *ita sit falsa, ut non aliqua vera intermisceat*, hoc in relata evenit explicatione. Nam in primis compositionem aliquam importari in illis propositionibus, *Homo albus potest esse niger: Liberum arbitrium à Deo motum potest dissentire*, nullus valet negare, nam in prima albedo componitur cum homine, in secunda motio cum libero arbitrio. At iste non est sensus compositus, de quo Dialectici, de quo Philosophi, & de quo Theologi tractant. Quod patet, tum quia sensus compositus, & divisus, de quo prædicti tantâ diligentiâ disputant, ille est, quem reddunt propositiones modales, quæque aliquo ex illis quatuor conficiuntur modis, *possibile, contingens, impossibile, necesse*, quibus non enunciatur possibilitas, contingentia, impossibilitas, aut necessitas subjecti ad formam, quâ signanter ponitur subjectum propositionis affectum; sed disquiritur possibilitas, contingentia, impossibilitas, aut necessitas, quâ subjectum tali affectum formâ respicit, vel prædicatum propositionis, vel actum, quem importat verbum ejusdem propositionis. Undè in illa enunciatione, *Homo albus potest esse niger*, non enunciatur, sed supponitur habitudo albedinis ad hominem; explicatur verò, & dicitur habitudo hominis albi, quia supponitur albus, ad nigredinem, quam significat prædicatum: similiter in illa, *Liberum arbitrium à Deo motum potest dissentire*, supponitur ex parte subjecti motio divina afficiens liberum arbitrium, & cum illo composita; enunciatur verò liberi arbitri moti à Deo habitudo ad dissensum, significata per verbum *potest*.

17. Rursus, intelligentia sensûs divisi, quem fingunt, falsissima est; & magis falsum, quòd eam aliquandò Thomistæ docuerint; sed verissimum est eo in sensu, traditam fuisse à *Calvino*, homine nimirùm, non modò hæreticò, sed & scholastici acuminis omninò insciò. Primum constat, quia illa propositio, *Homo albus potest esse niger*, quæ ex forma sua divisa est, juxta regulam Dialecticorum, eò quòd mediat verbum inter subjectum, & prædicatum, non facit hunc sensum, *Homo ablatâ albedi-*

ne

ne poteſt eſſe niger, ſed iſtum, *Homo, dum eſt ſub albedine, habet potentiam, ut ſit niger*, ubi cum albedine actu habita, componitur potentia hominis ad habendam nigredinem; quæ ab aliquibus dicitur *ſimultas potentiæ*, etſi potentia non ſit in homine ad conjungendam nigredinem cum albedine, quæ in ipſo ſupponitur, & hæc ab iiſdem dicitur *potentia ſimultatis*. Undè illa propoſitio in ſenſu compoſito modali dialectico, philoſophico, & theologico eſt falſa, quia dicit, albedinem poſſe in homine componi cum nigredine pro eodem inſtanti. Vera tamen eſt in ſenſu diviſo, quia affirmat, in homine albo potentiam dari ad nigredinem abſolutè habendam. Quòd *Thomiſtæ* illo in ſenſu diſtinctionem iſtam nunquam explicaverint, videri poteſt eruditiſſimus *Gonet* tom.2. in 1. par. diſp.6. de concord. cum prædeſtinat. art. 4. in quo tamen ſenſu illam propugnant Hæretici aſſerentes, tantùm ſublatâ motione Divinâ poſſe arbitrium diſſentire. Sic *Lutherus* lib. de ſervo arbitrio: *Donec durat ſpiritus, & gratia Dei in homine*: cui accinit *Vincentius Lenis* Epiſt. ad *Petavium* Janſenianæ doctrinæ ſtudio ardens, *excuſsâ prædeterminatione, non retentâ*: qui ſenſus, & intelligentia diſtinctionis *Calviniſticæ* etiam eſt, & à *Thomiſtis* ſemper ut hæretica impugnata, & reprobata.

18. Quod verò pro ſecundo ſtatuunt fundamento, diximus eſſe verum, quoad primam partem; nec enim arbitrium ſuam deſtruit poteſtatem ad diſſenſum per hoc, quòd ſe determinet ad conſenſum. Quoad ſecundam verò falſum eſſe, ſtatim patebit ex dicendis contra tertium. Et ratio eſt, quia Deus operans fortiter, & ſuaviter eo modò liberum movet arbitrium, quò ipſum moveri petit: at liberum arbitrium petit ſibi non auferri poteſtatem ad diſſenſum per motionem divinam: ergo motio divina talis eſt, quæ arbitrium determinet ad conſenſum fortiter, illæsâ omni ex parte poteſtate ad diſſenſum. Undè ad tertium deveniens fundamentum, eſſe omninò falſum conſtat ex omnibus hucuſque dictis. Etenim ut poſſit voluntas componere diſſenſum cum omnibus, quæ ex parte Dei concurrunt ad conſenſum, requiritur, quòd omnia illa dominio voluntatis ſint ſubjecta, & à voluntate in malum vertibilia. Nam quid eſt aliud principium actionis eſſe ad actionem applicabile à voluntate pro libito, & pro placito ad agendum, aut concurrendum determinabile, quàm principium tale eſſe ſubjectum voluntati? Nec enim alio ex capite probamus voluntatem, & appetitum, intellectum, cœteraſque potentias nobis eſſe ſubjectas, niſi quia illas pro libito applicamus; & ad operationes ſuas determinamus. Quod cùm ita ſit, nimis evidenter apparet abſurdum: etenim ſi voluntas poteſt vertere in malum omnia, quibus Deus concurrit ad conſenſum: ergo noſtrum eſt, & non Dei, quòd benè volumus, quòd loquimur, quòd ſanctè cogitamus; quod dicere piaculum eſt: hæc enim erat *Pelagii* mens, conſequentiam iſtam ex ſimili, immò ex eodem antecedenti inferentis; & quam non negavit, legitimam eſſe S. *Auguſtinus*, ut conſtabit legenti accuratè totum librum de gratia *Chriſti*; quin potiùs, ut negaret conſequens, quod videbat legitimè inferri, negavit antecedens.

Refert illud *Pelagii* assertum D. *Augustinus* lib. citato cap. 4. & cùm illud totô illô librô impugnet, nunquam invenitur, negasse consequentiam; quæ ipsius *Pelagii* ratione probari potest.

19. Conjungere cum actu bono principia de se conjungibilia cum actu malo, illi dumtaxat debet, ac potest tribui, qui ita conjungit unum cum alio, ut in omni sensu composito, & diviso expeditus sit ad non faciendam prædictam conjunctionem; sed solùm expeditus est ad non faciendam prædictam conjunctionem, qui se ad istam unicè determinat, & non determinari valet ab alio: ergo illi soli potest, ac debet conjunctio illa, & actus bonus ex ea secutus tribui, qui se ad conjunctionem unicè determinat, nec ab alio valet determinari, ut illam faciat. Hôc unô verbô dixit *Pelagius*: *Illius est illa conjunctio, & actus, qui omnia potest vertere in malum*: sed homo juxta doctrinam argumenti ita conjungit, ut in omni sensu diviso, & composito expeditus sit ad non faciendam prædictam conjunctionem, potens omnia principia cum actu malo conjungere, ad quod se unicè determinat, nec ab alio ad talem conjunctionem valet determinari; quin potiùs pro suo dominio potest illa omnia vertere in malum: ergo solius hominis, & non Dei esset illa conjunctio, quod ab orthodoxa Ecclesiæ doctrina mirum in modum distat.

§. II.

Vera sensûs compositi, & divisi intelligentia.

20. PRæceptis dialecticæ, & modo arguendi studemus modò, ut expressiùs, distinctiùs, & enucleatiùs doctrinam istam consignemus. Et primò supponendum est propositionem modalem, de qua sermo nobis est in præsenti, illam esse, quæ afficitur aliquô ex his quatuor modis: *Possibile, contingens, impossibile, necesse*. Modi autem illi possunt tripliciter in propositionibus collocari; potest enim modus toti propositioni postponi, ut si dicas: *Prædestinatum damnari est impossibile*; vel potest præponi toti dicto, ut si dicas; *Impossibile est prædestinatum damnari*; vel tandem potest modus inter partes dicti locari, ut si dicas: *Prædestinatum impossibile est damnari*: *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum potest dissentire*. Prima ex illis propositionibus dicitur apud Dialecticos composita, quando scilicèt modus toti postponitur dicto, quia ex modo concipiendi significatur impossibilitas conjungendi prædicatum cum subjecto, ut in prima formata propositione; vel talis conjunctionis necessitas, ut in ista, *Prædestinatum salvari est necesse*. Tertiam propositionem, quando scilicèt modus inter partes dicti collocatur, dicunt Dialectici, esse divisam, & in illa importari simultatem potentiæ ad actus, vel formas divisivè habendas. De secunda propositione, quando scilicèt modus præponitur dicto, regulam fixam non constituunt. Quæ regulæ antiquitate ipsâ maximam habent auctoritatem; & cùm in Sacris Canonibus hujuscemodi invenian-

tur

tur propositiones, ideo diligenter attendendæ: mentes enim definientium divinâ arte gubernantur, ut à communi modo loquendi non recedant. Cœterùm propter innumera, & implicatissima Sophysmata, quæ solent multiplicari à Sophystis in modalibus, tutiùs propositiones illas distinguimus, quàm absolutè concedimus, vel negamus, ut obscuritas vitetur, & respondentis sensus clariùs dignoscatur.

21. Porrò, ut in exercitio disputationis facilis sit respondentibus hujusmodi sensûs compositi, & divisi applicatio; nota, quòd dicitur propositio *officians* illa, quam de *inesse* vocamus, sive cathegoricam, quæ remanet sublatô modô: v.g. hujus modalis, *Album esse nigrum est possibile*, propositio officians est ista, *Album est nigrum*: & hujus, *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum potest dissentire*; propositio officians est hæc, *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum dissentit*. Si propositio modalis fuerit composita, est immediatè reducibilis ad suam officiantem: quòd si ad illam non fuerit immediatè reducibilis, est divisa. Cujus ratio est, quia à modali composita ad suam officiantem est bona consequentia, nec in illa potest dari antecedens verum, & consequens falsum. A modali verò divisa ad suam officiantem non est bona, sed mala consequentia, ac proindè dabitur in illa antecedens verum, & consequens falsum. Exemplo res sint, quia benè valet immediatè, & absque alia interveniente reductione, *Prædestinatum damnari est impossibile: ergo hæc est impossibilis*, *Prædestinatus damnatur*, inferimus evidenter esse compositam. Et quia non valet immediatè: *Liberum arbitrium à Deo efficaciter motum, & excitatum, potest dissentire: ergo hæc est possibilis, liberum arbitrium à Deo efficaciter motum, & excitatum dissentit*, inferimus quoque evidenter juxta eandem regulam non esse compositam, sed divisam illam propositionem Concilii, quæ procedit de motione efficaci.

22. Ex officiante quoque diligenter inspecta facilè assequimur veritatem, vel falsitatem modalis, non quidem divisæ, sed compositæ, quia hæc sola reducibilis est immediatè ad suam officiantem. Nam si officians vera est, modalis quoque composita est vera: v.g. quia ista est vera possibiliter, *Homo est albus*, hæc modalis est vera, *Hominem esse album est possibile*; & quia ista est tàm possibiliter, quàm absolutè falsa, *Stans sedet*, ista modalis est falsa, *Stantem sedere est possibile*: valet quippè à negatione consequentis, sive à falsitate ad negationem, & falsitatem antecedentis, eò quòd in bona consequentia consequens non potest esse falsum, & antecedens verum. Et quamvis ab affirmatione, aut veritate consequentis, argui non possit ad veritatem antecedentis, quia in bona consequentia potest esse consequens verum, & antecedens falsum, valet tamen in modalibus à veritate officiantis ad suam modalem compositam propter materiæ necessitatem.

23. Pro quo iterum adverte, quòd modalis non importat solam convenientiam prædicati ad subjectum, sed importat explicitè modum convenientiæ, quòd scilicèt conveniat subjecto prædicatum, vel possibiliter, vel necessariò, vel contingenter, vel impossibiliter. Ex quo or-

tum habuit Philosophorum firma, & certa sententia, quòd scilicèt omnis modalis, sivè composita fuerit, sivè divisa, est necessaria, aut impossibilis; quia non enunciat convenientiam in actu secundo, sed potentiam, vel repugnantiam conveniendi, quæ non accidit, sed necessariò adest subjecto: quarè valet à veritate officiantis ad veritatem modalis compositæ, etsi videamur arguere ab affirmatione consequentis ad affirmationem antecedentis, quæ in materia contingente non est bona consequentia. Primum autem, quod de modali diximus, constat ex differentia omnibus conspicua inter propositionem, quam vocant de inesse, & propositionem modalem. Nam profectò qui sic enunciat: *Petrum esse album est possibile*, aliud dicit ab eo, qui enunciat ita, *Petrus est albus*: nam hæc posterior enunciatio, ut sit vera, requirit, & quòd existat Petrus, & quòd albedinem actu habeat; illa verò prior non requirit, quòd existat Petrus, etsi permittat, nec exigit actualem albedinis inhærentiam, quia non enunciat convenientiam, sed convenientiæ possibilitatem: hæc autem possibilitas non est prædicatum contingens, sed necessarium; capacitas enim ad albedinem non accidit Petro, sed illi ab intrinseco convenit, eò quòd est ab intrinseco corpus mixtum. Ex quo patet hujus Philosophici principii firmitas, & infallibilitas: quoties enim in propositione enunciatur prædicatum ab intrinseco subjecto conveniens, propositio est necessaria: est verò impossibilis, quoties de subjecto dicitur prædicatum illi ab intrinseco repugnans. Cùm ergo in modalibus enuncietur modus convenientiæ quantùm ad possibilitatem, vel repugnantiam, nulla est contingens, sed necessaria, vel impossibilis.

24. Ulteriùs diligenter observa, quòd possibilitas ad aliquam formam, actum, vel prædicatum significata per modum, non destruitur per adventum formæ, actûs, vel prædicati oppositi actu qui sit exercitium talis possibilitatis; v. g. in hac propositione: *Petrum esse album est possibile*, significatur potentia Petri, ut albedinem habeat: hæc potentia non destruitur per hoc, quòd Petro nigredo adveniat, & niger fiat, sed unà cum nigredine, actu, & formaliter habitâ, atque actu inhærente conservatur, & componitur in Petro potentia, ut albedinem habeat: non enim prædicata necessaria subjecti destrui possunt ab accidenti prædicato subjectum non corrumpente; sicut enim priora in suo esse non pendent à posterioribus, ita nec necessaria per contingentia destruuntur. Cùm ergo Petro pro priori ad albedinem, & nigredinem conveniat potentia ad albedinem, & necessariò conveniat, nigredo superveniens potentiam ad albedinem à Petro non removet. Undè hæc propositio: *Petrus niger potest esse albus*, in sensu diviso, quem ipsa ex forma sua præ se fert, non solùm est vera, sed necessaria.

25. Consistit ergo distinctio modalis compositæ, à modali divisa in eo, quòd modalis composita enuntiat, possibilem esse conjuctionem prædicati cum iis omnibus, quæ ponuntur ex parte subjecti: v.g. in hac propositione: *Petrum prædestinatum damnari est possibile*, quæ falsa est, dicitur possibilis conjunctio damnationis cum prædestinatione, quæ in dicto se tenet ex parte subjecti, quæ conjunctio impossibilis est, atque adeo propositio

sitio est impossibilis. At in modali divisa res aliter se habet: nam etsi importetur compositio aliqualis ex parte subjecti cum uno extremo, & potestate ad alterum contrarium, quæ compositio non dicit possibilitatem illius extremi, sed actualem convenientiam, non tamen importatur possibilitas conjungendi utrumque extremum. Sit exemplum, ut rem ponamus ob oculos, in hac propositione, *Liberum arbitrium à Deo motum, & excitatum potest dissentire*, sumpta in sensu diviso, supponitur ex parte subjecti duplex compositio, altera arbitrii liberi cum motione, & excitatione Dei actualiter afficiente liberum arbitrium; altera totius subjecti, id est liberi arbitrii moti à Deo, & excitati cum potestate dissentiendi; sed nullo modo importatur potestas conjungendi dissensum cum motione, & excitatione divina, nec id requirit veritas illius propositionis prolatæ absolutè, quæ in sensu diviso est à Concilio definita, ut ex ipsa propositionis forma constat, in qua modus ponitur inter partes dicti; quæ Dialecticorum regula Concilium Spiritu Sancto directum minimè latuit. Ut ergo utriusque modalis sensum legitimum aperiamus, modalis composita illa est, in qua denotatur potestas conjungendi prædicatum cum subjecto, & cum omnibus subjecti affectionibus, sivè determinationibus, quæ proindè, si conjungibiles sunt, propositio evadit falsa, ut constabit ex sua officiante. Modalis verò divisa importat actualem conjunctionem modi, scilicèt possibilitatis, contingentiæ, impossibilitatis, aut necessitatis cum omnibus, quæ subjectum propositionis determinant: potestatem verò conjungendi prædicatum cum subjecto sic affecto non significat: undè illa ipsissima propositio, quæ in sensu composito est falsa, & impossibilis, in sensu diviso est vera, ac necessaria. Ex quo tandem fit, argumentum esse nullum à divisâ ad compositam, sicut non valet: *Album potest esse nigrum; sivè album possibile est esse nigrum: ergo album esse nigrum est possibile*, quia, ut ajunt Dialectici, arguere à divisa ad compositam perindè est, ac arguere à disjunctiva ad partem. A composita verò ad divisam valet argumentum, quia perindè est, atque arguere à parte disjunctivæ ad totum. Undè benè valet: *Album esse nigrum est possibile; ergo album potest esse nigrum*. Verùm hujusmodi sophysmata deprehendere, ut caveantur, docuit abundè S. *Thomas* Opusc. citato de fallaciis.

26. Hæc est ergo vera, & legitima sensûs divisi, & compositi intelligentia, pro qua tota florentissimorum sæculorum pugnat antiquitas. Constat primò ex *Philosophô* lib. 1. de Cœlo text. 119. circa finem lect. 26. apud D. *Thomam*, ubi juxta primam ex translationibus, quibus utitur S. *Thomas*, ait *Aristoteles*: *Sedendi itaque quippiam, standique simul potentiam habet, quia quando habet illam, & alteram habet, at non simul stat, atque sedet, sed in alio tempore*. Juxta aliam verò translationem sic dicit: *Hoc quidèm igitur sedere, & stare simul habet virtutem, quia quando habet illam, & alteram habet, sed non ut simul sedeat, & stet, sed alio tempore*. Quæ verba explicans D. *Thomas* ait: *Et quia dictum est, quòd simul stare, & sedere est impossibile, concludit, quòd licèt aliquid simul habeat virtutem ad oppositum, puta ad se-*

sedere, & stare tali ratione, quia quandoque una potentia reducitur ad actum, quandoque altera; nil tamen hanc habet potentiam, ut simul habeat opposita, puta, ut simul sedeat, & stet, sed oportet, hoc in alio, & alio tempore esse.

27. Concinit *Hugo à S. Victore* quæst. 218. in Epist. ad *Rom.* ubi sic objicit: *Si Deus præscivit aliquid futurum, illud non potest non evenire....* Respondet: *Hæc & similia possunt per conjunctionem, & disjunctionem exponi. Sensus conjunctionis hic est; si Deus prævidit, necesse est evenire, idest non potest simul esse utrumque, ut Deus prævideat, & non eveniat, & sic est verum. Disjunctionis sensus hic est, hoc futurum non potest aliter evenire, quàm eô modô, quô evenit, & quàm sit prævisum, & hoc est falsum.* Idem suo calculo confirmat Magister sententiarum, qui distinctionem istam hôc semper modô intellexit, uti constat in 1. dist. 38. §. *Ad hoc autem*; quibus addimus Doctorem Subtilem *Scotum* in 4. dist. 49. quæst. 6. §. *Respondeo*; *Boetium* de Consolat. Prosa 5.; Venerabilem *Bedam* in axiomatibus phylosophicis litt. O. dicentem: *Omnia futura de necessitate evenient* (1. *periberm.*) *verum est in sensu composito; non autem in sensu diviso: vel verum est ex hypothesi, non autem simpliciter*; qui sensum compositum, & divisum eô, quô nos pactô acceperunt. Sed audiendus D. *Thomas*, ut omnibus constet, quòd nihil aliud Thomistæ dicimus, quàm quod ex nostro Magistro Angelico transcripsimus; & ut luce meridianâ fiat clarius, quàm parum rectè, ac sapienter dixerit Pater *Raye* in conclusionibus propugnatis *Lovanii* die 11. & 12. Julii 1713. posit. 11. *Neque etiam sensum divisum Thomisticum admittimus: nam etsi divisus ille sensus, qui hic non à S. Thoma quidèm, sed à Thomistis recentioribus usurpatur, verbis dissideat a Calvinistico; re tamen videtur nobis cum eodem congruere. Quapropter qui gratiam physicè prædeterminantem putas sensus illius beneficio posse conciliari cum libertate; edoce nos, an non ejusdem sensus beneficio possis conciliare cum libertate, vel istam gratiam, quæ nostras voluntates fatali quâdam, & plus quàm adamantinâ necessitate constringeret.* Retentâ in corde veritate, hoc sanè propugnavit, & loquutus est ille, quod ut nullus credat, audiat D. *Thomam* 1. par. quæst. 23. art. 6. ubi cùm sibi tertium hoc proposuisset argumentum: *Quidquid Deus potuit, potest; sed potuit non prædestinare, quem prædestinavit: ergo nunc potest non prædestinare: ergo prædestinatio non est certa*, respondet: *Dicendum, quòd cùm prædestinatio includat divinam voluntatem, sicuti supradictum est, quòd Deum velle aliquid creatum, est necessarium ex suppositione propter immutabilitatem divinæ voluntatis, non tamen absolutè, ita dicendum est hic de prædestinatione, unde non oportet dicere, quod Deus possit non prædestinare, quem prædestinavit, in sensu composito accipiendo, licèt absolutè considerando, Deus possit prædestinare, vel non prædestinare: sed ex hoc non tollitur prædestinationis certitudo.* Et quæst. 1. de potent. art. 5. in corp. *Sed quia ipse non potest facere, quòd contradictoria sint simul vera, ex suppositione potest dici, quòd Deus non potest alia facere, quàm*

quàm quæ fecit, supposito enim, quòd ipse non velit alia facere, vel quòd præsciverit se non alia facturum, non potest alia facere, ut intelligatur compositè, non divisim. Et ibi ad primum, ait: *Hæc locutio, Deus non potest facere, nisi quod præscit, se facturum, est duplex: quia exceptio potest referri ad potentiam, quæ importatur per ly potest, vel ad actum, qui importatur per ly facere: si primo modo, tunc locutio est falsa; plura enim potest facere, quàm præsciat, se facturum: & in hoc sensu ratio procedebat. Si autem secundò modò, sic locutio est vera, & est sensus, quòd non potest esse, quòd aliquid fiat à Deo, & non sit à Deo præscitum. Sed hic sensus non est ad propositum.* Et quæst.6. de verit. art.4. ubi sic proponit 8. argumentum. *Sicut factio rerum est ex voluntate divina, ita, & hominum prædestinatio: sed Deus potest facere plura, quàm fecit; subest enim ei, cùm voluerit, posse, ut dicitur Sapient.12. ergo similiter non tot prædestinat, quin possit plures prædestinare.* Cui argumento occurrit D. *Thomas*, dicens, *Quòd quamvis de quolibet absolutè concedi possit, quod Deus potest eum prædestinare; tamen supposito, quòd prædestinaverit, non potest non prædestinare, vel è converso, quia non potest esse mutabilis. Et ideo dicitur communiter, quòd hæc, Deus potest non prædestinatum prædestinare, vel prædestinatum non prædestinare, in sensu composito est falsa.* Quod iterùm repetit S. Doctor art.8. ad 8. his verbis: *Hæc propositio, Deus potest non prædestinatum prædestinare; vel prædestinatum non prædestinare, in sensu composito est falsa, in diviso, vera. Et ideò omnes locutiones illæ, quæ sensum compositum implicant, sunt falsæ simpliciter.* Eccè in sensu composito prædestinationis, quæ immobiliter afficit mentem divinam, stat, atque conservatur illæsa absoluta potestas non prædestinandi illum, quem Deus supponitur prædestinasse, etsi nulla stet potestas ad conjungendam carentiam prædestinationis Petri cum ipsa Petri prædestinatione: immò nec ad prædestinationem ipsam retractandam propter immutabilitatem decreti. Et quæst. 23. art. 5. simile argumentum sibi objiciens, quòd nobis à Contrariis objicitur, sic inquit: *Ad tertium dicendum, quòd quamvis non esse effectus divinæ voluntatis non possit simul stare cum divina voluntate; tamen potentia deficiendi effectum simul stat cum divina voluntate: non enim sunt ista incompossibilia, Deus vult istum salvari, & iste potest damnari, sed ista sunt incompossibilia, Deus vult istum salvari, & iste damnatur.* Et in 1. ad *Annib.* dist.47. quæst.unic. art. 4. inquit: *Quamvis contrarium ejus, quod est volitum à Deo, non possit stare cum voluntate divina; possibilitas tamen ad contrarium potest stare cum ea propter contingentiam causæ mediæ. Et hoc sufficit, ut effectus sit contingens, & non necessarius:* quo nihil clarius excogitari potest. Quarè jure meritissimo dixit Pater *Henriquez* lib. de *fine hominis* cap.6. *Falsò quidam negant D. Thomam ausum fuisse expressè versare eam difficultatem, quomodò Deo prædeterminante, & præmovente voluntatem nostram, necesse sit in sensu composito hominem moveri, & tamen voluntas nostra ita liberè moveatur, ut in sensu diviso & simpliciter possit non moveri.*

28. Hæc

28. Hæc est ergo doctrina prioribus sæculis accepta, præsentibus jucunda, Thomistis omnibus commendata, & commendabilis, quam & nobis majores nostri, & illis SS. PP. tradidêre: etsi aliqui & imbuti sint, & aliorum animos imbuant illâ falsâ, & spuriâ Thomistis suppositâ intelligentiâ, ut videre est, dum nostris temporibus anno 1725. *Duaci* in Collegio Societatis propugnata fuit sequens Thesis: *Prædeterminatio physica ex mente suorum auctorum antecedit causalitate, & naturâ actionem creaturæ, & cum actu, ad quem datur, tam infallibilem ab intrinseco habet connexionem, ut talis actus illa stante non possit omitti*, sequente assertore P. *Suarez* lib. 3. de concurs. Dei cap. 9. num. 4. qui sic illos pro suo libito loquentes inducit: *At fortasiè dicent, potentiam physicè prædeterminatam ad consentiendum, ideo posse dissentire, quia potest carere excitatione determinante ipsam, & tunc non consentiet. Ita enim in re ipsa respondent, quia ajunt: cum Concilium docet, posse dissentire, intelligendum esse in sensu diviso*. Et in tom. de auxiliis lib. 5. cap. 18. num. 19. impugnare volens sensum hujus distinctionis, ait: *Potentia in sensu diviso non est potentia propriè activa, sed magis passiva, quatenus potest auferre illam prædeterminationem, & relinquere voluntatem in sua naturali potestate*. Et tom. 2. de gratiâ lib. 5. c. 38. n. 2. *Calvinus non negaret potestatem dissentiendi in sensu diviso, etiamsi motionem necessitatem poneret: frustra ergo ad faciendum vim definitioni imponitur Calvino, quòd negaverit potestatem dissentiendi in sensu diviso; cum hæc nihil aliud sit, quàm potestas habendi contrarium actum, si motio auferatur*. *Lessius* in opusc. de grat. efficaci cap. 3. n. 19. *Sensus compositus, ait, nihil aliud est, quàm si decretum divinum, & motio divina componatur cum voluntate, id est, si voluntati adsit: & sensus divisus, si absit, & tollatur. At quid mirum, si motione illâ sublatâ, voluntas possit non velle*. Eodem modo P. *Vasquez* 1. p. q. 14. art. 13. disp. 68. cap. 3. affirmat, quòd sensus illius distinctionis est, quòd voluntas, dum actu subest divinæ Prædeterminationi efficaci ad amorem, non potest non elicere amorem, seu non potest elicere odium, benè verò si Deus talem prædeterminationem auferat à voluntate. Idem asserunt communiter alii Propugnatores scientiæ mediæ. At ultrà transgreditur P. *Meyer* Diss. 1. pag. 81. scribens: *Distinctio sensus compositi & divisi, quam usurpant gratiæ physicè prædeterminantis assertores, non veram & realem statuit dissentiendi potentiam, sed fictitiam & chimæricam. Liquet ergo quamcumque isti libero arbitrio facultatem concedunt, non secùs Calvinum concedere, quamcumque negant, non secùs negare. Nullo verò & reali separantur discrimine*. En hujus Scriptoris intolerabilis, impunitaque scribendi licentia; quibus omnibus accommodare possumus, quod Doctissimi PP. *Salmanticenses* de gratia tom. 2. disp. 7. dub. 4. §. 10. contra P. *Suarez* insigni notâ dignum observant. *Quarè*, inquiunt illi, *à perdocto hoc Authore posset inquiri, utrum legerit Thomistas, quos citat, vel non: & cum hoc ultimum præsumi non debeat, rursum inquirimus, an in illis repererit intelligentiam illam sensus compositi, & divisi, quam ipse, & qui eum imitantur comminiscuntur:*

an

an verò illam, quam Alvarez docuit? Primum nullatenùs dici potest; nam ipsæ paginæ, & verba oppositum clamant, & mentem Scriptorum palam explicant, quin contraria intelligentia queat ipsis, nisi injustissimè, attribui. Sed contra omnes P. *Franciscum Annatum* adduco, qui non juratus Thomista, sed concursûs indifferentis acerrimus defensor in lib. de libertate incoacta Romæ edito cap.2. §.4. dum *Bajanos*, & *Jansenistas* insectatur, sic pro vera illius distinctionis intelligentia declamat. *Inde processit error Jansenii, quòd putaverit, se eodem modo phylosophare posse, quo Thomistæ, cum tamen diversissima sint eorum principia. Nam Thomistæ cum victrice concupiscentia v. g. ponunt sufficientem gratiam ad resistendum, nec putant, quidquam requiri in alterutro casu, quod habeat rationem principii, & virtutis activæ: & ideo dicere possunt, simultatem esse potentiæ ad utrumlibet oppositorum immediatè, & proximè. Neque unquam sensum compositum, & divisum sic explicuerunt, ut dicerent, voluntatem posse unum in sensu composito, & in sensu diviso, hoc est successivè, atque ex hypothesi, quòd fiat mutatio in prærequisitis ad agendum. Nunquam Thomistæ ita sensum compositum, & divisum explicuerunt*. Hæc ille. Et §.1. sic *Jansenistas* impugnat. *Quem invenient Janseniani inter Thomistas, qui concedat, ita necessarium consensum, quem voluntas præbet motioni gratiæ, quandiù illa inhæret, quomodo necessarius est amor beatificus quandiù durat visio? Quem invenient, qui dixerit, voluntatem divinâ gratiâ prædeterminatam carere proximâ ad dissentiendum potentiâ? Quem dabunt, qui distinctionem sensus compositi, & divisi interpretetur, ut sensus sit, voluntatem à Deo motam posse dissentire, quando illa motio abierit, & advenerit alia?* Huculque P. *Annatus*.

29. Non dissimili voce loquuntur P. *Deschamps de Hæresi Pelagiana* disp 6. cap.9. *Martinonus in Anti Jansenio* pag.708. *Stubrochius in notis in primam Pauli Irenæi disquisitionem*. *Martinez de Ripalda* adversus Articulos *Baii* lib.2. disp.15. sect.15. *Thomistæ*, inquit Theologus iste, *constantissimè tuentur, libertatem non posse cum necessitate antecedenti componi, & vendicare indifferentiam potestatis ad utrumque, demptaque potestate ad utrumque indifferenti adimi libertatem. Bajani verò libertatem cum necessitate antecedenti conjungunt .... à quibus Thomistæ procul recedunt*. P. *Ferrier* in Relatione quadam typis editâ anno 1663. At si tot certos concursûs indifferentis amicos, fideles veritatis testes agnoscere nolint, ipsis P. *Suarez* opponimus, qui se convictum, non silentio, sed verbis, de vera Thomistarum intelligentia demonstrat lib.3. de attributis divinis cap.9. de actionibus, sic loquens: *Undè in illo puncto certam existimo D. Thomæ sententiam in 1. dist.25. art.4. asserentis, fieri non posse, ut factum sit infectum in sensu composito, ita enim ibi loquitur, & 2. contra gent. cap.15. Idem Bonaventura in 1. dist.42. q.2. Et Thomistæ omnes, estque aperta sententia Hieronymi Epist. 22. ad Eustochium. Augustinus 26. contra Faustum cap.5. Anselmus in Proslog. cap.6. Et lib. de concor. præsc. & prædest. cap.4. immò & Aristoteles idem tradit ex Agathone 6. Ethicor. cap.2.*

Ratio verò est, quia præteritum dicitur, quòd in aliqua differentia temporis habuit esse, impossibile autem est, ut quod semel ponitur habens esse in aliqua differentia temporis, in illa eadem non habeat, vel non habuerit esse: quia esset, & non esset pro eodem tempore, quod repugnat in se, & consequenter ipsi etiam potentiæ Dei, quia ad ejus potentiam spectat, ut quod vult esse, pro aliquo tempore sit. Unde si pro eodem tempore non esset, esset extra potentiam Dei. Sicut ergo Deus non potest facere, ut res sit, & non sit simul, quia hoc esset se ipsum negare, & sibi repugnare: ita nec potest facere, ut præteritum non fuerit. Hæc P. *Suarez*, quibus concinnam sensûs divisi, & compositi tradit explicationem, quam testatur ipse se accepisse à D. *Thoma*, eamque eamnet, quam tradiderunt Thomistæ ante ipsum, immò & communem PP. quos citat. At quo sensu vir iste eximiæ pietatis, & vitæ innocentia clarus, locis superiùs citatis contradicat Thomistis, ipsi considerent. Hoc solum scire velim, an certum habeant, ipsisque exploratum omninò sit convenire Thomistas cum Hæreticis, ita sensum compositum, & divisum exponentibus, vel non? Si primum, repugnant ipsi tot doctissimis ejusdem Societatis viris oppositum asserentibus, quibus apertè mendacium exprobrant. Si hoc non ita esse credunt, graviter Justitia, & charitas Scholæ D. *Thomæ* debita violatur, maximè à Lectoribus Collegii S. *J. Duacensis* in suis dictatis sequentia propugnantibus. *Primò, nullus Hæreticus fuit adeo amens, ut non admitteret, posse stare actum, aut non actum in sensu diviso, seù sublata motione Dei. Quid enim faciliùs Luthero, Calvino, & Jansenistis, quàm convenire cum Thomistis? .... Secundò, Tridentinum damnat prædeterminationem implicite, & indirectè. Tertiò, petes, an Thomistæ benè se expediant ab hac prima propositione Jansenii damnata. Quartò: gratiæ quas Thomistæ vocant sufficientes, non sunt verè tales, cùm effectus obtineri nequeat, nisi superveniat prædeterminatio; sunt igitur sufficientes nomine. Quintò: prædeterminatio est directè eversiva libertatis.* Non immoror in his Thesibus: solùm ex adverso oppono Theoremata, ac Problemata propugnata in Collegio Romano S. J. anno 1589. ex Sacra Theologia deprompta, in quorum Theorematum fasciculo sequentia leguntur: ex quibus facilè perspiciet studiosus quisque, quàm nulla sit cum istis, Thesium *Duacensium* consensio.

30. Hic ergo legitur num. 81. *Voluntas Dei, quæ necessariò futura sunt, & liberè vult, & necessariò esse vult. Quæ verò liberè futura sunt, & liberè vult, & liberè esse vult. Unde imponit necessitatem tantùm quibus vult.* Et 88. *Ex eo quòd Deus ab æterno prævidit, & voluit omnia, non sequitur, & necessariò ita esse necessitate absolutâ, sed tantùm necessitate conditionatâ.* Et 89. *Effectus contingentes, & liberi, si ad divinam scientiam comparentur, sunt necessarii secundùm quid necessitate consequentiæ, non consequentis: quarè non sunt contingentia respectu proximarum causarum.* Et 90. *Humanæ actiones liberæ, quatenus liberæ sunt, formaliter referuntur, non solùm ad immediatam causam, scilicèt ad facultatem liberi arbitrii creati, sed etiam ad*

ad primam causam liberam. Et 91. *Omnis effectus bonus contingens, & liber principaliter refertur ad divinam voluntatem tanquam causam primam, & efficientem suæ libertatis.* Et 92. *Etiamsi voluntas Dei necessaria sit in se, tamen prima radix contingentiæ rerum est Dei voluntas.* Et 125. *Si dare sumatur pro proponere, vel invitare, Deus omnibus hominibus usu rationis præditis, nemine prorsus excepto, dat auxilium sufficiens ad eorum salutem.* Et 127. *Si dare accipitur pro eo, cujus correlativum est accipere, ita ut sine hoc stare non possit, Deus non dedit omnibus hominibus etiam venientibus ad usum rationis auxilium supernaturale gratiæ præparantis, vel ad credendum, vel ad pœnitentiam agendam.* Et 128. *Cum tamen Deus dicatur paratus dare omnibus hominibus, quandiù sunt in hac vita, auxilium, quo fiant potentes converti, & convertantur, si velint.* Et 129. *Deus ab æterno statuit voluntate absolutâ, seu consequente non dare omnibus supernaturalia auxilia, videlicèt eis, qui ea recepturi non sunt.* Et 130.: *Causa primaria, & radicalis, cur aliquis convertatur, est divinum beneplacitum movens illum efficaciter, & suaviter. Causa autem proxima, cur aliquis non convertatur, est sua ipsius pertinacia.* Et 131. *Stante efficaci gratiæ auxilio in aliquo, is potest dissentire, si velit, non in sensu composito, sed diviso, libertate antecedenti, non consequenti.* Et 162. *Tantùm abest, ut divina prædestinatio tollat in prædestinatis arbitrii libertatem, ut potiùs ipsam perficiat per gratiam, naturæ non destructivam, sed perfectivam.* Hoc ab ipsis verissimè dictum, hæc certissima Thomistarum doctrina: sed ab illis temporibus, tanta est inter ipsos in sentiendo, atque loquendo dissonantia. At nobis sufficiat explanatissimam sensûs compositi, & divisi intelligentiam commonstrasse.

31. Quis ergo erit jam tàm hebes, tàm rudis, tàm obtusus, qui hanc sensûs compositi, & divisi explicationem non capiat? Quòd liberum arbitrium motum efficaciter à Deo simul habet potestatem ad utrumque libertatis extremum, quamvis non ad utrumque simul habendum: sicut in materia prima simul est potestas ad omnes formas habendas, sed non ad omnes formas simul habendas, & in homine simul est potestas, seù potentia ad sedendum, & ambulandum; sed non ad utrumque simul habendum: & homo, dum actu sedet, simul habet potentiam ad currendum, non ad currendum in sensu composito sessionis, quia hoc est impossibile, nam duo actus oppositi non possunt esse simul, sed ad currendum absolutè, & præcisivè à sessione. Etiam ipsa voluntas, ut subest decreto efficaci prædeterminanti ad amorem, est potens in sensu diviso, seù potentia antecedenti, seù simultate potentiæ non elicere amorem, non tamen in sensu composito, nec potentia consequenti, nec potentia simultatis, quia non est potens elicere amorem conjunctum cum prædeterminatione. Primum ad libertatem sufficit, ut constat in *Christo* Domino: omnes enim communiter fatentur, *Christum* Dominum, supposito præcepto moriendi, non habuisse potestatem consequentem, nec in sensu composito ad non moriendum, aliàs posset conjungere negationem mortis cum præcepto moriendi, possetque proindè peccare: & nihilo-

hilominus oblatus est, quia ipse voluit, & liberrimè mortuus est, quia habuit potestatem antecedentem, & in sensu diviso ad non moriendum. Hæc ergo potestas ad opposita sufficit, & illa non requiritur ad plenam, & perfectam libertatem salvandam. Quarè distinctiones plures, quibus frequenter Auctores utuntur, sunt æquivalentes: nam qui hanc propositionem, *Petrus prædeterminatus ad consensum, potest dissentire*, sic distinguit: potest antecedenter, concedo, potest consequenter, nego; perindè se habet, ac si diceret, potest in sensu diviso, concedo; potest in sensu composito, nego; nam potentia antecedens est potentia ad dissensum in sensu diviso: potentia verò consequens est potentia in sensu composito. Similiter cùm illa propositio: *Prædeterminatus ad consensum est necessitatus ad illum*, sic distinguitur, est necessitatus antecedenter, nego; est necessitatus consequenter, concedo, perindè distinguitur, ac si diceretur; est necessitatus absolutè, & simpliciter, sivè necessitate absoluta, & simpliciter tali, nego: est necessitatus secundùm quid, ex suppositione, aut necessitate conditionali, concedo. Aliis quoque terminis solet hæc propositio hoc modo distingui: est necessitatus necessitate consequentis, nego; necessitate consequentiæ, concedo, qui termini in re præsenti synonimi sunt, & per omnia æquivalent terminis prioris distinctionis.

32. At hic obiter cavenda, simulque notanda maxima æquivocatio, quòd dum dicimus, dari in voluntate prædeterminata ad consensum potestatem ad dissensum in sensu diviso, loquimur de sensu positivè diviso à prædeterminatione; cùm sit potestas ad dissensum compositum cum prædeterminationis ad consensum carentia. Est namque talis libertas vera potestas conjungendi terminum cum omni eo, cum quo connectitur; & necessariò existentia dissensûs connectitur cum carentia prædeterminationis ad consensum. Tùm; quia hæc vera potestas respicit dissensum reverà possibilem; & non solùm ut est merè possibilis, sed prout est à parte rei ponibilis; sed dissensus in re ponibilis pugnat cum prædeterminatione consensûs: ergo potestas est ad dissensum ut positivè divisum à prædeterminatione consensûs. Quarè dum aliqui ex nostris affirmant, quòd voluntas physicè prædeterminata habet potestatem ad ponendam liberè libertate contradictionis carentiam consensûs præcisivè à physica prædeterminatione, non applicat ly *præcisivè* ad consensûs carentiam, sed ad voluntatem, ut sit sensus: voluntas physicè prædeterminata ad consensum liberum, habet præcisivè à physica prędeterminatione posse componere carentiam actûs physicè prædeterminati; quod certissimum est; accidit namque voluntati jam constitutæ in actu primo libero respectu actûs, & omissionis ipsius prædeterminatio ad actum: quarè cum physica prædeterminatione voluntas remanet potens ad actum, & ad actûs carentiam, nec ab ipsa accipit potestatem. Ex quo patet, nullum esse inter Thomistas dissidium; cùm nullus ex eis dubitet, esse repugnantem carentiam actûs physicè prædeterminati non coexistentem carentię physicę prędeterminationis ad prędictum actum, solùmque hanc potestatem voluntatis ad carentiam liberam consensûs

ab

ab aliquibus explicatam fuisse per potestatem ad carentiam consensûs præcisam à physica prædeterminatione ad consensum, ut constaret, voluntatem non constitui in actu primo liberam ad consensum, & ad consensûs carentiam per physicam prædeterminationem ad consensum, vel per talis prædeterminationis carentiam, ideò ly *præcisivè* à prædeterminatione applicabant, non tàm ad carentiam consensûs, quàm ad ipsam voluntatem potentem se exercere per talem carentiam.

§. III.

Quædam Caducei annotatio refellitur.

33 SEd audiamus *Caducæi* molimina, qui, ut communem Thomistarum intelligentiam sensûs compositi, & divisi faciat scismaticam, assumit hæc à me immediatè dicta, congeritque sequentia p. 2. punct. 6. num. 116. *Atque, ut pateat, etiam graves Thomistas usos fuisse sensu diviso, & composito attinente ad hunc articulum, nempe loquendo de sensu diviso ab aliquo impedimento, sive faciendo à Deo, sive præcisivo, sive composito. Audiatur clarus Mag. P. Doct. Joannes de Campoverde tom. 3. de Incarn. disp. 18. cap. 3. num. 45. loquendo de Thomistis circa præceptum Christi Domini, ubi ait primò. [Qui asserunt, hanc potestatem non sufficere ad veram libertatem, sed requiri potestatem ponendi extremum in sensu diviso positivo à necessitate ad oppositum; sed satis esse talem sensum divisum posse fieri à Deo, sic respondent, modò asserentes, Christum, urgente præcepto, posse in sensu diviso præcepti faciendo à Deo omittere mortem.] Deindè ait secundò num. 28. [Verùm, quia hæc explicatio sensus divisi, præcisivi, quæ aliquando maximè arrisit Thomistis, quasi evidens difficultatum à nostris contra prædeterminationem objectarum solutio, jam usque adeo displicet ipsis, ut perdoctus Dominicanus Magister in publicis disputationibus dixerit, se indubitanter à prædeterminatione defecturum, si alia via libertas Catholica defendi cum prædeterminatione non posset (ut ex sapientissimo Magistro, & Antecessore P. Peynado refert Doct. Rios tract. de Judic. indiffer. disp. 2. dub. 1. §. 4. num. 36. & quem se agnovisse fatetur Illustrissimus Castell in Novissim. edit. disp. 3. q. 6. num. 1686. ibi: Et nos ut testes oculati, non invitè testamur) ab ulteriore illius impugnagnatione abstinemus.] Sed ut constet, etiam id ipsum non diffiteri R. Benitez; observanda est apud ipsum num. 62. ejus cautio mox sequutura, quæ sic se habet: Atque hìc obiter cavenda, simulque notanda maxima æquivocatio &c.* usque ad finem numeri. Quibus addit: *Hactenùs R. Benitez, qui clarè loquitur de sensu composito, & diviso, respectu prædeterminationis.*

34. Non sanè hæc diffiteor. Quod scripsi, verum est, & probavi; plurimisque aliis argumentis, & auctoritatibus nobilissimorum Thomistarum probare possum. Legat doctissimum *Eusebium Rios* locò ab ipso

ipso citatô, qui num.33. explicat, qualiter potestas libera salvatur per potestatem ad omissionem præcisivè divisam à prædeterminatione secundùm aliquos, verumque sensum eorum exponit. *Licet tamen omnes Thomistæ in hoc conveniant, & simul in eo, quod libertas contradictionis ad obediendum non est libertas ad obediendum & inobediendum, sed ad obediendum, & ad purè negativè non obediendum; at dissentiunt inter se, dum aliqui explicant potestatem voluntatis, ut liberæ libertate contradictionis ad obediendum & non obediendum, per potestatem ad conjungendum actum cum præcepto & ad ponendum carentiam actus præcepti præcisivè à præcepto: Alii verò prædictam potestatem exponunt per potestatem ad conjungendum actum præceptum cum præcepto, & ad ponendum omissionem actus præcepti in sensu positivè diviso à præcepto divisione facienda non à voluntate, cui impositum est præceptum, sed à superiore præcipiente, qui potest auferre præceptum: simili doctrina, ac ab ipsis declaratur potestas libera, quam habet ad carentiam consensus voluntas physicè prædeterminata ad consensum, quæ adhuc ut prædeterminata ad consensum potest ponere carentiam consensus, ut divisam à prædeterminatione ad consensum divisione facienda à Deo physicè prædeterminante. Quæ quidem diversitas licèt sit de re secundùm aliquos, nobis tantùm de voce videtur; quia quando primi Thomistæ dicunt, quòd voluntas, vel præcepto subjecta, vel physicè prædeterminata habet potestatem ad ponendam liberè libertate contradictionis carentiam consensus vel præcepti, vel physicè prædeterminati præcisivè à præcepto, & à physica prædeterminatione, non applicant ly præcisivè ad consensus carentiam, sed ad voluntatem, ut sit sensus: Voluntas physicè prædeterminata ad consensum liberum, aut præcepto de consensu subjecta habet præcisivè, seu independenter à præcepto vel à physica prædeterminatione posse ponere carentiam actus præcepti, aut physicè prædeterminati; quod est certissimum, cum voluntati jam constitutæ in actu primo libero respectu actus, & omissionis ipsius adveniant præceptum de actu, & physica prædeterminatio ad actum (& idem est dicendum de carentia positiva præcepti, vel physicæ prædeterminationis, à qua actuali carentia non dependet voluntas, ut possit ponere omissionem actus præcepti, vel physicè prædeterminati, & sic voluntas præscindit ab illa, ut ipsa constituatur potens liberè libertate contradictionis omittere actum præceptum, aut physicè prædeterminatum) & ex hoc oritur, ut etsi cum physica prædeterminatione, vel cum præcepto retineat voluntas hanc suam potestatem ad actum, & ad actus carentiam, nec à physica prædeterminatione, nec à præcepto dependeat, in hoc quod est, talem potestatem habere. Et cùm hoc etiam sentiant Thomistæ explicantes posse liberum voluntatis ad omissionem consensus præcepti vel physicè prædeterminati per posse ad talem omissionem in sensu positivè diviso à præcepto, & à physica prædeterminatione: nullum est dissidium de re inter Thomistas defensantes carentiam actus præcisam à præcepto, vel à physica prædeterminatione (juxta sensum datum) & inter Thomistas exponentes illam, ut positivè divisam.*

35. Rem

35. Rem hanc egregiè exponit Illustrissimus *Montalban* tom. 2. tract. de Decretis Divinæ volunt. dub. unic. §. ult. num. 88., ubi postquàm num. anteced. excitavit dubium, an voluntas sit potens ad omissionem in sensu diviso præcisivo, hoc est, quoad prædicata essentialia intrinseca omissionis, sub quibus præscindit à prædeterminatione, & ab ejus carentia? An in sensu diviso positivo, hoc est sub positiva carentia prædeterminationis ad actum? de quo fuit diversus modus loquendi apud Thomistas; nam antiquioribus placuit primus modus dicendi, qui tamen maximè displicet recentioribus, ut videre est apud Doct. *Castell* lib. 2. q 6. sect. 6. Quid Illmus Præsul sentiat, sequentibus verbis exprimit: *At meum judicium circa istas solutiones semper fuit eas in substantia convenire, & tantùm in modo loquendi differre, & quòd licèt primus modus formalior sit, posterior autem est explicatior, & expeditior. Ita breviter ostenduntur: & quidem eas in modo loquendi differre satis ex ipsis terminis constat. Quòd autem non differant in sensu, suadetur, sensum utriusque explicando. Nam Authores primi modi dicendi, dum dicunt voluntatem posse ad amorem, & ad ejus carentiam secundùm se, & præcisivè à prædefinitione, & ab ejus carentia, id attendunt, quod de amore, & de ejus omissione continetur sub virtute activa voluntatis, & ab ea secundùm propriam virtutem, tamquam terminus formalis suæ potestatis causatur; sed id attendendo verissimè, & formalissimè dicunt voluntatem esse potentem ad amorem, & ad ejus omissionem secundum sua prædicata intrinseca, & præcisivè à prædefinitione, & ab ejus carentia: ergo. Major est evidens, & constabit Authores illos legenti. Minor autem probatur. Nam licèt amor non possit poni sine prædeterminatione ad ipsum, nec ejus omissio sine positiva prædeterminationis carentia; tamen apud omnes Thomistas, nec prædefinitio, nec ejus carentia continetur in potestate voluntatis, sed unicè in Dei potestate, mediis quibus subordinat sibi voluntatem, tàm in amore, quàm in ejus omissione: ergo quod sub potestate voluntatis continetur, & est formalis terminus activitatis illius, est tantùm amor secundùm sua prædicata essentialia, & præcisivè ab ejus prædeterminatione, vel ab ejus carentia. Quod ampliùs explicatur, & loquendi proprietas magis ostenditur. Amor prædeterminatus, & ejus omissio positivè divisa à prædeterminatione, quamvis pro substracto supponant pro ipso amoris actu, & pro ejus omissione intrinseca, de formali tamen significant, vel prædeterminationem, vel positivam carentiam ejus: & si ita est; quamvis creatura ponat, & causet entitatem intrinsecam amoris, dum Deus ad illum prædeterminat; & ejus omissionem, dum prædeterminationem ad actum suspendit; non verificatur in proprietate sermonis, quòd causat, & producit actum positivè prædeterminatum, & omissionem positivè imprædeterminatam: ergo sententia, quæ sic loquitur, magis propriè loquitur, quàm opposita. Major est evidens, & probatur minor. Nam licèt album supponat pro subjecto, quia de formali significat albedinem; qui albedinem non causaret, aut subjecto uniret, non diceretur in proprietate sermonis causans album, etsi subjectum ejus produce-*

duceret: undè non dicitur causare album, qui causat parietem ab alio dealbatum: & quamvis peccatum supponat pro actu, qui physicè, & propriè causatur à Deo; tamen, quia Divina causalitas nullatenus se extendit ad formalem malitiam, quam de formali significat, non dicitur Deus causare peccatum, & sic de pluribus. Et horum ratio est: quia verba ista causare, & producere, sunt appellativa supra significatum formale termini, supra quem cadunt, ut docent communiter Dialectici cap. de Appellat. Verùm ergo est, quòd si in rigore sermonis, & proprietate significationis loquamur, & juxta regulas Dialecticæ, quæ modum proprium significandi præscribunt; non est absolutè dicendum, quòd homo causet actum positivè prædefinitum, sed nec omissionem positivè imprædefinitam, si non ponit, nec prædefinitionem, nec ejus carentiam. En germana Thomistarum sensûs compositi, & divisi præcisivè sumpti, intelligentia.

36. At quid argumenti, quòd hanc datam sensûs compositi, & divisi explicationem Dominicanus quidam plenè non fuerit assequutus, & eam disputando aliquando rejecerit? An sensûs Thomistarum ab aliquo particulari venandus est? Sui perfectò est oblitus scriptor iste; qui loquens p.2. punct.6. num.104. de systemate P. *Rivadeneyra*, sequentia profert: *Neque adhibita suffragantur exempla: siquidem ea, quæ congerit Gravesonius pag.185., non sunt ad rem, eo quòd non sint de potentia completa, & immediata, quæ in sufficientia gratiæ concedi debet: neque quæ affert R. Benitez disp.6. dub.1. num.6. Tum quia (loquendo de via Regia Jesuitarum, quæ in judicium potiùs trahenda est, quando agitur de dogmate retinendo, potius quàm unus, vel alter apex subtilior inter domesticos; cujusmodi est illud decretum præscindens P. Rivadeneyra, quod minus sibi consonum Societas Jesu, & retractandum duxit P. Doct. Ramirez) falsum est, creaturam sub auxilio non posse indirectè, sive prædefinitionem, sive scientiam mediam distinctam ab ea, quæ actu datur, acquirere.* Sit ergo aliquis Thomista, qui non ita bene intellexerit sensum compositum, & divisum præcisivè sumptum; an id in præjudicium totius Scholæ debet trahi? Cur non etiam via Regia Thomistarum in judicium potiùs trahenda est, quando agitur de dogmate retinendo, potius quam unus, vel alter subtilior apex inter domesticos? Non ergo opus erat tam frivolâ annotatione; nec est quòd ego hujusmodi næniis perdam tum meum, tum lectoris otium.

37. Sed hic rursus accipe Lector, invitus referam, quæ scripsit *Caducifer* par.2. punct.6. num. 113., nihil enim molestius, quàm talibus argumentis respondere, quibus plenè ab Auctoribus nostris satisfactum est, & ad quæ abundè diximus disp.1.dub.1.§.2. *Hic idem Auctor*, de me loquitur, *§. sequenti ejusdem disputationis totum se dat ad explicationem sensus compositi, & divisi. De quo licèt puncto præcedenti tàm radicitus rem explicuerim, ut, illa explanatione benè retenta, ea, quæ hic jaciuntur facilè ad illum lapidem confringantur; nihilominus paucula hic observare oportebit. Primum hunc, & alios Auctores Thomistas hic, & proptereà etiam in sua dialectica, multos esse in propositionibus*

bus modalibus distinguendis: si modus antecedat; si mediet; si subsequatur, à quibus duco abstinendum esse, non solùm, quia verè sunt pura sophismatum latibula, ut ipse novit, inquiens num. 51. Cæterum propter innumera, & implicatissima sophismata, quæ solent multiplicari à sophistis in modalibus, tutius illas propositiones distinguimus; sed altiori longè ratione supra jam explicata, scilicet, quòd tota hæc structura propositionum modalium secundum affirmationem, & negationem, antecedentiam, & consequentiam modi, vel dicti, quæ reapsè à D. Thoma, & pluribus opportunè usurpatur, aut est, aut esse præcipuè videtur pro explicando illo sensu composito, & diviso, qui tractari solet ad defendendam potentiam liberam; non verò, ut faveat Thomistis, ad libertatem proximam, & expeditam, & instructam omnibus requisitis respectu alicujus extremi determinati. Nam loquendo de hac, debet dari ex conceptu communi libertatis proximæ, & expeditæ, potentia ad tale extremum in sensu composito omnium prærequisitorum; in illa autem quæst. de stabilienda potentia libera, ubi usurpantur illi termini, simultas potestatis, non potestas simultatis: omnes Theologi Catholici ad unum debent convenire, quòd in potentia libera datur simul utraque potentia ad assensum, & dissensum; sed nunquam esse potest ad simultatem, & sensum compositum assensus, & dissensus. In præsenti verò quæstione de vera potentia proxima, & expedita ad dissensum in sensu composito omnium prærequisitorum res è contra se habet; nam potentia sic expeditè libera, sicut respectivè ad quodlibet extremum inter se, debet esse potestas in sensu diviso; sic, loquendo de tali potestate proxima ad quodlibet extremum relatè ad omnia prærequisita se tenentia ex parte potentiæ debet esse potestas ad quodlibet in sensu composito talium prærequisitorum. Undè quoties id intendentibus Jesuitis in hac controversia respondent Thomistæ, dari veram potentiam ad utrumque extremum in sensu diviso respectu extremorum inter se; nullatenus verò in sensu composito; detegitur quàm frigida, æquivoca, & nulla sit talis responsio: siquidem, licet ipsi afferant talem simultatem potestatis; si non concedunt verum sensum compositum, & conjungibilitatem cujuslibet extremi cum libertate proxima, & expedita, & omnibus requisitis se tenentibus ex parte potentiæ (quæ ægrè per quasvis explicationes propositionum modalium salvari poterunt, dum adest prædeterminatio) non salvant veram, & proximam libertatem cum suo illo sensu diviso, & composito tam male intruso in hunc articulum expediendum; & solùm salvant existentiam potentiæ liberæ radicaliter vertibilis ad utrumvis, pro qua illa simultas potentiæ, & impotentia simultatis legitimè inducta est.

38. Et primò, quid apertius contra SS. PP., D. *Thomam*, aliosque primi nominis Theologos, quàm asserere usos fuisse distinctione sensûs compositi, & divisi, ut solùm salvent existentiam potentiæ liberæ radicaliter, non tamen proximè, & expeditè talis? Non inspexit ille clarissimum tot testimoniorum tenorem, quem si legisset, puduisset, opinor, hæc protulisse. Secundò, quid *Caducifero* confidentius, qui frigidam, æquivocam, & nullam taxat Thomistarum responsionem, dum asserunt da-

dari veram potentiam ad utrumque extremum in sensu diviso prædeterminationis, nullatenùs verò ad existentiam utriusque extremi in sensu composito prædeterminationis? Istud evincat primò *Caducifer*, ut postea pergat argumentari, argumenta enim requirimus. Et sanè, licèt verissimum sit, quòd ad libertatem immediatam actûs requiritur potentia ad conjungendum carentiam illius cum omnibus requisitis ex parte actûs primi ad illum; falsissimum tamen est, requiri potentiam ad conjungendum carentiam cum omnibus, quæ defacto conjunguntur cum actu, licèt illum antecedant. Constat id apertissimè in prædestinato, qui verè est liber, ut perseveret, licèt non possit conjungere carentiam perseverantiæ cum decreto intentivo gloriæ. Constat insuper in *Christo* Domino, qui fuit perfectissimè liber ad mortem; & tamen conjunctio carentiæ mortis non fuit conjungibilis cum præcepto. Id etiam videre est in principiis Scholæ Jesuitarum. Primò, complexum scientiæ mediæ de efficacia auxilii, & decreto collativo illius infert infallibiliter actum, quem antecedit; estque per illius omissionem inimpedibile; nam scientia media præcedit decretum illud, cùm sit regulativa ejus, ut plures ex ipsis affirmant. Est insuper requisita ex parte Dei, ut providè, & ex speciali benevolentia det actum supernaturalem; etenim cùm actus supernaturalis essentialiter exigat sic à Deo procedere, scientiam mediam essentialiter præsupponit, quæ ita præcedit actum, ut per eum nec possit acquiri, nec per ejus omissionem impediri, ut expressè affirmant PP. *Molina*, *Suarez*, *Granados*, citati à P. *Ruiz*: & tamen cum tali complexo salvatur perfecta libertas, quin possit voluntas cum tali decreto conjungere omissionem actûs; aliàs scientia media posset falsificari: ergo.

39. Secundò, ut possibile plures ex AA. Societatis propugnant, Deum posse formare hoc decretum: *Decerno nullum conferre auxilium, nisi quod prævidero efficax*; Deus quippe scientià necessarià cognoscit liberum sibi esse conferre, vel non conferre auxilium; ac per consequens & liberum esse ei decernere nullum conferre auxilium, aut conferre solùm efficax; cujus decreti possibilitatem tenentur omnes concedere, cùm de facto hoc decretum efficax contulerit *Christo* Domino, & Beatissimæ *Virgini Mariæ*. Quò supposito, fit casus, quòd pro alio signo decernat conferre auxilium efficax. Modò sic: Complexum utriusque decreti infert infallibilirer actum, cùm utraque pars illius præcedat omne exercitium liberum voluntatis: primum decretum, cùm sit regulatum scientià necessarià; etiam secundum, cùm ex vi illius conferatur auxilium constitutivum libertatis: & tamen cum tali complexo salvatur ab AA. istis perfecta libertas, quin omissio actûs sit conjungibilis cum tali complexo utriusque decreti: ergo. Tertiò, id perspicuè videre est in sententia plurium Auctorum Societatis, quos sequitur P. *Avendaño* tom. 2. disp. 11. cap. 2., asserentium nedùm esse possibiles prædefinitiones efficaces nostrorum actuum; verùm etiam esse necessarias, ut Deus tamquàm specialis benefactor discernat consentientem à non consentiente; & tamen cum his prædefinitionibus, saltem in statu absoluto in-

fe-

ferentibus infallibiliter actum, salvatur vera libertas, quin oppositum actûs sit conjungibile cum eis: ergo licèt oppositum actûs prædeterminati non sit conjungibile cum prædeterminatione actûs, salvatur vera libertas. Et ratio est, quia, cùm indifferentia creata sit reducenda ad actum ex dispositione Divina, non destruit libertatem actûs, quod ex parte Dei, qui illam potest reducere ad actum liberum determinatum, detur aliquid inferens ejus determinationem ad actum, cum quo opposita determinatio non possit conjungi, & quod auferri non possit per voluntatem creatam. Quod solùm probat Deum facere, ut indifferentia creata ad actum liberum reducatur.

40. Verùm hic *Caduciferum* appello, si meminerit illius, quod aliquando scripsit; quantum enim ego capio, exercitium liberum voluntatis prorsus è medio tollit, dum sic arguit: *Licet ipsi* (Thomistæ) *asserant talem simultatem potestatis, si non concedunt verum sensum compositum, & conjungibilitatem cujuslibet extremi cum libertate proxima, & expedita, & omnibus requisitis se tenentibus ex parte potentiæ... non salvant veram, & proximam libertatem cum suo illo sensu diviso & composito &c.* Tum ego sic subsumo: Atqui idem *Caducifer* non admittit verum sensum compositum, & conjungibilitatem cujuslibet extremi cum libertate proxima, & expedita, & omnibus prærequisitis, se tenentibus ex parte potentiæ, scilicet cum scientia media, & decreto eidem innixo: ergo tollit è medio omne exercitium liberum voluntatis. Minor probatur ex ipso *Caducifero* pag. 296. num. 81. dicente: *Quando potentiæ liberæ subjecti adjungitur prædestinatio, tunc non datur potestas ad moriendum in peccato mortali in sensu composito talis prædestinationis, quæ ex parte potentiæ se habet instar impedimenti*. Si prædestinatio sit *instar impedimenti* ex parte potentiæ: ergo prædestinatus non habet expeditam potentiam ad utrumque extremum, scilicet ad moriendum, vel non moriendum in peccato mortali: ergo si juxta ipsum ad exercitium libertatis talis expedita potentia requiritur, sequitur, quòd hìc & nunc prædestinatus non sit liber. Hìc recurrit ad hoc quòd potuerit homo aliter se exercere, dum Deus per scientiam mediam indagabat, quid homo in ultimis vitæ circumstantiis esset facturus, adeòque potuisset aliam scientiam mediam acquirere, & decretum aliud. Sed hoc effugium dissertè refellitur. Primò, quia quod in statu absoluto non potest facere voluntas, absolutè, nec potest facere conditionatè in statu conditionato: actus enim idem est, & potentia eadem in statu absoluto & conditionato: tum, quia indè sequitur, quòd, quidquid sit de statu conditionato, de facto homo in statu absoluto non sit liber; cùm in statu absoluto non possit conjungere omissionem mortis in peccato mortali cum prædestinatione; sicque in ipsius caput recidit saxum, quod tanto conatu in Thomistas volvebat; salvari solùm in homine, mediâ distinctione sensûs compositi, & divisi, existentiam potentiæ liberæ radicaliter vertibilis ad utrumque; non verò veram, & proximam hìc & nunc libertatem. Addere possum & hoc: aut scientia media est regula, & mensura decreti subsequentis, aut non est? Si scientia media dicatur re-

gula, & mensura decreti, jam videt horribilem consequentiam indè deductam, quam tantoperè & P. *Molina* ipse, ac etiam *Caducifer* pag. 96., à suis conatus est amovere. Et rursus: jam creatura esset potens determinare Deum ad illius decreti omissionem, ac per consequens, & esset potens impedire Deum, nè tale decretum concipiat: ergo cùm omissio istius decreti non possit Deo non esse libera, & decretum, si esset, liberum etiam Deo esset; posset utique creatura determinare Deum ad exercitium liberum, aut eum à libero exercitio impedire, quod apertè falsissimum est. Si verò scientia media non sit regula, & mensura subsequentis decreti: ergo falsum est, quòd homo aliter se exercendo in statu conditionato potuerit acquirere aliud decretum: sicque funditus destruitur libertatis exercitium in systemate *Caduciferi*. Reliqua omitto, ut ad alia pergam.

§. IV.

Qualis sit potestas antecedens, & consequens liberi arbitrii?

41. UT nullus terminus maneat incognitus, & maximè potestas voluntatis, quam, dum ipsam consideramus in signo actûs primi, dicimus habere potestatem antecedentem ad utrumlibet extremum, non tamen consequentem, quia ista non spectat ad actum primum, sed illum & ejus indifferentiam supponit; estque potestas determinati actûs, libertati non officiens, sed illam per actum liberum perficiens; tùm causaliter in vi Divinæ motionis, tùm formaliter per actum ipsum voluntatis. Hinc frequentissimè occurrit æquivocatio in usu istarum vocum *potestas antecedens*, *potestas consequens*, quæ propter suam obscuritatem explicatione egent; cùm ex ipsis conficiantur propositiones sophysmatibus, & fallaciis ità irretitæ, & illaqueatæ, ut penè inintelligibiles videantur: quarè brevem illarum notionem dare in præsenti conamur.

42. Significatio istarum vocum eo quærenda est modo, quo 1. p. q. 19. art. 6. investigatur significatio illarum, *voluntas antecedens*, *voluntas consequens*: nam etsi non sit in omnibus paritas, tenet tamen ad intentum, quia ad istarum modum illis utuntur Theologi. Respicit voluntas antecedens, quæ est voluntas beneplaciti, objectum secundùm se consideratum, id est nudum ab accidentibus extrinsecis, quæ hìc, & nunc illud circumstant: v.g. Vult Deus salutem omnium hominum præscindendo à circumstantiis extraneis, quia salus hominum ità considerata bona est, & voluntatem Divinam decet eam sic consideratam amare. Voluntas hæc dicitur antecedens, non quia ex parte voluntatis Divinæ sit priùs, aut posteriùs, sed quia objectum secundùm se inspectum, hoc est, secundùm propria, & sibi intrinseca, est quodammodo prius se ipso accepto, aut vestito, ut ità dicam extraneis, quæ sibi accidunt. Undè in cognitione nostra prior est consideratio hominis secundùm se, id est secundùm sibi propria, & intrinseca, quàm considera-

tio

tio hominis albi, aut nigri. Rursus, voluntas Divina vult, damnari *Judam* proditorem, quia illum non respicit præcisè ut hominem, cujus salutem, ut sic, amat, sed ut infectum proditionis scelere, cujus salus ordini repugnat justitiæ; & hæc voluntas dicitur consequens, quia *Judam* respicit illâ extrinsecâ circumstantiâ vestitum, quæ est posterior illius hominis consideratio. Inter has autem voluntates hoc iterum intercedit discrimen, quòd prima est inefficax, & cum existentia sui objecti inconnexa, eò quòd in objecto non attingit omnia, cum quibus in re poni debet illius existentia: secunda autem voluntas dicitur efficax, & cum existentia sui objecti connexa, eò quòd illud amat cum omnibus illis, cum quibus juxta dispositionem Dei poni debet sub existentia.

43. Nec tamen voluntates istæ, quod maximè est advertendum, in eo differunt, quòd voluntas consequens respicit objectum, & illius existentiam, voluntas verò antecedens non respicit existentiam objecti: & similiter potestas consequens respiciat existentiam actûs, potestas verò antecedens non item: hæc enim est falsa vocum intelligentia; nam & voluntas antecedens, & antecedens potestas existentiam respiciunt, hæc nimirùm existentiam actûs, illa objecti: sed differunt, quia voluntas, & potestas consequens ab accidentibus non præscindunt, cum quibus juxta circumstantias hìc, & nunc occurrentes, quæ tàm actui, quàm objecto plerumque sunt extrinsecæ, debent sub existentia poni. Voluntas, & potestas antecedens non ita; sed licèt respiciant objectum, & actum in ordine ad existentiam, ab illis præscindunt accidentibus, à quibus illorum non pendent existentiæ. Ratio autem, quarè voluntas antecedens non præscindat ab existentia objecti, duplex est: prima, quia Deus non amat merè possibilia: secunda, quia voluntas antecedens, quâ Deus amat salutem omnium hominum non est necessaria, sed libera, ac proinde terminari debet ad objectum contingens. De potestate verò, ac potentia antecedente voluntatis ad actum, quòd non præscindat ab existentia actûs, ratio est perspicua: nam etsi existentia accidat actui, quippè qui potuit non existere, non tamen accidit actui, ut determinatè & exercitè causabili, sed qua ratione inspicitur à potentia illa, si vera est potentia, quia actus non alio modo est causabilis, nisi per hoc, quòd à potentia ponatur sub existentia.

44. Pari ergo modo, proportione tamen servatâ, dicendum est, ac sentiendum de potestate antecedente voluntatis ad actum, & consequente; quas potestates dupliciter in voluntate distinguimus, quia voluntatem in duplici statu consideramus; nempè in actu primo proximè expedito ad operandum; & illam sic expeditam consideramus, quasi secundùm se pro priori ad omnem determinationem, propriam scilicèt, & illam, quæ ipsi provenit ex motione efficaci Dei. Secundò in signo determinationis propriæ, ex motione illa provenientis. Si voluntas accipiatur in primo signo, dicimus esse in voluntate potestatem antecedentem ad aliquod exercitium vagè; cùm, ut suprà diximus, motio Dei efficax non sit hujusmodi potestatis completæ, expeditæ, integræ, & absolutæ constitutiva. At verò considerando voluntatem in signo determi-

minationis suæ à motione Dei incipientis; non amittit illam antecedentis potestatis indifferentiam; sed addit ad illam determinationem propriam hujus posterioris signi. Quæ determinatio est propterea *consequens* illam *antecedentem* potestatem, non successione, sed naturâ & origine, & ideo utraque est simul. In illa ergo, utroque in statu considerata, hæc duplex rectè distinguitur potestas: at nos voluntati prædeterminatæ ad consensum salutarem concedimus potestatem consequentem ad consensum, id est, vires illas additas potestati, juxta dicta Dub. antecedenti, quibus insuperabiliter, & indeclinabiliter juxta S. *Augustinum* conjungitur cum consensu; quas vires ex se voluntas in actu primo constituta non habet, neque illis opus habet, non enim sunt ad posse, sed ad agere; sed eas ab illo accipit, qui juxta eumdem *Augustinum*, ne deficiat inter tantas sæculi tentationes, illi præbet vires efficacissimas. Rursus voluntati sic prædeterminatæ negamus potestatem consequentem ad dissensum duplici titulo: primò, quia determinata est ad consensum; quæ prædeterminatio impedit prædeterminationem dissensûs: Secundò, quia caret prædeterminatione dissensûs, sine qua illum non potest habere, etiamsi voluntatem ad consensum non prædeterminasset, quod clarum est, si omissio pura non admittatur possibilis. Sed tamen ratio formalis, quarè non datur tunc potestas consequens ad dissensum, non est prædeterminatio, nec negatio prædeterminationis ad consensum; sed ipse actus consensûs, quia in sensu composito sui excludit potentiam ad sui non esse, sive ad componendum cum suo esse suum non esse. Tandem voluntati prædeterminatæ ad consensum concedimus potestatem antecedentem ad dissensum, quâm prædeterminatio nec abstulit, nec auferre potuit; nec magis illam auferre potest ipse consensus.

45. At cùm res obscura, implexa, & implicatissima sit, iterùm diligenter notandum, quòd potestates istæ *antecedens*, & *consequens*, quas in voluntate distinguimus, non differunt ex parte subjecti, est enim facultas una, & eadem identificata cum voluntate in actu primo completo constituta: sed differunt ex parte objecti, seu termini per se inspecti. Potestas consequens secuta ex prædeterminatione respicit consensum ut hìc, & nunc ponendum cum omnibus sivè intrinsecis, sivè extrinsecis circumstantiis. Potestas consequens denegata ad dissensum respicit dissensum, non quidem secundùm se, quia ut sic non est impossibilis, sed attentis circumstantiis, quæ accidunt voluntati, nimirùm prædeterminatione consensûs, & carentiâ prædeterminntionis dissensûs, quæ accidentia sunt respectu voluntatis in actu primo consideratæ, & sine quibus voluntas in illo statu subsistit. Potestas antecedens concessa voluntati ad consensum efficaciter motæ, ac prædeterminatæ, dissensum respicit, ut à se sub existentia ponibilem, at non in circumstantiis istis, quibus voluntas hic, & nunc invenitur affecta. Quia tamen potestas constitutiva libertatis, cùm essentialis sit voluntati, non constituitur per respectum, ut à se exercendum his, vel illis circumstantiis affecta; sed per respectum ad actum, ut absolutè ponendum cum subordinatione ad

Deum

Deum; quòd hìc, & nunc per accidens, & ab accidentibus impediatur, sufficit quidem, ut actus infallibiliter non existat; at nullatenus officiet potestati, quæ à quolibet istorum determinatè accepto præscindit, & nunquam fuit ad ponendum actum, sivè dissensum, ut conjunctum cum prædeterminatione consensûs, sivè à prædeterminatione dissensûs positivè divisum. Exemplum adest in sententia Contrariorum, qui voluntati actù amanti Deum, negare non possunt potestatem consequentem ad amorem, & impotentiam consequentem ad odium unà cum potestate antecedente ad odium. Et si ab eis requiras, quomodò potestas antecedens voluntatis actu amantis respiciat odium, quod est consequenter impossibile? Responsio in promptu est, quia hæc impotentia consequens nihil minuit de potestate absoluta ad odium: tum quia existentia amoris est per accidens respectu voluntatis liberæ, quæ salvâ suâ libertate potest odio, & amore disjunctim carere: tum quia potestas ad odium est ad illud absolutè inspectum, non ad illud conjungendum cum amore, cùm hæc potestas sit penitus implicatoria.

46. Negat pag. 333. num. 5. *Caducifer*, posse dici à gratia efficaci dari potentiam consequentem hisce verbis: *Appellare potentiam consequentem illam, quæ est à gratia efficaci, & se debet habere cum prioritate ad actum, omnis recta Philosophia, & Theologia prorsus ignorat.* Audacter quidem, & confidenter, velut è tripode definit; sed definiendo ostendit se à vera Philosophia, & Theologia hospitem, & peregrinum. Legat ergo S.*Thomam* 1.2.q.111. art.3. inveniet ibi: *Et sicut unus effectus est posterior uno effectu, & prior altero; ita gratia potest dici præveniens, & subsequens secundùm eundem effectum, respectu diversorum.... Et ideo gratia, secundùm quod causat in nobis primum effectum, vocatur præveniens respectu secundi effectus; & prout causat in nobis secundum, vocatur subsequens respectu primi effectus*: quarè ergo gratia causans in nobis operationem, eamque præveniens, non poterit dici subsequens, vel consequens respectu gratiæ constituentis potentiam in actu primo? Legat & S. *Augustinum* lib. de nat., & grat. cap.31. inveniet: *Misericordia ejus prævenit nos: prævenit autem, ut sanemur, quia & subsequitur, ut jam sanati vegetemur. Prævenit ut piè vivamus, subsequitur, ut cum illo semper vivamus; quia sine illo nihil possumus facere*. Ubi gratia, quâ vegetamur, est prior haud dubiè augmento; dicitur tamen subsequens, quia est posterior gratiâ, quâ sanamur: ita gratia efficax est prior opere, optimè tamen dicitur spectare ad potentiam consequentem; quia supponit potentiam in actu primo constitutam. Hos veræ Philosophiæ, ac Theologiæ Principes legere debebat, priusquam tam magistraliter sententiam ferret.

47. His positis dicendum primò: Potestas antecedens ad dissensum manens in voluntate cum prædeterminatione ad consensum, est potestas ad ponendum dissensum cum subordinatione ad Deum; & est potestas dupliciter subordinata, scilicet negativè, & positivè: quia ut ponat dissensum, requiritur, & quòd Deus auferat prædeterminationem consensûs, & quòd tribuat prædeterminationem dissensûs. Primum funda-

damentum est, quia existentia dissensûs duo ex parte potentiæ requirit, & quòd potentia sit expedita à prædeterminatione consensûs, & quòd sit determinata ad dissensum juxta qualitatem dissensûs: pro materiali, si dissensus malus sit, & tam pro materiali, quàm pro formali, si bonus sit. Nam sicut est immediata repugnantia in eo, quòd dissensus coexistat consensui, eò quòd immediatè, & formaliter dissensus contrariè, & virtualiter contradictoriè opponitur consensui, ita mediatè, ac indirectè opponitur dissensus prædeterminationi consensûs: quod enim directè, & formaliter opponitur effectui, indirectè, ac mediatè opponitur causæ infallibiliter cum effectu connexæ. Ulterius: virtus operativa causæ creatæ indiget præmotione divina, quâ effectivè reducatur ad actum, & quia est virtus potentialis, quæ cùm seipsam reducere non possit, indiget reduci à virtute per se in actu, quæ non potest esse alia, quàm divina, ut luculenter ostendit D. *Thomas* 2. contra Gent. cap. 15. num. 5. ubi sic discurrit: *Omne, quod est possibile esse, & non esse, habet aliquam causam, quia in se consideratum ad utrumlibet se habet: & sic oportet esse aliquod aliud, quod ipsum ad unum determinet. Unde cum in infinitum procedi non possit, oportet, quòd sit aliquod necessarium, quod sit causa omnium possibilium esse, & non esse. Necessarium autem quoddam est habens causam suæ necessitatis; in quo etiam in infinitum procedi non potest; & sic est devenire ad aliquid, quod est per se necesse esse. Hoc autem esse non potest, nisi unum, ut in 1. lib. cap. 13. ostensum est, & hoc est Deus; oportet igitur, omne aliud ab ipso reduci in ipsum, sicut in causam essendi*: atqui contingens est, & possibile, quòd potestas antecedens ad dissensum, manens in voluntate prædeterminata ad consensum expediatur, & conjungatur cum dissensu: ergo utrumque debet habere à Deo, ac subinde in utraque Deo subordinari.

48. Secundum fundamentum, quo & solvitur potissimum argumentum Contrariorum, desumitur ex eo, quòd potestas antecedens ad dissensum, manens in voluntate reducta ad actum consentiendi, verè est domina talis actûs, quamvis sit Deo subordinata. Non enim ad verum dominium exigitur, quòd Dominus possit se expedire ab omni impedimento retardante exercitium, & omnia illa per se acquirere, quæ ex parte actûs secundi ad exercitium dominii sunt necessaria. Constat ex ipsa dominii creati definitione: in illa enim duplex statuta subjectio potestatis creatæ ad Deum præcontinetur. Etenim dominium est, juxta suam unanimiter receptam definitionem, *Facultas utendi re in usus à lege permissos*, quæ dominii notio illam duplicem subjectionem importat. Nam ad actualem usum rei duo requiruntur, scilicet carentia legis prohibentis, quæ carentia nullatenus existit in potestate hujus, vel illius particularis dominii; & voluntas permissiva Legislatoris, quæ unicè pendet, & pro libito Principis existit. Ergo non est ita certum, firmum, & inconcussum illud Contrariorum principium, quòd ad verum dominium requiritur, quòd excludat illam duplicem subordinationem, quam dominium creatum in nostris principiis constitutivè includit. Quarè nihil apud Theologos, & Juristas firmius, & constantius,

tius, quàm quòd homines plurium rerum habent dominium verum, ac proindè propriè tale, qui tamen prohibentur plures inire contractus, plures donationes facere, ita sanè, ut contractus celebrati, & donationes factæ ex ipsismet rebus, quarum homo habet dominium verum, ac propriè tale, irritæ sint, ac nullæ, quia nempè obstat lex prohibens, & deficit Principis voluntas. Quòd si ab ipsis inquiras; ubi ergo illarum rerum dominium? Dominium, quod ab alio impediri potest, dominium non est. Respondebunt profectò negando assumptum: vel distinguent; Non est dominium supremum, quale habet Deus Legislator Supremus, aut Princeps, qui nulli superiori in suis dispositionibus subordinatur, concedo: non est dominium subordinatum, quale decet subditos Dei, aut Reipublicæ, nego: ergo evidens est, non pugnare subordinationem cum omni vero dominio, & dominium subordinatum esse verum dominium, ut ipsa creati dominii definitio protestatur, & clamat.

49. At dices forsan: Etsi contractus illi, locationes, venditiones, donationesque irritentur, ad plures alios rerum usus remanet dominii facultas expedita: ergo non est paritas. Sed negatur consequentia. Primò, quia illa facultas, quæ in rerum Dominis manet, est etiam subordinata vel Deo, vel Principi permittenti; cùm possint illam impedire; & voluntas illa permissiva Principis non est in manu, & potestate Domini inferioris; quod etiam accidit in homine respectu Dei in ordine ad peccata, & reliquos actus liberos. Secundò, quia etiam homini proximè potenti, & expedito ad operandum remanet liber usus suæ voluntatis ad alium actum, sive ad aliud suæ libertatis exercitium. Si namque est possibilis pura omissio libera, implicat contradictionem, hominem esse in actu primo proximè expedito suæ libertatis, & carere omni exercitio libero, ut est constans in hac sententia, alioquin duæ contradictoriæ essent simul falsæ, quia homo esset sub negatione duplicis exercitii contradictorii. Si verò pura omissio libera sit impossibilis, & voluntas in actu primo sit completè constituta, non potest connaturaliter omni exercitio libero carere, ut Auctores hujus sententiæ frequenter asserunt; quia dicunt, quòd causæ proximè expeditæ ad operandum concursus est debitus, & connaturaliter datur, & quòd possit à Deo de sua potentia absoluta concursus ille denegari, tantùm convincit dominium voluntatis non esse supremum, sed Domino Dominantium subordinatum, quod non inconveniens credimus, sed ut veritatem, sanamque doctrinam tuemur.

50. Non ergo est ita contemnenda paritas; & sicut dominium nostrum verè est subordinatum quoad res exteriores, ita & subordinatum dicimus quoad actus interiores, & electiones voluntatis. Hoc explicat D. *Thomas* 3. contra Gentes cap. 89. num. 1. ubi relatâ *Origenis* opinione, quòd scilicèt Deus per hoc causet nostræ voluntatis motus, quòd illi tribuit virtutem, relinquendo ipsi determinationem actûs; ex illa, ait, inferri doctrinam, quam exhibet solutio. Verba D. *Thomæ* hæc sunt: *Quidam verò non intelligentes, qualiter motum voluntatis Deus in nobis causare possit absque præjudicio libertatis voluntatis, conati sunt*

 has

bas auctoritates malè exponere, ut scilicet dicerent, quòd Deus causat in nobis velle, & perficere, in quantùm dat nobis virtutem volendi, non autem sic, quòd faciat nos velle hoc, vel illud: sicut Origenes exponit in 3. Periarchon, liberum arbitrium defendens contra auctoritates prædictas: & ex hoc processisse videtur opinio quorumdam, qui dicebant, quòd providentia non est de his, quæ subsunt libero arbitrio, scilicet de electionibus: sed providentia refertur ad exteriores eventus. Non enim, qui eligit aliquod consequi, vel perficere, puta, ædificare, vel ditari, semper poterit ad hoc pervenire: & sic eventus actionum nostrarum non subjacent libero arbitrio, sed providentiâ disponuntur. Quibus quidem auctoritatibus Sacræ Scripturæ resistitur evidenter. Dicitur enim Isaiæ 26. Omnia opera operatus es in nobis Domine. Undè non solùm virtutem volendi à Deo habemus, sed operationem. Sic D. *Thomas*, quibus evidenter ostendit, eamdem esse subjectionem voluntatis ad Deum in ordine ad actus interiores, ac in ordine ad actus exteriores; & in voluntate subjecta eodem modo salvari dominium, subjectum scilicet, ac subordinatum, quod clarissimè dixit *Apostolus* ad *Rom.* asserens: *Velle non esse volentis, neque currentis currere*, apposito exemplo in actu exteriori, quale est currere, & in actu interiori, quale est velle.

51. Hujus rei tertium fundamentum desumitur ex eo, quòd potestas, quæ manet in voluntate composita cum consensu, undecumque proveniat illi hæc compositio, in nulla sententia est reducibilis ad dissensum, nisi per hoc, quòd ab ea auferatur concursus Dei ad consensum, & illi detur concursus ad dissensum. Hoc in nostra sententia probari non debet, sed ut certum præsupponi. At clariùs est in sententia Contrariorum, in qua concursus Dei ad consensum est ipse consensus, cum quo non potest componi dissensus. Et cùm dissensus existere non possit sine concursu, fit consequens, requiri ad existentiam dissensûs, & quòd à voluntate auferatur concursus ad consensum, & quòd illi detur concursus ad dissensum. Hoc certissimum est, præsertim apud illos, qui admittunt contra *Durandum* necessitatem concursûs Divini immediati ad omnes operationes causarum secundarum: ergo vel per hoc, quòd Deus pro suo dominio auferat à voluntate concursum ad consensum, ac pro suo dominio det concursum ad dissensum, vel per hoc, quòd voluntas ipsa concursum ad consensum pro suo dominio abjiciat, ac pro dominio suo concursum faciat existere requisitum ad dissensum. Hoc consequens sub illa distinctione evidenter infertur, eò quia tàm carentia concursûs ad consensum, quàm positio concursûs ad dissensum debent existere ex alicujus dominio, & dispositione immediata; cùm non existant à casu respectu omnium agentium, & provisorum, creati scilicet, & increati: ac subindè vel ex immediato dominio Dei, vel ex immediato dominio creaturæ.

52. Quo supposito, si dicatur primum habemus planè id, quod intendimus: nam carentia concursûs ad consensum existet tunc ex dominio immediato Dei, & voluntas ad illam se habebit purè passivè, & verè subjecta: similiter concursus ad dissensum existet ex immediato Dei,

Dei dominio, & ad illum voluntas se habebit purè passivè, ac per illum Deo subjicitur immediatè. Si autem secundum dederint, Deus erit duplici titulo creatæ subjectus voluntati. Nam tunc, quòd Deus non concurrat, ex dominio immediato provenit voluntatis creatæ: ergo Deus in non concurrendo voluntati creatæ erit subjectus: & sicuti in sententia Thomistarum, quia voluntas ad consensum concurrere non potest, nisi Deo pro suo immediato dominio concurrente, omnes Thomistæ consequenter asserunt, voluntatem creatam in concurrendo esse dominio Dei immediatè subjectam; & hæc est immediata, & vera causalis: *Ideò voluntas concurrit, quia Deus vult illam concurrere*, quâ explicatur tum dominium Dei supra voluntatem, tum subjectio immediata voluntatis ad Deum in concurrendo; ita in Contrariorum sententia causalis hæc vera esset: *Ideò Deus concurrit, quia voluntas creata vult Deum concurrere*, in qua & subjectio Dei ad voluntatem, & dominium voluntatis supra Deum explicatur. Atque eodem modo formari debet causalis in ordine ad non existentiam concursûs requisiti ad existentiam dissensûs. Si namque concursus iste non existit ex dominio immediato creatæ voluntatis, ista est vera: *Ideò non concurret Deus, quia voluntas creata non vult Deum concurrere*, in qua evidenter dicitur tum subjectio Dei ad voluntatem creatam, tum dominium voluntatis in Deum; sicuti in Thomistarum sententia, quia concursus, & actus existunt ex immediato dominio Dei, hæc est vera: *Ideò Deus & voluntas concurrunt, quia Deus vult & suum, & voluntatis concursum*; in quo explicatur dominium Dei in suum, & voluntatis creatæ concursum.

53. Dicendum est secundò: Potestas voluntatis in actu primo proximè expedito constitutæ pro priori ad omnem determinationem, est potestas Deo immediatè subordinata, & irreducibilis ad actum, nisi medio concursu determinante, ac proindè est potestas antecedens, & quæ non fit consequens nisi Deo præmovente. Conclusio hæc, quæ totam sententiam continet, atque explicat *Thomistarum*, convincitur tum ex dictis conclusione antecedenti, tum ex omnibus, quæ in toto hoc tractatu diximus. Per illam *Thomistæ Pelagio* opponuntur directè, qui negavit, arbitrium liberum indigere ope, auxilioque divino, ut constat ex verbis *Pelagii* apud S. *Hieronymum*: *Dedit mihi arbitrium, quid rursus te ingeris de mea libertate?* Et apud *Augustinum* de gratia *Christi* cap. 4. ubi fatetur *Pelagius*: *Potestatem benè agendi habere nos ex Deo; quod verò benè volumus, vel loquimur, vel cogitamus, nostrum est, qui omnia vertere possumus in malum*. Opponuntur insuper per hanc sententiam Thomistæ P. *Molinæ* sententiæ, contra quam ex iisdem locis possunt argumenta deduci.

54. At nihilominùs iterum repetenda sunt verba Concilii *Tridentini* sess. 6. de Justificat. cap. 5. docentis: *Neque tamen sine gratia Dei movere se ad justitiam coram illo liberâ suâ voluntate possit*. Ex quibus manifestissimè conficitur conclusionis probatio. Homo præditus liberâ voluntate, ut se moveat ad justitiam coram Deo, est homo constitutus in actu primo proximè expedito ad se movendum ad justitiam coram

 Deo.

Deo. Hoc est evidens apud omnes, præsertim apud Contrarios, qui libertatem non agnoscunt, deficiente quovis requisito ad operandum; quarè asserunt, quòd, quia prædeterminatio requiritur à Thomistis, ut necessaria, illâ deficiente, deficit libertas, & non adest actus primus proximè expeditus: sed homo ex sua libera voluntate non potest sine gratia Dei se ad justitiam coram Deo movere, ut habetur ex verbis Concilii expressè docentis, hominem liberâ suâ voluntate se movere non posse ad justitiam sine gratia Dei: ergo ultra id, quo homo integrè in actu primo constituitur, ulterioris gratiæ auxilio indiget; aliàs sine gratia post libertatem habitam posset se ad justitiam movere: ergo potestas, quam habet constitutus sic in actu primo, subordinata est Deo, ita ut conjungi non possit cum consensu, nisi in virtute illius gratiæ superadditæ. Patet hæc consequentia; quia potestas, quæ, ut conjungatur cum suo actu, eget gratiâ Dei, Deo in illa conjunctione facienda subordinatur: sed potestas illa, ut conjungatur cum suo actu, videlicet cum motu ad justitiam, eget gratiâ Dei: ergo Deo in hac facienda conjunctione subordinatur.

55. Vim, & efficaciam hujus argumenti explico. Nihil apud Contrarios firmius, aut planius, quàm loqui Concilium illo in capite de gratia efficaci: undè quoniam ibi dicit, posse hominem abjicere inspirationem, asserunt, omnem efficaciam gratiæ ex consensu nostro desumi; quod licèt nos falsum putemus, tamen certissimum est, ibi Concilio sermonem esse de gratia efficaci, quam docet contra *Pelagium*, *Lutherum*, & *Calvinum* benè cohærere cum libertate: nec est illi sermo de gratia sufficienti, ut ab efficaci distincta, quia de illa, an libertati officeret, non erat cum *Hæreticis* controversia. Et maximè, quia Can. 4. loquens in omnium sententia de gratia efficaci, sumptus, & constructus fuit ex doctrina capitis 5. Modò argumentum instauro: Homo in actu primo suæ libertatis per auxilia sufficientia constitutus non potest exercitè, & in actu secundo sine gratia efficaci movere se coram Deo ad justitiam: ergo potestas illa proximè expedita non est tanta, quæ in suo motu, & ut cum illo conjungatur, gratiæ Dei non subjiciatur ulteriori.

56. Nec dicas, ultra gratiam sufficientem definire Concilium, esse necessarium concursum gratiæ simultaneum. Nam sequitur ex solutione definiri à Concilio, ut homo se moveat ad justitiam, requiri motum hominis ad justitiam; cùm in ipsorum principiis, ut diximus, concursus simultaneus sit motus hominis ad justitiam. Præterea apud ipsos eâdem ipsissimâ potestate, quâ homo habet pro libito actum, seu motum ad justitiam, habet in manu concursum simultaneum: ergo Concilium doceret, quòd ut homo se moveat ad justitiam, eget concursu, quem Deus, suppositâ libertate, non potest impedire, quominùs existat. Ad hæc: Doctrina Concilii eò tendit, & infallibiliter assequitur, nimirùm, & efficaciam gratiæ non obstare libertati, & nostram libertatem pendere à gratia efficaci, ut se moveat ad justitiam: sed in habendo concursu simultaneo homo non pendet à Deo, suppositâ libertate; nam concursus iste existit in ipsorum doctrina pro dominio, & placito voluntatis,

& non

& non pro dominio immediato Dei: ergo non agit de tali concursu.

57. Novum hujus rei argumentum sumitur ex Canone 22. ejusdem Sessionis, ubi sic definit Concilium: *Si quis dixerit, justificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posset anathema sit.* Fit, inquam, novum, vel idem argumentum, inquirendo, de quo auxilio asserat Concilium, esse requisitum ad posse perseverare? Et rursus, quale sit hoc posse, quod præstat illud speciale auxilium? An scilicet sit posse per modum actûs primi proximi, & expediti, quo constituitur potestas proxima ad perseverandum, quam potestatem nos dicimus antecedentem? An verò sit posse consequens, sive connexum cum ipsa perseverantia actuali? Constat autem ex cap. 13. ejusdem Sessionis loqui Concilium de perseverantia finali, de qua scriptum est *Matth.* 10. & 24. *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.*

58. Porrò de auxilio isto duo nobis ad præsens necessaria docet S. *Augustinus* lib. de dono perseverantiæ. Primum est, auxilium istud, in quo donum perseverantiæ consistit, seu à quo est ipsa nobis perseverantia, non esse in nostra potestate, ut illud pro libito habeamus, quia illud petimus, ut probat ibi cap. 2. his verbis: *Cur autem perseverantia ista petitur à Deo, si non datur à Deo? An & ista irrisoria petitio est, cùm id ab eo petitur, quod scitur, ipsum non dare, sed ipso non donante esse in hominis potestate?* Deindè asserit, tantam esse hujus auxilii efficaciam, ut non solùm illud non possimus respuere, verùm nec in sensu composito illius possimus amittere dona ex se amissibilia, quia arbitrio nostro subjecta: ita ibi cap. 6. dicens: *Quomodò enim potest amitti, per quod fit, ut non amittatur etiam, quod posset amitti?*

59. De justificato autem certissimum est habere omnia ex parte actûs primi requisita ad perseverandum. Constat primò, quia justificatus in justitia accepta jubetur perseverare: obligatio autem perseverandi supponit potestatem proximè, absolutè, & integrè ad perseverandum expeditam. Secundò: quia ut docet *Tridentinum* cap. 11. *Deus sua gratia semel justificatos non deserit, nisi ab eis priùs deseratur*: at desereret profectò justificatum, si ei denegaret auxilia verè sufficientia, quibus constituitur potestas proxima expedita ad perseverandum in gratia, quâ justificatus est: ergo. Tertiò: quia non est minor providentia communis ordinis gratiæ, quâ Deus justificatum gubernat, quàm providentia communis naturalis; nam ut dicit *Tridentinum* cap. 16. *Ille ipse Christus Jesus, tanquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos justificatos jugiter virtutem influit*; sed Auctor naturæ suâ communi providentiâ administrat omnia principia necessaria, & virtutes requisitas ad opera debita naturæ, nisi fortè propter corruptionem alicujus principii, quæ corruptio in justificato non datur, quia ut dicit *Apostolus*: *Nil damnationis est in his, qui sunt in Christo Jesu*, uti sunt omnes justificati: ergo & in ipsis est vera potestas proxima, & integra ad perseverandum.

60. Quibus omnibus præcedens argumentum efficacissimè urgetur.

Po-

Potestas proximè expedita per modum actûs primi proximè completi ad perseverandum, egens auxilio, quo infallibiliter connectatur cum actuali perseverantia, est potestas verè proxima, & tamen Deo subordinata in perseverando: sed potestas justificati mediis auxiliis sufficientibus est proximè expedita per modum actûs primi proximè completi ad perseverandum, & indiget auxilio, quo à Deo connectatur cum actuali perseverantia: ergo potestas hominis justificati ad perseverandum hæc duo habet, & quòd sit potestas expedita proximè, & absolutè ad suum actum; & tamen quòd in illius elicientia sit Deo subordinata. Cùm ergo eadem sit ratio de quacumque alia potestate constitutiva libertatis, extra dubium debet esse, omnem potestatem constitutivam libertatis, ultra auxilia sufficientia egere auxilio divino, ut reducatur ad suum actum, ac proindè esse immediatè Deo subjectam.

61. Hoc ampliùs confirmari potest ex ipso Concilio *Tridentino* cap. 11. de munere perseverantiæ asserente: *Quod quidem aliundè haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est, eum, qui stat, statuere, ut perseveranter stet, & eum, qui cadit, restituere.* Ex quibus argumentum instituo. Qui indiget auxilio Dei, ut possit perseverare, & sine quo perseverare non potest, quantumvis habeat potestatem expeditam expedimento actûs primi, potestatem habet Deo subordinatam in ipso perseverandi exercitio: sed omnis justus habens potestatem expeditam ad perseverandum expedimento actûs primi mediis auxiliis sufficientibus, indiget auxilio Dei ad perseverandum: tum quia auxilium donans perseverantiam, ut Concilium docet verbis relatis, est in solius Dei potestate, ac proindè non est in potestate alicujus hominis quantumvis potentis: tum, quia auxilium illud donans perseverantiam petunt Sancti, & illud habent mediâ oratione, quæ est maximum indigentiæ argumentum: ergo quantumvis potentiam habeat expedimento actûs primi proximè, completè, & integrè expeditam ad perseverandum; ipsa potestas est Deo subjecta in ipso exercitio perseverandi. At ne præsens controversia per diversas acceptiones hujus termini *non potest*, perturbetur, & confundatur; & nè vertatur vox ista crimini, cum distinctione est loquendum. Aliquando enim potentiam antecedentem, aliquando consequentem exprimit, ut suprà notavimus Disp. 8. Dub. 1. §. 3. n. 17. maximè ex illo *Sap.* 8. 21. *Et cùm scirem, quia nemo potest esse continens, nisi Deus det: & hoc ipsum erat sapientiæ scire, cujus esset donum:* quem textum intelligit D. *Augustinus* Confess. lib. 10. de continentia actuali cap. 29. *Et tota spes mea nonnisi in magna valdè misericordia tua. Da quod jubes, & jube quod vis. Imperas nobis continentiam.* Et suprà lib. 6. cap. 12. *Et propriarum virium credebam esse continentiam, quarum mihi non eram conscius, cùm tam stultus essem, ut nescirem, sicut scriptum est Sap. 8. 21. neminem posse esse continentem, nisi tu dederis. Utique dares, si gemitu interno pulsarem aures tuas, & fide solidâ in te jactarem curam meam:* quibus sanè constat, verba illa, *nemo potest esse continens*, intelligenda esse de potestate consequenti; undè melius erit uti semper distinctione potestatis antecedentis, & consequen-

quentis, ut omnis eliminetur confusio. Longiorem me fuisse video in terminis istis, *potestas antecedens*, *& consequens*, *sensus divisus*, *& compositus*, librandis, & explicandis: sed inde non parùm lucis emersurum spero, ad concordiam liberi arbitrii, & gratiæ ab intrinseco efficacis penitùs cognoscendam.

DUBIUM II.

Utrùm auxilium ab intrinseco efficax componatur cum libertate creata?

§. I.

Pars affirmativa probatur ex eo, quòd gratia ab intrinseco efficax est maxima liberi arbitrii perfectio.

1. CUm ardua, & difficillima sit liberi arbitrii concordia cum efficacia divinæ gratiæ, ut ingenuè, ac candidè fatetur *Augustinus* nedùm locis suprà citatis, sed lib. de grat. *Christi* cap. 47. num. 52. dicens: *Ista quæstio, ubi de arbitrio voluntatis, & Dei gratia disputatur, ita est ad discernendum difficilis, ut quando defenditur liberum arbitrium, negari Dei gratia videatur; quando autem asseritur Dei gratia, liberum arbitrium putetur auferri*, ut meliùs comprobetur ipsa, & quàm liberrimè divino Spiritu moveatur voluntas, non solùm, non lædi divinâ motione libertatem, sed potiùs maximè perfici, demonstrandum nobis est. Et sanè per divinæ voluntatis in nostros actus liberos efficaciam, quam tot gravissimis fundamentis superiùs probatam dedimus, libertatem nostram confirmari potiùs, ac stabiliri, quàm destrui, fuit semper constans *Augustini* sententia. Audiendus lib. de Spir. & litt. cap. 30. *Liberum ergo arbitrium evacuamus per gratiam? Absit: sed magis liberum arbitrium statuimus. Sicut enim lex per fidem, sic liberum arbitrium per gratiam non evacuatur, sed stabilitur*. Rationem dedit inferiùs: *quia nempè gratia sanat voluntatem, quâ justitia liberè diligatur*. Et cap. seq. objectionem præoccupans, ne cavillis ullus esset locus, ait: *Cùm potestas datur, non necessitas utique imponitur*. Et lib. 4. ad *Bonifacium* cap. 3. *Non potest captiva voluntas, nisi Dei gratiâ respirare in salubrem libertatem*, quod probat ex illo *Joan.* cap. 8. *Si vos filius liberaverit, verè liberi eritis*. Ex quo etiam *Joannis* testimonio, lib. 1. oper. ultim. contra *Julianum* deducit, veram, perfectamque libertatem ex divina gratia oriri, neque laudabiliter esse liberum, nisi quod fuerit Divinâ gratiâ liberatum. Rursùs idem in *Hypognostic.* contra *Pelagianos* lib. 3. cap. 10. *In omni itaque opere sancto, prior est voluntas Dei, posterior liberi arbitrii, id est, operatur Deus, cooperatur homo; quod contradicis, ut dicere consuevisti, quia ego prior vo-*

volui, Deus voluit; jam meritis facis, ut gratia ex operibus jam non sit gratia sed merces: quibus ita invictissimam, & blandissimam vim, atque efficaciam gratiæ in liberam voluntatem expinxit, ut expressiùs non potuerit delineari ejus perfectio.

2. Sed longè copiosior est D. *Augustinus* in hujus efficacissimi elucidatione auxilii, ut probet, nullam humanæ voluntati sub motione gratiæ efficacis imponi necessitatem, sed illæsam, & integram semper remanere. Ita resolvit Epist.106.. *Verùm etiam ad non peccandum, rectèque vivendum.... Ut nisi adjuvet, nihil pietatis, atque justitiæ, sivè in opere, sivè in ipsa voluntate habere possimus*. Et Epist.108. *Quomodò dicuntur negare liberum voluntatis arbitrium, qui confitentur, hominem, quisquis suo corde credit in Deum, non nisi suâ liberâ credere voluntate; cùm potiùs ipsi oppugnent liberum arbitrium, qui oppugnant gratiam Dei, quâ verè ad bona eligenda, & agenda sit liberum*. Et Epist. 170. *Et omnipotentissimâ facilitate convertit*. Sed aliquantò disertiùs lib.3. de gestis *Pelagii* probans contra ipsum, à Deo regi hominis liberum arbitrium, his verbis: *Nam proculdubiò plus est agi, quàm regi; qui enim regitur, aliquid agit, & à Deo regitur, ut rectè agat. Qui autem agitur vix ipse agere intelligitur; & tamen tantùm præstat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere: Quotquot Spiritu Dei aguntur, filii Dei sunt; neque enim aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quàm ut illi se agendam commendet, qui malè agere non potest. Et hoc cùm fecerit, ab illo, ut faceret, adjutum non dubitet, cui dicitur in Psal. Deus meus misericordia ejus prævcniet me*. Idem exprimit, & asseverantissimè declarat lib. de corrept. & grat. respondens *Adrumetinis* Monachis objicientibus ipsi illud, quod lib. de grat. & liber.arbitr. dixerat cap.15. *Deum dare quod jubet*. Et cap.14. *Contrarias voluntates omnipotentem Deum posse convertere*. Et cap.16. *Quòd Deus facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati*. Et cap.21. *Ut quid nobis prædicatur, atque præcipitur, ut declinemus à malo, & faciamus bonum, si hoc nos non agimus, sed id velle, & operari Deus operetur in nobis*. Ipsis sic reponentibus S. *Augustinus* respondet: *Sed contrà potiùs intelligant, si filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant, non ut ipsi nihil agant*. Et cap.14. *Sic enim velle, vel nolle in volentis, aut nolentis est potestate, ut Divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem*. Et iterum ibi: *Numquid ille posset adversari voluntati Dei, & non potiùs ejus facere voluntatem, qui in ejus corde operatus est per Spiritum suum, quô indutus est, ut hoc vellet facere, & dicere?* Et explicans ibi magis electione *David* in Regem, quomodò operatur Deus in cordibus hominum, ait: *Et quomodò adduxit, ut eum Regem constituerent? Intùs egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit. Si ergo, cùm voluerit Reges in terra constituere, magis habet in potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas, quis alius facit, ut salubris sit correptio; & fiat in correpti corde correctio, ut cælesti constituatur in Regno?* Id ipsum lucu-

len-

lenter denuò exponit lib. de grat. & liber. arbit. cap. 5. dicens: *Ut autem de Cælo vocaretur* (Paulus) *& tàm magnâ, & efficacissimâ vocatione converteretur, gratia Dei erat sola.* Et cap. 16. *Certum est, nos servare mandata, si volumus; sed præparatur voluntas à Domino: ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus: Certum est, nos velle, cùm volumus, sed ille facit, ut velimus bonum .... Certum est, nos facere, cùm facimus; sed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit. Ezech. 36. faciam, ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis, & faciatis. Cùm dicit: faciam, ut faciatis, quid aliud dicit, nisi auferam à vobis cor lapideum, undè non faciebatis, & dabo vobis cor carneum, undè faciatis.* Hoc ipsum inculcat de gratia *Christi* cap. 14. dicens: *Legant, & intelligant, intueantur, atque fateantur, non lege, atque doctrinâ insonante forinsecùs, sed internâ, atque occultâ, mirabili, atque ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solùm veras revelationes, sed etiam bonas voluntates.* Et de prædest. Sanctor. cap. 20. *Agit quippè Deus, quod vult in cordibus hominum, vel adjuvando, vel judicando, ut etiam per eos impleatur, quod manus ejus, & consilium prædestinavit fieri;* dixerat namque superiùs cap. 8. *Hæc itaque gratia, quæ occultè humanis cordibus Divinâ largitate tribuitur, à nullo corde duro respuitur.* Et tandem lib. 1. ad *Bonifacium*: *Oramus non solùm pro nolentibus, verùm etiam pro repugnantibus, & oppugnantibus. Quid ergo petimus, nisi, ut fiant ex nolentibus volentes, ex repugnantibus consentientes, ex oppugnantibus amantes? A quo, nisi ab illo, de quo scriptum est: Præparatur voluntas à Domino?* Et cap. 20. *Qui cor Regis antequam mulieris sermonem poscentis audisset, occultissimâ, & efficacissimâ potestate convertit.* Ita explanatum, ac certum est in littera S. *Augustini*, nullam humanæ voluntati sub motione gratiæ imponi necessitatem, sed libertatem confirmari potiùs, ac stabiliri, quàm destrui. Agit namque Deus potenti, secretâ, & efficacissimâ gratiâ, quâ in nobis operari efficitur, quæ tamen nostræ libertati, nihil officit; quoniam non aguntur homines, ut servi, sed potiùs liberè agunt, ut Domini; moventur, ut se moveant; in quo stat liberi arbitrii maxima perfectio.

3. Quis enim neget, esse summam perfectionem potentiæ activæ agere, solvique ipsius indifferentiam suspensivam, seù potentialem? Quæ ultima cujuscumque agentis, & potentiæ perfectio nequit solius potentiæ, aut agentis creati viribus comparari, sed obtineri solùm potest virtute causæ superioris, teste D. *Thoma* 3. contrà Gent. cap. 66. *Ultimum in bonitate, & perfectione inter ea, in quæ potest agens secundum, est illud, quod potest ex virtute primi agentis.* Quæ eadem ratio est, quam habet sæpiùs D. *Augustinus*, impossibile judicans, quòd agens quodlibet ab alio habeat, ut meliùs sit, quàm ab eo, à quo habet, ut sit. Si ergo ipsa voluntas non minùs, quàm universa natura, comparatur ad Deum; & quælibet natura, vel forma, vel potentia perficitur per hoc, quòd est actu; & comparatur ad esse in actu, sicut potentia ad

actum ipsum; nec quantumvis natura aliqua sivè corporea, sivè spiritualis ponatur perfecta, potest in suum actum procedere, nisi moveatur à Deo, ut probat D. *Thomas* 1.2. quæst. 109. art. 1. evidenti collectione deducitur, voluntatem perfici Divinâ motione; dum hæc ipsam efficaſſimè movet: cùm non sit excipienda libertas ab illa universalissima regula, quòd omnis creatura à Deo accipit omnem suam perfectionem. Quod sanè profitemur, dum ad Deum exclamamus, *Adjutor meus esto Domine*: quod explicans *Augustinus* serm. 13. de verbis *Apostoli*: *Ipsum enim*, inquit, *nomen adjutoris præscribit tibi, quia & tu aliquid agis. Agnosce quid poscas, agnosce quid confitearis, quando dicis, adjutor meus esto, ne derelinquas me. Adjutorem utique invocas Deum, nemo adjuvatur, si ab illo nihil agatur.* Talis est arbitrii potestas, tanta est gratiæ efficacis necessitas.

4. Hinc est, quòd D. *Augustinus* lib. 12. de Civit. Dei cap. 9. dixit: *Bonam voluntatem, quâ meliores essent Angeli, nisi operante adjutorio Creatoris, habere non possunt.* Et posteà: *Voluntatem quamlibet bonam inopem fuisse in suo desiderio remansuram, nisi ille, qui bonam naturam ex nihilo sui capacem fecerat, ex se ipso faceret implendo, meliorem; priùs faciens excitando, avidiorem.* Nec minùs præclarè S. *Cælestinus* Epist. ad Episcopos Galliæ cap. 8. dicens: *Ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium. Quotquot enim Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt: ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & in bonis quibusque voluntatis humanæ, singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium*: ubi Pontifex non esse dubitandum asserit, quòd auxilium Dei magis, quia nempè gratia in productione boni operis, major dicitur esse, quàm valor voluntatis; quoniam gratia non tantùm operatur velle, quod facit voluntas, sed etiam operatur, ut voluntas velit. *Tantùm quippè Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum*, ait *Augustinus* lib. de corrept. & grat. cap. 12. *ut ideò possint, quia sic volunt: ideò sic velint, quia Deus operatur, ut velint.* Ad cujus confirmationem validissima sunt suprà posita ejusdem S. Doctoris testimonia; si enim Deus facit, ut faciamus, ut in justificationibus suis ambulemus, præbendo vires efficacissimas voluntati, hæc Divina motio expedit, complet, ac perficit voluntatem, jam integrè, proximè, completè, & adæquatè in esse potentiæ constitutam, dans illi perfectionem ultimam, cujus est capax, quam expressit S. *Cælestinus* in citat. Epist. dicens: *Divino auxilio non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur: ut de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido sit sanum.*

5. Hoc suadet spiritualis illa dulcedo, quæ à devotis mentibus sentitur, quam Divina motio immittit in animam, vi cujus longè excellentiora, dulciora, ac præstantiora esse noscuntur illa, quæ latebant, & fiunt manifesta per gratiam, quæ in cordibus hominum per dilectionem operatur. *Si namque*, ut inquit *Augustinus* in cap. 5. Epist. ad *Galat. Quod ampliùs nos delectat, secundùm illud operemur necesse est: tantò quippè vehementiùs volumus, quantò certiùs, quàm bonum sit,* no-

novimus, eoque delectamur ardentiùs: cùm nihil vehementiùs attrahat animam delectatione, & voluptate, ut dixit D. *Thomas* 1. 2. quæst. 33. art. 3. *Illud attentiùs operamur, in quo delectamur. Attentio autem adjuvat operationem*, quod ibi variis argumentis efficacissimè probat; hinc est, quòd suaviter, & efficaciter trahentem gratiam sequitur voluntas, quæ talem ingenerat dilectionem, & voluptatem, quâ perfunditur, ac vincitur anima, ut omnem pervincat, & expugnet contumaciam voluntatis. Idem apertissimè tradit D. *Augustinus* explicans illud *Apostoli* ad *Rom. Condelector legi Dei secundùm interiorem hominem*; etenim de nupt. & concup. lib. 1. cap. 30. ait: *Ista condelectatio legi Dei secundùm interiorem hominem; de magna nobis venit gratia Dei*. Et lib. 2. de peccator. merit. cap. 19. *Ejus gratia diliximus, dum anteà non delectaret*. Et iterùm: *Ut enim condelecteris legi Dei secundùm interiorem hominem, undè haberes, nisi Spiritus vitæ (id est, donum Spiritus Sancti) liberaret te à lege peccati, & mortis? Cùm ipsa delectatio boni &c. non nisi gratiæ deputanda sit*. Ac demùm addit: *Veniet gratia Dei, ut delectet te justitia*: *Gustemus saltem*, ait in Psalm. 130., *quàm suavis est Dominus, qui dedit nobis pignus Spiritus, in quo sentiamus ejus dulcedinem*. Et in serm. 6. de verbis *Apostoli* cap. 9. *Condelector legi Dei, non de me, sed de gratia Dei*. Et contrà *Pelagium* lib. 2. de peccator. merit. cap. 17. *Ut suave fiat, quod non delectabat, gratia Dei est, quæ hominum adjuvat voluntates*. Et lib. 2. cap. 17. dicit: *Divini muneris esse, quòd delectatur homo*. Et contrà *Julianum* lib. 2. oper. imperfect. agens de gratia, dicit, *quòd ipse donat, ut delectatio peccati justitiæ delectatione vincatur*. Ex quibus liquet, quòd liberè, & invictè trahitur homo; cùm tractio hæc non sit violentiæ, nec necessitatis, sed voluntatis, & desiderii; trahitur liberè volens, sed gratiâ Dei efficaciter movente, & adjuvante.

6. Hæc est ergo illa perfectissima operatio gratiæ, cœlestem suavitatem, & delectationem infundens, quâ ad se animam pertrahit, quâ facit, ut liberiùs agat voluntas. *Præceptum liberè facit, qui libens facit*, dixit *Augustinus*. *Ibi sumus veraciter liberi, ubi non delectamur inviti*, ait ipse lib. 1. de nupt. *Delectatio est, quæ perficit operationem*, nos docuit D. *Thomas* 1. 2. quæst. 33. art. 4. Ergo est maxima libertatis perfectio, dum sic delectatione, & suavitate pertrahitur ad consensum. Hoc, ut maximum libertatis beneficium, & privilegium gratiæ commendat *Augustinus* tract. 26. in *Joann.*, quòd dum trahitur voluntas, nulla vis infertur ipsi, sed manet sub ea motione perfectiori modò libera: *Quid hìc dicemus fratres, si trahimur ad Christum? Ergo inviti credimus? Ergo violentia adhibetur, non voluntas excitatur? Enimverò, qui trahitur, tanquam invitus cogi videtur: igitur quomodo istam solvemus quæstionem?* Respondet: *Nolite cogitare, invitum trahi: trahitur animus & amore*. Et deindè. *Porrò si Poëtæ dicere licuit, trahit sua quemque voluptas; non necessitas, sed voluptas, non obligatio, sed delectatio: quantò fortiùs nos dicere debemus, trahi hominem ad Christum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine,*

delectatur justitia, delectatur sempiterna vita, quod totum Christus est. An verò habent corporis sensus voluptates suas, & animus deseritur à voluptatibus suis? Et post pauca, cùm quædam ex Scriptura Sacra retulisset: *Da*, inquit, *amantem, & sentit, quod dico, da desiderantem, da esurientem, da in ista solitudine peregrinantem, atque sitientem, & fontem æternæ Patriæ suspirantem, da talem, & scit, quid dicam*; semper namque à Devotis mentibus illa spiritualis dulcedo concupiscitur, ut maneat, augeatur, & perficiatur. Quarè lib. 2. contrà litteras *Petiliani* cap. 84. *Si tibi* (Petilianum alloquitur) *proponam quæstionem, quomodò Deus Pater attrahat ad Filium homines, quos in libero dimisit arbitrio, fortassis eam difficilè soluturus es. Quomodò enim attrahit, si dimittit, ut quis, quod voluerit, eligat? Et tamen utrumque verum est: sed intellectu hoc percipere pauci valent.*

7. Luculentissimè etiam hanc verissimam hujus Divinæ efficacis motionis incomprehensibilem efficaciam describit D. *Laurentius Justinianus* opusc. de contempt. Mundi cap. 9. sequentibus verbis: *Nemo venit ad me, ecce obedientia, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum, ecce gratia. Verùm ille per obedientiam venit, quem gratia Dei prævenit, sicut Propheta de se commemorans ait: Misericordia ejus præveniet me. Prævenit utique, & liberum arbitrium ad obtemperandum trahit, non invitè, sed spontè, quia liberum est. Quomodò autem trahit Pater, & sponte trahit? Nempè insinuando dilectionem filii, quâ se pro hominibus morti dedit, propalando per fidem Divinitatem illius, in qua æqualis, & coætaneus est sibi, innotescendoque sublimitatem præmii, quod id Filius repromisit famulantibus sibi: ista, dum mens percipit, dum spe se obtinere confidit, alacri affectu non solùm servare præcepta, verùm etiam, contempto sæculo, consiliorum perfectionem conatur apprehendere: ecce libera voluntas: ecce voluntaria servitus: ecce violentus cursus: ecce gratuita attractio, per quam à Patre ad Filium trahitur anima.*

8. Sic trahitur homo miris modis, ut velit, ab illo, qui novit intus in ipsis hominum cordibus operari; undè isti sic, illi aliter, atque alii aliter diversis, & innumerabilibus modis vocantur, ut reformentur: *Dum*, asserente D. *Augustino* lib. de corrept. & grat. cap. 5. *subitò commutatione mirabili; quæ clausa eis fuerant, sint aperta, quæ onerosa, sint levia; quæ amara, sint dulcia; quæ obscura, sint lucida.* Hæc autem omnia operatur unus, atque idem Spiritus dividens singulis, prout vult; non solùm delectatione victrici, sed & aliis innumerabilibus, & miris modis, dum timore judicii, horrore peccati &c., aliisque effectibus visitatio Dei animum ducit humanum, ut quæ fugiebat, sequatur: quæ oderat, diligat; quæ fastidiebat, esuriat: dum multis aliis modis eversum vocat, docet credentem, consolatur sperantem, diligentem adhortatur, conantem adjuvat, exaudit deprecantem: uno verbo: omnibus oculos aperit, ut Sapientiæ lumen accipiant. Sed hæc sufficiant; ut cognoscatur, quâ arte ineffabilis Dei sapientia operatur in nobis: quàm dulciter, illæsâ libertate, allicit: quàm suaviter blanditur: quàm re-

rectè capit, quàm fortiter tenet: & tandem, quomodò cuncta suo ordinat, & disponit beneplacito, ne plus justo Divinam velimus scrutari voluntatem. *Aliquando enim*, ut inquit S. *Augustinus* in Enchir. cap.95. *in clarissima luce Sapientiæ videbitur, quod nunc piorum fides habet, antequàm manifesta cognitione videatur, quàm certa, & immutabilis, & efficacissima sit voluntas Dei, quàm multa possit, & non velit; nihil autem velit, quod non possit... Quod utique non esset verum, si aliqua voluit, & non fecit; & quod est indignius, ideò non fecit; quoniam nè fieret, quòd voluit Omnipotens, hominis voluntas impedivit*. Undè, & cum eodem *Augustino* lib. de don. persever. confiteri tenemur: *Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle; nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit credere, & dicere, hoc est pium, hoc est verum, ut sit humilis, & submissa confessio, & detur totum Deo*. Ex quibus omnibus pronum est intelligere, quantùm ex mente *Augustini* consentiat efficacia victricis gratiæ cum libertate nostra.

§. II.

Aliud argumentum & quidem irrefragabile petitur ex Sancto Augustino.

9 Quamquam hæc quæstio sufficienter ex his, quæ modò diximus pateat; non abs re tamen erit ostendere id ipsum in particulari, ut qui mentem S. Doctoris in varios, pravosque detorquent sensus, ut negent, libertatem indifferentiæ actûs remanere sub dominio efficacissimæ gratiæ, in ejus lumine veritatis videant lumen. Et primum quidem momentum petitur ex celeberrima inter *Augustinum*, & *Pelagianos* controversia, de qua suprà agimus tom.3. disput.8. Dub.1. §.2., & quam iterum in memoriam revocare opportunum erit. Quæ non fuit *Pelagianorum* maligna obtrectatio, & perversa infectatio? Quibus non illi confusis, permixtisque verbis, necnon omnibus argumentationis suæ dolis gratiæ Dei efficaciam eludere, & subvertere conati sunt? Non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxiliò, quoniam in propria voluntate habet unusquisque aut facere aliquid, aut non facere, arguebat *Cælestius*, teste D. *Augustino* lib. de *gestis Pelagii* cap.18. Idem & asserebant *Pelagiani* dicentes: *Frustra itaque dedit arbitrii potestatem, quam implere non possum, nisi ipse me semper adjuverit. Destruitur enim voluntas, quæ alterius ope indiget. Sed liberum dedit arbitrium Deus, quod aliter liberum non erit, nisi fecero, quod voluero; ac per hoc, aut utor semel potestate, quæ mihi data est, ut liberum servetur arbitrium, aut si alterius ope indigeo, libertas in me arbitrii destruitur*. Ita refert D. *Hieronymus* in Epist. ad *Ctesiphontem*.

10. Destructorem libertatis habuit *Julianus Augustinum* dicens lib. oper. imperf. cap.94. *In his omnibus verbis tuis, quæ posui; ita*

video

video gratiæ nomen cum liberi arbitrii negatione consertum, ut non tam mala sensus tui appellationum bonis vindicari queant, quàm dignitas nominum dogmatum tuorum adhæsione vilescat. Quod repetit, teste eodem *Augustino* locô citatô cap.109. dicens. *Verùm quia non parùm hìc immorati sumus, ut ostenderemus, certissimum esse, quod dixeram, quia negarent liberum arbitrium homines, qui vestro fuissent sermone deterriti, & in verum exitium vana formidine truderentur, atque te esse præcipuum arbitrii liberi negatorem.* Ex quô antea dixerat locò citatô cap.27. *Manichæus dicit, voluntatem malam ab ea inspirari natura, quæ bonum velle non potest: voluntatem verò bonam ab ea infundi natura, quæ malum velle non potest: ita utique naturis singularum rerum imponit necessitatem, ut propriæ voluntates non possint velle contraria. Inter nos, & illum certè grande Chaos est: videamus nunc quantùm ab eo tu recesseris. Dicis, esse liberam voluntatem, sed ut malum tantummodò faciat, non autem esse in hoc liberam, ut malum desistat operari, nisi ei fuerit imposita necessitas volendi bonum ab ea natura, quæ, ut tuis utar sermonibus, malum non potest velle. Definis ergo, genus humanum per liberum arbitrium nihil aliud quàm peccare, nec aliud posse facere. Per quod absolutè pronuncias, humanam naturam unum semper cupere, quod malum est, & velle non posse contrarium. Natura autem Dei malum non potest velle: & ideo nisi necessitatis suæ participem fecerit malam hominum naturam, bonum in ea actionis esse non posse. Post hæc itaque utrum non multùm ames Manichæum, in cordis tui secreto Deus viderit: quantùm tamen ex dogmatum germanitate monstratur, nihil aliud prorsus egisti, quàm ut ordine commutatô, idem quod ille affirmaret, adstrueres.* Quæ & fuit *Semipelagianorum* quærela, quam refert D. *Prosper* carmine *de ingratis* cap.26.

Hic vanam insano profertis corde querelam:
Omne opus arbitrii sublatum vociferantes,
Currere currentûm si non, & velle volentûm est;
Nec vitiis pœnam deberi, aut præmia laudi,
Si vel naturam obstrictam mala velle necesse est,
Vel nostro adscribi nequeunt benè gesta labori.

11. Præterea arguebat ille, quòd peccatoribus laxabantur fræna, quòd actum esset de religione, cùm periret tam virtutis, & boni omnis studium, quàm omnis salutis cura, ut refert S. *Augustinus* lib.4. contra *Julianum* cap.8. his verbis: *Nihil studii expectari ab humana voluntate debere, contra illud Evangelicum, quo ait Dominus, petite, & accipietis, quærite, & invenietis, pulsate, & aperietur vobis; omnis enim qui petit, accipit, & qui quærit, invenit; & pulsanti aperietur.* Ad quæ consequenter dixit lib.1. *oper. imperf.* cap.102. *Nihil studii expectari, ut possit sanctitatem acquirere, & æternam, & cælestem gloriam promereri: sin autem liberum ante ad bonum non fuit, & factum est post Baptisma ita liberum, ut malum facere non possit, numquam quidem ei adfuit arbitrii libertas. Et probatur, sine reatu antea peccasse, & postea sine cura sanctitatis gloriam possidere.*

12. Rur-

12. Rursus calumniabantur *Augustinum*, quòd si arbitrium nostrum ab efficacia auxilii divini habet, quòd vocationi consentiat, quòd illi cooperetur ad salutem, quòd perseveret in gratia, non est, quòd illi cedat in laudem, & meritum; quin potiùs perit omninò libertas arbitrii; ita *Cœlestius* in laudata Epistola *Sancti Hieronymi ad Ctesiphontem*: *Si nihil ago absque Dei auxiliò, & si per singula opera ejus est omne, quod gessero: ergo non ego, qui laboro, sed Dei in me coronabitur auxilium*. Etiam objiciebant illi, quòd frustra essent consilia, exhortationes, & correptiones, cùm nemo his benè uti poterit sine auxiliò efficaci; quòd & Deus frustrà conquereretur de peccatoribus, quòd à peccatis non converterentur ad pœnitentiam; cùm sic operari nequeant, & converti, utporè, carentes ad id necessariò prorsus auxiliò gratiæ prædicatæ ab *Augustino*; & ita carentes non habeant in sua libertate illam acquirere. Ita *Monachi Adrumetini* lib. *de corrept. & grat.* cap.2. num.4. *Ut quid nobis prædicatur, atque præcipitur, ut declinemus à malo, & faciamus bonum, si hoc nos non agimus, sed id velle, & operari Deus operatur in nobis*. Et cap.3. num.6. *Ergo præcipiant tantummodò nobis, quid facere debeamus, qui nobis præsunt, & ut faciamus, orent pro nobis: non autem nos corripiant, & arguant, si non fecerimus*.

13. Tandem ajebant, quòd sine gratia efficaci nihil boni agere possent; ex quo fit, ut peccando, non peccent; & quòd iniqua & immerita esset hominum damnatio, necnon Deus crudelis, qui hominem æternis addiceret suppliciis ob ea, quæ non fecerit, nec facere potuisset. Ita *Julianus* apud *Augustinum oper. imperf.* lib.1. cap.114. *Verumtamen ad destructionem totam dogmatis tui proficit, ut etiam recordemur definitionum Superiorum. Si peccatum non est, nisi voluntas retinendi, & admittendi, quod justitia vetat, & unde liberum est abstinere, nullum peccatum in rebus penitùs invenitur*. Et cap. seq. *Nam si non imputat justitia, nisi unde liberum est abstinere, & ante baptisma necessitas mali est, quoniam voluntas, sicut dixisti, ad faciendum bonum non est libera, perque hoc aliud agere non potest, nisi malum, ab infamia mali ipsa, quam patitur, necessitate defenditur: quoniam apud eam justitiam gravari operibus suis non potest; quæ non imputat malum, nisi à quo liberum est abstinere. Post Baptisma autem, si necessitas boni est, nullum utique potest esse peccatum. Vide igitur, quam illud, quod esse peccatum ratio demonstrat, inveniri nequeat in seminibus, quando secundùm definitiones tuas, jam nec in moribus invenitur*.

14. Erat namque omnium mens, *Augustinum* sub prædestinationis nomine *fatalem* induxisse necessitatem; & solùm appellatione gratię, quæ in re apud ipsos parùm, aut nihil à fatali necessitate distinguebatur, liberos voluisse facere homines. Sic *Episcopi Pelagiani* in sua Epistola *Innocentio*, ut testatur S. *Augustinus* lib.2. *contra duas Epistolas Pelagianorum*, gratiæ nomine *fatum* ab ipso asseri calumniantur; sic namque objiciendum putârunt: *Sub nomine gratiæ ita fatum asserunt, ut dicant, quia nisi Deus invito, & reluctanti homini inspiraverit boni, &*

ipsius

ipsius imperfecti cupiditatem, nec à malo declinare, nec bonum possit arripere. Videatur ibi S. Doctor ad istam *Pelagianorum* calumniam respondens.

15. Non adeò *Pelagium*, cujus ingenium fortissimum, celerrimum, & acutissimum fuisse dicit S. *Augustinus* lib. *de nat. & grat.* cap. 6. desipuisse credendum est, quòd *Augustino* objiceret argumenta ista contra gratiam, cujus usus, vel non usus in voluntatis relinquitur arbitrio; quòd ex necessitate gratiæ indifferentis, versatilis, & à nostra libertate, quoad suam efficaciam dependentis, intulerit libertatis defectum; ex illo nempe auxilio, quod est efficax, si voluerit concurrere, & non erit, si voluntas noluerit concurrere. Quid namque manifestius, quàm adjutorium, quantùm ad usum, & non usum plenissimè subjacens voluntatis arbitrio, liberrimam, & integerrimam relinquere arbitrii libertatem? Non ergo gratiæ subditæ nutui voluntatis, quam deserit ipsa, si vult, & cum qua operatur, si velit, prædicatio destructiva potuit esse libertatis.

16. Rursus; inutiliter pro eo, quod est lumine naturali notum, atque perspectum, Sancti *Prosper*, & *Hilarius* rogarent *Augustinum*, ut illud lucidissimis expositionibus aperiret. Sic Epist. inter *Augustinianas* modò 225. scribit *Prosper Augustino* referens *Massiliensium* querelas, istosque offensos, ex ejus libris non intellectis: *Removeri itaque omnem industriam, tollique virtutes, si Dei constitutio humanas præveniat voluntates: & sub hoc Prædestinationis nomine fatalem quamdam induci necessitatem; aut diversarum naturarum dici Dominum conditorem, si nemo aliud possit esse, quàm factus est. Atque ut breviùs, ac pleniùs, quòd opinantur, exponam, quidquid in libro hoc ex contradicentium sensu Sanctitas tua sibi opposuit, quidquid etiam in libris contra Julianum ab ipso sub hac quæstione objectum potentissimè debellasti, hoc totum ab ipsis Sanctis intentiosissimè conclamatur. Et cum contra eos scripta Beatitudinis tuæ validissimis, & innumeris testimoniis Divinarum Scripturarum instructa proferimus, ac secundùm formam disputationum tuarum, aliquid etiam ipsi, quò concludantur, adstruimus; obstinationem suam vetustate defendunt; & ea, quæ de Epistola Apost. Pauli Romanis scribentis, ad manifestationem Divinæ gratiæ prævenientis electorum merita proferuntur, à nullo unquàm Ecclesiasticorum ita esse intellecta, ut nunc sentiuntur, affirmant.* S. *Hilarius* de eodem argumento scripsit *Augustino* exponens, quantùm turbabantur *Massilienses*, & alii in Galliis de ejus de Prædestinatione sententia; ut constat ex ejus Epist. inter *Augustinianas* 226. ubi num. 8. refert, quod dicebant illi: *Quid opus fuit hujuscemodi disputationis incertò tot minùs intelligentium corda turbari? Neque enim minùs utiliter sine hac definitione, ajunt, tot annis à tot tractatoribus, tot præcedentibus libris & tuis, & aliorum, cum contra alios, tum maximè contra Pelagianos, & Catholicam Fidem fuisse defensam*. Quid verò ab objecta ista Doctorum sapientissimus, & ineffabiliter mirabilis *Augustinus* respondet? Non falsò sibi crimen objectum propugnatæ gratiæ ab intrinse-

co

co efficacis dixit. Injustæ horum Hæreticorum iniquitatis persecutionem fideli animò sustinuit; sciens, quòd hoc est gratiæ Dei proprium, ut tunc vincat, cùm læditur; tunc intelligatur, cùm arguitur, quia deficit semper, quod in veritatis destructionem tentat falsitatis assertio. Quare utrumque perbellè tuetur, efficaciam gratiæ, & libertatem.

17. Non in secreto cordis, sed apertissimè clamat de *Spirit. & litt.* cap.30. *Liberum arbitrium evacuamus per gratiam? Absit: sed magis liberum arbitrium statuimus.* Quod repetit *Epist.* 86. dicens: *Voluntas tantò liberior, quantò sanior, & tantò sanior, quantò divinæ gratiæ subjectior.* Et *Epist.* 89. ad *Hilarium*: *Neque enim voluntatis arbitrium ideo tollitur, quia juvatur; sed ideo juvatur, quia non tollitur.* Et ad eumdem *Epist.* 157. *Cur non dixit potiùs per meum liberum arbitrium, nisi quia libertas sine gratia, non est libertas, sed contumacia;* in quibus locis loquitur *Augustinus*, ostendens, qualiter gratia efficax nullam vim, necessitatemve libero imponat arbitrio. Quod disertissimè explicat *lib. de grat. & liber. arbitr.* cap.5. dicens: *Ut autem de Cœlo vocaretur* (Paulus) *& tam magnâ, & efficacissimâ vocatione converteretur, gratia Dei erat sola.* Et cap.8. *Quando rogavit ergo, ne fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem? Ecce quemadmodùm secundùm gratiam Dei libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippè humana non libertate consequitur gratiam, sed gratiâ potiùs libertatem, & ut perseveret, delectabilem perpetuitatem, & insuperabilem fortitudinem.* En omnipotens, & insuperabilis potestas inclinandorum, quò placuerit, humanorum cordium, & cum ista delectabilis perpetuitas: sic ostendens *Augustinus*, quàm benè sociatur libertatis indifferentia, cum gratiæ motione efficaciter determinante voluntatem in alteram partem. Non unicè docet S. Doctor conciliari gratiam cum libertate, sed & modum docet, & explicat talis concordiæ: *Ecce quemadmodùm secundùm gratiam Dei libertas defenditur voluntatis.* Quis namque affirmare audeat, quòd plenè satisfaciens Adversariorum objectionibus, ignoraverit modum, quô efficacia gratiæ sociabilis est cum libertate?

18. Audiendus iterum S. *Doctor* cap.16. *Certum est, nos servare mandata, si volumus, sed præparatur voluntas à Domino: ab illo petendum est, ut tantùm velimus, quantùm sufficit, ut volendo faciamus. Certum est, nos velle, cum volumus, sed ille facit, ut velimus bonum, de quo dictum est Proverb. 8, secundùm 70. quod paulò ante posuit: Præparatur voluntas à Domino, de quo dictum est Psal.36. ver.23. A Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus volet: de quo dictum est ad Philipp.2. ver.13. Deus est, qui operatur in vobis, & velle. Certum est, nos facere, cum facimus, sed ille facit, ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit Ezech. ver.27. faciam, ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis, & faciatis. Cum dicit, faciam, ut faciatis: quid aliud dicit, nisi auferam à vobis*

cor lapideum, unde non faciebatis, & dabo cor obediens, unde faciatis? Ille facit, ut faciamus, cui dicit homo Psal.140. ver.3. Pone Domine custodiam ori meo. Hoc est enim dicere, fac ut ponam custodiam ori meo: quod beneficium Dei jam fuerat consecutus, qui dixit Psal. 33. ver.2. Posui ori meo custodiam. Sic cap.8. *Adrumetinis Monachis* instantiùs objicientibus, gratiam Dei tollere libertatem indifferentię actûs, pro qua tanquàm pro aris, & focis decertabant, invictissimam, & blandissimam vim, atque efficaciam gratiæ in liberam voluntatem ostendit; & qualiter illa integra, & illæsa semper remaneat; hìc iterum gratiam efficacem prædicat ita suavem, ut non lædat, sed sanet, roboret, & adjuvet liberum arbitrium. Si namque Deus operatur in nobis ipsum velle, id est, nostram intimam, & liberrimam actionem: quì fieri potest, ut Deo salutarem consensum, qui actio nostra liberrima est, in nobis operante, nos interim, quod ex nostra parte agi debet, non agamus liberè unà cum illo? Si gratia ab intrinseco efficax nos prævenit, & ad Deum convertit, & modus convertendi est per assensum nostrum liberum; cùm omnium voluntates ad voluntatis suæ arbitrium, sine aliqua coactione, sed liberè inclinet, ubi coactio, ubi invita voluntas? Quod *Juliano* S. Doctorem sic lib. 2. Oper. imperf. cap. 122. arguenti: *Liberum arbitrium non potest aliter constare, nisi ut & justitiæ ab eô, & peccati necessitas auferatur*; illicò S. Doctor respondet: *Necessitatem, si eam dicis, quâ quisque invitus opprimitur; justitiæ nulla est; quia nemo est justus invitus; sed gratia Dei ex nolente volentem facit.*

19. Id ipsum repetit cap.14. probans, liberum arbitrium manere illæsum sub dominio gratiæ efficacissimæ, dicens: *Sic enim velle, vel nolle in volentis, aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem.* Et iterum ibi: *Numquid ille potest adversari voluntati Dei, & non potius ejus facere voluntatem, qui in eius corde operatus est per spiritum suum, quò indutus est, ut hoc vellet facere, & dicere?* Et rursus ibi modum illum, quò Deus operatur in cordibus nostris magis explicat dicens: *Et quomodò adduxit, ut eum Regem constituerent?* (loquitur de electione David in Regem) *Intus egit corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit. Si ergo cum voluerit Reges in terra constituere, magis habet in potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas, quis alius facit, ut salubris sit correptio; & fiat incorrepti cordis correctio, ut cœlesti constituatur in Regno?*

20. Idem pertractat, & asseverantissimè declarat lib. de *gestis Pelagii* cap 3. probans contra ipsum, à Deo regi hominis liberum arbitrium, his verbis: *Nam procul dubio plus est agi, quàm regi; qui enim regitur, aliquid agit, & à Deo regitur, ut rectè agat. Qui autem agitur, agere aliquid vix ipse intelligitur; & tamen tantùm præstat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere: Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt; nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quàm ut illi se agendam commendet, qui malè agere non*

re non potest. Et hoc cum fecerit, ab illo, se, ut faceret, adjutum non dubitet, cui dicitur in Psalmo: Deus meus misericordia ejus praeveniet me. En qualiter Deus omnipotentissimâ facilitate corda obstinatorum, ipsis liberè volentibus, convertit. Non gratia ista est subsequens, vel concomitans liberum consensum voluntatis. Absurdissimè diceretur, consensum voluntatis præcedere, aut concomitare, ut evelleretur cor lapideum: quandoquidem ipsum cor lapideum non significat, nisi durissimam voluntatem, & adversus Deum omninò inflexibilem. Ubi enim præcedit, vel concomitatur voluntas, jam non est utique cor lapideum, vel obstinatio.

21. Hæc sanè est mens *Augustini*, ad cujus confirmationem non inefficax ex magna illa, de qua diximus, S. Doctoris contra *Julianum* controversia, petitur argumentum. Non negabat *Julianus*, quin potiùs libenter fatebatur, adesse varia gratiarum genera, quibus juvabatur voluntas ad salutariter operandum. Hæc non rejiciebat ille, dummodò essent cum libertate composita. *Adsunt*, ajebat lib. 3. Oper. imperf. cap. 114. *adjutoria gratiæ, quæ in parte virtutis nunquam destituunt voluntatem. Tali semper moderamine adhibentur, ut nunquam arbitrium loco pellant.* Destructam solùm credidit libertatem charitate illâ, quæ determinationem indeclinabilem afferens voluntati liberæ, dat ipsi obedire Dei præceptis, ut probant sequentia *Augustini* verba: *Hanc* (charitatem) *vos inter adjutoria gratiæ nominare non vultis, ne hoc ipsum, quòd obediatis Deo, ejus esse gratiæ concedatis. Putatis quippe, isto modo auferri voluntatis arbitrium.* En qualis erat inter S. Doctorem, & *Julianum* de gratia contentio. Ad auxilium invictissimè efficax, quod negabat *Julianus*, semper revocat ipsum *Augustinus* propter ineundam gratiæ, & libertatis concordiam. Constat ex S. Doctoris verbis cap. 122. *Inter Divinæ gratiæ species, si poneretis dilectionem, sine qua nemo piè vivit, & cum qua nemo nisi pie vivit, sine qua nullius est bona voluntas, vere liberum defenderetis arbitrium;* ergo vel retorquenda, & corrigenda est hæc *Augustini* doctrina, vel absolutè dicendum, quòd indivulsa sauciatæ libertatis jura remanent, quo etiam tempore gratiæ victricis imperio subest: ita ut nec humana libertas gratiæ obstet, nec gratia libertati.

22. Hæc, quæ satis mentem S. Doctoris declarant, sufficerent. At iterum assertio promoveri potest aliis egregiis, locupletissimisque S. Doctoris testimoniis, quibus invictè declarat, gratiam infallibiliter efficacem, nihil indifferentiæ nostræ libertatis imminuere. Audiendus S. Doctor serm. 156. de verbis *Apostoli* cap. 11. num. 11. ubi cùm sibi sequens objiceret argumentum: *Dicet mihi aliquis, ergo agimur, non agimus. Qualiter ad bonum & agimur, & agimus*, explicat dicens: *Respondeo, immo & agis, & ageris; & tunc bene agis, si à bono agaris: Spiritus enim Dei, qui te agit, agenti adjutor est tibi. Ipsum nomen adjutoris praescribit tibi, quia & tu ipse aliquid agis. Agnosce, quid poscas, agnosce, quid confitearis, quando dicis, adjutor meus esto, ne derelinquas me, adjutorem utique invocas Deum. Nemo adjuvatur, si ab illo nihil*

agatur. Quotquot enim, inquit, spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei: non littera, sed spiritu: non lege præcipiente, minante, promittente, sed spiritu exhortante, illuminante, adjuvante. Scimus, inquit idem Apostolus ad Rom. 8. *quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Si non esses Operator, ille non esset cooperator.* Et cap. 12. n. 13. *Jam nunc cum auditis Joann.* 15. *Quotquot spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei; nolite vos dimittere, neque enim templum suum sic de vobis ædificat Deus, quasi de lapidibus, qui non habent motum suum. Levantur, ab Structore ponuntur. Non sic sunt lapides vivi; & vos tanquàm lapides vivi coædificamini in templum Dei. Ducimini, sed currite & vos: ducimini, sed sequimini: quia cum secuti fueritis, verum erit illud, quia sine illo nihil facere potestis. Non enim volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* En adjutorium, quò agitur voluntas, & liberè agit: quò ducitur, sed & liberè currit ipsa; quò ducitur, & liberè sequitur.

23. Ex quibus omnibus concludit S. Doctor in *Enchirid.* cap. 98. num. 25. *Quis porrò tam impiè desipiat, ut dicat, Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere?* Quod & expressè docet de *Spirit. & litter.* cap. 30. *Liberum ergo arbitrium evacuamus per gratiam? Absit: sed magis liberum arbitrium statuimus. Sicut enim lex per fidem, sic liberum arbitrium per gratiam non evacuatur, sed statuitur. Neque enim lex impletur, nisi liberò arbitriò: sed per legem cognitio peccati; & per fidem impetratio gratiæ contra peccatum; per gratiam sanatio animæ à vitio peccati; per animæ sanitatem libertas arbitrii; per liberum arbitrium justitiæ dilectio; per justitiæ dilectionem legis operatio. At per hoc sicut lex non evacuatur, sed statuitur per fidem, quia fides impetrat gratiam, quâ lex impleatur: ita liberum arbitrium non evacuatur per gratiam, sed statuitur, quia gratia sanat voluntatem, quâ justitia liberè diligatur.*

24. Tandem eidem subscribit doctrinæ Epist. 217. ad *Vitalem* n. 8. *Si verè volumus defendere liberum arbitrium, non oppugnemus, unde fit liberum: nam qui oppugnat gratiam, quâ nostrum ad declinandum à malo, & faciendum bonum liberatur arbitrium, ipse arbitrium suum adhuc vult esse captivum.* Hæc S. *Augustinus*, ex quibus sponte fluit validum illud & efficax concordiæ gratiæ se ipsâ efficacis cum libertate argumentum. Hæc & nos cum illo, qui cùm tam proximè ad *Paulum*, *Paulique* lumina accesserit; ut gratiæ Doctor meritò diceretur, certè in rebus gratiæ nescit erroris occasum. Quare tam magnificis à D. *Prospero* extollitur laudibus cap. 3. de *ingratis*.

An alium in finem posset procedere Sanctum
Concilium, cui Dux Aurelius, ingeniumque
Augustinus erat? quem Christi gratia cornu
Uberiore rigans, nostro lumen dedit ævo,
Accensum vero de lumine, nam cibus illi,
Et vita, & requies Deus est, omnisque voluptas.

Unus

Unus amor Christi est, unus Christi est bonor illi;
Et dum nulla sibi tribuit bona, fit Deus illi
Omnia, & in sancto regnat sapientia Templo.
Istius ergo inter cunctos, qui de grege sancto
Insanas pepulére feras industria major,
Majus opus, totum præstantius imbuit orbem.
Nam quòcumque gradum convertit callidus hostis,
Quaque per ambages anceps iter egit opertas.
Hujus ab occursu est præventus mille viarum
Insidiis aditum non reperientibus ullum.
Quumque foris rabies avidorum exclusa Luporum
Frenderet, inque omnes mendacia verteret artes:
Ne mentes ullarum ovium corrumpere posset,
Neu dubia obliquis turbaret corda querelis,
Istius ore Viri fecit Deus: istius ore
Flumina librorum mundum effluxére per omnem.
Quæ mites, humilesque bibunt, campisque animorum
Certant vitalis doctrinæ immittere rivos.

§. III.

Aliud efficax ex doctrina D. Thomæ depromitur argumentum.

25. CUm universis creaturis, quæ sunt, esse illis Deus dederit, ut sint, & agentibus liberis concessum etiam simpliciter sit, ut pro suo arbitrio valeant, & possint flectere in quodcumque libertatis extremum; sitque *operatio voluntatis* teste D. *Thoma* 1.p. q.106. art. 2. *Inclinatio quædam volentis in volitum, quam solus ille immutare potest, qui virtutem volendi creaturæ contulit;* in quo sanè explicatur absolutum, & excellentissimum Dei dominium in voluntatem: hinc inconcussum nobis præbet hujus concordiæ principium ex Dei omnipotentia D. *Thomas*, Angelus ille, quem commendatum à Deo legimus, dùm dixit illi *Christus*: *Bene scripsisti de me Thoma*: *Bene* tibi, *benè* aliis, *benè* præsentibus, *benè* posteris. Quia nempè non solùm fiunt ea, quæ Deus fieri vult, sed & fiunt eô modô, quô Deus ea fieri voluit.

26. Hoc constantissimè docet D. *Thomas* 1. p. q.19. art. 8. *Cum igitur voluntas Divina sit efficacissima, non solum sequitur, quòd fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quòd eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem quædam fieri Deus necessariò, quædam contingentèr, ut sit ordo in rebus, ad complementum universi. Et ideò quibusdam effectibus adaptavit causas necessarias, quæ deficere non possunt, ex quibus effectus de necessitate proveniunt, quibusdam autem aptavit causas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eveniunt.* En ubi D.*Thomas* causam assignat libertatis summam efficaciam Divinæ volunta-

ta-

tatis, quæ causat effectum juxta modum ipsius causæ secundæ. Idem repetit q.22. art.4. dicens: *Et ideo quibusdam effectibus præparavit causas necessarias, ut necessariò evenirent, quibusdam verò causas contingentes, ut evenirent contingenter, secundùm conditionem proximarum causarum*. Et ibi ad 3. *Et considerandum est, quod necessarium, & contingens, propriè consequuntur ens, in quantùm hujusmodi. Unde modus contingentiæ, & necessitatis cadit sub provisione Dei, qui est universalis provisor totius entis, non autem sub provisione aliquorum particularium provisorum*. Et q.23. art.6. *Sed non omnia, quæ providentiæ subduntur, necessaria sunt; sed quædam contingenter eveniunt, secundùm conditionem causarum proximarum, quas ad tales effectus Divina providentia ordinavit... Sic igitur, & ordo prædestinationis est certus, & tamen libertas arbitrii non tollitur, ex qua contingenter provenit effectus prædestinationis*. Sic etiam expresse docet S. *Doctor* 1. par. q.83. art.1. ubi cùm sibi sequens objecisset argumentum: *Liberum arbitrium est, quod sui causa est, ut dicitur in* 1. *Metaphys. Quod ergo movetur ab alio non est liberum; sed Deus movet voluntatem: dicitur enim Proverb.* 21. *Cor Regis in manu Dei: & quòcumque voluerit, vertet illud. Et ad Philipp.*2. *Deus est, qui operatur in vobis velle, & perficere: ergo homo non est liberi arbitrii*; sic argumento respondet. *Ad secundum dicendum, quòd liberum arbitrium seipsum movet ad agendum. Non tamen hoc est de necessitate libertatis, quòd sit prima causa sui, id quod liberum est: sicut nec ad hoc, quòd aliquid sit causa alterius, requiritur, quòd sit prima causa ejus. Deus igitur est prima causa movens, & naturales causas, & voluntarias. Et sicut naturalibus causis movendo eas non aufert, quin actus earum sint naturales, ita movendo causas voluntarias non aufert, quin actiones earum sint voluntariæ, sed potius hoc in eis facit: operatur enim in unoquoque secundùm ejus proprietatem.*

27. Eadem enitescit doctrina in solutione ad tertium: *Deus est prima causa movens, & naturales causas, & voluntarias. Et sicut naturalibus causis movendo eas, non aufert, quin actus earum sint naturales; ita movendo causas voluntarias, non aufert, quin actiones earum sint voluntariæ; sed potius hoc in eis facit; operatur enim in unoquoque secundùm ejus proprietatem*. Nemo, qui *Thomam* noverit, ignorat, voluntarium pro libero frequenter à S. D. usurpari, prout hic, & pluribus aliis in locis. Tantum ergo abest, quòd libertatem in eis destruat, quin potiùs hanc in eis facit, cùm velit, voluntatem nedum liberam esse, sed & liberè hìc, & nunc operari.

28. Docet id ipsum 1. 2. q. 10. art. 4. dicens: *Dicendum quòd sicut Dionysius dicit* 4. *cap. de divinis nominibus, ad providentiam divinam non pertinet naturas rerum corrumpere, sed servare: unde omnia movet, secundùm earum conditionem; ita quòd ex causis necessariis per motionem divinam consequuntur effectus ex necessitate: ex causis autem contingentibus sequuntur effectus contingenter. Quia igitur voluntas est activum principium non determinatum ad unum, sed indifferenter*

se

se habet ad multa; sic Deus ipsam movet, quòd non ex necessitate ad unum determinat, sed remanet motus ejus contingens, & non necessarius, nisi in his, ad quæ naturaliter movetur. Non video sanè, quid his magis apposité dici possit, ut constet, qualiter citra jacturam liberæ nostræ indifferentiæ Deus moveat efficaciter nostram voluntatem, quia nempè divinum auxilium movet hominem secundum ejus conditionem, & secundùm modum suæ naturæ, & ea est hominis conditio, & natura, ut liberè agat. Quod non leviter confirmat *Angelicus Præceptor*; cùm enim ibi hoc primum posuisset argumentum, ut probaret, quòd voluntas ex necessitate movetur à Deo: *Omne enim agens cui resisti non potest ex necessitate movet; sed Deo, cum sit infinitæ virtutis, resisti non potest; unde dicitur ad Rom. 9. voluntati ejus quis resistit? Ergo Deus ex necessitate movet voluntatem*; en ubi D. *Thomas* expresè resistibilitatem tangit: respondet; *Ad primum ergo dicendum, quòd voluntas Divina non solùm se extendit, ut aliquid fiat per rem, quam movet, sed ut eodem modó fiat, quó congruit naturæ ipsius. Et ideò magis repugnaret divinæ motioni, si voluntas ex necessitate moveretur, quod suæ naturæ non congruit, quàm si moveretur liberè, prout competit suæ naturæ.* Ex quibus magnum, & efficax promitur argumentum; cùm D. *Thomas* non agat de voluntate æterna, sed de motione temporali; licèt, quia hæc est participatio illius, sive consequutio, & exequutio, eòdem modò S. *Doctor* illam cum libertate componat, sicut cum voluntate 1. p. q. 19. art. 8. ubi sequens proponit argumentum: *Omnis causa, quæ non potest impediri, ex necessitate suum effectum producit: quia & natura semper aliquid operatur, ut dicitur in 2. Physic. sed voluntas Dei non potest impediri; dicit enim Apostolus ad Rom. 9. voluntati enim ejus quis resistit? Ergo voluntas Dei imponit rebus necessitatem.* Cui respondet: *Ad secundum dicendum, quòd ex hoc ipso, quòd nihil voluntati Divinæ resistit, sequitur, quòd non solùm fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quòd fiant contingenter, vel necessariò, quæ sic fieri vult.* Quibus exprimit unde proficiscitur & causatur nostra libertas; & quòd eò magis consulitur libertati, quò insuperabilis illa potestas, & efficacia primi moventis, & supremæ causarum omnium causæ, causantis tam substantiam, quàm modum actûs liberi, strenuiùs defenditur.

29 Præclarè iterum id ipsum tradit in eadem 1. 2. q. 109. art. 1. ad 1. dicens: *Homo est Dominus suorum actuum, & volendi, & non volendi propter deliberationem rationis, quæ potest flecti ad unam partem, vel ad aliam: sed quod deliberet, vel non deliberet, etsi hujusmodi etiam sit Dominus, oportet, quòd hoc sit per deliberationem præcedentem. Et cum hoc non procedat in infinitum, oportet, quòd finaliter deveniatur ad hoc, quòd liberum arbitrium hominis moveatur ab aliquo exteriori principio, quod est supra mentem humanam, scilicet Deo; ut etiam Philosophus probat in capitulo de bona fortuna. Unde mens hominis etiam sani non ita habet dominium sui actûs, quin indigeat moveri à Deo, & multò magis liberum arbitrium hominis infirmi post peccatum, per quod impeditur à bono per corruptionem naturæ.*

30. Egre-

30. Egregiè iterum 3.contra *Gent*.cap.90.n.6. ait: *Quod ... Damascenus eum sequens dicit in secundo libro,quòd ea,quæ sunt in nobis Deus prænoscit, sed non prædeterminat, exponenda sunt, ut intelligantur ea, quæ sunt in nobis, divinæ determinationi non esse subjecta, quasi ab ea necessitatem accipientia*. Non negat D. *Thomas*, ea, quæ sunt in nobis, à Deo prædeterminari, sed quòd Deus sic prædeterminet, ut voluntas non remaneat libera,dum hic & nunc operatur. Etiam *Opusc*.3.cap.130. *Oportet, quòd Deus cuilibet agenti adsit interius, quasi in ipso agens, dum ipsum ad agendum movet*. Et in compend.Theolog.cap.129. *Non est contra arbitrii libertatem, si Deus voluntatem hominis movet, sicuti non est contra naturam, quòd Deus in rebus naturalibus operetur: sed tam inclinatio naturalis, quàm voluntaria à Deo est, verèque proveniens secundùm conditionem rei, cujus est. Sic enim Deus movet secundùm quod competit eorum naturæ*. Rursus q.3. de malo art.2. *Cum aliquid movet se ipsum, non excluditur, quòd ab alio moveatur, à quo habet hoc ipsum, quòd se ipsum moveat, & sic non repugnat libertati, quòd Deus est causa liberi arbitrii*. Hæc eadem luculentèr ipse S. *Doctor* respondet q.13. de verit. art.5. in corp. ubi doctrinam istam mirè explicat: *Et ideò oportet aliam principalem rationem assignare contingentiæ in rebus, cui causa præassignata subserviat. Oportet enim patiens assimilari agenti, & si agens sit perfectissimum erit similitudo effectûs ad causam agentem perfecta. Si autem agens sit debile, erit similitudo imperfecta: Sicut propter fortitudinem virtutis formativæ in semine Filius assimilatur Patri non solum in natura speciei, sed in multis aliis accidentibus. E contrario verò propter debilitatem prædictæ virtutis annihilatur prædicta assimilatio, ut dicitur in lib. de animalib. Voluntas autem Divina est agens fortissimum. Unde oportet, ejus effectum ei omnibus modis assimilari, ut non solum fiat id, quod Deus vult fieri, quòd est quasi assimilari secundum speciem, sed ut fiat eo modo, quò Deus vult illud fieri, vel necessariò, vel contingenter, vel citò, vel tardè, quòd est quasi quædam assimilatio secundum accidentia*. Et q.22. de verit. art.8. *Sicut omnis actio naturalis est à Deo, ita omnis actio voluntatis in quantùm est actio, non solùm est à voluntate, ut immediatè agente, sed à Deo, ut primo agente, qui vehementius imprimit*. Et in 2. dist.25. q.1.art.2. ad 1. *Deus operatur in voluntate nostra, & in libero arbitrio secundùm ejus exigentiam. Unde etiamsi voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominus tamen hoc suâ omnipotentiâ facit, ut illud, in quod mutatur voluntas, voluntariè* (nempè liberè) *velit*. Et in 1. ad *Annibaldum* dist. 47. q. unicâ art. 4. *Voluntate Dei non solùm res in esse producuntur, sed etiam rebus producendis, modum, quo producuntur, præordinavit: unde cum voluntas Dei efficaciter impleatur, oportet, quòd res fiant, & eo modo, sicut voluntas divina disposuit*.

31. Vides, quàm magnificè ostendit D. *Thomas* concordiam libertatis, hôc firmissimô utens principiô: quòd non solùm fiunt ea, quæ Deus fieri voluit, sed & fiunt eô modô, quô Deus fieri voluit. Ex quo arguitur primò. Deus vult, actum hominis, quò convertitur ad ipsum,

esse

esse formaliter liberum; sed dum vult, actum istum esse formaliter liberum, non destruit, sed potiùs fovet libertatem. Quid namque aliud facit Deus volendo actum esse formaliter liberum, nisi causare determinationem voluntatis liberæ ad unum extremum? Non quòd ipsa voluntas non se determinet; neque quòd se determinare liberum ei non sit; sed quòd à divina voluntate, & motione habeat & se determinare, & liberè se determinare. Undè hæc determinatio voluntati non aufert potestatem eliciendi actum oppositum, in qua propriè consistit libertas: ergo nec Deus operans talem determinationem destruit libertatem.

32. Secundò: Voluntas divina, quidquid statuit, & prout statuit, semper exequitur; non enim frustrari potest, cùm sit efficax, ab eo, quod vult; nec usquam deficit à suo effectu, nec à modo eveniendi, quem prævidit. In hoc quippè est immobilis, & certus divinæ providentiæ ordo, ut ea, quæ ab ipsa providentur, cuncta eveniant, eò modò, quò ab ipsa providentur, sive necessariò, sive liberè; sed ab æterno statuit Deus, hominem nedum liberè operari, sed & liberè per hunc, vel illum actum operari: ergo libertati nihil detrahit immutabilis decreti efficacia.

33. Tertiò: Nihil est sub dominio Creaturæ, quod non sit sub dominio Dei; cùm cor hominis sit in manu Dei, & quòcumque voluerit, vertat illud; sed voluntas ratione dominii, quod habet in suos actus, dum agit, non eripit sibi libertatem: ergo nec Deus ratione ejusdem sui supremi dominii, dum voluntatem efficaciter determinat, facitque, ut operetur, libertatem eripit. Vel aliter: Ideò volitio libera creata immediatè subjicitur voluntati, ut causæ danti substantiam volitionis, & volitionis libertatem, quia, cùm utrumque contineat voluntas, utrumque suò influxu præstat volitioni: ergo si cor hominis est in manu Dei, habetque magis in potestate sua voluntates hominum, quàm ipsi suas, causat substantiam volitionis, & volitionis libertatem. Quomodò namque causa præcontinens tam substantiam actûs, quàm modum libertatis, nisi debilis sit, utrumque non præstabit? An non poterit Deus, quod valet ipsa voluntas? An credibile est, quòd determinatio voluntatis non lædat libertatem, & quòd causa ipsius determinationis, quæ hanc, tam quoad substantiam, quàm quoad modum libertatis, ponit, & causat, tollat illam? Ergo si voluntas ratione dominii, quod habet supra suos actus, determinatione suâ non eripit sibi libertatem, nec Deus, qui magis habet in potestate sua voluntates hominum, quàm ipsi suas, hanc destruit. Etenim, ut profundè dixit D. *Prosper* contra Collat. cap. 26. *Agit hoc occulta, & potens gratia Dei, non ut invitum subigat, sed ut subjectionis cupidum faciat.*

34. Quartò: Libertas convenit voluntati non solùm dum est potens ad utrumque libertatis extremum, sed dum actu eligit unum præ aliis: cùm in hoc ultimo libertatis exercitio magis resplendeat ipsa libertas: ergo causalitas primi agentis, quæ pertingit usque ad ultimas differentias individuales libertatis, & libertatem causat in actu primo, & exercitium libertatis. Hæc consequentia est evidens; nam quò magis ipsa

est in actu, ab eodem principio, à quo habet esse, habet quòd sit in actu; sed à voluntate Deo subordinata non potest habere, quòd sit independens à Deo in exercitio libertatis: ergo exercitium liberum est subordinatum Deo eâ subordinatione, quâ subordinatur ipsum principium. Quòd enim actio verè à nobis sit elicita, nihil refert, quin potiùs ex hoc ipso ex Deo est, & libera est. Modò sic: Deum esse causam libertatis tam in actu primo, quàm in actu secundo, nihil aliud est, quàm facere hominem liberè operari; sed hoc facere est velle, quòd ita liberè operetur; cùm facere Dei sit ipsum velle: ergo Deus ab æterno vult, actum liberè esse exercendum. Nullus ergo ita delipiat, ut dicat, quòd liber non erit actus, quia Deus vult efficaciter, illum liberum esse.

35. Quintò: Libertate non eximitur homo à subordinatione Dei in suis exercitiis liberis; est namque libertas solùm diversus modus, quô homo refertur ad Deum; sed si in voluntate Dei comprehenditur tam libertas, quàm ejus exercitium, efficaciâ gratiæ non potest destrui libertas: aliàs tam contrarius esset Deus sibi volenti, actum liberum esse, quàm voluntatis libertati: ergo dicendum est, actum, quem Deus vult esse liberum, esse essentialiter liberum libertate secundâ Deo subordinatâ.

36. Formidandum sanè esset, si Deus non esset ita omnipotens: at cùm omnipotens sit, viresque Dei nec finem, nec modum habeant; ita ut magis habeat in potestate sua voluntates hominum, quàm ipsi suas; salvâ libertatis indifferentiâ, operatur in eis quidquid vult, & ita agit illas, ut velint, potentes non velle, dando illis non velle resistere: quod sequentibus verbis expressit D. *Thomas* in 2. dist. 25. quæst. 1. artic. 2. ad 1. *Hoc suâ omnipotentiâ facit, ut illud, in quod mutatur, voluntariè velit*. Si difficilis fortè aliquibus videatur hæc Angelici Magistri doctrina, rogo eos, ut hæc secundùm interiorem motum, & libertatem judicent: & ut in hujusmodi rebus, quas non attingit humana sapientia, agnoscant Dei omnipotentiam, quæ plus potest, & facit, quàm nos cogitemus, & intelligamus: ut omnis intellectus in obsequium ejus omnipotentiæ captivum se reddat, neque plus sapiat, quàm oportet sapere. Non enim rationabile est, ut quis ideò aliquid neget, quia illud intellectu penetrare non potest, nec quia dignè verbis valeat explicari; nam si hoc suæ naturalis altitudinis incomprehensibilitate explicari non patitur, probationibus satis necessariis, nullâ repugnante ratione, asseritur: ex quo nullatenus hujus difficillimi mysterii nutat soliditas. Quapropter duo nos fatemur, scilicet rationem S. Doctoris esse veram, & concludentem; & naturam, ac modum divinæ motionis esse nobis incomprehensibilem. Argumenta humanæ rationis, quæ contra positionem S. Doctoris fiunt, hoc secundum pertingunt: ideòque nunquàm possunt efficaciam habere; pro solutione enim semper est ipsa inexcogitabilis divinæ virtutis operatio. Quod ut evidentius fiat, existimet unusquisque intra se ipsum, an illa S. *Thomæ* ratio absolutè, & ex terminis suis vera sit. Quòd si, ut opinor, veram invenerit, indè manife-

nifestissimè deprehendet, quòd dum ad quæstionem istam determinatur, tota difficultas sita est, non in veritate prævii concursûs Dei, sed in illius incomprehensibili ratione, id est, in eo quòd non comprehenditur, quod comprehendi non potest. *Omnia enim*, teste D. *Epiphanio*, *ista concordia prætervolat, & excedit, omnem causam syllogisticam relinquit doctrinali illi scientiæ: Nemo novit Filium, nisi Pater, & cui voluerit filius revelare? Revelat autem per Spiritum Sanctum, non iis, qui de ipso per syllogismos ratiocinantur, sed qui in ipsum legitimè, & perfectè credunt.*

§. IV.

Id ipsum probatur ex modo mirabili, quo Deus voluntatem ad actus liberos movet.

37. Mentem Angelici Præceptoris apertissimè dedimus Disput. 9. Dub. 3. §. 1. nec non & in §. antecedenti; sed hic iterùm operæ pretium duximus, vocem tanti Magistri agnoscere, ipsum præsentem intueri, & disserentem audire: nam impressa ab *Augustino* vestigia secutus est D. *Thomas*. Et quidem robur, & efficaciam intrinsecam gratiæ, hujusque cum libertate concordiam expressit 1. part. quæst. 19. artic. 8. *Cùm voluntas Divina sit efficacissima, non solùm sequitur, quòd fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quòd eo modo fiant, quo Deus ea fieri vult. Vult autem Deus quædam fieri necessariò, quædam contingenter, ut sit ordo in rebus ad complementum universi. Et ideò quibusdam effectibus aptavit causas necessarias, quæ deficere non possunt, ex quibus effectus de necessitate proveniunt: quibusdam autem aptavit causas contingentes defectibiles, ex quibus effectus contingenter eveniunt: Non igitur propterea effectus voliti à Deo eveniunt contingenter, quia causæ proximæ sunt contingentes, sed propterea, quia Deus vult eos contingenter evenire, contingentes causas ad eos præparavit.* En ubi S. Doctor contingentiam nostrorum actuum non ad nostræ voluntatis potestatem, sed ad efficaciam Divinæ voluntatis reducit: quod verum non esset, si Deus concurreret ad nostros actus concursu solùm indifferenti, non verò efficaci, & prædeterminante.

38. Hanc eamdem vim efficacissimam, & invictissimam Divinæ gratiæ moventis repetit 1. part. quæst. 105. art. 5. dicens: *Primum agens movet secundum ad agendum, & secundùm hoc omnia agunt in virtute ipsius Dei, & ita est causa omnis actionis agentium.* Et q. 111. art. 2. *Solus Deus efficaciter potest movere voluntatem.* Prodit ipse suam mentem, hancque intrinsecam gratiæ moventis efficaciam strenuè asserit, 1. 2. quæst. 10. art. 4. Et 2. 2. quæst. 22. art. 4. Et qu. 23. art. 6. Et quæst. 116. art. 1. Et quæst. 115. art. 1. Et lib. 1. Periherm. lect. 14. Et opusc. 2. cap. 140. Hanc iterùm firmat quæst. 6. de malo art. unic. ad 3. dicens: *Deum movere immutabiliter voluntatem propter efficaciam vo-*

voluntatis moventis. Et quæst.3. de veritate art.7. *Nos ponimus Deum immediatam causam uniuscujusque rei, secundùm quòd in omnibus causis secundis operatur, & omnes effectus ex ejus prædifinitione proveniunt*. Hæc admirabilis, & præstans dominatio Divinæ voluntatis in creatas voluntates est insigne illæsæ liberi arbitrii libertatis, & indifferentiæ documentum. Hanc quippè liberi arbitrii libertatem, & indifferentiam boni, & mali dedit Deus creatis à se naturis intellectualibus: ergo illæsa, & integra manet libertas, dùm Deus in cordibus hominum operatur efficaciter; aliàs, quod incredibile est, dùm propter efficaciam Divinæ voluntatis immutabilem voluntatem movet, concessum revocaret libertatis privilegium.

39. Ingentis etiam momenti ad rem nostram est, quod scribit Sanctus Doctor in 1. ad *Annibaldum* dist. 47. quæst. unic. art.4. *Voluntate Dei non solùm res in esse producuntur, sed etiam rebus producendis, modum, quo producuntur, prædeterminavit*. Quid clarius, quid expeditius dici potuit, ut suas quoque partes libero arbitrio vindicet? An prædeterminare modum, quo actus liber producitur, non est prædeterminare libertatem? Ergo si hunc modum prædeterminat, & libertatem efficaciter præmovet. Et rursum 3. contra Gentes cap. 89. Contrariorum sententiam per hæc impugnat verba: *Quidam verò non intelligentes, qualiter motum voluntatis Deus in nobis causare possit absque præjudicio libertatis, conati sunt &c.* His postea subjungit: *Quibus quidem auctoritatibus Sacræ Scripturæ resistitur violenter*; dicitur enim *Isaiæ* 26. *Omnia opera nostra operatus es in nobis, Domine*. Et concludit: *Non solùm virtutem volendi habere homines à Deo, sed etiam operationem*. Et in quæst.3. de potent. art. 7. ait: *Sic ergo Deus est causa actionis cujuslibet, in quantùm dat virtutem agendi, & in quantùm conservat eam, & in quantùm applicat virtutem ad actionem*. Et paulò antea in corpore articuli probans, Deum multipliciter operari in causis secundis operantibus, sic ait: *Primò quidem, quia dedit rebus naturalibus virtutes, per quas agere possunt: secundò, in quantùm conservat virtutem naturalem in esse; tertiò, in quantùm movet eas ad agendum, in quo non intelligitur collatio, aut conservatio virtutis activæ, sed applicatio virtutis ad actionem*.

40. Nec minùs perlucidè de efficacissima gratia, quâ Deus agit, & circumagit voluntatem, ut liberè assentiatur, S. Doctor loquitur quæst. 2. de veritate art. 9. in corp. *Respondeo dicendum, quòd voluntas potest intelligi immutari ab aliquo dupliciter: uno modo scilicet ab objecto, sicut voluntas immutatur ab appetibili: alio verò modo potest intelligi voluntas moveri ab aliquo per modum causæ efficientis*. Et postquam docuit, solum Deum posse hoc modo movere voluntatem, primo verò modo posse quemlibet, subjungit rationem sic: *Cujus ratio est, quia cum actus voluntatis sit quasi medium inter potentiam, & objectum; immutatio actûs voluntatis potest considerari, vel ex parte ipsius voluntatis, vel ex parte objecti. Ex parte quidem voluntatis mutare actum voluntatis non potest, nisi quod operatur intra voluntatem, & hoc*

& hoc est ipsa voluntas, & quod est causa esse voluntatis; quod secundùm fidem, solus est Deus. Undè solus Deus potest inclinationem voluntatis, quam ei dedit, transferre de uno in aliud, secundùm quod vult. Et in hac eadem quæstione art. 8., urgentiùs pro nostra sententia prosequitur, dicens: *Undè sicuti omnis actio naturalis est à Deo; ita omnis actio voluntatis in quantùm est actio, non solùm est à voluntate, ut immediatè agente, sed à Deo, ut primo agente, qui vehementiùs imprimit; undè sicut voluntas potest immutare actum suum in alium, ita & multò ampliùs Deus.* Quid clariùs? Nihil enim aliud nos contendimus, dum dicimus, Deum physicè movere voluntatem. Hoc unanimiter sentiunt, hoc concorditer affirmant Thomistæ omnes.

41. Etenim Deum esse causam libertatis nostrorum actuum inquantùm voluntatem liberam produxit, solùm est esse causam mediatam nostrorum actuum, non verò immediatam; sed D. *Thomas* in 3. contra Gentes cap. 89. citato expressè damnat istam sententiam, tanquam evidenter resistentem auctoritatibus Sacræ Scripturæ: ergo nè intelligatur D. *Thomas* juxta reprobum sensum ab ipso damnatum; sic reducitur contingentia, & libertas nostrorum actuum ad efficaciam Divinæ voluntatis, quòd causas contingentes, & liberas prædeterminet ad suos effectus.

42. Non absimiliter loquitur D. *Thomas* exponens illud *Apostoli* ad *Hebr.* 13. *Deus autem pacis aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem &c.* his verbis: *Dupliciter autem homo adaptatur ad benè faciendum. Uno modo exteriùs operando, & sic unus homo aptat alium persuadendo, vel comminando. Alio verò modo aliquid interiùs exhibendo: & sic solus Deus aptat voluntatem, qui solus potest illam immutare.* En quomodò Deum aptare, & præparare causas contingentes, non solùm est illas producere, conferendo eis virtutem operandi; sed est illas immutare, aliquid interiùs exhibendo: at per concursum indifferentem voluntati oblatum, seu attemperatum, ut ajunt, non immutatur interiùs voluntas, cùm maneat ita indifferens ac antea; immutatur tamen per concursum prædeterminantem: ergo isto, & non illo aptat Deus voluntatem ad benefaciendum, juxta mentem D. *Thomæ*.

43. Extant & alia apud D. *Thomam* apertissima testimonia ad hujus rei approbationem, quibus agnoscit voluntatem Dei efficacem infallibiliter conjunctam cum effectu. Sic quæst. 23. de veritate art. 5. de voluntate Dei efficaci scribit, illi resisti non posse. Et quodlib. 12. art. 3. eam non posse deficere. Et quæst. 6. de malo art. unic. ad 3. non posse impediri. Et in 2. dist. 47. quæst. 1. art. 1. cum illa non posse stare negationem effectûs, quem vult. Quæ omnia, & alia similia ab ipso passim edocta, salvari non possunt, nisi Deo efficaciter voluntatem prædeterminante.

44. At Rev. P. *Thyrsus* tom. 1. select. disput. 17. sect. 10. his non obstantibus, probare intendit, Deum ex mente D. *Thomæ* solùm moraliter trahere ad se voluntatem, & consequenter ait, quòd D. *Thomas* tantùm agnoscit motionem moralem, quâ voluntas creata trahitur. Ad cujus probationem quædam adducit verba Angelici Doctoris super illud

illud *Joann. 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Ubi (ipso referente) sic ait Angelicus Doctor: *Hominem multipliciter trahit Deus, revelatione veritatis internæ, persuasione, operatione miraculorum, blanditiis, admirabili delectatione, & amore veritatis*: in quibus verbis assignantur à D. *Thoma* modi omnes trahendi voluntatem creatam; sed omnes isti contenti in prædictis verbis continent motionem moralem: ergo D. *Thomas* tantùm agnovit motionem moralem, seu imperium morale.

45. Hæc audiens, & legens Theologus, judicabit sanè, nullum alium modum trahendi voluntatem creatam docuisse ibi Angelicum Magistrum: sed audiant textum integrè relatum: *Sed quia* (prosequitur immediatè Angelicus Magister) *non solùm revelatio exterior, vel objectum virtutem attrahendi habet, sed etiam interior instinctus impellens, & movens ad credendum, ideò trahit multos Pater ad Filium, per instinctum divinæ operationis moventis interiùs cor hominis ad credendum, ut dicitur ad Philip. 2. Deus est, qui operatur in nobis velle, & perficere. Et Oseæ 11. In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis. Et Proverb. 11. Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, inclinabit illud*. Hunc etiam modum trahendi habet super illud *Pauli* ad Rom. 8. *Quos prædestinavit, hos & vocavit*. Ubi D. *Thomas* docet, quòd alia est vocatio interior, quæ nihil aliud est, quàm quidam mentis instinctus, quò cor hominis movetur à Deo ad attendendum his, quæ sunt fidei, vel virtutis, juxta illud *Isaiæ* 41. *Quis suscitavit ab oriente justum, & vocavit eum, ut sequeretur se?* Et hæc vocatio necessaria est, quia cor nostrum non se converteret ad Deum, nisi ipse Deus nos ad se traheret, juxta illud *Joann. 6. Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Et Threnor. 5. *Converte nos Domine ad te, & convertemur*; & etiam hæc vocatio est efficax. Ecce ubi D. *Thomas*, præter omnes modos relatos ab arguente, ulteriùs addit alium efficaciorem, quem appellat *per instinctum divinæ operationis moventis, & impellentis ad credendum*, moventis, inquam, interiùs cor hominis, hoc est, inhærentem intra ipsam voluntatem: qui quidem instinctus est ipsissima physica prædeterminatio, à decreto efficaci prædeterminativo ortum ducens. Immò contra P. *Thyrsum* retorqueo ejus argumentum in hunc modum: Per te D. *Thomas* numeravit in prædicta expositione omnes modos trahendi voluntatem; sed præter modos à te recitatos, alium superaddit D. *Thomas*, nimirùm, per instinctum divinæ operationis moventis interiùs cor hominis ad credendum: ergo præter modos trahendi moraliter voluntatem, quos tu fateris, teneris admittere alium, qui non sit modus trahendi moraliter, sed per physicam interiorem motionem, seu præmotionem. Hæc est mirabilis illa doctrina, quâ *collaudatur Christus Rex gloriæ, qui per Thomam lumen Ecclesiæ Mundum replet doctrina gratiæ*; ut Ecclesia canit in officio S. Doctoris.

§. V.

§. V.

Idem assertum probatur ex conceptu essentiali libertatis creatæ.

46. Efficacia intrinseca gratiæ, quâ Deus cor adversarium, & rebelle aufert, quæ facit, ut in justificationibus Dei ambulemus, nequaquam liberum lædit arbitrium. Non pugnant ista, gratia ab intrinseco efficax, & libertas. Quantumlibet invictum sit robur gratiæ, nihil tamen infligit necessitatis, sed consentire, vel dissentire semper est liberum. Etenim necessarium est, juxta principia fidei consentanea, & veræ Philosophiæ, quòd voluntas creata taliter se determinet ad amorem, ut non sit primum determinans, nec prima domina suæ determinationis. Quid enim magis adversum Philosophiæ, & Fidei, quàm duo prima principia determinantia? Ergo impossibile non est, sed potiùs necesse, quòd voluntas creata taliter exigat se ad amorem determinare, ut etiam exigat determinari à Deo. Hoc enim est formaliter esse primum determinans, quòd se determinet excludendo determinationem ab alio: sicut ratio primi entis sic habet esse à se, quòd excludit esse ab alio; & agere à se, excludendo agere ab alio, est formaliter esse primum agens. Quarè D. *Thomas* quæst.3. de malo art.2. ad 4. inquit: ***Cùm aliquid movet se ipsum, non excluditur, quin ab alio moveatur, à quo habet hoc ipsum, quòd se ipsum moveat: & sic non repugnat libertati, quòd Deus est causa liberi arbitrii.*** Et in 2. dist. 25. quæst.1.art.2. ad 1. ***Quòd Deus operatur in voluntate nostra, & in libero arbitrio, secundùm ejus exigentiam. Undè etiamsi voluntatem hominis in aliud mutet, nihilominùs tamen hoc sua omnipotentia facit, ut illud in quod mutatur voluntas, voluntariè velit.*** Et in 1.part. quæst.83. art.1. ad 3. dixit: ***Quòd Deus movendo causas voluntarias, non aufert, quin actiones earum sint voluntariæ, sed potiùs hoc in eis facit:*** quarè statuit 1. 2. quæst. 10. art. 4. ***Quòd repugnat divinæ motioni movere voluntatem ex necessitate, & non liberè prout convenit suæ naturæ.*** Hic radiat primò dependentia essentialis secundi liberi ab alio primo determinante. Radiat secundò, Deum sic movere voluntatem, quòd sit causa liberi arbitrii. Radiat tertiò, quòd utrumque effici existimat D. *Thomas*, ut invictâ Dei gratiâ moveatur voluntas, & quòd liberè consentiat. Radiat quartò, ita nos gratiâ Dei præveniri, & efficaciter adjuvari illæsâ libertate, eiusque talem libertatis cum gratia conjugationem, quòd repugnat divinæ motioni movere voluntatem ex necessitate, & non liberè.

47. Hoc penitùs ostendit, quod suprà ex *Augustino* diximus, gratiam Dei nos ducere, & trahere, operando intùs in corda hominum, ita ut nullò modò intelligatur nostra voluntas prior: trahit ergo Deus priùs operando in voluntate, ut illa velit; priùs determinans voluntatem, ut

ex

ex nolente fiat volens. Quod uterque S. Doctor sub nomine *motionis*, & *tractionis* docent, hoc & nos sub nomine determinationis affirmamus. Nunc rogo: habet ne voluntas creata à Deo hoc, quod est actu se determinare? Si negativè respondeas: ergo jam voluntas creata est primum determinans ad amorem; cùm non habeat ab alio, ut se determinet, & existentia actionis liberæ, non in concursu Dei, sed in determinatione nostræ voluntatis sistit, & resolvitur ultimò: cùm non possit ultrà resolvi in voluntatem divinam. Si affirmativè, ut par est: ergo quòd voluntas creata se determinet ad amorem, non excludit, quòd etiam determinatur à Deo, quin potiùs id essentialiter imbibit: siquidèm à Deo habet hoc ipsum, quòd se ipsam determinet: ergo cum eo, quòd ipsa se liberè exerceat circa existentiam actûs liberi, rectè componitur, quòd & Deus sit primum agens liberum respectu ejusdem actûs liberi.

48. Dices cum P. *Avendaño* disp. 7. cap. 1. §. 11. n. 5. & §. 14. n. 4. Deum quidèm causare determinationem liberam voluntatis creatæ, quamvis non determinet voluntatem, sed sola voluntas creata se determinet ad actum; quia aliud est, inquit, liberè determinare, & aliud causare immediatè liberam determinationem: sicuti aliud est causare vitalitatem actûs, & aliud est vivere, dum fit actus vitalis: sola enim voluntas vivit per actum vitalem supernaturalem, & non gratia; & tamen non sola voluntas, sed etiam gratia causat vitalitatem actûs: ergo ut Deus sit primum determinans nostram voluntatem, & primus Dominus nostræ determinationis liberæ, sufficit, quòd causet determinationem, & non requiritur, quòd determinet.

49. Sed contrà est primò, quia nequit Deus esse causa determinationis nostræ voluntatis ad amorem, & non determinare illam efficienter ad amandum: idem quippè formalissimè est, esse causam efficientem determinationis voluntatis, ac illam efficienter determinare: sicut idem est formalissimè esse causam efficientem albedinis in pariete, ac dealbare efficienter parietem: esse causam efficientem caloris, ac efficienter calefacere: & in sententia contrariorum, efficere in extremis unionem, quâ formaliter uniuntur, & formalissimè illa extrema efficienter unire: & efficere lucem in diaphano, quâ formaliter illuminatur, est illud efficienter illuminare; quia evidens est, eamdem denominationem, quam præstat formaliter aliqua forma, præstari efficienter à causa efficiente talem formam: sed juxta solutionem Deus immediatè efficit physicè determinationem voluntatis in voluntate recipiente à Deo ipsam determinationem, ut verificetur illud *Pauli*, *Quid habes, quod non accepisti?* Ergo & Deus debet dici primum determinans efficienter nostram voluntatem, quod, & nihil aliud intendimus. Secundò, quia, ut in solutione conceditur, Deus causat efficienter, & immediatè talem determinationem; sed non causat illam necessariò: ergò liberè causat illam: ergo & talis determinatio existit sub Dei dominio formaliter, & immediatè; nequit enim aliquid immediatè, & formaliter existere sub libertàte Dei, quin immediatè, & formaliter existat sub illius do-

dominio. Ex quo iterùm evidenter infertur, quòd, ut talis determinatio ponatur, requiritur ex parte Dei nova, & distincta libertas.

50. Rursùs: nam vel Deus est causa determinationis liberæ nostræ voluntatis ad amorem per concursum determinatum, vel per concursum indifferentem ad amorem? Si primum; cùm concursus divinus determinatus præveniens voluntatis prædeterminationem tanquam causa illius, sit concursus prædeterminans, supponens efficax decretum Thomistarum, jam apertè conceditur ipsorum prædeterminatio. Si secundum: ergo sicut Deus ratione concursûs indifferentis causat determinationem voluntatis ad amorem, ita ratione illius concursûs determinabit voluntatem ad amandum, & quâ facilitate, vel difficultate salvatur primum, potest salvari secundum: ergo consequenter etiam in principiis Adversariorum conceditur, Deum causare determinationem nostræ voluntatis, & negatur, Deum determinare nostram voluntatem.

51. Nec exemplum solutionis urget: fatemur enim, non esse idem causare vitalitatem actûs, ac vivere per illum: quia esse causam vitalitatis solùm nominat principium activum: vivere autem, cùm sit se movere, nominat principium activum, & passivum. Undè Deus concurrens cum voluntate ad actum vitalem, & similiter gratia, verè dicuntur causæ vitalitatis actûs, quia verè influunt in illum activè: sola tamen voluntas vivit per actum, quia in illum activè influit, & illum passivè recipit: undè sola voluntas se movet per illum. Hâc eâdem ratione fatemur, non esse idem causare determinationem voluntatis, ac se determinare: quarè Deus causans determinationem voluntatis non se determinat per illam, quia non recipit illam in se, benè verò voluntas, quæ causat, & recipit. Cœterùm causare determinationem voluntatis est omninò idem, ac illam determinare: quia determinare nihil passivum nominat, sed purè activum, sicut causare. Quarè idem omninò est causare vitalitatem actûs, ac vivificare efficienter.

52. Ulteriùs sic insto: nam juxta solutionem eatenùs Deus concurrit elicitivè, & non determinativè ad determinationem liberam creaturæ, quatenùs Deus determinatus à creatura concurrit efficienter ad ipsam determinationem: ergo priùs est, prioritate naturæ, quòd creatura determinet Deum, sive divinum concursum, quàm quòd Deus efficienter concurrat ad determinationem creaturæ. Tenet consequentia: nam determinans aliud est saltem naturâ prius illo: ergo si Deus non concurrit efficaciter ad determinationem creaturæ, nisi quatenùs determinatus à creatura, priùs erit, quòd creatura determinet Deum, quàm quòd Deus concurrat efficaciter ad determinationem creaturæ: ergo prior est determinatio creaturæ, quàm divinus concursus effectivus in talem determinationem; cùm creatura non determinet divinum concursum, nisi per suam determinationem: ergo implicatorius est iste divinus concursus. Probatur hæc consequentia: nam implicatorius est concursus effectivus subsecutus ad suum effectum; cùm causa efficiens essentialiter petat præcedere suum effectum; sed iste Dei concursus subsequitur ad suum effectum; ejus enim effectus est determinatio creaturæ,

quæ, ut vidimus, prior est ipso concursu: ergo implicatorius est hujusmodi concursus.

53. Si dicas, in voluntate creata esse duplicem determinationem, aliam, quâ determinat concursum divinum, ut cum illa concurrat ad amorem, v. g., & hæc præcedit divinum concursum, nec est effectus illius: aliam, quâ se ipsam determinat ad amandum; & hæc subsequitur ad divinum concursum, causaturque efficaciter per illum; undè nulla est implicatio.

54. Contrà est, nec minùs efficaciter; nam vel illa prima determinatio voluntatis, quâ determinat divinum concursum, causatur à Deo, vel non? Si non causatur: ergo jam voluntas creata est prima causa, primum determinans, & prima domina respectu illius determinationis. Si causatur à Deo: ergo vel per illum met concursum, quem ipsa determinat, vel per alium priorem, & distinctum? Si per illum: ergo jam illa prima determinatio est effectus talis concursûs, quòd solutio negat. Si per alium priorem, rursùs rogo: vel ille prior concursus est determinatus, vel indifferens? Si determinatus, habemus intentum constituendi in Deo concursum determinatum, quô Deus causet primam determinationem liberam nostræ voluntatis. Si est indifferens: ergo etiam iste concursus, juxta principia opposita, determinabitur per nostram voluntatem: ergo dabitur processus in infinitum in concursibus divinis, & in determinationibus voluntatis: siquidèm quâcumque assignatâ determinatione voluntatis, debet dari aliquis concursus divinus prior illâ, & causans illam: & quocumque assignató concursu indifferenti, debet dari aliqua determinatio voluntatis prior illo, & illum determinans.

55. His omnibus addimus, quòd illa prima determinatio, quâ voluntas creata se determinat ad amandum, est immediatè, & formaliter aliquis effectus creatus bonus in rerum natura existens: ergo debet produci de facto ab aliqua causa prima, quæ non potest esse alia præter Deum bonorum omnium largitorem; aliàs daretur duplex primum principium boni, quod evidenter pejus est, quàm hæresis *Manichæorum*: ergo illa determinatio subsistit sub dominio Dei formaliter: quia dominium Dei ita universale est, sicut causalitas ejus, & ratio primi principii; & Deus per illam causalitatem, quâ producit creaturas, & illas conservat in esse, per eamdem dominatur in illis.

56. Id insuper efficacissimè promovetur. Actus, qui ab agente creato procedunt, liberè ab illo, ut à secundo libero, & primò subordinato, derivantur; aliàs non secundum, sed primum liberum esset: sed actum procedere ab agente libero creato, ut à secundo libero a primo determinato, non potest auferre illius libertatem: ergo stat vera libertas cum determinatione agentis creati, quæ fit ex determinatione primi agentis. Minor multipliciter probatur, & primò auctoritate Divi *Thomæ*, cujus sexcenta possemus referre testimonia. At quia multa hinc indè multis in locis jam sparsimus, audiendus solùm in 2. dist. 25. q. 1. art. 1. ubi inquirit: *Utrum in Deo sit liberum arbitrium?* Cùm tertiò

tiò sibi opponeret, dicens: *Videtur, quòd nec in aliquibus creaturis sit* (scilicet liberum arbitrium) *ad libertatem enim liberi arbitrii pertinet, ut aliquis sit Dominus sui actûs. Cùm igitur cujuslibet creaturæ actus in causam priorem reducatur, quæ est ipse Deus, qui omnia opera nostra in nobis operatur, ut Isaiæ 26. dicitur, videtur, quòd liberum arbitrium in creatura nulla reperiatur*; sic respondet: *Respondeo, quòd Deus operatur in omnibus, ita tamen, quòd in unoquoque secundùm ejus conditionem. Undè in rebus naturalibus operatur sicut ministrans virtutem agendi, & sicut determinans naturam ad talem actionem. In libero autem arbitrio hôc modô agit, ut virtutem agendi sibi ministret, & ipsô operante, liberum arbitrium agat: sed tamen determinatio actionis, & finis in potestate liberi arbitrii constituitur. Undè remanet sibi dominium sui actûs, licèt non ita, sicut primo agenti*. Et Opusc. 3. cap. 109. *Undè patet, quòd non est contra libertatem arbitrii, si Deus voluntatem hominis movet*. Ergo à libertate voluntatis creatæ minimè excludi potest divina causalitas, divinæque gratiæ efficax motio; quæ quamvis invicta, & infallibiliter efficax sit, indifferentiæ tamen libertatis nostræ nihil decerpit.

57. Secundò, quia libertas creata nequit imitari libertatem divinam in eo, quod est singulare, & privativum excellentiæ libertatis divinæ, prout extollitur supra creatam: sed hujusmodi est se ipsam determinare omninò independenter ab alio priùs determinante; hoc est enim, libertatem esse ab omni alio independentem: ergo de ratione formali agentis creati liberi non est ex se ita se determinare, quòd per prius non determinetur à Deo. Ut vis hujus argumenti percipiatur, negligenda non est doctrina Angelici Præceptoris q. 3. de potent. art. 7. ad 12. ubi inquit: *Dicendum, quòd creatura habet aliquam Dei similitudinem, participando bonitatem ipsius, in quantùm est, & agit, non tamen ita quòd per similitudinis perfectionem, ad æqualitatem perveniat: & ideo sicut imperfectum indiget perfecto, ita virtus naturæ in agendo indiget operatione divinâ*. Quod argumentum procedebat ex eo, quòd creatura Dei similitudinem habet in quantùm actu est, & actu agit, & secundùm hoc est divinæ bonitatis particeps; hoc autem non esset, si virtus sua ad agendum non sufficeret. Sufficit ergo creatura ad agendum sine hoc, quòd in ea Deus operetur utique ipsam movendo. En ubi D. *Thomas* negat expressè, posse voluntatem creatam assimilari voluntati divinæ in hoc, quòd est se ipsam determinare, quod intendebat argumentum: & quòd si in hoc assimilaretur voluntati divinæ, ad ejus æqualitatem perveniret, quod est omninò falsum.

58. Tertiò, quia si determinatio Dei non præcederet determinationem creaturæ, priùs eligeret creatura, quàm esset à Deo electa; sed electio nostra nequit esse prævia electioni divinæ: ergo determinationem creaturæ præcedit. Minor probatur testimonio D. *Thomæ* super illud *Joannis* 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos*. Ubi dicit S. Doctor, *Quòd est duplex electio, una æterna, quâ prædestinamur juxta illud ad Ephes.* 1. ELEGIT NOS IN IPSO. *Alia temporalis, quâ ab ipso vo-*

camur. Et de hac vocatione prosequitur dicens: *Non ergo dicendum, quòd aliquod bonum totaliter præcedat electionem Dei, eò quòd universaliter nihil potest esse causa, & præcedere divinam electionem, quia omnia bona sunt nobis à Deo: aliàs electio nostra prævia esset electioni divinæ, quod est contra sententiam Domini*. Ex quibus sequens conficitur argumentum: Determinare unum præ alio est illud eligere: sed creatura per priùs ad determinationem divinam se determinaret: ergo per priùs eligeret, quod, inquit D. *Thomas*, est contra sententiam Domini.

59. Ab absurdo etiam egregiè probari potest quartò minor illa. Si voluntas creata ex determinatione, & electione Dei eliciens consensum, liberè non eliceret; nec voluntas divina ex privativa determinatione, & electione voluntatis creatæ, ut contrarii affirmant, consensum potiùs, quàm dissensum producens, liberè influeret in consensum: sed Deum influere, ut agens liberum in actus nostros liberos, est fide certum: ergo & quòd determinatio, & electio arbitrii creati dependeat à Deo, non impedit, quòd liberè non influat in actus liberos. Ulteriùs: Omnipotentia, ut applicata per decretum solùm indifferens, nequit concurrere cum voluntate ad actus ejus liberos, nisi ab ipsa voluntate ad id determinetur: sed non determinatur moraliter; cùm nec determinetur per suasionem, consilium, vel præceptum, nec etiam per meritum, vel orationem: ergo determinatur physicè; sed potentiam aliquam executivam physicè determinari, ut operetur, est ipsam physicè prædeterminari; cùm talis prædeterminatio debeat necessariò præcedere operationem, ad quam determinat: ergo si cum physica prædeterminatione omnipotentiæ stat libertas Dei, & cum physica prædeterminatione Dei erit integra, & illæsa libertas voluntatis creatæ. Vel clariùs: Nequit esse contra dominium, & potestatem arbitrii creati, quod non est contra perfectionem libertatis, & dominii divini: sed omnipotentiam divinam physicè prædeterminari à voluntate creata non est contra perfectionem dominii divini: ergo nec voluntatem physicè prædeterminari à Deo est contra perfectionem libertatis creatæ.

60. Quid ergo est, quod ita percellit animos? Quid in hujusmodi concordia conturbat? Quid enervat? Quæ verior, & magis opportuna fidei explicandæ ratio esse potest? Operum nostrorum merita ex gratia Dei, liberóque arbitriò procreari, SS. PP. probat auctoritas; sicut & gratiam liberum arbitrium adjuvando perficere, ut Beatissimo *Innocentio Papæ* scribit Concilium *Carthaginense* anno 416. dicens: *Id enim agunt isti damnabilibus disputationibus suis, ut, non defendendo, sed potiùs, in sacrilegam superbiam extollendo liberum arbitrium, nullum relinquant locum gratiæ Dei, quâ Christiani sumus, quâ & id ipsum nostræ voluntatis arbitrium verè sit liberum, dum à carnalium concupiscentiarum dominatione liberatur, dicente Domino: si vos Filius liberaverit, tunc verè liberi estis: quod auxilium fides impetrat, quæ est in Christo Jesu Domino nostro*. Quæ ergo magis commendabilis virtus, & amplectenda libertatis potestas, quàm Deum cooperantem in bonis acti-

actibus habere? Hinc benè operandi excellentia, hinc liberi arbitrii dignitas commendatur. Tunc enim liberum arbitrium primam, & perfectissimam imitatur libertatem, cùm benè operatur: & tunc benè operatur, cùm operatur Deus in eo. *Ipse est*, inquit *Apostolus*, *qui operatur in nobis velle & perficere*: ergo perfectè salvatur libertatis indifferentia, dum voluntas operatur secundùm propositum, & efficacem Dei intentionem, licèt sit insuperabile robur, & efficacia invictissima gratiæ, quam liberè, etsi indeclinabiliter, & insuperabiliter, sequitur voluntas. Hæc est Thomistarum doctrina, hæc *Apostoli* sententia, quæ & se solâ sufficit, ut nostra circa concordiam gratiæ ab intrinseco efficacis cum libero arbitrio firmetur sententia.

61. Unum tamen est hìc minimè prætermittendum, quòd, licèt insuperabilis sit difficultas, & inter difficilia, quæ humanæ menti noscuntur, quomodò, Deo mirabili, atque ineffabili potestate operante in cordibus nostris, non solùm veram excitationem, sed etiam bonas voluntates, & non solùm adjuvando, cùm agimus, sed adjuvando, ut agamus, salvetur libertas; non per hoc deprimi debet efficacia gratiæ, vel ipsa libertas à Deo essentialiter independens constitui, ut rectè notat M. *Bolivar* Primarius Salmanticensis, vir ille supra imitationem eximius, & supra omnem invidiam admirandus tract. 5. de provident. Dub. 3. §. 8. num.96. *Si quis negaret, Deum immediatè efficienter influere in effectum cujuscumque creaturæ, & in actionem ipsam creaturæ, seu in actum vitalem, falsitatis convinceretur ex eo, quòd Deus est primum efficiens, atque adeo debet influere in quamcumque entitatem. Nec satisfaceret asserendo, Deum quidem influere in omne ens creatum distinctum ab actione creaturæ, seu actu vitali; non tamen in ipsam actionem, & illius effectum, seu in actum vitalem, eò quòd, cum creatura illum efficienter causet, & actus vitalis sit ab intrinseco, Deus in illum influere non potest immediatè, sed solùm mediatè; si enim Deus illum produceret, creatura nihil ageret, quod est contra fidem: & actus vitalis ab intrinseco non esset, quod est absurdum. Non, inquam, satisfaceret, & rejiciendus esset argumentis factis: tum quia influxus necessarius ad salvandum conceptum primi efficientis non potest efficientiam creaturæ destruere: neque Deum facere actum vitalem, impedit, sed facit, ut ab intrinseco potentiæ vitalis procedat: tum etiam, quia efficientia creaturæ; utpotè ens limitatum; à primo ente debet efficienter derivari, atque adeo dependentia ab illo, illam non potest destruere: tum denique, quia creatura non dependens efficienter immediatè à Deo implicatoria est: ergo vel creatura non operatur, vel ejus efficientia, & actio à primo efficiente dependet immediatè. His argumentis convinceretur falsitatis, quamtumvis conaretur, incompossibilitatem utriusque influxûs aliunde ostendere; sed eamdem efficaciam habent hæc argumenta facta pro supremo dominio Dei: ergo & debent convincere. Quod explicari potest aliis exemplis. Si quis ad componendam libertatem Divinam cum ejus simplicitate, assereret, actum liberum constitui modo superaddito realiter ab actu necessario distincto, omnino esset rejiciendus, quamvis*

vis sint argumenta valdè difficilia ad probandum non posse aliter intelligi actum liberum Dei. Non, inquam, esset audiendus, sed rejiciendus, eò quòd utrumque debet componi, & summa simplicitas, & Divina libertas: neque iterum audiendus esset, si assereret, compositionem illam, utpote necessariam in Deo ad salvandam perfectionem liberi arbitrii, non esse imperfectionem, sed potiùs perfectionem. Non, inquam, esset audiendus, eò quòd compositio in quocumque genere dicit imperfectionem: quapropter à Deo etiam in actu libero relegandа, & consequenter aliter salvanda est libertas. Pariter ergo insufficienter solvitur argumentum nostrum per hoc, quòd aliter salvari non potest libertas creata; sed fatendum supremum Dei dominium erga omnem creaturam, tàm liberam, quàm necessariam; quia eadem est in omnibus ratio subjectionis; & postea cum illo componere libertatem. Hæc ille: at quomodò concilientur ista, ac fieri possit, & quòd Deus operatur in nobis velle, & perficere pro bona voluntate sua, & quòd nos liberè velimus, & operemur, si quis curiosus scrutator inquirat; nefas est hic aliud, quàm incomprehensibilem Dei sapientiam admirari, nec hujus causam aliam assignari sinit *Augustinus*. Ita Epist. 105. *Cur autem illum potius, quàm illum liberet, aut non liberet, scrutetur, qui potest judiciorum ejus tàm magnum profundum; verùmtamen caveat præcipitium.* Et Epist. 120. cap. 26. *Illud ex ligno quod fixum occultatur, profunditatem significat gratuitæ gratiæ, in quo multorum ingenia conteruntur, id vestigare conantia; ut extremum eis dicatur: O homo, quis es, qui respondeas Deo?* Hoc frequenter inculcat de verb. *Apostoli* serm. 6. *Quarè ergo illi datum est, & illi non est datum? Non me piget dicere, hoc est profundum Crucis. De profundo nescio quo judiciorum Dei, quæ perscrutari, contemplarique non possumus, procedit omne, quod possumus. De profunditate, inquam, nescio, qua judiciorum Dei, quæ inscrutabilia contemplari non possumus, perscrutari non valemus, procedit omne, quod possumus. Quod possum video, undè possim non video, nisi quia & hoc hactenus video, quod novi esse à Deo. Quarè autem illum, & non illum, multùm est ad me, abyssus est, profundum Crucis est. Admiratione exclamare possum, disputatione demonstrare non possum. Quid possum exclamare de ista profunditate? Quàm magnificata sunt opera tua Domine? Gentes illuminantur, Judæi excæcantur, quidam parvuli Sacramento Baptismatis abluuntur, quidam verò parvuli in morte primi hominis relinquuntur. Quàm magnificata sunt opera tua Domine, nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ &c. Multi de isto profundo quærentes reddere rationem, in fabulas vanitatis abierunt.* Et quibusdam interjectis: *Ecce primus homo totam massam damnabilem fecit. Veniat secundus homo &c. Mortuos ad vitam transferat &c. Quarè illum, & quarè illum? Quare non illum, atque illum? Nolo à me quæras: homo sum; profundum Crucis adverto, non penetro; expavesco, non scrutor; inscrutabilia sunt judicia ejus. Homo sum, homo es, homo erat, qui dicebat: O homo tu quis es, qui respondeas Deo?* Hoc Divinæ operationis arcanum tàm perspicuis verbis descripsit *Augustinus*,

nus, ut referri tantùm egeant, non elucidari. Unum addo, quòd si gratia hæc, quâ Deus operatur in nobis velle, & perficere non esset ineluctabilis, & physicè prædeterminans, sed purè versatilis, nostro subjecta libero arbitrio, expedita esset quæstionis solutio; nec ad inscrutabilem judiciorum caliginem confugiendum esset; cùm evanesceret tota illa admirandi, & exclamandi causa, ut dixit *Augustinus* in Enchir. cap. 98. *Qua in re si futura opera, vel bona hujus, vel mala illius, quæ Deus utique præsciebat, vellet intelligi &c. nullam, quam solvi opus esset, faceret quæstionem*. Et in opere ultimo contra *Julianum* lib. 1. n. 124. *Nam si inscrutabilis quæstionis hujus illa esset solutio, quam tu sapis, secundùm merita voluntatum; manifesta esset, ut nulla ejus difficultate compelleretur Apostolus dicere: O homo tu quis es, qui respondeas Deo? De nondum natis enim agebatur, quorum non ex operibus, sed secundùm propositum suum Deus unum dilexit, alterum odio habuit: undè ad hæc verba perventum est, ut de eadem massa, & diversis vasis, & de potestate figuli loqueretur*. Quod centiès replicavit *Augustinus*, ut nulli dubium esse possit, apertissimè huic nostræ patrocinari sententiæ. Hæc modò sufficiant; cùm ad ea, quæ objecta sunt, vel in contra possunt objici, Dubio 4. fusè, ac diligenter, & fortè tempestiviùs respondebimus.

DUBIUM III.

Utrùm Gratia physicæ prædeterminationis sit à nostra voluntate resistibilis: & resistendi pugnet cum libertate?

§. I.

In quo sensu gratia seipsa efficax propugnatur à Theologis irresistibilis.

1 QUONIAM latiùs dicturi eramus de irresistibilitate gratiæ ab intrinseco efficacis, etsi non leviter plura attigimus disp. 2. dub. 4. non ibi Provinciam suscepimus examinandi omnia, quæ ad hanc gravissimam difficultatem pertinent, contenti his, quæ ad intelligentiam Concilii Tridentini stabiliendam erant necessaria; sicut & disp. 11. dub. 2. ad probandam repugnantiam creaturæ inconvertibilis. At cùm potissimùm Dubii præsentis resolutio tractatus hujus doctrinæ summam comprahendat; sitque hujusmodi irresistibilitas primum, & præcipuum fundamentum, quod contra nos urgent Adversarii molestissimis arguendi formis; multosque non sine maxima animi admiratione audiverimus, notâ Theologicâ tàm insigniter doctrinam istam per tot sæcula traditam, deturbare audentes, si non subdo-

subdolè, seu malitiosè, saltèm zelo minùs verò, sapienti, & oculato; hinc amore veritatis, & justitiæ accensi, dubium hoc castigatè satis tradere religioni duximus; ne inter fallaces ignorantiæ tenebras sint nobis cœca, & errabunda vestigia, multitudinique detrahentium, ante judicium Ecclesiæ, credant alii minùs docti.

2. Hoc itaque primum asserimus, hoc certissimâ fide tenemus, tanquam expressis Sacræ Scripturæ, SS. PP. & Conciliorum testimoniis comprobatum, & toties ab Ecclesia definitum, dari in statu naturæ lapsæ interiorem gratiam à voluntate resistibilem, & quæ non semper suum obtineat effectum, quæ testimonia superiùs dedimus Disp. 2. Dub. 3. §. 1., & ita vulgatoria sunt in Sacra Pagina, quàm ut sit opus tantâ nos hucusque prolixitate molestos esse. Quod ergo contendimus, & explicare cupimus, est, an detur gratia ab intrinseco efficax, & physicè prædeterminans irresistibilis à voluntate creata?

3. Ut quæstionis hujus obscuritas utcumque illustretur, & ne quid durum, & asperum in termini hujus significatione *irresistibilis* reperiatur, maximè advertendum; primò, quòd *resistere* in præsenti minimè sumitur pro pugna, seu conatu in oppositum, qualiter *Jansenistæ* sumunt *resistere*, ut captiosè constitutiones Apostolicas eludant. Est quippè certum, quòd concupiscentia semper oppugnat gratiam, quantumcumque ab intrinseco efficacem, quòd semper resistit ipsi ad consensum salutarem invincibiliter, & indeclinabiliter inclinanti; Quod expressit D. *Augustinus* lib. 2. de nuptiis, & concup. cap. 2. *Habitat enim in nobis* (lex membrorum) *& mentem resistentem, repugnantemque sollicitat, ut ipse conflictus etiamsi non sit damnabilis, quia non perficit iniquitatem, sit tamen miserabilis, quia non habet pacem. Unde exclamabat Apostolus: Infelix ego homo? Quis me liberabit à corpore mortis hujus?* Neque hoc sensu negavit unquam *Jansenius*, quòd gratiæ reluctetur, cùm luctam inter gratiam, & delectationem terrenam expressè doceat lib. 4. de grat. *Christi* cap. 4. his verbis: *Quamdiù in hac vita mortali vivimus, esse in homine luctam quamdam duarum dilectationum noxiæ, & beneficæ, terrenæ, atque cœlestis, quarum utralibet vicerit, animum secum consentientem, ac pronum trahit*. Quod & repetit ibi cap. 5.

4. Non accipitur similiter *resistere* in ampla illa significatione, quatenùs nempè dicit, & idem est, ac posse liberè aliud velle. Est quippè fide certum, quòd compossibilis est cum Dei motione efficaci vera possibilitas proxima, absoluta, completa, & integra ad dissensum, ut egregiè dixit D. *Prosper* lib. de vocat. Gentium cap. 27. & 28. *Quod Deus voluit eos velle, voluerunt, qui ad obediendum sibi ipsum velle, sic donat, ut etiam à perseveraturis, illam mutabilitatem, qua possunt nolle, non auferat*. Cùm enim hæc potestas sit pertinens ad libertatem arbitrii, non aufertur per Dei voluntatem, vel efficacem motionem, quæ solùm efficaciter movens, facit, ut in sensu composito arbitrium non conjungat de facto dissensum cum Deo excitante. Undè nec est in homine potentia ad dissentiendum, vel resistendum Deo efficaciter aliquid

quid

quid volenti, & efficaciter ad id moventi; *nec in tali potentia, quæ nulla est, hominis consistit, aut consistere potest libertas*, ut dicit M. *Lemos* tract.4. cap.21. quem toties, in rebus gratiæ, miraculum, & oraculum diximus. Etenim si vis gratiæ prædeterminantis physicè invicta, & insuperabilis est, & voluntas nostra invictissimè adducitur ad consentiendum; si hoc auxilium infallibile est, quò voluntas nostra versatilis, flexibilisque tàm in bonum, quàm in malum, etiam sub gratia sufficiente constituta, constantissimè, & indivulsè bono affigitur, quomodò frustrari poterit, per contumacem libertatis humanæ dissensum? Sumitur ergo in præsenti *resistere* propriè, ut superiùs loco citato diximus, secundùm quòd dicit componere cum prædeterminatione resistentiam, vel ipsam frustrare; an nempè detur potestas in libero arbitrio, ut existente gratia ab intrinseco efficaci, careat effectu, cum quo essentialiter ipsa est ab intrinseco connexa? Ita in præsenti accipiendum invidiosum illud irresistibilitatis nomen, quod destructæ libertatis idæam generat, ut clarissimè intelligatur, quòd licèt detur impossibilitas resistendi gratiæ efficaci, adhuc tamen sub illa remanet voluntas proximè, integrè, & completè expedita, & libera, ut possit, & resistere Deo vocanti, & contrarium actum ponere. Quarè irresistibilitatem prædeterminationis appellare irresistibilitatem consensûs, manifesta videtur illusio, ac nominis abusus, ad veritatem occultandam artificiosè compositus; cùm nullæ sint occultiores insidiæ, quàm quæ latent in simulatione vocis. Sit ergo certum, ut verus, sincerus, & candidus sit sermo noster; sincerè enim, atque insucatè scribere animus est, quòd irresistibilitas, quæ datur respectu prædeterminationis physicæ, non est irresistibilitas respectu actûs. Hoc quippè argumenti genus ex uno ad alterum meritò Dialecticis reprehensibile videri debet; non enim valet, *Gratia ab intrinseco efficax irresistibilis est: ergo actus irresistibilis est*, cùm arguatur, ut diximus ex M. *Lemos*, à *composita* ad *divisam*. Quâ satis accuratâ, ac nitidâ, reique præsenti accommodatâ intelligentiâ hujus vocis, *irresistibilis*, iterùm suppositâ pro vera *Thomistarum* intelligentia, & nè quis liquidissimam hujus vocis significationem tergiversari contra nos possit, ut certiùs & ordinatiùs rem præstemus, resolutionem tribus sequentibus considerationibus aperiam. In prima, probabitur irresistibilitas gratiæ ab intrinseco efficacis, ut nihil sit illâ evidentiùs. In secunda, quantùm doctrina ista maximè à Janseniana hæresi, ejusque reliquiis abhorreat. Et in tertia, modus, quo irresistibilitas ista concilietur cum libertate nostra; non difficulter diluendo, & cavallitiones, & argumenta in oppositum adducta: quorum omnium veritate perspectâ, facilis evadet Dubii resolutio, quantùm argumentum patitur, quod sanè arduum, ac difficile est, & quod invitat nos ad adoranda propensiûs excelsa, & magnifica Sapientiæ, & Potentiæ Dei arcana.

§. II.

Gratia ab intrinseco efficax non est resistibilis à voluntate creata.

5. HUjus quidem mihi prima ratio effulget ex conceptu essentiali, & intrinseco gratiæ physicæ prædeterminantis. Hæc enim est ista occulta, & non percepta efficacissima motio; hæc est ignota Divinæ voluntatis applicatio, & voluntatis nostræ mirifica inflexio, sub qua voluntas libera libertatem retinens statum infallibilitatis, sivè inimpedibilitatis efficacis Dei voluntatis, ingreditur. Hæc est illa invictissima clavis *David*, quæ aperit, & nemo claudit; claudit, & nemo aperit; cùm Spiritus Sanctus charitatis suæ lumen effundendo, vincit tandem, subjicitque voluntatem, quando vult, omnipotenti gratiæ suæ. Hæc est *vivus ille sermo Dei*, ut inquit *Apostolus*, *& efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ & spiritûs, compagum quoque & medullarum*: quò nempe Deus eòdem momento loquitur, & operatur: statimque efficit in anima, quod enuntiat. Et tandem hæc est illud præsentissimum speciale Dei munus, & auxilium, quo invictissimè fit, ut voluntas invictissimè velit, & perseveret in bono, & vi cujus voluntas cum infallibili, & insuperabili connexione est cum operatione conjuncta, quarè arguendo à passiva ad activam, si voluntas sub tali gratia vult, & perseverat in bono; & ipsa gratia efficaciter facit in ipsa velle perseverare in bono. Quomodò ergo intelligi potest gratia ista resistibilis à voluntate, quam non potest homo deserere? Dum ipsamet facit, ut homo nolit ipsam deserere, quatenùs facit ipsum velle; & actu, quo formaliter vult objectum, virtualiter, & indirectè vult se velle: cùm & auxilium hoc Dei physicè moventis sit infallibiliter conjunctum cum actu libero ipsius hominis, ità ut in eodem momento sit actus ille liber, in quo est ipsum auxilium: ergo chimæra est, quòd consensu in actu posito, & infallibiliter cum gratia connexo, compossibilis sit huic gratiæ resistentia. Immò irrisoria planè, & fictitia est talis resistibilitas. Non enim gratiæ resistitur, nisi quando privatur suo effectu. Sed chimæra est, quòd gratia ab intrinseco efficax suo possit effectu privari; cùm ipse consensus sit infallibiliter consequens, & necessariò conjunctus intrinsecæ, & efficacissimæ gratiæ efficaciæ: ergo & quòd resistibilis sit gratia ab intrinseco efficax. Audiendus S. *Augustinus* de *corrept. & gratia* ad indubium veritatis hujus discursûs argumentum: sic ille cap. 12. num. 38. loquens de voluntate primi hominis forti & sana, & de voluntate hominis invalida & imbecilli: *Fortissimo quippe dimisit atque permisit facere quod vellet: infirmis servavit, ut ipso donante invictissimè quod bonum est vellent, & hoc deserere invictissimè nollent*: quia nempe Deus in eis operatur ut velint; & tantùm Spiritu Sancto accenditur voluntas eorum; ut dixerit S. Do-

S. Doctor; *Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divinâ gratiâ indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur*; quæ indeclinabilis & insuperabilis virtus, irresistibilis est, quam voluntas minimè vincere potest. Audiendus etiam D. *Joannes Chrysostomus* homil. 75. asserens, *Imploremus ergo insuperabile spiritûs auxilium*: & homil. 45. de invidia & livore: *Maximum namque munimen, & inexpugnabilis murus est divinus favor*. Si insuperabilis, si inexpugnabilis est Dei gratia: ergo & irresistibilis.

6. Hanc hujus gratiæ irresistibilitatem docent nos apertissimè Sacræ Scripturæ testimonia. Constat & maximè ex illo Prov. 1. *Sicut divisiones aquarum, ita cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, immutabit illud*. En ubi voluntas humana misericordiæ prævenientis auxilio suffulta, & interiori quôdam efficacissimo, & occultô secretioris inspirationis afflatu contacta, minimè potens resistere Dei gratiæ efficaci exprimitur. Etenim sicut rivi aquarum cum impetu feruntur, nec facilè cursus eorum ab homine reprimi potest; itâ & cor Regis, etsi non facilè reprimi possit, ita in manu Dei est, ut quocumque voluerit Dominus ex se, & pro propria potentia, & libertate, non ex Regis voluntate (sed neque sine Regis voluntate, seu libertate) vertet illud. Sunt namque homines in manu Dei, *sicut lutum in manu figuli*, ut dicitur *Hierem.* 18. Figulus fingit, formatque ut libet, & ad libitum flectit, itâ & Omnipotens Dei gratia mirabili efficaciâ suaviter, & fortiter voluntates hominum, in quam Deus voluerit partem, salvâ libertate inclinat. Quare dixit Psalmista: *Qui tangit montes, & fumigant*: & iterum: *Tange montes, & fumigabunt*; quos enim Deus suâ gratiâ efficaci tangit, fumigant illicò, non secus ac fulmine montes; agit namque ipsâ Deus, quod vult, quod intendit: cùm hæc efficacissima gratiæ potestas, & vis prædeterminativa proficiscatur ab insuperabili potestate primi motoris, & supremæ causarum omnium causæ: quarè dixit Deus cap. 55. per *Isaiam*: *Quomodo descendit imber, & nix de Cælo, & illuc non revertitur ... sic erit verbum meum, quod egreditur de ore meo: non revertetur ad me vacuum*: Ergo dùm gratia efficax à Deo immittitur, quatenùs procedit à Deo volente, habet vim efficaciter movendi ad actus supernaturales, nec facere potest voluntas, quòd ipsa vacua ad Deum revertatur. Hinc ergo conjicies, quanta sit ipsius Dei potestas in voluntates hominum, cùm & illas in manu sua habeat, & effectus earum. Pervadit in nostras voluntates, & in eis immediatè operatur quidquid vult; vim gratiæ suæ, & efficaciam explicans in voluntates hominum quamtumvis rebelles. Quare Sacra Scriptura vanam, & futilem declarat resistentiam gratiæ efficaci, quam fluminis impetui comparat, dicens Ecclesf. 4. 32. *Ne coneris contra ictum fluvii*. Et *Psal.* 96. 4. *Hodie si vocem ejus audieritis nolite obdurare corda vestra*. Et illud *Christi* ad *Saulum* persecutorem, Act. 9. 6. *Durum est tibi contra stimulum calcitrare*. Quid est contra stimulum calcitrare, nisi adaperto, & deliberato voluntatis pravæ impetu, ipsum gratiæ frangere impetum.

7. Clarissimam hujus argumenti confirmationem suppeditant alia Sacræ Scripturæ testimonia, quæ efficaciam Divinæ voluntatis commendant: dicitur enim ad *Rom.* 9. *Voluntati enim ejus quis resistit?* Ibidem cap. 11. *Potest enim Deus iterùm inserere eos.* *Ephes.* 3. *Ei autem qui potens est, omnia facere superabundanter, quam petimus, aut intelligimus, secundùm virtutem, quæ operatur in nobis, Ipsi gloria in Ecclesia, & in Christo Jesu.* Genes. 50. *Num Dei possumus resistere voluntati?* 2. Paralipom. 20. *Nec quisquam tibi potest resistere.* *Job* 41. *Quis enim resistere potuit vultui tuo?* Et *Esther* 13. *Domine Rex omnipotens in ditione tua cuncta sunt posita, non est, qui resistere possit voluntati tuæ, si decreveris salvare Israel.* *Ezech.* 36. *Dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri, auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum, & faciam, ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis.* Et *Job* 9. *Deus, cujus iræ nemo resistere potest.* Et 12. *Si destruxerit, nemo est, qui ædificet: si concluserit hominem, nullus est, qui aperiat.* Et 41. *Quis enim resistere potuit vultui tuo?* *Isaiæ* 14. *Dominus exercituum decrevit, & quis poterit infirmare? Et manus ejus extenta, & quis avertet illam?* Quid est non posse resistere Dei efficaci voluntati, quàm quòd ejus motioni efficaci non possit resisti? Quia si resisti potest efficaci Dei motioni, cùm illa instrumentum sit, & actualis ratio, quâ divina voluntas efficax operatur in nobis, consequens omninò est, quòd voluntati Dei potest resisti. Id enim, quod Deus intendit, operatur gratia, quatenùs est instrumentum, quò Deus suam voluntatem exequitur; Dei voluntas, tanquàm causa principalis, gratiâ, ut virtute instrumentali, utitur ad effectum per se intentum: ita ut, sicut motio instrumentalis à principali agente impressa instrumento, habet in se ipsa, quatenus ab ipso dimanat, virtutem ad producendum effectum in actu exercito; sic motio, quâ Deus nostram vult efficaciter movere voluntatem, quatenus procedit à Deo efficaciter volente, habet vim efficaciter movendi ad actus supernaturales: ergo ut certum haberi debet, quòd hoc resistere Dei efficaci motioni, est resistere efficaci Dei voluntati: & cùm auxilium existat ex vi decreti cum actu connexi, cùm decretum irresistibile sit, & irresistibile est Dei efficax auxilium. Hoc ut certissimum agnovit eruditus P. *Mendoza* in expositione text. ex 1. Regum cap. 10. dicens: *Et abiit cum eo pars exercitus, quorum Deus tetigerat corda*, ubi ad litteram dicit: *Hi pauci, qui cum Saule abierunt, divinitus impelluntur, Deo eorum corda per auxilium gratiæ efficacis tangente: quos enim Deus efficaciter tangit, in quam partem volet, facilè impellit. Undè D. Augustinus lib. de corrept. & grat. cap. 14. notat, Deum non traxisse invitos ad sequendum Saul, sed tamen efficaciter promovisse. Hoc, inquit, non fecit, nisi per ipsorum hominum voluntates, habens humanorum cordium, quò placeret, inclinandorum omnipotentissimam potestatem.* Et post relatum aliud exemplum de *Davide* ex D. *Augustino*: *Non aliter Paulo, & Barnaba ad Gentes evangelizantibus, crediderunt, inquit textus, quotquot erant præordinati ad vitam æternam,*

Actuum

Actuum 13. *verſ.* 48. *Horum enim corda Deus efficaci auxilio impulerat. Sic & Mulier illa purpuraria, Lydia nomine, audiebat quidem Paulum, ſed tum demum credidit, cùm Dominus aperuit cor ejus intendere his, quæ dicebantur à Paulo Act.* 16. *Neque enim ſine hoc divino auxilio poteſt quis fidem recipere, neque cum illo rejicere.* Quæ poſtrema verba ſunt attentè conſideranda; ut nullam indè occaſionem arripere quis poſſit tritiſſimis his vocibus abutendi in aliis.

8. At dices, quòd in gratia efficaci duplex conſiderari debet formalitas, & quæ convenit illi ſecundùm ſuam entitatem, quâ formaliter eſt motio divina, & formalitas alia ipſi conveniens, ſecundùm quòd eſt inſtrumentum efficax divinæ voluntatis, quem duplicem conceptum diſtinguit D. *Thomas* quæſt. 24. de veritate art. 8. ad 6. *Dicendum, quòd ejus, quod recipitur in alio, poteſt conſiderari & eſſe, & ratio. Hoc eſt quodlibet accidens poteſt conſiderari, vel ſecundùm ſuam entitatem, vel ut eſt agendi vis: ita & gratia*, proſequitur S. Doctor, *ſecundùm eſſe ſuum eſt in libero arbitrio per modum ejus, ſicut accidens in ſubjecto; ſed tamen ad rationem ſuæ immutabilitatis liberum arbitrium pertrahit, ipſum conjungens Deo*. Licèt ergo ipſa, ſecundùm quòd eſt inſtrumentum Dei, non ſit reſiſtibilis; abſolutè tamen ex ſua entitate reſiſtibilis eſt.

9. Sed ſolutio iſta vana, & inutilis eſt: aliud quippè eſt, quòd gratia ab intrinſeco efficax non ſit irreſiſtibilis ex formaliſſimo conceptu motionis creatæ in voluntate receptæ; & aliud, quòd ſit motio quoad ſuam entitatem reſiſtibilis. Primum verum eſt, quia ſub conceptu motionis non explicat irreſiſtibilitatem; cùm gratia ſufficiens ſit vera motio, & reſiſtibilis ſit. At ſecundum eſt penitùs falſum, cùm ipſi abſolutè non poſſit convenire prædicatum, quod repugnat conceptui differentiali illius. Sicut falsò quis diceret, irrationalitatem poſſe conjungi cum animale hominis, quia animali non repugnat irrationale. Ita & in præſenti dicimus, quòd cùm gratia ab intrinſeco efficax ſit intrinſecè connexa cum ſua efficacia, ita ut entitas minimè ſeparabilis ſit ab efficacia, ipſa abſolutè irreſiſtibilis eſt; cùm chimæricum ſit, quòd coexiſtat diſſenſus cum motione eſſentialiter connexa cum conſenſu; cùm conſenſus ſit conſequens, & infallibiliter conjunctus intrinſecæ, & invictiſſimæ gratiæ efficaciæ.

10. Non parùm luminis, ac præſidii ad id illuſtrandum, ac confirmandum ex auctoritate Sanctorum Patrum accerſiri poteſt. Probat id Liturgia *Baſilii* citata à *Petro Diacono* Epiſt. ad Epiſcopos in Sardinia exules: *Domine.... malos quæſumus bonos facito, bonos in bonitate conſerva: omnia enim potes; & non eſt qui contradicat tibi; cùm enim volueris, ſalvas, & nullus reſiſtit voluntati tuæ.* His egregiè ſuffragantur præfati Epiſcopi Africani in Sardinia exules Epiſt. Synod. cap. 14. *Semper voluntas Dei Omnipotentis impletur, quia poteſtas ejus nullatenus vincitur. Ipſe eſt enim, qui omnia quæcumque voluit, fecit in Cælo, & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis; & cujus voluntati nemo reſiſtit.* Adſtipulatur D. *Gregorius* Papa Moral. lib. 16. cap. 37. num. 46.

num. 46. dicens: *De cujus mox immutabilitate aptè subjungitur*: ET NEMO AVERTERE POTEST COGITATIONEM EJUS. *Sicut enim immutabilis naturâ est, ita immutabilis voluntate. Cogitationem quippè ejus nullus avertit: quia nemo resistere occultis ejus judiciis prævalet.* Præclarum & illud ejusdem *Gregorii* est in Evang. lib. 2. Hom. 30. n. 8. *O qualis est artifex iste Spiritus! Nullâ ad dicendum morâ agitur in omne quod voluerit. Mox ut tetigerit mentem, docet: solumque tetigisse docuisse est; nam humanum animum subitò ut illustrat, immutat: abnegat hunc repentè quod erat, exhibet repentè quod non erat.* Quid disertius? Quid enucleatius? Concinit *Abbas Rupertus* tract. de Omnip. Dei cap. 17. dicens: *Nulla quippè vis, nullus dolus voluntati ejus* (Dei) *renitere, & resistendo voluntatem ejus vincere potest, aut potuit, sive poterit* &c.

11. Sed jam sapientiam Divi *Augustini* de his nos erudientem audiamus. Prolixius foret omnia Divi *Augustini* loca, in quibus hanc irresistibilitatem gratiæ ab intrinseco efficacis describit, ad longum recensêre: quædam tamen non sunt omittenda, ut apertè irresistibilitas asserta confirmetur, & ne sensûs nostri, vel Thomistarum ista putetur doctrina. Præstò est celeberrimus *Augustini* locus de corrept. & grat. cap. 5. *Deus potest, quem velit, etiam nullo homine corripiente, corrigere, & ad dolorem salubrem pœnitentiæ occultissimâ, & potentissimâ medicinæ suæ potestate perducere: habens humanorum cordium, quò placuerit, inclinandorum omnipotentissimam potestatem.* Et cap. 14. *Deo volenti salvum facere nullum hominis resistit arbitrium: Sic enim velle & nolle in volentis, aut nolentis est potestate, ut divinam voluntatem non impediat, nec superet potestatem. De his enim, qui faciunt quæ non vult, facit ipse quod vult.* Luculenter rursus ibi: *Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, qui in Cœlo, & in terra omnia quæcumque voluit, fecit, & qui etiam illa, quæ futura sunt, fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominùs faciat ipse, quod vult: quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus, quod vult, cùm vult, facit. Nisi fortè, ut ex multis aliqua commemorem, quando Deus voluit Sauli Regnum dare, sic erat in potestate Israelitarum subdere se memorato viro, sive non subdere, quod utique in eorum erat positum voluntate, ut etiam Deo valerent resistere; qui tamen hoc non fecit, nisi per ipsorum voluntates, sine dubio habens humanorum cordium, quò placeret, inclinandorum omnipotentissimam potestatem.* Et aliud exemplum proferens ex lib. 1. Paralipom. cap. 12. de *David* ad illa verba: *Spiritus Domini induit Amasai*, subdit: *Numquid ille posset adversari voluntati Dei, & non potiùs ejus facere voluntatem, qui in ejus corde operatus est per Spiritum suum, quo indutus est, ut hoc vellet, faceret, diceret?* Et mox loquens de illis, qui ipsum statuerunt Regem: *Sua utique voluntate isti constituerunt David Regem. Quis non videat? Quis hoc neget? Non enim hoc, non ex animo, aut non ex bona voluntate fecerunt, quod fecerunt corde pacifico, & tamen hoc in eis egit, qui in cordibus hominum, quod voluerit operatur ..... ac per hoc Deus omnipotens,*

tens, qui erat cum illo adduxit illos, ut eum Regem constituerent. Et quomodò adduxit? Numquid corporalibus ullis vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit. Sic ergo cùm voluerit Deus Reges in terra constituere, magis habet in potestate voluntates hominum, quam ipsi suas. In quibus omnibus explicat vim, quæ in divino residet adjutorio, quâ pertinacem contradictionem, & audacem rebellionem internâ efficacissimâ aspiratione coercet; & citrà jacturam liberæ indifferentiæ ad consentiendum justitiæ voluntatem efficacissimè, & invictissimè perducit. Poterant Israelitæ subdere se, vel non subdere *Sauli*; & hanc libertatem rectè componit *Augustinus* cum illa inclinandorum cordium omnipotentissima potestate, cui non poterant ipsi resistere. Liberè operatus est *Amasai*, dum simpliciter se impetu quodam, veluti supernaturali percitum sentiens, dixit *David, Tui sumus, o David, & tecum fili Isai*: hoc ex animo, & bona voluntate fecerunt & isti; cùm tamen hoc Deus, cui resistere non poterant, operatus sit in cordibus eorum. Ergo non libertatem perimit hæc irresistibilis efficacia gratiæ, quâ libertati conciliandæ utitur *Augustinus*.

12. Accedit alter non minùs efficax *Augustini* locus ad probandum, quod sumpsimus, & quo eamdem divinæ gratiæ efficaciam describit. Etenim in Enchir. cap. 95. illud *Psal.* 113. expendens: *Omnia quæcumque voluit Dominus, fecit: Quod utique*, inquit, *non est verum, si aliqua Deus voluit facere, & non fecit. Et (quod est indigniùs) ideò non fecit, quoniam ne fieret, quod volebat omnipotens, voluntas hominis impedivit.* Et cap. seq. *Neque enim ob aliud veraciter Deus vocatur omnipotens, nisi quia quicquid vult, potest, neque voluntatem cujuspiam creaturæ, voluntatis impeditur omnipotentis effectus.* Et cap. 98. *Quis porrò tam impiè desipiat, ut dicat, Deum malas hominum voluntates, quas voluerit, quando voluerit, ubi voluerit, in bonum non posse convertere?* En ubi *Augustinus* incomprehensibilem gratiæ efficaciam luculenter exponit, verè irresistibilem, cùm & effectus divinæ voluntatis sit inimpedibilis à voluntate creata.

13. Tertius occurrit locus, in quo certissimus, & omninò infallibilis, & à voluntate irresistibilis exprimitur gratiæ efficacis effectus, ex lib. de Prædestinatione Sanctorum cap. 8. ad illud *Joann.* 6. *Omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me. Quid est*, inquit, *omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit ad me, nisi, nullus est, qui audiat à Patre, & discat, & non veniat ad me? Si enim omnis, qui audivit à Patre, & didicit, venit, profectò omnis, qui non venit, non audivit à Patre, nec didicit: nam si audisset, & didicisset, veniret: sed omnis, ut ait veritas, qui audivit à Patre, & didicit, venit.* Et ne in dubio relinquatur, *Augustinum* loqui de gratia per se ipsam efficaci, subjungit: *Valdè, inquam, remota est à sensibus carnis hæc Schola, in qua Deus auditur, & docet. Multos venire videmus ad Filium, quia multos credere videmus in Christum: sed ubi, & quomodò à Patre audierint hoc, & didicerint, non videmus. Nimirùm gratia ista secreta est: gra-*

tiam verò esse, quis ambigat? Hæc itaque gratia, quæ occultè humanis cordibus divinâ largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur. Ideò quippè tribuitur, ut cordis duritia primitùs auferatur. Quando ergo Pater intùs auditur, & docet, ut veniatur ad Filium, aufert cor lapideum, & dat cor carneum. Quod unicum *Augustini* testimonium causæ, quam agimus, conficiendæ satis est. Quartus depromitur ex lib. de Spiritu, & littera, ubi cap. 33. ita scribit S. Doctor: *Infideles quidem contra Dei voluntatem faciunt, cum ejus Evangelio non credunt, nec ideò tamen eam vincunt... Ita voluntas Dei semper invicta est: vinceretur autem, si non inveniret, quid de contemptoribus faceret, aut ullo modo possent evadere, quod de illis constituit.*

14. Sunt & alia S. Doctoris testimonia, quæ omnipotentissimam divinæ gratiæ potestatem prædicant. Etenim lib. de grat. *Christi* cap. 14. sic ait: *Legant igitur, & intelligant, intueantur, atque fateantur, non lege, atque doctrinâ sonante forinsecus, sed internâ, atque occultâ, mirabili, atque ineffabili potestate operari Deum in cordibus hominum, non solùm veras revelationes, sed etiam bonas voluntates.* Et lib. de grat. & lib. arbitr. cap. 21. *Agit omnipotens Deus in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum, ut per eos agat, quidquid agere ipse voluerit.* Egregius est etiam *Augustini* locus ex lib. 1. Oper imperf. num. 93. *Absit, ut impediatur ab homine Omnipotentis Dei, cuncta præscientis, intentio. Parùm de re tanta cogitant, vel ei excogitandæ non sufficiunt, qui putant Deum Omnipotentem aliquid velle, & homine infirmo impediente, non posse.* Ad id idem argumentum inquit Sanctus Doctor lib. 2. ad *Simplicianum* quæst. 2. *Nullius Deus frustrà miseretur, neque dici potest frustrà Deum misereri nisi nos velimus. Si enim Deus miseretur etiam volumus: ad eandem quippè misericordiam pertinet, ut velimus.* Hæc S. Doctor: in quibus clarissimè veritatem assertam statuit: nec satis video, ignorantiam fateor, an qui aliam sectantur viam, invictam Divinorum auxiliorum efficaciam explicandi, possint tot *Augustini* testimonia pari facilitate, & candore tueri. Quis enim credet resistibilem à voluntate gratiam illam, quâ Deus supremo, quo pollet imperio, ipsam, quò vult, quando vult, & quomodò vult, inflectit, cùm in hoc explicetur illa omnipotentissima potestas, quâ Deus cor hominis, quò vult, inclinat, ac perducit, non vinculis alligans, sed intus agens, corda tenens, corda movens, hominemque voluntate suâ, quam Deus in ipso operatur, invictissimè trahens? Quis irresistibilem non dicat gratiam, quæ occultè humanis cordibus divinâ largitate tribuitur, ut duritia cordis primitus auferatur, & quâ Deus aufert à nobis cor lapideum, undè non faciebamus, dans nobis cor obediens, undè faciamus? Etenim si Deus dat nobis cor obediens: ergo ex Deo est hujusmodi obedientia; cùm nihil aliud sit liberè obedire Deo, quàm accipere ex Deo obedientiam. Si Deus aufert à nobis cor lapideum: ergo contradictionem implicat, quòd in sensu composito nos nec velimus, nec faciamus; aliàs hæc duo starent simul: Deus abstulit à nobis cor lapideum, & durum, & adhuc remanet in nobis cor lapideum, & du-

& durum. An resistibilis, vacua, & sine suo effectu potest esse gratia illa, quâ infirmitas voluntatis humanæ indeclinabiliter, insuperabiliter, & invictissimè agitur? Cùm voluntatem indeclinabiliter, & insuperabiliter agi, non dicat præcisè actu non vincere, actu non superare gratiam, sed necessariò importet absolutam ipsi resistendi impossibilitatem. An resistibilis erit gratia illa *Pauli*, *quam magnam*, *& efficacissimam* vocat *Augustinus*; quæ operatur in cordibus hominum, ut idem Sanctus Doctor loquitur, *occultissimâ, & potentissimâ potestate*, *ineffabili potestate*, *efficacissimâ*, *& omnipotentissimâ facilitate*, *indeclinabiliter*, *insuperabiliter*, *invictissimè*, *præbens voluntati insuperabilem fortitudinem*? Cùm omnes termini isti sint synonymi dicentes sensum compositum cum divina motione. Quid namque magis dicit auxilium irresistibile, ac auxilium insuperabile, & indeclinabile, quò nempè Deus indeclinabiliter, & insuperabiliter voluntatem applicat ad volendum? Si namque huic auxilio est vis summa, & potestas indeclinabilis, insuperabilis, invictissima, præbens voluntati insuperabilem fortitudinem: ergo est vis irresistibilis à voluntate; cùm resistere dicat sensum compositum. Et tandem superabilis ne, & impedibilis erit à voluntate gratia illa, ex qua fit ex nolente volens? Cùm efficaciter operari, ut fiat ex nolente volens, non sit gratiam determinari à voluntate consentiente, ac volente, sed potiùs voluntatem determinari, & immutari à gratia, ut fiat volens, quæ priùs erat nolens: quia nempè hi, qui vocantur secundùm propositum, indeclinabiliter, & insuperabiliter vocationem Dei sequuntur: ergo cùm clariùs, & distinctiùs exprimi non potuerit, nec possit hæc efficax, & irresistibilis gratia, hanc esse de mente D. *Augustini* inficias ire, nec possumus, nec debemus.

15. Hanc eamdem doctrinam firmo, & non dubio animo suscipimus ex D. *Thoma* 1. p. q. 19. art. 8. Cùm enim sibi primum hoc proposuerit argumentum: *Videtur, quòd voluntas Dei rebus volitis necessitatem imponat. Dicit enim Augustinus in Enchir. Nullus fit salvus, nisi quem Deus voluerit salvare. Et ideo rogandus est, ut velit, quia necesse est fieri, si voluerit*: eleganti, ac sublimi compendio textum *Augustini* exponit, respondens: *Dicendum, quòd per illud verbum Augustini intelligenda est necessitas in rebus volitis à Deo, non absoluta, sed conditionalis; necesse est enim, hanc conditionalem esse veram. Si Deus hoc vult, necesse est, hoc esse*. In quibus cum voluntate Dei invicta, & efficacissima, quæ semper impletur, libertatem componit. Firmari idem potest ex secundo argumento sibi objecto: *Omnis causa, quæ non potest impediri, ex necessitate suum effectum producit: quia & natura semper idem operatur, nisi aliquid impediat, ut dicitur in 2. Physic.: Sed voluntas Dei non potest impediri; dicit enim Apostolus ad Rom.* 9. VOLUNTATI ENIM EJUS QUIS RESISTIT? *Ergo voluntas Dei imponit rebus volitis necessitatem.* Cui argumento respondet: *Ad secundo dicendum, quòd ex hoc ipso quòd nihil voluntati Divinæ resistit, sequitur, quod non solùm fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quod fiant contingenter, vel necessariò, quæ sic fieri vult*: voluntas enim, illæsâ libertate, in-

indeclinabiliter agitur insuperabili auxilio Dei, quod tantæ efficaciæ est, ut fiant res quomodò Deus vult, sive necessariò, sive contingenter.

16. At licèt ex his mens S. *Doctoris* abundè delucescat, audiendus item 1. 2. q. 10. art. 4., ubi hoc primum ponit argumentum, ut probet, quòd voluntas ex necessitate movetur à Deo. *Omne enim agens, cui resisti non potest, ex necessitate movet: sed Deo, cùm sit infinitæ virtutis, resisti non potest; ut dicitur ad Rom.* 9. VOLUNTATI EJUS QUIS RESISTIT? *Ergo Deus ex necessitate movet voluntatem*. En ubi D. *Thomas* expressè irresistibilitatem tangit; cui tamen respondet: *Ad primum ergo dicendum, quòd voluntas Divina non solùm se extendit, ut aliquid fiat per rem, quam movet; sed ut etiam eo modo fiat, quo congruit naturæ ipsius. Et ideo magis repugnaret Divinæ motioni, si voluntas ex necessitate moveretur, quod suæ naturæ non competit, quàm si moveretur liberè, prout competit suæ naturæ*. Quod iterum ibi docet ad 3. *Dicendum, quòd si Deus movet voluntatem, impossibile est, quòd voluntas ad illud non moveatur; non tamen est impossibile simpliciter: undè non sequitur, quòd voluntas à Deo ex necessitate moveatur*. Ex quibus profectò magnum, & efficax promitur argumentum; cùm S. *Thomas* non agat de voluntate æterna, sed de motione temporali: licèt, quia hæc est participatio illius, eodem modo S. *Doctor* illam componat cum libertate, sicut cum voluntate q. cit. 1. p. Quod signanter iterum docet 2. 2. q. 24. art. 11. dicens: *Tripliciter ergo possumus considerare charitatem: uno modo ex parte Spiritûs Sancti moventis animam ad diligendum Deum; & ex hac parte charitas impeccabilitatem habet ex virtute Spiritûs Sancti, qui infallibiliter operatur quodcumque voluerit: undè impossibile est, hæc duo simul esse vera; quòd Spiritus Sanctus velit aliquem movere ad actum charitatis, & quòd ipse charitatem amittat peccando*. In quibus expressè affirmat, quòd impossibile est, (etsi non simpliciter, sed ex suppositione motionis) quòd arbitrium à Deo sit motum efficaciter ad aliquid, & ad id non moveatur: ergo impossibile est ex eadem suppositione, quòd liberum arbitrium sit à Deo motum ad consentiendum ipsi Deo vocanti, & quòd dissentiat, & prædeterminationi resistat. Quæ consequentia, teste M. *Lemos* tract. 4. cap. 14. tenet ab æquivalentibus: *Nam hæc propositio: impossibile est, non simpliciter, sed ex suppositione, liberum arbitrium esse à Deo motum ad assentiendum Deo vocanti, & quòd dissentiat, æquivalet huic: liberum arbitrium à Deo motum ad assentiendum Deo vocanti non potest dissentire in sensu composito*. Cujus rationem designat in secundo testimonio; quia nempè motio Spiritûs Sancti ab intrinseco efficax infallibiliter operatur quodcumque vult, & quia impeccabilitatem habet charitas ex virtute Spiritûs Sancti. Quarè cum ea, seu in sensu composito illius, voluntas peccare non potest, nec illi resistere: cùm illud plenum, absolutum, efficacissimumque auxilium ab aliquo mortalium superari, impediri, aut inverti minimè possit, nisi & superetur vis, & efficacia Divinæ voluntatis, & quòd ipsa falli, mutarive possit.

17. Id amplius sapientissimè docet *Angelicus Doctor* aliis locis non abs

abs re scribendis. Hoc probat apertè in illud Psalmi 35. ubi explicans verba illa, *De torrente voluptatis tuæ potabis eos*, motionem Divinam cum torrentis impetu confert, sequentibus verbis: *Hic est amor Spiritus Sancti, qui facit impetum in anima, sicut torrens. Isaiæ 59. Quasi fluvius violentus quem Spiritus Sanctus cogit. Et videtur voluptatis, quia voluptatem & dulcedinem in anima facit .... vel torrente voluptatis tuæ, S. Dei, quæ dicitur torrens. Proverb. 18. Torrens redundans fons Sapientiæ: quia voluntas ejus sic est efficax, ut ei resisti non possit, sicut nec torrenti. Rom. 9. Voluntati ejus quis resistit?* En qualiter motionem Dei efficacem, effectricem & præviam irresistibilem agnoscit. Etiam id ipsum quodlibet 12. art. 3. agens de certitudine prædestinationis docet: *Prædestinatio habet certitudinem ex parte scientiæ Dei, quæ non potest falli, & ex parte voluntatis Divinæ, cui non potest aliquid resistere*: ergo media, quibus Deus prædestinatos promovet in vitam æternam, non solùm habent infallibilitatem ex præscientia Dei, sed ex Divina, potentissima, & efficacissima voluntate: atqui media, quibus promovet Deus in vitam æternam, sunt auxilia efficacia; ergo auxilia efficacia sunt talia ex habitudine ad voluntatem Dei, & ita efficacia, ut voluntas illis nequeat resistere, sicut nec resistere valet voluntati Divinæ.

18. Non absimile exprimit S. *Doctor* argumentum cap. 5. Canticor. ad illa verba: *Dilectus meus misit manum per foramen, & venter meus intremuit ad tactum ejus*, ubi postquam lect. 2. quid nomine foraminis in hac metaphora esset intelligendum dixerat, nempè, *esse intellectum, & voluntatem quædam foramina, quibus ad nos Christus ingreditur*. Undè *Ezech.* 28. de *Lucifero* loquente Scriptura: *Et foramina tua in die, qua conditus es præparata sunt*, sic addit: *Tanta fuit virtus Christi, quòd non solùm fortiores partes animæ fuerunt paratæ ad obediendum Christo, sed etiam debiliores ... tanta fuit virtus Christi, quòd totam sponsam convertit ad suam voluntatem .... Ita sponsus attraxit me, undè non volens, vel valens resistere ei, surrexi*. En quomodò sponsa jam copiosiori gratiâ sufficiente præventa, modò validiori hoc efficacissimo adjuta auxilio, convertitur, atque innixa illi speciali Dei auxilio, & efficaciter adjuta surgit, non volens, vel valens resistere ei. Quis hic non videt efficaciam gratiæ? Quis inficiabitur irresistibilitatem in sponsa hujus efficacis auxilii? An potest quisquam potentia consequenti gratiæ non assentiri, si ineluctabilis gratiæ vis inest ad consensum obtinendum? Si vis hæc gratiæ insuperabilis est, & profectò irresistibilis est. At cur in re non dubia utimur argumentis non necessariis, cùm vel neganda sit intrinseca efficacia gratiæ, vel irresistibilitas gratiæ efficacis confitenda; cùm voluntatis Dei efficaciam infallibiliter cum effectu conjunctam agnoscat D. *Thomas*, ut toties diximus, quia hoc indeclinabili auxilio ipsam indeclinabiliter applicat ad volendum & agendum. Sic q. 23. de verit. art. 5. de voluntate Dei efficaci scribit: *Illi resisti non posse*. Et quodlib. 12. art. 3. *Eam non posse deficere*. Et q. 6. de malo artic. unic. ad 3. *Non posse impediri*. Et in 2. dist. 47. q. 1. art. 1. *Cum illa non posse stare negationem effectûs, quem vult*. Et q. 24. de ve-

verit. art.8. *Gratia secundùm esse suum est in libero arbitrio per modum ejus, sicut accidens in subjecto: sed tamen ad rationem suæ immutabilitatis liberum arbitrium pertrabit, ipsum Deo conjungens.* Quæ omnia, & alia similia ab ipso passim edocta salvari non possunt, nisi Deo efficaciter voluntatem prædeterminante; quò nempè pervadat in nostras voluntates, & in eis operetur quidquid vult.

§. III.

Id ipsum Theologorum primi nominis auctoritate promovetur.

19. SEd jam depromptis Thomistarum suffragiis hoc comprobandum est. Hanc sententiam tenet *Medina* 1. 2. q. 109. art. 9. *Auxilium efficax est, quo homo convertitur, & salvatur, & hoc universis hominibus, qui pereunt, non confertur; nam certè si conferret Deus auxilium efficax, converterentur. Efficaci enim Dei motioni nemo resistere potest. Quòd hoc auxilium universis hominibus non conferat, patet ex illo, væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sydone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, in cilicio, & cinere pœnitentiam egissent: ecce quomodo hominibus Tyri, & Sydonis datum non fuit auxilium efficax, quo sine Dubio converterentur.* Patrocinatur eidem sententiæ Magister *Zumel* tom. 3. *variar. disputat.* ad 1. p. & 1. 2. D. *Thomæ* Disp. 2. Dub. 1. annexo Concluf. 5. pag. 36. edit. Lugdun. explicans, quamnam gratiam homo abjicere possit juxta Concilii *Tridentini* mentem sess. 6. cap. 5. ait: *Unde gratia adjuvans si dicatur quatenus inadæquatè consistit in vocatione, & excitatione, juxta D. Augustinum rejici potest ab homine, immo verò aliquando de facto rejicitur, sicut videmus in plerisque hominibus, qui excitantur, & vocantur, & excitationem, atque vocationem rejiciunt, & contemnunt. At verò si gratia adjuvans sumatur quatenus adæquatè constat ex gratia cooperante, & vocatione secundùm propositum, & completè ex efficaci Dei motione; sic nunquam rejicitur, & infallibiliter complet id, ad quod datur: itaut sit principium conversionis efficiens propriè.* Quo in loco patet, pro eodem accipi ab eximio hoc Theologo ly *nunquam rejicitur*, ac rejici non potest, alioquin distinctio, quam inducit, ut explicet illud, *abjicere potest*, frivola esset, nec verum esset, quod subdit, *infallibiliter complet*. Unde in notabilium Indice, verbo *Gratia*, hunc signans locum ait: *Gratia adjuvans, quæ est sola vocatio, excitatio &c. respui potest, minimè verò gratia adjuvans, quæ est eadem cum cooperante, efficaci, & adæquata.* Legatur insuper tota disp. 4. maximè concluf. 5. & 6. ubi latissimè æquè, ac doctissimè eamdem doctrinam, & ejusdem veritatem ostendit. Item tom. 2. *de grat. & liber. arb.* discur. 5. per fermè totum maximè à sect. 2. M. *Bolivar* Ord. Præd. Primarius Salmanticensis de provident. Dei Dub. 3. §. 4. *Secundò rejicitur solutio: ex illa enim se-*

sequitur, Deum non esse ita omnipotentem ad hominis conversionem, ut illius potestati metaphysicè resisti non possit: consequens est absurdum, ergo. Sequela constat; nam licèt moraliter non possit contingere, quòd homo præventus auxilio moraliter cum consensu connexo non convertatur; potest tamen metaphysicè; ergo omnipotentia Dei talis adstruitur, ut possit metaphysicè illi resisti; & ab aliquo extra se impediri: etenim ejus vis in auxilio, cui metaphysicè resisti potest, explicatur. Minor etiam est manifesta; nam potentia, quæ ab aliquo extrinseco impediri potest, & resisti, non est summa, sed alteri subjecta, nimirum illi, à quo impediri potest, & consequenter non est omnipotentia. Si ergo omnipotentia Dei impediri potest ab aliquo extra se, omnipotentia non est. Illustrissimus *Godoy* 1.p. tom.2. q.23. tract.8. disp.66. toto §.1.

20. M.Fr. *Joannes de Aliaga* Ord.Præd.clarissimus Universitatis Salmantinæ Primarius Moderator luculenter idem placitum promit, & tuetur tom.3.tract.de necessit.grat.Dub.11.§.4. docens. *Gratiam specialem requisitam pro victoria gravis tentationis, & pro delectatione naturali Dei super omnia, coalescere ex judicio specialiter illustrante intellectum, ut practicè judicaret elicentiam talium actuum; & ex gratia intrinsecè efficaci determinante irresistibiliter, & insuperabiliter voluntatem.* Quam gratiæ ab intrinseco efficacis irresistibilitatem lucidissimè explanat, prout accipimus, tom.5. Illustrif. *Palanco*, qui ut sapientissimus Theologus palàm in Hispania celebratur quæst. 15. de provident. n.221. expresè docens voluntatem non posse resistere prædeterminationi divinæ activè, quia hoc esset resistere in sensu composito. Subscribunt eidem sententiæ, P. *Joannes Claudius Puteobonellus* è Clericis Regularibus Barnabitis 1. p. quæst. 6. art.6. §. 5. *Quod autem voluntas creata non possit hanc efficaciam abjicere, quinimò indeclinabiliter præstet eum actum, ad quem applicat; hoc non contradicit libertati, prout est in secundo libero &c.* Legatur totus §. & insuper §. 6. ubi optimè docet, ex potentia ad actum oppositum prædeterminationi non sequi potentiam frustrandi efficaciam infallibilem prædeterminationis. Collegium *Ripense* Ordinis B. Mariæ Virginis de Mercede Redemptionis Captivorum lib.2. de *natura, & causis motûs* confer. 6. n. 270. *prædeterminationem ita esse cum actu connexam, ut illam existere à parte rei, & non existere actum, sit terminorum implicatio. Insuper: non esse in voluntate creata, quantumvis libera potestatem ullam, quâ valeat acquirere, frustrare, aut abjicere prædeterminationem.* Illustrifs. & Reverendifs. Dominus Fr. *Calixtus Lodigieri* ex Sacro Ordine Servorum Episcopus Montis Politiani tom. 2. *Disputationum Theologicar.* lib.1. disp 2. quæst.1. à cap.2. Et deinceps idem tenet, quod ibi num.8. explicat disertis verbis: *Irresistibiliter operari in cordibus hominum. Et primò quidem constitutam à S. Augustino in eo gratiæ efficaciam, quòd conjunctum actum habeat, superetque omnem voluntatis resistentiam, apertè convincunt infinita propemodùm, quæ ubique passim occurrunt, ex quibus hoc unum ex lib. de corrept. & grat. cap. 12. retulisse satis sit.* Doctissimus *Antonius Boucat* Ordinis Minimorum to. 2. dif-

differt. 3. de natura cujuslibet gratiæ in speciali: *Respondeo secundo distinguendo: positâ prædeterminatione physica voluntas non potest resistere in sensu composito, concedo: in sensu diviso, nego. Sensus compositus est ille, qui jungit actu potentiam cum effectu, & sic in omni opinione homo nequit resistere gratiæ efficaci in sensu composito. Etenim jam est actus. Sensus divisus ille censetur, qui dicit potentiam motam à gratia, & ad actum eliciendum paratam, seù accinctam, voluntas autem potest ei tunc resistere.*

21. Sapientissimus Magister Fr. *Joannes à Sancto Thoma* id ipsum uberiùs tractat, probans, quòd nullæ sint liberi arbitrii vires pares ad resistendum resistentiâ formali, & strictâ gratiæ ab intrinseco efficaci, dicens 1. par. quæst. 19. de volunt. Dei disp. 3. art. 5. num. 25. *Secunda propositio: proposito decreto efficaci de se solo non possumus non velle, dissentire, aut resistere, apud Thomistas, secundùm Catholicam doctrinam hunc habet sensum: non possumus dissentire, aut resistere, potentiâ antecedenti, est falsum, & hæreticum, potentiâ consequenti, est verum, & Catholicum. Potentia antecedens est potentia sine actu resistentiæ, sed cum potestate resistendi. Potentia consequens est potestas resistendi cum actu resistente. Positâ ergo efficaciâ Dei dante actum, & libertatem actûs, manet potestas resistendi antecedens: id enim conservat gratia conservando libertatem, & ratione hujus dicit* Concilium *Tridentinum sess. 6. cap. 5, quòd potest homo dissentire, potest illam gratiam abjicere, si velit, potestate scilicèt antecedenti. Sed non manet potestas consequens, id est, cui sit conjunctus actus resistendi, & abjiciendi ipsam efficaciam Dei, quæ hoc operatur, ut homo non abjiciat eam, quia à nullo duro corde respuitur, datur enim, ut cordis duritia primitùs auferatur, ut Augustinus dicit de prædest. Sanctor. cap. 8. Et ita nulla est potestas ad conjungendum actum resistentiæ cum actuali efficacia convertentis Dei. Et in hoc sensu dicitur catholicè Esther. 13. Non est qui tuæ possit resistere voluntati. Et Rom. 9. Voluntati ejus quis resistit? Et Augustinus de corrept. & grat. cap. 14. Deo volenti salvum facere, nullum humanum resistit arbitrium. Et cap. 12. Subventum est infirmitati humanæ, ut indeclinabiliter, & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non deficeret. Calvinus autem dixit non posse nos resistere, non posse dissentire, etiam potestate antecedenti, quia per modum naturæ necessitatam posuit nostram voluntatem, & sine libertate.*

22. Totus nostrarum est partium cursus Salmanticensium, & cum eo RR. P. Fr. *Paulus à Conceptione* Generalis Fratrum Discalceatorum Carmelitarum tract. 13. de grat. Dei disp. 3. Dub. 2. negans potestatem resistendi prædeterminationi tam in sensu composito, quàm in sensu diviso, his verbis: *Dicimus ergo, quòd eadem est potestas ad dissensum compositum cum gratia efficaci, & potestas ad illam frustrandum, & ad illi resistendum: potestas verò ad dissensum divisum à gratia efficaci non est eadem cum potestate ad illi resistendum, & ad eam frustrandam. Unde stat optimè, quòd nostra voluntas, dum est physicè prædeter-*

terminata habeat potestatem ad ponendum libere consensum, quin habeat potestatem absolutam illum frustrandi, & illi resistendi, quia ly frustrare, & resistere ex propriis terminis important sensum compositum cum physica prædeterminatione. Quæ solutio potest illustrari hòc exemplò omnibus Theologis communi. Nam potestas ad dissensum stat cum divina præscientia consensus; et si poneretur dissensus, proculdubiò falsificaretur scientia divina. Licebit hinc inferre: ergo potestas ad dissensum est potestas falsificandi scientiam, quia aliter non falsificatur? Nullò modò. Alia ergo est potestas ad dissensum divisum à scientia consensûs à potestate falsificandi scientiam: & rectè componitur, quòd si voluntas dissentiret, falsificaret scientiam, & quòd habeat potestatem absolutam dissentiendi, quin habeat potestatem falsificandi. Pariformiter ergo in nostro casu. Patrocinantur ulteriùs doctrinæ hujus tractatus explicantes, quomodò sit potestas dissentiendi gratiæ excitanti, non tamen gratiæ efficaci in hæc præclara verba: *Nam ad libertatem non requiritur potestas ad abjiciendam omnem gratiam, nec hoc docet Concilium; sed sufficit potestas ad dissensum, & libertas consensûs composita cum omni gratia, & simul potestas resistendi gratiæ excitanti. Et quòd hoc sufficiat constabit facilè callenti intentum Concilii: hoc enim tantùm intendebat jugulare errorem Calvini, qui cum gratia efficaci non componebat potestatem absolutam ad dissensum, nec libertatem consensûs: ergo dum salvetur, ut omnes Catholici salvant, potestas ad dissensum, dum adest gratia efficax, salvatur intentio Concilii, & parùm interest, quòd non detur potestas abjiciendi gratiam efficacem. Quod adversarii tenentur fateri, quia in eorum sententia non est potestas ad dissentiendum gratiæ efficaci, ut efficaci, nec prædifinitioni, quâ Deus decernit conferre auxilium efficax, quia efficax; sed quia cùm hoc componitur potestas ad dissensum, salvatur apud ipsos intentio Concilii.* Legant Thomistas reliquos, non eorum pendentes animos, & vacillantes deprehendent: undè rectè dicit noster M. Fr. *Vincentius Ferrer* Doctor, & Professor Valentinus tom. 3. tract. 3. Dub. 5. n. 351. *Gratia efficax (undecumque sit efficax) est irresistibilis, inevacuabilis, & certissima; est enim cum effectu conjuncta, ut omnes unò ore fatentur.* Sed quid aliis opus est testibus, cùm tot præclarissimi sanctitate viri, dignitate, eruditionis formâ, numero, & confessione suâ spectatissimi, doctrinæ ubertate, & sapientiâ incomparabiles, hoc constanter doceant, fuisseque semper veram Scholæ nostræ mentem? At non solùm est Scholæ nostræ mens, sed & illustris Scholæ Societatis opinio. Audiendus pro omnibus P. *Suarez* de divina gratia part. 2. lib. 3. num. 6. *Secunda differentia est, quia gratiæ excitanti de se resisti potest, & ideò sæpè tantùm est sufficiens, quia ei resistitur; adjuvanti autem numquam resistitur, sed semper est efficax, id est, habet effectum. Hanc differentiam notavit idem Vega, & prior ejus pars sumitur ex Concilio Tridentino d. cap. 5. ibi, quippè qui & illam abjicere potest, & Can. 4. ibi, posse dissentire, si velit: & ex Concilio Senonensi in Decreto 5. Fidei, quæ duo Concilia planè docent, hanc potestatem resistendi huic gratiæ necessa-*

sariam esse, ut non tollat libertatem. Altera verò pars ex supradictis est manifesta, quia gratia adjuvans actualis non datur nisi homini actu operanti, & consentienti; qui autem consentit, non resistit. Tantis & rationum, & suffragiorum præsidiis communita est irresistibilitas gratiæ ab intrinseco efficacis.

23. His, & alios addere placet, qui puritate Catholicæ doctrinæ integri, & ab omni errore immunes, idem disertissimè docent. *Ambrosius Catharinus* cap. 8. Epist. ad *Rom.* gratiam ab intrinseco efficacem exprimit his vocibus, & vocat, *motionem efficacem, cui nullus unquam resistit, immo cui resisti non potest.* M. *Dominicus Soto* lib. de *nat. & grat.* cap. 11. *Solutio ergo dubitationis est, quòd illo tunc temporis momento, quo Deus mecum concurrit, sum liber, & tunc agere non renuam. Etenim dum liberè moveor, possum in sensu diviso non agere: & tunc cessabit concursus Dei. Tametsi in sensu composito contra se invicem pugnent: Deum agere erga me actione illâ, & me non agere,* Facultas Theologica *Universitatis Coloniensis* in *Compend. Theolog.* tract. 5. disp. 9. pag. 189. edit. Colon. 1678. asserit, *Quòd Deus realiter, & physicè ad modum causæ physicæ intimo contactu efficaciter præmoveat, ac prædeterminet intellectum, voluntatem, liberum arbitrium nostrum, ac certò, & infallibiliter prævenienti, vocantique Deo .... consentiendum, & cooperandum, idque insuper pro infiniti agentis Dei efficacissimâ voluntate, ac potentiâ ..... omninò irresistibiliter.*

24. Illustrissimus D. ac Mag. meus Fr. *Joannes de Montalvan* Ord. Præd. virtutis, ac sapientiæ merito *Episcopus Accitanus* & *Vastensis*, & *Placentinus* creatus, qui in *Universitate Salmantina* dum esset Professor publicus, æternam sibi famam, & gloriam comparavit. Hic, cujus summa est, & propter vitæ sanctitatem, & propter facultatem ingenii, & propter doctrinæ excellentiam apud omnes auctoritas, in eadem est sententia tom. 1. disp. 3. Dub. unico §. 3. n. 51. dicens: *Notandum est, quòd aliud est, quòd nos non admittamus potestatem refragandi, aut resistendi gratiæ efficaci; aliud autem, quòd non admittamus etiam in sensu composito gratiæ efficacis potestatem refragandi, ac resistendi gratiæ sufficienti; quamvis actualis resistentia etiam gratiæ sufficienti non possit componi cum gratia efficaci. Primum absolutè concedimus: nam gratiam efficacem talem existimamus cum D. Augustino, quod a nullo corde respuitur, & quòd nullum ei resistit arbitrium. Secundum autem absolutè negamus; & contra Calvinum constanter defendimus, quòd etiam in sensu composito gratiæ efficacis stat in nobis potestas dissentiendi gratiæ sufficienti, & illi resistendi. Cùm autem gratia sufficiens, & non efficax constituat libertatem in actu primo; per hoc contrà Calvinum etiam salvamus, quòd omnia, quæ se tenent ex parte actûs primi sunt indifferentia, indifferentiâ potestatis, & cum utroque extremo componibilia. Quæ ex mente Calvini annotasse sufficiat, ut hinc clara prædictorum locorum intelligentia, & argumenti solutio habeatur.* Et n. 52. *Unde ad argumentum in forma concess. maj. neganda est*

est min. ad ejus probationem distinguenda est maj. auxilia, quæ voluntas nequit abjicere, aut quibus dissentire non potest, non cohærent cum libertate, si constituant posse, & actum primum, conc. maj. si constitutum supponant, & purè ad operationem applicent, neg. maj. & concess. min. neganda est conseq. Hæc præclarissimus, & toto Orbe celeberrimus iste Magister, mei Conventûs S. *Stephani* Salmanticensis Filius.

25. R.P.M.Fr. *Petrus Manso* Ordinis *Eremitarum* S.P.N. *Augustini* Doctor Salmantinus, & post alias, Cathedræ Magnorum Moralium Moderator, in suo perillustri opere, *de gratia adjuvante ut contradistincta ab excitante* typis editô anno 1729. hanc sententiam suô calculô probat, & cujus eò probabilior est auctoritas, & fide dignius testimonium, quò si Thomisticam Scholam amat, etiam doctrinæ Societatis amicus est. Sic ergo scribit q.6. §.1. *Notandum est in præsenti aliud esse impedire prædeterminationem, aliud ipsi resistere: & ideò Ill. Castell. disp.2. q.4. disputat de resistibilitate, & q.5. de impedibilitate. Communiter in argumentis utrumque confunditur; & sine inconvenienti si resistentia non sumitur strictè, & ut facit sensum compositum prædeterminationis ad actum, & omissionis actûs: nam hæc est impossibilis. In hoc sensu dixit S. Augustinus lib. de correp. & grat. cap.4. Non est dubitandum, voluntati divinæ humanas voluntates non posse resistere. Et ad Rom.9. Voluntati enim ejus quis resistet? Quia nempè resistere voluntati Dei est facere oppositum ejus, quòd Deus vult efficaciter: cumque sit impossibilis conjunctio voluntatis Dei efficacis cum extremo opposito, eo quòd voluntas Dei efficax est infrustrabilis: ideo est impossibilis resistentia nostra voluntati Dei efficaci. Similiter impossibilis est resistentia nostra gratiæ adjuvanti, & prædeterminanti: nam hæc derivat ab efficacia voluntatis Dei infrustrabilitatem. Hinc fit, quòd dum à Concilio Senonensi dicitur decreto 15. Neque enim tale est Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit, vel non est sermo de resistentia propria, ut distincta ab impedibilitate; vel sermo est de sola gratia excitante, & vocante, quæ propriè trahit, & moraliter allicit voluntatem nostram. Hæc gratia est resistibilis propriè, quia cum illa possumus conjungere contrarium ejus, ad quod excitat, & moraliter allicit. De hac gratia intellige definitionem Innocentii X. contra Jansenium asserentem in 2. prop. damnata, interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur. Non enim definitur hic, omnem gratiam interiorem esse resistibilem, sed aliquam, nempè excitantem, & vocantem: nam adjuvans, & prædeterminans est irresistibilis, sumendo resistentiam propriè, ut facit sensum compositum. Vide dicta lib. de dist. statuum q.1. §.4. Dum autem P. August. dicit: Quæcumque causa est voluntatis, si non potest ei resisti, sine peccato ei ceditur, intelligendum est de resistentia lata, prout est idem, ac impedibilitas: nam pro libertate sufficiente ad peccandum, satis est posse impedire prædeterminationem ad materiale peccati; nec requiritur, posse conjungere carentiam peccati cum prædeterminatione illa. Similiter dum S. Anselmus dixit, voluntatem D. Pauli in sua conversione potuisse resistere gratiæ Dei, si vel-*

let, exponendus de resistentia lata relatè ad gratiam adjuvantem, vel de se stricta respectu gratiæ excitantis. Supposito ergo, gratiam adjuvantem, & prædeterminantem non esse propriè resistibilem, quia ratione suæ efficaciæ intrinsecæ infert infallibiliter actum prædeterminatum: & sic est impossibilis conjunctio carentiæ actûs cum prædeterminatione, in qua consistit propria resistentia &c.

26. At inter omnes audiendus M. *Lemos* nedum locis tract. nostro de concurs. præv. citatis disp. 1. Dub. 3. §. 4. n. 48. & disp. 6. Dub. 3. §. 3. n. 45. verùm & tom. 3. lib. 3. par. 1. tract. 4. cap. 18. ubi eamdem doctrinam clarissimè ob oculos ponit, dicens: *Sed jam videamus, quàm fallaci ratione illud argumentum nitatur, & quàm firmâ, atque veraci dissolvatur. Duplicem enim habet apertam, manifestamque solutionem. Prima est concedendo illud antecedens, quòd videlicet, necessaria sit illa prædeterminatio voluntati impressa, ex firmo, stabilique divinæ voluntatis decreto proveniens; concedendo etiam prædeterminationem talem, sicut & decretum in potestate nostra non esse, ut habeatur, vel ut nobis donetur; concedendo insuper, quòd illâ positâ in voluntate nostra, illi voluntas nostra resistere non potest, loquendo de resistentia propria, sicut per illud verbum resistere, significatur. Neque enim fieri potest, ut illa in voluntate ponatur, & homo illi resistat, quod est non posse illi resistere; hoc enim verbum importat sensum compositum; imò si sensum divisum importaret simpliciter, & absolutè, non est in hominis voluntate potentia ad resistendum propriè Deo, nisi æqualem potentiam in voluntate humana constituere velimus, ac in Deo, quàm necesse est habere, qui propriè alteri resistere potest. Nec in hac potentia ad propriè resistendum Deo consistit, aut consistere potest humana libertas.* Et mox: *Distinctæ ergo propositiones sunt: voluntas efficaciter mota non potest resistere efficaci Dei motioni, & efficaciter mota non potest aliud velle: prima ob duplicem rationem supra assignatam vera est, imò in Sacra Scriptura expressè tradita: secunda autem est absolutè, & simpliciter falsa: quia Dei voluntas efficaciter movens vult, quòd homo velit id, ad quod à Deo movetur, & quod possit, id est, potentiam liberam habeat ad aliud volendum, quæ est propria ratio libertatis.*

27. Et rursùs: *Meritò quæret Theologus, in quo sit ista diversitas inter non posse resistere, vel non posse dissentire Dei voluntati efficaci, & non posse aliud facere, vel velle, quàm quòd ipsa vult? Supposito, quòd illæ duæ primæ propositiones negativæ concedendæ sunt, & aliæ posteriores negandæ; & de affirmativis oppositis è contrario illæ de resistere, vel dissentire negandæ sunt; illæ autem de posse aliud velle, vel aliud operari sunt concedendæ. Non enim omnibus apparet magna ista diversitas, cùm plerique, ut dictum est, pro eodem utrasque confundant. Ad hoc dicendum, quòd si quis diligenter advertat, magna inter propositiones illas differentia est, quam S. Thomas tum alibi, tum 1. p. q. 19. art. 8. ad 2. satis apertè insinuavit, dum ista verba proponit: Ad secundum dicendum, quod ex hoc ipso, quod nihil voluntati divinæ resistit, sequitur, quòd non solùm fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quòd fiant*

fiant contingenter, vel necessariò quæ sic fieri vult. Et alibi non semel docet, quòd non debemus sic dicere, Deus hoc vult: ergo hoc erit: sed quod sic dicere, & inferre debemus: Deus hoc vult contingenter fieri, ergo contingenter eveniet. Ex quibus fit manifestum, quòd per hoc, quòd homo contingenter, & liberè operetur, cum potentia videlicet ad aliud volendum, & per hoc quòd cum actu operatur id, quod Deus vult ipsum operari, retinens potentiam ad aliud volendum, non resistit Dei voluntati, imò Dei voluntati consentit, quæ vult, quòd homo operetur, & liberè seù cum potentia ad aliud volendum operetur. Cùm ergo illa potentia ad aliud volendum confirmetur in homine ex efficaci illa Dei voluntate, & illi sit conformis, necesse est dicere, quòd talis potentia ad aliud volendum non resistat divinæ voluntati, cui potiùs conformatur, nec sit potentia ad resistendum propriè voluntati Dei, sed potiùs sit potentia ad obediendum divinæ voluntati, & ei consentiendum. Eccè quàm manifestè constat, quòd posse aliud facere, quàm divina voluntas vult, quod homo faciat, non est posse resistere divinæ voluntati, sed potiùs est, posse ei consentire, & quòd potentia ad aliud volendum, in qua sita est nostra libertas, & quam proindè homo retinet a Dei efficaci voluntate præmotus, non est potentia ad resistendum Dei voluntati, sed est potentia, quâ illi obtemperatur, & consentitur.

28. Vulgatissima est inter Theologos hæc doctrina, quam etiam noster *Antoninus Reginaldus* apertissimè tradit locis à me citatis tractatu de Concursu prævio disp.1. dub.4. §.3. num.27. Necnon P. *Petavius* lib.9. cap.15. num.6. *Quòd si nihilominus in electorum potestate situm esse salutis negotium, acerrimè defendunt, quoniam decreti illius divini usus, atque exitus libertati nostræ, & consensioni illigatus est, quam non solùm certissimè novit accessuram Deus; sed etiam omnipotentissimâ suâ voluntate, & gratiâ, cui, scit, humanam voluntatem non posse resistere, sese illam non ab invitis, sed volentibus expressurum esse prævidit: cur non eadem & nos, ex Augustini mente, usurpare de electione, ac prædestinatione salutis æternæ jure nostro poterimus? Hanc enim perinde immobili decreto Dei fixam, & constitutam esse volumus, ut illius exitus in prædestinatorum libertate ponatur.* En nobis, non Jansenistarum, sed tot virorum concentus, qui doctrinâ hinc, hinc religione, & pietate floruerunt; & intaminatæ doctrinæ SS. *Augustini*, & *Thomæ* acerrimi defensores semper fuerunt. Si singularis igitur sanctimoniæ, si illorum ingenii super admirationem positi, si eminentissimæ doctrinæ rationem habeas, non potest sanè non ingens videri veritatis argumentum. Et erit modò, qui dicat consentire cum Hæreticis tot præclarissimos viros, qui gratiæ efficacis irresistibilitatem propugnant? Nullus profectò, nisi impudentissimus, id dicet, cùm fas non sit, ita de tot eximiis sapientiâ, & virtute, viris malè sentire. Precor autem Adversarios nostros, ut attentè considerent, an illum primum salutarem motum in omni bono opere necessarium possint negare, donum Dei esse? Quòd si negare non possunt, immo nobiscum contra Semipelagianos affirmare debent, rogo, per quem actum possit voluntas nostra

let, exponendus de resistentia lata relatè ad gratiam adjuvantem, vel de se stricta respectu gratiæ excitantis. Supposito ergo, gratiam adjuvantem, & prædeterminantem non esse propriè resistibilem, quia ratione suæ efficaciæ intrinsecæ infert infallibiliter actum prædeterminatum: & sic est impossibilis conjunctio carentiæ actûs cum prædeterminatione, in qua consistit propria resistentia &c.

26. At inter omnes audiendus M. *Lemos* nedum locis tract. nostro de concurs. præv. citatis disp. 1. Dub. 3. §. 4. n. 48. & disp. 6. Dub. 3. §. 3. n. 45. verùm & tom. 3. lib. 3. par. 1. tract. 4. cap. 18. ubi eamdem doctrinam clarissimè ob oculos ponit, dicens: *Sed jam videamus, quàm fallaci ratione illud argumentum nitatur, & quàm firmâ, atque veraci dissolvatur. Duplicem enim habet apertam, manifestamque solutionem. Prima est concedendo illud antecedens, quòd videlicet, necessaria sit illa prædeterminatio voluntati impressa, ex firmo, stabilique divinæ voluntatis decreto proveniens; concedendo etiam prædeterminationem talem, sicut & decretum in potestate nostra non esse, ut habeatur, vel ut nobis donetur; concedendo insuper, quòd illâ positâ in voluntate nostra, illi voluntas nostra resistere non potest, loquendo de resistentia propria, sicut per illud verbum resistere, significatur. Neque enim fieri potest, ut illa in voluntate ponatur, & homo illi resistat, quod est non posse illi resistere; hoc enim verbum importat sensum compositum; imò si sensum divisum importaret simpliciter, & absolutè, non est in hominis voluntate potentia ad resistendum propriè Deo, nisi æqualem potentiam in voluntate humana constituere velimus, ac in Deo, quàm necesse est habere, qui propriè alteri resistere potest. Nec in hac potentia ad propriè resistendum Deo consistit, aut consistere potest humana libertas.* Et mox: *Distinctæ ergo propositiones sunt: voluntas efficaciter mota non potest resistere efficaci Dei motioni, & efficaciter mota non potest aliud velle: prima ob duplicem rationem supra assignatam vera est, imò in Sacra Scriptura expressè tradita: secunda autem est absolutè, & simpliciter falsa: quia Dei voluntas efficaciter movens vult, quòd homo velit id, ad quod à Deo movetur, & quod possit, id est, potentiam liberam habeat ad aliud volendum, quæ est propria ratio libertatis.*

27. Et rursùs: *Meritò quæret Theologus, in quo sit ista diversitas inter non posse resistere, vel non posse dissentire Dei voluntati efficaci, & non posse aliud facere, vel velle, quàm quòd ipsa vult? Supposito, quòd illæ duæ primæ propositiones negativæ concedendæ sunt, & aliæ posteriores negandæ; & de affirmativis oppositis è contrario illæ de resistere, vel dissentire negandæ sunt; illæ autem de posse aliud velle, vel aliud operari sunt concedendæ. Non enim omnibus apparet magna ista diversitas, cùm plerique, ut dictum est, pro eodem utrasque confundant. Ad hoc dicendum, quòd si quis diligenter advertat, magna inter propositiones illas differentia est, quam S. Thomas tum alibi, tum 1. p. q. 19. art. 8. ad 2. satis apertè insinuavit, dum ista verba proponit: Ad secundum dicendum, quod ex hoc ipso, quod nihil voluntati divinæ resistit, sequitur, quòd non solùm fiant ea, quæ Deus vult fieri, sed quòd fiant*

fiant contingenter, vel necessariò quæ sic fieri vult. Et alibi non semel docet, quòd non debemus sic dicere, Deus hoc vult: ergo hoc erit: sed quod sic dicere, & inferre debemus: Deus hoc vult contingenter fieri, ergo contingenter eveniet. Ex quibus fit manifestum, quòd per hoc, quòd homo contingenter, & liberè operetur, cum potentia videlicet ad aliud volendum, & per hoc quòd cum actu operatur id, quod Deus vult ipsum operari, retinens potentiam ad aliud volendum, non resistit Dei voluntati, imò Dei voluntati consentit, quæ vult, quòd homo operetur, & liberè seù cum potentia ad aliud volendum operetur. Cùm ergo illa potentia ad aliud volendum confirmetur in homine ex efficaci illa Dei voluntate, & illi sit conformis, necesse est dicere, quòd talis potentia ad aliud volendum non resistat divinæ voluntati, cui potiùs conformatur, nec sit potentia ad resistendum propriè voluntati Dei, sed potiùs sit potentia ad obediendum divinæ voluntati, & ei consentiendum. Eccè quàm manifestè constat, quòd posse aliud facere, quàm divina voluntas vult, quod homo faciat, non est posse resistere divinæ voluntati, sed potiùs est, posse ei consentire, & quòd potentia ad aliud volendum, in qua sita est nostra libertas, & quam proindè homo retinet a Dei efficaci voluntate præmotus, non est potentia ad resistendum Dei voluntati, sed est potentia, quâ illi obtemperatur, & consentitur.

28. Vulgatissima est inter Theologos hæc doctrina, quam etiam noster *Antoninus Reginaldus* apertissimè tradit locis à me citatis tractatu de Concursu prævio disp.1. dub.4. §.3. num.27. Necnon P. *Petavius* lib.9. cap.15. num. 6. *Quòd si nihilominus in electorum potestate situm esse salutis negotium, acerrimè defendunt, quoniam decreti illius divini usus, atque exitus libertati nostræ, & consensioni illigatus est, quam non solùm certissimè novit accessuram Deus; sed etiam omnipotentissimâ suâ voluntate, & gratiâ, cui, scit, humanam voluntatem non posse resistere, sese illam non ab invitis, sed volentibus expressurum esse prævidit: cur non eadem & nos, ex Augustini mente, usurpare de electione, ac prædestinatione salutis æternæ jure nostro poterimus? Hanc enim perinde immobili decreto Dei fixam, & constitutam esse volumus, ut illius exitus in prædestinatorum libertate ponatur.* En nobis, non Jansenistarum, sed tot virorum concentus, qui doctrinâ hinc, hinc religione, & pietate floruerunt; & intaminatæ doctrinæ SS. *Augustini*, & *Thomæ* acerrimi defensores semper fuerunt. Si singularis igitur sanctimoniæ, si illorum ingenii super admirationem positi, si eminentissimæ doctrinæ rationem habeas, non potest sanè non ingens videri veritatis argumentum. Et erit modò, qui dicat consentire cum Hæreticis tot præclarissimos viros, qui gratiæ efficacis irresistibilitatem propugnant? Nullus profectò, nisi impudentissimus, id dicet, cùm fas non sit, ita de tot eximiis sapientiâ, & virtute, viris malè sentire. Precor autem Adversarios nostros, ut attentè considerent, an illum primum salutarem motum in omni bono opere necessarium possint negare, donum Dei esse? Quòd si negare non possunt, immo nobiscum contra Semipelagianos affirmare debent, rogo, per quem actum possit voluntas no-

ſtra gratiæ ita primò moventi reſiſtere? Non per ipſum motum; non per negationem ejus, quæ ſimul cum motu ſtare non poteſt; non per motum oppoſitum, propter eamdem rationem: ergo eſt motus voluntatis noſtræ liber, meritorius, & à Deo donatus per gratiam, cui reſiſti non poteſt. Idem intelligant de ſingulis donis Dei; quippè eadem omnibus eſt ratio. Quid ergo difficultatis habet irreſiſtibilitas efficacis gratiæ?

§. IV.

Vindicatur doctrina Thomiſtarum ab hæreſi ſecundæ Janſenii propoſitionis: Interiori gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.

29. NUlla fermè controverſia his noſtris temporibus eſt, quæ vel ſuſcipiatur jucundiùs, vel exagitetur frequentiùs, quàm de *Janſeniano* ſyſtemate, quo novi ſemper excitantur tumultus, ac recrudeſcit diſcordia. Cuilibet Sapientûm conſtat ſatis, quibus malis artibus utantur *Janſeniſtæ*, ut inter *Thomiſtas* errorum ſuorum ſemina committant. Quæ non ab ipſis excogitatæ aſtutiæ, fraudes, vitilitigationes, fallaciæ? Quibus non fœdis mendaciorum fucis, tetriſvè malitiæ colcribus, pigmentis, ſivè figmentis hanc obſcurare intendunt? At quod magis dolendum, quæ non operosè congerunt alii, (ſed moderni duntaxat; antiquiores enim etſi nobis opinione contrarii, nunquam putarunt, injurium aliquid contra nos poſſe proferri) ſemper hujus Scholæ doctrinam oppugnantes, ut omnes contra ipſam convertant machinas, *Janſeniſmi* fumum, vel putidum hoc commentum, quod gratum hiſce diebus evadit, dubio rumore jactantes, ut ſimplicium perſtringant oculos? Livorem iſti Religione mentientes, exploratiſſimum ſupponunt, & imponunt errorem ſecundæ propoſitionis, ut efficaciam gratiæ, quam nos irreſiſtibilem diximus, deprimere, ac maligno dente arrodere poſſint. At nec artificia ſua dolo, & malitiâ compoſita ipſis profutura, nec noſtris unquam obſutura confidimus; *Nos enim* (liceat uti verbis Concilii *Conſtantinopolitani* ſub *Menna* Conſtantinopolitano Patriarcha) *Apoſtolicam Sedem loquimur, & obedimus, & ipſius communicatores habemus, & commendatos ab ipſa nos condemnamus.*

30. Pro intelligentia ergo hujus controverſiæ ab ipſo *Janſenii* ſyſtemate exordiendum, quod certiori nequit ictu conteri, quàm cùm patens & apertum omnium ſubjicitur oculis. Hoc artis opus ad debellandas hæreſes, ut dixit *Tertulianus* contra *Valentinum* cap. 3 *Hunc primum cuneum congreſſionis armavimus, detectorem & deſignatorem, conſcientiæ illorum, primamque hanc victoriam auſpicamur; quia quòd tanto impendio abſconditur, etiam ſolummodò demonſtrare, deſtruere eſt.* Duplicem diſtinguit ille delectationem, unam cœleſtem, quæ ad bonum, alteram terrenam, quæ ad malum inclinat. Utraque ab ipſo

ipso victrix, & superior dicitur; victrix, quia voluntatis consensum infert; superior, quia majores exprimit vires, comparativè ad minorem oppositam delectationem. Hoc est præcipuum, & capitale hujus systematis dogma, cum quo cætera nexu indissolubili connectuntur. Audiatur ipse lib. 8. de gratia *Christi* cap. 2. *Delectatio victrix, quæ Augustino est efficax adjutorium, relativa est; tunc enim victrix quando alteram superat. Quòd si contingat, alteram ardentiorem esse, in solis inefficacibus desideriis hærebit animus, nec efficaciter unquam volet, quod volendum est.*

31. Si naturam hujus delectationis inquiras? Nihil aliud est apud *Jansenium*, quàm vitalis animi motus indeliberatus, quo voluntas fertur in aliquod objectum tanquam sibi jucundum, & conveniens. Sic ille lib. 4. de grat. *Christi* cap. 11. *Quid est delectari hominem justitiâ, vel mendacio, nisi actu aliquo in justitiam, vel mendacium tanquam sibi convenientia, & jucunda moveri? Motus autem ejusmodi voluntatis, non fit nisi actu quodam vitali..... delectatio ista quam ad omnia opera bona S. Augustinus exercenda postulat, non est aliud, quàm actus quidam indeliberatus cælitus immissus in voluntatem, per quem ei bonum propositum suaviter placet.... Dicimus igitur, delectationem istam, seu suavitatem in Augustino celebrem, esse partim primum illum, & indeliberatum affectum animæ, qui actualis complacentia est; partim etiam & crebrò secundùm quòd desiderium deliberatum dicitur, quibus anima ita suaviter, ac delectabiliter in bonum appetendum rapitur, ut voluntas ei actu libero consentiat, ac bonum diligat, tantò vehementiùs, quantò fortiùs illis actibus rapitur.* Nec aliud ab ipso intelligitur concupiscentiæ delectatione, dicente ibi: *Delectationem, quæ consensum in peccata præcedit, & suggestionem sequitur, non aliud esse, nisi desiderium illicitum, indeliberatum, quo animus etiam repugnans in peccatum inhiat, vel certè primum ipsum concupiscentiæ motum, tanquam amorem quemdam indeliberatum, per quem homini etiam invito peccare lubet, quamvis consensio non sequatur.*

32. Ex motibus illis indeliberatis rationis advertentiam, & voluntatis consensum antevertentibus, oriuntur actus deliberati: ita ille dicto cap. 11. *Ut sanè meritò S. Augustinus actus illos indeliberatos amoris, ac desiderii, quibus anima suaviter in Deum deliberato actu diligendum suscitatur, invitatur, trahitur, rapitur, nomine dulcedinis, suavitatis, ac delectationis designaverit.* Necessitatem hujus delectationis cælestis ad benè operandum agnoscit, & probat dicto lib. 4. cap. 9. cujus hic titulus est: *Necessitas delectationis cælestis ad benè volendum, & operandum non ex natura voluntatis, sed ex ejus pœna proficiscitur.* Probat hoc, tum ex peccato primi hominis, quod sine delectatione præcedente perpetratum est: tum ex delectatione ejusdem, quæ in virtute & motione ex se victrici non consistebat. *Non enim*, inquit, *dominabatur voluntati, sed ei potiùs dominanti subjacebat, ut cum ipsa voluntas ageret, aut non ageret, prout ipsi videretur.* Et cap. 10. *Deerat dominatus ille delectationis, qua consensum libertatis in alterutram partem*

fle-

flecteret. Quarè veram, & propriissimam necessitatem hujus delectationis assignans, sic inquit cap.9. *Vera itaque ratio, cur cœlestis delectatio ad actus bonos necessaria sit, ex natura medicinæ, seu medicinalis adjutorii petenda est. Voluntas enim per peccatum primi hominis in libidinum imperium præcipitata est, ex quibus fit, ut in omnibus actionibus ante gratiam, delectatione quadam libidinosa præeunte, ac titillante provocetur, cui consentiendo peccat. Etenim hæc se habet, ut pondus, quo voluntas primi Parentis peccato læsa ad agendum necessariò applicatur, cum secundùm id necesse sit, ut operemur, quod amplius nos delectat. Si enim vis gratiæ major fuerit, quàm concupiscentiæ, necesse erit voluntatem rectè operari: è contra malè, si majores sint concupiscentiæ vires. Non enim æqualis delectatio ab alia æquali superari potest.* Quarè tunc casus in suspenso manebit *alternante delectationum fluctu*, ut loquitur ille cap.10. Et expressiùs cap.7. dicens: *Cœlestis illa suavitas mollit viam, ut voluntas ex carnalium rerum visco emergere possit, & se ipsam in justitiam diligendam figere ... Ex quo fit, ut, si illa desit, voluntas veluti torpens, a c mortua nihil omnino boni amplecti possit*. Et cap. 9. *Quandiù in hac vita post acceptam gratiam militat Deo, alternante creaturæ, & Creatoris delectatione, nunc rectè, nunc perperam facit, prout Cœli, aut Terræ delectatio consensum ejus abripuerit*.

33. Debet ergo, ut certum, & innegabile præsupponi, quòd non aliam agnoverit *Jansenius* gratiam, quàm delectationem victricem, ut expressè ipse concedit cap. 10. dicens: *Cum nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum cesserint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur*. Consentiunt omnes ejus defensores. *Antonius Arnaldus* dissert. de grat. efficaci p. 4. art.6. *Nihil*, inquit, *aliud est efficax gratia, quàm victrix delectatio, seu amor Dei, quo fit, ut plus delectet quod præcepit Deus, quàm delectat quod impedit*. *Dionysius Raymundus* 1.p. cap.3. art.1. pag 105. asserit, *quamlibet gratiam non sufficere ad omnem effectum producendum, sed ejus vim, & actionem relativam esse ad resistentiam subjecti*: ubi effectus nomine non intelligit operationes superioris virtutis in ordine gratiæ absolutè, sed resistentiam concupiscentiæ ad vitandum peccatum. Quod, cùm sit apud ipsos certum, & constans, nihil est, quòd in hoc immoremur.

34. Ita sanè est, quòd *Jansenius* agnoscit perfectissimam peccandi potestatem, quæ non solùm adest, inestque voluntati, quando gratiæ delectatione caret, sed etiam quando intimâ ejus suavitate efficaciter trahitur; & quòd sicut ille, qui sub gratia ad opus bonum determinante, operatur, simul etiam peccare potest; ita quoque è contrario, qui istâ gratiâ destituitur, sive fidelis, sive infidelis, & peccandi tentationibus quatitur, potest benè facere. Sic loquitur ille lib. 8. cap. 20. Attamen ille, omnesque ejus defensores tantùm agnoscunt potestatem absolutam ad bonum inspectâ naturâ talis delectationis, non tamen veram potestatem relativam ad actualem superiorem concupiscentiam, ut eam superare possit: in quo est maximus illorum error, qui, ut suprà vidimus, per-

perfectè consonat pessimis *Calvini* erroribus. Quarè meritò damnata fuit prima *Jansenii* propositio: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundùm præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, quâ possibilia fiant.* Quæ totidem verbis expressa legitur apud ipsum lib. 3. de gratia *Christi* cap. 13. *Hæc igitur omnia plenissimè, planissimèque demonstrant, nihil esse in S. Augustini doctrina certius, ac fundatius, quàm esse præcepta quædam, quæ hominibus non tantùm infidelibus, excæcatis, obduratis, sed fidelibus quoque, & justis, volentibus, conantibus, secundùm præsentes, quas habent, vires, sunt impossibilia; deesse quoque gratiam, quâ fiant possibilia. Non enim minor delectatio cœlestis est potens in sensu composito majoris terrestris illam superare. Vigente enim delectatione carnali*, ait ille lib. 4. cap. 9. *impossibile est, ut virtutis, & honestatis consideratio prævaleat.* Quarè *Hallerius Jansenium* exponens in Diario pag. 284. colum. 2. sic habet: *Sensus est, mandata Dei hominibus justis, qui præcepta transgrediuntur esse impossibilia defectu auxilii sufficientis, quo possint ea adimplere, vel necessariam gratiam petere.* Et rursus: *Nota, per has voces, defectu auxilii sufficientis, non intelligi gratiam illam versatilem, quæ modò effectum suum habeat, modò non habeat; sed eam, quæ verè tribuat justo, aut implendi præceptum, aut petendi gratiam necessariam ad illud implendum; ita ut per eam justus inexcusabilis reddatur, quando præceptum transgreditur.*

35. Nullam, præter efficacem, sufficientem agnoscit gratiam. *Est enim*, inquit ille lib. 3. de gratia *Christi*, *paradoxum in principiis Sancti Augustini, quòd charitas quamvis minima sufficiat ad quamcumque tentationem superandam, vel quæcumque præcepta sine transgressione servanda.* Et lib. 4. cap. 12. exclusionem gratiæ purè sufficientis sequentibus verbis exprimit. *Sextò hinc etiam claret, cur Augustinus omnem omninò gratiam purè sufficientem, sive ante fidem, sive etiam post fidem auferat.* Hujus positionis fundamentum assignat: *Ratio perspicua est*, inquit, *quia cum ei* (Augustino) *nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum cesserint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur, sin autem ista superaverit, jam sine dubio benè voluntas operabitur: quod enim ampliùs nos delectat, secundùm id operemur, necesse est: sed utrumlibet fiat, non erit sufficiens gratia, sed vel efficax, vel ita inefficax, ex qua operatio nequidem possit sequi, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur.* Immeritò hic prætermitteretur quod scribit *Jansenius* lib. de gratia primi hominis cap. 7. *Ipsum velle bonum, ipsum operari bonum, ipsum perseverare in bono per adjutorium Christi medicinale* quo, *egrotæ, infirmæque voluntati dari debet, quæ alioquin cum quocumque adjutorio* sine quo non, *seu adjutorio sufficiente, aut congruo talem voluntatis vegetam potestatem postulante*, (id est, qualis erat in statu innocentiæ) *nunquam in æternum volitura, aut velle potest.* Audiendus iterum ibidem lib. 2. de grat. Salvatoris cap. 25. cujus titulus est: *Divina gratiæ efficacissima natura declaratur ex eo,* quòd

quòd nulla prorsus effectu careat, sed eum in omnibus, quibus datur infallibiliter operatur. Cui similis est inscriptio cap. 27. *Duobus scrupulis occurritur, quomodò nulla gratia effectu careat. Item, cur Augustinus loquatur de sola efficaci gratia, non sufficiente*; in quo capite id ipsum apertè confitetur, dicens: *Nullam aliam Christi gratiam, nec agnoscere potuit Augustinus, nisi regulas omnes fundamentales, quibus innixus naturam gratiæ medicinalis tradidit, & explicuit, velit interimere.* Præfixus etiam est cap. 1. lib. 3. sequens titulus: *Tangitur natura adjutorii sufficientis, & ostenditur, nullum dari post lapsum, quin simul efficax sit. Hoc enim repugnat multis principiis Augustini, & Ecclesiæ*: ubi sequentibus verbis in eodem capite mentem suam aperit: *Per istam duplicis adjutorii distinctionem*, quo *fit actio*, & sine quo non *fit*, *ostendi videtur, gratiam sufficientem, non solùm non esse Christi Salvatoris gratiam, sed etiam totum illud adjutorii genus ita radicitus evelli, ut humana voluntas concupiscentiali morbo læsa, & infirmata, nihil omninò boni cum eo velle, vel operari possit.* Et cap. sequenti sic ait: *Vidit Augustinus, hoc adjutorii genus prorsus esse inutile lapsorum reparationi, vel operationibus, etiamsi ad sexcentos sufficientiæ gradus augeretur; immò verò afferi non posse post lapsum.... Quod si lapsis hominibus est inutilis, profectò hoc ipso, & perniciosa est.*

36. Quarè extra omnem controversiam debet esse, ipsum nullam agnoscere gratiam distinctam à delectatione victrici, quæ actum primum, & secundum constituit. Cujus apertissimum testimonium habetur lib. 2. de grat. *Christi* cap. 4. dum dixit: *Hoc ipso, quod datur* (gratia victrix) *simul usus ejus, & influxus potestatis datur. Etenim hoc ipsum, quod suaptè efficaciâ facit influere facultatem .... dat etiam simul & posse, & operari.* Et cap. 25. *Gratia, & opus bonum ita reciprocantur, ut quemadmodum ex gratia data mox effectum operis consecutum inferre solet* (Augustinus) *ita vice versa ex defectu operis gratiam non esse datam.* Et in dicto cap. 4. *Alterum adjutorii genus est, quo, simul ac datum fuerit, fit effectus, & si non detur, nunquam fit. Nempè quia tantæ necessitatis est, ut sine illo non possit effectus fieri; quia sine illo nunc propter infirmitatem velle non potest.* Et ibidem cap. 5. *Et proindè ad medicinale adjutorium Christi nullo modo posse pertinere, sed ad adjutorium primi hominis, & sanæ voluntatis esse referendum. Nam in eo consistit essentialiter differentia utriusque adjutorii, sine quo non fit actio, & quo fit, & consequenter sanæ voluntatis, & infirmæ, Adami, & Christi.* En qualiter nullam *Jansenius* agnoscit actualem *Christi* gratiam, nisi efficacem; nec sufficientem ad medicinale *Christi* adjutorium pertinere. Cui consonat, quod scribit lib. 10. cap. 7. *In universis operibus ejus* (*Augustini*) *non est vestigium, quòd Christi gratia cuiquam sit incongrua, sed omnis congrua est, omnis operatur, ac perficit effectum suum. Omnis delectat voluntatem, & omnis hoc ipso ad operandum effectum illum, ad quem datur, trahit.* Quarè implicat in terminis in hoc systemate, quòd detur potestas relativa ab actu sejuncta, quia nempè hæc potentia est delectatio superior, juxta quam necessitatur vo-

voluntas ad benè operandum, ut fatetur ille lib. 7. cap. 5. dicens: *Cùm igitur justitiæ, vel peccati delectatio sit illud vinculum, quò liberum arbitrium in justitia, vel peccato ita firmiter ligatur, & retinetur, ut quandiù isto stabiliter possidetur, & constringitur, actus oppositus sit extra ejus potestatem, ita videlicet, ut arbitrium non liberatum eum velle non possit.*

37. En clarissimè expressum *Jansenii* systema, prout ab ipso, ejusque defensoribus intellectum, descriptumque est. Ex quo inferes primò, nullibi expresè admisisse gratiam sufficientem, immò positivè fuisse ab ipso rejectam, cùm delectationem debiliorem cœlestem non agnoscat realiter, & adæquatè distinctam à delectatione victrice, (nec alios motus gratiæ meminisse videtur præter delectationem) cùm, non accedente novo Dei auxilio interiori, prior gratia per solam oppositæ concupiscentiæ imminutionem superior, ac victrix fieri possit. Eadem quippè entitas gratiæ victrix, vel non victrix evadit, pro majori, vel minori oppositæ cupiditatis resistentia. Et quamvis velint ipsi aliam agnoscere gratiam parvam in sensu composito ardentioris concupiscentiæ, hæc nusquam constituit veram potestatem ad victoriam gravis tentationis, vel quia impar, debilior, & ideò impotens; vel quia apud ipsum hæc potentia relativa nequit ab actu sejungi. Erit ergo illa sufficiens, ut ipse intendit, completissima, expeditissima, proxima ad vincendam pro hoc statu concupiscentiam secundùm se spectatam, seu absolutè; at nusquam constituet veram potestatem ad benè agendum in circumstantiis ardentioris concupiscentiæ, vel in sensu composito hujus.

38. Inferes secundò, non agnosci in hoc systemate veram gratiam sufficientem; cùm motus illi indeliberati non sint propriè gratia sufficiens, sed potiùs effectus gratiæ sufficientis. Tum, quia in eodem instanti, quo voluntas liberè elicit actum liberum, gratia sufficiens est simul in voluntate efficaciter adjuta, illum producens; sed actus indeliberatus non potest esse in eodem instanti, quo voluntas elicit actum liberum simul in eadem voluntate: repugnat enim, quòd in eodem instanti sit actus indeliberatus, & liber respectu ejusdem objecti; non enim consensus est aliud, quàm ipsamet pia affectio liberè continuata, quæ non liberè, sed indeliberatè cæpta, seu inspirata fuerat: ergo actus indeliberatus non est gratia sufficiens, sed realiter ab illa distinctus. Tum & maximè, quia gratia sufficiens est verum Dei auxilium, & divinum auxilium à Deo solo est: ergo realiter distinguitur ab actibus indeliberatis, qui à solo Deo non sunt, sed à nobis producuntur, ut actus vitales nostri.

39. Inferes tertiò, nullam in illis principiis dari gratiam resistibilem. Duplicem quippè distinguit ille gratiam; victricem unam, & per se efficacem, quæ tollit omnem voluntatis resistentiam, quæ rapit eam secum, & ex invita volentem, ac se determinantem ineffabili suavitate, ac potestate facit, ut loquitur ille lib. 2. de grat. *Christi* cap. 24. Alteram, quæ etsi non agat efficaciter, & perfectè quod volendum, & agendum est, ipsi tamen minimè resistitur, cùm nusquam privari effectu possit; sem-

semper enim proximum effectum, quem Deus intendit, boni scilicet inchoati desiderii motum consequitur. Et dum alium ultimum plenum, & perfectum, ad quem gratia ex propria natura tendit, & ordinatur, non assequitur, nec etiam illi resistitur, cùm propter ardentioris concupiscentiæ obicem sit ipsi impossibilis. Quod expressè tenet *Sambonius* disp. 5. art. 6. *Gratia parva*, inquit, *est efficax ejus effectus, ad quem proximè ordinatur, & quem Deus absolutâ suâ voluntate intendit: non est tamen efficax ejus effectus, quem Deus absolutâ suâ voluntate non intendit: & ad quem ordinatur quantùm est de se ulteriùs, sed non habitâ ratione subjecti resistentis per majorem concupiscentiam....... Hæc parva gratia, quæ parit desideria parva, licèt sit efficax ratione hujus effectus, est tamen sufficiens ratione ulterioris effectus: quia quòd eum non ponat, non est defectu virtutis, quæ de se habet omnia, quæ requiruntur ad effectum istum ponendum, sed ratione resistentiæ subjecti, quia scilicet gratia, victrix est, non absolutè, sed comparatè dumtaxat ad minorem concupiscentiam. Deus verò non intendit suâ absolutâ voluntate ultimum hunc effectum poni in subjecto sic resistente.* Hæc ille: ex quibus, quæ nullâ tergiversatione negari, nullisve præstigiis obscurari possunt, firmum, certumque habetur, quòd error damnatus in hac secunda propositione stat in eo, quòd nullam agnoverit *Jansenius* in statu naturæ lapsæ gratiam resistibilem; cùm omnis relativè ad prædominantem concupiscentiam semper suum habeat effectum, quo frustrari minimè potest.

40. Quæ ergo conventio lucis ad tenebras, *Christi* ad *Belial*, mendacii ad veritatem? Quid ex hoc Apostolico decreto colligi potest, nisi id, quod extra controversiam est, & de fide tenendum? In quo doctrina Thomistarum communionem habet, vel minimam, cum *Jansenii* systemate? Veram agnoscunt Thomistæ gratiam sufficientem realiter distinctam à gratia efficaciter adjuvante resistibilem à voluntate creata. Exploratissimum est apud ipsos, gratiâ sufficiente constitui actum primum proximè, absolutè, & integrè completum, & minimè gratiâ efficaciter adjuvante, quæ solùm se tenet ex parte actûs secundi, quamvis primum perficiat modo dicto: quæ gratia efficaciter adjuvans voluntatem minimè est necessitans; cùm voluntas auxiliis sufficientibus instructa, in sensu composito prædeterminationis, sit verè, proximè, absolutè, & integrè ratione auxiliorum sufficientium potens ad dissensum, etsi non componendum cum prædeterminatione. Sentiunt ulteriùs unanimiter, gratiam sufficientem, sufficientem esse ad conversionem perfectam, & victoriam gravis tentationis; cùm minimâ gratiâ possit resistere voluntas cuilibet concupiscentiæ, & vitare quodlibet peccatum mortale: ipsamque non dari solùm ad posse, sed etiam ad agere, tametsi actum secundum se solâ non obtineat, sed indigeat auxilio efficaciter determinante. Et est tandem indubitatum apud omnes, quòd concupiscentiæ motus, seu interior delectatio terrena, quantumvis magna, non semper obtinet consensum aliquem voluntatis, cujus contradictorium est consequens in *Jansenian*o systemate, in quo nulla est assignabilis ratio, cur con-

concupiscentia possit suo effectu privari, ad quem necessariò movet, si gratia semper suum obtinet effectum. Sicut enim sub motione gratiæ victricis voluntas ad hoc, vel illud bonum in particulari determinatur; & delectatio superior gratiæ vincit inferiorem oppositam delectationem concupiscentiæ: ita vicissim cùm prævalet delectatio superior concupiscentiæ, voluntas sub motione hujus ad hoc, vel illud malum determinatur; cùm delectatio ardentioris concupiscentiæ debiliorem gratiæ delectationem sibi subjiciat: ergo concupiscentiæ motus, seu interior delectatio terrena semper obtinebit consensum aliquem voluntatis, si gratia semper suum obtinet effectum. Vel clariùs: si enim gratia est victrix inquantùm superat delectationem concupiscentiæ: ergo etiam in hoc casu est delectatio concupiscentiæ, quæ vincitur; sed hæc est effectus concupiscentiæ, & aliàs ex ipso est in voluntate: ergo sequitur, quòd semper concupiscentia obtineat aliquem effectum, scilicet consensum voluntatis; quod est hæresis execranda *Lutheri*, & *Calvini* damnata à Concilio *Tridentino* sess. 5. docente: *Concupiscentiam minimè, non consentientibus, nocere, & viriliter ipsi per Jesu Christi gratiam repugnantibus*. Mirandum ergo sanè, quòd aliqui, quorum verba afferre, neque temporis hujus est, neque loci, ita acri stylo fœdâ Jansenismi notâ doctrinam istam inurere intendant, oppositionis speciem fingentes, ut sibi in propria sententia liberiùs blandiantur.

41. Sed ut vel minimus Dialecticus judicet, quàm penitùs falsum sit, ex propositione damnata inferri gratiam physicè prædeterminantem non irresistibilem esse, assumat Contradictorium propositionis damnatæ, quod sanè est hoc: *Interiori gratiæ aliquando resistitur*: sed ex hoc antecedenti minimè infertur, interiori gratiæ efficaci aliquando resisti: cùm res sit notissima, & extra quæstionem in summulis posita, quòd *ab amplo ad non amplum sine distributione ampli affirmativè* sit mala consequentia: quarè non valet, *Interior gratia est in peccatore: ergo interior gratia justificans est in ipso*: Et similiter, *Homini nunc resistitur: ergo homini sapienti, & religioso resistitur*; quia nempè interior gratia in antecedenti non distribuitur, sed accipitur, ut præscindit ab hac, vel illa interiori gratia, & in consequenti solùm restrictim sumitur pro efficaci.

42. Secundò, quia cùm in materia doctrinali propositio indefinita æquivaleat universali, hæc propositio damnata, *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur*, æquivalet huic, *Nulla est gratia, cui voluntas in statu naturæ lapsæ aliquando resistat*: sed ad falsitatem hujus universalis sufficit, quòd detur vera gratia resistibilis à voluntate: ergo falsitas propositionis damnatæ non exigit omnem gratiam interiorem esse resistibilem, sed quòd detur vera gratia resistibilis. Sic communiter dicitur, & evidenter constat, quòd ut salvetur veritas hujus propositionis definitæ à S. *Pio* V. *Non omnia opera Infidelium sunt peccata*, non requiritur, quòd nullum sit opus, quod peccatum sit, sed sufficit, ut vel unum opus in infideli quovis, peccati expers inveniatur.

 43. Hoc

43. Hoc tertiò convincitur,quia hæc propositio: *Gratiæ ab intrinseco efficaci non resistitur*, non repugnat in veritate cum ista, *Gratiæ interiori aliquando resistitur*, cùm utraque possit esse vera. Quis enim arguat ex irresistibilitate gratiæ efficacis dantis agere, irresistibilitatem gratiæ sufficientis dantis posse: sicut nullus Theologus verè potest, ex eo, quòd detur in Deo aliqua voluntas, cui non resistitur, inferre irresistibilitatem omnis Dei voluntatis: sicut ergo illegitimè aliquis hoc pacto ratiocinaretur: *Voluntati Dei efficaci non resistitur: ergo omni voluntati Dei non resistitur*: ita prorsus inconsequens est hæc argumentatio: *Gratiæ ab intrinseco efficaci non resistitur: ergo interiori gratiæ non resistitur*. Procedit namque summus Pontifex contra illos, quibus nulla gratia possibilitatis, tota actualitatis, quibus posse, & agere idem est; quibus nemo potest proximè,quin velit & agere;qui certè nullam agnoscunt resistibilem gratiam.

44. Quartò hoc clariùs, uberiùsque fulcitur reflectendo supra contradictorium propositionis damnatæ, *Interiori gratiæ aliquando resistitur*. Nam in ista propositione, vel subjectum accipitur pro omni gratia tàm efficaci, quàm sufficiente; vel solùm pro gratia sufficiente? Si hoc secundum, ergo ex resistibilitate gratiæ sufficientis incassùm opponitur, & arguitur resistibilitas gratiæ efficacis. Si dicatur primum; ulteriùs rogo: vel prædicatum *resistere* sumitur ibi pro resistentia strictè tali, & formali, vel non? Si hoc secundum; ergo in prædicta propositione non affirmatur resistentia formalis,& strictè talis respectu gratiæ sufficientis. Si dicatur primum: ergo datur vera,formalis,& stricta resistentia respectu gratiæ ab intrinseco efficacis, quod est chimæra.

45. Et tandem, quia magna, & intollerabilis foret hallucinatio, si ex eo, quòd una interior gratia sit resistibilis, ad omnem gratiam consequentia traheretur: cùm veritas definita gratiæ interioris aliquando resistibilis sit independens ab irresistibilitate gratiæ ab intrinseco efficacis. Etenim veritas definita salvatur sequenti syllogismo: *Gratia interior aliquando est inefficax: sed gratiæ inefficaci resistitur: ergo gratiæ interiori aliquando resistitur*. In quo cùm præmissæ veræ sint, & verum debet esse consequens: sed in præmissis non importatur resistentia gratiæ ab intrinseco efficacis: ergo indipendenter à resistentia gratiæ ab intrinseco efficacis stat veritas ab Ecclesia definita: nec hucusque Dialectica hanc consequentiam bonam docuit, vel docere potest, *Gratiæ interiori aliquando resistitur, ergo gratiæ ab intrinseco efficaci resistitur*. Quare Doctor *Prado* Primarius Complutensis de liber. arbitr. disp. 9. sect. 6. fatetur, ex secunda *Jansenii* propositione ab *Innocentio X.* damnata non colligi omnem interiorem gratiam resistibilem, qui cùm sit ex Schola Societatis, ad veritatem,& non ad Thomistarum voluntatem, & adulationem locutum fuisse nemo est, qui non credat.

46. Sed dices cum P. *Peinado* in manuscrip. de auxiliis: *Ecclesia declaravit, voluntatem nostram posse resistere ei interiori gratiæ, quam Jansenius irresistibilem sustinebat, aliàs contra Jansenium non definiret*; sed gratiam efficacem esse irresistibilem astruebat *Jansenius*: ergo

go gratiam efficacem esse resistibilem Pontifices declararunt. Redarguit instantiam evidentissimè Illustrissimus *Castell*. Assume enim, inquit ille, cum majori Syllogismi positi hanc minorem: sed gratiam efficacem necessitantem liberum arbitrium astruebat *Jansenius*: ergo gratiam efficacem necessitantem esse resistibilem Pontifices declararunt: quod consequens, ex præmissis ab ipsis concessis deductum, est penitùs falsum; cùm Pontifices non possint declarare rem ex terminis repugnantem, scilicet, formam necessitantem esse resistibilem. Assume iterum, inquit ille, cum majori prædicta hanc minorem: sed gratiam efficacem ex se, & ab intrinseco esse irresistibilem astruebat *Jansenius*: ergo Pontifices declararunt, gratiam efficacem ex se, & ab intrinseco irresistibilem, esse resistibilem: quod consequens, si verum est, Ecclesia definivit id, quod esse falsum tot argumentis probant Auctores oppositi, scilicet gratiæ prædeterminanti posse resisti: Quibus nihil confutandæ Adversariorum argutiæ opportunius.

47. Ad argumentum ergo respondetur, *Jansenium* duo propugnasse, & gratiam efficacem esse irresistibilem, & nullam esse gratiam prævenientem præter efficacem: quare nullam agnoscit resistibilem. Pontifex in damnatione declaravit resistibilem gratiam aliquam interiorem, quam negabat ille. Minimè tamen damnavit, gratiam efficacem esse irresistibilem, quamvis hanc propugnaverit *Jansenius*. Undè dicendum ipsis, quod *Cyrillus Eulogio*, ut constat ex Actis Concilii Ephesini cap. 37. contra illos, qui *Nestorii* hæresis reum ipsum reprehendebant: *Qui autem Nestorium sectantur, eadem & ipsum sentire contendunt, eaque ratione illos, qui minùs accuratè rem percipiunt in suam sententiam abripiunt. Verùm iis, qui hoc nomine nos accusant, respondendum est, non omnia, quæ hæretici dicunt, statim fugienda, ac repudianda esse. Multa enim confitentur ex iis, quæ nos quoque asserimus. Exempli causa, cum Arriani Deum Patrem omnium conditorem, ac Dominum esse dicunt, num ideò consequens est, ut ejusmodi confessiones aversemur? Sic & de Nestorio quoque, licèt duas naturas esse dicat, carnis, & Verbi Dei, differentiam significans (est enim alia Verbi, alia carnis natura) attamen unionem unà nobiscum non confitetur*. Ita & nos dicimus, quòd non statim fugienda, ac repudianda est gratia ab intrinseco efficax irresistibilis, quia illam admiserit *Jansenius*, quamvis adhorreant Thomistæ ab illius in hac definitione Ecclesiæ errore damnato, nempè quòd nulla sit gratia interior resistibilis.

48. Cessent ergo totius interpretationis insidiæ; procul sint hæ tendiculæ quæstionum, dum unusquisque genio, & si non ingenio supra damnationem abutitur, pro suo illam interpretans arbitrio. Non in propositione damnata cum *Jansenio* conveniunt Thomistæ. Hoc ipsimet eruditi Auctores oppositæ sententiæ, non silentio, sed verbis manifestant. Testes luculentissimos habemus Patrem *Deschamps* lib. 2. disp. 3. cap. 5. dicentem: *At istud falsitatem omnem superat: & ab iis cum stomacho videtur, quibus utraque opinio nota est*. Et disp. 6. cap. 9. *Verè tamen mihi videor, esse dicturus, nullos huic doctrinæ infensio-*

res

res reperiri, quàm qui post natam Calvini hæresim, ex S. Dominici Ordine, aliisque ejusdem Sacramenti Theologis majoris eruditionis, & ingenii laude floruerunt. P. *Annatum* in resp. ad 17. Epist. *Montaltii*. *Quem invenient Janseniani inter Thomistas, qui concedat, ità necessarium consensum, quem voluntas præbet motioni gratiæ, quamdiù illa inhæret, quomodò necessarius est amor beatificus, quamdiù durat visio? Quem invenient, qui dixerit, voluntatem Divina gratia prædeterminatam carere proxima ad dissentiendum potentia?* Audiatur M. *Lorca* Cisterciensis disp.21. de grat. Conclus.2. *Nimis excedunt, qui insuperabili contentione defendunt, physicam prædeterminationem, quam docent Thomistæ, auferre libertatem, & sententiam, quæ illam asserit, nihil, aut parùm à Calvino differre: cum enim evidens sit, esse S. Thomæ doctrinam, & plurium ex antiquis Scholasticis, nulla ratione timendum est aliquid inesse periculi; sed potius credendum est, esse fidei Catholicæ consonam.* Audiatur & P. *Ripalda* contra *Bajum* disp.14. sect.5. *Appellabis pro Bajanis ad Thomistas assertores physicæ prædeterminationis, quos à doctrina Calviniana longè discedere non est negare.* Illustrissimus *Caramuel* in Theologia fundamentali cap.1. fundament. 1. ita scribit: *Respondeo assignando disparitatem inter Thomistarum, & Jansenistarum opinionem; illa enim est probabilissima, & ut talis ab Ecclesia sæpissimè approbata: hæc autem à multis Pontificibus rejecta, & tandem ab Innocentio X. hæreseos condemnata; & hoc sufficit, ut altera defendatur, & altera non defendatur.* Et fundamento 44. num.1104. *Cum subiret examen coram Alexandro VII. & assereret gratiam ex sua natura efficacem, ipso referente, eruditissimus P. de Cuppis Societatis Jesu, clarus doctrina, & sanguine, ætate venerabilis, in quo pietatem, & suavitatem morum suspiciebamus universi, sic exclamat; Gratiam ex natura sua efficacem admittis? Ergo in hoc sacratissimo consessu audes tueri doctrinam, quam in Martino Luthero, & Joanne Calvino Tridentinum Concilium, quam in Michaele Bajo Pius V., & Gregorius XIII. quam in Cornelio Jansenio Urbanus VIII. Innocentius X. & (hic autem genuflexit) Sanctissimus Doctor noster Alexander VII. condemnaverunt? Tunc ego contumeliam sentiscens altiore voce intonui: ad quid istæ nugæ? Ego, ego in hoc consessu sacratissimo tueor, & tuebor sine erroris formidine, ex natura sua esse efficacem gratiam; huic enim veritati contra Martinum Lutherum, Joannem Calvinum Tridentinum Concilium, contra Michaelem Bajum Pius V. & Gregorius XIII. & contra Cornelium Jansenium Urbanus VIII. Innocentius X. & Sanctissimus D. noster Alexander VII. consenserunt.*

49. Ita sanè: quarè huic grassanti pesti, & certissimam perniciem allaturæ, occurrit Summi Pontificis auctoritas die 10. Martii anni 1653. dum in prima Congregationum, quæ præsente *Innocentio X.* habitæ sunt, palam declaravit, nolle se ullum omninò præjudicium inferri doctrinæ SS. *Augustini* & *Thomæ*. Idemque *Innocentius X.* Cardinali *Pimentel* roganti, ut ad gravitatem rei attenderet, respondit: *Omnia maturè discussa fuisse, ac compertum, quinque propositiones nihil commune*

mune cum doctrina SS. Augustini, & Thomæ habere; atque prorsus expedire, ut notaretur doctrina libri Jansenii. Quod constat ex Diario p.6. cap.13. & cap.25. eoque certiùs, quia nulli exceptioni ampliùs locum relinquit declaratio Consultorum, ut scribit Auctor Diarii pag.173. columna 2. dicens: *Omnes penè Consultores doctrinam gratiæ per se efficacis, quæ maximè nostræ Scholæ propria est, omnibus locis Catholicam, Orthodoxam, veram esse profiteri*: sic ex quodam Thomisticæ Scholæ Theologo. Nec veritas ista nobis tantùm nota credenda erit, cùm anno 1655. declaraverit *Clerus Gallicanus* post receptum *Innocentii X.* decretum, proscriptam *Jansenii* doctrinam non esse doctrinam S. *Augustini*, quam ille perversè, & contra mentem S. Doctoris interpretatus fuerat. Et anno 1648. *Academia Duacena* solemni instrumento declaravit id ipsum dicens: *E contra enim censuimus communibus suffragiis, humillimè suam Celsitudinem rogandam, ut pergat doctrinam illam Jansenianam seriò extirpare, quâ nequaquam docetur sententia D. Augustini*. Quô ergo colore, aut quâ justâ ratione in dubium revocari potest, quod tot adeò perspicuis documentis demonstratur, & ulterioribus demonstrari potest? Sed hoc fusiùs prosequi erit in solutione argumentorum operæ pretium. Hoc solùm monere velim, aptissimam me judicasse, ad ostendendam damnatam *Jansenii* hæresim, dialecticam illam disputandi formam, quæ ad omnes errores refellendos clarissimis Theologis probata semper fuit, ut probat SS. Magister *Cano*, cujus vel ipsum nomen encomium est lib.8. cap.2. dicens: *Habet rursum hæc disserendi in Schola facultas alium propositum scopum, fidei nostræ adversùs Hæreticos defendendæ. Est quippe Doctoris Scholastici, ut Magister sententiarum in proœmio ex Augustino tradit 14. de Trinit. cap.1. scire quemadmodum fides Catholica, & piis opituletur, & adversùs impios defendatur. Quòd si Scholæ Doctor non possit docere fideles doctrinam sanam, & eos, qui sanam non habent, redarguere, apud vulgus Theologus esse aliquando poterit, revera nunquam erit. Atque ob eam causam Scholasticorum disputationibus adeò sunt hæretici infensi, quod intelligunt, Catholicam fidem, quam expugnare moliuntur, horum studio, doctrinaque muniri. Agnoscunt sanè Lupi Canes, eósque odio persequuntur: Scholæ nomen istis invisum est, quæ lupos arcet à gregibus, & eorum insidias porrò cavet*. Sed de his satis.

§. V.

Prædeterminatio ad consensum non pugnat cum libertate liberi arbitrii, ex quo irresistibilis sit.

50 LOngo sermone mentem *Jansenii* exposuimus, ut ex sola illius lectione, veluti primo oculorum conspectu, concipi illico posset mens, & error ipsius. At modò resurgit aliâ viâ difficultas, an supposita irresistibilitate prædeterminationis ad consensum, remaneat in

volun

voluntate potestas ad omissionem? Pars affirmativa nobis est certissima, eamque omnes nostri Thomistæ non minus solidè, quàm conspicuè defendunt. Videndus inter alios Magister *Lemos* rem istam profundissimè explicans tom.1. tract.4. cap.21. Invictè, & efficaciter probatur primò, assumendo pro fundamento conceptum formalissimum libertatis. Nam eamdem habet voluntas libertatem, suppositâ prædeterminatione, ad utrumque libertatis extremum, quam habebat pro priori ad existentiam prædeterminationis: cùm mediâ prædeterminatione solùm infallibiliter inclinetur voluntas ad unum extremum; sed pro priori ad existentiam prædeterminationis erat cum libero arbitrio libertas, & vera expedita potestas dissentiendi Deo vocanti, & excitanti; licèt non repugnandi Deo efficaciter moventi; ergo & eadem remanet potestas suppositâ prædeterminatione. Vel aliter: Omnis potentia, quam habet arbitrium ante receptionem physicæ prædeterminationis, in ipso remanet post illius receptionem: sed potentia ad resistendum Deo efficaciter moventi nunquam fuit in arbitrio ante efficacem Dei motionem, & sine hac erat vera potestas ad omissionem: ergo post ipsam, sine tali potestate, reperitur potestas ad omissionem. Ex probatione majoris vires resumit urgentiores uterque discursus. Primò: quia ex existentia prædeterminationis liberum arbitrium non habet alia constitutiva libertatis, nec ex ipsa accipit aliquid ad constitutivum libertatis pertinens; cùm non constituat actum primum, licèt illum perficiat; sed se teneat ex parte actûs secundi. Secundò; quia adjutorium efficienter movens, superveniens potentiæ, non aufert ab ea illam integram, ac liberam facultatem, quam antea habebat; solùm enim facit, ut arbitrium non conjungat de facto talem dissensum, seu omissionem cum Deo excitante, atque vocante. Quare dixit *Augustinus* lib.1. contra duas Epist. *Pelagianorum* cap.20. loquens de eo, quod *Assuero* accidit: *Nunquid homines Dei, qui hæc scripserunt, imò ipse Spiritus Dei, quo auctore hæc scripta sunt, oppugnabit liberum arbitrium? Absit. Sed Omnipotentis in omnibus, & judicium justissimum, & auxilium misericordissimum commendemus*. Tertiò; quia indifferentia dominii constitutiva libertatis est prædicatum essentiale, & intrinsecum ipsi; sed superveniente determinatione ipsi consentaneâ, nullum prædicatum intrinsecum perit: ergo manet cum determinatione superveniente indifferentia antecedens. Et tandem; quia judicium indifferens libertatem radicat, ita ut, cùm proponitur per ipsum practicè objectum indifferens, nulla possit esse necessitas, ut diximus disp.1., & rem callentibus notum est; sed prædeterminatio, etsi irresistibilis sit, non impedit, quòd intellectus voluntati proponat objectum cum indifferentia: ergo eadem remanet libertas post gratiam physicè prædeterminantem, quam habebat arbitrium ante illius receptionem. Hoc enim est excellens, & mirabile hujus invictissimæ gratiæ, quòd humanæ voluntatis arbitrium à Deo trahitur, magnâ tamen, & invictâ efficaciâ, cui humana voluntas licèt libera, non potest non acquiescere, non quidèm, ut coacta, sed ut efficaciter præmota, & tracta, incolumi libertatis suæ indifferentiâ.

51. Secundò eadem veritas monstranda est; sed ad majorem ejus evidentiam, non aliundè, quàm ex fundamento priùs posito procedendum est. Cum prædeterminatione consensûs datur vera libertas, quæ sit potestas dissentiendi, & non frustrandi prædeterminationem; est enim ipsa ab intrinseco efficax: sed potestas resistendi resistentiâ formaliter sumptâ, est potestas frustrandi prædeterminationem, cùm frustretur resistentiâ formaliter sumptâ: ergo & cum prædeterminatione consensûs datur vera potestas dissentiendi, quæ non sit potestas resistendi prædeterminationi. Idemque argumentum fit respectu decreti Divini: Cum decreto Divino, ab intrinseco efficaci de existentia consensûs, stat libertas, quæ sit potestas dissentiendi, & non resistendi decreto: ergo eadem infallibili consecutione deducitur, quòd cum prædeterminatione irresistibili consensûs, datur vera potestas dissentiendi, quæ non sit potestas resistendi prædeterminationi.

52. Hoc apud omnes ut certissimum æstimari debet. Et quidèm primò innegabile est ab omnibus Thomistis asserentibus, fuisse in *Christo* Domino strictum, & rigorosum præceptum, cum D. *Thoma* 3. p. q. 37. art. 2. quod probat ex illo *Joann.* 10. *Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi à Patre meo.* En ubi datur in *Christo* rigorosum præceptum præcedens, & infallibiliter inferens mortem, nec non incompossibile cum omissione mortis, & irresistibile à voluntate *Christi* Domini; & tamen liberè adimplevit præceptum, potuitque mori, vel non mori, seu omittere actum, qui erat præceptus, ut testatur D. *Augustinus* lib. 4. de Trinitate cap. 18. de *Christo* loquens: *Qui potuit non mori, si nollet; proculdubio, quia voluit, mortuus est*: ergo nec opponitur libertati, quòd prædeterminatio præcedat, & infallibiliter inferat consensum, sitque irresistibilis à voluntate creata. Secundò; quia in Angelis fuit vera libertas, veràque libertate operantur id, quod eis per præceptum præcipitur, sicut dum Archangelus *Gabriel* fuit ad Beatissimam Virginem missus, & *Raphael* ad *Tobiam*; & tamen fuit ipsis impositum rigorosum præceptum infallibiliter inferens actum, irresistibile ab ipsis, & incomponibile cum carentia prædicti actûs: ergo quòd prædeterminatio sit hujusmodi non destruit libertatem. Tertiò id videre est in voluntate Dei efficaci, cum qua componitur libertas; quin detur potestas resistendi voluntati efficaci Dei. Et tandem in alienis principiis, voluntas sub auxilio, sub quo prævisa est consensura, potest dissentire, & omittere consensum, non tamen potest falsificare scientiam consensûs; quia ad hoc non sufficit posse ad dissensum, sed requiritur conjunctio dissensûs cum scientia affirmante consensum: ergo pari jure voluntas prædeterminata ad consensum potest dissentire, & liberè ponere omissionem consensûs, etsi sit essentialiter impotens resistere prædeterminationi, vel componere prædeterminationem cum dissensu. Nisi fortè velint, quòd non pereat libertas in conspectu scientiæ mediæ, immutabilis, irresistibilis, & inimpedibilis, & pereat in conspectu Divini decreti.

53. Tertium pro hac conclusione argumentum proponitur;sed dictis probatisque ulteriùs insistimus;quia hæc potestas resistendi prædeterminationi, non solùm est potestas nulla, sed chimærica, & impossibilis. Est potestas nulla,cùm non assignentur vera extrema libertatis:non enim talia sunt actus,& carentia actûs,ut conjuncta,vel ut resistens prædeterminationi. Primò,quia libertas contradictionis versatur circa extrema contradictoriè opposita; sed omissio consensûs conjuncta cum prædeterminatione, vel ipsi resistens, non est extremum contradictoriè oppositum consensui prædeterminato; etenim lumine naturali notum, & perspectum omnibus est, duo extrema contradictoriè opposita non posse simul deficere, ne falsum reddatur illud principium, *Quodlibet est, vel non est*: sed consensus prædeterminatus, & carentia consensûs conjuncta cum prædeterminatione possunt simul deficere: cùm, Deo hominem non prædeterminante ad consensum, & deficeret consensûs prædeterminatus, & omissio consensûs conjuncta cum prædeterminatione: ergo hæc extrema non possunt assignari, ut vera extrema inspecta à libertate contradictionis. Secundò, quia idem debet esse extremum libertatis contradictoriè oppositum consensui, dum existit prædeterminatio,quod erat consensui contradictoriè oppositum pro priori ad prædeterminationem; quia signum prædeterminationis, sicut non variat, ut suprà diximus, essentialia prædicata libertatis, ita nec extrema libertatis diversificat, aut diversa facit: sed in signo priori ad prædeterminationem omissio conjuncta cum prædeterminatione non erat extremum libertatis contradictoriè oppositum consensui, cùm illud signum non sit signum prædeterminationis: ergo non possunt assignari, ut vera extrema libertatis contradictionis consensus,& omissio consensûs, ut est formalis, & positiva resistentia prædeterminationi.

54. Quartò probatur conclusio: Prædeterminationem esse irresistibilem est esse inconjungibilem cum dissensu: sed rectè componitur,quòd prædeterminatio sit inconjungibilis cum dissensu, & quòd conjungatur cum libertate, & potestate dissensûs; ergo rectè componitur irresistibilitas formalis prædeterminationis cum libertate voluntatis. Minor probatur: Potestas, quæ est realiter separabilis, & distincta à dissensu,dari potest absque eo, quòd existat dissensus; sed potestas dissensûs est realiter separabilis, & distincta à dissensu, & ideò consensus repugnans dissensui conjungitur cum potestate dissensûs: ergo etsi prædeterminatio sit inconjungibilis cum dissensu, rectè potest cum prædeterminatione conjungi potestas ad dissensum.

55. Si quis fortè dixerit, potestatem ad dissensum esse conjungibilem cum prædeterminatione, cui etsi actu non resistatur, est tamen verè resistibilis; hic vim, & efficaciam argumenti facti non effugiet. Primò; quia gratia, quam PP. docent, & est definita contra *Jansenium* esse resistibilem, est illa, cui aliquando resistitur; sed gratiæ ab intrinseco efficaci juxta solutionem nusquam actu resistitur: ergo non est resistibilis. Secundò; quia si prædeterminato esset resistibilis, & arbitrium à Deo motum, & excitatum pollet cum illa motione effi-

efficaciter movente conjungere resistentiam, aliquando hanc conjungeret; non enim haberet aliquid, à quo impediretur, quin de facto conjungeret. Sic videmus, quòd licèt liberum arbitrium verè motum, & excitatum possit dissentire, seu resistere Deo excitanti, atque vocanti, possitque cum eo conjungere dissensum; ab adjuvante tamen gratia efficaciter ipsum movente ad consensum detinetur, ne de facto, sicut potest, dissentiendo resistat: hoc enim illa efficax adjuvans gratia efficit, quòd cùm arbitrium possit dissentire, possit resistere, & possit cum Deo excitante dissensum conjungere; non tamen dissentiat, non resistat, nec talem dissensum conjungat: sed juxta solutionem gratiæ ab intrinseco efficaci actu nusquam resistitur: ergo potestas resistendi prædeterminationi est omninò impossibilis. Tertiò, quia potentia solùm resistit, & potest resistere medio suo actu; sed actus, qui sit resistentia formalis prædeterminationi, est impossibilis: cùm hæc duo sint incompossibilia, Deus efficaciter movet arbitrium, & arbitrium non movetur, quod significare voluit S. *Thomas* in testimoniis suprà citatis: ergo prædeterminatio, cui actu resisti non potest, nec possibiliter resistibilis est. Ratio autem omnium gravissima, & quæ omnes suprà dictas comprehendit, est, quia ipsum non resistere Deo vocanti est donum Dei: Deus autem dat *non resistere* per gratiam efficacem: undè huic non potest resisti; non enim resisti potest ei medio, per quod Deus dat ipsum *non resistere*. Undè in omnium principiis, & in quocumque consistat efficacia gratiæ juxta diversas Catholicorum opiniones, debet semper esse verum, quòd gratiæ efficaci, quatenùs efficax est, resisti non potest. Quod sanè est illud D. *Augustini* ineluctabile argumentum sequentibus verbis lib. de corrept. & gratiâ cap. 14. propositum. *Nunquid ille posset adversari voluntati Dei, & non potiùs ejus facere voluntatem, qui in corde ejus operatus est per Spiritum S., quo indutus est, ut hoc vellet facere & dicere?*

56. Hæc est propria, stricta, & formalis gratiæ ab intrinseco efficacis irresistibilitas; quam non ex propria assumo sententia, sed ex nostris Thomistis edoctus, ut verè possim dicere: Secutus sum loquendi modum, doctrinamque majorum, quibus hæc consequentia necessaria visa est: *Si vis gratiæ insuperabilis est; ergo irresistibilis est* Quod elucescet magis revocando in memoriam, quæ suprà diximus disp. 2. Dub. 3. §. 1. Primò; quòd non est idem, hominem adjutum efficaci gratiâ posse *dissentire*, ac posse *resistere* efficaci gratiæ: nam posse *dissentire* significat actualem potentiam ad dissensum divisum à gratia efficaci; posse verò huic *resistere*, significat actualem potentiam ad resistentiam conjunctam cum efficaci gratia. Undè homo gratiâ efficaci adjutus potest quidèm *dissentire* potentiâ conjunctâ cum gratia efficaci; non tamen potest *resistere* gratiæ efficaci. Secundò, quòd *resistentia, non resistentia, consensus, dissensus*, non dicuntur respectu adjutorii efficacis ad actum, sed respectu excitationis, & vocationis divinæ. Videatur locis suprà citatis Magister *Lemos*, vir ille, qui tantâ abundavit famâ, & supra famam eruditione, & in celeberrima de auxiliis disputatione, magnopere desudavit, ut cardinem ipsum tam difficilis concordiæ elucidaret.

Hic difficultatem istam exponens quoad *dissentire* lib.4.p.2.tract.4.c.25. n.334. sic rem explicat. *Aliud est enim, quòd habens auxilium efficax possit dissentire Deo vocanti, & excitanti, quod verissimum est, & in terminis Concilium definit: per quod & Calvino perfectè contradicit, qui contendebat, habentem efficacem motionem, nullo modo posse Deo, & ejus vocationi dissentire, nec ad id libertatem habere; & aliud quòd doceat Concilium, habentem efficax auxilium posse eidem auxilio efficaci dissentire, quod Concilium Sacrum non docuit, ut nostro primo libro satis ostendimus, & adhuc infra hoc libro magis apertè monstrabimus: immo docet, quòd eidem Deo vocanti, & excitanti, cui motum efficaciter à Deo arbitrium assentitur, eidem inquam vocanti, & excitanti dissentire potest, si velit, id est ita efficaciter movetur à Deo ad assentiendum cum sua plena libertate, quòd liberè vult assentire Deo vocanti, & excitanti, & ita liberè, quòd si vellet, poterat non assentire, sed dissentire eidem vocanti, & excitanti Deo, in quo ejus plena salvatur libertas, & iste est sensus à Sacro Concilio intentus; in quo etiam sensu præmiserat in cap. 5. quòd adjutus homo efficeret gratiâ adjuvante ad recipiendam Divinam inspirationem: ita eam liberè recipit, quòd si vellet, eam posset non recipere, sed abjicere: qui etiam est sensus traditus, & intentus à Concilio, ut nostro primo libro cap.134. citato jam antea tradidimus, deindè omittimus, quod etiam ibi tetigimus, etiam verum esse, quòd arbitrium recipiens, jam suo consensu inspirationem potest abjicere, & cum illa oppositum conjungere dissensum, non autem consensum, quo illam recipit: cum qua est manifestum non posse conjungere dissensum contrarium.* Rem elucidat quoad *resistere* d. lib. 4. par.2. tract.4. cap.40. n.704. sequentibus verbis: *Consultò diximus, quòd nec est in potestate activa hominis, vel se disponente ad illud tale auxilium efficax, quia secundùm aliam rationem jam supra hoc libro satis expositam tractatu de auxilio sufficienti cap.15. aliquo modo dicitur esse in nostra potestate auxilium efficax: in quantùm, videlicet, si homo sufficienter adjutus non resisteret, nec impedimentum apponeret oblationi auxilii efficacis, Deus, qui illud offert in collatione auxilii sufficientis, sicut incepit, ita & dando illud, quod incepit, perficeret. Quòd si de facto homo illud non recepit, ex defectu suo est: quia ei ponit impedimentum, ut ibi explicatum fuit. Secunda autem pars minoris expressè traditur in Scriptura, quæ docet, voluntati Dei, nimirùm efficaciter volenti, seu efficaciter operanti, arbitrium hominis non posse resistere; ut est illud ad Rom.9. Nec est, qui tuæ possit resistere voluntati, operanti scilicet efficaciter, & per efficacem motionem suam. Quòd si motioni Dei efficaci, sive auxilio habenti efficaciam, ut venit à Deo, posset arbitrium resistere; utique voluntati Dei per illud efficax auxilium operanti, posset resistere, ut est apertissimum: quod tamen Apostolo citatis verbis contradicit. Igitur manifestum est ex divina Scriptura, quod efficaci auxilio divino, ut venit ab efficaci Dei voluntate, non potest liberum arbitrium resistere. Cùm ergo, ut ostensum est, illa tria, quæ in majori, & minori propositione*

tione habentur, sint non quomodolibet certa, sed sint certa in Philosophia naturali, in Theologia, immo ex Scriptura ipsa divina deducantur; quomodò ex tanta, ac tam magna certa veritate inferri potest illud consequens, quod supremam continet falsitatem contra omnem Philosophiam, Theologiam, immo contra ipsam fidem militantem, qualis est, hominem in sua conversione, ac aliis salutaribus operibus non habere libertatem? Non enim fieri potest, ut ex majori, & minori vera, & de fide certa, inferatur conclusio falsa, & contra fidem: quis hoc dicat? Et tamen procnldubiò hòc reipsâ illô suô argumentô isti Patres prætendunt. Igitur nullum est illud argumentum. Non imparia docuerunt ante, & post ipsum, & alii nobiles Scholæ nostræ optimates, à quibus referendis brevitatis causâ supersedeo. Videndi Illustrissimus *Castell.* de *libero arbitrio* disp. 2. qui fusissimè scripsit omninò ad nostrum, ac totius hujus quæstionis doctrinæ sensum q. 4. Doctor *Eusebius de los Rios* Primarius Complutensis lib. 2. de *libertate ad meritum* disp. 2. par. 2. Dub. unic. §. 3. nec non communiter omnes Scholæ nostræ Doctores, tam Salmanticenses, quàm Complutenses eliquatissimam gratiæ ab intrinseco efficacis doctrinam tradentes, quibus libenter subscribo. Si qui autem adhuc contra nos steterint, quibus hæc sententia displiceat, ipsos oro, ut non statim velint nostra placita damnare, sed efficaci aliquâ argumentatione refellere. *Ego enim* (ut aliquando scripsit M. *Cano* lib. 8. cap. 5.) *etsi non is sum, qui nihil unquam falsi approbem, sed ea, quæ dissero tamen, non arroganter præjudico; nec revoco ad arbitrium meum, sed vel Sanctorum testimoniis, vel ratione probabili, consentaneáque confirmo. Sic jure, ac meritò possum à viris doctis postulare, ut de me nonnisi causâ cognitâ judicent. Quòd si rationibus, quibus ego ducor, falsam me habere sententiam doceant, gratissimè accepturus sum. Ut verò sine argumentis quisquam solâ me asseveratione vincat, fieri certè vix potest.* His namque apertè dicam, quòd *Hieronymus* Epist. ad *Ctesiphontem* dixit *Pelagio*: *Frustra blasphemas nos liberum arbitrium condemnare, damnetur ille, qui damnat.* Et lib. 3. *contra Pelagianos*: *Ergone*, inquit, *liberum tollo arbitrium, quia in tota disputatione mea, nihil aliud egi, nisi ut omnipotentiam Dei cum libero arbitrio conservarem?*

§. VI.

Solvuntur Argumenta.

57. ET primò objicies Concilium *Senonense* in Urbe Parisiensi contra insurgentes Lutheranos sub Emin. *Antonio à Prato* Archiepiscopo Senonensi, tempore *Clementis VII.* anno *Christi* 1528. decreto 15. definiens: *Neque tamen tanta gratiæ necessitas libero præjudicat arbitrio, cùm illa semper sit in promptu, nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non stet ad ostium, & pulset, cui si quis ape-*

aperuerit januam, intrabit ad illum, & cænabit cum illo. Nec denique tale sit hujusmodi Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit. Ex quibus verbis sequens conficitur argumentum: Concilium definit, auxilio Dei trahentis posse voluntatem resistere; sed auxilium, de quo loquitur, est auxilium gratiæ ab intrinseco efficacis, aliàs *Lutheri* doctrinam minimè damnaret: est namque mala consequentia; *Auxilio sufficienti potest resisti: ergo auxilium efficax libertatem non destruit*: ergo auxilium efficax est resistibile. Secundò; quia auxilium, quod docet resistibile, est auxilium Dei trahentis: sed hoc auxilium est juxta Divum *Augustinum* auxilium efficax; cùm lib. 1. contra 2. Epist. *Pelagii* cap. 19. de eo intelligat illud *Joann. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum*: ergo auxilium efficax juxta Concilium est resistibile.

58. Quidquid alii de auctoritate hujus Concilii Provincialis sentiant, decretum non aversamur, sed libentissimè illud amplectimur, & recipimus. Etenim si non certum ex ipso, probabilissimum tamen pro gratiæ ab intrinseco efficacis, & liberi arbitrii concordia, argumentum promitur. Pro cujus intelligentia observandum primò, Concilium damnare errorem *Lutheri*, & aliorum, concordiam liberi arbitrii cum gratia ita atrociter oppugnantium, ut non insidiosè, & occultè, sed apertè docerent, cuncta, quæ ab homine fiunt, necessariò fieri: nec in hominis esse potestate, vias suas bonas facere. Constat ex his, quæ habet eadem Synodus in Præfatione: *Erravit Pelagius, dum ad vitam beatam comparandam, minimè necessariam putat Divinam gratiam. Sed ad id sufficere censet liberum arbitrium, si modò ad sua Divinæ legis cognitio....* Et infrà: *Quapropter qui hominem operari benè, & salutem consequi arbitratur absque gratia, aut primatum boni operis libero arbitrio adscribit, non gratiæ, Pelagianus censendus est &c. At Lutherus metuens liberum arbitrium cum Pelagio nimis efferre, omne bonum opus quod est in homine, Deo tribuit, & divinæ gratiæ, nihil prorsus libero arbitrio; sicque tollens omnino liberum arbitrium, factus est Manichæus dum refugit esse Pelagianus.* Quarè nè vanæ cujusdam libertatis prætextu latiùs cancer hic serperet, & nè tam dirum, ac pestilens venenum à fidelibus hauriretur, illud decretum promulgavit. Hoc ostenditur ex primis ejus verbis. *Etsi nulla penè sit tam aperta Catholica veritas, nullus tam manifestus Sacræ Scripturæ locus, quem non Hæretici suis cavillis, & tergiversationibus eludant; nulla tamen in re, tam impudenter, tantaque rei Cristianæ jactura debacchati sunt, quàm in exterminando, profligandoque libero arbitrio.* Hinc colligitur, locutum fuisse de gratia ab intrinseco efficaci: nec enim *Lutherus* adeò insanæ mentis fuit, ut gratiam moraliter prævenientem dixerit unquam tollere libertatem; cùm moralis excitatio, solùm in agentibus liberis possit inveniri. Hoc suadent sequentia verba: *Neque enim liberum arbitrium asserentes, divinam excludimus propterea gratiam, quod illi falsò toties imponere non verentur, atque hoc fumo credulorum mentes perstringere.* Qui idem sensus manifestus habetur in posterioribus decre-

creti verbis. *Trahit quidem Deus, sed in ejus odorem currimus, non vi, non unco raptamur. Prædestinat, eligit, vocat... Et licèt attingat à fine usque ad finem fortiter, disponit tamen omnia suaviter*: quibus verbis *Prædestinandi, eligendi, vocandi*, invictissima gratia insinuatur; & sequentibus ejusdem gratiæ suavitas.

59. At licèt Concilium hæresim *Lutheri* arbitrii libertatem prorsus auferentem damnet, gratiamque efficacem cum libertate compositam propugnet; non hanc resistibilem dicit, sed gratiam sufficientem. Quod sanè explicant verba immediatè sequentia. *Quoties enim Dominus voluit congregare Filios Jerusalem, sicut Gallinā congregat pullos suos sub alas, & noluerunt? Matthæi 13. Frustra certè Stephanus Act. 7. Judæos duræ cervicis, & incircumcisi cordis argueret, qui semper Spiritui Sancto resisterent: frustra Paulus 1. ad Thessalonicenses admoneret, Spiritum ne extinguerent, si divinis inspirationibus homines inevitabiliter raperentur*: utramque enim gratiam, & intrinsecè efficacem, & sufficientem, inspirantem, excitantem, & illuminantem dari affirmat, ut libertatem cum gratia efficaci compositam, per potestatem resistendi auxilio sufficienti declaret, ac si ita argueret: *Datur gratia inspirans, illuminans, excitans, & sufficiens resistibilis à voluntate: ergo datur vera libertas cum gratia ab intrinseco efficaci*: frustra enim excitaretur morali suasione, quin tandem operaretur simplici infallibilitate: ergo solùm resistibilitatem statuit Concilium respectu gratiæ sufficientis. Quod & ipsi Adversarii fateri tenentur; nam Concilium loquitur de gratia illa fulciente, & contingente voluntatem, quâ voluntas in Deum converti potest, Deo appropinquat, & se præparat ad gratiam, & cui resistere potest voluntas: sed hæc est gratia purè sufficiens, cùm non possit esse gratia ab intrinseco efficax; nam huic gratiæ, etsi ab extrinseco efficaci, voluntas, in sensu composito illius, resistere non potest; etenim eo ipso, quòd ei resisteret, efficax non esset, cùm sit efficax per ipsum consensum, & non aliter: ergo Concilium gratiam resistibilem agnoscit gratiam sufficientem, non tamen adjutorium efficax, quod intendit componere cum libertate, & eo *Lutherus* objurgatur, quod præter gratiam efficacem, non aliam actualem dari confiteretur, quæ ad illam nos præpararet; ideòque omnem gratiam excitantem, quâ præpararetur homo, detestaretur. Quarè quæstio non ibi erat de gratia efficaci Thomistica, sed de efficaci in sensu *Lutheri* jam priùs damnata: gratiam enim efficacem Thomisticam admisisse, constat ex eo, quod Concilium dicit in Præfatione, in bonis operibus *liberum arbitrium operatur & gratia; primo tamen & principalius gratia. Quapropter qui.... primatum boni operis libero arbitrio adscribit, non gratiæ, Pelagianus censendus est*. Tum quia in citato decreto 15. dicat, quòd *voluntas interiori quodam & occulto secretioris inspirationis afflatu contacta, se se convertat in Deum*: qui interior occultus secretæ inspirationis contactus, efficax est & præveniens voluntatis consensum, nè, ut loquitur S. *Augustinus* de Præd. SS. cap. 2., *quasi componat homo cum Deo, ut partem Fidei sibi vindicet; atquè illi partem relinquat; & quod*

quod est elatius, primam tollat ipse, sequentem det illi: Ex quibus facilè explicatur mens Concilii; contra cujus manifestam vocem clamant, & nobis objiciunt Adversarii; quod in dicto Concilio legitur constitutum.

60. Eadem responsione dissolvitur argumentum secundo loco factum num.56., cui pariter respondetur, quòd & auxilium sufficiens trahens dicitur, dum moraliter excitat: sicut & *Joann.* 12. dicitur: *Ego, si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me*, quæ tractio intelligitur mediâ gratiâ sufficienti, quâ Deus omnem hominem venientem in hunc Mundum illuminat. Cujus ratio est, quia Concilium infert, resistentiam dari huic auxilio trahenti, quia potest voluntas resistere voluntati Dei: ergo solùm loquitur de effectu voluntatis resistibilis Dei: sed auxilium, quod est effectus voluntatis resistibilis solùm est auxilium sufficiens: ergo Concilium loquitur de auxilio moraliter trahente, seu sufficiente. Vide *Augustinum* tract.20. in *Joannem* rem hanc egregiè, & luculenter explicantem.

61. Si autem resistentia in prædicti Concilii decreto referatur ad auxilium efficax, nihil cunctamur dicere, & respondere ad utramque objectionem cum M. *Lemos* tom. 1. tract. 4. cap. 13. quòd loquitur de potentia ad resistendum non propria, sed ampla, quæ eadem est, ac potentia ad aliud volendum, quàm id, ad quod moveat efficax motio Dei; hæc enim potentia ad aliud volendum manet cum tali motione efficaci, licèt aliud actu velle cum illa non compatiatur, ut S. *Thomas* docet q. 23. de verit. art. 5. in quo sensu explicat sapientissimus iste M. D. *Thomam* quodlib.1. art. 7. ad 2. dicentem; *quòd Deus movet omnia secundùm modum eorum, & ideo divina motio à quibusdam participatur cum necessitate, à natura autem rationali cum libertate; propter hoc quòd virtus rationalis se habet ad opposita. Et ideò sic Deus movet mentem humanam ad bonum, quòd tamen potest huic motioni resistere*, sequentibus verbis: *Respondetur, nec Concilium, nec S. Thomam asserere, quòd auxilio efficaci possit resistere homo, undè possunt de excitante, & inefficaci motione intelligi, vel de efficaci in sui principio quando incipit inspiratio excitans, antequam mens fortiori auxilio moveatur; tali enim potest resistere homo: vel loquuntur de potentia ad resistendum non propria, sed ampla, quæ eadem est, ac potentia ad aliud volendum quàm moveat efficax Dei motio; hæc enim potentia ad aliud volendum manet cum tali motione efficaci, licèt aliud velle cum illa non compatiatur, ut S.Thomas docet q.23. de verit. art.5.* Hæc ille: ubi nihil immorandum nobis esse video.

62. Secundò objicies D. *Augustinum* lib. 3. de liber. arbitr. cap.18. dicentem: *Quæcumque causa est voluntatis, si ei resisti non potest, sine peccato ei ceditur*: ergo cùm eadem ratio sit de peccato, ac de merito, si gratia prædeterminans est irresistibilis. dum movet ad bonum, sine merito ei ceditur. Secundò D. *Anselmum* ad illa verba *Matthæi* 6. *Fiat voluntas tua*, qui loquens de gratia efficacissima, quâ *Paulus* conversus est, dicit. *Licèt percussus fuerit Paulus, tamen voluntas ejus libera erat*,

erat, ut resisteret, si vellet: ergo juxta S. *Doctorem*, ut voluntas *Pauli* libera esset, gratia illa efficacissima resistibilis erat. Tertiò argumentum sumere iterum videtur robur validissimum ex auctoritate D. *Thomæ* dicentis 1.p. q.62. art.3. ad 2. *Dicendum, quòd omnis forma inclinat suum subjectum secundùm modum naturæ ejus. Modus autem naturalis intellectualis naturæ est, ut liberè feratur in ea, quæ vult: & ideo inclinatio gratiæ non imponit necessitatem, sed habens gratiam, potest ea non uti, & peccare*: en ubi D. *Thomas* gratiam non inducere necessitatem agnoscit, quia *eâ potest homo non uti*: sed gratia irresistibilis est gratia, quâ homo non potest non uti: ergo hæc libertatem destruit. Vel aliter: Inclinationem gratiæ non inducere necessitatem probat D. *Thomas, quia omnis forma inclinat suum subjectum secundùm modum naturæ ejus*: sed inclinatio gratiæ efficacis est inclinatio liberi arbitrii: ergo si non est talis, ut eâ arbitrium possit non uti, sed irresistibilis, destruit libertatem.

63. Id etiam, inquiunt, efficacissimè probatur ex D. *Thoma* 1. p. q.82. art.2. ad 2. *Dicendum, quòd movens tunc ex necessitate causat motum in mobili, quando potestas moventis excedit mobile, ita quòd tota ejus possibilitas moventi subdatur*: sed si gratia ab intrinseco efficax est irresistibilis, tota possibilitas liberi arbitrii est Deo subjecta: ergo ex necessitate causat motum liberi arbitrii. Ulterius: Divus *Thomas* 1. par. q.111. art.2. docet, quòd Angeli non movent voluntatem, *quia voluntas semper remanet libera ad consentiendum, vel resistendum passioni*: sed si gratia efficax est irresistibilis, non remanet voluntas libera ad consentiendum, vel resistendum ipsi: ergo illa ex necessitate movetur per dictam gratiam. Et tandem D. *Thomas* q.6. de verit. art.3. agens de certitudine prædestinationis ex mediis, quæ prædestinato conferuntur, sic habet: *Liberum enim arbitrium deficere potest à salute; tamen in eo, quem Deus prædestinat tot alia adminicula præparat, quòd vel non cadat, vel si cadat, quòd resurgat: sicut exhortationes, & suffragia orationum, donum gratiæ, & alia hujusmodi, quibus Deus adminiculatur homini ad salutem*: ergo media, & adminicula omnia, etiam includendo gratiam, talia sunt, quibus conjungi potest casus, & non casus: sed gratia ab intrinseco efficax est unum ex mediis, quibus homo vel non cadit, vel si cadat, resurgit; ergo non est irresistibilis, sed indifferens.

64. Sed incassùm totum hoc contra nos opponitur; eòque certius, quòd ambigi minimè posse videtur, in primo adducto testimonio Divum *Augustinum* asserere solùm, causam inducentem ad peccandum esse resistibilem cum adjutorio Dei. Ita se ipsum exponit, cùm hoc testimonium, sibi à *Pelagio* objectum, refert per hæc verba: *Agnosco, verba mea sunt, sed etiam ipse dignetur agnoscere superius cuncta, quæ dicta sunt. De gratia quippè Dei agitur, quæ nobis per mediatorem medicinam opitulatur, non de impossibilitate justitiæ. Potest ergo ei causæ, quæcumque illa sit, resisti, potest planè. Nam in hoc adjutorium postulamus, dicentes, ne nos inferas in tentationem: quod adjutorium non posceremus, si resisti nullo modo posse crederemus. Potest peccatum caveri, sed opitulante illo, qui non potest falli.... Caveamus, dicen-*

do, dimitte nobis debita nostra; sive ergo immineat, sive insit, caveri igitur potest. Ergo D. *Augustinus* non loquitur de adjutorio, quo citò sanatur, & quo cavetur peccatum, opitulante illo, qui non potest falli, sed de causa inducente ad peccatum, quam resistibilem dicit, & fatemur.

65. Nec magis efficaciter premit textus D. *Anselmi*: cùm ibi distinguat, duas voluntates Dei, unam misericordiæ resistibilem, quâ vult omnes homines salvos fieri; alteram justitiæ, quâ omnia quæcumque voluit, fecit; & cui voluntati non est qui resistat. Licèt ergo doceat, *Paulum* potuisse resistere primæ voluntati; non tamen secundæ. Et sanè miror, quòd D. *Anselmum* pro se afferant Adversarii, fidelissimum illum D. *Augustini* Discipulum, qui non aliud de gratia, totâque ejus æconomiâ docuit: maximè cùm hujus gratiæ irresistibilitatem fateatur lib.2. cur Deus homo cap.2. loquens de voluntate Divina, & ipsius efficacia, sic dicens: *Quoniam quod Deus vult, non potest non esse, cum vult hominis voluntatem nulla cogi, vel probiberi necessitate ad volendum, tunc necesse est, esse liberum, & esse quod vult*: quia nempè, quidquid Deus efficaciter vult, nullo resistente fit.

66. Ad testimonia, quæ in medium proferuntur ex Divo *Thoma*, dicimus, quantùm ad primum, quo textu conatur P. *Ripalda* lib. 5. de ente supernaturali disp. 110. sect. 10. num. 70. esse de mente D.*Thomæ*, quòd efficacia gratiæ subdatur nostro arbitrio quantùm ad usum, loqui de gratia habituali, in qua Angeli creati fuerunt, quod erat intentum articuli, nempè, *Utrùm Angeli sint creati in gratia?* Partem affirmativam probabiliùs tenendam, utpotè magis dictis SS.consonam resolvit; quæ tamen Angelis nullam necessitatem imposuit; quod verbis in argumento relatis probat, dicendo: *Quòd omnis forma inclinat suum subjectum secundùm modum naturæ ejus. Modus autem naturalis intellectualis naturæ est, ut liberè feratur in ea, quæ vult: & ideò inclinatio gratiæ non imponit necessitatem*, ut exindè inefficaciam argumenti probet, quòd Angeli, etsi habuerint gratiam, & fuerint in ea creati, potuerunt eâ non uti, & peccare. At ex hoc minimè argui potest resistibilitas gratiæ ab intrinseco efficacis; quia licèt hæc inclinet liberum arbitrium secundùm modum naturæ ejus, & modus naturalis intellectualis naturæ sit, ut liberè feratur in ea, quæ vult, hoc solùm probat, gratiam non imponere necessitatem, & sub illa voluntatem posse dissentire; at minimè, quòd talis sit, ut ei possit à voluntate resisti. Enimverò ex eo, quòd ipsa non sit talis, ut eâ arbitrium possit non uti, & peccare, inefficaciter ab Adversariis arguitur imponere necessitatem; est namque reprehensibilis consequentia ista: *Omnis ea gratia, quâ arbitrium potest non uti, & peccare, non imponit necessitatem: ergo gratia efficax, quæ non est talis, ut ea arbitrium possit non uti, & peccare, imponit necessitatem*: cùm arguatur à contradictorio antecedentis ad contradictorium consequentis consequentiæ Divi *Thomæ*, qui modus arguendi, ut vitiosus, à Dialecticis rejicitur. Adest secundum, & aliud maximum discrimen, quòd gratia habitualis permanenter inclinat subjectum; undè ad liberta-

tatem exigitur, quòd liberum arbitrium possit eâ non uti componendo eum ipsa non agere. At gratia efficaciter movens est inclinatio per modum motionis transeuntis, seu applicationis ad agendum; cùm sit, teste D. *Thoma* quæst. 3. de potentia art. 1. ad 7. distincta *à forma, quæ inest, & habet esse ratum, & firmum in natura, cùm sit motio, quæ à Deo fit in re naturali, ut agat*: ac per consequens non exigit indifferentiam in libero arbitrio, ut eâ possit uti, vel non uti, seu ipsi resistere.

67. Ad secundum respondetur, D. *Thomam* loqui de motione objectiva, ut constat ex verbis immediatè sequentibus: *Cùm autem impossibilitas voluntatis sit respectu boni universalis, & perfecti, non subjicitur ejus possibilitas tota alicui particulari bono*. At ex motione objectiva argui nequit ad motionem effectivam: vel quia movens objectivè indifferentiam judicii aufert, dum voluntatem subjicit, secus movens effectivè: vel quia movens objectivè naturaliter movet, non tamen liberè: quarè dum Deus effectivè voluntatem gratiâ irresistibili movet, & subjicit, talem voluntas solùm necessitatem habet, quam Deus vult eam habere, ut diximus ex D. *Thoma* 1. part. quæst. 19. artic. 8. ad 3. Quarè cum hac irresistibili motione componitur potestas ad oppositum illius, ad quod movet.

68. Ad tertium dicimus, maximum esse discrimen inter motionem Dei, & Angeli. Est namque, ut inquit S. Doctor in corp. art. *Solius Dei immutare voluntatem, qui dat naturæ intellectuali virtutem talis inclinationis: sicut enim inclinatio naturalis non est, nisi à Deo, qui dat naturam; ita inclinatio voluntaria non est, nisi à Deo, qui causat voluntatem. Alio modo movetur voluntas ab exteriori, & hoc in Angelo est quidem uno modo tantùm, scilicet à bono apprehenso per intellectum. Undè secundùm quòd aliquis est causa, quòd aliquid apprehendatur, ut bonum, ad appetendum; secundùm hoc movet voluntatem: & sic solus Deus efficaciter potest movere voluntatem: Angelus autem, & homo per modum suadentis, ut suprà dictum est. Sed præter hunc modum etiam movetur in hominibus voluntas ab exteriori, scilicet ex passione existente circa appetitum sensitivum: sicut ex concupiscentia, vel ira inclinatur voluntas ad aliquid volendum: & sic etiam Angeli in quantùm possunt concitare hujusmodi passiones, possunt voluntatem movere, non tamen ex necessitate: quia voluntas semper remanet libera ad consentiendum, vel resistendum passioni*. Hæc D. *Thomas*; quibus explicat, qualiter inclinatio libera fit à Deo, qui causat voluntatem, quæ ab Angelo solùm potest tanquam ab exteriori moveri; scilicet ex passione existente circa appetitum sensitivum: sicut ex concupiscentia, vel ira inclinatur voluntas ad aliquid volendum; & quòd Angeli, in quantùm possunt concitare hujusmodi passiones, movere possunt voluntatem: at Deus efficaciter movet voluntatem, ut expressè docet: ergo ex quo motio Angeli resistibilis sit, non infertur, quòd & resistibilis debeat esse Dei efficax motio.

69. Nihilò probabiliùs nobis objicitur testimonium D. *Thomæ* ex quæst. 6. de veritate, quod profundè explicant Illustrissimus *Godoy* de

scientia Dei disp.36. sect.10. num.237. & Mag. *Ferre* tract.6. de scientiâ media quæst. 4. §. 8. Etenim assumptum D. *Thomæ* est, *Utrùm Prædestinatio habeat certitudinem?* Et in corpore articuli probat, quòd *non potest dici, quòd prædestinatio suprà certitudinem providentiæ nihil aliud addat, nisi certitudinem præscientiæ, ut si dicatur, quòd Deus ordinat prædestinatum ad salutem: sicut & quemlibet alium: sed cum hoc de prædestinato scit, quòd non deficiet à salute: sic enim dicendo non diceretur prædestinatus differre à non prædestinato ex parte ordinis; sed tantùm ex parte præscientiæ eventûs, & sic præscientia esset causa prædestinationis: nec prædestinatio esset per electionem prædestinantis, quod est contra auctoritatem Scripturæ, & dicta Sanctorum. Undè præter certitudinem præscientiæ ipse ordo prædestinationis habet infallibilem certitudinem, nec tamen causa proxima salutis ordinatur ad eam necessariò, sed contingenter, scilicet liberum arbitrium*. Quibus immediatè subjungit argumenti verba, in quibus non intendit D. *Thomas*, quòd non includatur gratia, quæ sit infallibiliter connexa cum suo effectu, & irresistibilis à voluntate: nihil enim magis falsum, & absonum à mente D. *Thomæ*: sed asserit, quòd hæc gratia efficax est medium defectibile ad conjungendum prædestinatum cum gloria; in hoc nempè sensu, quòd qui hodie per gratiam determinatur ad conversionem, cras per peccatum gratiam amittit; undè est necessaria gratia determinans, ut resurgat, & ut iterum resurgat, si iterum cadat, & tandem alia, ut finaliter perseveret. Non ergo hoc est asserere, quòd gratia efficax sit resistibilis, sed solùm, quòd licèt irresistibilis sit, est gratia à salute defectibilis, nisi Deus illam donet, ut mortem cum perseverantia in gratia conjungat.

70. Objicies tertiò D. *Thomam* quodlib.1. art. 7. ad 2. ubi expressè dicit: *Sic movet Deus mentem humanam ad bonum, quod potest huic motioni resistere*: ergo gratia illa, quâ Deus efficaciter movet, resistibilis est. Hìc videre est, qualiter arguens quærit præconceptas suas opiniones è S. *Thoma* stabilire, non veram Angelici Doctoris mentem inquirere. Hoc enim ultimum si sincerè quæreret, statim occurreret ei, D. *Thomam* post S. *Augustinum* duplex admisisse gratiæ genus; efficacem, cui nunquàm resistitur; & sufficientem, cui sæpè resistitur: ex quibus gratiis, omnibus in unum collectis, consurgit systema *Augustino-Thomisticum*, velut medium inter systema *Molinisticum*, quod gratias ex se, & ab intrinseco efficientes, ac physicè moventes respuit; & *Luthero-Calvino-Jansenianum*, quod nonnisi gratias efficaces necessitatem inducentes admittit. Undè sicut pessimè arguunt illi, qui inventô unô locô, sivè in S. *Augustino*, sivè in D. *Thoma*, quô dicatur gratia efficax infallibiliter inferens effectum, indeclinabiliter, insuperabiliter movens &c. indè inferunt, omnem gratiam talem esse: ita nihilò meliùs argumentantur illi, qui è contrariò offendentes locum, ubi gratia dicitur carere, aut privari suo effectu, aut gratiæ resisti &c. indè inferunt, omnem gratiam frustrari posse, resistibilem formaliter esse; ac effectu privari. De horum postremorum numero arguens esse deprehenditur: undè

undè inveniens, loco citato motionem, cui homo possit resistere, infert omnem Dei motionem talem esse, cui, formaliter loquendo, resisti possit. Sed hallucinatur plurimùm; ecce enim ei loca duo clarissima, ex quibus errorem suum corrigere poterit. Primus desumptus est ex 1. 2. quæst. 10. art. 4. & ult. ad 3. ubi ait S. Doctor: *Quòd si Deus movet voluntatem ad aliquid, incompossibile est huic positioni, quòd voluntas ad illud non moveatur*. Et nè dicat, agi ibidem de incompossibilitate ex suppositione, non verò de incompossibilitate orta ex ipsa gratiæ efficacia; en alterum locum, qui manifestè hanc responsionem excludat, ex quæst. 6. de malo art. unic. ad 3. *Deus immobiliter voluntatem movet propter efficaciam virtutis moventis*, quæ deficere non potest: ubi immobilitas motionis, ejusque efficacia, non ex aliqua suppositione, non ex consensu voluntatis, per scientiam aliquam mediam prævisо, sed ex efficacia virtutis moventis desumitur. Ad textum ergo D. *Thomæ* dicimus cum communi Thomistarum ibi agere de gratia sufficiente. Sic respondent PP. Salmanticenses: *Angelicum Doctorem non docere in illo quodlibeto, voluntatem posse resistere motioni Dei efficaci, sed sufficienti, excitanti, & suadenti moraliter, & ex parte objecti: ut colligitur ex verbis, quæ postea addit: Et sic quòd gratia careat, non habet causam à Deo, sed ab homine: ex quibus constat se loqui de gratia, cui de facto resistitur: gratia autem, cui de facto resistitur, in omnium sententia, non est efficax, ut efficax, sed sufficiens, ut sufficiens. Hoc ipsum potest colligi ex aliis ejus verbis, quæ ibi habentur, ut constabit totam solutionem legenti*. Quod certè verissimum est; probat enim, hominem indigere auxilio Dei, ut se ad gratiam præparet per bonam voluntatem, ex eo, quòd voluntas non semper moveatur; undè necesse est, ut ab aliquo exteriori agente, quod sit melius voluntate, à Deo scilicet, constituatur in actu, ut sic progredi possit ad consiliandum, & eligendum media opportuna. Certum est autem, quòd homo procedat ad consilium, & electionem ex intentione efficaci finis. Undè motus, quem ibi S. *Thomas* asserit imprimi à Deo voluntati, efficit in ea volitionem beatitudinis, vel alicujus particularis finis boni: idque infallibiliter; aliàs homo non procederet ad consiliandum, aut eligendum. Porrò intentio illa finis constituit hominem potentem aliquo modo, & sufficientem, ut eligat bona media ad finem illum consequendum. Sed cùm non semper sequatur bona electio mediorum, licèt finis intentus bonus sit; hinc rectè dicit S. *Thomas*, sic moveri hominem à Deo ad consiliandum, & eligendum, ut tamen possit huic motioni resistere: imò sæpè resistit; quia non semper eligit bona media, quæ Deus vellet ipsum eligere, dum ei inspirat amorem boni finis. Patet ergo, quòd S. Doctor ibi loquatur de gratia sufficiente, non de efficaci; quæ non est efficax, quia voluntas ei consentit; sed è contrario, quia ex se est efficax, voluntas ei consentit.

71. Quartò objicies fundamentum, quò velut Achille passim utuntur Auctores oppositi, & quò persuadent sibi, quòd si prædeterminatio est irresistibilis, Deus necessitatem infert libero arbitrio. Primò: Auxilium, quod voluntas nequit abjicere, & cui dissentire non potest, de-

destruit libertatem; sed gratiam, quæ esset irresistibilis, nequit voluntas abjicere, nec ei dissentire potest: ergo si est irresistibilis, libertatem destruit. Secundò: Nequit enim salvari libertas, cum hoc, quòd unum extremum sit antecedenter necessarium: sed si prædeterminatio ad consensum est irresistibilis, est antecedenter necessarium voluntati consentire: ergo prædeterminatio irresistibilis destruit libertatem. Min. probatur: Si prædeterminatio est irresistibilis, est voluntati antecedenter necessarium *non resistere* prædeterminationi; sed si est antecedenter necessarium *non resistere* prædeterminationi, est antecedenter necessarium *consentire*: nam *consentire* positâ prædeterminatione est *non resistere* prædeterminationi; consentiendo enim ei non resistitur: ergo si antecedenter est necessarium non resistere, erit & antecedenter necessarium consentire.

72. Aliâ viâ insurgit, & efficaciter roboratur eadem difficultas. Impossibilitas resistendi in voluntate prædeterminata ad consensum, est impossibilitas dissentiendi: sed si prædeterminata est voluntas prædeterminatione irresistibili, datur impossibilitas resistendi: ergo & debet dari impossibilitas dissentiendi; sed cùm impossibilitate dissentiendi nequit esse libertas: ergo prædeterminatio irresistibilis destruit libertatem. Ulterius: Positâ prædeterminatione, *actu dissentire*, est *actu resistere*, & *actu frustrare*: ergo posse actu *dissentire*, erit posse *resistere*, & *frustrare*. Probatur consequentia: Potentia terminata ad id, quod est actu resistere, & frustrare est potentia resistendi, & frustrandi, sicut potentia terminata ad id, quod est actu exercitium talis potentiæ, v. g. potentia ad hoc, quòd est actu currere, actu disputare, est potentia currendi, & potentia disputandi: sed potentia dissentiendi actu est potentia terminata ad id, quod est resistere: cùm actu dissentire sit actu resistere: ergo est potentia resistendi. Ita Pater *Borull* de scient. media disp. 10. sect. 1. in fin.

73. Hoc argumentum, quod difficillimum videtur, externâ specie lucet, sed explicatione frangitur, & veritate dissolvitur. Instatur primò in prædefinitione efficaci Dei, quæ in omnium sententia est irresistibilis, & tamen cum ipsa datur vera potestas ad actum oppositum. Instatur secundò in præcepto mortis *Christo* Domino imposito, cujus resistentia est antecedenter impossibilis; & tamen ipsum mori non fuit necessarium. Instatur tertiò in scientia Dei: etenim suppositâ scientiâ consensûs, consentire est non falsificare scientiam: & tamen ex necessitate non falsificandi scientiam Dei, non infertur necessitas antecedens consensûs: ergo licèt consentire sit non resistere, ex necessitate antecedenti non resistendi non infertur necessitas antecedens consentiendi. Quarè in forma respondetur dist. maj. si constituat posse & actum primum, conc. maj. si constitutum supponat, & purè ad operationem applicet, neg. maj., & sub eadem minoris distinctione, neg. conseq. Etsi enim non detur vera potestas resistendi gratiæ se ipsâ efficaci datur tamen in sensu composito prædeterminationis vera potestas resistendi gratiæ sufficienti: licèt resistentia gratiæ sufficienti, non possit componi

cum

cum gratia se ipsâ efficaci. Cùm autem gratia sufficiens constituat libertatem in actu primo, omnia, quæ se tenent ex parte actûs primi, sunt indifferentia, indifferentiâ potestatis, & cum utroque extremo componibilia; ac per consequens gratia efficax irresistibilis non destruit, sed libertatem constitutam supponit. Ad secundam probat. respondetur distinguendo secundam minorem, consentire prædeterminationi est *non resistere positivè*, con. min.; est *non resistere negativè*, neg. min. & disting. conseq. ergo si est necessarium non resistere, est necessarium consentire, si est necessarium *non resistere positivè*, conc. consequentiam: *positivè*, vel *negativè*, nego consequentiam. Etenim *non resistere* dupliciter potest accipi, vel positivè, vel purè negativè. Datur *non resistere positivè*, dum consensus componitur cum prædeterminatione. At *non resistere purè negativè* stat per hoc, quòd deficiant prædeterminatio, & consensus. Cujus ratio est evidens, quia resistere prædeterminationi consistit in defectu hujus complexi; sed hoc complexum potest dupliciter deficere, vel quia existunt simul prædeterminatio, & consensus, in quo casu per existentiam positivam consensûs deficit *non resistere positivè*. Vel potest illud complexum deficere, quia simul deficiunt prædeterminatio, & consensus; & cùm complexum non sit ex illa parte, quâ affirmat existentiam prædeterminationis, datur *non resistere negativè*, quia datur *non resistere* per negationem prædeterminationis. Quò suppositô facilis est doctrinæ explicatio, dicendo, quòd eô modô, quò voluntas est necessitata ad *non resistere positivè*, est necessitata ad consensum: At cùm, suppositâ prædeterminatione, *non resistere positivè* prædeterminationi sit consequenter necessarium, & ipse consensus erit consequenter necessarius, quamvis sit antecedenter necessarium *non resistere* prædeterminationi: cùm non resistere prædeterminationi latius pateat, ac consentire. Etenim non omne *non resistere* prædeterminationi est consentire; cùm *non resistere* prædeterminationi, consistat in hoc, quòd non conjungitur carentia actûs prædeterminati cum prædeterminatione; sed carentia actûs prædeterminati non conjungitur cum prædeterminatione, vel quando ponitur consensus, vel quando existit carentia actûs prædeterminati non existente prædeterminatione: ergo non omne *non resistere* prædeterminationi est *consentire*. Ex quo certissimè constat, quòd *non resistere prædeterminationi* datur, vel per consensum, vel per omissionem purè negativam consensûs; utrumque enim ex his duobus est non resistentia prædeterminationi; primùm per *consentire*, secundùm per non positionem purè negativam actûs prædeterminati, quæ omissio purè negativa non est resistentia prædeterminationi; ergo ex necessitate antecedenti non resistendi prædeterminationi non arguitur necessitas antecedens consentiendi. Quòd si quis terminis istis uti nolit ob confusionis alicujus speciem, eamdem facilè sub aliis terminis doctrinam habebit, animadvertendo, quod non semel à nobis dictum est, scilicet necessitatem aliam esse consequentiæ, aliam consequentis: ac insuper necessitatem consequentis opponi libertati; secus verò necessitatem consequentiæ, quæ solùm importat infallibilitatem illa-

illationis, quam non opponi libertati actûs nemo, nisi omninò inscius, inficiabitur. Hinc ad primam argumenti formulam fatemur, quòd si prædeterminatio est irresistibilis, est necessarium necessitate consequentiæ, voluntatem consentire, ex suppositione prædeterminationis; falsum tamen, esse necessarium necessitate consequentis; quæ est necessitas antecedens, & propriè talis; id est, necessitas rei, & non solùm logicæ veritatis, cujus antecedentia libertati non officit. Ideòque de hac secunda necessitate verum est, quòd est antecedenter necessarium voluntati, positâ prædeterminatione, consentire, consensu tamen liberô. Quod est dicere: Verum est, quòd, si existat prædeterminatio, existet actus liber, & hæc veritas est necessaria: sicut enim verè dicitur: verum est, quòd si existat scientia Dei de actu libero futuro, actus ille existet: & hoc est necessarium.

74. Sed contra insurges primò: Voluntas non est libera ad *non resistere* prædeterminationi: ergo est ipsi antecedenter necessarium *non resistere*: sed non est necessitata antecedenter ad *non resistere negativè*: ergo est antecedenter necissitata ad *non resistere positivè*: sed non resistere positivè est consentire: ergo est antecedenter necessitata ad consensum. Secundò: Tam *non resistere positivè* prædeterminationi; quàm *non resistere præcisè negativè*, non est voluntati necessarium: sed nullum datur *non resistere*, nisi *positivè*, *aut negativè*: ergo nullum *non resistere* est voluntati necessarium: sed si nullum *non resistere* prædeterminationi est voluntati necessarium, *omne non resistere* est contingens, aut liberum: ergo voluntas liberè, & contingenter non resistit prædeterminationi; sed si liberè, & contingenter non resistit prædeterminationi, poterit resistere: ergo prædeterminatio resistibilis est à voluntate. Ex his, quæ dicta modò sunt à nobis, patet utriusque instantiæ solutio; non enim oppositum evincit prima: etenim concessâ primâ consequentiâ, negatur secunda, quæ minimè infertur ex præmissis. Nec enim ex eo, quòd voluntas non sit antecedenter necessitata ad non resistere negativè, infertur, quòd sit antecedenter necessitata ad non resistere positivè. Rectè enim componitur, voluntatem non esse antecedenter necessitatam ad *non resistere negativè* prædeterminationi; & quòd sit indifferens ad positionem consensûs, eò quòd voluntati nullum *non resistere* est necessarium determinatè; sed solùm datur necessitas vaga, ut sit aliquod *non resistere*. Sic non est necessarium, Petrum currere, nec est necessarium, Petrum non currere; sed est necessarium, quòd currat, aut non currat: & ideo defectus utriusque contradictorii est antecedenter impossibilis: sicut ergo non valet: *Petrus non est antecedenter necessitatus ad non currere: ergo est antecedenter necessitatus ad currere*; quia nempè nullum ex his extremis necessariò simpliciter existit, etiam ex suppositione defectûs alteriùs; cùm quodlibet extremum contingenter existat: ita & dicimus, quòd licèt non sit necessarium voluntati *non resistere negativè*, non ex hoc infertur, esse necessarium *non resistere positivè*, sed solùm est necessarium vagè, & indeterminatè disjunctim; nempè quòd detur contingenter, & liberè, vel *non resistere positivè*,

vel

vel *non resistere negativè*, undè resistentia, quæ includit defectum utriusque non resistentiæ, est antecedenter impossibilis. Ex quibus constat ad secundum solutio.

75. Ad secundam objectionem num. 71. positam respondetur distinguendo majorem: impossibilitas resistendi, est impossibilitas dissentiendi dissensu composito cum prædeterminatione, conc. maj. dissensu à prædeterminatione diviso, neg. maj. & sub eâdem distinctione minoris negatur consequentia. Non enim quilibet dissensus est resistentia prædeterminationi, sed dissensus cum prædeterminatione conjunctus; cùm resistere in sua ratione formali importet compositionem cum eo, cui resistitur, quod toties indubitanter diximus, clariùsque, & uberiùs fulcitur auctoritate D. *Thomæ* asserentis, quasdam esse voces, quæ ex propria ratione compositionem cum altera involvunt. Audiatur q. 6. de verit. art. 4. ad 8. *Et ideo dicitur communiter, quòd hæc, Deus potest non prædestinatum prædestinare, vel prædestinatum non prædestinare, in sensu composito est falsa, in diviso vera. Et ideo omnes locutiones, quæ sensum compositum implicant, sunt falsæ simpliciter: unde non est concedendum, quòd numero prædestinatorum possit fieri additio, vel subtractio, quia additio præsupponit illud, cui fit additio, & subtractio illud, à quo subtrahitur. Et eadem ratione non potest concedi, quòd Deus possit plures prædestinare, quàm prædestinet, vel pauciores.* Et 2. contra Gent. cap. 25. idem observat, dicens: *Et ideo omnes istæ locutiones, Deus non potest facere contraria his, quæ disposuit facere, & quæcumque similiter dicuntur, intelliguntur compositè.* Quibus docet, propositiones aliquas ex vi, & forma verborum sensum implicare compositum, nec esse distinguendas, ut divisas, & compositas, sed simpliciter, & absolutè esse dicendas compositas; & ut tales judicandas quoad veritatem, vel falsitatem. Quarè hanc tradit regulam: quando terminus in propositione ex vi sua alium præsupponit, tunc cum illo componit; & propositio, in qua talis terminus ponitur, est composita, ut patet in nominibus *additio*, *& subtractio*. Hac eadem ratione *resistere* compositionem importat, cùm essentialiter præsupponat illud, cui resistitur. Sicut enim *peccare* contra legem, legem supponit; & *inobedire*, præcipientem, cui inobeditur; ita & *resistere* essentialiter præsuppo nit illud, cui fit resistentia. Ut ergo dissensus sit resistentia prædeterminationi, debet esse dissensus compositus cum prædeterminatione.

76. Ad secundam concesso antecedenti, negatur consequentia. Verùm quippè est, quòd si voluntas prædeterminata ad consensum actu dissentiret, resisteret: at posse dissentire, non est posse resistere. Hoc videri potest in prædestinatione. Si aliquis prædestinatorum periret, falleretur Deus: ergo prædestinatum posse perire, est posse Deum falli. Et iterum: si vocatus secundùm propositum periret, actu vinceretur Deus: ergo si vocatus potest perire, Deus potest vinci: cujus consequentiæ fallaciam observavit *August.* de corrept. & grat. cap. 7. dicens: *Horum si quisquam perit, fallitur Deus; sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus. Horum si quisquam perit, vitio humano vinci-*

tur Deus; sed nemo eorum perit, quia nulla re vincitur Deus. Non ergo ex quo dissensus conjunctus cum prædeterminatione sit resistentia, potentia ad dissensum est potentia resistendi prædeterminationi: quia potentia, quæ componitur cum prædeterminatione, non respicit dissensum cum prædeterminatione compositum, sed pro termino respicit dissensum solùm absolutè & secundùm se, quomodo dissensus non est resistentia prædeterminationi. Si hæc, quæ ad hujus veritatis perscrutationem scripsimus, difficillima videntur; hæc est materiæ, quam versamus sublimitas, & præstantia. Si gratia efficax resistibilis esset, non tanta esset difficultas in concordia libertatis arbitrii cum ejus efficacia, ut oporteret ad recondita sapientiæ Dei ascendere. Causa hujus necessitatis manifestè patet; videlicet infallibilitas, & irresistibilitas gratiæ, quâ Deus inclinabiliter, & insuperabiliter efficaciter movet liberum arbitrium ad velle, & operari. Sanctius, propriùs, & honorificentiùs est inennarrabilem hanc gratiæ efficaciam nobis reconditam venerari, quàm in divinæ sapientiæ arcana audaciùs irrumpere: unde sapientissimè D. *Gregorius Nazianzenus* eos, qui aliter sapiunt, monet orat. 29. his verbis: *An quisquam est mortalium, qui ad eam sublimitatem efferri possit, ut ad Pauli mensuram perveniat? At ille se tamen videre per speculum, & ænigma dicit, tempusque affore, quo facie ad faciem visurus sit. Sis tu licèt aliis in disputando sublimior, at Deo haud dubiè inferior es, quantò essentia Dei essentiam tuam antecellit. Pollicitationem habemus, fore, ut aliquando tantum cognoscamus, quantum cogniti sumus. Si in hac vita fieri non potest, ut perfectam rerum cognitionem assequamur, ... perfectissima rerum omnium est Dei cognitio. Verùm eam partem teneamus; partim quandiù in terra versamur, percipere studeamus, partim in futurum reservemus.*

77. Nec audiendus *Caducifer* pag. 301. num. 90., qui volens infirmare distinctionem Illustrissimi Domini *Castell*, docentis, aliud esse, quòd cum omni gratia possit voluntas resistere, aliud quòd omni gratiæ possit resistere, dicit: ex hoc sequi, quòd pro priori ad operationem habebit voluntas aliquid irresistibile ad sic operandum, & libera non remanebit: hoc enim procedit ex sinistra auxilii efficacis intelligentia: supponit enim post Doctorem subtilem, quòd sit aliqua duratio naturæ, in cujus primò instanti sit gratia efficax, in secundò operatio voluntatis: quem intellectum *Cajetanus* t. 2. q. 19. dixit puerilem, & *Conradus*, adductus à *Caducifero* pag. 198., falsum. Est ergo inter illa prioritas dependentiæ, causalitatis, ordinis, non durationis, ut imaginatur *Caducifer*: quam prioritatem egregiè, & profundè explicat Mag. *Aliaga* tom. 4. tract. de grat. adjuv. dub. 6. §. 4. *Respondeo: influxum gratiæ prædeterminantis transire ad signum, in quo ipsa voluntas elicitivè producit consensum salutarem, non quidem, ut constituat eam in esse influentis, sed ut illam modificet, & constituat influentem cum subordinatione ad Deum. Quapropter signum completum, & adæquatum voluntatis in esse elicientis proprium actum involvit essentialiter & ipsam voluntatem, & ipsam prædeterminationem; cùm voluntas essentialiter subor-*

subordinetur Deo in omni sua operatione. Ratio hujus est: quia Dei motio suum influxum exercet non solum in mobile, sed etiam in motum à mobili procedente: quá ratione percussio baculi etiam procedit à motione, quá manus movet baculum ad percutiendum. Ita Mag. Lemos, ubi suprà. Nec inconvenit prædeterminationem præcedere in uno signo ad influxum voluntatis in suos actus, & quòd simul cum voluntate in alio signo influat in eos; hoc enim rectè componitur, si in ipsa prædeterminatione divisæ rationes considerentur. Nam quatenùs complet voluntatem auferendo ab illa potentialitatem, præcedit prioritate à quo influxum illius, determinando ipsam ad operandum; at verò quatenùs est motio participans efficaciam à Divina omnipotentia, quæ se extendit ad omne id, quod sortitur rationem entis, ejus influxum transit, & consummatur in existentia operationis. Hinc infertur cum prædicto Mag. eumdem concursum realiter esse prævium, & simultaneum: prævium quidem, quatenùs movet quoad exercitium voluntatem illam efficaciter determinando; simultaneum verò, quatenùs cum voluntate sic determinata, & mota influit immediatè in ipsam operationem. Oppositum enim deprimit efficaciam, & activitatem divini concursus, si ita limitetur ejus activitas, ut solùm habeat determinare, & non influere immediatè cum voluntate in ejus operationem. Sic Lemos tom.4. part.2. tract.1.c.4. à n.59. Cabrera tom. in 3.p.q.18. fol.338. & 361.

78. *Pro hac prioritate, & simultate in eodem concursu Dei realiter adunata, & explicata adest exemplum in materia prima, & forma substantiali. Licèt enim materia prima sit prior respectu formæ substantialis, quatenùs illam sustentat recipiendo; materia tamen, & forma in ordine ad constitutionem compositi simul, & in eodem signo concurrunt. Idem dicendum de forma substantiali per ordinem ad materiam, quam informat, & per ordinem ad compositum, quod simul cum materia constituit: ergo similiter asserendum de gratia prædeterminante; nimirùm posse præviè ad voluntatem influere in existentiam consensûs, & simul cum voluntate influere in eumdem consensum; præviè quidem, quatenùs movet voluntatem efficaciter, reducendo illam de potentia ad actum; simultaneè verò, quatenùs voluntas sic completa, & reducta prorumpit in ejus elicientiam. Per hanc doctrinam rectè percipitur Deum per gratiam suam non solùm facere nos facere; verùm etiam immediatè operari ipsum velle, & facere nostrum; ut sic totum attribuatur gratiæ Dei, scilicèt velle, sive operari, & quòd voluntas activè producat suum velle, & suum operari. Si verò concursus simultaneus sit actio voluntatis, ut à Deo immediatè procedens; cùm hæc non sit propriè loquendo gratia auxilians; verificabitur tunc, Deum per gratiam efficacem facere, ut voluntas eliciat consensum, non tamen facere per ipsam immediatè ipsum consensum. Dices: Deus in signo, pro quo voluntas elicit actum, non determinat, nam hoc spectat ad signum priùs; sed in tali signo exercet munus primæ causæ: ergo prima causa, ut talis, non determinat. Respond. in signo, pro quo voluntas elicit, prædeterminationem determinare actum, & etiam in signo priori determinare*

potentiam. Nam si voluntas determinat, cur non gratia Dei? Quæ adeò diserta sunt, & luculenta, ut, pro dissolvendis nonnullis contortis ratiunculis adversus prioritatem prædeterminationis, sufficiant.

79. Tandem objicies: quia cum Hæreticis nedum rebus, sed nec verbis communicandum est; sed gratiæ irresistibilitatem propugnant isti: ergo à Catholicis releganda est gratia irresistibilis. Secundò: Vox, quæ rejicitur ab Ecclesia non potest statui, veluti Sacræ Scripturæ, Conciliis, ac Sanctis Patribus conformis ad explicandam gratiæ efficaciam; sed Eccclesia rejicit in *Jansenio* irresistibilitatem gratiæ, ut constat ex secunda propositione damnata: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nusquam resistitur*: ergo. Tertiò: Vox ambigua, quæ scandalum parit, vitiosèque potest intelligi, etsi verum possit habere sensum, procul amovenda est; quarè tempore *Concilii Antiocheni* proscripta fuit vox ista *homousion*, quia vitiosè intelligi poterat: sed gratiæ irresistibilitas vitiosè potest intelligi, quòd nempè sit destructiva libertatis: ergo. Et tandem, quia vox ista *gratia irresistibilis* quid durum sonat, asperum, atque humanæ libertati invisum: ergo impropriissimè intelligi potest, quòd salvetur, & illibata remaneat indifferentia activa liberi arbitrii, seu potestas agendi, vel non agendi, sub illa.

80. Hoc argumentum apparentiæ quamplurimùm, difficultatis & substantiæ parùm continet, ex quo facillimè diluitur. Concedimus quippè majorem, cui nos libenter subscripsimus: & mirari satis non possumus, quàm falsò, quàm temerè Thomistis turpem illam notam affricent ita arguentes; cùm doctrinam hanc fateantur, ac doceant, quotquot *Augustini*, & *Thomæ* Doctoribus, atque Magistris gloriantur, si ly *resistere* propriè sumatur: cùm & sententia sit plurium Theologorum, non eorum modò, qui nuper scripserunt, sed eorum etiam, qui vetustate ipsâ habentur nobilissimi. Si namque Deus operatur in nobis velle liberum, ubi dissensus prædeterminationi resistens? Vel quomodò intelligi potest dissensus prædeterminationi conjunctus, ubi consensus est infallibiliter connexus cum gratia efficaci, quæ facit voluntatem de nolente volentem, ut dixit D. *Augustinus* Epist. 217. n. 24. his verbis: *Eosque ad se ipsum omnipotentissimâ facilitate convertit, ac volentes ex nolentibus facit?* Neganda est ergo minor, necnon & major sequentis argumenti. Numquid enim gratiam ex se ipsa efficacem libertatem conservantem irresistibilem dicere non licet, quia omnem Dei gratiam Hæretici irresistibilem dicunt? Audiant S. *Leonem* Papam serm. 4. in solemnitate Nativitatis Domini: *Arrius Dei filium minorem Patre, & Creaturam esse definiens, & ab eodem inter omnia creatum putans Spiritum Sanctum, magnâ impietate se perdidit. Sed sempiternam, atque incommutabilem Deitatem, quam in Trinitatis unitate non vidit, in Patris essentia non negavit. Macedonius à lumine veritatis alienus Divinitatem Sancti Spiritûs non recipit; sed in Patre, & Filio unam potentiam, & eandem confessus est naturam. Sabellius inexplanabili errore confusus unitatem substantiæ in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto inseparabilem sentiens, quod æqualitati tribuere debuit,*

buit, singularitati dedit. Et cum veram Trinitatem intelligere non valeret, unam, eamdemque credidit sub triplici appellatione personarum. Photinus mentis cæcitate deceptus, in Christo verum, & substantiæ nostræ confessus est hominem. Sed eumdem Deum de Deo ante omnia sæcula genitum esse non credidit. Apollinaris fidei soliditate privatus, Filium Dei ita veram humanæ carnis credidit suscepisse naturam, ut in illa carne diceret, animam non fuisse, quia vicem ejus expleverit ipsa Divinitas. Hôc modô, si omnes, quos Catholica Fides damnat, retractentur errores, in aliis, atque aliis quiddam invenitur, quod à damnabilibus possit abjungi. En qualiter, licèt omnes Hæreses in sua perversitate meritò damnandæ sint, habent tamen in aliqua sua parte aliquid, quod verum est.

81. Arguentem etiam perlucidè rejicit D. *Augustinus* oper. imperf. contra *Julianum* lib.5.cap.30. docens, Catholicos quædam vera dicere simul cum Hæreticis, longè tamen abhorrere ab eorum erroribus, his præclarissimis verbis: *Numquid propterea dicere non debemus, quòd bonus Deus fecerit mundum, quia hoc etiam dicit Manichæus? Sed cùm quæritur, undè fecerit, ibi discernimur. Nos enim dicimus, ex his, quæ non erant; quoniam ipse dixit, & facta sunt: ille autem, ex duabus naturis, boni scilicet, & mali, quæ non solùm jam erant, sed semper erant. Hæc ergo, quæ non simul dicimus, non sinunt esse nos socios eorum ex illo, quod simul dicimus. Item si interrogemur, utrùm sit Deus, & nos, & Manichæi respondemus, est Deus: & in hoc utrique separamur ab illo stulto, qui dixit in corde suo non est Deus: sed cùm quæritur, qualis sit Deus, à Manichæorum nefaria fabula magna discretione distinguimur. Nos enim dicimus incorruptibilem, atque defendimus; illi verò fabulantur corruptibilem Deum. De ipsa quoque Trinitate interrogati, utrique dicimus, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum unius, ejusdemque esse naturæ: nec ideò tamen vel nos sumus Manichæi, vel ipsi Catholici, dicunt enim alia de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, in quibus ab eis diversissimi, eisque adversissimi sumus. Undè ista, quæ simul dicimus, adversus aliorum errores, qui ea negant, fidenter asserimus: nec timemus, ne Manichæos nos appellent, & se inde præferant nobis, quia cum Manichæis dicimus, quod ipsi, quoniam nolunt dicere, propterea redarguuntur à nobis.* Ita & nos in præsenti dicimus, quòd Hæretici gratiam irresistibilem agnoscunt, at longè diversâ ratione; cùm & plura asserant, in quibus ab eis diversissimi, eisque adversissimi sumus. Gratiam sufficientem constitutivam libertatis in linea expeditæ potentiæ dicere nolunt; libertas apud *Jansenium* constituitur delectatione victrici; minima efficax gratia, seu delectatio victrix, non sufficit ad victoriam tentationis. Propter hæc & alia, quæ in auctoribus videri possunt, meritò redarguuntur a nobis. Sunt ergo in aliquo cum nobis loquentes; sed nihil illis prodest, quia in aliis etiam vocibus adversissimi sunt: ut eleganter observavit S. *Augustinus* super illud *Psal.*54. vers. 19. *in multis erant mecum*, his verbis: *In paucis non mecum, sed in his paucis, in quibus non mecum, non eis prosunt multa, in quibus mecum.*

82. Se-

82. Secunda argumenti probatio non est nunc oratione longâ infirmanda, concessâ maj. neganda est absolutè, min. Nec enim à complexo isto *gratia efficax irresistibilis* petenda est certa, & constans regula fidei contra *Jansenium*; cùm; non quo Ecclesiæ judicio perculsus est *Jansenii* liber, eo sternatur, & involvatur irresistibilitas gratiæ efficacis; damnata quippè solùm fuit in *Jansenio* omnis interioris gratiæ irresistibilitas, quam propugnabat ipse; ut constat ex cap. 25. de grat. *Christi*, cujus sunt sequentia verba: *His igitur, & hujusmodi crebris locutionibus affirmativis, sicut significat Augustinus, hôc ipsô, quòd data est homini gratia, mox effectum sequi, sic è contrariò negativè subinde ratiocinando, hôc ipsô, quòd effectu homo destituitur, nullam ei gratiam collatam esse, sed solô Pelagianæ gratiæ adjutoriô, hoc est, lege, doctrináque ad operationis præceptæ justitiam niti*. Et cap. 27. *Respondebit fortassis aliquis, magis in Scholasticorum scriptis, quàm Augustino revolvendis exercitatus, hæc omnia, quæ produximus, eum tantum de gratia efficaci tradidisse, nihil verò impedire, quin aliæ nonnullæ gratiæ per hominis voluntatem effectu careant. Respondeo, nihil veriùs dici posse, quàm quòd omnia, quæ hactenus protulimus, de gratia efficaci dixerit, atque intellexerit, cujus rei causa est, quòd nullam agnoverit aliam actualem Christi gratiam, nec agnoscere potuerit*. En qualiter omnem gratiam irresistibilem dicit; ex quo meritò, ut hæretica damnata fuit talis assertio. Perlegantur, quæ hoc præsenti Dubio diximus supra §.4. quæ solâ lectione indigent, ut luce clariùs appareat, irresistibilitatem omnis gratiæ fuisse in *Jansenio* damnatam.

83. Ad tertiam dicimus, minimè rejiciendam esse vocem istam *gratia irresistibilis*, nec quia vitiosè potest intelligi, nec quia potest, ut supponit argumentum, esse occasio erroris. Non quia vitiosè ab aliquibus intelligi possit, ut probat D. *Hilarius* lib. de *Synodis* num.85. sic reponens: *Hoc si timemus, deleamus in Apostolo, quod dictum est: Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus; quia ad auctoritatem hæresis suæ Plotinus hoc utitur. Pereat quoque ad Philippenses scripta Epistola aut igne, aut spongiâ; nè in ea Marcion relegat: Et habitu inventus, ut homo, phantasiam corporis confitens esse, non corpus. Non extet Evangelium Joannis, nè Sabellius dicat: Ego & Pater unum sumus; neque isti nunc creaturæ Prædicatores scriptum habeant: Pater major me est. Neque illi, qui dissimilem Patri, filium affirmare volunt, legant: De die autem, & hora nemo scit, neque Angeli in cælis, neque Filius, nisi Pater solus &c.* Et infrà: *Non ergo gloriemur cruce Christi, quia scandalum mundo est: neque in vivente Deo mortem prædicemus, nè ab impiis mortuus Deus arguatur. Malè intelligitur homousion: quid ad me bene intelligentem? Malè homousion Samosatenus confessus est: sed numquid melius Ariani negaverunt? Octoginta Episcopi olim respuerunt: sed trecenti & decem octo nuper receperunt*. Ita & nos dicimus. Si ab aliquibus malè intelligitur irresistibilitas gratiæ, quid ad nos benè intelligentes? Si aliqui Theologi illam respuunt, sunt & alii non inferioris nominis, qui illam recipiunt majorum suorum vestigiis insistentes.

84. Non

84. Non ulteriùs rejicienda venit, ex quo, prout falsò supponit argumentum, occasio potest esse erroris: cùm non sit occasio *per se* data, & ex propria significatione orta, quæ adeo aperta, & obvia est, ut nulla sit in ea obscuritas, vi cujus in varios, diversosque sensus accipi possit; sed purè erit occasio erroris *per accidens* accepta, ex mala ejus intelligentia. Audiant sic arguentes D. *Chrysostomum* tom. 1. *Homil.* 6. pag. 879. loquentem de Sacris Scripturis: *Scripturas adulterantes, alia quidem prætervolant: quærunt autem, numcubi sumptionem aliquam offendant, quæ ipsorum morbo suffragari, ac favere videatur. Neque mihi tu dixeris in causa esse Scripturam: non Scriptura, sed ipsorum improbitas est in causa, quandoquidem mel quoque dulce est; at qui æger est, acerbum illud arbitratur: verùm non mellis culpa, sed infirmitatis est crimen. Ita qui furiosi sunt, quæ videntur, non cernunt: at eorum, quæ videntur, culpa non est, sed mentis vitiatæ furiosi: Cælum Deus creavit, ut opus contemplemur, & Opificem adoremus: at Gentiles opus Deum fecerunt: verùm non opus, sed illorum improbitas est in causa. Et quemadmodùm improbus à nemine juvatur, ita probus à se ipso juvatur. Quid conferendum cum Christo? At ab eo non adjutus est Judas. Quid Diabolo nequius? At Job coronâ redimitus est: & neque Judam Christus adjuvit, propterea quòd erat improbus: neque Job Diabolus nocuit, quòd probus erat. Hæc ego dico, ut nemo scripturas accuset, sed eorum improbitatem, qui ea, quæ rectè dicta sunt, malè interpretantur. Nam & Diabolus ex Scripturis cum Christo disputabat: atqui non est in causa Scriptura, sed ea mens, quæ rectè dicta malè interpretatur.* Idem & nos dicimus: accusent illi suam malam intelligentiam, non tamen vocem, quæ sanctè, & verissimè usurpatur à Thomistis cum Scriptura, & Patribus, cujus significatio communi omnium Theologorum placitò, & veluti instituto, determinata est, ut significet repugnantem unius cum alio extremo compositionem.

85. Instaturque retorquendo in Adversarios eàdem efficaciâ rationis argumentum in exemplo eodem, in voce nempe istâ *homousion*, quam legitimum *Antiochenum* Concilium rejecit; & tamen Patres Concilii *Nicæni* illam, ut propriissimam agnoverunt. Sicut ergo Concilium *Antiochenum* vocem illam rejecit in sensu accepto à *Paulo Samosateno*, qui ex consubstantialitate personarum conclusit, aut unicam esse in Deo personam, aut si plures, jam ipsas esse in natura distinctas, ad modum rerum corporalium; non tamen in sensu Catholico: uti simili objectioni respondet D. *Athanasius* lib. de *Synodis Arimini*, & *Seleuciæ* num. 45. dicens: *Cum Paulus argumentari vellet, ac dicere, si Christus non ex homine Deus factus est; ergo consubstantialis est Patri, atque hinc necesse est, tres esse substantias, unam priorem, duas verò ex illa procedentes, ideoque illud Pauli Sophisma jure caventes dixêre, Christum non esse consubstantialem, neque enim Christus ita se habet respectu Patris, qualiter ipse cogitabat.* Et conclusit: *Utraque Synodus ex legitima causa, hóc modò alia, aliò alia loquuta est.* Quod & dixit S. *Hilarius* lib. de *Synodis* circa finem huic eidem objectioni respondens: *Damne-*

Damnemus in commune vitiosam intelligentiam: non auferamus fidei securitatem. Synodo Samosatenæ subscribendum putas, ne secundùm Samosateni intelligentiam quisquis sibi usurpet homousion: subscribamus & Nicenæ Synodo, ne homousion improbent Arriani. Damnetur ergo irresistibilitas, prout ab Hæreticis propugnatur; non tamen in sensu Catholico; cùm in tali sensu nulla sit ambiguitas in hoc nomine, nec æquivocatio suboriri possit: consterque satis, quòd non novus est, nec tempore *Jansenii* inventus hic modus loquendi.

86. Ad ultimam probationem, quæ intendit, nomen hoc *irresistibilitas* quid durum sonare, asperum, atque humanæ libertati invisum, rogo sic arguentes, an ipsis arrideat magis, vel magis amica sit libertati vox ista *gratia ab intrinseco efficax*? An plenum libertatis dominium dilucidiùs adstruat? An facilior per eam ad doctrinam Thomisticæ Scholæ via, aditusque sternatur? Si ita est, non sit quæstio de nomine, nec ex efficacia intrinseca gratiæ arguant irresistibilitatem nocere libertati. Rursus, dicant, amabò, an non similes in Sacris Paginis leguntur voces, quæ sanè molliores non sunt, & quibus omnipotentissima divinæ gratiæ exprimitur motio? Gratiâ Dei voluntatem, mentemque suam alligatam exclamat *Paulus Actuum* 20. v. 22. *Et nunc ecce alligatus ego spiritu vado in Jerusalem*. Quod in commendationem Divinæ sapientiæ legitur *Eccles.* cap. 51. *Et erunt tibi compedes ejus in protectionem fortitudinis; decor enim vitæ est in illa*. Hoc esse Divinæ consummatæ gratiæ munus, dixit D.*Thomas* q.24. *de veritate* art.8. his verbis, *Voluntatem totaliter ligat cum Deo*. Etiam in eodem sensu *Isaiæ* 56. dicitur: *Cum venerit, quasi fluvius violentus, quem spiritus Dei cogit*; cui textum accommodat D. *Thomas* alium, quò Filii Dei esse dicuntur, *qui spiritu Dei aguntur*. An non etiam audiuntur in publicis Ecclesiæ precibus voces istæ, *cogere*, *compellere*, quibus gratiæ exprimitur efficacia? Non est ergo, quòd ita invidiosum garriant illi nomen hoc *gratia irresistibilis*; de qua dicere possumus, quod de vinculis charitatis dixit Sanctus *Augustinus Epist*.39. *Non sunt dura, quia dulcissima, nec mollia, quia firmissima*.

87. An non etiam S. *Augustinus* utitur expressionibus istis, Deus movet, & inflectit liberum arbitrium *immobiliter*, *insuperabiliter*, *indeclinabiliter*, faciens, quòd arbitrium *invictissimè*, quod bonum est, velit? Etiam lib. *de correp. & grat.* cap. 8. declarat, qualiter hæc irresistibilis gratiæ fortitudo, delectationem, spiritualemque voluptatem ingeneret; sic num.17. *Quando rogavit ergo, ne fides ejus deficeret, quid aliud rogavit, nisi ut haberet in fide liberrimam, fortissimam, invictissimam, perseverantissimam voluntatem? Ecce quemadmodùm secundùm gratiam Dei, non contra eam, libertas defenditur voluntatis. Voluntas quippè humana, non libertate consequitur gratiam, sed gratiâ potius libertatem, & ut perseveret, delectabilem perpetuitatem, & insuperabilem fortitudinem*. En insuperabilis fortitudo gratiæ, dulcis tamen, suavis, & delectabilis fortitudo. Hoc dilucidiùs constat, & probat *Augustinus* tract.26. in *Joannem*, explicans verba illa, *Nemo potest*

test venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum; supra quem textum jam *Joan.*6. dixerat, *Magna gratiæ commendatio, nemo venit, nisi tractus*. At observans, quòd sub tractione difficillimè intelligi potest illæsa libertas, exclamat: *Quid hic dicemus, fratres, si trahimur ad Christum; ergo inviti credimus; ergo violentia adhibetur, non voluntas excitatur*. Enim verò, *Qui trahitur, tamquam invitus cogi videtur. Igitur quomodò istam solvemus quæstionem?* Respondet S. Doctor; *Nolite cogitare invitum trahi: trahitur animus & amore*: & deindè; *Porrò si Poëtæ dicere licuit, trahit sua quemque voluptas; non necessitas, sed voluptas: non obligatio, sed delectatio: quanto fortiùs nos dicere debemus, trahi hominem ad Christum, qui delectatur veritate, delectatur beatitudine, delectatur justitiâ, delectatur sempiternâ vitâ quod totum Christus est. An verò habent corporis sensus voluptates suas, & animus deseritur à voluptatibus suis?* Et paulò post: *Da amantem, & sentit, quod dico, da desiderantem, da esurientem, da in ista solitudine peregrinantem, atque sitientem, & fontem æternæ Patriæ suspirantem, da talem, & scit, quid dicam*. Sic gratia immissâ suavitate, ac delectatione animum pertrahit, & potentissimâ, ac efficacissimâ suavitate voluntatem sibi subjicit, ut eleganter dixit D. *Bernardus serm.*61. *in Cantica*: *Stat Martyr tripudians, & triumphans totò licèt laceró corpore, & rimante latera ferrô, non modò fortiter, sed & alacriter sacrum è carne sua circumspicit ebullire cruorem*. Scilicet, *Non facit hoc stupor, sed amor: submittitur enim sensus, non amittitur*. Sic voluntas eò sanior, quò divinæ gratiæ subjectior.

88. Tandem ut omnis omninò asperitas vocis excidat ab Adversariorum animis, dignentur illi, ut par est, considerare duò: primum, quod dicit S. *Augustinus* lib.1. *contra duas Epist. Pelag.* cap.19. num.37. loquens de tractione, quâ Deus voluntatem trahit, quod nomen sacrum est, etsi libertati videatur invidiosum: cùm enim dixisset S. Doctor: *Quàm multi inimici Christi quotidiè subito Dei occultâ gratiâ trahuntur ad Christum*: statim subjungit: *Quod verbum si non ex Evangelio posuissem, quanta de me propter hoc iste dixisset; cum etiam nunc obluctetur non mihi, sed illi, qui clamat: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum. Non enim ait, duxerit, ut illic aliquo modo intelligamus præcedere voluntatem. Quis trahitur, si jam volebat? Et tamen nemo venit, nisi velit. Trahitur ergo miris modis, ut velit, ab illo, qui novit intus in ipsis hominum cordibus operari, non ut homines, quod fieri non potest, nolentes credant, sed ut volentes ex nolentibus fiant*. Tam sacrum est nomen illud, quod in Sacris Scripturis legitur, earumque auctoritate comprobatur. Velint etiam secundò Adversarii audire Theologos disputantes, non tamquam Grammatici, sed tanquam Theologi; neque enim nos cum Grammaticis de nominum potestate disputamus; sed cum Theologis de rerum divinarum veritate. Quod longè ante exortum *Jansenii* errorem sapienter monuerat *Magister Zumel* tom.2. *variar. disput.* ad 1. part. & 1. 2. disp.4. sect.2. conclus.1. dicens, *Perpendendum esse, nos loqui Theologicè, sicut Scho-*

lastici loqui solent: & idcirco non solùm oportet attendere ad grammaticalem vocabuli significationem; sed præcipuè ad Theologorum, & Catholicorum usum. Quod annotare libuit, ut animadvertant, easdem semper Thomistis esse voces, eosdemque perpetuos, sanos, & incontaminatos sensus vocum, & veritatum.

DUBIUM IV.

An argumenta contra physicam prædeterminationem sint lumine naturali solubilia?

1. NOn esset vera nostra sententia, si sufficienter non posset argumenta à ratione humana in oppositum solvere. Est patens signum veritatis, sicut & maxima Theologi Sapientis perfectio, dubitatorum solutio. Undè etsi tanti nominis gloriam nobis arrogare nec debeamus, nec possimus, quæ tamen Theologi sunt æmulari consentaneum est. Neque propterea in veritatis ostensionem tendimus; nam quæ supra omnem humanam cogitationem sunt, quis hominum ostendet? Aliud est manifestare humanarum rationum imbecillitatem; aliud arcana divini consilii (inter quæ concordiam creatæ libertatis cum efficaci Dei gratia computat fides nostra) pandere. Nec parùm, immò magnum videri debet, si aliundè exurgentes humani discursûs difficultates, nihil concludere, humanâ etiam ratione, licèt divinæ fidei lumine adjutâ; detegantur; cùm & sapientiæ Dei dignum fuerit elogium: *Scit versutias sermonum, & dissolutiones argumentorum* Sap.8. Igitur hoc maximè Theologum commendat, ut probat Divus *Thomas* 1.p. q.1. art.8. cujus est ex supernaturalibus principiis procedere. Absit autem ab eo, ut Syllogismis contortis de rebus divinis disputet, aut frivolis argumentis, vel potiùs vanis, invalidisque ratiunculis Theologicas quæstiones absolvat; sed est ipsi perutile hæc ipsa non ignorare; cùm non parùm ad perfectam Scripturarum, PP. & Conciliorum intelligentiam conferat, ne amphibologiis eludantur termini, & sic ratio erret, labatur, cœcutiat, hallucinetur: & quod magis est, ut præcipuorum nostræ fidei dogmatum non repugnantiam, majori, quâ fas est, claritate defendat. At si Theologia in omni sui inspectione artis ratiocinandi adjumenta desiderat, maximè dum in hac obscura, & difficillima de concordia libertatis cum gratia quæstione versatur. Quò enim investigatio pro modulo nostro concordiæ liberi arbitrii cum gratia sublimitate objecti præstantissima est, obscuritate nobis reconditâ, intelligentiâ difficilis, ac effatu prorsus inexplicabilis; eò magis sententiam nostram arduis Adversarii invadunt, humanis tamen, argumentis. Quot enim novos Cavillationum gyros, & Sophysmatum deflexus aliqui, etsi minùs docti, nobis non objiciunt? Qui potiùs luci tenebras, quàm veritatis lumen afferunt. Undè meritò cum *Tertulliano* lib. de anim. cap.18. hujusmodi argumenta vocari deberent tormenta crucian-

dæ

dæ simplicitatis, & suspendendæ veritatis; cùm solùm propter affectatam vocum, terminorum, & propositionum obscuritatem difficillima sint. Alii, & sapientiores, ad difficultatem quæstionis sine dubio maximam, ut nos fatemur, accedentes, destructionem libertatis ex nostra sententia arguunt, & efficacissimis, ut credunt, argumentis probare intendunt: & hoc tot modis conspicuis, tot exquisitis phrasibus, & figuris, pro maxima ingenii dexteritate inculcant, ut etiam à doctis, & exercitatis diversa esse argumenta videantur, cùm re vera unum sint, & uni, eidemque medio probativo nitantur, in quo anima, & efficacia argumenti adæquatè consistit.

2. Hinc non ex disputandi libidine, sed quia Tyronibus maximè utile, & fortè necessarium, dubium hoc excitandum credimus, ut nequid, quod sciamus, pro intelligentia tractatûs inquirendum restet: utque sciant plenè, quid senserint, dicantque Adversarii; & ne in retam salebrosa, sophismata ignorantes, mens ipsorum variis arguendi formis offuscata in circulos agitetur. Quare maximè observandum pro præsentis Dubii intelligentia, tripliciter, ut communiter docent nostri Thomistæ, argumenta posse solvi. Primò *probabiliter*, atque adeò *incertè*, & *inevidenter*. Secundò *certò*, sed non *evidenter*. Tertiò *evidenter*, quod potest stare dupliciter: primò ex evidentia fundamenti, quò probatur veritas, cui opponitur: secundò ex evidentia fallaciæ, & argumenti defectûs: quorum primum evidentiæ genus erit positivum; secundum verò negativum. Hòc positô, supponimus, quòd ex evidentia fundamenti nequit intelligentia humana argumenta solvere; cùm impossibile sit, ut tòties diximus, hujus concordiæ lumine naturali consequi Sacramentum, vel certò evidenter scire secretum. At cùm verum nequeat repugnare vero, nec possit esse sibi contrarium, argumenta evidenter solvere potest, tàm ex evidentia fallaciæ, quàm ex falsitate probationis, quæ nusquam convincere poterit, ut non habeatur, quid probabiliter responderi possit. Etenim licèt non sit via ad probandum evidenter possibilitatem, & existentiam hujus mysterii, datur tamen via ad argumentis respondendum. Non enim responsio requirit tantàm evidentiam, ac probatio. Sufficit ipsi, quòd vitium ostendat, vel quòd medium ab arguente assumptum minimè cogat intellectum ad ejus assensum, dum scit, ab ipso efficaci medio minimè probari posse, vel ut loquitur D. *Thomas* locò citatô, *dum manifestum est ipsi, probationes, quæ inducuntur, non esse demonstrationes, sed argumenta solubilia*. Ad investigandum ergo argumentorum defectus, & ut ea omnibus unico veluti obtutu contraria veritati manifestentur, sicque magis ad mysterium hoc capiendum apti efficiamur, hoc sequenti utilissimo Dubio viam sternimus, quod, quominùs comprehendere valemus, magis, ac magis Deum Optimum Maximum admiremur, incomprehensibilem ejus Majestatem, & nostræ mentis imbecillitatem confitentes.

§. I.

Utrùm à voluntate prædeterminata ad actum excludatur contrariis argumentis potestas ad omissionem?

3. Arguunt primò Adversarii, quòd voluntas prædeterminata ad actum non potest non agere; nam voluntas prædeterminata ad actum est impedita inevitabiliter ad non agendum: sed potentia inevitabiliter impedita ad non agendum non potest non negare: ergo voluntas prædeterminata ad actum non potest non agere. Consequentia est legitima; major certa; cùm prædeterminatio sit inevitabilis, quod Thomistæ minimè negant. Quòd autem prædeterminatio sit impedimentum, patet: nam illud dicimus alicujus exercitii impedimentum esse, cum quo tale exercitium nequit componi; nec enim aliò modò consensus excludit dissensum, & lux tenebras, quæ tamen vocantur oppositorum impedimenta: sed prædeterminatio actûs cum actu connexa est incompossibilis cum carentia actûs: ergo prædeterminatio impedit inevitabiliter voluntatem ad omissionem actûs. Minor probatur: Non potest ad actum impeditum potentia, quæ non potest non esse impedita impedimento inevitabili, ac sibi omninò necessariò: sed hòc modò impedita est ad non agere voluntas prædeterminata ad actum, eò quòd impedimentum prædeterminationis est illi omninò necessarium, ac prorsùs inevitabile, cùm à se prædeterminationem excutere nequaquam valeat: ergo voluntas prædeterminata non potest non agere, & simpliciter caret potestate ad non agendum. Cœtera constant, & majorem si ostendere putant, primò ab exemplo hominis ligati catenis, aut vinculis, quæ non potest rumpere, nec aliò quòvis modò se ab illis absolvere: de quo talibus constricto vinculis nullus dicet, habere potentiam ad liberè deambulandum: ergo nec in voluntate prædeterminata ulla manet potestas ad omittendum. Secundò: Ideò amor potestatem ad odium non tollit, quia licèt amor impediat odium, est tamen impedimentum à voluntate pro suo placito amovibile: ergo voluntas impedita per prædeterminationem, quam non potest pro suo dominio abjicere, omni caret ad omissionem potestate. Tertiò: Per aliquod impedimentum tolli potest libertas: sed non per aliud, quàm per illud, quod est inevitabile: ergo.

4. Tripliciter confirmatur propositum argumentum. Primò: Ut voluntas impedita ad non agendum possit non agere, necessarium est, quòd possit tollere impedimentum, vel cum illo conjungere carentiam actûs: sed voluntas prædeterminata neque potest auferre prædeterminationem, quæ est impedimentum omissionis, neque cum illa conjungere carentiam actûs: ergo voluntas prædeterminata non potest non agere. Probatur major; quia stante odio voluntas potens est proximè amare, potens est tollere odium: ergo. Secundò: Si amor esset inevitabilis, tolleret potentiam ad odium, & carentia odii esset necessaria, ut

ut constat in Beatis Deum necessariò amantibus: ergo prædeterminatio necessaria tollit potestatem non agendi; cùm non sit ipsa minùs incomponibilis cum omissione actûs, quàm amor cum odio. Antecedens probatur: quia tota libertas excludendi odium, cùm amamus, consistit in elicientia amoris, nec alia est libertas in omissione odii: ergo si in amore non esset libertas, sed amor esset necessarius, tolleret inevitabiliter libertatem. Tertiò: Voluntas prædeterminata ad actum non potest conjungere omissionem cum prædeterminatione; hoc enim ex terminis contradictionem implicat; nec illam à prædeterminatione dividere: nam qui non potest tollere, vel impedire prædeterminationem, non potest omissionem à prædeterminatione dividere: sed voluntas nec tollere, nec impedire valet prædeterminationem: ergo ab illa omissionem nequit dividere: ergo nulla est potestas ad omissionem. Hæc consequentia constat, quia omissio actûs nequit esse, nisi vel conjuncta cum prædeterminatione, vel à prædeterminatione separata: ergo si nec habet potestatem, ut illam conjungat cum prædeterminatione, nec ut omissionem à prædeterminatione dividat, nullam habet potestatem ad omissionem.

5. Hoc argumentum, quod dicunt invictum, nescio quid novi afferat. Est enim illud, ut video, quod semper contra veritatem mysterii opponit humana ratio; est dicere: hæc est ratio, propterquam hæc quæstio difficillima omnibus est: sicut est illud de identitate inter se extremorum, si semel idem sunt tertio, quod opponit semper ratio naturalis ineffabili Trinitati: & sicut est illud de mutabilitate Dei, quod opponit concordiæ utriusque perfectionis, immutabilitatis, & libertatis. His, & hujusmodi si humana mens succumbit, errat. Et quidem erravit *Pelagius*, qui indè convictus fuit, ut negaret gratiam efficaciter adjuvantem voluntatem ad actionem. Constat hoc ex pluribus ejusdem locis, quæ sibi objiciens, tangit S. *Augustinus*: & ex gestis contra eumdem *Pelagium* in Concilio *Diospolitano*, ubi inter ab eodem asserta, octavo loco legitur: *Quòd gratia Dei non ad singulos actus detur, sed in libero arbitrio sit, & in lege, atque doctrina. Et non quòd Dei gratia secundum merita nostra detur, & propterea ipsa gratia in hominis sit posita voluntate, sive dignus fiat, sive indignus*. Et 12. *Quòd non sit liberum arbitrium, si indigeat auxilio Dei, quoniam propriam voluntatem habeat unusquisque, aut facere aliquid, aut non facere*. Et 13. *Quòd victoria nostra ex Dei non sit adjutorio; sed ex libero arbitrio*; quæ omnia, in hac *Pelagio* verè miserabili Synodo (quam ita, quia dolum non vidit, vocavit S. *Hieronymus* Epist. 79.) anathematizare, condemnare coactus fuit. Constatque ex libello confessionis fidei, quem *Zosimo* porrexit, ubi confitetur, quid expressè censeat: *Liberum sic esse confitemur arbitrium; ut dicamus nos semper Dei indigere auxilio*. Ex hac enim indigentia alterius auxilii efficacis distincti ab eo, quo sufficienter proximè adjuvatur possibilitas, interebat destructionem arbitrii; quod sanè nihil aliud esse videtur, quàm concessâ necessitate auxilii sufficientis, negare indigentiam alterius auxilii efficacis non existentis

ſtentis in noſtra poteſtate. Ita argumentum nobis oppoſitum ex indigentia alterius auxilii diſtincti à ſufficiente, & actum infallibiliter inferentis, quod eſt auxilium naturâ ſuâ efficax, & ſupponens ſufficientiam proximè, & adæquatè conſtitutam, eamdem liberi arbitrii deſtructionem, conabitur demonſtrare, ſi illi ſuccumbamus. Quod dictum à me eſto; non quòd Catholicos nobis contrarios cùm à fide errantibus confundam; abſit hoc: ſed ut meminerint, quàm facilè humana ratio, dum de ſupernaturalibus naturaliter diſſerit, deficiat. Cujus rei ergò, quæ ſequuntur, etiam offeram, & ſine ullius injuria accipi volo; at ſi non allequar, ut non dictum haberi volo; modò allequar finem; id eſt, humanæ mentis ablegare cavillos in veritatis obſequium: quod nullatenus adverſatur modeſtiæ, & charitati.

6. Præterea, negatò ut non neceſſario ad exiſtentiam actûs liberi hoc auxilio efficaci ſupponente poteſtatem, & voluntatem applicante ad exercitium, ſequitur inevitabiliter, quòd ſemel collatâ à Deo poteſtate, voluntati noſtræ cuncta derelicta ſunt: & hoc eſt, quod unicè ad ſuum dogma exigebat *Pelagius*, teſte D. *Hieronymo*: undè & dicebat Deo: *Dediſti mihi poteſtatem arbitrii, quid te iterum ingeris de meo actu?* Et rurſus: *Deſtruitur voluntas, quæ alterius ope indiget, ac per hoc, vel utor poteſtate mihi traditâ, aut ſi alterius ope indigeo, libertas in me deſtruetur*: ergo argumentum hoc non eſt aptum ad tuendam undique fidem. Etenim ſi quid præter, & ultra auxilium conferens poteſtatem, requiritur ad exiſtentiam actûs, eſt ſanè concurſus ſimultaneus: at negantes concurſum auxilii prædeterminantis, hunc conſequenter aſſerunt noſtræ voluntati eſſe derelictum, quia exiſtit ex noſtra determinatione, & dominio: ergo tueri, & aſſerere debent noſtræ voluntati cuncta eſſe derelicta, ſemel collatâ boni operis poteſtate.

7. Tertiò ſequitur, omnia, quibus Deus nos adjuvat ad benè operandum, ita eſſe indifferentia, ut nos illa poſſimus vertere in malum, ex quo intulit *Pelagius*, *in bono opere ſoli homini deberi laudem*; quam conſequentiam non negavit eſſe legitimam *Auguſtinus*, immò aſſeruit lib. de gratia *Chriſti* cap. 17. illis verbis: *Cùm enim vellet oſtendere, quarè noſtrum ſit, quia hæc, inquit, omnia vertere in malum poſſumus.* Quomodò ergo doctrinâ argumenti admiſſâ, impugnari poterit ipſe *Pelagius*, ſive ex hac parte veritas tueri?

8. Quartò ſequitur, ubi primùm fuerit homo conſtitutus in ſua libertate per auxilium ſufficiens, jam gratiâ Dei non indigere ad ſalutariter operandum; nec enim alio eget, quàm concurſu ſimultaneo. Hic non eſt nova gratia à præcedente diſtincta, quia gratiam ſuam poteſt Deus negare, quando non eſt cum alia priori per ſe connexa: ſicut non eſt per ſe connexus concurſus ſimultaneus cum auxilio ſufficienti, & concurſum ſimultaneum Deus negare non poteſt. Quod totum eſt magnum inconveniens, quod reprobari videtur à Concilio *Tridentino* ſeſſ. 6. de juſtificatione cap. 5. illis verbis: *Neque tamen ſine gratia Dei movere ſe ad juſtitiam coram illo liberâ ſuâ voluntate poſſit*. Ubi poſt collatam libertatem requirit aliam gratiam, ut poſſit conſequenter ſe mo-

movere; nempè quia ultra auxilium dans potestatem, & libertatem ad se movendum coram Deo ad justitiam, aliud requiritur auxilium dans potestatem consequentem, & conjungens voluntatem cum actu salutari, cùm suppositâ libertate hæc sola potestas desideretur ad actum. Non enim solùm execrabile fuit dogma *Pelagii*, quòd in primo suæ hæresis statu non constituerit adjutorium possibilitatis in subministratione virtutis Spiritûs Sancti, asserens, naturam humanam tantùm valere, ut suis viribus, semel in origine suæ creationis acceptis, posset per liberum arbitrium (nihilo ulteriùs adjuvante Creatoris gratia) domare, & extinguere omnes cupiditates; sed etiam erravit in eo, quòd actionem, & voluntatem divino auxilio ad singulos actus non adjuvari credidit; utrumque errorem ex diversis inferens principiis. Intulit primum quasi ita arguens: *Liberum arbitrium non fuit originali vulnere læsum*: quod antecedens ipsi verissimum erat: (docuit enim ille, quòd peccatum *Adami*, ipsum solùm læserit, & non genus humanum, quod fuit ipsi secundum objectum in Concilio *Diospolitano*:) *Ergo cùm forte, & firmum sit, sufficit, quòd per gratiam Dei sciamus, quid facere debeamus, & diligere, ut faciamus*. Secundum intulit ex libertate arbitrii, nempè non esse liberum arbitrium, si Dei indigeat auxilio, ac si argueret: *In propria voluntate habet unusquisque facere aliquid, vel non facere: ergo victoria nostra non est ex Dei adjutorio, sed ex libero arbitrio*. Ergo quòd pro tunc negaverit verum auxilium possibilitatis, quod esset per subministrationem virtutis Spiritûs Sancti, non fuit quia hoc auxilium, crederet, debere esse nostræ voluntatis arbitrio subjectum: nec enim ipsum latuit, posse non esse nobis liberum, nec in nostra potestate:. sed quia credidit, tantas (id est magnas) esse naturæ vires, quas extollendo præcipitabat, ut dixit *Augustinus* de gratia *Christi* cap. 27. Quarè solùm negavit verum adjutorium voluntatis, & actionis ex libertatis conceptu, ex eo quòd non esset liberum arbitrium, si Dei indigeret auxilio: ergo dum argumentum intendit excludere Dei auxilium non existens in nostra potestate, eamdem liberi arbitrii destructionem ex eodem principio incautè conatur demonstrare.

9. Ad solutionem argumenti descendendo, ipsius inefficaciam ostendunt primò exempla sæpius allata. Nam de arbore prædeterminata ad emittendos flores, dicimus posse impediri à causa naturali non valente prædeterminationem tollere, & de causa naturali prædeterminata ad non impediendum, quin arbor floreat, verissimè dicitur, quòd valet impedire floritionem. Cujus ratio non est alia, nisi quia prædeterminatio, licèt potentiam determinet, non tamen virtutem causæ removet; quia agens subjectum juxta suum modum determinat, nec potentiam destruit, quam præsupponit, sed perficit reducendo de potentia ad actum. Quæ ratio eâdem efficaciâ procedit de concursu, quo Deus hominis adjuvat voluntatem, immo & urgentiori de causa; nam libertas cùm sit perfectio simpliciter simplex, in Deo continetur formaliter, secus tamen contingentia. Si ergo Deus propterea quòd actionem naturalem continet contingentem, illam per suum concursum non destruit, sed

cau-

causat in actione agentis naturalis; nulla potest esse ratio, quare per efficaciam sui concursûs libertatem auferat ab actione voluntatis.

10. Efficaciùs secundò instatur argumentum in actu prædefinito, scito à Deo, in peccato permisso, in actu libero voluntatis, & in præcepto mortis *Christi* Domini, ad quos omnes datur in libero arbitrio vera potestas, quin impedibilis sit a voluntate Dei prædefinitio, scientia, permissio, libertas, sicut à voluntate *Christi* Domini præceptum. Poterit ergo & consensus esse liber, licèt liberum non sit voluntati prædeterminari, vel non prædeterminari, impedire, vel non impedire adjutorium efficax Dei. Etenim si potestas impediendi consensum non est potestas impediendi prædefinitionem, seu decretum efficax Dei de ejus existentia: cur potestas impediendi consensum erit potestas impediendi prædeterminationem consensûs? Assignent nobis rationem, quæ probans primum, non æquè suadeat secundum; non enim minùs consensus est terminus essentialiter connexus cum decreto: ergo si potestas impediendi prædeterminationem non est potestas impediendi decretum, cur, amabò, potestas impediendi consensum erit potestas impediendi prædeterminationem? Utrobique enim essentialis illa connexio est cum consensu libero: ideòque argumentari nequit ex connexione hujus negatio libertatis, quia terminus est connexionis.

11. Sed omnia objectionis capita expendamus. Pro cujus intelligentia accuratè notandum, impedimenta omissionis, vel actûs alia esse intrinseca, alia extrinseca; alia destruentia potestatem ad utrumlibet; alia verò præcisè removentia, vel actum, vel omissionem. Intrinseca dicuntur illa, quæ ab aliquo principio intrinseco promanant, ut judicium convenientiam objecti sine indifferentia proponens, & debilitas membrorum ad motum ex ægritudine proveniens. Extrinseca impedimenta illa sunt, quæ à principiis extrinsecis ortum habent, ut cùm impeditur quis deambulare per plateam, quia detinetur in carcere, aut vinculis insolubilibus ligatur. Impedimenta, quæ potestatem ad utrumlibet auferunt, illa dicuntur, quæ vel ab intrinseco, vel ab extrinseco ita potestatem ligant, ut nullum exercitium relinquant in arbitrio, sed potestatem ita antecedenter determinant, ut per modum naturæ agat, vel per modum naturæ cesset ab opere, ut accidit voluntati judicio determinato præventæ, & homini compedibus detento, aut funibus ligato, quos nec rumpere valet, nec solvere: & hæc dicuntur impedimenta actûs primi, seu potestatis ad actum, & omissionem: ac dum his afficitur potentia, nullum in ipsa est exercitium liberum. Impedimenta denique actûs, vel omissionis illa sunt, quæ supponunt plenam ad utrumlibet potestatem, & illam juxta suum modum ad aliquod libertatis extremum determinant, v. g. ad actum, seu exercitium positivum. Verùm hæc potiori ratione expedimenta dici deberent potestatis, quia illam à potentialitatis vinculo expediunt, & ad liberum exercitium reducunt, tametsi inquantùm voluntatem determinant ad actum, ratione ejusdem actûs reddant omissionem consequenter impossibilem.

12. Quò positò ad argumentum respondetur negando antecedens; ad

ad probationem, vel negetur, prædeterminationem esse impedimentum verè, & propriè omissionis, etsi cum illa sit incomponibilis, cùm potius sit potentiæ expedimentum, potentialitatis vincula solvens, & tollens suspensionem: neque consensus propriè dicitur impedimentum dissensûs, etsi cum illo sit incompossibilis; ut rectè observat M. *Bolivar* de provident. Dei, §.3. num. 31. dicens: *An autem impradeterminatus debeat dici impeditus ad actum, necnè? Potest esse quæstio fortè de nomine; mihi videtur dicendum, non esse impeditum: quia carentia prædeterminationis non excludit potentiam ad actum, nec ratione sui excludit actum, cui immediatè non opponitur; & licèt inferat exclusionem, & carentiam actûs, infert illam à creatura liberè, & imputabilitèr ponendam: impedire autem aliquem actum est excludere potentiam ad actum, vel inferre exclusionem, & carentiam ab altero liberè non ponendam.* Vel, ne contentio sit de voce, distinguatur major: est impedimentum, quia reducens ad exercitium, & extremum alterum libertatis, conc. maj. est alterius generis impedimentum, neg. maj. Vel aliter: est impedimentum præcisè omissionis, conc. maj. est impedimentum potestatis ad omissionem, neg. maj. Physica enim prædeterminatio, cùm superveniat potestati adæquatè constitutæ, subordinat quidem potentiam Deo in ipso libertatis exercitio; cœterùm non magis obstat libertati, quàm ipse actus liber, quia provenit à potestate Dei, in qua magis, quàm in nobis libertas nostra continetur; unde operatur in nobis juxta libertatem nostram. Nec officit, quòd ipsa sit infallibilis, & inimpedibilis, ex hoc enim solùm sequitur, quòd actus infallibiliter erit. Estne contraria infallibilitas libertati? Non credo, quemquam dicturum. Immò inde illi consentanea evidenti ratione probatur, quòd infallibilis veritas liberi actûs sine libertate esse non potest. Consequenter ad hæc distinguo minorem: Potentia infallibiliter impedita ad non agendum, non potest non agere, si sit impedita impedimento verè, & propriè tali, vel impedimento actus primi, & potestatis, conc. min. Si impedimentum non sit verè, & propriè tale, sed solùm se tenens ex parte actûs secundi, supponens proindè totam libertatis constitutionem, neg. min. & conseq. Hic maximè animadverte, lector, me non admittere vocem illam *inevitabiliter* in argumento expressam, quam fateor apud aliquos minus exactè in hac parte loquentes aliquando inveniri. Impropriissima est, & ejus rigor à nostra, communique nostrorum sententia omnino alienus; ut optimè notavit sapientissims ille M. Fr. *Hieronymus Perez*, quem Eminentiss. Card. *Cienfuegos* summis laudibus prosequitur in Vita S. *Francisci à Borgia* lib. 5. cap. 6. §. 1. Egregius ergo iste ex Redemptorum Ordine B. Virginis de *Mercede*, S. *Thomæ* discipulus, à quo primùm Magistro sapientiam ebibisse *Societatem Jesu*, laudatus Eminentiss. ibi aperto ore prædicat; quod etiam in laudem, & gloriam FF. *Prædicatorum*, & æternum decus scribit *Sacchinus* lib. 7. num. 92. PP. Societatis Vallisoleti (& alibi) usque ad annum 1563. sub Patribus S. *Dominici* Theologiæ operam dabant: hic in Commentariis ad 1. p. q. 22. art. 4. §. *Tertium dubium*, verissimè æquè, ac

ac brevissimè remotam monet à sententiis nostris vocem illam *inevitabilis eventus*, seu *inevitabiliter evenire*. Et quidem causa est manifesta; quia *inevitabile* fatalem significat necessitatem præoccupantem exercitium libertatis. Unde eventus, qui præter libertatem nostram accidat, quemque coarctantem libertatem nostram patiamur; hâc ratione erit inevitabilis, inducetque necessitatem antecedentem. Non sic se habet physica prædeterminatio; nam ipsa præter libertatem nostram non est; cùm ideò sit, ut per liberum exercitium perficiatur libertas. Undè & actus ejusdem præmotionis sine libertate nostra nec est, nec potest esse. Ideoque tota necessitas est consequens; consistit enim in ipsa actione libera, quæ infallibili quidem veritate sequitur Dei motionem; nulla tamen causæ, aut voluntatis necessitate. Et ideò S. *Thomas* 1. 2. q. 112. art. 3. in corp. utitur voce *infallibiliter*, de hac ipsa re agens; *habet necessitatem ad id ad quod ordinatur à Deo, non quidem coactionis, sed infallibilitatis, quia intentio Dei deficere non potest*: numquam verò dixit *inevitabiliter*. Itaque termini *infallibile*, & *infallibiliter* in his materiis propriissimi sunt; *inevitabile* verò, & *inevitabiliter* impropriissimi. Quod notandum credidi, ut omnis amoveatur perniciosa hallucinatio, & animadvertatur, doctrinam istam non novam, sed veterem, & concertationibus istis antiquiorem in Schola nostra esse, animadversam ab Auctore illo ipsis PP. Societatis probatissimo.

13. Ad primam probationem illius majoris nulla est paritas: nam vincula, à quibus se homo nequit expedire, impedimentum afferunt non qualecumque, sed potestatis, & actûs primi: unde non dant aliquod libertatis exercitium; immò quies hominis ligati non solùm non est libera, sed plerumque violenta: nam contra voluntatem hominis à suo dominio subtrahunt vincula potentiam loco motivam; potestas autem libera ad ambulandum requirit pro constitutivo, quòd potentia loco motiva, & membra, quibus exerceri debet motus, subjecta sint dominio voluntatis, quod dominium vincula impediunt. Quarè impediunt per se, primò, & directè potestatem, mediatè verò, & indirectè exercitium libertatis. At verò physica prædeterminatio nullum principium constitutivum libertatis extrahit à debito usu liberi arbitrii, sed omnia illa præsupponit, scilicet auxilium sufficiens, & judicium indifferens, quibus suppositis, ipsa superveniens fortiter Deo subjicit arbitrium, & suaviter voluntatem juxta suum modum in actum determinat. Et sanè, quòd nulla sit paritas, perspicuum erit observanti, prædeterminationem non immediatè opponi omissioni, sed mediante actu elicito à voluntate prædeterminata: ex quo fit, quòd prædeterminatio non tollit à voluntate rationem voluntarii liberi in omissione, cùm sequatur ista ex actu voluntario, ac voluntariè, liberè elicito. Sic D. *Paulus* Actor. 20. *Alligatus spiritu ibat in Jerusalem*: quia nempe gratia efficax voluntatem determinando, agebat ipsum, ut prædicatione Evangelii impleret ministerium suum. Sic & Deus *Israelitarum* corda adduxit, ut *Davidem* Regem constituerent: *Numquid*, dicit *Augustinus* de correp. & grat. cap. 14. *corporalibus ullis vinculis alligavit? Intus egit, corda tenuit*,

nuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ipse in illis operatus est, traxit. Et rationem assignat, *quia Deus magis habet in potestate sua voluntates hominum, quàm ipsi suas*. Hæc ergo gratiæ vincula non libertatem destruunt, sed perficiunt. Sunt efficacia; sed ut inquit *Augustinus* Epist. 39. *Non sunt dura, quia dulcissima; nec mollia, quia firmissima*. E contra verò corporalia vincula non solùm auferunt rationem liberi ab omissione deambulationis, sed etiam rationem voluntarii, cùm plerumque concatenatio violenta sit, & à principio extrinseco, passo positivè resistente: & cùm voluntarium vel sit genus, vel fundamentum libertatis, illò sublatô, non potest manere libertas. Quid ergo mirùm, si vincula ista libertatem auferant? Quid rursus mirùm, si ab impedimento vinculorum ad expedimentum prædeterminationis nulla à Thomistis agnoscatur paritas? Maximè cùm ligamen non solùm extrahat membra à dominio voluntatis, verùm & auferat judicium, quô motus possit proponi, ut conveniens, ut hic, & nunc practicè possibilis.

14. Secunda probatio non majori dissolutione eget. Ratio illa est sufficiens, non tamen adæquata. Stat enim libertas amoris, non solùm, quia vitari potest, sed quia cum prædeterminatione nobis non libera, & ipsum infallibiliter inferente; ac subindè in existendo, & ut *quod* necessaria, remanet expedita potestas ad omissionem amoris. Stat enim, quòd sit in potestate voluntatis omissio amoris, quin possit ad non esse prædeterminationis, quæ solùm existit pro nutu Dei. Et ex hoc ipso ad tertium dicimus: si id, quod est non liberum voluntati, & illi necessarium in existendo, quia illius dominio non subditur quoad existentiam, liberum sit *ut quo*, quia est activa reductio, & subordinatio potentiæ liberæ, illam juxta suum modum determinans ad proprium exercitium libertatis, qualem Thomistæ prædeterminationem autumant, id, inquam, libertatem minimè destruit, sed fovet potius, & perficit. Quid autem queritur quô aptius mediō possit tolli libertas, quàm physica prædeterminatione?

15. Pro tuenda salute multorum, & quorumdam etiam perversis sensibus corrigendis, respondeo, quòd jam aliàs monui, maximum fuisse inter *Pelagium*, & *Calvinum* discrimen, etsi fortissimè assenserint huic propositioni: *Gratia per se efficax tollit libertatem*. Etenim *Pelagius* in ultimo suæ hæreseos statu, admisso auxilio sufficiente, quô Deus adjuvat possibilitatem boni operis, & auxiliis gratiæ moraliter attrahentis per cogitationes repræsentantes convenientiam præmiorum, quæ Deus benè agentibus pollicetur, & incommoda pœnarum, quas comminatur; his, inquam, admissis, quibus arbitrium credidit constitui proximè potens ad actum, & omissionem, auxilium illis superadditum, & inconjungibile cum malo opere negavit, quia per illud putavit destrui libertatem. In quo turpiter erravit ipse, ut adversus illius nefariam hæresim superiùs annotavimus. *Calvinus* verò, quem malitia illius consequentiæ videtur non latuisse, ut gratiâ efficaci libertatem destrui defenderet, duos alios præsupposuit errores, ex quibus pri-

inum posset suadere apparenter. Primus talis erat: *Auxilium prævenientis gratiæ, quo Deus facit, vos facere, est ita movens efficaciter voluntatem, ut nullum sit aliud excitans moraliter, seu moraliter etiam attrahens*. Ita ille lib. 2. Instit. cap. 3. §. 10. lib. de grat. & liber. arbitr. cap. 11. Secundus: *Omne auxilium, prout venit à Deo, efficax est, & nullum tantùm sufficiens*: qui errores damnati sunt à Concilio *Tridentino* sess. 6. de justificat. cap. 5. Ex quibus liberi arbitrii destructionem arguebat, conclusionem inferens hæreticam ex præmissis ab Ecclesia Catholica reprobatis. Hoc totum semper Schola Thomistica detestata est: hoc semper exhorruit, & in suis scriptis positivè condemnat. Ut Thomistæ *Pelagium* debellent, negant, stantibus auxilio dante potestatem, & judicio indifferente, posse auferri libertatem per auxilium infallibiliter connexum: unde consequenter negant consequentiam *Pelagii*, quam pessimam, & damnabilem confitentur. Negant similiter præmissas, seu positiones relatas, vel caduca *Calvini* consequentiæ fundamenta, unde ejusdem consequentia ruit; atque asserunt, quòd posito auxilio dante potestatem, quod debet esse indifferens, & stante judicio indifferente, voluntas non potest necessitari antecedenter, quæ sola necessitas destruit liberum arbitrium. Hoc sat nobis est, & hoc sat etiam semper erit ad utriusque errorem falsitatis arguendum, sicut & manifestæ falsitatis, & pessimæ calumniæ omnes, qui hanc Thomisticam prædeterminationem cum prædeterminatione *Calvini* totiès ab Ecclesia, ut destructiva libertatis anathematizata, confundere velint; & contra *Jansenistas* omnes, qui hanc *Calvini* hæresim clanculo velamento occultatam disseminare pergunt.

16. Ad primam confirmationem dicimus, requisisse *Pelagium* ad salvandam libertatem liberi arbitrii, talia esse constitutiva potestatis liberæ, quæ nos possimus vertere in malum. Ex quo intulit, nostrum esse, quòd benè agimus, non Dei, nisi quatenùs contulit benè agendi potestatem, quâ datâ, omnia esse nostræ voluntati derelicta; quod non arbitror, nec usquam credam, dici ab Auctoribus nobis in hac parte contrariis. Verùm id probare videtur, si quid probat hæc confirmatio, quâ contenditur, requiri ad salvandam potestatem liberam talem potentiam, quæ positis omnibus quomodolibet requisitis ad agendum valeat cum illis omissionem conjungere, quod est posse nos omnia vertere in malum. Quarè nego suppositum majoris: non enim motio Dei est impedimentum, sed expedimentum, ut dictum est. Nec necessarium est ad libertatem Deo subjectam, quòd cum ejusdem motione possit voluntas conjungere carentiam actus, sed quod possit carentiam actûs ponere; nam non habet libertatem supra actûs Dei, sed supra suos. Sicut autem quòd stante odio, non possit amare, non importat impotentiam antecedentem, sed consequentem; ita quòd stante præmotione ad actum non possit cum illa componere negationem actûs, non probat impotentiam antecedentem, sed consequentem, consistentem formaliter in ipso actu, licèt illatam infallibiliter ex motione Dei. Cœterùm jam diximus, libertatem

tatem non tolli per antecedentem infallibilitatem, sed per antecedentem necessitatem.

17. Ab secundam confirmationem fatemur, quòd si amor esset necessarius, potentia illius elicitiva non esset libera; nec enim à potentia libera, ut libera, egredi valet actus necessarius; quod non minùs repugnat, quàm quòd sit ab intellectu volitio, vel à voluntate intellectio. Ut autem potentia de se libera libertatem amittat, necessarium est, ut deficiat aliquod principium constitutivum potestatis liberæ. Sic Beati propterea Deum necessariò amant, quia illum sibi proponunt amandum, non quidem per judicium indifferenter repræsentans convenientiam objecti, quo judicio constituitur potestas libera, sed per judicium omninò determinatum de convenientia objecti rapientis propterea in sui amorem voluntatem, quo excluditur judicium indifferens libertatis constitutivum, & impossibile redditur. Sic & unio hypostatica est incomponibilis in *Christo* Domino cum libertate peccandi; quia repugnat cum potestate ad peccandum; cùm suppositum Divinum constituat posse *ut quod* ad omnes actiones humanitatis unitæ, reddatque humanitatem infinitè sanctam. At physica prædeterminatio non se tenet ex parte actûs primi, sed supervenit potestati liberæ simpliciter, & adæquatè constitutæ; non destruit, sed complet auxilium sufficiens, & componitur cum judicio indifferenti: undè licèt tollat indifferentiam suspensionis, rumpatque vincula potentialitatis, indifferentiam tamen potestatis, & dominii creati minimè aufert.

18. Ad tertiam, quam subjiciunt confirmationem, respondetur; quòd sicut actus liber voluntatis creatæ pendet à Deo, & à voluntate, ita destructio illius, sive omissio ab iisdem causis dependet; sed à Deo ut à causa prima in efficiendo; à voluntate autem humana, ut à causa in hoc genere secunda. Itaque sive agat, sive omittat voluntas nostra, semper est sub dominio Dei, ac liberè actum ponit, & liberè omittit. Neque ad hoc requiritur, quòd possit conjungere omissionem actûs cum prædeterminatione ad actum; aut actum cum negatione prædeterminationis. Hoc enim non esset solùm agere, aut omittere; sed etiam id primâ, & independenti libertate facere. Cujus ratio est; quia prædeterminatio ad actum non est formalis exclusio omissionis, sed est principium infallibilis illationis actûs excludentis formaliter omissionem. Cùm autem antecedens infallibilitas non sit antecedens necessitas, sequitur, quòd tota necessitatis ratio sit consequens. Similiter in omissionibus, licèt subtractio præmotionis inferat omissionem infallibiliter; ratio tamen formalis, quarè hìc & nunc repugnat actus, non est quia deficit motio; sed quia adest omissio: & inde similiter impotentia actûs est consequens. Uno verbo: ad libertatem nostram non pertinet dividere, aut non dividere actum à prædeterminatione, sive à negatione ejus, aut componere, sive non componere omissionem cum eadem, aut cum negatione ejusdem; sed tantùm est libertatis nostræ posse ponere actum, aut illum omittere, quem si ponat, erit in re cum præmotione compositus; si omittat, erit omissio à præmotione divisa, divisione facien-

cienda à Deo. Sicut ad libertatem obedientiæ *Christi* circa mortem, non pertinet componere, aut dividere mortem à præcepto, aut ejus negatione, sed admittere, aut non admittere mortem; quam si admittat, erit in re conjuncta cum prævio præcepto; si verò omittat, erit in re ab illo divisa mortis negatio, divisione quidem facienda, non à voluntate humana *Christi*, sed à voluntate Dei: hoc enim est proprium secundæ libertatis impeccabilis; sicut illud est proprium absolutè secundæ libertatis, etiam peccabilis.

19. Quia verò diximus, voluntatem nostram, etiam omittendo esse dependentem à Deo, & sub ejus dominio, operæ pretium erit id paulò ampliùs explicare, ne quisquam putet, æquè esse causam omissionum nostrarum negationem prævii concursùs, ac est causa actuum ejusdem concursûs præventio. Quarè maximè observandum, quòd semper est falsa in sensu rigoroso, & formali hæc propositio: *Ideò non existit actus liber, quia Deus non concurrit præviè*; quamquam bona illatio sit; *Deus non concurrit præviè: ergo non existit actus liber*. Est autem vera in prædicto formali sensu: *Ideò non existit actus liber, quia liberum arbitrium defectuosum est, & deficit à perfectione operandi*: nam quod accidit creaturæ secundùm defectum, nullo modo reducitur in Deum, sed omninò in non esse creaturæ, tanquam in primam radicem, & principium. Quarè licèt creatura omittens subdita sit Deo, non tamen subjicitur Deo formaliter per ipsam omissionem; non enim habet ex Deo, quòd omittat, sed ex se. Quod evidenter deducitur ex doctrina Divi *Thomæ* superiùs tradita Disput. 3. Dub. 1. §. 1. num. 1. juxta quam subjectio physica creaturæ consistit in participatione Divinæ bonitatis; per negationem autem nihil est nobis participationis hujusmodi; quinimmò est negatio actionis Dei, per quam ipsam participamus. Manet tamen creatura omittens subjecta Deo triplici subjectione, quam ibidem explicuimus; scilicèt secundùm legem, aut morale dominium, sub quo semper est constituta, licèt à lege deficiat: secundùm providentiam; quia etiam omissiones à Divina Providentia ordinantur in finem: secundùm actionem; quia potest Deus pro suo dominio liberum arbitrium movere, aut non movere: nimirùm quòd Deus nolit voluntate consequenti, hic & nunc creaturam sibi per actionem subjicere, aut subordinare, est etiam exercitium dominii physici Dei. Quòd verò non subjiciatur Deo per actionem, non est ex Deo, sed ex ipsa creatura; nam ideò non subjicitur, quia ex se habet non subjici: & ideò Deus illam sibi non subordinat, quia non vult tollere à creatura, quod illa habet ex se. Et dominium physicum circa creaturam, in quantùm operativam, consistit in eo, quòd Deus pro arbitrio suo potest illud tollere, aut non tollere, quod ex se habet creatura; nempè, illud deficere: seu, ut propriùs loquamur, potest ponere, aut non ponere in creatura participationem sui, quam ex se creatura non habet, dando, aut negando indebitum concursum; id est, non conferendo, quod ex sua bonitate confert, quia vult, & Dominus est: & in hoc dominium physicum ejus supra actiones creaturarum consistit.

20. Con-

20. Consonat hæc doctrina apprimè Theologicis veritatibus, secundùm quas Deus neminem deserit, nisi priùs deseratur. Dum enim quis omittit facere, quod tenetur, ut resistere tentationibus, deficit; at defectus incipit ex ipso, nullo modo ex Deo. Poterat quidem Deus etiam deserentem non deserere, & efficaci gratiâ juvare; propter quod diximus suprà num. 16. divisionem gratiæ efficacis semper esse faciendam à Deo: & hæc est ratio dominii ejus; nam pro absoluta arbitrii sui ratione juvat, aut non juvat deserentem. Si tamen non juvat, omissio deserentis nullâ causalitatis ratione reducitur in subtractionem adjutorii, sed omninò in liberum arbitrium deficiens, ut eleganter dixit *Augustinus* Enarrat in *Psal.* 145. *Appropinqua, incipe desiderare, incipe quærere, & agnoscere eum, à quo factus es. Non enim deseret opus suum, si ab opere suo non deseratur.* Et in *Psal.* 26. Enarr. 2. *Tu adjuvas quem condidisti, tu non deseris qui creasti.* Undè egregiè S. *Thomas* 1.2.q.112. art.3. ad 2. *Dicendum*, ait, *quòd defectûs gratiæ prima causa est ex nobis; sed collationis gratiæ prima causa est à Deo, secundùm illud Oseæ* 13. *Perditio tua ex te Israel, tantummodò in me auxilium tuum.* Et Auctor lib. de vocatione Gentium lib.2. cap.26. *De sua habens mutabilitate si deficit; de gratiæ opitulatione si proficit.* His immorari opportunum duxi; est enim doctrina hæc ad rectam intelligentiam tractationum de gratia, & libero arbitrio admodum necessaria, & ad solvendum plurima argumenta satis difficilia.

§. II.

An prædeterminatio excludenda sit ex eo, quòd potestas ad omissionem non sit potestas ad non esse prædeterminationis?

21. Adhuc insurgunt Adversarii, ut probent, quòd si non est in libero arbitrio potestas ad non esse prædeterminationis, nec est potestas ad omissionem. Primò sic: qui non potest facere, quòd hìc, & nunc non sit impossibilis omissio, non habet potestatem ad ponendam omissionem: sed qui facere non potest, ne sit prædeterminatio actûs, non potest facere, ut hic, & nunc non sit impossibilis omissio, quam prædeterminatio impossibilem reddit: ergo qui non potest facere, ut non sit prædeterminatio, non est potens ad omissionem. Secundò: non est potens ad omissionem actûs, qui non est potens facere, ne actus fuerit, aut sit infallibiliter futurus: sed qui non est potens facere, ne existat prædefinitio, non potest facere, ne actus fuerit, aut sit infallibiliter futurus, quia infallibilis futuritio actûs in prædefinitione consistit: ergo idem quod priùs. Tertiò: qui potest tollere actum, cum quo prædeterminatio, seu prædefinitio connectitur, potest etiam prædeterminationem, seu prædefinitionem vel impedire, vel destruere: sicut qui posset tollere possibilitatem creaturarum, posset quoque destruere omnipoten-

tentiam: & si posset aliquis destruere filiationem, posset etiam paternitatem destruere; evidens namque est hoc principium, quòd libertas impediendi terminum alicujus connexionis, est libertas impediendi ejusdem connexionis fundamentum: sed qui potens est ad omissionem, seu non esse actûs, potens est tollere actum, cum quo prædeterminatio, aut prædefinitio connectitur: ergo & poterit tollere prædeterminationem.

22. Si dicatur, potentiam ad omissionem, sive ad non esse actûs prædeterminati, qui est terminus illius necessariæ connexionis, esse potentiam secundam, non primam, de qua solùm vera est major assumpta, non tamen de potentia agentis Deo subordinati in omnibus suis exercitiis; contra instant exempla posita: etenim qui potest destruere filiationem per potentiam agentis creati, potest destruere paternitatem, ad cujus destructionem nihil obstat, quòd potentia destruens filiationem sit ordinis creati. Similiter qui posset destruere possibilitatem creaturarum, per illammet potentiam, quâ id posset, omnipotentiam quoque destruere posset: ergo per illam ipsissimam potentiam, quâ aliquis constituitur potens destruere terminum essentialis connexionis, potest etiam essentialem connexionem, & illius extremum impedire, vel destruere: ergo, ut consequenter procedamus, eamdem potentiam debemus admittere in libero arbitrio ad non esse prædeterminationis, quam ponimus ad omissionem, seu non esse actûs.

23. Hæc nova est argumenti formula; non verò novum argumentum; nimirùm ipsa hæc est difficultas, quæ premit humanam rationem, sive cui si succumbat humana ratio, nescio quid mysterii in toto prædestinationis, & gratiæ ordine manere possit. Igitur concedamus integrum argumentum, & manifestâ consequutione habebitur, omnem divinam intentionem, electionem, media à nostro dependere arbitrio, nosque gloriæ, & gratiæ habere potestatem, ne detur aliquid antecedens determinationes nostras connexum infallibiliter cum ipsis. Igitur dummodò non probent, ut certè non probabunt, antecedentem infallibilitatem esse antecedentem necessitatem, argumentum istud robore carebit; quia, ut sæpè diximus, motio Dei efficax infert infallibiliter actum voluntatis liberum, nullamque imponit necessitatem. Ideò ad argumentum, servatâ formâ Syllogisticâ, omissâ majori, quæ explicari debet de potestate secunda, & dependenti, neganda est minor: nam omissio non redditur impossibilis ratione motionis, sed ratione actûs, licèt infallibiliter illati ex motione Dei. Possibilitas autem omissionis non excluditur per antecedentem infallibilitatem actûs, sed excluderetur per antecedentem necessitatem. Nunc autem in sensu composito actûs excluditur per ipsum actum liberum voluntatis: & quòd componi non possit cum prædeterminatione ad actum, non provenit formaliter à prædeterminatione, sed ab actu ipso libero, cujus libertas non tollitur per infallibilem illationem ejus à prædeterminatione, ut dictum est; ideòque hæc propositio: ***Prædeterminatio ad actum reddit impossibilem omissionem***, à nostris exponitur de impossibilitate consequenti;

quenti; quia antecedenter nulla invenitur ratio impossibilitatis, sed tantùm infallibilitatis: nempè positâ motione Dei, est infallibiliter verum, quòd non dabitur omissio; sed tamen nulla est necessitas, ut non detur; quia similiter verum est, quòd actus illam excludens erit liber.

24. Ad secundam neganda est major, quæ cum tota Theologorum antiquitate pugnat. Nemo enim, quem sciverim, ex antiquis Theologis putavit, infallibilem actûs futuritionem pugnare cum ejusdem libertate: immò illis, qui aut providentiam, aut libertatem errantes negarunt, constanter opposuerunt semper, aliud esse eventum infallibilem, aliud necessarium; quoniam etiam de futuris liberis infallibilitas præcessit. Undè infallibile fuit ex intentione efficaci Dei, quòd *Christus* perhibiturus erat testimonium veritati, cùm ipse Dominus dixerit: *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in Mundum*, *Joann.* 18. 37. & tamen liberè illud perhibuit testimonium. Quis ergo dicet: non liberè fecit, quia infallibiliter erat futurum id, in quod natus fuit, & facere non poterat, ut non esset futurum? Apage Sophistarum nugas à rebus gravissimis, ex quarum veritas non humanæ mentis chimæris, sed divinis innititur testimoniis.

25. Similiter ad tertiam dicimus, eodem claudicare pede. Quæramus ab Adversariis, an gratuita Dei electio ad gloriam connectatur cum perseverantia finali? Et ubi asserant; utantur contra se hoc eodem argumento, quó probabunt, posse homines destruere summum illud divinæ libertatis exercitium donandi quibus voluit, & quia voluit gloriam suam, quia perseverare finaliter liberum est. Scio eorum recursus ad scientiam mediam. Duo tamen irrefragabilia dico. Aliud quòd non ita recurrent, ut excludant liberam donationem Dei, in qua est nostri argumenti vis; aliud quòd cùm hæc veritas fidei sit, debilis nimium est scientiæ illius cogitatio, ut illam ei credamus. Nos autem hoc solùm dicimus, quod necessariò dicendum credimus; scilicet infallibilem antecedentem futuritionis veritatem non inducere necessitatem futuri; immò infallibiliter erit liberum, quia infallibilis veritas antecedens est de futuro libero.

26. Hinc ad argumentum neganda est major, vel ita explicanda, ut de connexione necessitatis antecedentis concedatur, de connexione verò antecedentis infallibilitatis negetur. Undè exempla extranea sunt; quia possibilitas creaturarum supponit necessitatem antecedentem omnipotentiæ: undè & necessariò possibiles sunt; cùm nihil sint, nisi *omnipotentiam posse*, & necessarium sit *posse omnipotentiam*. Hoc autem non est infallibilis tantùm, sed & necessaria ex omnipotentia possibilitas. E contra verò ex prædefinitione, & efficaci gratia infallibilis est, sed non necessaria, futuri actûs existentia. Idem dic ad exemplum de filiatione, quæ non tantùm infallibilitate, sed naturali necessitate paternitatem consequitur.

27. Replicatio argumenti, suppositâ distinctione inter libertatem primam, & secundam, quam & nos suprà innuimus, non majorem vim habet: aggrediamur ergo illam responsionis inspectionem, quæ quantùm

tùm ad doctrinæ ſubſtantiam minimè ab expoſitis differt. Nam tota ratio, ob quam determinatio Dei reddit quidem infallibilem actum voluntatis noſtræ, non tamen reddit illum neceſſarium, non alia eſt, niſi quòd primi liberi eſt determinare neceſſaria, & libera; liberi verò ſecundi eſt liberè facere, quod primum liberum infallibiliter faciendum determinavit. Ideò ad exempla dico, dupliciter deficere. Primò; quia, ut dictum eſt, Paternitas reſpectu filiationis, & omnipotentia reſpectu poſſibilitatis important antecedentem naturalem neceſſitatem, & non tantùm antecedentem infallibilitatem. Actus verò noſtri reſpectu prædefinitionis, & motionis Dei è contra; cùm præmotione Deus ita liberos actus noſtros inferat, ut neceſſitatem non imponat. Cui veritati ſolùm exiſtimo refragari poſſe, qui comprehendens Dei virtutem, aliter ſentiat; aut qui exiſtimet, infinitam illam virtutem ſuis rationibus concludi; ut nihil ampliùs Deus poſſit, præter id, quod humana ratio ſuadet. Deficiunt inſuper exempla ſecundò; quia in comparatione potentiæ ad deſtructionem omnipotentiæ, aut paternitatis, nulla ſupponitur ſuperior libertas, cui, in ejuſmodi per hypotheſim excogitatis deſtructionibus, potentia illa ſubordinaretur. A libertate autem independenti, & non ſubordinata ad ſubordinatum, & dependentem, ut talem, nulla fieri poteſt legitima argumentatio.

§. III.

An removenda ſit Præmotio phyſica, ex eo, quòd voluntas libera non poſſit impedire complexum ex prædeterminatione, & actu?

28. EN moleſtum argumentum, quod novis ſemper formulis, ſemper idem, ſub hac præcipuum computatur, intendendo, quòd ex impotentia impediendi complexum ex prædeterminatione, & actu, non detur in voluntate poteſtas, ut non exiſtat actus. Quod ita argumentum judicio demonſtratur. Petrus eſt neceſſitatus ad illud complexum: ergo eſt impotens ad non eſſe illius, ſeu ad faciendum, quòd non exiſtat: ſed ſi non poteſt facere, quòd non exiſtat complexum conſtans ex prædeterminatione, & actu, non poteſt facere, quòd non exiſtat actus: ergo actum non ponit liberè. Major probatur: Petrus eſt neceſſitatus ad unum ex his complexis vagè; vel ad complexum ex decreto, ſeu phyſica prædeterminatione, & actu conſtans, vel ad complexum conſtans ex carentia phyſicæ prædeterminationis, & carentia actûs: nam implicat ex terminis carere utroque complexo, & quòd Petrus ſit ſub aliquo illorum; alioquin poſſet utrumque contradictorium à rerum natura deficere: ſed Petrus in caſu poſito neceſſariò caret complexo conſtante ex carentia prædeterminationis, cùm non habeat in ſua poteſtate ponere complexum, quo caret: ergo eſt neceſſitatus ad alterum complexum conſtans ex prædeterminatione, & actu. Hæc conſequentia eſt evi-

evidens: nam qui est necessitatus ad unum ex duobus extremis vagè, & necessariò caret altero, necessariò habet alterum. Sicut necessitatus ad amorem, vel odium vagè, si necessariò caret amore, necessariò elicit odium. Minor probatur: Ut quis sit potens ponere complexum, quò caret, debet esse potens ponere utramque partem; sed Petrus non est potens ponere utramque partem complexi illius, quò caret, cùm non possit ponere carentiam prædeterminationis: ergo non est potens ponere complexum illud.

29. Secundò: Petrus impotens ad non esse complexi constantis ex physica prædeterminatione, & actu, est necessitatus ad illud; cùm sub illo existens, sit impotens ad non esse illius; sed necessitatus ad illud est necessitatus ad actum; cùm necessitas complexi sit necessitas utriusque partis: sicut Petrus non potest esse necessitatus ad ponendum hominem, si in sua potestate non habet aliquam hominis partem, v. g. animam, eò quòd, ut sit homo, utraque pars essentialiter requiritur: ergo Petrus impotens ad non esse complexi constantis ex prædeterminatione physica, & actu, est necessitatus ad actum.

30. Tertiò: Impotens ad non esse complexi constantis ex prædeterminatione, & actu, est necessitatus ad non habendum complexum constans ex carentia prædeterminationis, & carentia actûs: sed necessitatus ad non habendum complexum hoc, est necessitatus ad non habendam carentiam illius: tùm, quia necessitatus ad non habendum complexum illud, est necessitatus ad non habendam utramque partem illius: tùm, quia necessitatus ad habendum complexum, est necessitatus ad utramque partem: ergo necessitatus ad non habendum complexum, est necessitatus ad carentiam utriusque partis: sed altera pars est carentia illius: ergo est necessitatus ad carentiam carentiæ actûs, & consequenter ad actum.

31. Quartò: Petrus est necessariò sub aliquo ex his complexis: vel enim est prædeterminatus, & consentit: vel non est prædeterminatus, & non consentit, quod est omninò necessarium: sed in casu posito Petrus necessariò caret complexo constante ex carentia prædeterminationis, & carentia actûs, quia est impotens ad habendum prædictum complexum: ergo necessariò habet alterum: sed necessitatus ad complexum est necessitatus ad utramque partem: ergo est necessitatus ad actum, qui est altera pars.

32. Quintò: Petrus non liberè conjungit actum cum prædeterminatione actûs: ergo est antecedenter necessitatus ad actum. Probatur antecedens: Petrus est necessitatus antecedenter ad hoc complexum, *existit prædeterminatio cum actu*; cùm existens sub prædeterminatione sit antecedenter necessitatus ad istud, *existit prædeterminatio actûs, & non existit sine actu*; non enim unum quoad significatum distinguitur ab alio: sed ad hoc secundum est antecedenter necessitatus; nec enim in ipso est potestas evitandi, vel primam partem complexi, scilicet, *existit prædeterminatio*, vel secundam, *& non existit sine actu*, cùm prædeterminatio sit essentialiter connexa cum actu: ergo Petrus præ-

determinatus ad actum est antecedenter necessitatus ad hoc complexum, & consequenter non liberè conjungit.

33. Sextò: Petrus prædeterminatus est simpliciter necessitatus ad hoc, ut vel ei deficiat prædeterminatio actûs, vel existat complexum ex prædeterminatione actûs, & actu; cùm metaphysicè repugnet, quòd existat sine actu; sed simul est simpliciter necessitatus ad hoc, ut ei non deficiat prædeterminatio; cùm sit antecedenter impotens ponere carentiam prædeterminationis: ergo est simpliciter necessitatus ad complexum ex prædeterminatione actûs, & actu. Consequentia constat; etenim necessitatus simpliciter ad hoc, ut detur unum è duobus; si non est necessitatus simpliciter, ut detur determinatè unum ex illis, simpliciter necessitatus manet ad alterum.

34. Septimò: Hæc disjunctiva in Petro prædeterminatio fuit necessariò vera: *vel deficit mihi prædeterminatio*, *vel pono actum*: sed suppositâ prædeterminatione est falsa prima pars, videlicet quòd *deficiat prædeterminatio*: ergo suppositâ prædeterminatione actûs, est necessariò vera secunda pars talis disjunctivæ, *pono actum*: cùm veritas necessaria propositionis disjunctivæ consistat in veritate necessaria alicujus ex partibus ipsius disjunctivæ: ergo non fuit liber in positione actûs.

35. Doctrinam argumenti falsissimam judicant omnes Thomistæ; cùm ex illa plura intolerabilia sequantur incommoda veritati. Nam si aliquid ex iis, quæ ex parte Dei necessariò prærequiruntur ad actum liberum voluntatis creatæ (ut liberalis ejus voluntas, quâ dona sua facit merita nostra, aut intensa accensio cordium, & dona charitatis ad vehementiorem dilectionem) non est subjectum nostræ voluntatis dominio, de illo idem fit argumentum. Et claritatis gratia ponamus, quòd illud ex parte Dei necessariò ad actum requisitum, & nobis non subjectum, sit, aut vocetur A: tunc sic argumentor: Petrus non potest facere, quòd non existat complexum constans ex A, & actû: ergo non potest facere, quòd non existat actus: ergo actum non ponit liberè. Planè hujus argumenti antecedens, & consequentiæ eisdem rationibus suaderi possunt, & debent, quò antecedens, & consequentiæ argumenti nobis objecti dicuntur à contrariis demonstrari. Cùm ergo hoc nostrum argumentum sit fallax, & purum Sophisma, si reverà aliquid requiritur ad actum dominio voluntatis non subjectum, ut contrarium argumentum apparentiam habeat; necessariò præsupponit, nihil esse ad actum, etiam ex parte Dei, necessariò requisitum, quod non sit subjectum determinationi, & dominio voluntatis creatæ. Sed quid, si vertamur ad antiquas PP. concertationes? Non enim aliud contra nos urgetur argumentum ab eo, quod *Cælestius*, & *Pelagius* objiciebant SS. Doctoribus *Hieronymo*, & *Augustino*: quòd si ipsos minimè convicit; nec nos usquam illo convincemur. Deindè, doctrina, cui nititur argumentum, supponit omnipotentiæ subjectionem ad nos in concurrendo, & consequenter æstimari debet purum Sophisma, quod omnes solvere tenentur. Tertiò sequitur, quòd postquam Deus nobis contulit potestatem per auxilium sufficiens, cuncta nostræ voluntati derelicta sint. Ex quo rur-

rurſus ſequitur, fore Deum noſtræ determinationis inſpectorem, aut ſpeculatorem, minimè verò proviſorem, ſeu diſpoſitorem, & elargitorem bonorum noſtrorum. Quartò, quòd præter auxilium gratiæ adjuvantis poſſibilitatem voluntatis, & actionis, hoc eſt, præter auxilium ſufficiens, quod in nobis exiſtit, etiamſi nec benè velimus, nec benè agamus, admittendum minimè ſit aliud gratiæ adjutorium, quod Sanctus *Auguſtinus* vocat adjutorium voluntatis, & actionis, quod non exiſtit in nobis, niſi cùm benè volumus, & benè agimus, ut contra *Pelagium* docet de grat. *Chriſti* cap. 47. undè nec orare deberemus. Quæ omnia ſunt inconvenientia penitus intolerabilia.

36. Conſtat præterea argumenti fallacia, & nullitas ex manifeſtis inſtantiis. Et quidèm primò loquendo de cauſis naturalibus, contingenter operantibus, itaut illarum actiones poſſint ab aliis agentibus naturalibus impediri, formatur inſtantia manifeſtè, quæ ad hunc Syllogiſmum poteſt reduci: Cauſa non valens impedire complexum conſtans ex decreto, ſeu phyſica prædeterminatione, & arboris floritione, non poteſt arboris floritionem impedire: ſed frigus v.g. quantumvis intenſum non valet impedire complexum conſtans ex decreto, ſeu prædeterminatione, & floritione: ergo frigus quantumvis intenſum non valet impedire floritionem arboris. Vel aliter: Cauſa valens impedire floritionem arboris debet eſſe potens impedire omnia requiſita cum floritione connexa: ſed frigus quantumvis intenſum non valet impedire omnia cum floritione connexa, quæ ſunt ad floritionem requiſita; quia nec decretum, nec prædeterminationem valet impedire: ergo frigus quantumvis intenſum non valet arboris impedire floritionem. Certè quidquid ad hoc dixerint objicientes, argumenti ſui videbitur eſſe ſolutio. Nam profectò requiri decretum connexum, & concurſum prædeterminantem, ſeu determinatum à Deo, negare, ni fallor, non poſſunt; nec iterùm negare poſſunt, requiri ad carentiam floritionis carentiam decreti, & concurſûs: & tamen frigus nullò modò ponere, aut removere & decretum, & concurſum valens, poteſt abſolutè arboris impedire floritionem: ergo falſa eſt major, & illius contradictoria vera.

37. Etiam inſtatur in cauſis liberis ſub eadem forma, nempè in *Chriſto* Domino: cùm eodem argumento probari poſſit, quòd fuerit antecedenter neceſſitatus ad complexum mortis cum præcepto illius, & conſequenter ad mortem: etenim *Chriſtus* erat antecedenter impotens ad carentiam complexi conſtantis ex præcepto mortis, & ex morte; cùm fuerit ipſi antecedenter neceſſarium non eſſe complexi ex præcepto mortis, & ex morte: ergo in *Chriſto* non fuit liberum complexum ex præcepto mortis, & ex morte. Conſequentia patet ratione ipſâ argumenti: quia nequit eſſe unum contradictorium liberum illi, cui alterum contradictorium eſt neceſſarium antecedenter. Vel aliter, & clarius: Voluntas non valens impedire complexum conſtans ex præcepto mortis, & ex morte, non eſt libera in poſitione mortis: ſed *Chriſtus* erat antecedenter impotens ad carentiam complexi conſtantis ex præ-

ce-

cepto mortis, & ex morte, cùm fuerit antecedenter impotens ad carentiam præcepti mortis, cujus carentia erat essentialiter carentia complexi ex præcepto mortis, & ex morte: ergo liberè non conjunxit mortem cum præcepto mortis.

38. Hæc sanè sufficere possunt, ut videatur, quàm debile, & inerme sit argumentum hoc. Tamen, ut objectionibus positis facilior sit solutio, ponendum primò, quòd complexa, quantùm ad præsens attinet, sunt in triplici differentia. Alia conflantur ex rebus, quæ nec in suis constitutivis, nec in suis existentiis ullam ad invicem habent dependentiam, ut complexum his vocibus significatum *Petrus*, *& Paulus*. Alia constituuntur ex rebus mutuam ad invicem dependentiam habentibus, neutra tamen est causa prima alterius, ut compositum substantiale constans ex materia, & forma mutuò inter se dependentibus. Alia denique sunt complexa, quorum altera pars ab altera essentialiter dependet, non tamen est mutua dependentia; verùm pars, seu extremum dependens à parte, seù extremo independente accipit substantiam, & modum, necessitatem scilicet, contingentiam, aut libertatem, quæ sunt modi extremi, seù partis dependentis; modus enim, ut in Dialectica dicitur, *est adjacens rei determinatio*. Undè horum complexorum duplex est genus; nam aut pars posterior sequitur ex priori infallibilitate consequentiæ tantùm, aut etiam necessitate, quæ dicitur antecedentis, sivè consequentis. Porrò inter hæc complexa, quantùm ad suum non esse, est differentia valdè notanda, quòd primi generis complexa destrui possunt, & destruuntur dupliciter: primò per destructionem cujuslibet ex suis partibus, id est illorum non esse ponitur per destructionem unius partis, etiam aliâ remanente, sive enim solus Petrus destruatur, sivè destruatur solus Paulus, non remanet hoc complexum *Petrus*, *& Paulus*. Secundò destrui possunt per simultariam utriusque partis destructionem. Secundi generis complexa totidem modis destruuntur, hôc dumtaxat excepto; quòd quia inter se mutuò pendent partes; alterâ adæquatè destructâ, alteram destrui necesse est, nisi fortè altera locò prioris subrogetur; nam si à materia compositi substantialis omnis removeatur forma, necesse est perire materiam, quod ad præsens nihil interest. Quando verò altera pars complexi pendet essentialiter ab altera tanquam à causa prima, & efficacissima, atque metaphysicè cum parte dependente connexa, ut accidit in complexis tertii generis; tunc destructio partis dependentis, & non esse illius præsupponit essentialiter destructionem, non esse, seù carentiam alterius partis, quæ se habet velut extremum activum hujus dependentiæ. Sicut enim positio, atque existentia partis dependentis præsupponit essentialiter positionem, atque existentiam partis, vel extremi, quod vocamus activum, à quo illa essentialiter dependet; ita non esse, vel destructio partis dependentis præsupponit essentialiter non esse, seu carentiam alterius partis. Hæc tamen intervenit differentia in hoc genere, quòd quando pars antecedens infert alteram partem necessitate consequentiæ, & consequentis, inducit absolutam antecedentem necessitatem; quando verò illam

illam infert necessitate consequentiæ, & non consequentis, sivè necessitate tantùm infallibilitatis, nullam antecedentem necessitatem importat: & ideò non tollitur indifferentia libertatis erga posteriorem partem complexi, licèt prior libera non sit voluntati. Exemplo doctrina fiat manifesta, & ponamus complexum constans ex decreto efficaci Dei, & ortu Solis. In illo partes, seu extrema ista comparantur, ut ortus Solis sit pars dependens essentialiter à decreto; decretum verò est pars metaphysicè connexa cum ortu Solis, à quo decreto permanente ortum Solis implicat separari. Destructio ipsius complexi non potest incipere ab ortu Solis, sed à destructione, seu carentia, & non esse decreti; sicut positio talis complexi necessariò inchoatur à positione decreti; quia verò decretum divinum importat necessitatem consequentis, & consequentiæ respectu ortus Solis, nulla est creata libertas, cui subjaceat ortus Solis, & ideò in hoc complexo importatur antecedens necessitas. E contrario verò in hoc complexo: *Prædestinatus perseverabit*; quia prædestinatio ordinat perseverantiam, mediâ libertate, tota ratio necessitatis antecedentis est consequentiæ, aut infallibilitatis, non consequentis. Undè homo, qui non est liber ad totum complexum, est liber ad posteriorem partem complexi, cùm tamen prior pars illius, neque possit esse sine secunda, neque subjiciatur humanæ libertati. Hoc ipsum dicimus in præsenti; complexum enim ex prædeterminatione physica, & actu libero importat prædeterminationem, ut partem, seu ut extremum metaphysicè connexum cum actu connexione infallibilitatis; actum verò essentialiter ab ipsa dependentem quoad substantiam, & modum libertatis.

39. Secundò notandum aliud maximum discrimen inter positionem, & destructionem complexi. Ut ponatur complexum, sufficit, quòd ponatur secunda pars complexi, supposito, quòd prima pars illius sit posita ab alia potestate, eò quòd verè dicitur fieri, quòd unum coexistat cum alio, dum illud ponitur, postquam hoc sit ab alia potestate; non enim aliud dicit complexum, quàm coexistentiam unius cum alia parte. Ad auferendum verò complexum non sufficit auferre unam ex suis partibus, si, quando illa aufertur, supponitur altera pars ablata per aliam potestatem. Non enim intelligibilis est potestas ad tollendam coëxistentia duorum, si tantùm detur potestas ad unum auferendum, postquam aliud per aliam potestatem supponitur ablatum.

40. His ita necessariis fundamentis subjectis, ad primam respondetur, distinguendo majorem: Qui potest facere, quòd aliqua pars alicujus complexi non sit, potest facere, quòd non sit totum complexum ex illa constans; si complexum sit ex illis, quorum destructio potest indifferenter incipere à qualibet parte, conc maj. si illius destructio debeat inchoari à parte sibi aliam compartem subordinante, neg. maj. & ad probationem distinguatur major sub eisdem terminis: Qui potest facere, ne sit prædicatum constitutivum alicujus rei, potest etiam facere ne sit illa res, si res illa non constet ex partibus, vel constitutivis, quorum alterum non subordinet sibi potentiam in positione alterius, transeat

maj.:

maj .: si altera pars complexi sit ipsa activa potentiæ subordinatio, neg. maj. & concessâ min. nego conseq. vel distinguatur consequens sub eisdem terminis. Etenim sicut potentia creata subordinatur Deo in ponendo actu, qui actus est altera pars complexi constantis ex ipso, & prædeterminatione physica; & positio complexi inchoari debet ab ipsa: quia positio complexi constantis ex causa, & effectu, à causa debet incipere; ita cùm in ponenda negatione actûs subordinetur Deo, non per negationem actûs, sed per carentiam decreti juxta dicta num.20. etiam pro priori ad carentiam actûs debet existere carentia decreti, & prædeterminationis; cùm pro priori ad carentiam effectûs necessariò connexi cum sua causa debeat supponi carentia causæ.

41. Ad secundam respondetur, distinguendo majorem: Est necessitatus ad illud per impotentiam auferendi partem subordinantem, conc. maj. per impotentiam auferendi partem subordinatam, sive actum, subdistinguo: per impotentiam consequentem, & in sensu composito, conc. maj. per impotentiam antecedentem, & in sensu diviso, neg. maj. & sub eadem distinctione minoris, neg. conseq. Petrus itaque est necessitatus ad esse complexi, quia impotens est ad non esse illius: sed cùm prior pars complexi sit antecedentis infallibilitatis, & non antecedentis necessitatis respectu posterioris, nullâ necessitate ligatur voluntas ejus ad posteriorem partem complexi. Et ideo hæc impotentia, & necessitas non est eadem, nec æqualis respectu utriusque partis. Impotentia quippè, quam Petrus habet ad non esse prædeterminationis, est antecedens, & absoluta, aliàs non Petrus Deo, sed Deus Petro subordinaretur in concurrendo; nec Petrus operaretur ex Dominio Dei, sed Deus ex dominio Petri, quod est Deum subjicere creaturæ. Necessitas verò, & impotentia ad non esse actûs est consequens, quia consistens in ipso actu Petri, prædeterminatione supponente in Petro potestatem ad actum, & illius carentiam, Petrumque determinante juxta, & secundùm modum agentis liberi, id est, infallibiliter inferendo, non necessitando. Vel aliis terminis potest distingui major: Petrus impotens ad non esse complexi est necessitatus ad illud adæquatè sumptum, neg. maj. ad illud inadæquatè acceptum, conc. maj. & distinctâ eodem modo minori, nego consequentiam.

42. Ad tertiam (supponendo quoties hic dicitur necessarium idem dumtaxat valere, ac non liberum; non verò idem, ac non defectibile, nec idem, ac inevitabile, quale esset quòd præoccupans liberum exercitium, illud non conferret, sed impediret juxta superiùs dicta num.10.) constat solutio ex dictis distinguendo majorem: Impotens ad non esse complexi est necessitatus ad non habendum complexum constans ex carentia prædeterminationis, & carentia actûs, pari impotentiâ, & æquali necessitate erga utramque partem, neg. maj. impotentiâ, & necessitate antecedenti erga carentiam prædeterminationis, & necessitate consequenti, seu consequentiæ erga carentiam actûs, conc. maj. Necessitas, id est, non libertas, ad non habendum complexum, non aliam potest adferre necessitatem voluntati ad carentiam actûs, nisi secundùm illationem

nem

nem à carentia prœmotionis ad carentiam actûs. Illatio autem ista infallibilis est, & necessaria logicè, non physicè; nam ut suprà dictum est, negatio prævii concursûs nullo modo est causa negationis actûs voluntatis; sed causa est ipsa voluntas deficiens. Undè ipsa liberè ponit quod suum est, id est negationem. Convincit ergo argumentum, quòd sub negatione prævii concursûs ponit voluntas omissionem sui actûs, non ex negatione concursûs, sed ex defectibili natura. Undè licèt ex negatione concursûs inferatur infallibilis negatio actûs, non tamen negatio necessaria, sed libera; quia libertati, ut diximus, non opponitur infallibilitas, sed necessitas. Itaque complexum illud habere mihi liberum non est; sed quia ex negatione prioris extremi sequitur negatio posterioris, non necessitate causæ (quippè illa negatio non est causa istius) sed necessitate solùm illationis; ideo posterior negatio non necessaria, sed libera est.

43. Ad quartam distinguo majorem: Petrus necessariò existit sub aliquo ex his complexis inadæquatè sumptis, & prout in illis importatur prædeterminatio, & carentia prædeterminationis, conc. maj. complexis adæquatè sumptis, secundùm quòd includunt actum, & carentiam actûs, subdistinguo, pari, sive æquali necessitate ad omnia utriusque complexi extrema, neg. maj. inæquali necessitate respectu ad illa, conc. maj. & distinctâ eodem modo minori, negatur consequentia ratione dictâ. Nam carentiâ prædeterminationis caret Petrus necessitate absolutâ, etenim prædeterminationem habet non liberè; carentiâ verò actûs caret Petrus necessariò, at non necessitate antecedenti, & absolutâ, sed necessitate consequenti, & secundùm quid tali, quæ non opponitur libertati creatæ ad omittendum liberè requisitæ; ac subindè liberè caret carentiâ actûs, aut omissione; quia volens ponit actum cum illa inconjungibilem.

44. Ad quintam nego antecedens, & probationem ejus. Nam ad veritatem illius complexi nulla est necessitas, nisi enuntietur conditionaliter sic: *Si existit prædeterminatio, existit actus*: qui idem sensus debet esse subinductæ ibi enuntiationis; nempè, *existit prædeterminatio; & non sine actu*. Demus autem in re purificationem conditionis ex libera Dei voluntate, ut absolutè enuntietur: *Existit prædeterminatio cum actu, aut non sine actu*, sed adde *libero*, & videbis argumentationis fallaciam. Quia duplex confunditur ibi necessitas, alia *veritatis propositionis*, quæ est *infallibilitas*, & hæc non est libera Petro; alia *existentiæ actûs*, quæ esset naturalis necessitas. Illa quidem datur, hæc non datur, quia actus est Petro liber. Antecedens enim necessitas veritatis propositionis, non est idem, ac antecedens necessitas actûs enuntiati in propositione. Omnia in hac propositione simul enunciantur: *Necessarium est* (id est, infallibile; hoc enim est necessitas veritatis enuntiatæ) *ut cum existit prædeterminatio, existat actus liber prædeterminatus*. Ecce simul necessitatem, quam probat argumentum, cum libertate, quam defendimus, nullâ terminorum contradictione. Sed & ecce puerile Sophisma potiùs, quàm argumentum. Si velis uti formali ter-

minorum solutione, dic: Est antecedenter necessitatus, quantùm ad veritatem enuntiationis, concedo: quantùm ad existentiam actûs, nego. Et retorque sub hac forma: *Prædestinatio existit, & non sine perseverantia finali*, est complexum, cujus veritas non est libera Petro; quippè enuntiatur connexio æternæ veritatis: ergo Petro non est liberum perseverare: ergo potest alicui antecedens esse non liberum, quin sit ipsi necessarium consequens illius antecedentis. Hoc in suis principiis etiam fateri tenentur Adversarii, cùm apud ipsos rectè componatur libertas supra existentiam conditionis, quæ nec sit libertas supra existentiam conditionalis, nec supra existentiam conditionati. Non enim libera est Deo hæc conditionalis, si non existit auxilium A. existit peccatum Joannis, cùm sit objectum scientiæ mediæ Deo non liberæ; nec est Deo liberum hoc conditionatum, existit peccatum, cùm peccatum non sit Deo liberum; & tamen datur libertas supra conditionem, nempè, non existit auxilium A: cur ergo non poterit etiam esse libertas supra existentiam conditionati, quæ nec sit libertas conditionalis, nec libertas conditionis? Cùm in conditionali vera, sicut ex positione conditionis infertur positio conditionati, ita ex defectu conditionati inferatur defectus conditionis.

45. Ad sextam respondetur distinguendo maj. Vel existat complexum ex prædeterminatione actûs, & actu libero, conc.; ex prædeterminatione, & actu non libero, neg. maj. Constat solutio ex numero antecedenti, ubi ostendimus, quòd necessitas complexi, cui subest Petrus, est consequentiæ, illationis, & veritatis propositionis, per quam non excluditur libertas actûs prædeterminati.

46. Ad septimum conc. maj. & min. & consequentiam. Totum enim est verum; sed arguens minùs rectè confundit necessitatem veritatis cum necessitate actionis, seu necessitatem consequentiæ cum necessitate consequentis; seu tandem infallibilitatem cum antecedenti necessitate. Igitur necessariò verùm est, quòd, si est prædeterminatio, ponat actum, sed unde probat, aut unquam probabit arguens, actum, quem pono, esse necessarium, aut non esse liberum?

§. IV.

Utrum excludatur libertas, aut præmotio ex eo quòd voluntas non possit tollere sensum compositum prædeterminationis, & actûs:

47 ARgumentum, aliud in apparentia, re tamen verà idem cum præcedente, diversis vocibus objiciunt. Qui non potest tollere sensum compositum prædeterminationis, & actûs, seu compositionem ex prædeterminatione, & actu, non potest impedire actum: sed Petrus non potest tollere sensum compositum prædeterminationis & actûs, seu compositionem ex prædeterminatione, & actu: ergo non potest impedire

dire actum, & liberè operari. Quid enim certius, quàm quòd non possit tollere prædeterminationem, quæ necessitate metaphysicâ connectitur cum actu? Quod non est aliud, quàm ità necessariò esse compositam cum actu, ut non sit possibile ab actu separari.

48. Secundò, exercitium impediendi actum, quod est ipsum omittere, supponit non esse sensûs compositi: ergo cùm homo omittit, non aufert sensum compositum, sed ablatum supponit: sed chimæra est potestas ad auferendum, quod jam supponitur ablatum: ergo non datur in voluntate potestas auferendi sensum compositum prædeterminationis,& actûs,& consequenter, ut diximus,potestas liberè operandi.

49. Tertiò, qui non potest dividere actum à prædeterminatione, non potest tollere sensum compositum prædeterminationis, & actûs: sed voluntas actum à prædeterminatione dividere non potest: ergo nec potest tollere sensum compositum prædeterminationis, & actûs. Major constat, nàm compositio duorum, quæ est illorum simul positio, solùm per divisionem, ac separationem tollitur. Minor verò probatur; quia implicat, prædeterminationem esse divisam ab actu, vel in re existere sine actu. Quæ ergo repugnantia datur, ut extrema metaphysicè connexa ab invicem separari non possint, hæc eadem repugnantia est, ut voluntas possit prædeterminationem ab actu dividere: atqui actus non potest tolli, nisi divisus: ergo cui non est possibile dividere illum à prædeterminatione, non potest illum tollere.

50. Argumentum hoc, ut dixi, variat terminos præcedentis, sed minimè auget difficultatem. Contendit similiter, libertati creatæ subjicere concursum Dei; cùm ex eo, vel nullo deducente, subjectio Dei, divinæque omnipotentiæ ad nos quàm facillimè inferatur. Easdem patitur superiùs adductas instantias; constatque ex ibidem dictis falsitas doctrinæ, cui fidit, nec non ex responsione præcedentis argumenti, ubi pro solutione satis, quantùm ego existimo, diximus. Sufficiat modò in memoriam revocare, quæ de sensu composito prædeterminationis, & actûs alibi tradidimus: includit enim, ut diximus, partem subordinantem, & partem essentialiter subordinatam, scilicet prædeterminationem, & actum. Ex quo fit, quòd impossibilitas destruendi compositionem, non oritur ex impossibilitate auferendi actum, sed quia ipsa actualis omissio, vel destructio actûs, debet esse Deo subordinata per carentiam prædeterminationis, ac proindè ipsum omittendi, seu non agendi exercitium præsupponit non esse sensûs compositi prædeterminationis, & actûs, quia talis sensus compositus non subsistit sine prædeterminatione, quæ in instanti omissionis præsupponitur ablata, & illius carentia existens, non enim destructum iterum potest destrui. At hoc consideratè animadvertendum est ex superiùs etiam dictis, esse valde diversum dicere, dissensum esse à prædeterminatione divisum, à dissensu à prædeterminatione diviso. Non est in potestate voluntatis, quòd dissensus sit à prædeterminatione divisus, cùm solùm sit sub dominio Dei: at dissensus à prædeterminatione divisus est sub dominio voluntatis, cùm sit penès ipsam potestas ad dissensum positivè divisum. Cujus

ratio est: quia hoc concretum *dissensum esse divisum* supponit pro forma divisionis, & denominatione extrinseca dissensûs à divisione desumpta, quæ sicut libera est Deo, ita & liberum ipsi, dissensum esse divisum. At hoc concretum *dissensus divisus* non supponit pro forma divisionis, sed pro substracto, nempè dissensu, qui, licèt per voluntatem divisus non sit à prædeterminatione, est tamen ipsi liber, quia ita est, ut possit non esse: id, quod crebro explicant, atque agnoscunt Theologi tùm in consensu prædefinito, tùm in permissione peccati, in quibus licèt non sit in voluntate potestas ad dividendam carentiam actûs à præscientia, prædefinitione, & permissione, est tamen vera potestas ad carentiam actûs positivè divisam ab illis: & maximè verificatur hoc in *Christo* Domino, in quo fuit vera potestas ad carentiam mortis composita cum præcepto mortis, quæ nec fuit potestas impediendi tale præceptum, nec potestas conjungendi carentiam mortis cum prædicto præcepto, sed solùm potestas ad carentiam mortis, positivè divisam à præcepto mortis, divisione faciendâ à superiori præcipiente, pro casu, quo poneretur talis carentia.

51. Ex his omnibus, quæ jam pridem à nobis constituta sunt, ad argumentum respondetur distinguendo majorem: Si impossibilitas tollendi sensum compositum prædeterminationis, & actûs nascatur ex impotentia impediendi actum, conc. maj. præcisè ex impotentia abjiciendi prædeterminationem, neg. maj. & distinctâ eodem modo minori, negatur consequentia. Non enim potestas nostra est summa, qualem Deo convenire asserimus; nec sic contra gratiæ efficaciam constituenda, & intelligenda, quòd gratiæ injuriam irrogemus; sed est potestas liberè operandi ex dono Dei, & sub dominio ejus virtutis, aut potestas deficiendi ab operatione ex nihilo nostro. Quarè licèt in ipsa non sit potestas ad divisionem faciendam, est tamen vera potestas ad actum divisum. Et carentia potestatis ad subordinandum sibi concursum Dei, & Deum ipsum, cùm sit carentia potestatis chimæricæ, vergere non potest in diminutionem potestatis creatæ, Deo immediatè in omni suo exercitio subordinatæ.

52. Hinc secunda addita minoris probatio facilè solvitur. Est enim quæstio de nomine, an videlicèt, dici debeat, voluntatem tollere sensum compositum, ex eo quòd pro priori supponat carentiam prædeterminationis necessariam ad existentiam omissionis? Cùm hæc carentia non supponatur necessariò pro priori, *in quo*, seu durationis, sed pro priori *à quo*, ubi nullum est durationis intervallum, & ex alia parte voluntas ponit omissionem, quæ est non esse actûs; Deus verò tollit prædeterminationem: quarè benè dicitur, quòd voluntas potest tollere sensum compositum, non utcumque, sed potestate secundâ, & dependenti, quia reverà tollit alteram partem illius compositionis, nempè actum, sine quo sensus compositus minimè existit.

53. Ad tertiam jam suprà diximus Dub. 1. §. 3. num. 48. quòd potestas voluntatis prædeterminatæ ad dissensum est potestas ad dissensum ut positivè divisum à prædeterminatione; tum quia dissensus positivè, & essen-

essentialiter est divisus à prædeterminatione consensûs; cùm sit positivè, ac essentialiter divisus à quavis re, seu prædicato sibi essentialiter repugnante, ut verè ipsi repugnat prædeterminatio consensûs. Tum, quia dissensus positivè, & essentialiter est divisus à consensu, cùm omissio consensûs opponatur contradictoriè consensui: ergo divisa est talis omissio positivè à prædeterminatione, quæ est inseparabiliter connexa cum consensu. Et tandem, quia sicut Petrum nullo modo valet generare, qui non potest ponere, aut generare Petrum, ut positivè divisum à Paulo, quia Petrus positivè est à Paulo distinctus, & divisus, ita cùm non minùs, immo multò magis divisa sit omissio à prædeterminatione, potestas, quæ est ad omissionem, est potestas ad omissionem, ut positivè à prædeterminatione divisam. In quo minimè rejicimus modum loquendi aliorum Thomistarum asserentium, dari in voluntate prædeterminata ad consensum potestatem ad carentiam consensûs, ut divisam præcisivè. Non enim distinctio ista, divisioque præcisiva à suis Auctoribus eo in sensu, quo intelligitur ab Adversariis, accipitur. Etenim ly *præcisivè* non cadit supra potestatem; cùm potestas sit composita cum prædeterminatione; sed supra terminum potestatis. Non cadit supra potestatem; quia hæc supponitur constituta per principia constitutiva libertatis in actu primo, quibus accidit determinatio ad hoc potiùs, quàm ad oppositum, proveniens à concursu divino, & sine quo considerata tota potestas voluntatis subsistit. Cadit supra terminum; quia præscindit ab eo, quòd voluntas per ipsum se dividat, aut non se dividat à prædeterminatione. Quòd si cui animus est, rem hanc planissimè expositam intueri, consulat Illustrissimum *Castell* in aureo illo libro *de concordia liberi arbitrii* Disp. 3. q.6. sect. 3. rem hanc ita explicantem: quòd divisio præcisiva dissensûs terminantis potestatem prædeterminationis ad consensum, non est præcisio dissensûs à compositione prædeterminationis, & à divisione prædeterminationis consensûs; quia dissensui essentialiter repugnat componi cum prædeterminatione consensûs, & essentialiter convenit dividi ab illa: sed solùm dissensum præscindere à remotione, & exclusione prædeterminationis consensûs, & à non divisione ab illa; quia accidit dissensui auferri prædeterminationem consensûs, ex suppositione accidentali, quòd talis existat prædeterminatio. Sit exemplum: Peccatum lethale, & gratia justificans mutuò essentialiter pugnant in communi Theologorum sententia, & tamen utrique accidit alterum excludere, quia accidit utrique, dum adest, alterum supponere: nec enim peccatum semper excludit gratiam; ut patet in peccato originali, & in peccato peccatoris: nec semper gratia excludit peccatum, ut patet in gratia Sacratissimæ *Virginis Mariæ*, Angelorum in primo instanti, & primorum Parentum. Stat ergo unum cum alio essentialiter pugnare, & non posse componi cum illo, & quòd ei accidat id ipsum excludere; ita debet dici de dissensu, ut termino potestatis cum prædeterminatione, quòd ei est essentiale non posse componi cum prædeterminatione consensûs, sed præscindere ab eo, quòd dividat voluntatem à prædeterminatione: dividere enim solùm habet ex accidenti,

quòd

quòd in voluntate prædeterminationem ſupponat. Sed quidquid ſit de mente utentium diſtinctione, & ſolutione iſtâ, nos clariùs reſpondemus ex doctrina tradita, diſtinguendo majorem; Qui nec poteſtate ſecundâ, & dependenti poteſt dividere actum à prædeterminatione, non poteſt tollere ſenſum compoſitum prædeterminationis, & actûs, conc. maj. ſi poteſtate ſecundâ & dependenti neg. maj. vel ſubdiſting. non poteſt poteſtate Deum ſibi ſubordinante, conc. abſolutè, vel cum ſubordinatione, neg. maj. & diſtinctâ minori eodem modo, nego conſequentiam. Non enim volumus, extrema hujus compoſitionis ita dividi, aut ſeparari, ut permanente altero in rerum natura, alterum deficiat; id namque contradictionem involvit, ſed quòd ſit in voluntate poteſtas ad diviſionem per hoc, quòd auferente Deo prædeterminationem, voluntas liberè, ſed immediatè ſubjecta Deo, auferat actum omittendo. Sicut in contraria ſententia, ut voluntas poſſit dividere actum à complexo conſtante ex ſcientia media, decreto per illam regulato, & auxilio efficaci, non requiritur, quòd poſſit voluntas, permanente complexo illo, actum deſtruere, ita ut actûs omiſſio cum toto illo complexo componatur, ſed ſufficit ad diviſionem faciendam, quòd non exiſtente complexo, actus non exiſtat; & omnes intendimus per illam diviſionem negationem conjunctionis: licèt in principio, & modo illam faciendi omninò diſcordemus. Quarè id ſimpliciter, & abſolutè affirmamus, dari in voluntate prædeterminata poteſtatem ad diſſenſum diviſum, non tamen ad diviſionem diſſensûs: cùm ſolùm ſit potens ad id, quod in recto dicit *diſſenſus diviſus*, non tamen ad id, quod in recto, & in obliquo dicit hoc complexum, *diſſenſum eſſe diviſum à prædeterminatione*.

54. Sed contra ſolutionem argues primò: quia ſi non datur in voluntate poteſtas ad conjunctionem prædeterminationis cum actu, nec abjiciendi prædeterminationem, non datur poteſtas ad diſſenſum compoſita cum prædeterminatione: etenim *Angelicus Magiſter* ſolùm agnoſcit potentiam ad terminum inconjungibilem cum forma, dum ſubjectum poteſt à ſe abjicere formam. Hoc clariſſimè probatur ex q. 6. de verit. art. 3. ubi cùm ſibi 8. propoſuiſſet argumentum ſub hac forma: *In formis illis, quæ non poſſunt removeri à ſubjecto, non differt utrum aliquid attribuatur ſubjecto ſub forma conſiderato, vel ſine forma; utroque enim modo hæc eſt falſa: Corvus niger poteſt eſſe albus. Sed prædeſtinatio eſt talis forma, quæ non poteſt à ſubjecto, vel prædeſtinato removeri: ergo prædicta diſtinctio in propoſito locum non habet*; reſpondet: *Ad 8. dicendum: quòd nigredo, & albedo ſunt quadam formæ exiſtentes in ſubjecto, quod dicitur album, & nigrum: & ideo non poteſt aliquid attribui ſubjecto, nec ſecundùm potentiam, nec ſecundùm actum, quod repugnat formæ prædictæ, quandiu in ſubjecto manet. Sed prædeſtinatio non eſt forma exiſtens in prædeſtinato, ſed in prædeſtinante, ſicut & ſcitum denominatur à ſcientia, quæ eſt in ſciente. Et ideo quantumcumque immobiliter ſit ſub ordine ſcientiæ, tamen poteſt aliquid attribui ei, conſiderando ſuam naturam, etiamſi repugnet ordini prædeſtinationis; hoc enim modo prædeſtinatio eſt aliquid præter ipſum hominem*,

nem, qui dicitur prædestinatus; sicut nigredo est aliquid præter essentiam Corvi, quamvis non sit aliquid extra Corvum. Considerando autem tantummodo essentiam Corvi, potest ei aliquid attribui, quod repugnet nigredini ejus, secundùm quem modum dicit Prophyrius, quòd potest intelligi Corvus albus; & ita etiam in proposito potest ipsi homini prædestinato attribui aliquid secundùm se considerato, quod non attribuitur ei, secundùm quòd intelligitur stare sub prædestinatione. Ex quibus sic argumentor: quia prædestinatio inimpedibilis à voluntate non est forma existens in prædestinato, sed in prædestinante, potest attribui aliquid prædestinato secundùm se considerato, quod non attribuitur ei secundùm quòd intelligitur stare sub prædestinatione, nempè posse mori in peccato; sed prædeterminatio est forma existens in prædeterminato: ergo non potest nec sensu composito, nec in sensu diviso aliquid ei attribui incompossibile cum prædeterminatione.

55. Secundò: Si voluntas prædeterminata liberè ponit omissionem actûs prædeterminati, quia in sensu composito prædeterminationis est potestas ad dissensum, ut fiat, divisione prædeterminationis per prius à Deo facienda: ergo solùm habet potentiam ad positionem dissensûs, dum non est sub prædeterminatione existens, vel si mavis, *si desit prædeterminatio*: quid enim aliud est sensus ille divisus à Deo faciendus, nisi quòd erit potestas, si à Deo auferatur prædeterminatio? Sed hæc potestas est hæretica, quam non negavit *Lutherus*, nec *Calvinus*: ergo ad veram potestatem constitutivam liberi arbitrii, non sufficit potestas illa ad dissensum in sensu diviso prædeterminationis, sed requiritur, quòd voluntas possit prædeterminationem dividere ab actu.

56. Sed doctrinæ positæ non adversantur objectiones istæ. Non primò officere valent suprà notata verba D. *Thomæ* loquentis de dispositione, & forma inhærente subjecto ex natura ipsius, cum ipso permanenter, & necessariò conjuncta, quæ cùm minimè ab ipso separari possit, consequenter in ipso non remanet potestas ad formæ oppositum, adhuc in sensu diviso; quod satis declarat exemplum, quo utitur Divus *Thomas*, nigredinis Corvi, qui licèt sit aliquid præter ejus essentiam, cùm tamen non sit aliquid extra ipsum, immò cùm sit forma inseparabilis ab ipso, non potest aliquid attribui subjecto, nec secundùm potentiam, nec secundùm actum, quod formæ prædictæ repugnat. At cùm prædeterminatio sit forma, & dispositio transiens, non orta ex intrinsecis liberi arbitrii, sitque forma nullum habens esse ratum, & firmum in libero arbitrio, sed sit motio connaturalis libertati, inferens quidem actum infallibiliter, nullâ tamen naturali necessitate; ideò permanet in voluntate potestas ad dissensum in sensu diviso, licèt dissensus non possit coexistere prædeterminationi.

57. Minùs idipsum erui valet ex secunda replica. Etenim conc. antecedenti, disting. consequens: ly *si desit* dicente conditionem exactam, ut sit potestas, neg. conseq. ut sit terminus hujus potestatis, conc. conseq. Hic considerate animadvertendum, quòd ly *si desit* bifariam cogitari potest, vel ita, ut dicat conditionem exactam, ut in libero arbitrio

sit

sit potestas; vel ut existat terminus hujus potestatis. Primum Catholicè affirmari nequit, cùm talis constitutio liberi arbitrii hæreseos manifestè redarguenda sit; undè hanc potestatem constitutivam liberi arbitrii in *Calvino*, & *Luthero* sanctissimè, & justissimè Ecclesia anathematis ferit censurâ. Si tamen intelligatur, ut conditio exacta ad existentiam dissensûs, hoc verissimum dicimus: hæc est Thomistarum mens, & doctrina, quòd cum prædeterminatione consensûs datur potestas ad dissensum; licèt in re non existat dissensus cum prædeterminatione consensûs. Si aliter Thomistas aliqui intelligant, ipsis aliam esse illorum mentem probare incumbit; nisi velint ipsi de calumnia judicari. At neminem me legisse memini, qui, quantùm judicio assequi possum, negare hoc cogitaverit, nec sum usquam suspicatus, Thomistam contrarium habuisse judicium, aut quòd habere unquam potuerit.

§. V.

An ad libertatem requiratur, quòd voluntas tollere possit dependentiam actûs à prædeterminatione?

58. QUintum argumentum Auctoribus oppositis familiarissimum desumitur ex eo, quòd Petrus prædeterminatus ad consensum salutarem, v. g. ad actum fidei, non potest facere, quòd liberè existat. Quod probant, quia nempè non est in ejus potestate, quòd actus fidei à prædeterminatione non dependeat: ergo nec potest facere, quòd actus fidei non existat. Consequentia est manifesta; quia existentia, vel esse actûs est dependens à prædeterminatione. Ant. probatur. Etenim actum non dependere à prædeterminatione solùm potest fieri, vel per hoc, quòd physica prædeterminatio non sit, vel per hoc, quòd illâ positâ, & existente, ab illa non dependeat actus fidei: sed Petrus facere non potest, quòd non existat physica prædeterminatio; nec ulteriùs, quòd illâ existente, actus fidei ab illa non dependeat, ut est constans, firmum, & certissimum Thomistarum principium: ergo nequit facere, quòd actus fidei à prædeterminatione non dependeat, & consequenter, quòd liberè existat,

59. Hic novum attingimus controversiæ punctum, undè & mens Adversariorum prodatur, & doctrina præcedentis argumenti magis elucidetur. At nunquam ad hoc inducar, ut credam, argumentum hoc à contrariis induci, ut convincens, tametsi ut ingeniosè excogitatum possit à quovis urgeri contra nostram doctrinam. Si enim, ut jacet, argumentum verum concludere putetur, actum erit de fidei principiis, quibus profitemur, nos non posse actu fidem habere, nisi Deus donet: dona insuper Dei in ejus esse arbitrio, non in nostro; ideò enim sunt dona: ac tandem donante Deo, nos liberè id ipsum facere, quod donum ejus est. Ulteriùs: Si ut homo liberè operetur, necessarium est, quòd dependentia actûs à concursu Dei sit nostræ voluntati subjecta, & depen-

dependentia quoquè actûs à Deo eâdem ratione nostræ debet esse voluntati subjecta, & pro nostro existere dominio; quia actus à Deo non aliter immediatè pendet, quàm per ejus concursum; sed suppositâ liberi arbitrii potestate, nihil aliud requiritur, quàm determinatio concursûs Divini, & quòd voluntas, omni divinâ exclusâ determinatione, se ipsam determinet, & exclusio alterius efficacis auxilii, quo penitùs destrueretur libertas: ergo cùm constitutâ in actu proximo, & expedito libertate, hæc omnia nostræ relicta sint libertati; & aliàs præsupponatur exclusio auxilii efficacis, cujus exclusio ab ipsis statuitur inter constitutiva libertatis; evidenter sequitur, quòd, ut simus liberi, cuncta debent esse nostræ relicta voluntati; & quòd destrueretur potestas, quæ alterius ope indiget; quod nescio, an ab arguentibus possit concedi. Rem magis explico: Si dependentia actûs à concursu divino, & à Deo, semel collatâ à Deo potestate, unicè pendet à nostro dominio, necessarium est, ut omnia nobis à Deo concessa talia sint, quæ nos possimus vertere in malum; nempe quæ possimus nos conjungere cum actu pravo: nam sicut concursum Dei, ac Deum ipsum pro nostro arbitrio possemus determinare, ut concurrat in actum bonum; ita & Dei concursum, ac Deum ipsum determinare possemus pro nostro placito, ut influat in actum malum: hoc autem nescio, an aliquis audeat dicere; quippè, ni vehementer fallor, juxta S. ***Augustinum***, ejusmodi fundamento innixus militabat error ***Pelagii***, cujus vel umbram scio viros Catholicos horrere, qui nobis aliàs adversantur.

60. Novum ulterius sequitur inconveniens, libertatem nostram constitui per subjectionem Dei ad nos: non enim potest dependentia actûs à Deo esse subjecta nostro dominio per hoc, quòd possimus nos pro nostro placito ponere influxum Dei activum in actum nostrum liberum, nisi determinatio Dei influentis, & consequenter Deus ipse, ut potens influere, sit dominio nostro subjectus; quod tot efficacissimis argumentis impugnatum manet: sed argumentum contendit, dependentiam actûs liberi à Deo, per hoc esse nobis subjectam, quòd possimus pro nostro placito, ac dominio ponere influxum Dei activum in actum liberum: ergo ut dependentia actûs liberi à Deo hoc modo sit nobis subjecta, concursus Dei, Deusque ipse, ut potens influere, debet dominio nostro esse subjectus: quod absurdissimum existimari debet.

61. Sed dimissis his inconvenientibus, ad argumentum omninò idem, ac præcedens, eâdem respondetur solutione, distinguendo ant. non est in ejus potestate, quòd actus non dependeat à prædeterminatione, potestate sibi Deum subjiciente, conc. maj. potestate Deo immediatè subjectâ in ipso exercitio faciendi, neg. ant. & consequentiam. Pro cujus intelligentia opportuni planè laboris officium est præmittere, dependentiam actûs posse dupliciter sumi, activè scilicet, & passivè; activè sumpta, importat prædeterminationem, & ipsius influxum activum in actum, ratione cujus actum à se dependentem facit: passivè sumptâ dependentiâ dicit actum à prædeterminatione causatum. Si activè sumatur dependentia, hanc voluntas tollere non potest, quia præ-

prædeterminationem existentem voluntas impedire non potest, ut actum non causet: hoc enim esset influxum activum Dei subjicere voluntati, & consequenter ipsum Deum: immò cùm Deus per ipsam prædeterminationem det velle; ipsum velle est formalis ratio in voluntate non impediendi; non enim potest velle actum simul, & nolle motionem. Dependentiam passivè sumptam potest destruere voluntas; quia potest nolle id ipsum, quod movente Deo vult: & tunc negationem hujus boni, quod est Deo per actum subjici, habebit ex esse sui, seu ex defectibili esse. Quarè sicut dependentiam ponit subordinata Deo per concursum; ità passivam actûs dependentiam aufert, Deo subordinata, per ejusdem concursûs carentiam.

62. Si inferas: Ergo licèt voluntas possit auferre dependentiam, & actum prædeterminatum; actum tamen ut dependentem, & ut prædeterminatum impedire non potest: sed hoc requiritur ad salvandam libertatem: ergo ex doctrina solutionis non salvatur libertas. Prima consequentia ex responsione planè videtur deduci: quia non valet destruere actum, ut dependentem, atque ut prædeterminatum, qui activam dependentiam, & prædeterminationem impedire non valet. Minor etiam constat; cùm ad salvandam libertatem necessarium sit, quòd voluntas in sensu composito prædeterminationis seipsam liberè determinet: alioquin voluntas ageret purè acta, & purè mota à Deo; non se ageret, nec se ipsam moveret. Consequentia similiter constat, cùm, ut voluntas seipsam liberè determinet, sit necesse, quòd ita actum eliciat, ut cum omnibus, cum quibus potestas se determinandi componitur, omissionem actûs possit conjungere: ergo & quòd possit tollere dependentiam activam, & actum, ut prædeterminatum.

63. Secundò & urgentius: Ut voluntas possit determinare seipsam, requiritur, quòd non supponatur pro priori determinata. Hoc ex terminis videtur notum: quia determinatio existens pro posteriori indifferentiam, ac determinationem supponit pro priori existentem. Deinde, si in voluntate pro priori determinata esset locus, aut capacitas, ut seipsam determinaret, determinationem ipsam, quâ supponitur determinata, determinaret, quod vel est subjicere concursum divinum voluntati creatæ, vel contradictoria simul componere: ergo & requiritur, quòd dependentiam activam sui actûs ab alia quavis causa voluntas possit vel abjicere, vel impedire.

64. Pro solutione primum omnium firmum, solemneque sit, quod est à *Tridentino* sancitum sess. 6. de justificat. Can. 4. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, nihil cooperari dissentiendo Deo excitanti, atque vocanti, quò ad obtinendam justificationis gratiam se disponat, ac præparet, neque posse dissentire, si velit; sed velut inanime quoddam nihil omninò agere, merèque passivè se habere, anathema sit.* Hæc est definitio fidei, & hoc ipsum cum D. *Thoma* docuerunt omnes illius Discipuli, qui voluntatem ita agi à Deo, ut ipsa etiam aliquid agat, ita moveri, ut se ipsa moveat, & ad hoc prædeterminari à Deo, ut se ipsa determinet, & moveat, constanter tenent.

65. Hâc

65. Hâc Catholicâ veritate constanter præfixâ, ut patentiùs solutionem exponam, distinguo consequens: *Voluntas non potest impedire actum, ut dependentem, nec actum, ut prædeterminatum*, impotentiâ ortâ ex necessitate actûs, nego: ex inclusione infallibilis connexionis, sub reduplicatione, *ut*, concedo. At hæc infallibis necessitas, cùm sit merè illationis & consequentiæ, non destruit libertatem actûs; ut toties diximus; & ut videre est in *Christo* Domino, in quo fuit libertas ad actum præceptum, quin fuerit in ipso potestas ad actum reduplicativè ut præceptum, seù ad præceptum actûs; idemque in præsenti dicimus de actu prædeterminato. Undè juxta Concilium Deus movet, & liberè voluntas se movet; quia cùm motio Dei effectum inferat infallibiliter, & non necessariò; quantum deficit de necessitate motioni, adest de libertate actioni.

66. Ad secundum etiam disting. antecedens. Necessarium est, quòd voluntas non supponatur pro priori determinata, formaliter, & à se, conc. antecedens, effectivè, & à Deo, subdisting.; ut se determinet cum subordinatione, & ut causa secunda propriæ determinationis, neg. antecedens, ut se determinet subjiciendo sibi Deum, & ut causa prima propriæ determinationis, conc. antecedens. Et ad hujus probationem dicimus, quòd determinatio existens pro posteriori non requirit indeterminationem, & indifferentiam superioris, ut constat in Deo, cujus decreta libera nulla præcessit suspensio; & in *Christo* Domino, atque in Angelis, qui in primo instanti sui esse per actus liberos suas exercuêre voluntates. Requiritur ergo indifferentia potestatis, & dominii, & quòd potentia non sit ex natura sua determinata ad unum. At quòd non præcedat supremi agentis suppositio effectivè determinans, hoc non ad dominium secundi agentis, supremo Domino subjecti spectat, sed unicè privativum est primi agentis potestatis, & infiniti dominii. Non enim voluntas creata exigit, quòd ipsi deficiat, aut non præcedat Dei effectiva prædeterminatio, per quam efficit Deus, ut per illam voluntas se ipsam liberè determinet: solùm enim ut voluntas seipsam sub prædeterminatione existentem determinet, requiritur, quòd nulla determinationem ejus formalem præcedat naturalis, id est ad unum, determinatio; quòd enim præcedat determinatio infallibilis, libertati non officit, ut sæpè dictum est; immo libertatem firmat, quia infallibiliter infert actum liberum. Quod pro solutione sufficiat, ne pergamus prolixitate graviores esse.

§. VI.

Utrùm libertas creata requirat potestatem verificandi, & falsificandi præmissas, ex quibus infertur necessariò actus, vel omissionis existentia?

67 EN aliud argumentum, quod, licèt vulgatissimum, validissimum tamen credunt Adversarii ad repugnantiam prædeterminationis probandam, quod sub sequenti forma conficiunt. Qui non potest falsificare aliquam ex præmissis, non potest falsificare conclusionem ex præmissis legitimè deductam: sed homo, qui non potest ad non esse prædeterminationis, non potest falsificare aliquam ex his præmissis: *Omnis homo prædeterminatus ad operandum, operatur: sed Petrus est prædeterminatus ad operandum*: prima namque est veritas necessaria, nec à Deo falsa reddi valens: minor verò falsificari non potest, nisi per non esse prædeterminationis, quod Petrus in sua potestate non habet: ergo Petrus non potest falsificare propositionem, & conclusionem istam: *ergo Petrus operatur*, ex præmissis legitimè deductam: at illam falsificare est omittere operationem: ergo non potest omittere, & consequenter operatur necessariò, non liberè. Major probatur primò; quia non stat falsitas conclusionis legitimè illatæ sine falsitate alterius præmissæ: ergo non stat potestas falsificandi conclusionem sine potestate ad falsificandam alteram ex præmissis. Secundò: Conclusio legitimè illata identificatur realiter cum præmissis, ac per consequens quidquid realiter opponitur conclusioni, realiter opponitur præmissis: ergo non est habilis potestas ad ponendum aliquid realiter conclusioni oppositum, & illius realiter destructivum, quin sit potestas ad destruendam aliquam ex præmissis. Tertiò: Si præmissæ essent absolutè, & ex terminis necessariæ, non posset non esse absolutè, & ex terminis necessaria conclusio: ergo si præmissæ Petro sunt necessariæ, Petro etiam erit necessaria conclusio: ergo ut Petro necessaria non sit, necessarium erit, quòd præmissarum altera Petro non sit necessaria. Quartò: Si prædefinitio esset simpliciter necessaria Deo, & Petro, ipsis quoque operatio esset simpliciter necessaria: ergo si Petro est simpliciter necessaria prædeterminatio, Petro erit simpliciter necessaria operatio; & consequenter, vel in Petro non est potestas ad non esse operationis, vel est in ipso potestas ad non esse prædeterminationis. Quintò: Quia præmissæ istæ, *Omnis homo est albus: quod movetur est homo*, sunt absolutè contingentes, & non Petro conclusio, videlicet, *quod movetur est album*, quæ rectè ex illis deducitur, est absolutè contingens, & non Petro: ergo ut Petro sit contingens conclusio, debet Petro esse contingens, & libera aliqua ex præmissis.

68. At minoris quoque momenti æstimari debet hoc argumentum, quod contra se primò habet instantias suprà positas. Et quidèm instatur

in

in libertate *Christi* Domini, suppositò præceptò mortis, sub sequenti forma. Impotens est ad falsificandam conclusionem legitimè illatam ex præmissis, qui non est potens falsificare unam ex talibus præmissis: sed *Christus* erat impotens falsificare aliquam ex his præmissis: *Omnis homo impeccabilis, si subdatur præcepto actu obliganti, ponit rem præceptam per tale præceptum: sed Christus est impeccabilis, & subditus præcepto mortis actu obliganti*: & conclusio legitimè illata ex his præmissis est ista: *Ergo ponit mortem præceptam*: ergo *Christus* erat impotens ad falsificandam hanc conclusionem, cùm esset antecedenter necessitatus ad præmissas; sed cui deficit potestas ad falsificandam conclusionem, est impotens ad omissionem mortis, cùm per omissionem mortis talis conclusio falsificatur: ergo *Christus* fuit impotens ad omissionem mortis: ergo erat necessitatus ad mortem, & consequenter non est oblatus, quia ipse voluit.

69. Ulteriùs: Falsitas doctrinæ, cui nititur argumentum, suadetur. Ex illa enim sequitur, Deum non solùm esse subjectum homini in concurrendo, sed etiam in prædefiniendo dono perseverantiæ. Quod ita convincitur retorquendo iterùm argumentum: *Omnis homo potens verificare aliquam conclusionem legitimè deductam ex præmissis, alteram saltem ex illis verificare potest*: sed hanc conclusionem: *Petrus perseverat*: quæ legitimè infertur ex his præmissis: *Omnis homo, cui à Deo prædefinita est perseverantia, perseverat: sed Petro à Deo prædefinita est perseverantia*, Petrus verificare potest: ergo & aliquam ex præmissis potest verificare; sed non potest verificare majorem, cujus veritas, cùm sit necessaria, & æterna, pendere non potest à verificativo contingente, & temporali: ergo potest verificare minorem, quæ sola est contingens. Major constat probationibus argumenti; minor continet prædefinitionem perseverantiæ: ergo si minoris veritas pendet ab arbitrio Petri quoad esse, poterit subinde Petrus necessitare Deum, ut prædefiniat suam perseverantiam: & consequenter non solùm in concurrendo, verùm & in prædefiniendo hominibus perseverantiam erit homini subjectus: quod longè plurimum absurditatis accumulat superiori.

70. Urgentiùs conficitur instantia in hoc Syllogismo: *Ut aliquis perseveret, debet à Deo accipere donum perseverantiæ: sed Petrus non accipit à Deo donum perseverantiæ: ergo Petrus non perseverat*. In hoc, inquam, Syllogismo conclusio legitimè deducitur ex præmissis, ac proindè falsa esse non potest, nisi vel utraque, vel altera saltem sit falsa. Major est definita à Sacro Concilio *Tridentino* sess.6. de justificat. c.13. & Can.22. *Si quis dixerit, justificatum, vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse, anathema sit*: ergo sola minor est falsificabilis. Modò argumentum contra Adversarios fit ita redarguendo: Per vos, qui non potest falsificare aliquam ex præmissis, impotens est ad falsificandam conclusionem, quæ ex præmissis legitimè deducitur; sed hæc conclusio, *Petrus perseverat*, legitimè deducitur ex illis præmissis: ergo, ut Petrus valeat hanc falsificare

con-

conclusionem, debet esse potens falsificare alteram ex illis: sed major est infalsificabilis ex relato Canone Concilii *Tridentini*: ergo debet esse potens falsificare minorem verificando minoris contradictoriam: sed contradictoria minoris est ista: *Petrus accipit à Deo donum perseverantiæ*: ergo habet in sua potestate, quòd Deus illi conferat donum perseverantiæ: ergo & Deum necessitare potest, ut illud conferat. Quod nescio, an velint Adversarii: hoc enim apertissimè est Deum subjicere voluntati creatæ, & Deum ab illa necessitari, ut bona, ac dona sua tribuat contra *Apostolum* dicentem: *Miserebor cui miserebor, & misericordiam præstabo, cui misertus fuero*: & alibi, *Quòd dividit singulis, prout vult*; quibus apertissimè commendat libertatem Dei in largiendo bona sua.

71. Urgetur magis, & confirmatur ratio facta. Hanc propositionem, *Petrus est prædeterminatus ad operandum*, quæ est minor in argumento contrario, per hoc præcisè potest falsificare Petrus, quòd potest verificare illius contradictoriam, nimirùm, *Petrus est prædeterminatus ad operandum*: ergo hanc propositionem, *Petrus non habet à Deo donum perseverantiæ*, per hoc præcisè potest falsificare Petrus, quòd potest verificare illius contradictoriam, scilicet, *Petrus habet à Deo donum perseverantiæ*: sed ideò primam propositionem valet falsificare reddendo veram illius contradictoriam, quia potest, mediâ suâ determinatione, impedire potestatem, quam Deus habet, ut prædeterminet Petrum ad operandum; vel potius, quia Petro nolente, Deus non habet potestatem expeditam, ut prædefiniat Petrum ad operandum; quippe hæc potestas completur per scientiam determinationis Petri: ergo minorem nostri argumenti ideo falsificare potest, & suam contradictoriam veram facere, qui potest impedire potestatem, quam Deus habet, ut neget donum perseverantiæ, vel potiùs, quia Petro volente perseverare, Deus non habet potestatem expeditam, ut neget donum perseverantiæ. Patet consequentia; quia stante liberâ potestate in Deo, & facultate expeditâ ad conferendum donum perseverantiæ, nonnisi pro dominio, & placito Dei impediri potest, vel haberi prædictum donum; sicut stante in homine potestate ad operandum, & non operandum liberè, nec omissio, nec operatio impediri possunt, vel in re poni, nisi pro dominio creaturæ, ut contendunt Adversarii; ex eo videlicet, quòd libertatis jura petunt, nè ab aliquo extra se ad agendum, vel omittendum valeat potentia libera determinari. Ac subindè per hoc præcisè potest impediri existentia perseverantiæ, quia potest impediri potestas Divina illius collativa, & per hoc præcisè potest illius existentia esse in hominis potestate, ut contradictoria minoris nostræ exposcit ad sui veritatem, quia homo falsificans pro sua libertate minorem, potest impedire potestatem Divinam negandi donum perseverantiæ. Certè si argumentum Contrariorum probat contra Thomistas, & efficaciter nostrum demonstrat intentum: sed absit, ut in animum Christianus aliquis inducat, ita de Deo sentire.

72. At respondet Doctor Primarius Complutensis Pater *Ramirez* de

de Prædeſtin. diſput. 5. cap. 2. num. 80. Petrum poſſe impedire veritatem illius minoris ex ſuppoſitione collationis gratiæ determinando, & acquirendo perſeverantiæ donum, ſequentibus verbis: *Si enim ex ſuppoſitione collationis gratiæ, & auxiliorum in manu hominis eſt fieri prædeterminatum; eodem jure erit reddere efficax ultimum auxilium, quod in prædeſtinatione includitur: quòd ſi, quamvis efficacia ſit ſpeciale donum Dei, hoc non tollit eſſe in noſtra manu, reddere auxilium efficax; nec perſeverantiam eſſe ſpeciale donum impediet, poſſe eam acquirere ex ſuppoſitione auxilii, reddendo illud efficax; modo quo apud Adverſarios verificatur, conſenſum ſalutarem eſſe ſpeciale donum Dei; & poſſe hominem diſſentientem eum ſub auxilio ſufficienti determinare, & acquirere; quarè præmiſſa illa: Joannes non habet ſpeciale donum perſeverantiæ eſt impedibilis per libertatem ejus.*

73. Sed citra injuriam hujus eruditiſsimi Viri conſonantior eſt doctrina SS. *Auguſtini*, & *Thomæ*; etenim *Auguſtinus* lib. de dono perſeverantiæ cap. 8. ita ait: *Ex duobus autem piis, cur huic donetur perſeverantia uſque in finem, illi autem non donetur, inſcrutabiliora ſunt judicia Dei, illud tamen fidelibus debet eſſe certiſſimum, hunc eſſe ex prædeſtinatis. Nam ſi fuiſſent ex nobis, ait unus prædeſtinatorum, qui de pectore Domini biberat hoc ſecretum, manſiſſent utique nobiſcum* (1. *Joann.* 2.) *Quid eſt quæſo, non erant ex nobis? Nonnè utrique à Deo creati, utrique ex Adam nati, utrique de terra facti erant; & ab eo, qui dixit: omnem flatum ego feci* (*Iſaia* 57.) *unius, ejuſdemque naturæ animas acceperant? Nonnè poſtremò utrique vocati fuerant, & vocantem ſecuti, utrique ex impiis juſtificati, & per lavacrum regenerationis utrique renovati? Sed ſi hæc audiret ille, qui ſciebat procul dubio, quod dicebat, reſpondere poſſet, & dicere: vera ſunt hæc, ſecundùm hæc omnia ex nobis erant; verumtamen ſecundùm aliam diſcretionem, non erant ex nobis, nam ſi fuiſſent ex nobis, manſiſſent utique nobiſcum. Quænam eſt tandem iſta diſcretio? Patent libri Dei, non avertamus aſpectum: clamat Scriptura Divina, adhibeamus auditum. Non erant ex eis, quia non erant ſecundùm propoſitum vocati: non erant in Chriſto electi ante conſtitutionem Mundi: non erant in eo ſortem conſecuti, non erant prædeſtinati ſecundùm propoſitum ejus, qui univerſa operatur: nam ſi hoc eſſent, ex illis eſſent, & cum illis ſine dubitatione manſiſſent.* Et cap. 13. *Et inchoandi, & uſque in finem perſeverandi gratiam Dei non ſecundùm merita noſtra dari, ſed donari ſecundùm ipſius ſecretiſſimam, eamdemque juſtiſſimam, beneficentiſſimam, ſapientiſſimam voluntatem.* Quibus expreſsè docet, non poſſe hominem nec acquirere, nec determinare exiſtentiam ſpecialiſſimi doni perſeverantiæ finalis.

74. Sed age nova hujus Sancti Doctoris teſtimonia perpendamus, ut indè fulciri magis poſsit veritas noſtra. Sic loquitur lib. de corrept. & gratia cap. 8. *Si à me quæratur, cur eis Deus perſeverantiam non dederit, qui eam, quâ chriſtianè viverent, dilectionem dedit; me ignorare reſpondeo, non enim arrogans, ſed agnoſcens modulum meum audio dicentem Apoſtolum, O homo, tu quis es, qui reſpondeas Deo.* Et mox:

Si

Si confiteris donum Dei esse perseverare in bono usque in finem; cur hoc donum ille accipiat, ille non accipiat, puto, quòd mecum pariter nescis, & ambo hic inscrutabilia judicia Dei penetrare non possumus. Et iterùm de his, qui ex bono in malum, deficiente voluntate, moriuntur: *Respondeant*, ait, *si possunt: cur eos Deus, cùm fideliter, & piè viverent, non tunc de vitæ hujus periculis rapuit, ne malitia mutaret intellectum eorum, & ne fictio deciperet animas eorum: utrum hoc in potestate non habuit, an eorum mala futura nescivit? Nempè nihil eorum nisi perversissimè, atque insanissimè dicitur. Cur ergo non fecit; respondeant, qui nos irrident, quoniam in rebus talibus exclamamus, quàm inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus &c. Sicut coguntur fateri, donum Dei esse, ut finiat homo vitam istam antequam ex bono mutetur in malum, cur autem aliis donetur, aliis non donetur ignorant: ita donum Dei esse in bono perseverantiam secundùm Scripturas, de quibus testimonia multa jam posui, fateantur nobiscum: & cur aliis detur, aliis non detur, sine murmure adversus Deum, dignentur ignorare nobiscum.* Id ipsum constantissimè docet Epist. 105. *Cur ille credat, ille non credat* (credit verò qui Deum sequitur vocantem; non credit qui non sequitur) *cum ambo idem audiunt; etsi miraculum in eorum conspectu fiat, ambo idem vident; altitudo est divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, cujus inscrutabilia sunt judicia.* Et posteà cùm dixisset, *Quòd neminem Deus liberat* (liberat verò eum, qui ipsum vocantem sequitur) *nisi gratuitâ misericordiâ: & neminem damnat nisi æquissimâ veritate;* addit: *Cur autem illum potius, quàm illum liberet, aut non liberet; scrutetur qui potest judiciorum ejus tam magnum profundum: verumtamen caveat præcipitium.* Rursus lib. 2. de peccat. merit. cap. 5. *Cur illum adjuvat, illum non adjuvat: illum tantum, illum autem non tantum: istum illo, illum isto modo; penès ipsum est, & æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis.* Et cap. 18. *Quarè illos velit convertere, illos pro aversione punire, quamquàm in beneficio tribuendo nemo justè reprehendat misericordem, & in vindicta exercenda nemo justè reprehendat veracem &c. Consilium tamen occultioris justitiæ penès ipsum est:* quibus magnus Parens apertissimè docet, quòd hujus tanti, & maximi doni, quantum est perseverare usque ad mortem, causa altior quærenda est, quàm sit propria hominum voluntas. Ad inscrutabilia Dei judicia refert mirabilem, & invictam ejus efficaciam, quæ minimè pendeat ex cooperatione liberi arbitrii, nec ex prævisione effectûs secuturi in tempore: cùm hujus infallibilis muneris causa solùm sit ineffabilis Dei Bonitas, æterna Benignitas, & liberalis Omnipotentia.

75. Idem agnovit Divus *Thomas* 1. 2. quæst. 114. artic. 9. dicens: *Quòd cùm homo naturaliter habeat liberum arbitrium flexibile ad bonum, & ad malum, dupliciter potest aliquis perseverantiam in bono obtinere à Deo. Uno quidem modo per hoc, quòd liberum arbitrium determinatur ad bonum per gratiam consummatam, quod erit in gloria. Alio modo ex parte motionis Divinæ, quæ hominem inclinat ad bonum usque*

usque ad finem. Sicut autem ex dictis patet, illud cadit sub humano merito, quod comparatur ad motum liberi arbitrii directi à Deo moventе, sicut terminus; non autem id, quod comparatur ad prædictum motum, sicut principium. Undè patet, quòd perseverantia gloriæ, quæ est terminus prædicti motus, cadit sub merito: perseverantia autem viæ non cadit sub merito, quia dependet solùm ex motione Divina, quæ est principium omnis meriti, sed Deus gratis perseverantiam boni largitur, cuicumque largitur. Quod repetit 2. 2. quæst. 137. art. 4. *Dicendum, quòd perseverantia dupliciter dicitur. Uno modo pro ipso habitu perseverantiæ, secundùm quòd est virtus: & hoc modo indiget dono habitualis gratiæ, sicut & cæteræ virtutes infusæ. Alio modo potest accipi pro actu perseverantiæ, durante usque ad mortem: & secundùm hoc non indiget solùm gratiâ habituali, sed etiam gratuitó Dei auxilió conservantis hominem in bono usque ad finem vitæ. Quia cùm liberum arbitrium de se sit vertibile, & hoc ei non tollatur per habitualem gratiam præsentis vitæ, non subest potestati liberi arbitrii etiam per gratiam reparati, ut se immobiliter in bono statuat, licèt sit in potestate ejus, quòd hoc eligat. Plerumque enim cadit in nostra potestate electio, sed non executio.* Hæc D. *Thomas*; quibus ita clarè mentem suam aperit, ut ex ipsismet verbis, jam satis, in qua sit sententia, intelligatur: quòd nempè à potestate liberi arbitrii excludit perseverantiæ donum; non præcisè quia pendet ex motione Divina effectivè, sed quia unicè pendet ab ipsa, quæ est principium gratiæ. Quarè optimè contradistinguit, esse terminum, & esse principium actionis gratiæ: licèt enim terminus prædicti motûs, nempè perseverantia gloriæ cadat sub merito, & potestate liberi arbitrii, non tamen perseverantia viæ, quæ non est terminus alterius gratiæ datæ, sed consistit in sola gratiæ conservatione, quæ conservatio gratiæ nihil aliud est, quàm ejus continuata productio, seu non interrupta, nullum habens terminum novum, qui sit terminus gratiæ præexistentis. Undè concludit: *Deus gratis perseverantiæ donum largitur, cuicumque largitur.*

76. Neque verò opus est tot utriusque Sancti Doctoris testimoniis uti, ubi Concilium tantâ evidentiâ loquitur, cujus auctoritas, postrema sit omnium confirmatio. Etenim sess. 6. cap. 13. sic Sacrosancta Synodus *Tridentina* definit: *Similiter de perseverantiæ munere, de quo scriptum est: Qui perseveraverit usque usque in finem, hic salvus erit, Matth. 10. quod quidem aliundè haberi non potest, nisi ab eo, qui potens est, eum, qui stat, statuere, ut perseveranter stet, & eum, qui cadit, restituere: nemo sibi certi aliquid absolutâ certitudine polliceatur; tametsi in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, sicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle, & perficere.* Et Can. 16. *Si quis magnum illud usque in finem perseverantiæ donum se certò habiturum absolutâ, & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc ex speciali revelatione didicerit, anathema sit.* Et Can. 22. *Si quis dixerit, justificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare posse, vel cum eo non posse,*

posse, *anathema sit*. Ubi Sancta Synodus utitur verbis ex *Augustino* desumptis de corrept. & gratia cap. 12. num. 36. & ejusdem *Apostoli* ad *Rom.* 11. ab *Augustino* usurpatis: *Potens est Deus ipsum statuere*; ex quo intulit *Augustinus* de dono perseverantiæ cap. 8 *Non ergo ipse se ipsum*, *sed Deus*; & Concilium, perseverantiam esse electorum proprium Dei donum: ergo quoad hoc manifestè pugnat doctrina solutionis cum Concilio, cujus definitio intelligi debet de illo dono, quo perseverantia donatur, quo fit, ut electi nonnisi perseverantes sint, non autem de illo, quo perseverare tantùm possint, vel quod juxta ipsos flexibile sit ex nutu, & arbitrio voluntatis.

77. Enimverò cuinam persuasibile fiet, quòd hoc magnum perseverantiæ donum, speciale auxilium, & Dei munus non sit efficax, prout descendit à Deo ante omnem prævisum usum liberi arbitrii? Quis credet hujus efficaciam auxilii non Deo Omnipotenti, sed dispositioni, & inclinationi voluntatis esse attribuendam? Audiant D. *Thomam* 3. contra Gentes cap. 155. *Inveniuntur in Sacra Scriptura multæ orationes*, *quibus à Deo petitur perseverantia*, *ut Psal.* 16. *Perfice gressus meos in semitis tuis*, *ut non moveantur vestigia mea*. 1. *Paralip.* 29. *Domine Deus custodi in æternum hanc voluntatem cordis eorum*, *& semper in venerationem tui mens ista permaneat*. *Matth.* 26. *Orate*, *ut non intretis in tentationem*, *id est*, *ne tentationi succumbatis*. *Joan.* 17. *Pater Sancte*, *serva eos in nomine tuo*, *quos dedisti mihi*. *Et posteà*: *Non rogo ut tollas eos de Mundo*, *sed ut serves eos à malo*. 2. *Thessal.* 2. *Dominus noster &c. Exhortetur corda vestra*, *& confirmet in omni opere*, *& sermone bono*. Ex quibus infert D. *Thomas*, derisorium esse aliquid à Deo petere, cujus ipse dator non esset, & consequenter perseverantiæ donum esse, non hominis, sed Dei. Quod anteà dixerat *Augustinus* lib. de dono perseverantiæ cap. 2. *Cur perseverantia ista poscitur à Deo*, *si non datur à Deo? An & ista irrisoria petitio est*, *cùm id ab eo petitur*, *quod scitur ipsum non dare*, *sed ipso non donante esse in hominis potestate? Sicuti irrisoria est etiam illa actio gratiarum*, *si ob hoc gratiæ agitur Deo*, *quod non donavit ipse*, *nec fecit*: *sed quod ibi dixi*, *hoc & hic dico*: *Nolite errare*, *inquit Apostolus*, *Deus non irridetur*. *Et paucis interpositis*: *an ab illo perseverantia nostra fortè non poscitur? Jam hoc qui dicit*, *non meis disputationibus refellendus*, *sed Sanctorum orationibus revocandus est*.

78. Nec nobis reponant, esse in potestate liberi arbitrii abstinere à peccato; nam licèt hoc negativum sit in ejus potestate, non tamen hoc affirmativum, *perseverare in finem sine peccato*, ut eruditissimè probat Sapientissimus noster Mag. *Bolivar* de gratia Dei dub. 14. §. 6. ex D. *Thoma* dicente q. 24. de verit. quæ est de libero arbitrio, art. 13. in corp. *Respondeo dicendum*, *quòd aliud est dicere*, *posse abstinere à peccato*, *& posse perseverare usque ad finem vitæ in abstinendo à peccato*: *cùm enim dicitur aliquis posse abstinere à peccato*, *potentia fertur super aliquid negativum*, *ut scilicet aliquis possit non peccare*. Et pauló interiùs: *Sed cùm dicitur*, *iste potest perseverare usque in finem vitæ*

in

in abstinentia peccati, potentia fertur ad aliquid affirmativum, ut scilicet aliquis ponat se in tali statu, quòd peccatum in eo esse non possit. Ubi D. *Thomas* apertè distinguit illa duo, nempè posse non ponere obicem gratiæ, seu posse non peccare, & posse se constituere in statu, in quo non possit peccare, quod fit per conjunctionem gratiæ cum morte. Ad primum asserit, quòd homo existens in gratia est potens, illis verbis: *Et hoc potest quilibet in gratia existens*, loquendo de peccato mortali: ad secundum autem docet, non posse, & reddit rationem his verbis: *Aliter homo per actum liberi arbitrii non posset se facere perseverare, nisi se impeccabilem faceret, quod est impossibile.* In quibus apertè docet D. *Thomas*, posse hominem existentem in gratia non peccare, non tamen perseverare; quia hoc est constituere se in statu tali, quòd in eo non possit esse peccatum; quod homo per actum liberi arbitrii facere non potest, nisi posset se impeccabilem constituere, aut in statu, in quo non possit in eo esse peccatum, qui est gratiæ conjunctio cum morte. Quæ modò sufficiant, ut ad solutionem argumenti revertamur.

79. Secundò nova sumitur instantia ex natura prædestinationis Divinæ sub sequenti forma: *Omnis, qui salvabitur, est ab æterno prædestinatus; sed Petrus non est ab æterno prædestinatus: ergo Petrus non salvabitur.* Quæ consequentia est legitimè ex præmissis deducta, & est libera Petro, cùm sit ei liberum salvari; cùm tamen sit antecedenter necessitatus ad præmissas non falsificandas; cùm nec possit impedire veritatem majoris, nec in sui potestate sit, esse ab æterno prædestinatum.

80. Hic novo, vel potiùs eodem se perfugio munit Pater *Ramirez*, ubi se hujus instantiæ efficaciâ obrutum sentit. Sic enim disput.5. cap.2. num.79. loquitur: *Ad primum dicimus, quòd quidquid sit de illa majori præmissa: omnis, qui salvabitur, est ab æterno prædestinatus, an possit impediri, vel non? Tamen illa minor: Petrus non est prædestinatus, potest impediri; non quatenùs absolutè possit proferri, ut notarunt Izquierdo, Fasolus, & alii, in manu hominis est prædestinari, aut reprobari, ne sonet cum Semipelagianis, hominem posse solis suis viribus prædestinationem acquirere, aut excludere: sed in quantùm homo ex suppositione gratiæ Dei, quâ sine meritis instruitur, & intentionis Dei volentis, quemvis salvari, nisi per ipsum fuerit, potest facere talia opera, quæ si dentur, erunt inseparabilia à prædestinatione, & auxilium erit collatum cum præparatione certa, & infallibili assecutionis salutis: quo sensu dixit D. Petrus Epist. 2. cap. 1. Fratres satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis. Et D. Prosper (apud Lessium) ad objectiones Vincentianas respons. 12. Quia præsciti sunt casuri, non sunt prædestinati; essent autem prædestinati, si essent reversuri, & in sanctitate mansuri. Et ad Capitula Gall. respons. 7. Quia illos ruituros propriâ ipsorum voluntate præscivit, ob hoc à filiis perditionis nullâ eos prædestinatione discrevit. Clarius adhuc respons. 3. ad cap. 7. Non ex eo necessitatem pereundi habuerunt,*

quia prædestinati non sunt, sed ideò prædestinati non sunt, quia tales futuri ex voluntaria prævaricatione præsciti sunt. Accedit commune illud effatum, seu Theologorum axioma, quamvis falsò tributum Divo Augustino, ut notavit P. Suarez 1. *part. tract.* 2. *lib.* 5. *cap.* 8. *num.* 5. *Si non es prædestinatus, fac, ut prædestineris: est igitur impedibilis illa præmissa.*

81. Vide, quàm palàm fateatur, quòd prædestinatio non est unicè ex electione Dei prædestinantis, sed ex determinatione prædestinati. Quid ergo respondeamus? Verè falsissimum esse, quod asserit, dicente Divo *Thoma* quæst. 6. de veritate art. 3. *Prædestinationem non esse per electionem prædestinantis, est contra auctoritatem Scripturæ, & dicta Sanctorum*. Quæ D. *Thomæ* sententia eò usque vera est, ut nemo unquam ex antiquis Scholasticis non judicaverit, hanc esse vocem Scripturæ, Patrum, Summorum Pontificum, & Conciliorum, ut affirmat tota Societas Jesu in Libello de ratione studiorum regul. 6. pag. 14. & 37. ubi inter sententias, quæ ab omnibus sequendæ præscribuntur, duodecima ponitur: *Ex parte nostra nulla fuit ratio, vel conditio prædestinationis*. Et infrà: *Definitum est, prædestinationis, nec rationem, nec conditionem esse ex parte nostra. Id ad pietatem parùm pertinere dicet aliquis. At hanc Augustini doctrinam non modò communior Theologorum Schola jam recepit, sed & Ecclesiæ Patres per* 1200. *circiter annos, qui id contendunt probare ex Scripturis, & responsis Pontificum Romanorum, nempè Zosimi, Sixti, Cœlestini, Leonis, Gelasii, apud quos Massilienses, Cassianus, Faustus, aliique hujus Prædestinationis oppugnatores malè semper audierunt.* En ubi fatentur Patres Societatis, sententiam illam de prædestinatione absque ulla ratione, vel conditione ex parte nostra, esse sententiam D. *Augustini*, & Patrum Ecclesiæ per 1200. annos. Quarè P. *Henricus Henriquez* doctrinâ celebris lib. ult. de fin. homin. cap. 11. ait: *Vera, & communis Theologorum sententia nullam supponit causam motivam, aut conditionem prævisam ex parte hominis, qui salvatur, ut immutabili Dei voluntate dirigatur, & prædestinetur ad vitam æternam, & ad media omnia efficacia: sed quicumque hominum cum effectu salvabuntur, in quadam excellenti, certa, & antecedenti providentia Dei supernaturali sunt gratis selecti de massa corruptionis, & prædestinati ob Christi meritum, ante prævisum illorum vitæ decursum, & rationis usum; atque adeò ante prædictum illorum decessum in gratia perseverantem, aut ullum istius hominis opus liberum præmio, & dilectione dignum.* Quod eò usque verum credimus, ut nemo penè ex antiquis Scholasticis hanc non judicaverit esse veram SS. PP. intelligentiam.

82. At manifestum sumitur adversùs solutionem argumentum ex Concilio *Tridentino*, prædestinationem arcanum mysterium dicente sess. 6. cap. 12. Quid ergo est mysterii, quid arcani in toto Divinæ prædestinationis negotio, si ex parte hominum, qui prædestinantur, datur causa efficaciæ suæ prædestinationis? Quid mirabile, si actus divinæ voluntatis simul gloriam, & merita volentis, sive illud primum decre-

tum

tum efficax, & absolutum, quo nempè decreta sunt gratia, & merita, quibus ad gloriam pervenient, sic in potestate liberi arbitrii est, quòd potens sit falsificare propositionem istam, *Petrus est prædestinatus?* Ad quid exclamat *Paulus* ad *Rom.* 11. *O altitudo divitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus?* Nisi quia referens mysterium divinæ prædestinationis, priùs dixerat ad *Rom.* 8. *Cùm nondum nati essent, aut aliquid boni egissent, vel mali, ut secundùm electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei; quia major serviet minori, sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau autem odio habui.* An quia ex suppositione gratiæ Dei, quâ sine meritis instruitur, & intentionis Dei volentis, quemvis salvari, nisi per ipsum fuerit, potest talia opera facere, quæ si dentur, erunt inseparabilia à prædestinatione? Audiant *Augustinum* Epist. 105. *Quis, inquit, istum acutissimum sensum defuisse Apostolo non miretur? Hoc quippè ille non vidit, quando sibi velut adversantis objectâ quæstione non id potiùs tam breve, tam apertum, tam, sicut isti putant, verum, absolutumque respondit: cùm enim rem stupendam proposuisset, quomodò de nondum natis, nec aliquid agentibus boni, aut mali rectè dici potuerit, quòd unum Deus dilexerit, alium odio habuerit, ipsâ sibi objectâ quæstione motum exprimens auditoris: quid ergo dicemus, inquit? Numquid iniquitas apud Deum? Absit. Hic ergo erat locus, ut diceret, quod isti sentiunt: futura enim Deus opera prævidebat, quando minori majorem serviturum esse dicebat. Non autem hoc Apostolus dixit, sed potiùs ne quisquam audeat de suorum operum meritis gloriari, ad Dei gratiam, & gloriam commendandam voluit valere, quod dixit.* Ubi Magnus Parens ostendit, vocationem, quâ nos vocavit Deus in suum Regnum, & gloriam, non pro meritis nostris, sed pro misericordia sua dari; cùm non sit de his, quæ dantur pro hominum merito, sed de his, quæ tantùm pendent ex beneplacito Dei, vasis misericordiæ sine ullis meritis solo gratiæ dono præparantis gloriam.

83. Hæc eadem in hoc remotissimo ab humana cogitatione divinæ prædestinationis secreto est mens *Angelici Præceptoris* 1. part. qu. 23. art. 5. ad 3. *Quarè hos elegit ad gloriam, & illos reprobavit, non habet rationem nisi divinam voluntatem.* Et quæst. 6. de veritate art. 2. *Quòd Deus velit dare gratiam, & gloriam, hoc ex mera liberalitate procedit. In his, quæ liberalitate procedunt, tantùm causa volendi est superabundans affectio volentis ad finem, in quo attenditur perfectio bonitatis ipsius: undè causa prædestinationis nihil est aliud, quàm bonitas ipsius Dei.* Quod repetit ad 9. & quæst. 7. art. 6. ad 3. dicens: *Vitam gloriæ Deus non providet nisi ex beneplacito suæ voluntatis*: ergo prædestinatio non est hominum se ipsos, quamvis cum gratia, prædestinantium, sed solùm Dei, gratis omninò ad vitam æternam eligentis, & media ordinantis ad ejus consecutionem.

84. At non est hic locus hæc diffusiùs tractandi. Quarè solùm ad fundamenta P. *Ramirez* dicimus, nihil eorum, quæ ab ipso dicuntur, in-

infallibilitati prædestinationis officere. Etenim cùm prædestinatio non sit aliquid in prædestinato, ut suprà diximus, & docet D. *Thomas* 1. part. quæst. 23. art. 2. non ponit aliquid destruens libertatem, sed prædestinati remanent liberi ad benè, vel malè agendum, & moriendum, sicut si nulla esset prædestinatio, vel reprobatio. At quia hanc Deus implere statuit per liberum hominis arbitrium; rectè sollicitudinis, vigilantiæ, & timoris admonemur, ut omnes, teste D. *Augustino* de correptione, & gratia cap. 13. *Etiam qui benè currunt, timeant, dum occultum est, quò perveniant*. Sic D. *Petrus* dixit: *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem faciatis*; non certam Deo, sed certam nobis certitudine quâdam morali, cùm per bona opera prædestinationis effectus certitudinaliter impleatur, ut docet D. *Thomas* 1. part. quæst. 23. art. 3. *Undè prædestinatis conandum est ad benè agendum, & orandum, quia per hujusmodi prædestinationis effectus certitudinaliter impletur. Propter quod dicitur* 2. Petri: *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis*. Quæ tamen certitudo est conjecturalis, ut probat D. *Thomas* 1. 2. quæst. 112. art. 5. *Tertio modo aliquid cognoscitur conjecturaliter per aliqua signa. Et hoc modo aliquis cognoscere potest, se habere gratiam, in quantùm scilicet percipit, se delectari in Deo, & contemnere res mundanas, & in quantùm homo non est conscius sibi alicujus peccati mortalis*. Nihil in contrarium probant testimonia allata D. *Prosperi*, cùm his, & similibus sententiis nihil aliud intelligat, nisi quòd Deus præsciens, & permittere volens eorum peccatum, noluit eos eripere: essent autem prædestinati, si essent reversuri, id est, si Deus gratiam reversionis, & permansionis in illa ipsis præparasset. *Quòd autem illos non eo tempore, quó in fide recta, & bonis operibus erant, ab hac vita Deus abstulit: ad occulta ejus judicia, quæ tamen numquam sunt injusta, referendum est*, inquit ipse Responsione 3. ad Capit. Gallorum. Eodemque modo intelligendus est D. *Augustinus*, dum asserit: *Si non es prædestinatus, ora ut prædestineris*: id est, si nondum in te percipis effectus, & signa prædestinationis, ora, ut ea assequaris. Quæ sententia, ut rectè advertit responsio, non est *Augustini*, nec apud eum invenitur; sed tract. 26. in *Joann.* ita habet: *Nondum traheris, ora ut traharis*.

85. Non ergo impedibilis est illa minor, ut expressè asseritur à D. *Thoma* 1. p. q. 23. art. 8. ad 3. *Dicendum, quòd secundæ causæ non possunt egredi ordinem causæ primæ universalis (ut supra dictum est) sed ipsum exequuntur. Et ideo prædestinatio per creaturas potest adjuvari, sed non impediri*. Quare ex opposito non est impedibilis veritas minoris, *Petrus non est prædestinatus*. Sed non solùm Petro, sed etiam ipsimet Deo est inimpedibilis veritas minoris; cùm nec Deus possit facere, quòd non prædestinatus, hâc factâ suppositione, sit prædestinatus, ut rectè explicat D. *Thomas* q. 6. de verit. art. 3. ad 10. *Absolutè loquendo*, inquit, *Deus potest unumquemque prædestinare, vel non prædestinare, aut prædestinasse, vel non prædestinasse; quia actus prædestinationis, cum mensuretur æternitate, nunquam cadit in præteritum, sicut*

sicut nunquam est futurum; undè semper consideratur, ut egrediens à voluntate per modum libertatis. Tamen ex suppositione, hoc efficitur impossibile; non enim potest non prædestinare, supposito quòd prædestinaverit; vel è converso. Et art. 4. ad 8. *Quamvis de quolibet absolutè concedi possit, quòd Deus potest eum prædestinare, vel non prædestinare; tamen supposito, quòd prædestinaverit, non potest non prædestinare, vel è converso; quia non potest esse mutabilis. Et ideo dicitur communiter, quòd hæc: Deus potest non prædestinatum prædestinare, vel prædestinatum non prædestinare, in sensu composito est falsa, in diviso vera.*

86. Secundò ad instantiam respondet Doctor *Dominicus Prado* Primarius Complutensis Societatis Discipulus disp. 11. sect. 6. num. 114. sequens solutionem P. *Herrera* de prædest. q. 15. sect. 1. prædestinationem bifariam accipi posse, vel impropriè pro decreto executivo salutis, vel propriè pro præparatione mediorum ex fine præintentæ salutis: & cùm instantia procedat de prædestinatione propriè sumpta, tenet, posse Petrum non prædestinatum impedire veritatem majoris illius: *Omnis, qui salvabitur, est ab æterno prædestinatus*; cùm prædestinatio propriè sumpta non sit necessaria, ut quis salvetur; undè propositio illa non est necessaria, sed contingens, licèt vera in præsenti providentia, juxta quam omnes, qui salvantur, sunt prædestinati. Quarè cùm Petrus non prædestinatus possit perseverare finaliter, & salvari, potest impedire providentiam præsentem, seu veritatem majoris, & inferre aliam distinctam providentiam: unde ait, falsum esse dicere, quòd ea propositio major solùm affirmet, quòd Deus, quos prædestinavit, glorificet; nam affirmat insuper, quòd neminem glorificet, nisi quem prædestinaverit, quod est verum, sed impedibile à Petro non prædestinato. Quibus consentit P. *Ramirez* disp. 11. cap. 4. num. 101. ubi asserit, *Non esse necessarium, ut voluntas dissentientis possit impedire complexum, quòd possit impedire omnem partem illius; sed unam, nempè præsentem providentiam.*

87. Solutio hæc apertissimè prima sui prolatione communi Theologorum sensui repugnat, quàm ut aliâ opus habeat impugnatione. Non est enim intelligibile, quòd hæc propositio, *Omnis, qui salvabitur, est ab æterno prædestinatus*, non sit necessariò vera in omni providentia, cùm detur necessaria, æterna, & infallibilis connexio salvationis cum prædestinatione, ut constat ex D. *Augustino* de prædest. Sanctor. cap. 17. *Quos prædestinavit, ipsos & vocavit, vocatione illa secundùm propositum. Non ergo alios, sed quos prædestinavit, ipsos & vocavit: nec alios, sed quos ita vocavit, ipsos & justificavit: nec alios, sed quos prædestinavit, vocavit, justificavit, ipsos & glorificavit.* Enim verò cùm impossibile sit futurum, cujus Deus præscius non sit, nequit in hac providentia glorificatio dari, quæ à Deo ab æterno prædestinata non sit, cùm *Prædestinatio* juxta D. *August.* lib. de dono persever. cap. 14. *nihil aliud sit, quàm præscientia, & præparatio beneficiorum, quibus certissimè liberantur, quicumque liberantur.* Quod beneficium est vita æter-

æterna, quâ homo liberatur à morte æterna, & à cæteris quibuscumque malis. Immo gloriam illam, quam posset Petrus habere, Deus ipsi daturus est: ergo eam prædestinatione præscivit; cùm, dicente *Augustino* cap. 10. de prædest. Sanctor. *Prædestinatio sine præscientia non potest esse: potest autem esse sine prædestinatione præscientia. Prædestinatione quippè Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse facturus*. Non absimiliter Sanctus *Prosper* in resp. ad object. 15. *Gallor. Deum & præscivisse simul, & prædestinasse, quæ ipso erant Auctore facienda*. Ubi ratio utriusque S. Doctoris diligentissimè annotanda, & ponderanda, est; quòd prædestinatione ea præscivit, quæ Deus ipse facturus erat: ergo vel Deo Auctore non esset facienda talis salvatio possibilis, vel ipsa ab æterno prædestinata est; cùm Deus nihil novi deliberet in tempore, sed omne ejus decretum sit æternum, & ab æterno. Sic semper resolvit, & explicat *Augustinus*, ut constat de dono persever. cap. 7. *Deus ergo donat perseverantiam utique in finem. Hæc Deus facturum se esse præscivit. Ipsa est prædestinatio Sanctorum*. Et cap. 14. num. 35. *An quisquam dicere audebit, Deum non præscisse, quibus esset daturus, ut crederent; aut quos daturus esset filio suo, ut ex eis non perderet quemquam? Quæ utique si præscivit, profectò beneficia sua, quibus nos dignatur liberare, præscivit*. Et eodem cap. num. 36. *Et ipsa igitur Dei donum est, quod se daturum Deus vocatis suis illa vocatione, de qua dictum est ad Rom. 11. sine pœnitentia sunt dona & vocatio Dei, omni Christiano confitente, præscivit. Hæc est igitur prædestinatio, quam fideliter, atque humiliter prædicamus*. Et infrà cap. 17. num. 41. *In sua, quæ falli, mutarique non potest præscientia, opera sua futura disponere, id omninò, nec aliud quidquam est prædestinare ... An fortè nec ipsa dicunt prædestinata* (scilicet bona opera)? Ergo aut non dantur à Deo, aut ea se daturum esse nescivit. Quod si & dantur à Deo, & ea se daturum esse præscivit, profectò prædestinavit.

88. Clarissimum hujus rei præbet argumentum communis PP. Ecclesiæ modus loquendi, qui hæc tria, esse prædestinatum, electum, salvandum indiscriminatim usurpant, tanquam ea, quæ inter se convertuntur. Hoc manifestum fit variis Scripturæ locis, ut *Rom.* 8. & 9. *Ephes.* 1. *Matth.* 25. *Joann.* 10. 1. *Petr.* 1. *Apocalyps.* 17. in quibus omnibus per electos, prædestinatos, & oves *Christi* intelliguntur omnes salvandi. Hinc PP. Concilii *Tridentini* sess. 6. cap. 12. prædestinatos, & electos non alios, quàm salvandos intelligunt. Hinc & illa est *Fulgentii* sententia lib. de fide ad *Petrum* cap. 36. quâ negat, quemquam eorum, quos Deus non prædestinavit ad vitam, ullâ posse ratione salvari: *Firmissimè tene, & nullatenùs dubites, neque perire posse aliquem eorum, quos Deus prædestinavit ad Regnum Cœlorum, neque quemquam eorum, quos non prædestinavit ad vitam, ulla posse ratione salvari*: ergo sicut impossibilis est providentia, in qua prædestinatus possit perire in sensu composito, ita & impossibilis est providentia, in qua non prædestinatus in sensu composito possit salvari. Sed quid in his immoramur? Usus totius Ecclesiæ id satis evidenter ostendit. In Canone Missæ legitur;

tur; *ab æterna damnatione nos eripi, & in Electorum tuorum jubeas grege numerari.* Et pro Defunctis in quadam oratione: *ut in Resurrectionis gloria inter Sanctos, & Electos tuos resuscitatus respiret.* Et in alia: *Deus, cui soli cognitus est numerus Electorum in superna felicitate locandus.* Et rursum: *& nomina omnium fidelium beatæ prædestinationis liber adscripta retineat.* Ergo nec datur salvandus, qui non sit prædestinatus, nec prædestinatus, qui non sit salvandus. Ex his utique, talibusque textibus, & fundamentis, solutionis conficitur repugnantia.

89. Sed alteram accipe ejusdem responsionis repugnantiam, quâ iterum revincitur solutio data. Etenim admisso, & nusquam concesso, quòd prædestinatio non sit simpliciter necessaria ad salutem, negari tamen minimè potest, nullum salvari, qui non sit prædestinatus, & quòd non sit in potestate creaturæ hanc præsentem impedire providentiam. Enimverò numquid præclarissimus ille divinæ providentiæ constitutus ordo, qui certissimè, & infallibiliter consequitur effectum, teste D. *Thoma* 1. p. q.22. art.4. ad 2. & efficacissima ejus virtus, quâ illum ordinem servat, regitque causas omnes, nec extra constitutum sibi ordinem egredi patitur, voluntati, & arbitrio humano erit subjecta? An causa secunda in suo gradu posita, constitutum sibi à divina voluntate ordinem transilire potest, & in alio se collocare? An & erit in ejus potestate, quòd prædestinatio, quæ est causa gratiæ, & gloriæ, *cùm ad gratiam importet respectum causæ ad effectum*, ut dicit D. *Thomas* 1. p. q.23. art.2. ad 3. ita fallibilis sit, ut in præsenti providentia fieri possit, quòd salvetur quis in sensu composito defectûs in ipso illius ordinis in salutem æternam in mente divina existentis? Hoc apertè adversatur *Isaiæ* 46. dicenti: *Annuntians ab exordio novissimum, & ab initio, quæ necdum facta sunt, dicens: Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet: vocans ab oriente avem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ, & loquutus sum, & adducam illum*: ubi D. *Thomas* adnotat super ly *stabit. quòd ponit etiam prænuntiationis firmitatem, dicens: Stabit, implebitur voluntas bujus placiti*: Ecclesiast.25. *Consilium ejus sicut fons vitæ.* Et Psal.132. *Omnia quæcumque voluit, fecit Dominus.* Ita D. *Thomas*: quibus qualiter cohæreat, quòd homo possit impedire præsentem divinam providentiam, ægrè percipitur; sicut & quomodo creatura possit impedire Deum, ne ab æterno habeat providentiam, quam de facto habet, de creaturis intellectualibus, & earum actibus liberis. Hoc iterùm dico, penitùs incredibile est: non enim creatura providentiam potest habere contrariam legi universali præsentis divinæ providentiæ; nec dari valet in ipsa potestas transmutandi fixum, & universalem prædestinationis ordinem. Quis enim hoc intelligere poterit absque eo, quòd destruatur libertas Dei? Cùm præsens providentia impediri non possit, quin impediatur libertas, quâ formaliter ordo iste est constitutus. Audiendus D. *Thomas* profundissimè rem explicans, & quomodo causæ creatæ non constituunt legem necessitatis, vel contingentiæ, sed constitutâ à superiori causa utuntur, nec possunt con-

stitutum sibi à divina voluntate ordinem transilire. Sic enim scribit 6. Metaphys. lect. 3. *Sciendum est, quòd ex eadem causa dependet effectus, & omnia quæ sunt per se accidentia illius effectus. Sicut enim homo est à natura, ita & omnia ejus per se accidentia, ut visibile, & mentis disciplinæ susceptibile. Si autem aliqua alia causa non faciat hominem simpliciter, sed hominem talem; ejus non erit constituere ea, quæ sunt per se accidentia hominis, sed solùm uti eis. Politicus enim facit hominem civilem; non autem facit eum mentis disciplinæ susceptibilem: sed hac ejus proprietate utitur ad hoc, quòd homo fiat civilis. Sicut autem dictum est, ens in quantùm ens est, habet causam ipsum Deum. Undè sicut divinæ Providentiæ subditur ipsum ens, ita etiam omnia accidentia entis, in quantùm est ens, inter quæ sunt necessarium, & contingens. Ad divinam igitur providentiam pertinet non solùm, quòd faciat hoc ens, sed quòd det ei contingentiam, vel necessitatem; secundùm enim quòd unicuique dare voluit contingentiam, vel necessitatem, præparavit ei causas medias, ex quibus de necessitate sequatur, vel contingenter. Invenitur igitur uniuscujusque effectus, secundum quod est sub ordine divinæ providentiæ, necessitatem habere. Ex quo contingit, quòd hæc conditionalis est vera, si aliquid est à Deo provisum, hoc erit. Secundùm autem quòd effectus aliquis consideratur sub ordine causæ proximæ, sic non omnis effectus est necessarius, sed quidam necessarius, & quidam contingens secundùm analogiam suæ causæ. Effectus enim in suis naturis similantur causis proximis, non autem remotis, ad quarum conditionem pertingere non possunt. Sic ergo patet, quòd cum de divina providentia loquimur, non est dicendum solùm, hoc est provisum à Deo, ut sit; sed, hoc est provisum à Deo, ut contingenter sit, vel ut necessariò sit. Undè non sequitur secundùm rationem Aristotelis hic inductam, quòd ex quo divina providentia est posita, quòd omnes effectus sint necessarii; sed necessarium est, effectus esse contingenter, vel de necessitate. Quod quidem est singulare in hac causa, scilicèt in divina providentia. Reliquæ enim causæ non constituunt legem necessitatis, vel contingentiæ, sed constituta à superiori causa, utuntur. Undè causalitas cujuslibet alteriùs causæ subditur solùm, quòd ejus effectus sit. Quòd autem sit necessariò, vel contingenter, dependet ex causa altiori, quæ est causa entis, in quantùm est ens, à qua ordo necessitatis, & contingentiæ in rebus provenit.* Hæc D. *Thomas*: quibus commendat infallibilem illum divinæ providentiæ ordinem, cujus certitudini, & infallibilitati minimè libertas opponitur creaturæ, cùm in productione actûs liberi, tàm intima sit dependentia à Deo, quàm est intima inclusio rationis entis in ipsa ratione differentiali actûs liberi, seu modo libertatis.

90. Secundò falsitatis evidentissimè convincitur hæc solutio. Etenim si Petrus non prædestinatus liber est, ut Deus habeat circa ipsum providentiam contrariam Divinæ prædestinationis legi: ergo & in omnibus aliis non prædestinatis hæc eadem agnosci debet potestas, & libertas, cùm par in omnibus sit ratio. Hæc sanè est illamet consequentia, quâ D. *Augustin.* probat, *Christum* Dominum mereri non potuisse gratiam unio-

unionis ex meritis liberi arbitrii, quia nempè non esset unus Filius Dei, sed plures. Sic enim discurrit lib. 2. de peccat. merit. & remiss. cap. 17. *Vnum quippe illum esse oportebat. Essent autem & duo, & tres, & plures, si hoc fieri posset, non per Dei proprium donum, sed per hominis liberum arbitrium*: ergo pariter essent duo, & tres, & plures impedientes præsentem prædestinationis providentiam, semel quòd dependeat à potestate liberi arbitrii; quod satis, superque eadem ratio persuadet: vel assignent discrimen, cur hæc *Augustini* consequentia recta sit, & non sit recta illatio facta? Ex quo & novum sequitur inconveniens, quòd omnes isti gloriari poterunt, quòd ipsi ex se ipsis facti sunt Beati, absque eo, quòd in misericordiam Dei prædestinantis ipsorum gloria referri debeat; gloriari poterunt, quòd Deus mirabilis in aliis Sanctis suis, non gloriosus sit in ipsis, cùm non misericorditer, sed ex libero arbitrio auxiliis sufficientibus constituto, ad tantum gloriæ culmen evecti sint; quod & adversus jam dicta ex Sacra Scriptura, & SS. PP. pugnare est manifestum, & falsum omninò (ni me opinio fallit) reddit illud *Augustini* effatum Pelagianos redarguentis, qui Sanctos impensissimè laudabant, ut Deum minimè sanctitatis auctorem agnoscerent, sed ipsos non in Domino, sed in seipsis gloriari debere. Sic enim habet lib. 3. ad *Bonif.* cap. 8. *Sancti omnes sive ab antiquo Abel usque ad Joannem Baptistam, sive ab ipsis Apostolis usque ad hoc tempus, & deinceps usque ad terminum sæculi, in Domino laudandi sunt, non in seipsis; quia & illorum anteriorum vox est: In Domino laudabitur anima mea; & istorum posteriorum vox est: Gratia Dei sum id, quod sum, & ad omnes pertinet: Vt qui gloriatur, in Domino glorietur*. Sed nè hæc repetantur, lectorem ad supradicta remittimus. At prætermittere non debemus Sacræ Scripturæ sententias, quibus non volentis, neque currentis, sed miserentis Dei esse, homines beatificare credimus. Ecce excluditur à prædestinationis ratione humanum arbitrium, & sola exaltatur prædestinationis misericordia. Deinde Deum Dominum esse gloriæ, omnium propriissimâ dominii ratione, atque licere *Christo* Regi quod vult facere, ut In parabola Operariorum dignatus fuit exponere, quis inficiabitur? At ubinam hæc, si hominis est actiones impedire dominii Dei, & aliter facere, quàm Dominus fieri constituit de bonis suis?

91. Tertiam prætereà instantiam adversus argumenti doctrinam duplici Scripturæ testimonio intendimus, nempè ex dicto *Christi* Domini S. *Petro*: *Ter me negabis*: *Rogavi pro te, ne deficiat fides tua*, ex quibus duplex sequens conficitur discursus. Et quidem ex primo: quidquid summa, & infallibilis veritas dicit fore, erit; sed *Christus* Dominus dixit *Petro*, *Ter me negabis*: ergo negaturus erat *Christum*: sed consequens fuit liberum D. *Petro*, quin fuerit in ipso libertas impediendi præmissas; cùm nec fuerit potestas, vel ut summa Veritas posset subire falsum, vel ut à *Christo* Domino hoc non fuerit ipsi dictum: ergo malè arguitur ex dicta necessitate præmissarum ad necessitatem absolutam consequentis. Similiter ex secundo *Christi* Domini dicto idem sumitur

argumentum. *Christus* Dominus rogavit pro *Petro*, ne deficeret fides ejus; sed hæc oratio *Christi* Domini inanis esse non potuit: ergo fuit in *Petro* perseverantia fidei: sed hæc fidei perseverantia fuit liberrima in *Petro*, absque eo quòd fuerit in ipso potestas impediendi veritatem præmissarum: quidquid in oppositum sentiant P. *Ramirez* disp.5. cap.2. num.83. & Doctor *Prado* disp.11. sect.6. num. 118. cùm non fuerit ab ipso impedibilis nec existentia orationis, nec dicti *Christi* Domini, non impedita prius ejus libertate; nec efficacia orationis, & infallibilis locutionis Dei: ergo nulla censenda est consequentia, quæ ex inimpedibilitate præmissarum docet absolutam consequentis necessitatem, quà nos ipsi vehementius impugnant. Sed & observandum, indefectibilem à Cathedra *Petri* fidem nos omnes, ei testimonio firmiter innixos, tenere, & credere. Numquid taliter constituta est Petra hæc, ut eam possint homines amovere? Firmitasne ejus humano arbitrio relicta est? Immò divino; & inde nobis est securitatis solatium; quod ille promisit qui facere suâ solâ virtute potest; & quòd in perseverantia fidei sit hominibus libertas, & meritum; & quòd ipsorum non sit, aut esse possit frustrare infallibilis promissionis beneficium.

92. At quamvis, his arguendi formis de gradu dejectis, abundè argumenti comprobetur inefficacia, placet ad objecta respondere, vel absolutè negando maj. vel ipsam claritatis gratiâ distinguendo: Qui non potest falsificare aliquam ex præmissis, non potest falsificare conclusionem, potentiâ primâ & independenti, conc. maj. Potentiâ secundâ, & dependenti, neg.maj. & sub eadem distinctione min. neg. conseq. Distinctio constat ex eo, quòd minor syllogismi contrarii continet Divinum concursum, per cujus existentiam Deus in agendo voluntatem subjicit sibi. Potestas ergo verificandi, & falsificandi minorem illa sola est, cui potentia Dei fuerit subjecta: quare si hæc fuerit in voluntate creata, voluntas creata Dei potentiam habebit sibi subjectam. Ex quibus facilis est similiter ad primam majoris probationem responsio: nam concessò antecedenti, distinguo consequens: Non potest falsificare conclusionem potestate primâ, & independenti, conc. consequentiam: potestate secundâ, & dependenti in exercitio falsificandi conclusionem, neg. consequentiam.

93. Ad secundam majoris probationem, ut respondeamus, etiam illud est animadvertendum, conclusionem formaliter, & in se ipsa sumptam distingui formaliter à præmissis, immo & realiter, quando medium est vera, & formalis causa conclusionis, ut in præsenti syllogismo accidit. Nam etsi tota veritas conclusionis virtualiter in præmissis contineatur, veritas tamen conclusionis est formaliter à præmissis distincta. Quod fit manifestum, tùm ex definitione syllogismi, in qua dicitur, *quibusdam positis, & concessis, necesse est aliud accidere præter ea, quæ posita sunt, & concessa*; quia scilicet aliud est conclusio à præmissis: tum quia si conclusio à præmissis non distinguitur, dum probatur conclusio per præmissas, idem probaretur per idem: tùm denique in syllogismo objecto, *Omnis homo prædefinitus ad operandum operatur; Petrus*

trus est prædefinitus ad operandum: ergo Petrus operatur, major est independens à veritate minoris, & conclusionis; conclusio verò importat operationis existentiam, quæ licèt virtualiter contineatur in minori, at non formaliter, cùm sit illius verus, & realis effectus.

94. Rursùs observandum, quòd sicut veritas conclusionis essentialiter dependet a veritate minoris, & illam supponit, sicut effectus causam; ita falsitas conclusionis præsupponit essentialiter minoris falsitatem. Ex quibus duo sequuntur: primum, quòd quidquid opponitur veritati conclusionis, opponitur etiam veritati præmissarum; at non formaliter, sed illativè, & arguitivè, id est, falsitas conclusionis legitimè deductæ ex præmissis, arguit alteram saltem præmissarum esse falsam. Et cùm major istius syllogismi sit propositio essentialiter vera, ac subindè omninò infalsificabilis, falsitas suæ conclusionis infert necessariò falsitatem minoris, id est, Deum non prædefinivisse Petrum ad operandum, cujus contrariam asserit minor. Sequitur secundò, potestatem Petri ad operandum, & ad falsificandam conclusionem, quæ enuntiat operationis existentiam, esse subordinatam, & quæ nunquàm falsificabit conclusionem minoris falsitate non præsuppositâ. Quarè ad probationem dico, quòd conclusio legitimè illata identificatur cum præmissis virtualiter, non formaliter; & ideò non est necessarium realiter opponi præmissis quidquid realiter, & formaliter opponitur conclusioni: sufficit enim, quòd illis opponatur illativè, sicut non esse effectûs opponitur esse suæ causæ: & distinguo consequens: Non stat potentia ad ponendum aliquid realiter oppositum conclusioni, quin si potentia ad destruendam aliquam ex præmissis, si potentia illa sit agentis primi omnia sibi subjicientis, conc. consequentiam: si potentia sit causæ subordinatæ, neg. consequentiam; quod esse verissimum ex dictis facilè intelligitur.

95. Nec habet similiter locum tertia probatio, nam concess. antecedenti, negatur consequentia. Quia si præmissæ essent ex terminis necessariæ, conclusio etiam esset ex terminis necessaria, & actus non evaderet liber, sed omninò necessarius. Ex eo verò, quòd præmissæ sint Petro necessariæ, si tamen illarum altera sit absolutè contingens, conclusio evadit absolutè contingens, quia conclusio sequitur debiliorem partem. Quòd si præmissa contingenter existens contineat illam Dei efficientiam, quæ, suppositâ in voluntate potestate proximâ, & expeditâ ad utrumlibet, voluntatem Deo in exercitio libertatis subjicit, quantumvis sit operari necessaria, id est non libera ut *quod*, libertatem actûs non destruit. Hæc enim est illa gratia, quâ, docente Concilio *Tridentino* sess. 6. cap. 5. eget homo, ut coram Deo ad suam justificationem possit movere se sua libera voluntate; ubi post libertatem habitam, & ultra illam, aliam requirit gratiam, quæ det potestatem consequentem, non antecedentem, quæ supponitur data cum libertate. Quibus ad alias majoris probationes, quæ contra nos stare videntur, etiam respondendum.

96. At cùm difficultatem hujus argumenti nobis iterum sub terminis aliis objiciant, iterum ad examen vocari debet; nam inquiunt, hæc

est

est optima argumentatio: *Omnis homo prædeterminatus consentit, & hoc est illi inevitabile: Petrus est prædeterminatus, & hoc est illi inevitabile: ergo Petrus consentit, & hoc est illi inevitabile*: sed præmissæ veræ sunt, prædeterminatione in Petro existente: ergo etiam conclusio: & consequenter positâ in Petro prædeterminatione, inevitabilis est consensus. Major probatur primò, quia iste est bonus syllogismus: *Omnis prædeterminatus consentit: Petrus est prædeterminatus: ergo consentit*: ergo cùm sint similis formæ, eâdem rectitudine gaudet primus syllogismus positus. Secundò, quia negari minimè potest bonitas hujus syllogismi: *Omnis homo est animal: Petrus est homo: ergo Petrus est animal*; sicut & rectitudo hujus: *Omnis homo est animal, & hoc est illi inevitabile: Petrus est homo, & hoc est illi inevitabile: ergo Petrus est animal, & hoc est illi inevitabile*. Sic P. *Antonius Perez* de Scient. Disp.3. cap.4.

97. Patitur argumentum instantiam manifestam, si ly *inevitabile* mutetur in ly *involuntarium*, hac forma: *Omnis homo prædeterminatus ad consensum consentit, & hoc est illi involuntarium; sed Petrus est prædeterminatus ad consensum, & hoc est involuntarium Petro: ergo Petrus consentit, & hoc est involuntarium Petro*; in quo præmissæ sunt apud omnes veræ, & consequens apud omnes falsum: quia licèt Deus prædeterminaret consensum, hic non esset involuntarius, sed apud omnes à coactione liber. De voce *inevitabile* jam suprà monuimus non alio sensu in his materiis usurpari, quàm si dicatur *infallibile*; animadvertentes, apud Grammaticos, & Ethnicos *inevitabile* dici, quod præter libertatis exercitium eveniens, illam impedit, coarctat, ei opponitur, naturalis operationis necessitatem inducit, & inimicum libertati est: sic *Ovidius* ad *Liviam* v. 443. *Sed rigidum jus est, & inevitabile mortis*. *Curt.* lib.4. cap.6. *inevitabile fatum*. Dum autem ea vox ad præsentis disputationis argumenta transfertur, ita alienatur, ut cùm non aliud quàm *infallibile* significet, non destruat, immò perficiat significatum ejus exercitium libertatis: quo fit, ut per infallibile significetur non solùm, quòd actus eveniet, sed & quòd liberè evenit. Hoc posito, fallaciam argumenti detexit sapientissimus M. *Bolivar* de provid. §. ultimo, animadvertens, quòd ly *& hoc est illi inevitabile* potest cadere supra *consensum*, & potest ferri supra *totam propositionem*: si primo construatur modo, ut feratur supra *consensum*, talem reddit sensum propositio: *Omnis homo prædeterminatus consentit consensu inevitabili*; quæ propositio est omninò falsa, cùm consensus prædeterminatus evitabilis sit. Si autem additum illud, *& hoc est illi inevitabile* supra sensum totius cadat propositionis, major est vera: nam hæc propositio: *Omnis homo prædeterminatus consentit*, est necessariò vera, nec potest reddi falsa, nisi per hoc, quòd carentia consensûs cum prædeterminatione componatur, quod est implicatorium. In hoc sensu fit fallacia manifesta, & omnibus constat, quantùm à veritate aberret modus ille arguendi; nam si ly *inevitabile* cadit supra *consensum*, syllogismus est bonus, sed major est omnino falsa: nam etsi inevitabiliter verum sit, quòd omnis homo præ-

de-

determinatus consentit, est etiam verum inevitabiliter, quòd consentit consensu libero: unde conclusio prædicti syllogismi est falsa, quia ex majori infertur in sensu illo accepta, in quo est falsa: si verò additum illud, *& hoc est illi inevitabile*, secundo modo accipiatur, syllogismus est reprehensibilis: quia ex infalsificabilitate præmissarum infert necessitatem absolutam conclusionis, seu consequentis, cùm tamen conclusio tantùm sit necessaria necessitate consequentiæ, ut multoties dictum est. Non enim libertas creata requirit potestatem ad falsificandam minorem, in qua concursus Dei importatur: nam hæc potestas chimærica est, utpotè quæ necessariò Deum supponit voluntati, ac dominio creato subjectum; cùm è contrà potestas voluntatis liberæ Deo constitui debeat subjecta, & in exercitio consentiendi per ipsum concursum Deo subordinata. Consistit ergo syllogismi defectus in eo, quòd inevitabilitas adjecta majori appellat non supra *consensum*, sed supra veritatem majoris: unde major est vera: in conclusione verò appellat supra *consensum*; nam etsi appellat supra veritatem propositionis; quia tamen illa est vera à consensu exercito, dum appellat supra illam, supra consensum appellat. Hoc autem locum non habet in majori, quæ æternæ veritatis cùm sit, non importat consensum exercitum, sed signatum.

98. Potest & alius defectus, qui frequenter in re ista committitur in prædicto syllogismo designari. Arguitur quippe in illo, *à negatione potentiæ consequentis ad negationem potentiæ antecedentis*, sive *à negatione potestatis in sensu composito ad negationem potestatis in sensu diviso*. Quod ut pateat, propositiones expendamus: illa quippe, *Omnis homo prædeterminatus consentit, & hoc est illi inevitabile*, facit planè sensum istum: *Omnis homo prædeterminatus consentit, & cum prædeterminatione non potest carentiam consensus conjungere*: vel clariùs, facit istum: *Omnem hominem prædeterminatum consentire est inevitabile*. Quæ propositiones sunt compositæ, & in illis negatur homini prædeterminato potestas consequens, sive potestas conjungendi cum prædeterminatione carentiam consensûs. At in conclusione per illud additum negatur homini omnis potestas ponendi carentiam consensûs, ac subindè negatur illi potestas antecedens, & in sensu diviso ad carentiam consensûs, & arguitur *à sensu composito ad divisum negativè*; quod est arguere *à non amplo ad amplum negativè*, vel *à parte disjunctiva ad negationem totius*: qui arguendi modus fallax, & vitiosus est; non enim valet: *Petrus non est albus: ergo non est albus, vel niger*. Hactenus de hoc argumento.

§. VII.

Reliqua solvuntur argumenta.

99. OBjicies primò argumentum, quod hac nota commendat Reverendiss. P. *Thyrsus*: *Demonstratio contra prædeterminationem*. Sic tom. 1. disp. 11. sect. 2. à num. 8. & in Indice qq. Philos. citans

tans sectionem relatam, inquit: *Demonstratur perspicuè pars negativa, nempè quòd Deus non concurrit concursu prævio prædeterminante ad nostros actus liberos*. Placet argumentum sub eisdem terminis proponere. *Nulla voluntas prædeterminata ad actionem amandi, habet potestatem antecedentem ad faciendum, ne actio amandi ponatur à parte rei; ergo nulla voluntas prædeterminata ad actionem amandi manet libera ad non amandum. Probatur antec. prædeterminationem actu influere in actionem amandi est actionem amandi poni à parte rei, & è converso: sed nulla voluntas prædeterminata ad actionem amandi habet potestatem antecedentem ad faciendum, ne prædeterminatio actu influat in actionem amandi: ergo nulla voluntas determinata ad actionem amandi habet potestatem antecedentem ad faciendum, ne actio amandi ponatur à parte rei.*

100. *Concessis præmissis* (inquit ipse) *nequit negari consequentia, quia syllogismus est in forma, nempè in secundo modo secundæ figuræ: unde si quis negaret consequentiam, posset statim per reductionem cogi ad concedendas duas contradictorias, arguendo ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis in hunc modum: ergo voluntas aliqua prædeterminata ad actionem amandi, habet potestatem ad faciendum, ne prædeterminatio actu influat in actionem amandi, quæ conclusio opponitur contradictoriè cum minori concessa in priori syllogismo. Et quidem hic secundus syllogismus, mutata majori in minorem, est in Darii, ut discurrenti constabit.*

101. *Restat*, prosequitur Auctor iste, *seorsim probare præmissas illius syllogismi, & imprimis major videtur manifesta: nam actualis influxus prædeterminationis in actionem amandi, non distinguitur ab actuali influxu voluntatis; siquidem prædeterminationem actu influere, idem est, ac voluntatem, ut prædeterminatam actu influere; voluntatem ut prædeterminatam actu influere in actionem amandi identificatur cum actione amandi: siquidem non influit in illam per aliam actionem: ergo idem est realiter, actionem amandi existere à parte rei, ac prædeterminationem physicam actu influere in actionem amandi, & è converso. Min. verò sic probatur: physicam prædeterminationem non influere actu in actionem amandi, ex terminis est, vel physicam prædeterminationem non existere, vel ad illam jam existentem non sequi actionem amandi; sed nulla voluntas prædeterminata ad actionem amandi, habet potestatem ad faciendum, ne existat physica prædeterminatio, vel ne ad illam jam existentem sequatur actio amandi: ergo nulla voluntas prædeterminata ad actionem amandi habet potestatem antecedentem ad faciendum, ne physica prædeterminatio actu influat in actionem amandi.*

102. *Quod sub aliis terminis forsan urgentiùs sic proponitur*, subdit ille: *Voluntas prædeterminata ad actionem amandi nullam habet potestatem ad impediendum influxum passivum prædeterminationis in actionem amandi; sed hic influxus est ipsa actio amandi: ergo voluntas prædeterminata ad actionem amandi nullam habet potestatem ad impediendum actionem amandi. Minor est conspicua, quia ille influxus passivus ni-*

nihil aliud est, quàm dependentia actionis amandi à prædeterminatione: hæc autem dependentia est ipsamet actio, quæ sicut per se ipsam est dependenter à voluntate, ita juxta Adversarios, est dependentia à prædeterminatione. Major suadetur. Impedire influxum passivum prædeterminationis est, vel facere, ne existat prædeterminatio, vel ne ad ipsam existentem sequatur actio; nam ex terminis non est alius modus impediendi influxum causæ; sed voluntas prædeterminata ad actionem amaudi nullam habet potestatem ad faciendum, ne existat prædeterminatio, nec ad faciendum, ne ad ipsam existentem sequatur actio: ergo voluntas prædeterminata ad actionem amandi nullam habet potestatem ad impediendum influxum passivum prædeterminationis in actionem amandi. Sic prælaudatus Auctor acutissimè, & formalissimè pro suo more, ut nihil solidiùs, aut efficaciùs videatur posse opponi contra nostram physicam prædeterminationem.

103. Secundò replicat RR. *Tyrsus* ibidem num. 11. *Ponamus voluntatem prædeterminari ad nolitionem amoris, & probo, eam tunc non liberè, sed necessariò omittere amorem. Voluntas prædeterminata ad nolitionem amandi nullam habet potestatem ad faciendum, ut existat actio amandi: ergo non liberè, sed necessariò omittit amorem. Probatur antecedens: voluntas prædeterminata ad actionem amoris nequit facere, ut actio amandi conjungatur cum prædeterminatione amoris; sed actionem amandi existere est actionem amandi conjungi cum prædeterminatione amoris: ergo voluntas prædeterminata ad nolitionem amoris nequit facere, ut actio amandi existat. Minor videtur clara, siquidem existere actionem amandi est conjungi cum voluntate, ut prædeterminata ad amandum; & hoc est conjungi cum prædeterminatione. Rursus, quia actio amandi est conjunctio sui cum suis causis, & cum omnibus essentialiter prærequisitis ad ipsam, in quibus per se numeratur prædeterminatio amoris.*

104. *Major autem probatur: voluntas prædeterminata ad nolitionem amoris non potest facere, ut prædeterminatio amoris conjungatur cum actione amandi: ergo non potest facere, ut actio amandi conjungatur cum prædeterminatione amoris. Patet consequentia; quia illa duo solùm differunt penès nomen activum, vel passivum. Probatur verò antecedens: voluntas prædeterminata ad nolitionem amoris necessariò, & absque libertate caret prædeterminatione amoris, nec illam potest pro libito suo acquirere; sed nulla potentia habet facultatem ad faciendum, ut forma, quâ necessariò, & absque libertate caret, & quam pro libito suo nequit acquirere, conjungatur cum aliquo alio, ut videtur manifestum: ergo voluntas prædeterminata ad nolitionem amoris, nequit facere, ut prædeterminatio amoris conjungatur cum actione amandi*. Sic ille; validissimè sanè.

105. Sed hæc clarissima demonstratio, ubi principiorum nostrorum ratio habeatur, in fumum evanescit. Et ut meliùs argumenti æquivocationis origo, fonsque detegatur funditùs, respondetur negando antecedens primi Enthymematis, & ad prob. negando majorem primi syl-

syllogismi. Etenim quamvis vera sit in sensu illativo, quatenus ex eo, quòd physica prædeterminatio actù influat in actionem amandi, benè infertur, actionem amandi existere, sivè poni à parte rei; in sensu tamen formali, & in proprietate Scholastica est falsa: sicut generaliter falsum est, quòd causam actu influere in effectum sit effectum existere, sive poni à parte rei: cujus ratio ea est, quia ly *influere*, quod ponitur ex parte subjecti, importat de materiali causam, & de formali influxum activum causæ: hoc autem concretum *poni à parte rei*, sive hoc (quod idem est etiam apud argumentum) *existere*, importat de materiali effectum, & de formali existentiam effectûs. Extra omnem quæstionem est, quòd causa efficiens realiter distinguitur ab effectu; & similiter influxus activus causæ ab existentia effectûs: falsa ergo est absolutè, & ex terminis illa propositio: *Physicam prædeterminationem actu influere in actionem amandi, est actionem amandi poni à parte rei*; & etiam è contra: nam, juxta regulas Dialecticorum, ut propositio cathegorica affirmativa sit vera, requiritur, quòd subjectum, & prædicatum supponant pro eodem. Implicat autem supponere pro eodem, si tàm pro formali, quàm pro materiali realiter distinguuntur, ut per se patet. Hinc jam evanescit, ut dixi, demonstratio: nam demonstratio, juxta omnes Logicos, debet constare ex veris, certis &c. Neque obstat, quòd illa major sit vera in sensu illativo, ut diximus; quia quamvis propositiones hypotheticæ, conditionalis, rationalis, & causalis denotent illationem ratione particularum *si*, *ergo*, *quia*, quæ à Dialecticis appellantur notæ illationis; quapropter istæ tres propositiones debent concedi: *Si physica prædeterminatio actu influit in actionem amandi*, *actio amandi existit*. Et ista rationalis: *Physica prædeterminatio actu influit in actionem amandi: ergo actio amandi existit*. Et ista causalis: *Quia physica prædeterminatio actu influit in actionem amandi*, *actio amandi existit*: propositio tamen cathegorica nullatenus denotat illationem prædicati ex subjecto, sed dumtaxat convenientiam prædicati ad subjectum, quâ deficiente, etiam stante illatione, propositio est falsa, ut patet in ista: *Hominem esse rationalem est esse risibilem*. Undè cùm major primi syllogismi sit propositio cathegorica, cujus prædicatum tàm pro materiali, quàm pro formali distinguitur realiter à subjecto; fit, quòd talis propositio sit falsa, & absolutè neganda, quamvis prædicatum inferatur ex subjecto, quâ ratione diximus, esse veram in sensu illativo.

106. Ad probationem majoris respondetur negando antecedens, nempè: *Actualis influxus prædeterminationis in actionem amandi non distinguitur ab actuali influxu voluntatis*, quod planè est falsum; nam actualis influxus prædeterminationis non distinguitur ab ipsa prædeterminatione, quæ sicut se ipsa est motio actualis Dei virtuosa ad amandum, ita se ipsa est terminus actionis æternæ Dei, & actualis influxûs Dei in actionem amandi: influxus verò actualis voluntatis est ipsa actio amandi, quæ cùm sit actio acta, simul est effectus, & influxus; non enim voluntas influit in actionem amandi per aliam actionem ab ipsa

actione

actione amandi distinctam. Unde cùm physica prædeterminatio realiter distinguatur ab actione amandi, etiam actualis influxus prædeterminationis in actionem amandi realiter distinguitur ab actuali influxu voluntatis. Ad hujus antecedentis probationem, nego, idem esse, prædeterminationem actu influere, ac voluntatem prædeterminatam actu influere; quin potiùs hæc duo sunt valdè diversa: nam cùm dico, prædeterminatio influit, solùm significo influxum prædeterminationis, non verò influxum voluntatis. Cùm autem dico: voluntas ut prædeterminata influit, utriusque causæ influxum significo, scilicet Dei, & voluntatis: unde non sunt idem, sed diversa: sicuti eâdem ratione valdè diversum est dicere; Sol generat hominem, ac dicere; Sol, & homo generant hominem. En qualiter solius Dialecticæ rudimentis (ad quam pertinet sophismatum fallacias detegere) argumentum, quod viro verè sapienti visum est demonstrativum, majoris, & probationis ipsius falsitate languescit. At si tale est, quod tanquam demonstratio contra physicam prædeterminationem objicitur; qualia censebimus reliqua, quæ suis auctoribus demonstrativa non videntur?

107. Sed omissis his nunquam contemnendis Dialecticorum præceptis, distinguo majorem primi syllogismi: Physicam prædeterminationem actu influere in actionem amandi, est actionem amandi poni à parte rei, *formaliter*, nego majorem: sic enim solùm ponitur à parte rei per existentiam, quæ est unica forma ponens formaliter rem extra causas: est actionem amandi poni à parte rei, *efficienter*, subdist. est poni efficienter, prout actio amandi est à Deo, concedo maj. prout à voluntate, neg. maj. Et concessâ minori, distinguo consequens: Ergo nulla voluntas prædeterminata ad actionem amandi habet potestatem antecedentem ad faciendum, ne actio amandi ponatur à parte rei, quatenus actio amandi est à Deo, conc. consequentiam, quatenus est ab ipsa voluntate, nego consequentiam. Itaque ad nostrum liberum amorem duæ causæ concurrunt, Deus ut causa prima prædeterminando voluntatem ad amorem; voluntas ut causa secunda prædeterminata à Deo, prædeterminatione se habente per modum applicationis ad actum, & ut concursus ipsius Dei, non verò ut concursus ipsius voluntatis. Undè prædeterminationem influere in amorem: est efficere amorem, quatenus amor est à Deo, tanquam à causa prima; non tamen est efficere amorem, quatenus amor est à voluntate, ut à causa secunda. Et licèt voluntas prædeterminata ad amorem nullâ potentiâ impedire possit, nè existat amor prout est à Deo; habet tamen potentiam antecedentem ad faciendum, nè sit amor, prout est ab ipsa voluntate: quia quamvis per prædeterminationem applicetur ad amorem, & tollatur ejus indifferentia suspensionis: cùm tamen ei nulla virtus adimatur, non tollitur indifferentia potestatis, quam habebat ad amorem & odium. Unde sicut voluntas prædeterminata ad amorem habet potestatem ad ponendum odium; ita habet potestatem antecedentem ad faciendum, ne existat amor, prout est ab ipsa voluntate. Ut autem salvetur plena amoris nostri libertas, sufficit, quòd voluntas prædeterminata ad amo-

rem possit impedire ejus existentiam, prout est a voluntate, & non requiritur, quòd possit eam impedire, prout est à Deo, quod necesse est fateri, sive voluntas prædeterminetur à Deo, sive non; ut enim docet D. *Thomas* 1.par. quæst.19. art.8. cùm voluntas Dei sit efficacissima, à nulla causa secunda impediri potest, quòd suum effectum non producat, tam quoad substantiam, quàm quoad modum. Et insuper, quia si voluntas posset impedire amorem, prout est à Deo, haberet dominium supra amorem, prout est à Deo; ac proinde supra ipsum Deum, ut causam amoris, quod planè est dominium creatum supra Divinum extollere, & primatum Divinæ causalitatis deprimere. Hæc sunt prima prædeterminantium rudimenta. Unde argumentum factum ad limen prædeterminationis hæret.

108. Ex his ad probationem consequentiæ respondetur distinguendo consequens: ergo voluntas aliqua prædeterminata ad actionem amandi habet potestatem ad faciendum, nè actio amandi ponatur à parte rei, prout actio amandi est à voluntate, conc. consequentiam, prout est à Deo, neg. consequentiam. Et explicatâ minori subsumptâ, prout suprà, neg. consequentiam. Ad confirmationem urgentiùs propositam (quæ quidem est eadem cum præcedenti, non urgentiùs, sed sub obscurioribus verbis, & confusiùs obvoluta) respondetur, conc. maj. Sicuti enim voluntas nullam habet potestatem ad impediendum influxum activum prædeterminationis, ita nec ad impediendum ejus influxum passivum. Et disting. min. Sed hic influxus est ipsa actio amandi, prout à Deo, concedo min. prout à voluntate, neg. min.; quia prout à voluntate est influxus activus ipsius voluntatis. Et dist. consequens distinctione datâ.

109. Ad id, quod secundò locò dicitur num.103. respondetur primò, prætermissâ majori, negando minorem, quæ falsa est, terminis cum proprietate acceptis. Aliud namque est, quòd ex eo, quòd actio amandi existat, inferatur, ipsam conjungi cum prædeterminatione amoris, & cum voluntate, ut prædeterminata ad amorem; & aliud, quòd existere actionem amandi consistat formaliter, vel sit conjungi cum prædeterminatione amoris, vel cum voluntate prædeterminata ad amandum. Primum verum est; secundum falsum: etenim actionem amandi existere nihil est aliud ex vi terminorum, quàm esse extra omnes suas causas; ad quod sequitur conjunctio illius cum prædeterminatione amoris, & cum voluntate prædeterminata ad amandum, quæ sunt causæ ipsius. Per quod patet ad primam minoris probationem, & ad secundam respondetur negando antecedens. Actio enim amandi est actualis tendentia voluntatis in objectum per modum prosequutionis; quod ei convenit, etiamsi non existat, nec cum suis causis conjungatur. Fateor autem, quòd sicut hæc propositio est vera, vel accidentalis, vel contingens: *Actio amandi existit*; ita hæc est vera, licèt contingens: *Actio amandi conjungitur, seu est conjuncta cum suis causis*, nec infertur ex prima, ut patet in simili; hæc enim est vera, licèt contingens: *Materia prima unitur, sive est unita formæ*: & tamen hæc: *Materia est*

unio

unio cum forma, est falsa, etiam in sententia negante modum unionis realiter distinctum ab extremis. Et ratio utrobique est eadem: nam eòdem modò comparatur unio ad extrema unita, & è contra, sicuti conjunctio ad extrema conjuncta, & è contra. Debent ergo in amore considerari prædicata ipsius quidditativa, & intrinseca, quæ omnia sunt in potestate voluntatis prædeterminatæ ad nolitionem amoris: impossibilitas ergo illa amoris orta ex decreto prædeterminante ad nolitionem amoris, extrinseca est amori, nec ad illum pertinet in recto, & constitutivè, sed in obliquo, & de connotato, non quidèm essentiali, sed accidentali, & quæ salvâ amoris essentiâ potuit deficere. Undè sicut non requiritur potestas acquisitiva prædeterminationis ad nolitionem amoris, quæ necessariò præsupponeret Deum sibi subjectum, ut voluntas sit subordinatè potens ad nolitionem amoris, licèt ad hanc nolitionem sit prædeterminatio essentialiter prærequisita: ita quoque, ut sit potens subordinatè ad amorem, non requiritur potestas ad destruendam prædeterminationem ad nolitionem amoris, sive potestas acquirendi prædeterminationem amoris, cùm hæc potestas constitui debeat per subordinationem ad Deum. Quarè non requiritur in causa inferiori, ut sui effectûs causa dicatur, potestas ad ponendum influxum causæ superioris, à quo causa inferior in agendo necessariò dependet; sicut homo robustus dicitur absolutè potens generare, etsi influxum Solis, à quo in generando pendet, non valeat ponere: & equus fortis, & sanus absolutè dicitur potens currere, etsi concursum primæ causæ per se acquirere non valeat. Quarum omnium eadem est ratio, quia videlicet salvatur ratio causæ inferioris per hoc, quòd omnia sui actûs, aut effectûs prædicata intrinseca contineat, nec requiritur, quòd omnia alia requisita, & adjuvantia possit ponere, aut impedimenta removere. Sic in præsenti dicimus, voluntati prædeterminatæ ad nolitionem amoris esse absolutè possibilem amorem, quia potens est ad omnia prædicata intrinseca amoris, licèt alia extrinsecè concurrentia ex parte causæ primæ nec valeat acquirere, nec repellere.

110. Vel melius, nisi mea me fallit opinio, respondetur negando majorem; instaturque ejus probatio in auxilio indifferenti, sub quo Deus per scientiam mediam prævidit voluntatem amaturam; cùm eodem medio probetur, voluntatem non posse facere, quòd dictum auxilium conjungatur cum actione amandi; & fit similis argumentatio: *Voluntas necessariò, & absque libertate caret auxilio indifferenti A, nec illud potest pro libito suo acquirere; sed nulla potentia habet facultatem ad faciendum, ut forma, quâ necessariò, & absque libertate caret, & quam pro libito suo nequit acquirere, conjungatur cum aliquo alio, ut videtur manifestum: ergo voluntas nequit facere, ut auxilium A indifferens conjungatur cum actione amandi: ac proindè non potest facere, ut actio amandi conjungatur cum auxilio A indifferenti, sub quo prævidetur amatura per scientiam mediam.* Sanè iste syllogismus est omninò similis formæ cum illo, qui nobis objicitur, solùmque ex parte materiæ nomen *prædeterminatio* mutatur *in auxilium A indifferens.*

rens. Ex quo infertur evidenter, quòd si, ut nostra actio amandi sit libera, non requiritur, quòd voluntas possit facere, ut auxilium A indifferens, sub quo prævidetur amatura, conjungatur cum actione amandi; similiter, ut actio amandi sit libera, non requiritur, quòd voluntas possit facere, ut prædeterminatio amoris conjungatur cum actione amandi: sicut enim in principiis Thomistarum ad actionem amandi cum effectu in re ponendam, requiritur prædeterminatio amoris; sic in principiis Societatis requiritur auxilium A indifferens, sub quo Deus prævidet voluntatem amaturam. Quamvis ergo concederemus consequentiam primi syllogismi, nihil indè depromerent Adversarii, si ipsi concedant consequentiam secundi. Si autem concessis præmissis, negent consequentiam; cùm hic secundus syllogismus sit similis formæ cum primo, pariter in primo erit neganda consequentia, propter defectum mihi ignotum in utroque.

111. Neganda est ergo absolutè minor. Certè in eorum principiis voluntas habet facultatem ad conjungendum cum amore auxilium A indifferens, sub quo prævidetur amatura, & nihilominùs necessariò, & absque libertate caret illo, nec pro suo libito potest illud acquirere. Jam ergo datur potentia ad faciendum, ut forma, quâ necessariò caret, & quam pro libito suo nequit acquirere, conjungatur cum aliquo alio. Similiter generaliter loquendo, in eodem sensu, quo qualibet causa secunda potest producere suum effectum, potest conjungere cum illo concursum causæ primæ, qualiscumque sit iste concursus: siquidem non stat cujuscumque effectûs positio absque conjunctione concursûs divini cum illo: & tamen omnis causa secunda necessariò, & non liberè caret divino concursu, quem pro suo libito nequit acquirere, cùm in solius Dei sit potestate. Hoc ex dictis fit evidens.

112. Ex quibus ad probationem majoris distinguitur major: Non est potens ponere amorem potestate primâ, & independenti, conc. maj. potestate secundâ, & dependenti, neg. maj. & distinctâ eodem modo minori, neg. consequentiam. Vel claritatis gratiâ aliter distinguitur major: Voluntas prædeterminata ad nolitionem amoris non potest facere, ut prædeterminatio amoris conjungatur cum actione amandi, potestate primâ, & independenti, conc. maj. potestate secundâ, & dependenti, neg. maj. & dist. min. Qui caret prædeterminatione, nec illam potest pro suo libito acquirere, non potest ponere amorem potestate primâ, & independenti, conc. min., potentiâ secundâ, & dependenti in positione amoris, neg. min. & consequent. Etenim conjunctio prædeterminationis cum amore duo importat, & prædeterminationem, & amorem: licèt ergo voluntas non habeat sufficientem virtutem, ut existat prædeterminatio, & consequenter, ut sit coexistentia prædeterminationis cum amore, est tamen verè potens ad consensum, & amorem. Quid enim diversissimum est habere potestatem ad consensum conjunctum cum prædeterminatione, ac habere potestatem ad existentiam prædeterminationis, & coexistentiæ hujus cum consensu, & amore: sicut quid diversissimum est, posse voluntatem ponere peccatum per-

permissum à Deo, ac posse ponere existentiam permissionis divinæ, & coexistentiam hujus cum peccato. Sicut ergo voluntas potest ponere peccatum, quod est cum permissione conjunctum, quamvis non possit ponere permissionem, nec coexistentiam hujus cum peccato; ita & voluntas est potens ponere consensum, qui conjungitur cum prædeterminatione, quamvis non possit ponere conjunctionem prædeterminationis cum amore. Etenim hæc potestas agentis secundi liberi in positione amoris est dependens, & Deo subordinata. Undè sufficit, quòd conjunctio inadæquatè, eâ parte nempè, quâ nominat consensum, sit in ejus potestate; non tamen requirit, quòd conjunctio adæquatè sumpta secundùm quòd in recto dicit prædeterminationem, & consensum, sit in ejus potestate. Hoc potiùs esset contra rationem libertatis creatæ, & participatæ, ut suprà ostendimus: si namque medium, quo determinatur ad operandum, esset in ejus potestate, non esset liberum secundum, sed primum, & independens; cùm independenter ab influxu superioris causæ subordinantis ipsum, haberet in sua potestate omnia ea, sine quibus non potest existere actus.

113. Ex his inferes, quàm incertis mediis, & argumentis nitatur sententiæ contrariæ contra prædeterminationem physicam demonstratio: quàm infirma sit, ut Thomistarum doctrina tot egregiis motivis commendabilis eliminari possit. Sed argumentum potiùs suadet, parvipendendam apparentem illam impossibilitatem concordiæ liberi arbitrii cum gratia ab intrinseco efficaci: quod totum Lector, vel me non docente, intellecturus est. Quarè nihil est, quod hìc ampliùs addere debeamus. Constituimus autem longâ oratione disputationem illam: quomodò enim rem tantam verbis paucioribus explicaremus? O utinàm adeò conspicuè, ut tenebræ, quas veritati sententiæ nostræ offundunt argumentationes, jam superioris disputationis luce fugatæ esse videantur!

§. Ultimus.

Appendix ad Quæstionem præcedentem observatione digna.

1. Nullus tam circumspectè scripsit, ut ubique placeret omnibus; nihil enim frequentiùs, quàm ut quod scriptum est, aut non intelligatur, aut secùs interpretetur aliquis, quàm senserit is, qui scripsit. Amant homines veritatem lucentem, oderunt redarguentem: *Non ob aliud*, inquit *Augustinus* lib. 10. Confess. cap. 34., *nisi quia sic amatur veritas, ut quicumque aliud amant, hoc, quod amant, velint esse veritatem: Et quia falli nolunt, nolunt convinci, quod falsi sint*. Hinc plures frivolis argumentis, vanis, invalidisque concertationibus, & rixis veritatem disputando involvere conantur, in usum suum convertere non dubitantes, quod D. *Gregorius Nyssenus* Homil. 5. in Ecclef. de versa-

versatili Jurisperitorum ingenio observavit, his verbis: *Quid enim isti, cùm opportunis causæ, quam defendunt, argumentis diffidunt? Quærunt in plano salebras, in scirpo nodum, in luce tenebras, quinque pedes in ariete: & ubi planus, & obvius sensus est; vocum æquivocationes causantur, & novas adjiciunt, ut offusâ judicibus caligine, vel litem producant, vel remoram injiciant litis controversæ definitioni*. Vereor, nè hoc mihi cum *Ortizio* accidat. Enimverò cùm tot calumniæ adversus efficaciam intrinsecam gratiæ à nonnullis proditæ vagarentur, ac spargerentur licentiùs; jamque per multorum animos, quasi contagione quadam serperent; nè diffluerent, ac manarent latiùs, præcidendas ipsas, atque amputandas putavi, ob oculos ponens, quid in Sacris Litteris legitur; quid senserint Concilia, Summi Pontifices, & Sancti Patres; quid scripserint *Augustinus*, & *Thomas*, quid tandem per sermonem sapientiorum Theologorum, eorumque graviorem auctoritatem, doctioremque prudentiam habeatur de re ista. Quarè dubium proposui, an concordia liberi arbitrii cum gratia ab intrinseco efficaci esset evidenter credibilis credibilitate fundamentali? Ut subdolè Scholæ Thomisticæ criminandi rationes accuratè refellerentur, & nè ampliùs turbulenti homines suadere nitantur, fidem de gratia mediatoris in periculum venire, si semel gratiam esse per se efficacem admitteretur.

2. Habes ergo, studiose Lector, in hac causa expositas cogitationes meas, & vota pectoris mei: & quò magis liqueat non alio consilio tantum laboris, & vigiliarum à me fuisse susceptum, perlege quæ in præfatione Tomi 2. num.6. dixi: quam & ad scribendum Mag. *Gravesonius* in præfatione sui operis assignat causam: *Significaverat mihi per litteras auno proxime elapso nobilis quidam adolescens, bonarum litterarum cultor, spargi in Galliis, & in Belgio satyricos libellos, & inofficiosas procudi censuras, in quibus doctrinæ Thomisticæ osores privata sua sensa, velut Fidei dogmata, arroganti supercilio obtrudebant, &, ut Thomistis veris SS. Augustini, & Thomæ Discipulis odium, & invidiam auriti populi conflarent, sententiam Scholæ Thomisticæ de gratia per se, & ab intrinseco efficaci calumniis præscindebant, eamque promiscuè cum Janseniana hæresi, sæpiùs, ac jure optimo Vaticanis protrita fulminibus, confundebant. Indolui, fateor, & acerbo dolore perculit me, ac tantum non exanimavit infaustus ille nuncius. Et certè, qui fieri poterat, ut non gravissimè dolerem, dum audivi Scholam Thomisticam, quæ, instar optimæ Matris, me à teneris annis suo in sinu blandissimè fovit, lacteque aluit, patere tot calumniis hostium, qui in ejus perniciem certatim concurrunt, classicum ubique canunt, & famosis libellis, à capite usque ad calcem luculentissimis mendaciis scatentibus: ipsius doctrinam infamare præsumunt*. Hæc eadem causa me impulit ad scribendum contra eos, qui aurito populo sive clàm, sive palàm, omni possibili modo, nec neglectis fraudibus, dolo, imposturis, mendaciis, persuadere conantur, SS. *Augustini*, & *Thomæ*, id est, Thomisticam vulgò dictam doctrinam, vel solâ canitie venerabilem, Sedis Apostolicæ fulminibus esse perstrictam. Hanc officii mei rationem omnibus, quam

quam notissimam esse cupio; ne quis cuipiam pateat ad calumniam locus.

3. Nunc inspiciamus, quæ in contra objicit *Caducifer*, depravans quod scripsi, quod non solùm reprobat, sed reprehendit; si enim homines labi possunt scribendo, & possunt alii labi reprehendendo. Et primò quidem indignatur mihi pag. 2. punct. 11. num. 269. dicens: *Igitur ad rem accedendo, video eam tradi densis tenebris obvolutam, & veluti artificiosè viam sternit, ut à communi vulgo litteratorum (quippè in ipsis & vulgus est) credatur, & firmiter teneatur unum è duobus, scilicèt, vel quòd gratia ab intrinseco efficax propter argumenta credibilitatis in eodem statu versetur, ac mysteria nostræ Fidei, quæ sola obtinuerunt in Scholis dici evidenter credibilia; proindèque posse (quemadmodum circa ipsa) imperari assensum Fidei circa prædeterminationem Thomisticam: vel saltem argumenta eam persuadentia ita viribus invaluisse, de contrariisque jam ita triumphasse, ut ea esset jam proximè definibilis, si in citatis Bullis penitùs definita non crederetur. Quorum utrumque vides quàm propulsandum: quippè hoc secundum, quod videbitur temperatiùs, fert secum talem articulum habere certitudinem moralem, vi cujus quicumque ei contradiceret, justa temeritatis nota inuri deberet: undè Scholæ reliquæ præter Thomisticam indè essent ad improbabilitatis insulas relegandæ: quod quidem intentum (quod patefactum non est minùs arduum, quam indecorum) tamen doctrina varia, seu variante, contectum, nec desinit sese insinuare, nec desinit sese subducere, cùm oportet.*

4. Hic, quæso, Lector, paulisper attendas hujus Caduceatoris æquitatem. Quando quæstionem inscribo, ut est, An concordiam liberi arbitrii cum gratia sit evidenter credibilis fundamentaliter? Nonnè vel ipse titulus me satis ab ejus prima criminatione vindicaret? Quid enim aliud est dogma Theologicum Augustino-Thomisticum liberum arbitrium sub gratia ab intrinseco efficaci esse evidenter credibile credibilitate fundamentali, quàm dicere esse credibile credibilitate ortâ ex motivis concurrentibus, & ostendentibus, esse idoneum & dignum, ut spectare possit ad Fidem Divinam? Vel clariùs: An motiva, quæ inducunt ad illius assensum, etsi non sint necessariò connexa cum ejus veritate, connectantur saltem cum verisimilitudine sufficiente, ut reddatur credibile credibilitate formali, mediâ Ecclesiæ definitione? Absit à me talis insania, ut existimem eodem omninò modo esse discurrendum de hoc Augustino-Thomistico dogmate, ac de mysteriis Fidei. Quis enim nescit, quòd mysteria Fidei sunt tàm fundamentaliter, quàm formaliter credibilia; & quòd in mysteriis Fidei judicium credibilitatis, ut volunt plurimi, est à Fide, & quatenùs non sit, ut reverà non est, à Fide, credendorum tamen à non credendis discretio in actu secundo exercitè est à Fide; eò quòd ipso Fidei actu discernuntur credibilia à non credibilibus; quatenùs Fides non inclinat in assensum eorum, quibus deficit talis credibilitas: ut profundè docet D. *Thomas* 2. 2. quæst. 1. art. 4. ad 3. dicens: *Lumen Fidei facit videre ea, quæ creduntur:*

tur: sicut enim per alios habitus virtutum homo videt illud, quod est sibi conveniens secundùm habitum illum; ita per habitum Fidei mens hominis inclinatur ad assentiendum his, quæ conveniunt rectæ Fidei, & non aliis: quibus satis apertè docet Divus *Thomas*, quòd habitu Fidei discernuntur credenda à non credendis, quatenùs illò inclinatur intellectus ad credendum ea, quæ debent credi, ut distincta ab eis, quæ vel debent respui, ut contraria, vel saltem non merentur assensum, ut credantur à Deo revelata. Sistit ergo comparatio solùm in eo, quòd sicut pro priori ad habitum Fidei supponitur judicium credibilitatis discernens credenda à non credendis, ortum ex evidentia argumentorum; ita in præsenti pro priori ad omnem Fidei definitionem detur sufficiens evidentia credibilitatis, seu certitudo; pro eodem enim accipitur in præsenti ly *evidenter*, *ac certò*, vi cujus objectum hoc dignum reddatur, ut, accedente formali Ecclesiæ definitione, credatur credibilitate formali.

5. At cùm tragicis vocibus exclamet *Caducifer*, sub obscura variarum propositionum æquivocarum nubibus doctrinam hanc esse propositam, variisque esse interpretationibus obnoxiam, ut meliori in lumine collocetur, ponendum est primò, quòd sicut in rebus Fidei ex mero judicio credibilitatis solùm apparet idoneitas in credendo, non tamen obligatio; obligatio enim credendi Fide supernaturali, & honestas reverà supernaturalis talis actûs, non constat ex vi judicii credibilitatis, quod præcisè formatur ex argumentis credibilitatis: quarè judicium illud credibilitatis speculativum non est imperans assensum Fidei; cùm judicium hoc regulariter sit actus naturalis; & in actu merè naturali nequit esse vis imperativa assensûs supernaturalis, & positivè conducentis ad salutem, ut est actus Fidei Theologicæ: sic in præsenti ex asserto judicio credibilitatis existentiæ gratiæ se ipsâ efficacis nulli imponitur obligatio credendi hanc verè esse talem; sed solùm excitat ad credendum medio assensu prudenti, & securo, præcisivè, & independenter à supernaturalitate. Quarè solùm per inquisitionem, & discursum quærimus veritatem istam, ad quod maximè conducunt argumenta credibilitatis existentiæ gratiæ se ipsâ efficacis, quam nulli ut rem Fidei proponimus credendam. In quo certè non præimus Eruditorum judicio, non alterius Scholæ auctoritati præjudicamus. Maneat incolume suum cuique judicium. Judicium nostrum scribimus; non definitiones Ecclesiæ. Hoc expendendum proponimus; non protinus habendum pro comperto. Rem secum expendant Sapientes, quibus nec præclusa est via meliora quærendi: quod totum satis exprimunt verba illa mea: *Quid cæteris? Nolumus eorum aut prævenire, aut præcavere judicium. Nostra enim interest, quid nos sentiamus, exponere.*

6. Ponendum est secundò, quòd credibilitas nihil aliud est, quàm idoneitas ut credatur, quam probant, & demonstrant argumenta credibilitatis: quæ etsi directè tendant ad suadendam sive existentiam, sive veritatem rei; ex pondere tamen, quo directè suadent rem, resultat exercitè, & quasi indirectè denominatio credibilis: sicut videre est in opi-

opinionibus. Datur enim evidentia speculativa alicujus opinionis, innixa fundamentis, quibus graviter probatur objectum opinionis probabilis in esse; quia nempè intellectus, posteà reflectens supra pondus talium rationum, cognoscit signatè evidentiam probabilitatis talis opinionis. Ad hunc modum constat evidentia credibilitatis, per hoc quòd intellectus, reflectendo supra motiva credibilitatis, cognoscit evidenter rem esse credibilem; & juxta modum, quô constat evidenter de argumentis credibilitatis, datur evidentia. Erit evidentia physica, aut metaphysica, dum est evidens physicè, aut metaphysicè talia motiva existere: erit evidentia moralis, dum datur moralis certitudo, quòd concurrunt gravia motiva pro suadenda aliqua re; ita ut in conspectu illorum prudens sit assensus, & imprudens dissensus ab eadem. De hac morali certitudine, quæ desumitur ab extrinsecis motivis credibilitatis verisimilitudinem evidenter convincentibus procedit quæstio: sufficit namque hæc moralis certitudo, & condignitas, ut verè sit & dicatur res evidenter credibilis; cùm, ut res prudentissimè credantur, nullam aliam evidentiam desiderent, nisi certitudinem moralem motivorum, primariò fundantium signatè evidentiam objecti directè asserti, & secundariò exercitè ipsam evidentiam moralem: quidquid sit, an talia motiva absolutè dentur, dum certò moraliter appareat ea intervenire pro suadendo objecto, cujus veritatem intendunt: undè eorum, de quibus sumus omninò certi moraliter, dicimus communiter nos habere evidentiam.

7. Ponendum est tertiò, quòd ly *credibile* est aliquomodò terminus respectivus; potest enim aliquid positivè absolutè esse credibile; & non esse tale respectu hujus, vel illius intellectûs in particulari, cui motiva proposita non sunt talia, ut ab eorum pondere objectum ipsi videatur esse positivè credibile; licèt omnia eadem motiva, debito pondere ab alio considerata, evidenter suadeant condignitatem moralem, ut res credatur, seu possit definiri. Dixi motiva omnia, si debito pondere considerentur; cùm non ex hoc, vel illo motivo, sigillatim, aut transeunter inspecto, sed ex omnibus simul sumptis desumenda sit vis inducens ad assensum. Quibus tamen accuratè perpensis, si nonnullis veritas fixa, stabilis, & indeclinabilis non apparet; aliis tamen certò, seu evidenter credibilis videri potest. Dictum hoc, quô restringimus evidentiam credibilitatis ad Discipulos S. *Thomæ*, perperàm sugillat *Caducifer* pag.561. dicens: *Observandum secundò, quòd tale credibilitatis fundamentum solùm ponitur ab eo respectivum Discipulorum in Magistrum suum, in sensu videlicet Philosophico, in quo dixerat Aristoteles*, ADDISCENTEM OPORTET CREDERE: *quæ fides est cæca per Discipulos adhibenda Magistris &c.* Sanè fides Thomistarum hìc non est Philosophica, sed maximè Theologica, & Christiana; dum Thomistæ se submittunt, & conformant Decretis Pontificum, nullamque aliam docent doctrinam, quàm haustam è purissimis SS. PP. & *Augustini*, & *Thomæ* fontibus. Quòd si velit hanc eorum fidem *Caducifer* traducere ut cœcam, respondebunt gaudentes, quòd si ipsi cœci dicantur, cœ-

cus tamen non sit dux, quem sequuntur; *Thomas per Successores Petri splendidissimus salutatus*: undè se extra periculum fore, quòd in foveam decidant, in quam frequentissimè cadunt ii, qui sibi videntur sapientes; *Quædam enim acutissima ingenia*, inquit *Augustinus* Epist. 155. *tantò in majores errores ierunt, quantò præfidentiùs tamquam suis viribus cucurrerunt*.

8. Quartò observandum, quòd credibile est denominatio ipsius objecti, connotantis fidem, quâ cognoscitur: undè sicut probabile est, quòd objectivè nititur talibus fundamentis, ut sit dignum assensu probabili: ita credibile est ipsum objectum, prout talibus fundamentis nititur, ut sit dignum assensu Fidei Divinæ, quæ talis sit objectivè, non subjectivè, id est, non Fide, quæ sit supernaturalis participatio luminis Divini; sed solùm fide, quæ talis sit objectivè, nempè fide, quâ prudenter creditur ex vi talium credibilitatis argumentorum idoneitas, ut credatur tanquam dicta à Deo: quod non est facere evidentiam de eo, quòd reverà sit dicta à Deo, à quo physicè, & metaphysicè præscindunt argumenta credibilitatis, quæ solùm connectuntur cum idoneitate, ut possint haberi, ut à Deo dicta: sicque objectum ex vi credibilitatis argumentorum præscindit ab eo quòd sit dictum à Deo, & à fidei supernaturalitate; ut videre est in assensu infidelis circa ea, quæ invincibiliter judicat esse dicta à Deo. Tum in puero, vel rustico fideli, cui à suo Parocho proponitur quidam error, ut dictus à Deo, qui non terminat assensum fidei supernaturalis, & infusæ formaliter existentem in ipso, sed assensum fidei præscindentem à fide supernaturali.

9. Quintò observandum, quòd dubium non procedebat de argumentis credibilitatis, penetratis lumine superiori, sive evidenti, sive obscuro, quæ certò, & infallibiliter connectantur cum ipso credere supernaturali; aut de judicio credibilitatis procedente à lumine supernaturali, quod sit regulativum fidei, ac per consequens supernaturale, & æqualis infallibilitatis cum regulato per ipsum; sed de cognitione speculativa credibilitatis, quæ haberi potest naturali discursu; intellectus enim suâ vi nativâ potest cognoscere motiva, quæ evidenter, seu certò credibilitatem suadeant: nempè solidissimam, sacratissimam, & per omnes Ecclesiæ ætates fuisse receptissimam doctrinam aliquam; illam esse haustam ex Sacris Litteris, & SS. PP., nec non plurium doctissimorum Virorum calculo firmatam: quæ ita sunt apta ad convincendum intellectum, ut imprudens eidem appareat dissensus. Hoc judicium speculativum, quod præambulum est ad fidem, omninòque insufficiens ad eam, cùm ab eo non incipiat potestas credendi fide supernaturali, nec ex illo sit conducentia positiva ad credendum, solùm se habet, ut removens prohibens, quod obstare posset assensui de credibilitate talis objecti: quarè conducit solùm ad assensum securum, & prudentem, ita ut prudenter inclinari nequeat intellectus in credibilitatis dissensum. Quæ omnia cùm non distinxerit *Caducifer*, quid aliud, quàm gladium in tenebris ventilat?

10. Ex his suprà statutis futilis, & vana redditur bassis suæ ipsius argu-

gu-

gumentationis, quâ opus erat ad ftructuram ædificii, quod paraverat. Arguit enim primò par. 2. punct. 11. num. 276. quòd hoc affertum eft *diffentaneum rectæ Theologiæ*: quod probat primò, *Quia licèt Theologi in pluribus quæftionibus paffim difputent, non folùm, an aliqua conclufio fit vera, fed etiam, an fit de fide; fed nullus Theologorum ufpiam fcifcitatur, an aliquid, quod non fit verè articulus fidei, fit evidenter credibile? Et è contra, fi quid dicunt effe evidenter credibile per fidem; ftatim dicunt illud effe revelatum, & contrarium ipfius fuftineri non poffe*. Quod fecundò explicat, *Quia Theologi horum temporum (quidquid fit de aliquibus antiquioribus) jam convenerunt in obfequium fidei Ecclefiæ, & Summi Pontificis in eo, ut afferant effe immediatè de fide Clementem XII..... Qui articulus, ut de fide fic retineatur, jam Theologi pleno ore pronuntiare non dubitant, ut fervent talem certitudinem moralem, fententiam contrariam antiquorum factam effe improbabilem.* Sed hoc futile nimis: reddat ille verba mea, & funditùs evanefcit argumentatio. Non loquor de credibilitate formali, fed de credibilitate fundamentali; & licèt ad invicem hæc duo convertantur, effe de fide, ac effe evidenter credibile credibilitate formali; non tamen fundamentum credibilitatis convertitur cum affenfu fidei; datur quippè pro priori ad affenfum fidei judicium credibilitatis, ut fuprà diximus. Quid ergo mirum, quòd de eo, quod non eft articulus fidei, negetur credibilitas formalis; & quòd nihil fit credibile credibilitate formali per fidem, quod non fit, & dicatur effe revelatum, & contrarium ipfius fuftineri non poffe? At loquendo folùm de credibilitate fundamentali, ex illa ad affenfum fidei non valet illatio. Quot enim veritates dicuntur à Theologis effe idoneæ, ut credantur Fide Divinâ, quæ tamen non funt articuli fidei? Exemplo fit fententia plurium graviffimorum Theologorum piè afferentium præfervationem Beatiffimæ Virginis effe proximè definibilem, & in ftatu, ut Summus Pontifex poffit accingi ad eam definiendam, ut habeatur de fide; & tamen nullus dicit effe articulum fidei: ergo non eft idem aliquid effe proximè definibile, ac effe articulum fidei, ac per confequens, quod minus eft, effe evidenter fundamentaliter credibile. Exemplum, quô Scriptor ifte utitur, me ad aliud vocat argumentum. Dubium illud, quod communiter Theologi de Romano Pontifice inftituunt, movet P. *Marin* tract. 14. de Fide Divina difp. 8. fect. 6. num. 72. de Archiepifcopo Toletano, an fit de fide Archiepifcopum Toletanum pro tempore fedentem effe verum Epifcopum? Partem affirmativam tenet; & tamen objectum hoc nec eft evidenter credibile, nec ita moraliter certum, quòd oppofitum fuftineri non poffit: quis enim afferat promiffum *Chrifti* Domini, *Tu es Petrus, & fuper hanc petram ædificabo Ecclefiam meam*, non majorem afferre certitudinem pro Summis Pontificibus, quàm pro Epifcopis? Ergo fi poteft proponi aliquid credibile credibilitate formali, cujus oppofitum fuftineri poteft, à fortiori fundamentum credibilitatis non arguit fententiam oppofitam effe improbabilem. Eadem ergo argumenta, quæ in me torquet *Caducifer*, jaciat in Auctorem iftum: judex enim

enim æquus in causa simili eamdem debet pronuntiare sententiam.

11. Taxat secundò meum argumentandi genus, quia *PP. Dominicanis minùs decorum esse dicit*, eo nempe, inquit ille, *quia licèt in probatione ibi exhibita, & suprà à me recensita paginæ textibus turgeant, oracula resonent, & perstrepat apparatus: non est decorum Scholæ doctissimæ pro plantando assumpto speciosissimo, & singulari, genus probationis ad pompam tam enerve, & elumbe*. Singularem dicit assertionem istam. An credit ille imperitos hæc esse lecturos, qui nesciant, quàm multi ante me sententiam istam, etsi sub aliis terminis, exposuerunt? Audiendus Mag. *Contenson* lib. 7. dissert. 1. cap. 1. dicens: *Generalem quidem prædeterminationem admittunt dumtaxat Thomistæ ut probabilem secundùm rationem naturalem, & non ut necessario cum Fide Catholica connexam. Gratiam verò per se efficacem tenent ut conclusionem Theologicam ab Augustino, & Aquinate clarissimè traditam, & post articulos Fidei omni exceptione majorem in proxima, & veluti ultima dispositione definibilem*. Concinit Mag. *Antonius Gondin* tom. 1. tract. de grat. Dei §. 3. dicens: *Hanc sententiam non modò veriorem esse, imò genuinam esse Ecclesiæ doctrinam à PP. Conciliis, Pontificibus contra Pelagianos, & eorum reliquias defensam, innumera suadent momenta, è quibus quatuor solùm hìc breviter expendemus*. Sunt & alii Thomistæ, qui aliis verbis, licèt non obscuriùs, id ipsum pronuntiarunt. Si ergo hæc assertio aliorum est, quomodo ego caput sum hujus sententiæ, nisi quia ille caput est hujus, quam mihi ingerit, novitatis?

12. At nè existimet privatum hoc esse Thomistarum judicium iterum ab oculos subjicio, quod protulit Eminentiss. *Card. Bellarminus* lib. 2. de grat. & lib. arb. cap. 9. dicens: *Ut jam hæc sententia non quorumvis Doctorum opinio, sed Fides Ecclesiæ Catholicæ dici debeat: id, quod in sequenti capite adhuc apertiùs, Deo juvante, monstrabitur*. Quod in hoc secundo capite probat, ut credit, & loquitur ille, *rationibus non ex sola speculatione nostra, sed ex ipsis Sacrarum Litterarum, & traditionis Ecclesiasticæ fontibus acceptis. Prima ratio*, inquit ille, *Sine fide nemo salvari potest*: QUI ENIM NON CREDIDERIT CONDEMNABITUR. *Marc. ult. Fides autem donum Dei est, quod non omnibus datur, sed iis tantùm, quibus eam Deus donare voluerit*. VOBIS ENIM, *inquit Apostolus ad Philipp. 1.* DONATUM EST PRO CHRISTO NON SOLUM, UT IN ILLUM CREDATIS, SED ETIAM UT PRO ILLO PATIAMINI: *igitur solùm illi salvantur, quos Deus gratis salvari decreverit. Præscivit verò Deus ante mundi constitutionem, quibus salutem gratis daturus esset; & hoc ipsum ab ipsa æternitate decrevit, & præordinavit; cùm Dei scientia, & propositum æterna, & immutabilia sint. Igitur vera est sententia S. Augustini de gratuita præscientia, & prædestinatione. Ad hanc rationem duobus modis responderi solet, sic tamen, ut modus uterque &* SCRIPTURIS REPUGNET, ET A PELAGIANA HÆRESI NON RECEDAT. *Primum igitur aliqui respondent, Fidem esse donum Dei, sed hoc donum iis omnibus dari, quos Deus prævidit per bo-*

bonum usum liberi arbitrii dispositos fore ad illud donum recipiendum, hoc est, qui fecerint antè, quod in se est ex viribus naturæ. Hæc responsio manifestè incidit in illam damnatam sententiam Pelagianorum, gratiam secundùm merita nostra dari, ut copiosè tractavimus in 6. lib. cap. 4. 5. *&* 6. Duo hic observanda, quæ pari ratione ad doctrinæ veritatem refert amplissimus iste, ac clarissimus Scriptor: primum scilicet, positionem suam de gratia, & prædestinatione; imò nostram: secundum verò, solutionis sat notæ rejectionem. Hoc secundum ad nostrum propositum non facit; nec enim errorem illum Catholicis viris, qui nobis adversantur, imputamus. Attamen in illo primo, quod de re nostra est, invictè, magnâque gloriâ insistimus. Rejicit autem ille Adversariorum nostrorum sensum, nostrum magis confirmans; sic enim prosequitur Eminentissimus idem: *Dicunt ergo alii, Fidem esse donum Dei, sed non omnibus dari, quia non omnes eam volunt accipere (Deum enim vocare omnes, & auxilium sufficiens omnibus præbere, quo possint credere, si velint) proinde prædestinationem pendere ex prævisione boni usûs gratiæ sufficientis: illos enim esse prædestinatos, quos Deus prævidit cooperaturos gratiæ sufficienti, & indè credituros. At hæc solutio repugnat apertè Sacris Litteris. Nam tametsi piè credamus omnibus dari pro loco, & tempore auxilium sufficiens, quò possint credere, tamen Scriptura docet, re ipsâ non credere, nisi illos, qui habent auxilium efficax, quò fit, ut homo non solùm possit credere, sed etiam credat, & hoc auxilium non omnibus dari.* En qualiter profundissimo isto discursu, qui è Scripturis,& traditionis Ecclesiæ fontibus desumitur, de sententia asserente, prædestinationem pendere ex prævisione boni usûs gratiæ sufficientis, sequens profert judicium, quod REPUGNAT APERTÈ SACRIS LITTERIS. Etiam ultra gratiam sufficientem, quam Deus dat omnibus suo loco, & tempore, requirit aliud auxilium efficax dans ipsum agere, quod non omnibus datur, & juxta sententiam oppositam nulla agnoscitur gratia, nisi quæ sit libertatis constitutiva, & quæ omnibus datur, & quam voluntas suo consensu efficacem reddit. Hisce momentis sententiam oppositam rejicit Eminentissimus iste, iisdemque argumentis & nos utimur in veritatis sententiæ nostræ confirmationem; cùm non aliud argumentum melius ad causam evincendam detur, quàm ejus vetustas, perpetuitas, & constantia; nec enim doctrina ista est à nobis recenter adinventa, sed in Ecclesia, ut Scripturis, & SS. PP. conformis, longâ sæculorum serie edocta: quæ, si falsa quædam majorum nostrorum opinio fuisset, tandiù propagari, ac sese tueri non potuisset, sed aliquando convicta conticuisset. Sed quid in his immoror, ubi *Clemens* XII. felic. regnans in Brevi, cujus initium, *Verbo Dei scripto, & tradito*, doctrinam Thomisticam conformem illis Fidei nostræ regulis asserit; & in altero, *Apostolicæ providentiæ*, doctrinam de gratiæ efficacia, prout Thomistica Schola eam defendit, SS. *Augustini*, & *Thomæ* esse definit? His enim paucis verbis doctrinam SS. *Augustini*, & *Thomæ* de Divina gratiæ efficacia, imò potiùs oraculo, Orthodoxiam sententiarum istarum à primis Ecclesiæ sæculis derivatam, atque ad

hæc

hæc nostra tempora perennantem, numquamque defecturam, æternitati consecravit. Facetiis ergo agit ille, qui systema hoc minùs decorum Dominicanis asserit. Hoc potiùs nobis stimulus esse debet, ut tanto generosiùs doctrinam hanc tueamur, pro qua tam apertè se Apostolica Sedes declarare dignata est. Cur namque non erit Thomistis certò credibilis tot sæculorum spatio comprobata doctrina, quæ tot præcipuis, expressis, ac receptis Scripturarum, traditionisque documentis, atque principiis firmatur; & ad apertam Scripturarum mentem, atque traditionis antiquitatem, cum eodem *Augustino* propugnatur?

13. Fingit tertiò *Caducifer* magno verborum, & subtilitatum apparatu, me dicere, quod non dico, concedere, quod non concedo, concludere, sicut non concludo, & concludit ipse quod renuo, assertionem hanc *esse reliquis Scholis ingratam, & offensivam*: si namque est evidens, seu certum dari sufficiens fundamentum ad credibilitatem concordiæ liberi arbitrii cum gratia per se, & ab intrinseco efficaci, sequitur, quòd systema Jesuiticum Thomisticæ prædeterminationi contrarium suâ probabilitate jam ceciderit, & solâ temeritate defendi valeat? En invictum ejus argumentum. At non hìc profectò consentiunt mens *Caduceatoris*, & mea. Nonnè clarissimè protestatus sum oppositum, tum verbis suprà adductis, tum in Præfatione ad Lectorem, dicens: *Absit ergo omnis imprudens AA. Catholicos oppositos calumniandi libido, quod veriùs pronuntiamus de Auctoribus illustris, & eruditæ Scholæ Soc. Jesu...., Scholæ huic suam esse probabilitatem non diffiteor.... Diversa ergo poterit esse utriusque Scholæ intentio; at utriusque purissima undique, & sana fides est...., Quare nihil damnatum volumus, nisi quod expressè ab Ecclesia damnatum est; nihil dictum, quod ab illa æquitate, modestia, & charitate deflectit*. An non Disp. 4. Dub. 4. num. 10., relatâ quâdam propositione *Jansenii*, in qua cum assertione Scientiæ mediæ convenit, dixi: *Licèt non probemus, tamen in hac parte non reprehendimus? Felix ille nimium, si probabiles sensus Scholæ Societatis pro virili amplexus fuisset, & pro illa stetisset*. Undè igitur locus istis turbulentis *Caducæi* clamoribus? Cur tàm tragicè stomachatur? At aptissimum est ad hujus explicationem exemplum suprà adductum. Decretis Apostolicis prohibita est publica, aut privata assertio de Conceptione B. Virginis in peccato originali, ut tamen piè asserentibus præservatam fuisse, sit injunctum sub pœnis latis à *Sixto IV.* nè audeant asserere opinionem contrariam esse impiam, aut quòd illam tenere sit peccatum mortale. Rogo modò: Peccantnè in hæc Decreta, pœnasque latas à *Sixto IV.* incurrunt tot doctissimi, ac piissimi DD., qui propugnant sententiam piam de præservatione Beatæ Virginis esse proximè definibilem? Et tamen qui sic asserunt, plus asserunt, &, si argumentis *Caduciferi* licet uti, qui corde teneret B. Virginem non fuisse præservatam, non posset à gravissimo peccato mortali excusari. Quid enim certius, quàm quòd nec Summus Pontifex, nec Concilium Generale procedent ad definiendam de Fide aliquam sententiam, donec in Ecclesia præviè eliquata sit veritas, & planè constet

de

de revelatione Divina? Qui ergo asserunt, illam causam esse in statu proximæ definibilitatis, si argumentis *Caducæi* liceat uti, simul asserunt, tum quòd revelatio Divina de præservatione B. Virginis est omninò certa in Ecclesia; tum, consequenter ad principia *Caducæi*, quòd nemo possit, nisi temeritate gravissimè peccaminosa contra Fidem, utpotè refragando revelationi certæ in Ecclesia, tenere adhuc corde, quòd non sit præservata: quia dissentire revelationi certæ in Ecclesia, quando fit à sciente, & prudente, vix ab infidelitate poterit excusari. Sicut ergo hoc argumentum sophisticum est, nec tangit illos gravissimos DD., qui ita de definibilitate scribunt; idipsum à fortiori in præsenti dicendum.

14. Verùm non hìc opus est testibus aliis, qui sine ullo partium studio de hac causa sententiam ferant: *Caducæo* potiùs utar judice. An non ille pag. 287. num. 71. deridet argumentum *Mag. Gravesonii* tom. 1. Epist. 8. pag. 243. ubi ex constitutione libertatis per æquilibrium educit tamquam absurdum, ut hæreticam esse proscribendam sententiam de gratia per se efficaci? Verba sunt: *Et primò quidem, si essentia libertatis creatæ sisteret in hoc Molinistarum æquilibrio; sequeretur, doctrinam de Gratia per se efficaci esse tamquam hæreticam proscribendam, quia destrueret illud æquilibrium, in quo sita supponitur essentia libertatis creatæ*. An non etiam mihi, rejicienti sententiam, quòd sit de Fide, infidelibus negativis dari gratiam quoad substantiam supernaturalem sive proximè, sive remotè sufficientem, quam AA. aliqui non nisi adorandam, & obsequio fidei tenendam propugnabant, reponit *Caducifer* pag. 554. n. 139. *Quocirca in hoc tertio dubio, nisi ego fallor, poterat R. Benitez omninò sibi temperare à querelis; dum, dicere circa articulum sufficientiæ universalis proximæ, vel remotæ, sententiam affirmativam esse de Fide, probabilitatem, quá polleat negativa sententia, minimè labefactat*. Illud enim verò non capio, quòd is, qui suam sententiam asserit esse de Fide, censeatur relinquere sententiæ contrariæ suam probabilitatem: is verò, qui propugnat suam ut evidenter fundamentaliter solùm credibilem dicatur improbabilitatis notam alteri oppositæ sententiæ inurere: ac si plus esset dicere, propositionem quamdam esse fundamentaliter evidenter credibilem, ac sit dicere, eamdem jam esse de Fide definitam. Hìc oblitus est *Caducifer* doctrinæ *P. Molinæ* docentis, quòd ille, qui sibi persuadet suam opinionem esse de Fide, implicitè sibi persuadeat contrarium esse vel hæreticum, vel erroneum, aut ad minus temerarium: prout indicant verba ejus ex 1. p. q. 61. art. 3. ubi versans quæstionem illam, *Utrum Angeli sint creati ante mundum corporeum?* dicit: *Esto quis sibi persuadeat id* (negativam) *esse definitionem; & idcirco contrarium esse hodiè errorem in Fide, condemnandus is non est vel hæresis, vel erroneæ sententiæ, qui affirmaverit Angelos ante mundum corporeum fuisse creatos, sed solùm temeritatis*. Discere ex his poterat *Caducifer* tacitè dici sententiam aliquam esse vel hæreticam, vel erroneam, vel saltem temerariam, hoc ipso quòd opposita dicitur de Fide esse. Is verò, qui defendit suam sen-

sententiam solùm fundamentaliter evidenter credibilem, solùm prætendit dari sufficiens fundamentum, ut possit definiri. Imò etsi negaret omninò alterius probabilitatem, non erat, quòd sic clamosè quereretur *Caducifer*; cùm juxta *P. Viva* Soc. J. Theol. Trutin. par. 1. ad Lect. pag. 3. edit. Patav. 1715., cui facilè fidem adhibebit *Caducifer*, post *Hurtadum*, & *Lugo* disp. 20. de Fide num. 104. „ Aliique passim ad„ vertant improbabilitatis, aut falsitatis notam sub Theologicarum „ censurarum nomine non comprehendi, nec ullum cum illis habere „ contubernium. Hinc etsi vetitum sit Theologis, nè mutuas censurâ „ afficiant sententias, nullus tamen sibi putet prohibitum sententias „ suas, quò meliùs poterit, probare, ac ostendere; siquidem id possi„ bile sit; suam esse probabilissimam, aut etiam moraliter certam: quod tamen fieri nequit, quin alterius oppositæ sententiæ probabilitas aut minuatur, aut negetur. Nullus tamen adversæ sententiæ Patronus sibi per hoc injuriam fieri interpretatur: quam tamen omnes sentiunt, ubi Adversarius suam de Fide sententiam esse prætendit. Undè *Caducifer* hic omninò inverso modo argumentatus est. Cedat ergo per os suum, aliorumque ejusdem Societatis DD. veritati loquenti, & se ipsum suis responsionibus convincat.

15. En quo robore, quâ firmitate, quâ argumentorum copiâ, quanto orationis impetu frangere, ac dissipare intendit *Caducifer* assertionem meam; quibus tamen breviter satisfacere non supervacaneum, sed maximè necessarium duxi; non quia æmulâ contentione, superboque sensu velim in hac sententia præcellere, aliisque sapientioribus anteponi; jam quippe sincerâ intentione dixi, quòd hoc ut verisimillimum proposui, ut & suum cuique, & mihi meum, si quid posteà probabilius occurrerit, judicium liberum, ac solutum relinquam; sed nè ex his trophæum sibi erectum, aut coronam sibi partam credat *Caducifer*, magnificum sibi pollicens triumphum. Quod si plus justo progressus fuissem, aliquidvè asseruissem aut inverisimile, aut alteri Scholæ, qualiscumque illa sit, injuriosum, absque ulla difficultate, ingenuâ illud revocatione delerem: ego enim cum *Augustino* ex numero eorum esse conor, qui opto potiùs à quolibet reprehendi, si aliquid vel incautiùs, vel indoctiùs est positum, quàm sive ab errante, sive ab adulante laudari. *Ab hac excellentia tàm longè absum, ut si nullum verbum, quod revocare vellem, protulero, fatuo sim, quàm sapienti similior*, ut dixit idem S. Doctor Epist. 143. ad *Marcellinum*. At cùm nullus reprehensor formidandus sit amatori veritatis, ut dicit *Augustinus* lib. 2. de Trinit. in proœmio, deceatque instanter prædicare veritatem, etiam non assensuris, seu dissensuris; veritate impellente, quantæ sit auctoritatis in Ecclesia doctrina de gratia ex se ipsa, & ab intrinseco efficaci, Tomo sequenti eisdem omninò argumentis dicemus, volentibus opportunè, renitentibus importunè, amatâ semper veritate, charitate intactâ. Et hæc satis, superque sint de præsenti Disputatione.

Finis Tomi Quarti.

IN-

INDEX RERUM NOTABILIUM,

Quæ in hoc quarto Volumine continentur.

A

Actiones prohibitæ, quia malæ hoc habent, quod etsi sint malæ independenter à lege actuali, tamen non sunt malæ formaliter, sed fundamentaliter. Pag. 193.

Adæ data erat gratia sufficiens perseverandi. 11.

Adrumetini Monachi non negabant, quòd justè corriperentur, si suô vitiô non acciperent gratiam ad operandum requisitam. 43.

M. Albelda Ord. Præd. ait: Deum concurrere ad actum peccati inquantùm est Ens, & non solùm concursu simultaneo, verùm etiam concursu prævio recepto in voluntate. 108.

B. Albertus Magnus Ord. Præd. ait: quòd Deus est directè causa actûs mali, quoad entitatem. 154.

M. Aliaga Ord. Præd. in quo constituat malitiam privativam odii. 199.

Tuetur sententiam de irresistibilitate gratiæ ab intrinseco efficacis. 285.

Angeli suâ naturâ sunt inflexibiles ab objecto, quod semel elegerunt. 89.

Angelus malus injustè usus fuit potestate à Deo sibi data. 145.

Angelus potest movere voluntatem humanam, sed valde diversè ab ipso Deo. 315.

P. Annatus Soc. Jesu declarat veram Thomistarum intelligentiam sensûs compositi, & divisi. 217.

Anomæi contendebant Deum non curare quid aliquis agat; dummodo fidem custodiat. 100.

D. Anselmus docet peccatum quantùm ad entitatem esse à Deo, non verò quantùm ad malitiam. 113.

Docet etiam, quòd Deus facit bona opera, & mala, sed non æqualiter. 134.

Fidelissimus D. Augustini Discipulus duas voluntates Dei distinguit, unam misericordiæ, alteram justitiæ. 314.

Apostolus quomodo totam prædestinationis seriem ordinet. 58.

Argumenta alicui veritati in contrarium opposita tripliciter solvi possunt. 331.

Arnaldi (Antonii) assertio, quòd Petrus defectu gratiæ efficacis non potuit Christum confiteri, fuit damnata. 40.

P. Avendaño Soc. Jesu ait: Concursus Dei indifferens tendit non solùm in entitatem actûs pravi, sed etiam in ipsam malitiam. 104.

D. Augustinus ex Psalm. 70. clarissimè ostendit, quòd ultra gratiam constitutivam libertatis, ut voluntas salutariter operetur, necessaria est alterior gratia efficax. 1.

Gratiæ efficaciam, & per consequens ejus congruitatem ex sola vi,

vi, & efficacia Omnipotentiæ, Dei esse repetendam docet. 8. *& seq.*

Deum gratiæ suæ beneficiò humanæ naturæ vitiatæ, & infirmæ reparatorem, & medicum ostendit. 11.

Divinæ gratiæ adscribit aptitudinem eorum, qui efficaciter vocati sunt. 22.

Quam præscientiam in Deo admittat, & quam explodat. 25.

Præter gratiam efficacem effectricem bonæ voluntatis admittit gratias sufficientes tam intrinseceas, quàm extrinsecas. 28.

Discretionem malorum Angelorum à bonis propriæ voluntati, bonorum tamen à malis gratiæ asseveranter attribuit. 30.

Gratuitam gratiæ concessionem, quá Deus misericordiam suam ostendit in eos, quibus eam largitur, & justitiam in eos, quibus eam denegat, semper inculcat, & semper repetit illud Apostoli: O Altitudo divitiarum &c. 35.

Quomodo exponat illud Sapientiæ: Raptus est, nè malitia mutaret intellectum ejus. 48.

Agnovit semper esse inconveniens, quod dubilis sit casus, in quo Deus hominem liberum non possit convertere. 63.

Docet Deum suó concursu esse causam entitatis peccati. 154.

Explicat verba Apostoli: Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum &c. 171.

Quæstionem de concordia libertatis, & gratiæ ab intrinseco efficaci difficilem, & insuperabilem pronunciat. 201.

Liberum arbitrium potius stabiliri, quam destrui per gratiam ab intrinseco efficacem semper docuit. 240. 242. 249.

Gratiam ab intrinseeo efficacem non esse resistibilem à voluntate creata, tenet. 278.

Apertissimè docet, quod maximi doni perseverantiæ altior causa quærenda est, quàm sit hominum voluntas. 368.

Avicenna ait, quòd Æquitas tantùm est Æquitas. 122.

Axioma illud: Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, *quomodò intelligatur*. 138.

B

Ven. B*Eda, quomodò intelligat sensum compositum, & sensum divisum*. 214.

Emin. Bellarminus affirmat, & ostendit, sententiam asserentem prædestinationem pendere ex prævisione boni usus gratiæ sufficientis repugnare apertè Sacris Litteris. 399.

Bernique (Joannes) egregiè ostendit neminem Scotistarum scientiam mediam admisisse. 47.

M. Bolivar Ord. Præd. sapientissimus asserit repugnare, quòd detur Creatura à Deo inconvertibilis. 62.

Docet efficaciam intrinsecam gratiæ, hujusque cum libertate concordiam. 269.

Tenet sententiam de irresistibilitate gratiæ, ab intrinseco efficacis. 284.

Bonitas per D. Thomam duplex naturæ scilicet, & moris. 166.

Boncat (Antonius) docet irresistibilitatem gratiæ, ab intrinseco efficacis. 286.

Emin. Ca-

C

Emin. CAjetanus *Ord. Præd. ostendit immunem esse concursum Dei ab attingentia malitiæ: causare autem entitatem actûs, quæ est materiale ejusdem* 107.

Calvinus ait peccata esse in Deum referenda. 94.

Maximum discrimen inter ipsum, & Pelagium in hac propositione: Gratia per se efficax tollit libertatem. 339.

Illmus Catharinus (Ambrosius) Or. Præd. vocat motionem efficacem, cui nullus unquam resistit, immo cui resisti non potest. 288.

Catholici quædam vera dicunt cum Hæreticis, longè tamen abhorrent ab eorum erroribus. 325.

Causæ defectionum, cum efficientes non sint, sed deficientes non possunt inveniri. 127.

Christi humanitati Deus non potest permittere peccatum ex suppositione hypostaticæ unionis. 91.

D. Chrysostomus, cui sententiæ de gratia favere videatur. 30.

Gratiam ab intrinseco efficacem insuperabilem, & inexpugnabilem vocat. 275.

Ait quod Hæretici adulterant Scripturam ad suos errores, Scriptura tamen non est in causa, sed eorum improbitas. 327.

Emin. Cienfuegos summis laudibus prosequitur M. F. Hieronymum Perez ex ordine B. Virginis de Mercede. 337.

Circumstantiarum dispositio secundùm se nihil influit in opus supernaturale. 11.

Circumstantiæ bonæ sub Dei Providentia cadunt. Ibidem.

Clemens XII. fel. regnans Doctrinam Thomisticam conformem Fidei nostræ regulis asserit, & Doctrinam de gratia efficacia, prout Thomistæ eam defendunt, esse Sanctorum Augustini, & Thomæ definit. 399.

S. Cœlestinus ait, quòd Divinô auxilio non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur. 242.

Collegium Ripense Ordinis B. Mariæ Virginis de Mercede docet irresistibilitatem gratiæ ab intrinseco efficacis. 285.

Collegium Salmanticense Fratrum Discalceatorum Carmelitarum negat potestatem resistendi prædeterminationi tam in sensu composito, quàm in sensu diviso. 286.

Coloniensis Theologica Facultas docet Deum gratiâ ab intrinseco efficaci movere voluntatem omninò irresistibiliter. 288.

Complexa sunt in triplici differentia. 350.

Concilium Arausicanum damnat errorem eorum, qui Deum peccati credunt Auctorem. 95.

Damnat etiam eos, qui ajebant, Deum ab æterno aliquos ad malum prædestinasse. 109.

Concilium Carthaginense scribit Innocentio PP. gratiam liberum artrium adjuvando perficere. 268.

Concilium Senonense celebratum anno 1528. *quid definiverit, & quid damnaverit decreto quintodecimo*. 310.

Concilium Tridentinum damnat errorem eorum, qui Deum peccati credunt auctorem. 95.

Docet quòd Deus utrumque opus, bonum scilicet, & malum causat, sed non æqualiter. 133.

Ostendit necessitatem distinctionis sensûs compositi, & divisi. 206.

Docet gratiam efficacem bene cohæ-

hærere cum libertate. 235.
Sancivit Deum movere voluntatem, & voluntatem se liberè movere. 362.
Perseverantiam Electorum esse proprium Dei donum definivit. 369.
Concupiscentiæ actus non est damnabilis, sed solùm deordinatio. 180.
Concupiscentia semper gratiam oppugnat. 272.
Concursus simultaneus est quid extrinsecum respectu agentis, & se tenet ex parte effectus. 14.
Concursus causæ liberæ superioris cum causa libera inferiori duplex est, alius permissivus, alius positivus, qui etiam est duplex generalis unus, alter specialis. 127.
Concursus Divinus prior est, quam actus per eum productus, cum sit ejus causa. 15.
Concursus Divinus præcise respicit entitatem materialem peccati, & à malitia præscindit omninò. 162.
Congruitas vocationis est efficacia gratiæ, quâ verè agitur, & peragitur, ut homo credat in Christum. 8.
Consensus voluntatis, cùm sit effectus gratiæ, gratia non potest dici efficax à tali consensu. 11.
M. Contenson Ord. Præd. quomodò probet Deum concurrere ad causandam entitatem peccati. 170.
Conversiones miraculosæ, & extraordinariæ gratiam intrinsecè efficacem prædicant. 12.
Cor hominis est in manu Dei quasi possessum, & subditum, & non purè præscitum. 15.
Creatura in Deo est ipsa creatrix essentia. 123.
Creatura omittens manet tamen subjecta Deo triplici subjectione. 342.
Credibilitas nibil aliud est, quam idoneitas ut credatur. 394.
Credibile est aliquomodo terminus respectivus. 395.

D

P. Daniel Societatis Jesu proponit quoddam systema, quo intendit revocare ad concordiam Thomistarum, & Jesuitarum de Gratia, et Prædestinatione sententiam, quòd tamen futilitatis, & falsitatis plenissimum est. 56.
Defectus actionis est merum nibil, & privatio rectitudinis, ad quam non requiritur concursus Dei. 160.
Deus quomodò nos doceat per Christum. 8.
Per gratiam suam causat in nobis idoneitatem ad opera sua. 21.
Ejus Judicia ita sunt hominibus ignota, & inscrutabilia, ut iniqua esse non possint. 40.
Cur aliis det beneficium Perseverantiæ, & aliis non? Inscrutabilia sunt Judicia ejus. 51.
Omnem omninò perfectionem includit, & implicitè importat. 55.
Ejus attributa differunt secundùm rationem: non tamen, quæ sit solùm in ratiocinante, sed quæ salvetur in ipsa re, secundùm veritatem, & proprietatem rei. ibid.
Habet omnium rerum scientiam. Ibidem.
Magis habet in sua potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas. 75.
Quomodo dicatur adjuvari per alium. ibid.
Non potest esse auctor peccati. 96.

Quomodò concurrat permissivè ad opera mala . 102.
Longè aliter se habet in suo concursu ad malitiam, ac ex illo se habet ad illius entitatem . 112.
Nullô modô concurrit ad formale peccati . ibid.
Est infinitus, virtualiter in se omnia præhabens . ibid.
Ab ipso potest aliquod esse causatum in genere physico, quin sit causatum ab eo in genere moris . 136.
Stat, ex duobus identificatis, Deum velle unum, modô, quô non vult alterum . 148.
Sic causat entitatem peccati, quod prædeterminet voluntatem ad illam: ita ex S. Augustino, & ex D. Thoma . 170.
Dialecticorum regula est, in propositione cathegorica affirmativa requiritur, quod subjectum, & prædicatum supponant pro eodem . 386.
Difficultas superandî tentationem oritur ex corruptione inferioris appetitus. 92.
Discrimen maximum datur inter applicationem physicam, & moralem . 41.
Distinctionis sensus compositî, & divisi necessitas probat, ex Scriptura, Conciliis &c. 205.
Dominium Dei super res à se productas perfectum est, quia ad earum productionem non indiget exterioris agentis adminiculo . 75.

E

ECclesia sæpissimè exposcit nobis dari gratiam ex se, & non ex consensu creaturæ efficacem. 17.
Ecclesia modos loquendi indiscriminatim usurpat hæc tria: esse prædestinatum, electum, salvandum. 376.
Electio per D. Augustinum est duplex, una executiva permodum coronæ alia intentiva, & pure gratuita . 25.
Exempla plura, in quibus causalitas divina terminatur ad unum cum præcisione ab alio, quod identificatur cum illo . 140.

F

Mag. FErrer (Vincentius) Ord. Præd. ait, quod Gratia efficax est irresistibilis, inevacuabilis, & certissima . 287.
Fidei lumen facit videre ea, quæ creduntur . 393.
Formæ quando existunt in subjecto, tunc non potest aliquid attribui subjecto, quod repugnet formæ prædictæ . 358.
D. Fulgentius amentiam appellat asserere, Deum egere ad immutandum hominem scientia, qua in homine velle, quo est mutandus, reperiat . 66.

G

GRatia efficax, ut voluntas salutariter operetur, necessaria est, ultra gratiam constitutivam libertatis . 1.
Gratia ex se, & non ex circumstantiis, vel à consensu prævisō est efficax . 10. 15.
Gratia ab intrinseco efficax est maxima liberi arbitrii perfectio. 239.
Gratia ab intrinseco efficax non est resistibilis à voluntate creata. 274.
Gratia irresistibilis, licet vitiosè ab aliquibus possit intelligi, tamen non est rejicienda neque quo ad vocem . 326.

Gra-

Gratia ab intrinſeco efficax inſuperabilis, eſt, ſed tamen dulcis, & delectabilis. 328.

H

HÆreſes in ſua perverſitate meritò damnandæ ſunt, habere tamen in aliqua parte aliquod poſſunt, quod verum eſt. 325.

P. Herrera S.J. ait, quod Deus determinatus à creatura concurrit phyſicè ad malitiam, & non ſolum ad entitatem peccati. 104.

Heterodoxi, qui Deum eſſe peccati auctorem blaſphemabant. 98.

Repugnantia loquuntur ut aliquem injuſtis ſuis doctrinis colorem inducere poſſint. 101.

D. Hilarius probat, quod voces aliquæ licet ab Hæreticis vitiosè poſſint intelligi, minime tamen ſunt rejiciendæ à Catholicis. 326.

Homo per gratiam facit; quidquid agendum didicit. 8.

Homo ad Deum in ordine ad poteſtatem prædeſtinandi, & reprobandi, ſe habet ſicut figmentum ſe habet ad figulum. 75.

Homo dupliciter aptatur ad bene faciendum. 261.

Hugo à S. Victore quomodo intelligat ſenſum compoſitum, & ſenſum diviſum. 214.

I

JAnſenius duplicem delectationem diſtinguit unam Cœleſtem; quæ ad bonum, alteram terrenam, quæ ad malum inclinat. 292.

Quænam ſit per ipſum natura hujus delectationis. 293.

Non aliam gratiam agnovit, quam delectationem victricem. 294.

Nullam præter efficacem, ſufficientem gratiam agnoſcit. 295.

Idea entitatis peccati datur in Deo. 120.

Idololatriæ doctor eſt, qui blaſphemat Deum eſſe peccati auctorem. 95.

Impedimenta actus, alia ſunt intrinſeca, alia extrinſeca. 336.

Infidelibus ſufficit gratia poſſibilitatis, ut eis poſſibilis ſit converſio ad Fidem. 39.

Infinitum in actu dari non poteſt. 78.

Joannes à S. Thoma Ord. Præd. docet quod nullæ ſunt liberi arbitrii vires pares ad reſiſtendum reſiſtentia formali gratiæ ab intrinſeco efficaci. 286.

D. Iræneus ſcribit Hæreticos de iiſdem non ſemper eaſdem ſententias habere. 101.

Judicia Dei inſcrutabilia, & inveſtigabiles viæ ejus. 51.

Juſtificati habent omnia ex parte actus primi requiſita ad perſeverandum. 237.

L

LAtro tunc credidit in Chriſtum, cum eum non præſtantiorem videret in operibus, ſed conſortio Crucis æqualem. 20.

D. Laurentius Juſtinianus quomodo expendat illud Joannis: Sine me nihil poteſtis facere. 96.

Deſcribit divinæ efficacis motionis incomprehenſibilem efficaciam. 244.

Mag. Lemos Ord. Præd. tractat perlucidè diſtinctionem ſenſus compoſiti, & diviſi. 205.

S. Leo aſſerit, quod etiam in erroribus Hæreticorum quiddam invenitur, quod à damnabilibus poſſit abjungi. 324.

Li-

Libertas Dei destruitur, si opus habeat libertate humana, ut exequatur fines providentiæ suæ. 90.
Libertas voluntatis creatæ non destruitur per hoc, quod egeat prædeterminatione. 90.
Liberum arbitrium à gratia ab intrinseco efficaci non destruitur, sed magis stabilitur, & perficitur. 239. 267.
Illmus Lodigieri Ord. Serv. B. M. gratiam efficacem irresistibiliter operari in cordibus hominum docet. 285.
Lutherus quid dixerit de Gratia, & libero arbitrio. 98.
In hanc execrandam blasphemiam prorupit, ut Deum faceret auctorem peccati. 98.
Lydiæ purpurariæ Dominus aperuit cor, intendere his, quæ à Paulo dicebantur. 22.

M

MAlitia moralis est quæ formaliter prohibetur. 192.
Malum abstractivè sumptum essentiam non habet in genere moris. 126.
Manichæorum perversum, & ridiculum dogma. 158.
P. Manzo August. docet irresistibilitatem Gratiæ ab intrinseco efficacis. 284.
S. Maria Magdalena ex gratiæ abundantia primo suæ conversionis instanti ad summum provecta fuit perfectionis apicem. 13.
Beatiss. Maria Virgo fuit in bono confirmata. 50.
P. Marcus del Pozo Ord. Præd. probat eximiis testimoniis, quod licet Thomistæ in exponenda præmotione per diversos videantur progredi calles, tamen ad veritatis centrum omnes perveniunt. 47.
P. Marin S. J. asserit esse sententiam omnium ferè Auctorum Societatis Deum concurrere ad entitatem, & malitiam peccati. 104.
Sustinet formale peccati virtualiter præcontineri in Dei summa, & perfectissima actualitate. 124.
Martyres tripudiabant alacriter in suis tormentis. 329.
S. Matthæi conversionem ex divina gratia insuperabiliter operante D. Joannes Chrysostomus cognoscit. 31.
M. Medina Ord. Præd. tenet sententiam de irresistibilitate Gratiæ ab intrinseco efficacis. 284.
Melancton (Philippus) in hoc nefandum incidit crimen, ut assereret peccatum non arbitrio humano, sed Deo esse attribuendum. 98.
P. Mendoza Gratiam ab intrinseco efficacem non esse resistibilem à voluntate creata agnovit. 276.
P. Meyer S. J. qua intolerabili licentia scripserit contra Gratiam physicè efficacem. 216.
Illmus Montalvan Ord. Præd. dat germanam Thomistarum sensus compositi, & divisi intelligentiam. 223.
Docet irresistibilitatem Gratiæ ab intrinseco efficacis. 288.
Mors etiam immatura magnum Dei beneficium est, quoniam peccandi periculis hominem subtrahit, & in non peccandi securitatem constituit. 48.

N

NAthanael ad unam sententiam, quam à Jesu Christo audivit, in ipsum credidit. 19.
Nazarius Ord. Præd. continuo docet

cet Deum concurrere ad entitatem actus peccati, non vero ad malitiam. 108.

Nyssenus quid dicat de versatili Jurisperitorum ingenio. 392.

O

ODii specifica differentia admittit duplicem considerationem. 199.

Omnipotentia divina quomodo sit virtus productiva cujuscumque possibilis. 67.

Ordo prioris, & posterioris rerum volitarum in ratione terminandi divinam voluntatem in scriptura fundatur. 56.

Oratio est clarissima Gratiæ testificatio. 16.

P. Ortiz (Martinus) quomodo describat Gratiam congruam. 16.

Fallitur dum ait collectionem illam Operum D. Augustini de Gratia mancam esse, & defectuosam. 29.

Intendit ad concordiam revocare Thomistarum, & Jesuitarum de Gratia sententiam. 52.

Principiorum ejus Scholæ, quam tueri profitetur, non satis se esse peritum, ostendit. 82.

Falsum est, quod ipse dicit, quod creatura, quæ prævideretur dissensura omnibus auxiliis libera non esset. 86.

In suo Systemate funditus destruitur libertatis exercitium. 227.

Negat posse dici à gratia efficaci dari potentiam consequentem. 231.

P

Illmus P Alanco expresè docet voluntatem non posse resistere prædeterminationi divinæ activè. 285.

SS. Patres omnem concursum Dei positivum ad malitiam peccati excludunt. 132.

Quomodo exponant illud Isaiæ: Servire me fecisti in peccatis tuis. 144.

Asserunt Deum suo concursu esse causam entitatis peccati. 153.

Ostendunt necessitatem distinctionis sensus compositi, & divisi. 206.

Gratiam ab intrinseco efficacem non esse resistibilem à voluntate creata docent. 277.

D. Pauli conversio Gratiam ab intrinseco efficacem maximè prædicat. 12.

Pax Dei quantorum bonorum sit causa. 59.

Peccatoris conversio summi generis miraculum est. 69.

Peccatum quid sit. 95.

Idea entitatis peccati datur in Deo. 120.

Formale peccati nequit oriri, & præcontineri in Omnipotentia Dei. 123.

Entitas, & malitia peccati in re physicè, & subjectivè unum sunt terminativè autem, & comparativè ad causalitatem divinam duo sunt. 139.

Peccatum lethale & Gratia justificans mutuò essentialiter pugnant, & tamen utrique accidit alterum excludere. 357.

Pelagius quid dixerit de gratia, & libero arbitrio. 98.

Negavit liberum arbitrium indigere auxilio divino. 235.

Quos errores coactus sit in Synodo Diospolitana condemnare. 333.

Maximum discrimen inter ipsum & Calvinum in hac propositione: Gratia per se efficax tollit libertatem. 339.

Pe-

Pelagiani dicebant quod si pueri peccato originali infecti nascerentur, Deus esset Auctor peccati. 167.
Gratiam Dei efficacem eludere, & subvertere conati sunt. 245.
Permissio peccati, & peccatum permissum quomodo differant. 129.
Perseverantia in sanctitate non est effectus gratiæ sufficientis in his, vel illis circumstantiis collatæ, sed altioris Dei gratiæ quæ stabilit voluntatem in bono. 50.
Perseverantiæ donum est proprium donum Dei non dependens ab humana voluntate. 387.
Petavius S. J. clarissimè contradistinguit entitatem, quæ est in peccato à formali malitia, Deumque auctorem entitatis statuit, non tamen concurrere ad formale peccati. 127.
Docet Gratiam ab intrinseco efficacem non esse resistibilem à voluntate creata. 291.
D. Petrus aspectu Christi, quem negaverat, repentè compunctus est. 13.
Fuit ei possibilis victoria tentationis, quam in domo Caiphæ ad Christum negandum patiebatur. 40.
Philosophus quomodo intelligat sensum compositum, & sensum divisum. 213.
S. Pius V. Ord. Præd. definivit non omnia opera Infidelium esse peccata. 299.
Potestas antecedens, & potestas consequens liberi arbitrii quid sint, & quomodo differant. 229.
Prado Doctor fatetur ex secunda Jansenii propositione ab Innocentio X. damnata non colligi omnem interiorem gratiam resistibilem. 300.
Præcepti obligatio, & materia reprehensionis fundatur, non supra inæquales determinationes, sed supra æqualem potestatem. 41.
Præceptum est prima regula moralitatis, ejusque finis intrinsecus. 186.
Præcepta particularia negativa prohibentia actum differunt à præceptis universalibus negativis prohibentibus peccatum. 194.
Prædestinationis series per Apostolum qualis sit. 58.
Prædestinationis effectus est omne beneficium, quod Deus homini confert ad salutem. 59.
Prædestinatione negata nullum est auxilium, cui voluntas non possit resistere resistentia propriè, & formaliter tali. 78.
Prædestinationem asserere, non esse per electionem prædestinantis est contra auctoritatem Scripturæ & dicta Sanctorum Patrum. 372.
Præscientia quænam admittatur in Deo, quænam explodatur à S. Augustino, & à D. Thoma. 25.
Propheta Regius divinæ Gratiæ efficaciam maximè prædicat in Psalmo septuagesimo. 1.
Propositio modalis quænam sit. 210.
S. Prosper asserit, quod in die judicii Reprobi increpabuntur in comparatione Prædestinatorum. 41.
Quomodo respondet Semipelagianis dicentibus sequi ex prædestinatione ad materiale peccati, quod adulteria, fornicationes &c. ideo contingunt, quia Deus ita prædestinavit. 168.
Scribit Augustino referens Massiliensium querelas, istosque offensos ex ejus libris non intellectis. 248.
D. Augustinum magnificis laudibus extollit. 252.

Providentiæ divinæ est, ita causas omnes ordinare, & disponere, ut ad id conferant, quod æterno suo decreto sibi Deus ipse proposuit. 28.
Provisoris Generalis, & Particularis differentia. 187.
Puteobonellus (Joannes) Barnabita subscribit sententiæ de irresistibilitate Gratiæ ab intrinseco efficacis. 285.

Q

QVæstio de concordia libertatis cum Gratia ab intrinseco efficaci valde ardua est, & difficilis, ut ait D. Augustinus. 201.
P. Quiros S. J. asserit, quod Deus ex demeritis conditionatè prævisis moveatur, ne creaturam sic malè operantem prævisam creet. 61.

R

P. RAmirez S. J. potius ponit Chimæram quam penetret naturam libertatis. 74.
Palam fatetur quod prædestinatio non est unicè ex electione Dei prædestinantis, sed ex determinatione prædestinati. 371.
Reprobi in die judicii increpabuntur in comparatione prædestinatorum. 41.
Resistere quomodo intelligatur loquendo de voluntate resistente ad Gratiam. 272.
P. Ribadeneira, & P. Marin S. J. qua cuspide Thomisticam doctrinam transfigere conentur. 97. 103.
Rios (Eusebius) explicat qualiter potestas libera salvetur per potestatem ad omissionem præcisivè divisam à prædeterminatione secundum aliquos, verumque sensum exponit. 222.

S

SApientia divina est justitia, misericordia, potentia, voluntas, intellectus &c. 122.
Scientia media merè speculativa est, & non est in potestate Dei, ut docent etiam ejus Patroni. 14.
Inutilis in Deo prorsus est. 55.
Minus conformis est auctoritati Apostoli ad Ephes. 1. Deus omnia operatur secundum consilium voluntatis suæ. 56.
Scientia, quâ Deus cognoscit peccata, non est practica ex parte rei operabilis, sed tantum secundum quid, in quantum illa permittit, vel impedit. 118.
Scripturæ testimonia ostendunt Deum suo concursu esse causam entitatis peccati. 153.
Ostendunt necessitatem distinctionis sensus compositi, & divisi. 205.
Ostendunt Gratiam ab intrinseco efficacem non esse resistibilem à voluntate creata. 275.
Scripturâ utuntur Hæretici ad suos errores, Scriptura tamen non est in causa, ut ait D. Joannes Chrysostomus. 237.
Semei peccatum maledicendo David. 153.
Sensûs compositi, & divisi distinctionis necessitas. 205.
Ejusdem vera intelligentia. 210.
Simeon in Dominum Jesum Christum adhuc Infantem credidit spiritu ei revelante cognoscens. 19.
Simon Magus Deum esse causam, & auctorem peccati primus omnium dogmatizavit. 94.

Mag. Soto Ord. Præd. sentit Deum causare entitatem peccati concursu physicè prædeterminante, absque eo quod dicatur causa peccati. 108.

Spes gratiæ Dei reddit Regium Prophetam invictum, immotumque adversùs hostium conatus. 1.

Spes Theologica innititur Omnipotentiæ Dei auxilianti. 72.

P. Suarez Soc. Jesu quomodò explicet gratiæ efficaciam. 5.

Discrimen, quod ponit inter gratiam efficacem, & congruam. 7.

Veram Thomistarum intelligentiam sensûs compositi, & divisi demonstrat. 217.

Docet gratiam ab intrinseco efficacem non esse resistibilem à voluntate creata. 286.

T

Tertullianus quid intelligat, quando dicit: quod à Deo permitti dicitur, quasi de invita venit voluntate. 145.

Theologis non licet sine gravi causa nova placita cudere. 155.

Nemo ex antiquis putavit infallibilem actûs futuritionem pugnare cum ejusdem libertate. 345.

Theologi Societatis ex determinatione liberi arbitrii esse sumendam gratiæ efficaciam constanter propugnant. 5.

Eorum variæ sententiæ de inconvertibilitate Creaturæ à Deo. 60.

Difficillimè ab eis explicatur permissio passiva peccati, quæ ex voluntate Dei fit. 129.

Recipiunt distinctionem sensûs compositi, & divisi, sed non omnibus communis est intelligentia. 207.

D. Thomas gratiæ efficaciam, & per consequens ejus congruitatem ex sola vi, & efficacia Omnipotentiæ Dei esse repetendam docet. 9.

Quam Præscientiam admittat, & quam explodat. 26.

Quomodò explicet illud Matthæi: Potens est Deus de lapidibus istis suscitare &c. 62.

Perfectissimam notionem Divinæ Omnipotentiæ proponit. 67.

Quomodò exponat illud Ecclesiast. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. 76.

Quid intelligat nomine permissionis peccati tam activè, tum passivè sumptæ. 135.

Docet Deum immediatè concurrere ad entitatem peccati. 150.

Docet insuper sic Deum concurrere ad entitatem peccati, quod prædeterminet voluntatem ad illam. 175.

Ostendit necessitatem distinctionis sensûs compositi, & divisi, & explicat quomodò fallaciæ compositionis, & divisionis cavendæ sunt. 206.

Quomodò intelligat sensum compositum, & divisum. 214.

Evidenter ostendit eamdem esse subjectionem voluntatis ad Deum in ordine ad actus interiores, ac in ordine ad actus exteriores, & in voluntate subjecta eodem modo salvari dominium subiectum scilicet, & subordinatum. 234.

Causam assignat libertatis summam efficaciam Divinæ voluntatis, quæ causat effectum juxta modum ipsius causæ secundæ. 253.

Do-

Docet quod Deus magis habet in sua potestate voluntates hominum, quàm ipsi suas, & salva libertatis indifferentia operatur in eis, quidquid vult. 258.

Robur, & efficaciam intrinsecam gratiæ, hujusque cum libertate concordiam exprimit, & repetit pluribus in locis. 259., & *seqq.*

Gratiam ab intrinseco efficacem non esse à voluntate creata resistilem docet. 281.

Duplicem admisit gratiam, efficacem scilicet, cui numquam resistitur, & sufficientem, cui sæpè resistitur. 316.

A potestate liberi arbitrii excludit perseverantiæ donum. 369.

Commendat infallibem illum Divinæ Providentiæ ordinem, cujus certitudini, & infallibilitati libertas Creaturæ, minimè opponitur. 378.

Thomistæ congruitatem gratiæ ex ipsa gratiæ efficacia sumendam docent. 7.

Licet de præmotione diversimodè se exprimant, idem tamen uno ore dicunt, quantùm ad doctrinæ substantiam. 47.

Inflexibilitas Angeli non deducitur à Thomistis ex impotentia Dei, sed ex Angeli natura. 89.

Quid intelligant nomine permissionis peccati passivè sumptæ. 128.

Non conveniunt cum Jansenio in secunda ejus propositione damnata ab Innocentio X. 301.

Docent, quòd suppositá etiam irresistibilitate prædeterminationis ad consensum remanet in voluntate potestas ad omissionem. 304.

R.P. Thyrsus Soc. Jesu probare intendit Deum ex mente D. Thomæ solùm moraliter trahere ad se voluntatem. 261.

Emin. Toletus asserit nec dari illam gratiam congruam, ut a suis Patronis exponitur, nec scientiam favorabilium circumstantiarum exploratricem. 32.

V

Veritas amatur. 391.

Vocationis exempla varia. 19.

Vocatio à motione distinguitur. 20.

Vocatio; quá nos vocavit Deus in suum Regnum, & gloriam, non pro meritis nostris, sed pro misericordia sua datur. 373.

Voces quædam licèt ab Hæreticis vitiosè possint intelligi, minimè tamen rejiciendæ sunt à Catholicis. 326.

Voluntas humana non libertate consequitur gratiam, sed gratiá libertatem. 10.

Voluntas bona vocationem non præcedit, sed potius vocatio bona voluntatem. 19.

Voluntas mala à Deo non est. 181.

Voluntas in operando dupliciter potest deficere. 184.

Voluntas antecedens, & consequens quid sint, quomodò differant inter se. 228.

Voluntas creata taliter exigit se ad amorem determinare, ut etiam exigat determinari à Deo. 263.

Voluntas suppositá etiam irresistibilitate prædeterminationis ad consensum adhuc habet potestatem ad omissionem. 304.

Mag. Zu-

Z

Mag. Zumel Ord. Beatæ Mariæ Virginis de Mercede laudatur à Clemente VIII. in Brevi Apostolico. 108.

Quid sentiat de Dei concursu ad entitatem peccati. 109.

Patrocinatur sententiæ de irresistibilitate gratiæ ab intrinseco efficacis. 284.

FINIS.